ئورووپاییەک لە وڵاتی کورداندا

نەسرین قاسملوو

وەرگێڕ: ناهید حسێنی

هەواڵنامەی کتێب

کوردستان ٢٠١٤

ناوی کتێب:	**ئوروپاییەک لە وڵاتی کوردانا**
نووسینی:	**نەسرین قاسملوو**
وەرگێڕ:	**ناهید حسێنی**
گرافیک و دیزاین:	**هۆزان**
نۆرەی چاپ:	**یەکەم ٢٠١٤**
تیراژ:	**١٠٠٠ دانە**
چاپخانە:	**سەردەم**
نرخ:	**٧٠٠٠ دینار**

لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە سپاردنی (١٦٩٥)ی
ساڵی ٢٠١٤ی دراوەتێ

هەواڵنامەی کتێب

سپاس و پێزانین

سپاسـی هاوڕێم خاتـوو ژوولیێت مانـس «Juliette Mince» دەکەم کە ئەرکی چاپی ئەم کتێبەی لە ئەستۆ گرت. ئەو خاتوونە بە بەردەوامی لە ڕەوتی نووسینی ئەم کتێبەدا هاوکاریی کردم و بە بێ یارمەتیی ئەو، ئەم کتێبە هەرگیز بەم شێوەیە کە دەیبینن، چاپ نەدەبوو.

هەروەهـا ئەمەکداریی خۆم بۆ بەڕێز ژرار شـالیان «Gerard Chalian» دەردەبڕم کە سـەرەڕای هەموو ئاسـتەنگەکان، شـێلگیرانە هانیدام بۆ نووسین و بەردەوام بوونم لە نووسینی ئەم کتێبە.

نووسەر

هەواڵنامەی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

پێشکەشە بە

ئەم کتێبە پێشـــکەش دەکەم بە هەموو منداڵەکانمان، نەوەکانمان و بە هەموو بنەماڵە کوردەکانمان و هەروەها بە هەموو هاوڕێیانی ئێرانیمـــان، کورد و غەیری کورد و هیوادارم بەشـــێک لە مێژووی خۆیانی تێدا بەدی بکەن.

نووسەر

هەولاتی کتێب

هەواڵنامەی کتێب

ناوەرۆک

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری ٨
پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی ١٢
پێشەکیی نووسەر ١٥
ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک ٢٠
ئوروپاییەک لە وڵاتی کوردانەدا ٣٢
پاشکۆ ٣٨٦

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری

تۆ کە ڕۆژانە مێشکت بەبیستنی خەبەرەکان و وێنەکانی خولّقاندنی جینایەت بەدەستی ئەو جینایەتکارانەی، سەودای مەرگ و خوێن بژیوی ژیانیانە، بۆمباران دەکریێ، ئەسەدی کوندەپەپوو دەبینی کە وڵاتێکی خاپوور کردووە و بە هەزاران منداڵی لەژێر وێرانەکاندا بێگیان کردووەو لە کۆشکەکەی خۆیدا سەرخۆشانە بەسەر ئەو وڵاتە کاولکراوەدا دەخوێنیێ، کاتێک بیر لە حاڵی ئەو کچۆڵە قوتابییە منداڵکارانەی نیجریە دەکەیتەوە کە دڕندەکانی بوکۆحەرام لە قوتابخانەکاندا وەکوو دیل ڕەپێچیاندان و لەگەڵ خۆیان بردیانن، یان خەلافەتی ئیسلامیی سوننی چ ڕۆژە ڕەشییەکیان بۆ ژن و منداڵی ئێزدییەکانی شەنگال پێکهێنا بۆ ئەوەی بە پاداشی ئەم دڕندەییە بەهەشتی بەرینیان بە نسیب بێت و، خەلافەتی ئیسلامیی شیعە لە ئێران لە قوتابخانەکانی ئێران بەپێی بەرنامە کار دەکەن بۆ ئەوەی مێشکی قوتابییەکان لە مرۆڤایەتی بەتاڵ کەنەوە و بیانکەن بە کەرەسەی دەستی خوێناویی خۆیان و، لە زیندانەکاندا وەکوو ئەرکێکی ئایینی کەرامەتی کچان پێش لە ئێعدام کردنیان دەشکێنن بۆ ئەوەی لە ڕۆژی قیامەت ئەو کچانە نەچنە بەهەشت نەکا جیگەی

خۆیــان بەرتەنــگ بێتەوە و دەیان و ســەدان خەبــەری دیکەی لەو چەشنە چرکە بە چرکە بیر و هۆشت داگیر دەکەن. ناحەقت نییە کە لە ژیان و مرۆڤایەتی بێزار و بێهیوا بی.

بــەڵام لایەکی دیکــەی ئەم ژیانە گــەش و ڕەنگینــەی مرۆڤایەتی دەبینی کە چەندە بەرز و درەوشــاوەیە، ئەوانەی لەوپەڕی دونیاوە دەچن بە فریای لێقەوماوانی دەســتی داعشەکان و بوکۆحەرامەکان بکــەون و لەو ڕێگەیەدا گیانی خۆیان بە ســەخاوەتەوە دەبەخشــن. مرۆڤگەلێکــی خــاوەن ئیرادەی بــەرز کە بە زانیــاری و ئاگاهییەوە ئامادەن هەموو شــتێکی خۆیان بکەنە قوربانــی و گیان بکەنەوە بە گیانی ئەو مرۆڤایەتییەدا کە لەسەرە مەرگدایە.

نموونــەی ئەو مرۆڤانە کە زۆربەشــیان بێ ناو و نیشــانن زۆرن و هــەر ئەوەش هیوامان بــەرز ڕادەگرێ کە مرۆڤایەتی زیندووە، با ئێمەش بۆ بەهێزتر کردنی، ئەرکی مرۆیی خۆمان بەجێ بگەیەنین.

ئێــوە یەکێــک لــەو نموونانە لە کتێبــی «ئوروپاییــەک لە وڵاتی کورداندا» دەدۆزنەوە.

نووســەری ئەم کتێبە و قارەمانەکەشــی خانمــی هێلێن کرۆلیش.. هاوســەری ڕێبەری شــەهید دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوویە کە لەنێو کوردەکاندا بە نەســرین خانم ناســراوە. من ســاڵانێکی دوور و درێــژە لەگــەڵ ئــەو خانمە ئاشــنام و لەو بیــر و بۆچوون و ئەو خۆشەویستییەی کە لەدڵیدایە بۆ کورد ئاگادارم، بێجگە لە پێوەندییە تەلەفۆنییەکانــی کــە لەگەڵ ئەو بەڕێزە هەمە، هــەر کاتێکیش ڕێگەم کەوتۆتە پاریس بە خزمەتی گەیشتووم و گوێم لە قسەکانی گرتووە. هەمیشە دڵی بۆ کورد و بەتایبەت بۆ حیزبی دێموکرات لێ‌دەدا، بۆیە هەر کات ڕووداوێکی تاڵ لە کوردستان بێتە پێش ئەو نیگەرانە.

بــەڵام ڕاســتییەکەی هەتــا کتێبەکەیــم نەخوێندبــۆوە، قــەت بــە زەینیشــمدا نەدەهات کە ئەو خانمە ئەوەندە خۆبەخش، بە تەحەمول

و فیـداکار بووبێ و لە پێناو خۆشەویسـتیی کـورد و ڕزگاربوونی کـورد لە چەنگ سـتەم و، وفاداری بە هاوسـەرەکەی، ئەو ژیان و بەسـەرهاتە تاڵ و پڕ لە کوێرەوەرییەی قبووڵ کردبێ، چونکە قەت باسی ئەم بیرەوەرییە تاڵانە و ئەوەی لەپێناو بیروباوەڕیدا بەسەری هاتـووە ناکا، قەت ئـەو زەحمەتانەت پێ نافرۆشـێتەوەو بە چاوتدا نایانداتەوە.

لـە ئاخر سـەفەرمدا بـۆ پاریس ڕۆژی ٢٢ی مانگـی jun (جوون) لـە شـوێنی نوێنەرایەتیـی حیزب لە پاریـس میوانم بـوو، لە نێوان قسـەکانمدا گوتم نەسرین خانم دوای خوێندنەوەی بەسەرهاتەکەت لـە کتێبی ئوروووپاییەک لە وڵاتی کوردا‌ندا ڕاسـتیی ئەو ژیانە پڕ لە ژانـەت لەپێنـاو کورد و دوکتور قاسـملوومدا بـۆ دەرکەوت، بەڵام پێشـتر قەت لە دانیشتنەکاندا باسـی ئەو ڕووداوانەت نەکردووە، لە وەڵامدا گوتی «جا بۆچی باسـم کردبـا»، ئەوە ڕێگەی هەڵبژاردەی خۆم بووەو بە زانیاری و شـارەزاییەوە هەڵمبژاردووە، چ پێویست بوو لێرەو ولەوێ باسی بکەم.

ئـەو کتێبە بێجگە لەوەی کە پەردە لەسـەر بەشـێک لە ڕاسـتییە شـاراوەکانی ژیان و تێکۆشـانی نهێنیی دوکتور قاسملوو لە تاران و هێندێـک لە کەسـایەتییەکانی دیکـە لا دەدات، ئیـرادەی بەهێزی نەسرین خانم وەک ژنێک بۆ تەحەمولی ئەو هەموو ناتەباییی، هێندێک تێنەگەیشـتوویی کەسانیکی دیکە، ژیانە نهێنییەکەی لە ئاوارەییدا بۆ هەموو کەس جێگەی لێ فێربوونە.

نەسـرین خانم لە ڕیزی ئەو ژمارە لە هاوسەرانی پێشمەرگەدایە، کە بە درێژایی سـاڵانی خەباتی پڕ لە سـەروەری و لە هەمانکاتدا پـڕ لـە خوێـن و فرمێسـکدا بـاری قـورس و تاقـەت پڕووکێنـی پێشـمەرگایەتییان لەگەڵ هاوسـەرەکانیان دابەش کـردووە و زۆر جاریش بەشـی قورسـتریان بەرکەوتووە، کە بەو حاڵەش کۆمەڵگە

کەمتــر بــە بارگرانی و زەحمەتە لــە تاقەت بەدەرەکانــی ئەو ژنانە دەزانیێ.

نەسرین خانم بەهۆی غەریب بوونی و بێگانە بوونی، زەحمەت و بارگرانییەکەی چەند قات بووە. خۆشــحاڵم کە یەکێک لە هاندەرانی پێداگری نەســرین خانم بووم بۆ نووســینی ســەربردەی ژیانی لە دووتوێی کتێبێکدا.

مستەفا هیجری

هەواڵنامەی کتێب

پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی

سـالێک لەمەوبەر، کاتێک کتێبەکەی خاتوو نەسرین قاسملوو، لە ژێر نێوی «ئوروپاییەک لە وڵاتی کوردانداا»، بە زمانی فەرانسەوی لە پاریس چاپ و بڵاو کرایەوە، بە سەرنجدان بەوەیکە بۆخۆم یەکێک لە هاوکارانی ناوبراو لە نووسینەوەی بەسەرهات و بیرەوەرییەکانیدا بووم، سەرەڕای ئەوەش کە تەندرووستیم باش نەبوو، بڕیارمدا ئەو کتێبە وەربگێڕمە سەر زمانی فارسی بۆئەوەی بکەوێتە بەردەست هاووڵاتییە فارسەکانم بە هەموو نەتەوەکانییەوە و لەم سۆنگەیەوە هەمووان ئاگاداری چۆنیەتی ژیانی دوو خەباتکار بن کە هەموو ژیانی خۆیان لە ڕێگای ئازادی و بە تایبەتی ڕزگاریی نەتەوەی کورددا بەخت کرد. هەربۆیەش بابەتەکەم لای خاتوو نەسرین باس کرد. بەڕێزی، بە خۆشییەوە پێشوازیی لە پێشنیارەکەی من کرد و بەم شێوەیە بوو کە شانازیی وەرگێڕانی ئەم کتێبە بۆ سەر زمانی فارسی بە من بەخشرا و ئێستاش کە وەرگێڕانەکەم تەواو کردووە، هەست بە خۆشی و شادومانی دەکەم و لەو ڕووەوە کە بۆخۆم ماوەی حەوت ساڵ، لە بەشی پەیوەندییەکانی دەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا، شانازیی هاوکاریی نەمر دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملووم هەبووە و لە دیدار و کۆبوونەوەکانی لەگەڵ ڕۆژنامەنووسان، کەسایەتییە فەرهەنگی،

کۆمەڵایەتی و سیاسی و دەسەڵاتدارانی وڵاتە ئورووپاییەکاندا ئامادە بووم و لە نزیکەوە شاهێدی تێگەیشتوویی و لێهاتوویی ئەم پیاوە مەزنەی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد و باوەڕی قووڵی ئەو بە پێکەوە ژیانی نەتەوەکانی ئێران لەسەر بنەمای مافی بەرانبەر لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکدا بووم، بەوپەڕی شانازییەوە، وەرگێڕانی ئەم کتێبە بە ڕۆحی پاکی نەمر، دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو، دیپلۆمات و گەورە پیاوی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد پێشکەش دەکەم.

بەڵام سەبارەت بە وەرگێڕانی کتێبی «ئورووپاییەک لە وڵاتی کورداندا» بە پێویستی دەزانم سەرنجی خوێنەرانی بەڕێز بۆ چەند خاڵێک ڕابکێشم:

١. پێشەکیی نووسەر بۆ چاپی فارسیی ئەم کتێبە، لەگەڵ پێشەکییەکەی بۆ چاپە فەرانسەوییەکەی جیاوازیی هەیە کە دەگەڕێتەوە بۆ بڕیاری نووسەر سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ لە هەندێ لە بەشەکاندا.

٢. لە چاپی فارسیی کتێبەکەدا، نووسەر هەندێ هەڵەی وردی نێو چاپە فەرانسەوییەکەی ڕاست کردۆتەوە.

٣. نووسەر پێشەکییەکی بۆ چاپە فارسییەکەی نووسیوە.

لە کۆتاییشدا سپاسی هاوسەرم گوڵناز و منداڵەکانم هەژار و شیلان دەکەم کە سەرەڕای هەموو گرفتەکان، شێلگیرانە بۆ وەرگێڕان و بەردەوامبوونم لەم ئەرکە، هانیاندام. هەربۆیەش بەشێوەیەک لە شێوەکان لەم وەرگێڕانەدا بە بەشداریان دەزانم.

خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندولکانی

مامۆستای زمانی کوردی لە ئەنستیتۆی زمان و کولتوورە ڕۆژهەڵاتییەکان (پاریس)

پاریس ٢٠١٢/٩/٢٧

پێشەکیی نووسەر

خوێنەرانی بەڕێز!

لە ڕێی گێڕانەوەی ژیانی خۆمەوە، ویستم شاهێدی بۆ ژنان و پیاوانێک بدەم کە بە ئیرادەیەکی پتەوەوە لەبەرانبەر نادادپەروەری‌دا هەستانەوە و بەگژیدا چوون و هەربۆیەش، شیاوی نازناوی شۆڕشگێڕن.

هەڵگرتنی بەرپرسایەتیی نووسینەوەی ژیانی مرۆڤێک، هەردەم هەڵگری ئەو ئەگەرەیە کە مرۆڤ نەتوانێت دەرەقەت وردبینییەکی مێژوویی بێت، چونکە دەبێت هەم سەرنجی پێویست بە ناوەرۆک و پانتاییەکەی بدرێت و هەم لە پێوەندی لەگەڵ ڕووداوەکان و زەمەندا، کورتبێژی هەڵبژێریت. پەرتەوازەیــی و ئاڵۆزیــی ڕەوتی ژیانی پیاوێک یــان ژنێک، کارەکە بە سانایی ناباتە پێشەوە. هەموو ژیانێک وەکوو مووزاییکێکی ڕەنگامەیە و ڕەوتەکەی بە بەردەوامی و بێ وەستان لە ڕێی پێشهاتەکان و ڕووداوە چاوەڕواننەکراوەکانەوە دەپچڕێــت و دەرتانی بەردەوامبوونێکی یەک نەوایان نییە. ژیانی من و عەبدولڕەحمانیش پڕ هەوراز و نشێو و تەژی لە ڕەنگە جیاوازەکان بوو.

ئێمــێ ســێزێر «Amie Cesaire» دەڵێت:»ئەو مرۆڤانەی کە ئامانجیان ڕزگاریــی مــرۆڤ لە هەرچەشــنە کــۆت و زنجیرێک بێــت، بەلایانەوە هەڵەکــردن لە بێهەڵوێســتی شایســتەترە. ژیانــی مرۆڤگەلێکــی ئەوتۆ

لــە لمە خزۆکــەکان دەچێت. ئەوان بــۆ مانەوە و ســەقامگیرییان دەبێ خۆڕاگربن. من و عەبدولڕەحمان، هەردووکمان لەســەر لمە خزۆکەکان و لە سووچێکی ئەم گۆی زەوییە لەدایک بووین.

مرۆڤگەلێــک وەکــوو عەبدولڕەحمان کە لە شــێوە ژیانێکی ئاســایی دەردەچــن، دەکەونــە بــەر ســەرنجی وردی لایەنگــران و هەروەهــا ڕکەبەرەکانیــان و کەســایەتی و چالاکییەکانیان لە لایەن ئەو لایەنگر و ڕکەبەرانەوە دەکەوێتە ژێر هاوێنە و هەر گرووپێک بە پێی توانا فیکری و زەینییەکانیــان، ئــەم مرۆڤە هەڵکەوتانە دەنەخشــێنن. هەر گرووپێک بەپێی خواســتی خۆی هەڵسوکەوت دەکات و ئەوەش دەتوانێت بە پێی چلۆنایەتیی خواســتی ئەو گرووپە لەســەر بنەمــای پێداهەڵگوتن و یان ســووک کردن و بچووک کردنەوەی کەســایەتیی بەرانبەریان گۆڕانی بەسەردابێت.

ئــەم وێنایە ســەبارەت بــە عەبدولڕەحمان و دواجــار هەردووکمان، ڕاســت و جێگرە. هەر ئەوەش یەکێک لەو هۆکارانەیە کە بۆ نووســین هانــدەرم بــوو. چونکوو بیرەوەرییــەکان لەگەڵ تێپەڕینــی زەمەن کاڵ دەبنەوە و دەژاکێن و جگە لەوەی لە بیر و زەینی هەندێ لەو کەسانەدا کە لــە جەرگەی ئــەو ڕووداوانەدا ژیــاون دەمێنێتــەوە، چیدیکەی لێ نامێنێتــەوە و ئەگەر ئەو ڕووداوانە بە لێکدانەوە و شــرۆڤەی خەڵکانی دیکە بسپێردرێن، ڕەنگە ڕاستییەکان چەواشە و خەوشدار بکرێن.

مەبەســتم لــە گێڕانەوەی ژیانــم ئەوەیە کە خوێنەر لە ڕاســتییەکانی ژیانمان نزیک بکەمەوە. هەوڵمداوە سەبارەت بە کەسایەتیی ڕاستەقینەی عەبدولڕەحمــان بەئینســافەوە هەڵســوکەوت بکــەم و ئــەوەش بــەو مانەیەیە کە نەمویســتووە هەندێ تایبەتمەندیی نەرێنی ئەو بشارمەوە. عەبدولڕەحمان مرۆڤێک بوو، نەک فریشتە و یان بوونەوەرێکی ئاسمانی و ســەروو مرۆیی. ئەوەی لە ژیانی ئەوەدا گرینگە، هەر ئەو شــتەیە کە مــرۆڤ وەکــوو ڕێنوێــن و ڕێگەچارە بۆ بەرەکانی پــاش خۆی بەجێی دەهێڵێــت. گومان لەوەدا نییە کە عەبدولڕەحمان لە زەین و تێگەیشــتنی

هاونیشـتمانەکانی خۆیـدا ئاڵوگـۆڕی دروسـت کـرد و ڕوانگەیانی بە نیسـبەت دنیا گۆڕی و هەسـتی خەباتکاریی و ئۆگریـی ژیانی ئازادی لەوانـدا بەهێزتر و زیندووتر کردەوە و ئەوەش هەمان دەسـکەوتە کە وەک میراتێک لەو بەجێما.

لـە گێڕانـەوەی ژیانمدا، خوێنـەر چۆنیەتی ژیانی ئێمـە دەدۆزێتەوە، نەک لێکدانەوەیەکی مێژوویی. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، هەبوون ئەو کاتانەش کە شاهێدی تێپەڕینی بەپەلەی ڕەوتی ڕووداوە کۆمەڵایەتییەکان بووم.

لە سـەردەمی دەسـەڵاتداریی محەممـەد ڕەزا پەهلەویدا، بەشـداریم لـە خەباتی نهێنیدا کـردووە و لەو کاتانەشدا کـە خەڵکی کورد لەگەڵ سـوپای خومەینی شـەڕیان دەکرد، لە کوردستان بووم. لە ڕەوتی ئەو دابڕانانـەشدا کە لە حیزبی دێموکراتـدا ڕوویدا، لەوێ بووم. بەڵام لە نووسـینەوەی ژیانمدا ئەو ململانـێ نێوخۆییانە ڕەنگیـان نەداوەتەوە، لەبـەر ئەوەی منیان لەو پرس و گرفتانـە دوور ڕاگرتبوو، هەربۆیەش نەمدەتوانی سەبارەت بەو بابەتانە بەدرووستی بۆچوونی خۆم دەرببڕم. بەپێچەوانـەوە، لە گێڕانەوەی ژیانمـدا توانیم لە ڕێی ئەزموونەکانمەوە، باسـی ڕۆژەڕەشـی و نەهامەتیی ئەو خەڵکانە بکەم کە لەم ناوچەیەدا دەژیـن و هەروەهـا بارودۆخی نالەبار و تەژی لـە نادادپەروەریی ئەو ژنانـەی کە لەگەڵ ئەو دۆخـە بەرەوڕووون. لە پێوەنـدی لەگەڵ پێگەی کۆمەڵایەتیـی ژنـان لـە هەمـوو وڵاتانی ناوچـە، وەک ژنانـی ئێرانی، عێراقـی، تـورک و یان هـەر نەتەوەیەکی دیکە و لەوانـە، ژنانی کورد، بـە ڕاسـتبێژییەکی بێبەزەییانەوە هەڵوێسـتم گرتووە و شـاهێدیم بۆ بێبایەخیـی ژنانی نێو ئەو کۆمەڵگا دژەژنانـە، لە ڕوانگەی قورعانەوە، داوە. پێگـەی کۆمەڵایەتـی و ئـەو هەژاریـی و نەهامەتییانەی کە ژنان لەگەڵی بەرەوڕووون، بەڕاستی جێگەی بێزارییە.

عەبدولڕەحمان بەقووڵی بڕوای بەوە هەبوو کە شـەڕ، چارەسـەری کێشـەکان نییـە و دێـر یـان زوو دەبێ لـە دەوری مێزێک کـۆ ببنەوە

و پرسەکان لە ڕێی وتوویژێکی ڕاستگۆیانەوە چارەسەر بکرێن و هەربۆیەش بانگهێشتی کۆماری ئیسلامیی سەبارەت بە دانوستانی قبوول کرد. بە پێی بەرنامەی ڕاگەیەندراو، کۆتایی هێنان بە شەڕی نێوان دوو لایەنی دژبەر و هەروەها خودموختاریی کوردستان دەبوو دانووستانی لەسەر کرابا.

عەبدولڕەحمان هەولّی دەدا ڕێگاچارەیەک بدۆزێتەوە کە ببێتە هۆی هێورتر کردنەوەی ئەو دۆخە نالەبارەی کە خەڵکی کوردی تێدا دەژیا و ڕەنگە هەر ئەم هەوڵ و تێکۆشانانەش بۆ دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەکی گونجاو، بووبێتنە هۆی ئەوە کە چاوپۆشی لە هەندێ شت بکا و ئەو خاڵە لەبیربکات کە تێرۆریستەکانی سەر بە ئاخوندەکان، سەرەتا دەست دەکەن بە چەواشەکاری و دواتر هەوڵی لەناوبردن ئەدەن. عەبدولڕەحمان کە بە پێی سرووشتی خۆی لە سیاسەتدا، مرۆڤێکی بیرتیژ و دووربین بوو، پێی وابوو دەتوانێ بیرکردنەوەی مەلاکان بگۆڕێت و هەر ئەو بیرکردنەوەش بە نرخی لەدەستدانی گیانی تەواو بوو. بە کوشتنی عەبدولڕەحمان ڕێژیمی مەلاکان نەیتوانی نەتەوەیەک لە خواستی مافەکانی پاشگەز کاتەوە. ئەوان توانییان مرۆڤێک لەناوبەرن، بەڵام هزر و ئازادی و دیرۆکی ئەو وەکوو ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەکوو خۆی ماوەتەوە.

تا هەنووکە کتێبگەلێکی زۆر سەبارەت بە کوردەکان و کوردستان بڵاو بۆتەوە. هەندێ لەم کتێبانە ناوەرۆکێکی شیاویان هەیە.

پاش کوشتنی عەبدولڕەحمان قاسملوو، گەلێک کتێبی دیکەش چاپ و بڵاو کرانەوە کە یان سەبارەت بە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانن، یان شرۆڤەی کەسایەتیی سکرتێری گشتی ئەم حیزبەیان کردووە. هەر بۆیەش، سەرەڕای ئەوەی زۆرێک لە هاوڕێکانم داوایان لێدەکردم بیرەوەرییەکانم بنووسمەوە، ماوەیەکی زۆر سەبارەت بە نووسینەوەی بیرەوەریگەلێکی ئەوتۆ لە شک و گوماندا بووم. پرسۆک بوون سەبارەت بە ژیانی ژنێکی ئورووپایی کە لەگەڵ

پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی ژیانی هاوبەشــی پێکهێناوە و مێردەکەی ڕێبەرێکی ناودار بووە، جێی تێگەیشــتنە. ســەرەڕای ئەمەش، نووســینەوەی ئەم بیرەوەرییانە گرێدراوی شرۆڤەی مێژووی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانیــش بــوون. چونکە خودی نووســەری بیرەوەرییەکان لەو خەباتەدا بەشدار بووە. بەڵام بە بۆچوونی من، ئەم کارە لە ڕێی کەســانێکی دیکەوە کە لە من باشــتر بەسەر ئەم بابەتانەدا زاڵن، نووسراوەتەوە.

بەوحاڵــەش، پــاش ئــەوەی کە درکم بــەوە کرد کە ژیانــی ئەم دوو کەســەمان، بۆتە هــۆی هەڵێنجانــە ناڕاســتەکان، بڕیــاری گێڕانەوەی ژیانی خۆمم دا. هەندێک لەم هەڵێنجان و تێگەیشــتنانە زەم و هەندێکی دیکەشــیان پێدا هەڵگوتن و وەســف کردنێک بووە کــە گەورەکردنەوە و زێدەڕۆیــی پێوە دیار بووە. ئــەم گێڕانەوانە لە ژیانمان هەردووکیان دوور لە ڕاستین.

بۆ ئەوەی بتوانم وەکوو تاکێک، بە ڕوانگەیەکی عەینی و ڕاستبینانەوە، لە دەرەوە ســەیری خۆم و بنەماڵەکەم بکەم، نووسین لە زمانی سێهەم کەسەوەم هەڵبژارد.

هەروەها ناوی «لێنا»م بۆ ئەو سێهەم کەسە هەڵبژارد، کە لە ڕاستیدا کورتکراوەی چوار ناوە. هەربۆیەش ئەوەی دەنووسرێت، تەنیا بیرەوەری نییە، بەڵکوو لەگەڵ ئەو بابەتانەی کە خەڵکانی دیکەش لەوبارەوە پێیان گوتــووم، گردم کردوونەتــەوە. بە تەواوییش ئاگام لــەوە هەیە کە لەو ڕووەوە کە ڕۆڵگێڕان و هەروەها شاهێدەکانی ڕووداوێک، زۆربەی جار هەڵێنجانی ناتەبا لەیەکتریان هەیە، هەربۆیەش لەم گێڕانەوەی ژیانەمدا، هەبوونــی چەنــد هەڵەیەک ڕێــی تێدەچێت. بەڵام لە نووســینەوەی ئەم ژیاننامەیەدا، هەم کەڵکم لە یادداشتە جۆراوجۆرەکانی خۆم وەرگرتووە و هــەم لــە بیری بەردەنگەکانــم و بە بۆچوونی خۆم، ئــاوا زیاتر جێی متمانە پێکردن بوون.

ژیانی خەباتکاران، هەم هەڵگری بڕگەگەلی مەترسیدارە و هەم لێوانلێوە

لە ساتە بەختەوەرەکان و خۆشی و هەروەها چەرمەسەرییەکانی ژیانی شەخســیی و پرس و گرفتە ئاســاییەکانی ژیانی ڕۆژانە. هەندێجار وا هەســت پێدەکرێــت کــە ڕووداوێک لەگــەڵ ڕووداوەکــەی پێش خۆی پەیوەندییەکــی ڕاســتەوخۆی نییە، بــەڵام دەبێ درک بــەوە بکرێت کە ئەو ڕووداوەش بەشــێکە لە تانوپــۆی لۆژیکیی پێکهاتەیەک کە ژیانێک دروســت دەکــەن. ئەگەر بمویســتبایە کــۆی ئەو ڕووداوانــەی کە لەم ژیاننامەیــەدا هاتــوون بــە وردی بگێڕمــەوە، بێگومان شــرۆڤەی هەر ڕووداوێک دەیتوانی لەخۆیدا هەڵگری کتێبێک بێت. بەڵام مەبەســتی من لــە گێڕانەوەی ئەم کتێبە، تەنیــا وێناکردنی ژیانی خەباتکارانە، و ژیانی ڕۆژانە و هەروەها ئەو دۆخەیە کە ئەو ژیانەی پێدا تێپەڕیوە.

کەوالنامەی کتێب

ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک

ئەم کتێبەی لەبەردەستی ئێوەدایە، چیرۆکی ژیانی ژنێکی ورەبەرزە، لەو چەشنە ورەبەرزییانەی کە کەس باسی ناکات، چونکە هەوڵی نەداوە بیکاتە هەرا و وتەی بریقەدار و مەبەستی ئەو، ورەبەرزیی و خۆڕاگریی ڕۆژانەی ژنانێکە کە دەکەونە دۆخێکەوە کە خۆیان هەڵیان نەبژاردووە. هەربۆیەش، لەپێشدا خاوەنی ئەو تایبەتمەندییە نەبووە کە دواتر تێیدا ئاشکرا دەبێت، ڕەنگیشە بووبێت و...

لێنا لە کاتێکدا کە تەمەنی تەنیا شەش ساڵ بووە، دایکی دەکوژرێت و هەر ئەوەش سەردەمی منداڵیی ئەو تێکدەشکێنێت. باوکی زۆر لەخەمی ئەودا نییە و نەنکی، واتە دایکی باوکی بە گشتی ژنێکی ڕقئەستوورە و حەزی لە شکاندنەوەی خەڵکە(دایکی لێنا هیچ پەیوەندییەکی بە دنیای ئەم نەنکەوە نەبوو). بەختەوەرانە، لێنا پوورێکی(خوشکی دایکی) هەبوو کە هەرچەند بە هۆی هەژارییەوە نەیدەتوانی بیباتە لای خۆی(مێردی پووری لەو کرێکارانە بوو کە لە قووڵایی کانگا ژێرزەوینییەکانی بەردەخەڵووز لە یەکێک لە ناوچە بەردەڵانییەکانی چیکۆسلۆڤاکی کاری دەکرد)، بەڵام لە لێنا تێدەگەیشت و هەردەم هەوڵی دەدا باری سەر شانی ژیانە پڕ لە نەهامەتییەکەی لێنا سووک بکات و بە سۆزێک دڵی بداتەوە.

هێـزی ڕاکێشـان و بەتایبـەت ئۆگریی لینـای بچکۆلە بـۆ فێربوون، سـەرنج و مێهرەبانیـی ڕاهێنەرەکانی هەتیوخانە و مامۆسـتاکانی ئەو قوتابخانانـەی بۆ لای لینا ڕاکێشـا بـوو کە لێی دەخوێنـدن. بێگومان، ئـەوەش لەخۆیدا، تا ڕادەیەک ببووە هۆی دڵخۆشـیی لینا. سـەردەمی منداڵیی لە لایەک، دەبێتە هۆی شکڵ گرتنی پێویستییەکی حاشاهەڵنەگر لە ناخی لینادا، پێویسـتیی بەوەیکە خۆی بۆ خەباتێک تەرخان بکات کە لـە پێنـاوی وەدیهاتنی دادپەروەریدا بێت و لە لایەکی دیکەشـەوە، ئەو دەکاتە خاوەنی تایبەتمەندییەک کە دواتر لە سەردەمی ژیانی پڕ شەپۆلی لەگەڵ کوردەکاندا، خۆشەویستی و ڕێزی ئەوانی بۆ بگەڕێنێتەوە و ئەو تایبەتمەندییانـەش بریتی بوون لە: ورەبەرزی، ڕژد بوون، ڕێزدانان بۆ دیتران، خۆڕاگری لە بەرانبەر ئاستەنگەکاندا، کە گرێدراوی چەشنێک لە فیداکاری و لەخۆبوردوویی بوو.

ماوەیەکـی کورت پاش جەنگی جیهانیی دووهەم، کۆمۆنیسـتەکان لە چێکۆسـلۆڤاکی دەسـەڵات دەگرنـە دەسـت و درگای دواناوەندییەکان و زانکـۆکان بـەڕووی منداڵـی کرێـکارەکان و هەتیوگەلێـک وەک لینا دەکەنەوە. لینا هاوکات، هەم کار دەکات و هەم شەوانە، سەرەتا دەچێتە دواناوەنـدی و دواتریـش زانکـۆ. بـەڵام وەک دەڵێن: ڕەوتـی ژیان بە شـێوەیەکی دیکە دەچێتە پێشـەوە و ئەو ناتوانێت خوێندنی باڵا تەواو بکات، چونکوو عەبدولڕەحمان قاسملوو دەناسێت و لەگەڵ ئەودا ژیانی هاوبەش پێکدەهێنێت.

لینـا لـە جـەژن و بۆنەیەکـی زانکـۆدا عەبدولڕەحمـان دەناسـێت. عەبدولڕەحمـان زمانـی چێکییەکەی تـا ڕادەیەکی زۆر پـاراو بووە و هەربۆیـەش لینـا پێی وا دەبێ کە خەڵکی سـلۆڤاکە. بـەڵام ئەو کوردە و موسـوڵمان و خۆی بە نیسـبەت دین و ئایینەوە بە بێباوەڕ پێناسـە دەکات. سـەرەڕای هەمـوو ئەوانـەش لینا بـۆ ئـەوەی بتوانێت لەگەڵ عەبدولڕەحمان ژیانی هاوبەش پێک بێنێت، ناچار دەبێت لە سـەفارەتی ئێـران زەماوەند بکات، لینـا ناچار دەبێت ئایینی ئیسـلام قبووڵ بکات.

هەرچەنـد لـە سـەفارەت پێیـان گوتبوو کە ئەو ئیسـلام هێنانـە تەنیا بەشێوەی «فۆرمالیتە»یە.

لە هاوڕێیەتیی لەگەڵ عەبدولڕحماندا کە سـاڵانێکی زۆر سـکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی لە ئەستۆ بووە و دواتریش بـوو بە یەکێک لە خۆشەویسـتترین ڕێبەرانی بزووتنـەوەی کورد لەم وڵاتەدا و لە هەموو ناوچە کوردنشینەکاندا، لینایش بەو پەڕی خواستی دەروونـی خۆی پشـتیوانیی لە دۆزی کـورد کـرد. عەبدولڕەحمان لە سـاڵەکانی کۆتایـی تەمەنیـدا ببـووە کەسـایەتییەکی نێونەتەوەیـی و توانیی بە شـێوەیەکی گونجاوتر و بنەڕەتیتـر «دۆزی کورد» بە دنیا بناسێنێت.

عەبدولڕەحمـان پیاوێکـی گەلێک زیرەک، هەڵگـری کولتوورێکی باڵا، تێکەڵەیەک لە کولتووری ڕۆژهەڵاتی و ڕۆژئاوایی(ئەو بەشـێکی زۆری خوێندنی خۆی لە پاریس و پراگ تێپەڕاندبوو) و لە ڕاکێشانی سەرنجی خەڵکـدا هێزێکـی بێ هاوتای هەبوو. سـەرەڕای ئـەوەش، ئەو هەرگیز لەو توانایەی خۆی بۆ سـەپاندنی بۆچوونە سیاسییەکانی خۆی کەڵکی وەرنەگرت. ئەو کە بە چەند زمان قسەی دەکرد و لە ڕووی سیاسییەوە، دیپلۆماتێکی زگماک بوو، بە بەکارهێنانی کاریگەرترین لێکدانەوەکان، چ بۆ شـرۆڤەی خەباتەکەی چ بۆ ورووژاندنی لایەنگرەکانی، هەوڵی دەدا بەرانبەرەکەی تێبگەیەنێت و ڕازیی بکات. ئەو هەروەها سیاسەتمەدارێکی زیـرەک و کارامـە و پابەند بە بنەماگەلێکی خـەوش هەڵنەگر بوو. ئەو قبووڵـی نەدەکـرد کـە بـۆ دەسـتەبەرکردنی ئامانج، دەکرێـت لە هەر ئامرازێـک کەڵک وەربگیرێت و دژی بەکارهێنانی کردەوەی دژەمرۆیی، وەکـوو ڕفاندن یان بە بارمتەگرتنـی مرۆڤەکان بوو، ئەو کردەوانە لەو سەردەمەدا لە نێوان هەندێ لە بزووتنەوە سیاسییەکاندا باو بوو، بەڵام ئـەو هەمیشـە حیزبەکەی خۆی لە تێـوەگلان لـە کردەوەگەلێکی وەها دوور دەگرت. دیارە تایبەتمەندیگەلێکی ئەوتۆ بۆ ڕاکێشـانی سـەرنجی ژنێـک وەک لینـا، کاریگەریـی هەبووە. ئەم ژن وپیاوە گەنجە، لەسـەر

بناغــەی بنەماگەلێکــی وەها یەکدەگرن و هەرکام بە شــێوازی خۆی و لە ڕێگەی جیاوازەوە بۆ دەســتەبەرکردنی لائیسیتە و دادپەروەرییەکی گشتگیر خەبات دەکەن.

لێنا تایبەتمەندییەکی دەگمەنی دیکەشــی هەیە و ئەویش عەشقی ئەوە بۆ کوردســتان و دیمەنــە جوانەکانی ئەم وڵاتە کــە هەرگیز فەرامۆش ناکرێــن و هەروەها ئەو خۆشەویســتیی و ئۆگرییەیە کە بۆ کوردەکان هەیەتی. دیارە ئەم خۆشەویســتی و ئۆگرییە هەنگاو بە هەنگاو و پاش ئاشــنا بوونی لەگەڵ کوردەکان دروست بوو. لە ڕاستیدا، ئەم خاتوونە ڕۆژئاواییــە کە لە وڵاتێکی ژێر دەســەڵاتی حکوومەتێکی پاوانخوازەوە هاتبــوو، لــە ڕۆحی خۆیــدا دەبێتە کــورد، دیارە بە هەســت کردن بەو پێویستییە کە پەیوەندیی نێوان ژن و پیاو، دەبێ بۆ بەرابەرییەکی یاسایی، ئاڵوگۆڕی بەسەردابێت و لەو ڕێگایەدا نابێت لە خەبات پاشەکشە بکرێت و ئەو لە گێڕانەوەی چیرۆکی ژیانی خۆیدا، ژنانی وڵاتە نوێیەکەی خۆی لەبیر نەکردووە و بۆ ســاتێکیش لە بایەخی دێموکراســی بۆ دەستەبەر کردنی ئەم بەرابەرییە خافڵ نەبووە.

چیرۆکــی ژیانی لێنا، چیرۆکــی فێربوونی شارســتانییەتێکی دیکەیە، شارســتانییەتێک کە لەودا، ژنان بە نیسبەت ئەمڕۆ ئازادتر بوون. ژنان فێری بەشــێک لەم شارســتانیەتییە، بە تایبەت لە بواری چێشت لێنان و ڕاهاتــن لە داب و نەریتە باوەکانی دەکــەن. لە فێربوونی داب و نەریتە باوەکانــدا، لێنا گوێڕایەڵــی ئەوان دەبێت، چونکوو ئــەو نایهەوێت ببێتە هۆی ڕاچڵەکانی ئەو کەسانەی کە ئیتر ئەندامانی بنەماڵەی ئەو بوون. لە هەمان کاتدا، هەرکاتێک کە بۆی بلوایە و پێی بکرایە، بە کەڵک وەرگرتن لە چەشــنێک پەروەردە کردن و ڕاهێنــان بۆ یارمەتیدانی هاوڕێکانی لە ڕەوتی دەســتەبەرکردنی کۆمەڵگەیەکی دێموکراتیک سڵی نەدەکردەوە. ســەرەڕای ئەوەش، لێنا بــە بێ ئەوەی هەوڵی شــاردنەوەی بدات، لەو بــوارەدا دان بە شکســتە زۆرەکانی خۆیدا دەنێت، بــە تایبەتی لە نێوان پیاوەکاندا.

لێنــا بە نیســبەت وڵاتە نوێیەکەیەوە خەمســارد نییــە و هەربۆیەش، هەرکاتێــک کە هەلێکی بۆ برەخســێت، هەوڵ دەدات بەو گەڕەکانەی کە لێی دەژیا ئاشنا بێت، و وەهایە کە بە بێ ئاگاداریی مێردەکەی سەردانی گەڕەکەکانی باشــووری تاران دەکات و بینینی هەژاریی لەڕادەبەدەری ئەو گەڕەکانە، دەبێتە هۆی سەرسووڕمانی، یان بینینی گوندە هەژار و بێئیمکاناتەکان گەلێک خەمباری دەکات. لە ڕاســتیدا، لێنا لەوێ ئەوەی بە جیهانی سێهەم ناوبانگی دەرکردبوو دەبینێ و ئەوەش کاریگەرییەکی قووڵی لەســەر دادەنێت. ئەو کەشفە، دەبێتە هاندەرێک بۆ بەهێز کردنی مەیلی، بۆ خەبات لە نێوان کەســانێکدا کە چیدیکە خۆی ببووە بەشــێک لەوان.

لێنا، زۆرێک لە ســاڵەکانی ژیانی خۆی بە شــێوەی نهێنی لەو ناوچە تێپــەڕ کرد. ئەو بە کەڵک وەرگرتن لەو کاتە زیادییانەی کە ئەو شــێوە ژیانە بەسەریدا سەپاندبووی، هەوڵی فێربوونی زمانی فارسی و کوردی دەدات. مەبەســتی لــە فێربــوون ئەوە بوو کــە لەوانی دیکــە تێبگات و ئەوانیش لە خۆی تێبگەیەنێت و بە تایبەتی، دەستی بەو دوو کولتوورە دەوڵەمەند و سەرنجڕاکێشە ڕابگات.

ئــەو هێزێکی خۆگونجاندنی لەڕادەبەدەری لە خۆی نیشــان دەدا، کە عەشــق و خۆشەویستی بۆ هاوســەرەکەی بۆ هەڵسەنگاندنی ئەو هێزە نەیدەتوانی تاکە هۆکاری بێت. ئەم هێز و توانایە لە ڕاستیدا سەرچاوەکەی دەگەڕایەوە بۆ ئەو ڕێزە قووڵەی کە لێنا لە پەیوەندی لەگەڵ مرۆڤەکاندا لە خۆی نیشــانی دەدا. لێنا لە بڕیاردان و پێشــداوەریی ســەبارەت بە مرۆڤــەکان خــۆی دوور دەگرت. ئەو هەوڵی دەدا لــە گرفتەکان تێبگات و درکیــان بکات، ئاریشــەگەلێک وەک تێکــەڵ نەبوونی ژن وپیاو(دوور خســتنەوەی ژنان لە پیاوان)، دۆخــی ژنان(کە دیارە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران هەوڵێکی بێوچانی بۆ چارەسەری ئەو دۆخە دەدا)، نەریتە کۆنەکان، بەتایبەت لە گوندەکان و یان لە گەڕەکە هەژارنشینەکانی شــارەکان، نابەرابەرییە کۆمەڵایەتییــە تاقەتپڕووکێنەکان کە جەوهەر

و ڕۆحی دیموکراتیک نەیدەتوانی بەیەکجاری بیانسڕێتەوە. سەرەڕای ئەمەش، لینا لە هەر بارودۆخێکدا وەکوو ژنێک بوونی دەبێت، ژنێکی خاوەن سەربەخۆیی فیکری کە هەوڵ دەدات بیرکردنەوە و کردەوەی وەک یەک بێت.

لەم بوارانەدا، مێردەکەی ئەوەندەی پێی بکرێت یارمەتیدەریەتی و بە وەرگێڕانی وشەکان و بەتایبەتی شیکردنەوەی ئەو هێماگەلەی کە لینا هێشتا ناتوانێت لێیان تێبگات یارمەتی دەدات.

پاش ئەوەی گەیشتنە کوردستانی ئێران، هاوسەرەکەی، لینا دەبات بۆ لای بنەماڵەکەی خۆی. بنەماڵەی عەبدولڕەحمان هەر زۆر زوو لەگەڵ لینا ڕادێن و وەریدەگرن(لینا ژنێکی جوان، ڕووخۆش و دەم بەپێکەنین بوو). بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا هەست بە بەختەوەرییەکی قووڵ دەکات. بنەماڵەی مێردەکەی، بنەماڵەیەکی ساماندار و تێکەلەیەک لە نەریتی کۆن و دابی مودێڕن بوون(هەموو کوڕەکانی بنەماڵە بە مەبەستی خوێندن ڕەوانەی دەرەوەی وڵات کراون). لینا لەم کۆمەڵگە ئاڵۆز و گەورە و لە هەمان کاتدا تەژی لە خاکەڕایی و خۆشەویستییەدا، هەوڵ دەدات فێر بێت چۆن خۆی بگونجێنێت. ئەو بە وردی و کارامەییەکی تایبەتەوە لەگەڵ خەم و شادییەکانی ئەو کۆمەڵگەیە خۆی ڕێکدەخات. لەو بوارەشدا، عەبدولڕەحمان بە مەبەستی پێشگرتن لە ئەگەری هەڵە، بە بێ ئەوەی داوا لە لینا بکات خۆی لەگەڵ نۆرمەکانی ئەو کۆمەڵگەیە بگونجێنێت، بە هانایەوە دێت و سەرەداوەکانی ئەو ژیانەی بۆ ڕوون دەکاتەوە. مەبەستی ئەو لەو هاوکارییە، ملکەچ بوونێکی کوێرکوێرانە بۆ داب و نەریتەکان (کە زۆربەشیان لە نەهی کراوە ئایینییەکان دەچن) نەبووە، بەڵکوو ویستوویەتی لینا لەگەڵ ڕۆح و کاکڵەی وجوودیی ئەو کۆمەڵگەیە ئاشنا بکات.

لە ڕاستیدا، ڕووخۆشی، دڵفراوانی و خاکی بوونی لینا، دەبێتە هۆی ئەوە کە هەموو خۆشیان بوێت و ڕێزی لێ بگرن.

بەڵام دەورانی خۆش و بەشکۆی ژیانی لینا لە نێو بنەماڵەی

عەبدولڕەحماندا زۆر ناخایەنێت. پێویستییەکانی خەباتی هاوسەرەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا لەو ژیانە تەژی لە سۆز و خۆشەویستییەی کە بۆ یەکەمین جار بوو لە ژیانیدا ئەزموونی دەکرد دابڕێت. هەرچەند کە لەو بنەماڵەیەدا، هێماکان شوێنی وشەکانیان گرتبووەوە، بەڵام ئەوەندە ڕوون و ڕاشکاوانە بوون کە دواجار، ژنەکان لێک تێدەگەیشتن و پیاوەکانیش لە بوونی ژنێکی بێگانە و کاریگەریی لەسەر ژنەکانی خۆیان نیگەران نەبوون. هەرچەند لەو سەردەمەدا، پێش‌گرتن بە ژنان، بە نیسبەت چوونەدەرەوە و هەڵسوکەوت لەگەڵ پیاوان کەمتر بوو. سەرەڕای ئەوەش، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، حیزبێکی لائیکە و لە گێڕانەوەی ژیاننامەی لیناشدا، ئێمە زۆر بەدەگمەن ئاماژە بۆ سەرچاوە ئاینییەکان دەبینین. لینا کە ساویلکانە دڵی بە هێنانەدی خەونەکانی کچێکی گەنج کە بە هەتیوی گەورە بووە و حەزی لە پێکهێنانی بنەماڵەیەکی ڕاستەقینەیە خۆش کردبوو، ناچار دەبێت پاشەکشە لە حەز و ئاواتەکانی بکات و پاش ماوەیەک تێدەگات کە بۆ کەسێک کە شەو و ڕۆژی خۆی بۆ خەباتەکەی تەرخان کردووە، خەباتکارێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ ئاستی بەرپرسیارییەتەکەی بەرز دەبێتەوە، بنەماڵە واتە ڕێکخراو و حیزبەکەی، ئەگەر بەربەستێکیش، تەنانەت ئەگەر هاوسەر و منداڵەکانیشی بن بێتە سەر ڕێی خەباتەکەی، دەبێت وەلا بنرێت.

نەبوون و دوورکەوتنەوە بەردەوامەکانی مێردەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا بە تەنیا هەردوو کچەکەی گەورە بکات. جگە لەوەش، ژیانی نهێنی مێردەکەی، لینا و منداڵەکانیش ناچار دەکات مل بۆ ئەو شێوە ژیانە ڕاکێشن. لە ڕاستیدا، خەباتی مێردەکەی، هۆکارێک دەبێت بۆ ئەوەی لیناش لە هەمان ئاستدا تێکەڵ بەو خەباتە بێت. بە تایبەت کە ڕێژیمیش هەر بەو چاوەوە لێی دەڕوانێ. هەربۆیەش چالاکییەکانی هاوسەرەکەی، لیناش دەخاتە مەترسیگەلێکی زۆرەوە. بۆ نموونە، ئاماژە بە چوونی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس و ڕووبەڕووبوونەوەی تۆقێنەر لەگەڵ ساواک، پۆلیسی سیاسیی تۆقێنەر و بێبەزەیی ڕێژیمی

شـا بکەین کـە لە کۆتاییشـدا لێنا بـە نیسـبەت دەربازبوونی خۆی و کۆرپەلەکـەی ئەمەکداری مێهرەبانیی ئەفسـەرێک دەبێـت. بەهەرحاڵ، هاوسـەری خەباتکارێک کە بە شـوێنیەوەن، بەقەدەر ئەو خەباتکارە لە ژێر هەڕەشە و مەترسیدایە. بەڵام لێنا، لە گێڕانەوەی ژیانی خۆیدا تەنیا باسـی ئەمە دەکات. دیسانەوەش، لێنا بە وردبینییەکی تایبەتەوە پەنجە لەسەر ئەو پارادۆکسانە دادەنێت کە لەو سەردەمەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵی بەرەوڕوو بووە. یەکێک لە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران، سـەرەڕای دابین کردنی دێموکراسـی، بەرابەریی ژن و پیاوە. لەو بوارەدا، لە ڕاسـتیدا حیزب بەنیازی جێگیر کردنـی نۆرمگەلێکـە کە بە تـەواوی دژ بە نەریتـە زاڵەکانە و لە ژیانی ڕۆژانەدا، باوەکان بەسەر ئوسوول و تیئۆرییەکاندا زاڵ دەبن. هەر لەو ڕووەشـەوەیە کە دەبینین سـەرەڕای ئەوەی کە لە شاری تاران یازدە خەباتکار لە ژێر میچێکدا دەژین، هیچکام لە هاوڕێیانی پیاو تەنانەت بە بیریشیاندا نایەت کە لە ماڵدا دەست بدەنە کارێک و یارمەتیی لێنا بدەن و ئەوەش دواجار نارەزایەتیی لێنای لێدەکەوێتەوە. سـەرەڕای هەموو ئەوانەش پێویستە هەژاریی درێژخایەنیشی لێ زیاد بکەین.

پاش ئەوەی حیزب بڕیار دەدات کە پێویسـتە لێنا بۆ هەمیشـە و بە شێوەیەکی نهێنی، لە ڕێی عێراقەوە، ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەجێبهێڵێت، لێنـا بـە تێپەڕاندنـی مەوداگەلێکـی دوور و درێـژ و خۆڕاگـری لـە بەرانبـەر گەرمـا و تینوویەتی، ترس و ماندوویەتـی تاقەتپڕووکێن و نەبوونی خواردەمەنی پێویسـت بۆ منداڵەکانی، لە ڕێی ڕەوەز و شاخە تووشەکانی کوردستانەوە سـەفەر دەکات. کاتێکیش کە دەگاتە عێراق، هیچ ئاسـەوارێک لەو پارە، بلیتی فڕۆکە و پاسـپۆرتانەی کە بڕیار بوو سەفەرە دەسبەجێکەی ئەو و منداڵەکانی مسۆگەر کەن لە ئارادا نییە. لێنا و منداڵەکانـی وێڕای چاوەڕوانی بۆ وەرگرتنی بەڵگەنامە پێویسـتەکان، ناچار دەبن ژیانێکی نهێنی لە حەشارگە جۆراوجۆرەکاندا بەسەر بەرن، وەک کۆشـکێکی تۆقێنـەر، تاریک و نیـوە ڕووخاو لە دڵـی بیاباندا. لە

ترسـی ئەوەی نەکا حەشـارگەکەیان کەشـف بێت، ئـەوان نەدەبوو بە هیچ شـێوەیەک لەو کۆشـکە بێنە دەرەوە. هەربۆیەش، بۆ ئارام کردن و بێدەنـگ کردنـی منداڵەکانـی، لێنا بیـری داهێنەری خـۆی بۆ یاریی منداڵەکانـی دەخاتە گەڕ و هەموو هەوڵیشـی ئەوەیـە کە منداڵەکانی لە شـۆکە چارەسەر هەڵنەگرەکان بپارێزێت. بەڵام خودی لێنا لەو کۆشکە تۆقێنەرەدا تووشـی زمان گیران دەبێت و ساڵانێکی زۆر دەخایەنێت تا چاک دەبێتەوە.

بـە بۆچوونی من، ئەوە تەنیا ژنە کـە دەتوانێت ئەوە بکات کە لێنا بۆ پاراسـتن و پارێـزگاری کردن لـە منداڵەکانی لە بەرانبـەر هەموو ئەو چەرمەسـەری و نەهامەتییانەدا کردی. ئەم ژیانە سـەختەی ڕۆژانەیان کـە زۆربەی کاتیش بە نهێنی بووە، سـەرەڕای ئەوەی کە دەبێتە هۆی ئاشـنا بوونی لێنا لەگەڵ هاوڕێیانێکی وەفادار و هەمیشـەیی، بۆ خودی ئەو، لێکەوتەی قورسی بەدواوە دەبێت. بۆ نموونە، کچەکانی سەرەڕای تێپەڕینـی زەمـەن، لەوەی لێنـا لەگەڵ ئـەوان و بۆ ئـەوان ئەزموونی کردووە تێناگەن. ئایا منداڵەکان، پاش پێگەیشـتنیان، دەتوانن لە دایک و باوکیان کە ئامانجەکانی خەباتیان بەسەر ئەواندا فەرز کردووە، تێبگەن؟ دیـارە دەبێت وەبیر بهێنینەوە کە لێنا هەرگیز کچەکانی بێسەرپەرشـت نەهێشـتۆتەوە. بەو حاڵەشـەوە، تێنەگەیشـتن لەم بابەتە وەکوو خۆی ماوەتەوە و ئەوان تەنیا لێنا بە بەرپرسی خۆیان دەزانن.

لێنا کە کوردەکان بە «خوشکە نەسرین» ناوی دەبەن، لانیکەم ڕێزێکی یەکجـار زۆری هەیە لای بنەماڵەکەی، واتە کوردەکان. ڕاسـتە کە لێنا، سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان و بە تەنیا مانەوەی کچەکانی، بە نۆرەی خۆی لەو خەباتەدا بەشدار بووە و هەرگیزیش وازی لێ نەهێناوە، بەڵام دەبـێ ئەو ڕاسـتییە بزانین کـە عەبدولڕەحمانیش گیانـی خۆی لە ڕێی ئـەو خەباتەدا فیدا کردووە. ئەو لە ڕەوتی ئەو داوەدا کە نێردراوەکانی ڕەفسـەنجانی، یەکێک لە جێگرەوەکانی خومەینی، بە شـێوەی نهێنی و لە ژێرناوی دانوسـتان بە مەبەستی ئاشتی لە ڤییەنی پێتەختی ئۆتریش

نابوویانەوە، تێرۆر کرا. لینا ئێســتاش بەردەوام پرسیار لەخۆی دەکات کە چۆن بوو ئەو پیاوە زیرەک و بیرتیژە، سەرەڕای بەئاگابوون لە فێڵ و فەند و چەواشەکاری و دووڕووییەکانی ڕێبەرانی ئێران، متمانەی بە وادە و بەڵێنییەکانی ئەوان کرد!

لینا ئەوجارەشــیان دەســت دەداتەوە خەبات، خەباتی ئەم جارەی بۆ ئەوەیە کە لەو جینایەتەدا کە هەروا بێئەنجام ماوەتەوە، بەرپرســایەتی حکوومەتــی ئەو کاتی ئۆتریش بە فەرمی وەربگیرێت و پەردە لەســەر تێرۆریســمێک لابدرێــت کــە ڕێژیمــی کۆمــاری ئیســلامیی ئێــران بە بەردەوامــی، لــە دژی دژبەرانی خۆی، بە تایبەت لە دژی کوردەکان کە ڕاشــکاوانە و بــە ورەوە خوازیاری مافە ڕەواکانــی خۆیانن، کەڵکی لێ وەردەگرێت.

ژوولییێت مانس Juliette Minces

فونتنێ ـ لوکونت، ژانوییەی ٢٠١١

ـ لەبیری بکە، ئەو دەبێتە هۆی چارەڕەشیی تۆ. ئەو موسوڵمانە و تۆ شـــارەزای ڕۆژهەڵات نیت! لەگەڵ ئێمە بمێنەوە، منداڵەکەشت بۆ گەورە دەکەین. ئەم منداڵە پێویســتی بە بنەماڵەیە و ئێمە بە عەشقەوە ئاگامان لێی دەبێت...

ـ بــەڵام پــووریّ گیان(خوشــکی دایکــی)، ئەو هاوســـەری منــە! ئەو پیاوێکی لائیکە. ســاڵانێکی زۆر لێرە ژیاوە و شـــارەزای ژیانی ئێمەیە. جگــە لەوەش من نامەویّ منداڵەکەم لە بوونــی باوک بێبەش بکەم. من باش دەزانم بێباوکی مانای چییە، تۆش باشــتر لە هەموو کەســێک ئەو ڕاستییە دەزانیت کە من بەو دەردەوە چەند ئازارم کێشاوە.

ـ دیــارە بۆ گوێگرتن لــە ئامۆژگارییەکانــم زۆر گەنجیت و گەلێکیش عاشــقیت. ئێســتا کە ئاوا بێقەراری پەیوەســت بوون بەویت، برۆ و من هیوای بەختەوەریت بۆ دەخوازم.

بەو شێوەیە بوو کە لینا بەمەبەستی ژیان لە ئێران، ڕێی ئەو وڵاتەی گرتەبەر.

■ سەرەتا

هەموو شتێک، بە سەردەمی منداڵی، پەروەردە، ڕاهێنان و بنەماڵەوە، ئەم دوو لاوەی لێک جیاواز دەکرد.

عەبدولڕەحمان لە بنەماڵەیەکی ساماندار و فیئۆداڵدا گەورە ببوو. باوکی، کوردێکی ڕۆشنبیر، خاوەنی چەند گوند و دەربەندێک بە خاکێکی بە پیزەوە لە کوردستانی ئێران بوو و ماوەیەکیش ڕاوێژکاری شازادەی جێنشینی ئێران بوو. باوکی کە پیاوێکی خۆشڕوو و لە هەمانکاتدا، بەزاکوون بوو، بایەخی پێویستی بە پەروەردە و بارهێنانی منداڵەکانی دابوو. عەبدولڕەحمان لە بنەماڵەیەکدا گەورە ببوو کە ئەندامەکانی خۆشیاندەویست و تێگەیشتن لە نێوانیاندا هەبوو.

عەبدولڕەحمان، جگە لەساڵی کۆتایی دواناوەندی، هەموو سەردەمی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی خۆی لە شاری زێدی خۆی تێپەڕاندبوو. دواساڵی دواناوەندی لە پێتەخت تێپەڕاندبوو. قوتابییەکی سەرکەوتوو بوو، فووتبۆڵی دەکرد، یان لە شاخەکانی ئەو دەورووبەرە شاخەوانیی دەکرد. هەرچەند باڵابەرز و پتەو بوو، بەڵام ئۆگرییەکی ئەوتۆی بۆ وەرزش نەبوو. ژیانی گەنجییەتی ئەو لە خۆشبژیوی و ساماندارییدا تێپەڕیبوو، وەکوو ڕووبارێک کە بە ئارامی بەرەو زەریا دەخوشێت.

هێشــتا گەنج بوو(لە تەمەنی چواردەســاڵیدا) کە وەکوو کۆمۆنیستێک چووبــووە ڕیــزی خەباتکارانی ڕێگای ئازادییــەوە، باوکی کە خۆی بۆ کشــانەوە لە ژیانی سیاسی ئامادە دەکرد، کاتێک ئەو هەواڵە دەبیسێت، لــە دیدارێکدا، نارەزایەتیی خۆی لەگەڵ بڕیاری کوڕەکەی ڕادەگەیەنێت. لەو دیدارەدا باوک بە کوڕەکەی دەڵێت: «ئێســتا کە وایە، تەنیا دەتوانم بڵێــم، ئەگــەر بڕیــارت دا کارێک بکەیت، بەباشــی بیکــە و هەرگیز لەو ڕێبازەی کــە هەڵتبــژاردووە، دوور مەکەرەوە». ڕەنگیشــە، هۆکاری ئــەوەی دوایین کوڕی ناردبووە پێتەخت بۆ ئــەوەی لە قوتابخانەیەکی تــەواو وەختی ســەختگیردا دەرس بخوێنێت، هیوایــەک بوو بۆ ئەوەی کوڕەکەی گیرۆدەی سیاسەت نەبێت.

بەڵام ژیانی لینا هیچ لە ژیانی عەبدولڕەحمان نەدەچوو. لینا، لە ماوەی قەیرانە گەورەکەی ســاڵەکانی ١٩٣٠، لە پراگ، پێتەختی چێکۆسلۆڤاکی لــە دایــک و باوکێک کە زۆر زوو لێک جــودا ببوونەوە لەدایک ببوو. لە تەمەنــی ٦ ســاڵیدا، دایکی کۆچی دوایــی دەکات و لینا هەتیو دەبێت. لە ڕاســتیدا ئــەو لە ئۆرووپایەکــی خاپوور کراوی پــاش جەنگی جیهانیی دووهەم و لە نێوان کەســانێکدا گەورە ببوو کە یان نەیدەناسین یان بە باشی نەیدەناسین. هەربۆیەش کەسێکی نەبوو کە چاوەدێریی پەروەردە و ڕاهێنانــی بکات. تەنیا چەند مامۆســتایەک بایەخیان بەو بابەتە دابوو و هانیــان دابوو و هەوڵیاندابوو هەســتی باوەڕبەخۆبوونی تێدا بەهێز بکەن. لە هەموو ســەردەمی منداڵی، مێرمنداڵی و لاویەتیدا، بەردەوام لە شــارێکەوە بۆ شــارێک و لە قوتابخانەیەکەوە بــۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕادەگوێزرا. ئەو لە ماوەی خوێندنی ســەرەتایی و ناوەندیدا، یازدەجار لە قوتابخانەیەکــەوە بۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕاگوێزرا. لەو ڕووەوە کە کەسێکی نەبوو هەتا یارمەتیدەری بێت، ناچار بوو خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەیەکی شــەوانەڕۆژی بەرێتەسەر. هەربۆیەش، بۆ دابین کردنی پێداویســتییەکانی ژیانــی ناچار بوو هاوکات کاریــش بکات. ئەو گەلێک کاری جیاواز و قورســی تاقی کردبووەوە. ســەردەمێک وەک کرێکار،

کۆکردنەوەی ئەو وردەئاسـنانەی پێ ڕاسـپێردراوە کـە لە مەکینەکان دەڕژانە خوارەوە. سەردەمێکیش وەکوو کرێکاری قاڵبگیر، نموونەکانی سـرپی بۆ پیشەسازییە سـووکەکان، دەڕژاندە قاڵبەکانەوە. ئەو وەکوو ئێستانداردیست و کەسی دووهەم لە ژمێریارییەکدا و هەروەها وەکوو دارێژەری پیشەسازی کاری کردووە.

لە نێوان چالاکییە وەرزشییەکاندا، حەزی لە مەلە و پیاسەی درێژخایەن بوو. ئەو، بەهۆی بەشمەینەتییەکانی سەردەمی منداڵی و هەروەها ژیانە ناسەقامگیرەکەی، قەڵافەتێکی لاوازی هەبوو.

سەرەڕای بوونی هەموو ئەو جیاوازییە گەورانە لە ژیان و پەروەردە و ڕاهێنانیانـدا، هـەردوو لاو، کۆمەڵێـک خاڵی گرینگی هاوبەشیشـیان هەبـوو. هەردووکیان حەزێکی لەبـن نەهاتوویان بۆ فێربوون هەبوو و هەروەها عاشـقی ئازادی بوون و ئامـادە بوون خەباتی بۆ بکەن. جگە لـەوەش، هەردووکیان زۆر گەنج بوون. کاتێک لە پراگ یەکتریان بینی، تەمەنی عەبدولڕەحمان ٢٠ سـاڵ و لینا ١٧ سـاڵ بوو. عەبدولڕەحمان سـەرقاڵی تـەواو کردنـی خوێندنـی زانکـۆ بـوو، لینـا ڕۆژان وەکوو نەخشـەکێش (دیسـیناتریس)ی پیشەسـازی کاری دەکرد و شەوانیش سـەرقاڵی خۆئامادەکـردن بـۆ تێپەڕاندنـی تاقیکردنەوەکانـی چوونـە زانکـۆ بوو. عەبدولڕەحمـان ببووە ئەندامی حیزبـی «توودە»ی ئێران و مارکسیسـم و لێنینیسـمی خوێندبووەوە، دەیویسـت ژیانی خۆی بۆ ئازادیـی خەڵکەکـەی تەرخـان بکات. لینـا ئەندامی ڕێکخـراوی لاوانی چێکۆسـلۆڤاکی بوو، بەڵام کەمتر سـوودی لە ئیدئۆلۆژیی کۆمۆنیستی وەرگرتبـوو، بـەڵام پێداگر بوو لـەوەی هاوکاریی ئەو پیـاوە بکات کە خۆشـی دەویسـت، لە خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیـدا. هاوکات، لینا خەونی بە ژیان لە ناو بنەماڵەیەکی پڕخێزانەوە دەدیت(چونکە خۆی لە بنەماڵەیەکـی ئەوتۆ بێبەش بوو) و بە دڵنیاییەوە نەیدەزانی کە دۆخێکی ئەوتۆ لەگەڵ ژیانی خەباتکارێکدا ناگونجێت.

بەهەرحاڵ، دیدارە برووسـکە ئاسـاکەیان، بوو بە عەشـقێکی گەورە

کە ســـەرەڕای تێپەڕبوونی ســـاڵانێکی زۆر، ئەوانی بۆ ماوەی ٣٧ ساڵ یەکخســـت. ئەوان شـــان بە شـــانی یەک ڕێگایەکیان گرتەبەر کە بەرەو دەریایەکی خرۆشان و زۆرجار مەرگهێنەری دەبردن.

■ عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی

عەبدولڕەحمان کە ساڵی ١٩٣٠ لە شاری ورمێ(ڕەزاییە) لەدایک بوو، دوایین منداڵی بنەماڵەی قاسملوو لە ناو کوڕەکاندا بوو. «محەممەد»ی باوکی، کوردێکی ســـوننە مەزهەب و «نانە»ی دایکی، ژنێکی ئاسووری و پەیڕەوی ئایینی مەسیحییەت بوو. بۆ پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ محەممەددا، ئایینی خۆی گۆڕیبوو و ببووە موسوڵمان و ناوی فاتمەیان لێ نابـــوو. «وســـووقوددیوان» چەندین ژنی هەبوو. بـــە وتەی خودی محەممەد، ئەو ٩ ژنی هەبووە. بەڵام بە پێی قسەی نانە خانم، محەممەد ٢٥ ژنـــی هێنابوو، بەڵام لەو ژنانە تەنیا ســـیانیان منداڵیان بە محەممەد بەخشیبوو.

بنەماڵەی قاســـملوو، لق و پۆپی زۆری لێ ببووەوە کە لە باشـــووری کوردســـتانەوە هەتـــا ئێســـتامبولی تورکیـــە پەرەی ســـەندبوو و ئەگەر بگوترێت کە ئەو بنەماڵەیە سەدان ئەندامی هەیە، زێدەڕۆیی نەکراوە. بەڵام عەبدولڕەحمان زۆر بەکەمی باسی دەکردن. هەربۆیەش، زانیارییەکانی ئێمە لەوبارەوە کەم وکورت و ناتەواون. ســـەبارەت بە بنەماڵەی دایکی عەبدولڕەحمانیش، ســـەرەڕای بەدواداچـــوون و لێکۆڵینەوەی زۆر، لێنا زانیارییەکی ئەوتۆی نییە.

محەممـــەدی باوکـــی عەبدولڕەحمان، هەڵگری نازناوی ســـەڵتەنەتیی، وســـووقوددیوان[1] بـــوو و هەربۆیـــەش خەڵک بە وســـووق ئاغا ناویان دەبرد. لە ساڵەکانی کۆتایی دەیەی ١٨٩٠، شای ئەوکات، ئەوی ناردبوو بۆ لای شـــازادەی جێنشـــین «محەممەد عەلی»، کە لە شاری تەورێزی ئازەربایجـــان نیشـــتەجێ بـــوو. باوکـــی عەبدولڕەحمـــان لـــەوێ ئەرکی

١. وسووق: واتە جێی متمانە، وسووقوددیوان واتە جێی متمانەی دامودەزگای پاشایەتی

سەرپەرشتیی ئەسپەکانی شازادەی جێنشینی لە ئەستۆ بوو.

ئۆگریــی کوردەکان بۆ ئەســپ و چاپوکیی ئەوان لە ســوارکاریدا، لە کۆنــەوە بەناوبانگە و وســـووق ئاغا واتە محەممەد خــان، لەو بوارەدا کوردێکــی ڕاســتەقینە بوو. شــازادەی جێنشــین حەزی لــە ڕاو بوو و محەممــەد خــان لە کاتی ڕاودا هاوڕێیەتی دەکرد. شــازادەی جێنشــین وردە وردە پــەی بــە زانســتی محەممــەد خــان دەبات و ســەرەنجام سەرنجی دەداتێ و دەیکاتە ڕاوێژکاری خۆی. هەر ئەو بابەتەش، وەک دەبینیــن، بــۆ محەممەد خان قورس دەکەوێتەوە. شــازادەی جێنشــین زۆری حــەز لە مەتەڵ بوو، ســەری دەخســتە ســەر ڕاوێژکارەکەی و تووڕەی دەکرد. ڕۆژێک کە پێکەوە سەرقاڵی ڕاو بوون، شازادە پرسیار لــە ڕاوێژکارەکــەی دەکات: «ئەوە چییــە کە ســەگەکان نایخۆن بەڵام سونییەکان دەیخۆن؟»

جێی وەبیرهێنانەوەیە کە بنەماڵەی سەڵتەنەتی شیعە مەزهەب بوون. لە حاڵێکدا کە کوردەکان بە زۆری سوننی مەزهەبن. باوکی عەبدولڕەحمان کــە لەو کاتــەدا نازناو و پێگەی وســـووقوددیوانی هەبوو، ڕاشــکاوانە وەڵامی دەداتەوە: «جەنابی شــازادەی جێنشــین، ئەوە کەروێشــکە کە ئێمە گۆشتەکەی دەخۆین، بەڵام ســەگەکان نایخۆن».(لێرەدا مەبەستی شیعەکان بووە).

دیــارە ئــەوە ســـووکایەتیکردنێکی دوور لە ئەدەب بــووە، بەڵام ئایا شازادەی جێنشینیش پرسیارەکەی بێ ئەدەبانە نەبوو؟

شــازادە دەســبەجێ ئەمــری دەستبەســەرکردنی ڕاوێژکارەکــەی دەردەکات و ڕەوانــەی ورمێــی دەکات لــە ٤٠٠ کیلۆمیتریی تەورێزدا. لــەوێ والیی ورمــێ محەممەد خان بە کۆت و زنجیر دەبەســتێتەوە و دەینێرێتــە زینــدان. بەڵام وســـووقوددیوان پیاوێکی ســاماندار بوو، بە دانــی بەرتیل، بە زوویی لــە زیندان هاتەدەرەوە. هێنــدەی نەخایاند کە شــازادەی جێنشــین کە بیری وســـووقی کردبوو، چەند ڕاسپاردەیەکی نــاردە لای بۆ ئەوەی بگەڕێتــەوە و پێگەکەی پێشــووی وەربگرێتەوە.

وسووقوددیوان نێردراوەکانی بە مێهرەبانی و ڕێزەوە وەرگرت و ڕێی پێـدان بە پێی نەریتی میوانداری چەند ڕۆژێک پشـــوو بدەن و پاشـــان بـــە دەســـتی بەتاڵ بەڕێی کردنەوە بۆ تەورێــز و پاش ئەوەش، هەرگیز نەگەڕایەوە بۆلای شـــازادەی جێنشین. پێویســـتە بگوترێت نازناوەکەی ئەو، واتە «وسووقوددیوان»، هەرگیز لێی وەرنەگیرایەوە.

وســـووقوددیوان کەســـایەتییەکی هەڵکەوتــە و دەگمەنی هەبوو. ئەو کە لەدایک بووی ساڵی ١٨٧٥ بوو، بە نیسبەت سەردەمەکەی خۆیەوە، پیاوێکی ڕۆشنبیر و خوێندەوار بوو و شانازیی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکرد. ئەو موســـوڵمانێکی ســـوننی مەزهەب و ســـاماندار و بە قووڵی باوەڕمەند بە ئایینی ئیسلام بوو. حەوت گوند و گەلی قاسملووی وەک میرات بۆ مابووەوە. ســـەرئەنجام، لە کاتێکدا کــە حکوومەتی ناوەندی، پــرۆژەی نـــاوی خێزانیی هێنایە ئـــارا، نازناوی خێزانەکـــەی خۆی لەو دەربەندەوە وەرگرت. ئەو مرۆڤێکی ژیان خۆشەویست بوو و کەڵکی لە جوانییەکانی ژیان وەردەگرت. بایەخێکی زۆری بە پاراستنی کەرامەتی خـــۆی و خێزانەکەی دەدا و هەروەها ســـەرنجێکی زۆری دەدایە دابین بوونـــی ژیانـــی داهاتـــووی کوڕەکانـــی و هەوڵی دەدا کوڕەکانیشـــی لە داهاتـــوودا ناو و ناوبانگی بنەماڵەکەیان بەرز ڕابگرن. هەربۆیەش، زۆر پێــش ئەوەش کە بچنە قوتابخانە، شــیعر و مەتەڵ و پەندی پێشــینیان و یارییــە جۆراوجــۆرەکان وەک، شـــەترەنجی فێر دەکــردن. هەروەها سوارکاریشـــیی فێر کردبـــوون. هەربۆیەش، کاتێــک کوڕەکانی چوونە قوتابخانـــە، شـــارەزاییان لە دوو زمانـــی تورکیی ئازەریـــی و کوردیدا هەبوو (عەبدولڕەحمان جگە لەو دوو زمانە، بە زمانی ئاســـووریش کە دایکی بە نهێنی فێری دەکرد قســـەی دەکرد). زمانی فارسی، چ ئەوکات و چ ئەمڕۆکـــەش، تاکە زمانی زۆرەملەی خوێندنە لە ئێران. هەربۆیەش منداڵێکی تەمەن شـــەش ســـاڵ کە لە کەمینەیەکی نەتەوەییە، بۆ ئەوەی بیەوێت لە خوێندنەکەیدا سەرکەوتوو بێت، پێویستە بە زووترین کات ئەو زمانە فێر بێت. ســـەرەڕای ئەوەش، لە ڕەوتی خوێندندا دەبوو زمانێکی

«بیانی»یش فێر بن. عەبدولڕەحمان زمانی فەرانسەویی وەکوو زمانی بیانی هەڵبژاردبوو، هاوکات کوڕەکان دەبوو بچنە مەکتەبی قورئانیش کە ماوەی دوو ساڵی دەخایاند و بەم چەشنە فێری عەرەبیی قورعانیش دەبوون. بەم شێوەیە، منداڵەکانی وسووق ئاغا، پێش کۆتایی هاتنی قۆناغی دواناوەندی، بەسەر پێنج تا شەش زماندا زاڵ ببون.

حکومەتەکانی ئێران، چ لە سەردەمی پاشایەتیدا و چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیدا، هەرگیز ئامادە نەبوون تایبەتمەندییە فەرهەنگییەکانی کەمینەکان و بە تایبەت، زمانی دایکییان بە فەرمی بناسن. ئەمە لە ڕاستیدا، شێوازێک بوو بۆ ڕاگرتنیان لە نەخوێندەواریدا و لە هەمانکاتدا، ژێرچەپۆکە و گوێڕایەڵ کردنیان. سەرەڕای ئەوەش، کاتێک کە ئەو منداڵانەی فارس زمان نین دەرفەتی چوونە قوتابخانەیان بۆ دەڕەخسێت، ئەگەر لە خوێندنەکەیاندا سەرکەوتوو بن، بە ناچاری و لە دەرئەنجامی یاسا تەژی لە هەڵاواردنەکان بەنیسبەت کەمینەکانەوە، تووشی چەند زمانی دەبن. لە ڕەوتی جەنگی جیهانیی دووهەمدا، وسووقوددیوان لە شاری ڕەزاییە (ورمێ) لە دامەزراندنی حیزبی کۆمۆنیستدا(حیزبی توودە) بەشداری کرد. ئەو وەکوو ئەندامی کومیتەی هەڵبژاردنی حیزب، ئەندامی ئەو هەیئەتی نوێنەرانە بوو کە ناردیانن بۆ باکۆ لە سۆڤییەت بۆ ئەوەی سەبارەت بە بابەتە جۆراوجۆرەکان و لەوانە، دۆخی کوردەکان لە ئێران دیالۆگ بکەن(لەو کاتەدا،سوپای سوور بەشی باکووری ئێرانی بەدەستەوە گرتبوو). بەڵام، پاش گەڕانەوە لە باکۆ، وسووقوددیوان بە بێ ئەوەی کەسێک لە هۆکارەکەی ئاگادار بێت، وازی لە هەموو بەرپرسایەتییە سیاسییەکانی خۆی هێنا. لەوە بەدوا، ئەو هەموو ژیانی خۆی تەرخان کرد بۆ بەڕێوەبەریی کاروباری گوندەکان و زەوییەکانی خۆی و هەروەها گرتنە ئەستۆی ڕۆڵی «ڕیش سپی» و جێ متمانەی خەڵک لە ناوچەکەدا، کە ئەم بەرپرسایەتییە لە ساڵەکانی(١٩٠٧ـ ١٨٩٦) دا لە لایەن موزەفەرەدین شای قاجارەوە هاوکات لەگەڵ پێدانی نازناوی وسووقوددیوان خرابووە ئەستۆی. وسووقوددیوان لە تەمەنی ٩٨ ساڵیدا

ماڵئاوایی لە ژیان کرد.دوو ساڵ پاش ئەوەش دایکی عەبدولڕەحمان لە تەمەنی ٧٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

■ دایکی عەبدولڕەحمان

لـەو ڕووەوە کـە نانە خانم، تاکە ژن بوو کـە منداڵی کوڕی ببوو، لە ڕاســتیدا، خانمی یەکــەم و گەورەی ماڵ و سەرپەرشــتی بنەماڵە بوو. ئەو کە لە بنەڕەتدا مەســیحی بوو و دواتر ببووە موســوڵمان، هەرگیز خودای مەسیحییەتی لەبیر نەکردبوو. ئەو بە شێوەی پەنهانی سەردانی کەنیســەی ئۆرتۆدۆکسی شاری دەکرد و هەندێ کات، عەبدولڕەحمانی بچکۆلەشــی لەگــەڵ خۆی دەبرد. ئەم ســەربزێوییە هاوبەشــە، ڕازێک بــوو لە بەینی ئەو دووانەدا کە تەنانەت عەبدولڕەحمانی بچکۆلانەش بە پاراستنی ئەو ڕازە پابەند بوو. ئەم بابەتە دەرەتانی ئەوەی بۆ ڕەخساند کە پەی بە بوونی باوەڕگەلی دیکە و هەروەها پێویســتیی ڕێزگرتن لەو باوەڕانە ببات. عەبدولڕەحمان بە درێژایی تەمەنی ئەو ڕۆشنبیرییەی بە نیسبەت باوەڕە ئایینییەکانی دیکە، لە خۆی نیشان دا.

بــە وتەی نانە خانم، دوایین کوڕی لە هاویندا لەدایک ببوو. نانە خانم ڕاشکاوانە دەیگوت: «کەش زۆر گەرم بوو و مێشەکان ئازاریان ئەدام». بــەڵام بــە وتەی یەکێک لــە ئامۆزاکانی، بابووش(نزیــکان و خزمەکانی عەبدولڕەحمــان لــە ماڵــەوە، بەو نــاوە بانگیان لێ دەکرد) لە زســتاندا لەدایــک ببــوو. پاش مشــتومڕێکی زۆر، دواجار، ئامۆزا ســەرکەوت و نانەخانــم دانی بە شکســتی خۆیدا هێنا و ئەوە بــوو کە ڕێکەوتی ٢٢ی دێســامبریان وەکوو ڕۆژی لەدایک بوونــی عەبدولڕەحمان دیاریکرد. بەهەرحاڵ، ئەم بابەتە کە ئایا ڕێکەوتی هەڵبژێردراو، ڕاستە یان ئەوەی بۆ ماوەی شــەش مانگ گەنجتر یــان پیرتریان کردووە، هەرگیز ڕوون نابێتەوە(شــایانی گوتنە کە لەگەڵ ئەوەدا دەرکردنی ناســنامە لە ساڵی ١٩٢٥دا لە ئێران بوو بە باو، بەڵام ماوەیەکی زۆری خایاند هەتا خەڵک لەگەڵــی ڕاهاتن. بۆ خەڵــک، گرینگ ئەوە بوو کە بزانــن لەدایک بوونی

منداڵەکەیان هاوکات بووە لەگەڵ ڕووداوێکی گرینگدا).

■ سەردەمی منداڵیی بابووش

عەبدولڕەحمان بەشـێکی زۆری سـەردەمی منداڵیی خـۆی، لای لقە جیاوازەکانی بنەماڵە لە دەرەوەی شار، لە گوند و «گەلی قاسملوو» و یان لە گوندەکانی دیکەی کوردسـتان بردەسـەر. تەنانەت ئەوکاتەی لە شار چووە قوتابخانە، دیسانەوە لە کاتی پشووی خوێندندا دەگەڕایەوە بۆ ئەو گوندانە و کاتەکانی خۆی لەوێ دەبردەسەر. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە لە نزیکەوە لەگەڵ ژیانی گوندنشـینەکان ئاشنا بێت و لە یاریی و خۆشـییەکانی منداڵانی گونددا بەشداری بکات. ئەم بابەتە بووە هۆی ئەوەی کە ئەو هەژاریی و چەرمەسـەریی تاقەتپڕووکێنی گوندنشـینە کوردەکان بەچاوی خۆی ببینێت.

ئـەو سـاڵانە بـۆ عەبدولڕەحمـان، لە لایەکـەوە سـاڵانێکی پڕاوپڕی بەختـەوەری و لە لایەکـی دیکەوە، دەرفەتێک بوون بـۆ ئەوەی لەگەڵ دۆخی ژیانی خەڵکەکەی ئاشـنا بێت. ئەو سـاڵانە، ئەویان لەگەڵ ژیانی خەڵکی ناوچەکە و هەڵسوکەوت و شێوازی ئاخاوتنیان نزیک کردەوە و بووە هۆی ئەوە کە جوگرافیای ناوچەکە بەتەواوی بناسـێت. هەندێ لە هاوڕێیانی ئەو سـەردەمە لە ژیانی ئەو، تا کۆتایی تەمەنی پێی وەفادار مانـەوە. ئەوەی ئەو لەوێ و لە سـەردەمی منداڵیـدا فێری ببوو، دواتر لـە ڕەوتی خەباتدا سـوودی بۆی هەبوو و تەنانـەت هەندێجار بوونە هـۆی ڕزگار بوونی لە مـەرگ. ئەو وەکوو هاوڕێکانی دیکەی فێر ببوو کـە چلۆن بە هەڵگرتنی بەردێکی ئاسـایی لە بەرانبـەر ئاژەڵە دڕندە و مەترسـیدارەکاندا بەرگـری لە خـۆی بکات. لەو بوارەدا تـەواو کارامە ببوو و هەربۆیەش، تەنیا یەک جار دووپشک پێوەی دابوو. دووپشکەکە دابووی بە سـمتییەوە. شـوێنی پێوەدانەکە، ئاوسـا بوو و دواتر چڵکی کردبـوو و ئاسـەواری برینێکـی قـووڵ بـە شـوێنی پێوەدانەکەیـەوە مابووەوە.

عەبدولڕەحمان هێشــتا تەمەنی لە دەوری سێ تا چوار ساڵدا بوو کە یاریی شــەترەنجی دەزانی و هەندێ لە شیعرەکانی شاعیرانی کلاسیک، بریتــی لــە کورد و فارســی لەبــەر دەخوێنــدەوە. ئــەوەش ببوە هۆی ئــەوە کە ئەو قوتابییەکی ســەرکەوتوو بێت و لــە هاوپۆلەکانی دیکەی لەپێشــەوەتر بێت. ســەرەڕای ئەوەش، باوکی وەکوو هاندانێک، بەڵێنیی کڕینــی دووچەرخەیەکــی پێدابوو. ئەو هەموو ســاڵێک ئــەو بەڵێنییەی نــوێ دەکردەوە. بــەڵام عەبدولڕەحمــان هەرگیز نەبــووە خاوەنی ئەو دووچەرخەیە. باوکی بەڕواڵــەت بەڵێنییەکەی خۆی لەیاد دەکرد. دواتر کاتێک کە عەبدولڕەحمان ئەو بابەتەی دەگێڕایەوە، دەیگوت کە تەنانەت لەو تەمەنەشدا ئەو بابەتانە بۆی گرینگ نەبووە.

براکانــی عەبدولڕەحمان بــە پێکەنینەوە باســی تووڕەبوونی ئەویان دەکــرد لەو کاتانەدا کە وەڵامی داخوازەکانی نەدەدرایەوە و دەیانگوت، عەبدەلڕەحمان دەســتی دەدایە بەرد و لەو ڕووەوە کە هەرگیز لە سیلە گرتن و پێکاندا هەڵەی نەدەکرد و دەســتی زۆر ڕاســت بووە، براکانی یەکسەر ڕایاندەکرد.

ژنانــی بنەماڵە، لەوانــەش خوشــکەکانی عەبدولڕەحمــان کە هەموو ســەرقاڵی کاری ناوماڵ بوون و لە تەمەنی شــووکردندا بوون، ئۆگری بوون و خۆشەویستییەکی یەکجار زۆریان بۆ ئەو هەبوو و بە تایبەتی نازیــان هەڵدەگــرت. ئــەوان ملکەچی هەمــوو حــەز و داواکارییەکانی دەبــوون. پێدەچێت ئەم بابەتــە هەربەتەنیا بەهۆی پەیڕەوی کردنیان لە دەســتووره ئاینییەکان نەبووبێت کــە ژنی بە گوێڕایەڵ بوونی بەرانبەر بــە پیاو هانــداوە، بەڵکوو بێگومان، سەرنجڕاکێشــیی و کاریزما بوونی عەبدولڕەحمان بوو کە زۆر زوو بۆ هەمووان دەرکەوتبوو، کاریگەریی لەسەر ئەو سەرنجە تایبەتە هەبووە.

عەبدولڕحمــان لای دایکــی زۆر خۆشەویســت بــوو. پێدەچێت پاش گەیشــتنی بــە تەمەنی هەرزەکاری، ئەم عەشــقە بێ ســنوورەی ژنانی بنەماڵــە بەرانبــەر بە ئەو و هەروەها پەروەردەی عاتفی و هەســتیاری

نەریتـــی، ڕۆڵێکی کاریگەری لە پەیوەندی نێوان عەبدولڕەحمان و ژناندا گێڕابێت.

■ کۆتایی جەنگی جیهانیی دووهەم

عەبدولڕەحمـــان کـــە هێشـــتا گەنجێکـــی ١٣ ســـاڵ بـــوو، یەکێـــک لـــە مامۆســـتاکانی دواناوەندی، کتێبی لێنین سەبارەت بە «مافی نەتەوەکان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا»ی دەداتێ کە بیخوێنێتەوە.

بە ســـەرنجدان بەوەیکە قاســـملوو لە دایکییەوە پێکەوە گونجان و لە باوکییەوە بەرپرســـیارەتی، خەباتگێڕی و دادپەروەریخوازی فێر ببوو، خوێندنـــەوەی ئەو کتێبە، ڕۆڵێکی دیاریکەری لـــە ژیانی ئەودا گێڕا. ئەو هەســـتی بە پێویستیی خەبات و لە ڕاســـتیدا ئیجباری خەبات لە ڕەوتی ڕزگاریـــی خەڵکەکەیـــی لە خۆیدا هەســـت پێدەکرد و ئـــەوەش ڕێک ئەو کاتە بوو کە خەباتگێڕانی ڕێگای ڕزگاری، کۆمۆنیسمیان بە هاوسەنگی دێموکراســـی دەزانی. سوپای ســـووریش لە باکووری ئێران سەقامگیر ببـــوون، لـــەوێ دۆخێکی تەژی لە ئازادی هاتبووە ئـــاراوە. هەربۆیەش، بۆچوونە کۆمۆنیســـتییەکان بە خێرایی پەرەی دەسەند و چالاکییە دژە سەڵتەنەتییەکان دەرەتانی گەشەی بۆ ڕەخسا بوو.

ســـاڵی ١٩٤٤، لە تەمەنی ١٤ ســـاڵیدا، عەبدولڕەحمان دەبێتە ئەندامی لاوانی کۆمۆنیست.

بوونی سوپای سوور لە ئێران بۆ ئەوە دەگەڕایەوە کە ئێران بۆ لای ئاڵمانـــی نازی بای دابـــووەوە، هاوپەیمانان بڕیاریـــان دابوو ئەو وڵاتە داگیـــر بکەن. هێزەکانی بریتانیا لە باشـــوور و ســـووپای ســـۆڤییەت لە باکوور گیرســـابوونەوە، پاش کۆتایی هاتنـــی جەنگ، هێزەکانی بریتانیا لە ئێران کشـــانەوە، بەڵام هێزەکانی سۆڤییەت مانەوە و لە سای بوونی ســـۆڤییەتەکان، حیزبی کۆمۆنیســـتی ئازەربایجان، بە ڕێبەریی جەعفەر پیشـــەوەری، لـــە ســـاڵی ١٩٤٥، لـــە ئازەربایجان(ئێـــران) دامەزراندنـــی کۆمارێکـــی خودموختـــاری ڕاگەیانـــد و لە کوردســـتانی ئێرانیشـــدا، لە

ژانوییـــەی ١٩٤٦ لە شـــاری مەهابـــاد، بە ســـەرۆک کۆماریی حاکمێکی نەتەوەخـــوازی کـــورد بە ناوی قـــازی محەممەد، کۆماری کوردســـتان، بوونی خۆی ڕاگەیاند.

ســـۆڤییەتەکان کـــە ســـتراتژییەکی درێژخایەنیـــان هەبـــوو، ئەو دوو کۆمارە خودموختارەی هاوســـنووری خۆیانیان هان دەدا یەکگرتوو بن بۆ ئەوەی لەو ســـۆنگەوە هەم ئیمتیازی دەرهێنانی بەشـــێک لە نەوتیان دەســـت کەوێت و هەم دەســـتیان بە دەریاکانی باشـــوور ڕابگات. بەڵام پلانی سۆڤیەتەکان بە هۆی دژایەتیی مەجلیسی ئێرانەوە شکستی هێنا.

ئەم شکســـتە و گوشـــارەکانی ڕێکخـــراوی نەتەوەیەکگرتـــووەکان و هەروەها گوشـــارەکانی بریتانیاییەکان و ئەمریکاییەکان، ســـەرئەنجام، ســـۆڤییەتی ناچـــار کـــرد خاکـــی ئێـــران بەجێ‌بهێڵێـــت و بەم چەشـــنە، کۆماریخوازەکانی ئازەربایجان و کوردستانیان بە تەنیا هێشتەوە. شای گەنجی ئێران، محەممەد ڕەزا پەهلەوی، دەستبەجێ هێزەکانی ئەرتەشی بـــۆ بەرەنگاربوونـــەوەی ئـــەو دوو کۆمارە بەڕێ کرد. پاش ســـاڵانێک، کاتێـــک لینـــا هاتە ئەو ناوچەیە، خەڵک هێشـــتاش باســـی ئـــەو دڕندەیی و کاولکارییانەیـــان دەکرد کـــە هێزەکانی ئەرتـــەش ئەنجامیان دابوون. هـــەزاران کەس کوژرابـــوون و ماڵەکان و بەروبوویان ئاگر درابوون و ئـــەوە کۆتایـــی کاری ئەو دوو کۆمارە خودموختـــارە بوو، لەکاتێکدا کە تەمەنی کۆماری کوردستان تەنیا ١١ مانگی تێپەڕاندبوو.

جەعفـــەری پیشـــەوەری و ئەندامانـــی حکومەتەکەی و کاربەدەســـت و پیاوەکانـــی، پەنایان بردە بەر ســـۆڤییەت و لە کۆمـــارە جیاوازەکانی یەکیەتیی سۆڤییەتدا بڵاو بوونەوە.

بەڵام قازی محەممەد پێشـــنیازی سۆڤییەتەکانی بۆ پەناهەندەبوون لە سۆڤیەت قبووڵ نەکرد و ئاوا وەڵامی دایەوە: «دەمهەوێ لەگەڵ گەلەکەم بمێنمـــەوە و لەگـــەڵ گەلەکـــەم هاوچارەنووس بم». قـــازی محەممەد و ئەندامانـــی حکومەتەکەی کە دەستبەســـەر و ڕەوانەی زیندان کرابوون، دادگایی کران و سزای ئێعدامیان بۆ دەرچوو. ماوەیەک پاش دەرچوونی

حوکمی دادگا، لە بەرەبەیانی یەکێک لە ڕۆژەکانی مانگی مارسی ١٩٤٧ لە شاری مەهاباد، پێتەختی کۆماری کوردستاندا لە سێدارە دران.

لەم سەردەمە قەیراناوییەدا، هیچکام لە چوار کوڕەکەی محەممەد ئاغا قاسملوو لە کوردستان نەبوون. کوڕی گەورەتر بە ناوی حسێن، لە تورکیە سەرقاڵی خوێندن بوو لە بواری «مێعماری»دا. ئەحمەد، لە پاریس بیرکاریی دەخوێند و عەلی لە تەورێز، سەرقاڵی خوێندنی پزیشکی بوو. عەبدولڕەحمانیش لە تاران، لە قوتابخانەیەکی شەوانەڕۆژی سەرقاڵی تێپەڕاندنی دوایین ساڵی خوێندنی دواناوەندی بوو. کوڕەکانی قاسملوو، هەرچەند لە کوردستان نەبوون، بەڵام ئاگاداری ڕووداوەکان بوون و هەموویان لەوەی بەسەر کوردستاندا هاتبوو، بە قووڵی دڵنیگەران و بێتاقەت بوون. بۆ عەبدولڕەحمان ئەم بابەتانە، ڕاستیی ڕوانگەکانی مارکس و لێنینیان دەردەخست و ئەو توانیبووی خۆی لە چاوەدێرییە توندەکانی قوتابخانەکەی بدزێتەوە و تێکەڵ بە ڕەوتی خەبات لە دژی بنەماڵەی پەهلەوی بێت. هەرکە خوێندنی دواناوەندی تەواو کرد، وسووقوددیوانی باوکی، عەبدولڕەحمانی بە مەبەستی خوێندن نارد بۆ لای برا گەورەکەی لە پاریس بۆ ئەوەی لە بواری پیشەسازیدا درێژە بە خوێندن بدات. عەبدولڕەحمان کە لەوکاتەدا تەمەنی ١٧ ساڵ بوو، لە پاریس لەگەڵ ئازادییەک بەرەوڕوو بوو کە هەرگیز ئەزموونی نەکردبوو و بەو وزە تایبەتەوە کە لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی ئەو بوو، تێکەڵ بە خەبات لە دژی ڕێژیمی شا بوو.

ئەو ماوەی یەک ساڵ دەرفەتی فێربوونی زمانی فەرانسەوی هەبوو. بەڵام بە هۆی ئەوەوە کە پێش ئەوەی بچێتە فەرانسە شارەزاییەکی باشی لە زمانی فەرانسەوی هەبوو، کاتێکی زۆری بۆ چالاکیی سیاسی بۆ دەمایەوە.

لەم سەردەمەدا، حکومەتی ئێران ئیزنی ناردنی پارە بۆ خوێندکارانی دەرەوەی وڵاتی تەنیا بەو بنەماڵانە دەدا کە بەڵێنیی بەشداری نەکردن لە چالاکییە سیاسییەکانیان دەدا. هەربۆیەش، سەبارەت بە عەبدولڕەحمان

ئەوەی قەرار بوو بقەومێ، قەوما: «کاربەدەستانی ڕێژیمی شا، تەنانەت پێش لەوەی بچێتە زانکۆ، تاکە سەرچاوەی بژیوی ئەویان بڕی».

■ عەبدولڕەحمان لە پراگ

عەبدولڕەحمــان بــە یارمەتیی حیزبی توودە، توانیبووی بوورســێکی خوێندنــی تایبەت بــە خوێندکارانی بیانی لە حکومەتی چێکۆســلۆڤاکی وەربگرێت و بێتە پراگ و ئەوەش ڕێک پاش ئەو کاتە بوو کە حکومەتی چێکۆســلۆڤاکی لــە ســاڵی ١٩٤٨دا گۆڕدرابــوو بۆ «دێموکراســییەکی خەڵکی»(کۆمۆنیســتی)، عەبدولڕەحمــان کــە تەمەنی ببووە ١٨ ســاڵ، بڕیــاری‌دا بواری خوێندنەکەی بگۆڕێت و لە قوتابخانەی باڵا، لە بواری سیاســەت و ئابووریــدا ناونووســی کــرد و ســاڵی ١٩٥٢ شــەهادەی «بەکالۆریۆسی سوور»، کە شەهادەیەکی باڵا بوو، بەدەست بهێنێت.

لەو ســاڵانەی پاش جەنگــدا، زۆر نەبوون ئــەو خوێندکارانەی کە لە وڵاتی چێکۆســلۆڤاکی دەیانخوێند و گرووپێکی بچووکیان ئێرانی بوون و عەبدولڕەحمــان تاکە کــوردی ئێرانیی ئەو گرووپە بــوو. لە پاریس، پێتەختی فەرانســەی دێموکراتیک، چالاکیی سیاســی بۆ هەمووان ئازاد بــوو و بیانییەکان و بە تایبەتی، خوێندکارانی بیانی بە تەواوی کەڵکیان لــێ وەردەگــرت. بەڵام لە چێکۆســلۆڤاکی دۆخەکە بە تــەواوی جیاواز بوو. کۆمۆنیســتەکان کە بە ســەرکەوتن لــە هەڵبژاردنەکانی فێڤرییەی ١٩٤٨دا دەسەڵاتیان بەدەســتەوە گرتبوو، سەرەڕای ئەوەیکە بۆچوونە پێشــکەوتووەکانی خوێندکارە بیانییەکان لە گەڵ سیاسەتەکانی ئەواندا دەگونجــا، بــەڵام لەســەر ڕێپێوانی ســەر شــەقامی ئــەم خوێندکارانە ڕەزامەند نەبوون. کەچی بانگهێشــتیان دەکردن تاکوو بەشــداریی لەو ڕێپێوانانــەدا بکــەن کە خۆیــان، بۆ نموونە بە بۆنەی ســەرەتای مانگی «مــەی» هوە ڕێکیان دەخســتن. عەبدولڕەحمان جـل و بەرگی کوردی لەبــەر دەکرد و بە حەزەوە لــەو ڕێپێوانانەدا کە ڕێپێوانگەلێکی ئەمری، شــاد، ئاشــتیخوازانە و بە بێ بچووکترین داخوازێک بوو، بەشــداریی

دەکــرد. «لــەو ڕێپێوانانەدا، ســەمامان دەکرد و گۆرانیمــان دەگوت و دەچووینە پێشــەوە. هەموو یەکتریان بە «تۆ»بانگ دەکرد و دروشمی لە پێشەوە دارێژراو و دیاریکراویان دەدا».

عەبدولڕەحمان بەهۆی خوێندکاربوونیەوە، ناچاربوو ئاستی چالاکییە سیاســیەکانی دابەزێنێت و هەموو کاتەکانی بــۆ خوێندن تەرخان کرد. ئــەو کــە ڕۆژانە تا ١٣ کاتژمێر کاری دەکرد، لــە ژوورێکی داخیلییەکی خوێنــدکاری بە نێوی ئۆپلێتالۆڤا (opletalova) لە ناوەندی شــاری پراگ دەژیا. لەم ژوورەدا، ئەو دوو هاوژووری هەبوو، عەرەبێکی مەسیحیی بەغــدادی بە نێــوی ئەدیــب، و دووهەمییش چێکییەک بــە نێوی کارێل (karel) کە دایک و بابی لە باکووری ڕۆژهەڵاتی کۆماری چێک دەژیان. عەبدولڕەحمان و کارێل زۆر زوو بوونە ئاواڵ و هەردووکیان لە ڕۆژانی پشــوو و بۆنەکاندا، دەچوون بۆلای دایک وبابی کارێل. عەبدولڕەحمان کــە توانایەکــی لەڕادەبەدەری بۆ فێربوونی زمــان هەبوو، بە یارمەتیی کارێل، زۆر زوو زمانی چێکی فێر بوو و بەو زمانە بە پاراوی قســەی دەکرد.

■ ئەو سەدەیەی ڕواڵەتی دونیای گۆڕی

بــاب و باپیرانــی عەبدولڕەحمان و لێنا، شــاهێدی ئاڵوگۆڕی جیهان، بریتی لە ئۆرووپا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوون. گۆڕینی سنوورەکان، پێکهاتنــی دەوڵەتە نوێیەکان و...لەو ئاڵوگۆڕانــە بوون. هەرەس هێنانی ئێمپراتۆریەتی ئۆتریش ـ مەجارستان، هۆکاری پێکهاتنی حکومەتە نوێیە ســەربەخۆ و دێموکراتیکەکان و لەوانە، حکومەتی چێکۆســلۆڤاکی بوو لە ساڵی ١٩١٨دا.

لــە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاســتیش پاش هــەرەس هێنانــی ئێمپراتۆریەتی عوســمانی، جیهــان شــاهێدی ســەرهەڵدانی حکومەتە نوێیــەکان بوو. ئەم ئاڵوگۆڕانە هیوای دەســتەبەرکردنی ســەربەخۆیی لای کوردەکانی دروست کردبوو. بەڵام گڕی ئەم هیوایە زۆر زوو کوژایەوە و ئەوەش

کاریگەرییەکی زۆر ناخۆشی لەسەر وسووقووددیوان دانا.
هیواکانی باپیری لێناش کە پێی وابوو کۆمۆنیسم، ئازادی، بەرابەری و برایەتی بەدوای خۆیدا دێنێ، بووە بڵقی سەرئاو.
منداڵەکانیشیان کە درێژەدەری ڕێگەی ئەوان بوون، شکستیان هێنا. وێدەچوو ڕێگەی گەیشتن بە دنیایەکی دادپەروەرانەتر دوورودرێژە.

■ دیداری عەبدولڕەحمان و لێنا

کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٥١ بوو. عەبدولڕەحمان دواساڵی زانکۆی تێدەپەڕاند. تەمەنی ئەو ٢٠ ساڵ بوو. بەڵام لێنا هێشتا چەند مانگێکی مابوو بۆ ئەوەی تەمەنی بگاتە ١٨ ساڵ. لەم سەردەمەدا، لێنا، هەم بە مەبەستی دابین کردنی بژیوی ژیانی کاری دەکرد و هەم خۆی بۆ تاقیکردنەوەکانی چوونە زانکۆ و بەدەستهێنانی بوورسێکی خوێندن ئامادە دەکرد.

پاییزی ئەو ساڵە گەلێک سارد بوو و لە مانگی نۆڤامبردا بەفر دەستی بە بارین کردبوو. قوتابخانەی خوێندنی باڵای زانستە سیاسی و ئابوورییەکان لەسەر شەرەفی یەکێک لە مامۆستاکانەوە، ئاهەنگێکی لە یەکێک لە هۆڵە گەورەکانی تایبەت بە بۆنەکان سازدابوو. ئەنجومەنی مامۆستاکان، کۆمەڵێکی زۆر لە خوێندکارانی زانکۆکانی دیکە، و هەروەها کادری بەڕێوەبەریی زانکۆ، ئامادەی ئەو ئاهەنگە بوون. چەند میوانێکی بیانیش لەوێ بوون. گرووپی کۆڕاڵ کە لێنا پێش لەوەی بێتە زانکۆ ئەندامیان بوو، بەڕێوەبەریی بەشی هونەری و کولتووریی ئاهەنگەکەیان لە ئەستۆ گرتبوو و دەبوو لە نێوان وتار و پەیامە پیرۆزباییەکاندا، چالاکیی هونەری بنوێنن. پرۆگرامی گرووپی کۆڕال بریتی بوو لە: گۆرانیگەلێک سەبارەت بە پێکهاتەی سۆسیالیزم، پێداهەڵگوتن بەسەر پێشەنگەکانی کۆمۆنیزم، لە ستالینەوە بگرە هەتا مائۆتسێ دۆنگ و هەروەها گۆرانیی نەتەوەیی و خۆجێیی.
لەسەرداخوازی بەڕێز ژۆزێف، ئەو مامۆستایەی ئاهەنگەکەی بۆ

ڕێکخرابــوو، سەردەســتەی گرووپی کۆڕاڵ، ئەرکــی میوانداریی چەند خوێنــدکاری بیانیی بە لینا ســپاردبوو، چونکوو ئەو تاقە کەس بوو کە کەم تا زۆرێک ئینگلیســی دەزانی، لینا، هەرچەند زۆریش لەو ئەرکە پێ سپێردراوە ڕازی نەبوو، بەڵام بە ناچاری وەئەستۆی گرت.

چــوار پیــاوی گەنج لــە دەوری مێزێکی چکۆلە دانیشــتبوون. لینا بە گوتنی ڕســتەیەک کە پێشــتر بە وردی ئامادەی کردبوو، خۆی وەکوو دیلمانــج پێ ناســاندن. لینــا لەمکاتــەدا، دەروونێکی شــڵەژاوی هەبوو. بەڵام هەڵســوکەوتی گونجــاوی ئەو پیاوە گەنجانە دڵنیایی پێبەخشــی. هەڵسوکەوتیان دەرخەری ئەوە بوو کە بە ئامادەبوونی ئەو خۆشحاڵن. لینــا زۆر زوو تێگەیــی کە تەنیــا یەکێکیان لە زمانی چێکــی تێناگات و ئەویش عەرەبێکی ســووری بوو کە لاقێکی لە ڕەوتی خەباتدا لەدەست دابوو(دواتر، عەبدولڕەحمان ئاشــکرای کردبوو کە لەڕاستیدا ئەو پیاوە لاقــی لــە ڕووداوی ئۆتۆمبیلــدا لەدەســت دابوو و ئــەو گەنجە عەرەبە ویســتبووی لــەو ڕێگــەوە کاریگەریــی لەســەر لینــا دابنێت). کەســی دووهەمیــش عەرەبێکــی مەســیحیی بەغدادی بوو کە بــە زمانی چێکی قســەی دەکــرد. دوو کەســەکەی دیکەش، لــە ڕوانگەی لینــاوە چێکیی ڕەسەن بوون. یەکێک لەو دووانە ناوی «کارێل» بوو، ئەوی دیکەش بە بۆچوونی لینا، دەبوو خەڵکی سلۆڤاک بێت بە هەندێ ناپاراوی لە زماندا، پێستی سپی، قژ و چاویشی ڕەش بوون. ئەم تایبەتمەندییانە زۆرێک لە سلۆڤاکەکان هەیانبوو. چاوەکانی شاد و پڕ لە پێکەنین بوون.

لینــا لە ژۆزێف تووڕە بــوو، چونکە گاڵتــەی پێکردبوو، هەربۆیەش وازی لەو گەنجانە هێنا و بابەتەکەی بۆ ژۆزێف باس کرد. بەڵام ژۆزێف وەڵامی دایەوە کە ئەوە بڕیاری مامۆستا بووە. ژۆزێف، سەرپەرشتیاری گرووپی کۆڕاڵ و مامۆســتای خاوەن ئاهەنگیش ئەو شــەوە قارەمانی ئەو میوانیە بوو. لینا کە تەنانەت تەمەنی نەگەیشــتبووە ١٨ساڵ، ناچار بوو ملکەچی بڕیارەکە بێت. هەربۆیەش، بە بێ مەیلی گەڕایەوە بۆ لای مێزی «بیانییەکان».

شـــەوێکی خـــۆش و دڵڕفێـــن بوو. پیـــاوە گەنجـــەکان ســـەبارەت بە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و بەرخۆدانەکانی لە ڕێی ئازادیدا قسەیان دەکرد و چیرۆکی پێکەنینداریان بۆ لینا دەگێڕایەوە بۆ ئەوەی پێبکەنێت. ئەوان زۆر مێهرەبان بوون و بە ڕێزێکی زۆرەوە هەڵســـوکەوتیان لەگەڵ لینا دەکرد.

ئاهەنگەکە لە کۆتایی نزیک دەبووەوە و لینا دەبوو بیرێک لە گەڕانەوەی خـــۆی بۆ ماڵـــەوە بکاتەوە. هەر چوار گەنجەکە دەیانویســـت هاوکاریی بکەن و بیبەنەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ئەوەیان کە بە «ئێسلۆڤاکیایی» پاراو قســـەی دەکرد، بەوانی دیکەی گوت کە پێویست بەو هەموو کەسە نییە و بۆ بردنەوەی یەک کەس پێویستە و ئەو کەسەش خۆیەتی.

لە دەرەوە کەش سارد بوو. ئەوان، بە ئارامی و بە هێمنی لە تەپۆڵکەکە سەردەکەوتن و بەرەو ناوچەی ڤینۆهرادی (Vinohrady) دەڕۆیشتن و لە ڕێدا باسی زۆر شتیان دەکرد. لینا کە هێشتاش پێیوابوو ئەو گەنجەی لەگەڵی هاتووە خەڵکی ســـلۆڤاکییە و هەر لە ســـەرەتای دانیشـــتنەکەوە بە قووڵی عاشـــقی ببـــوو، بێدەنگ بوو و تەنانەت نەیدەوێرا پرســـیاری ناوەکەی لێ بکات. چونکوو لە ســـەرەتای ئاشـــنا بوونیاندا، نەیتوانیبوو ناوەکەی بە مێشـــکی بســـپێرێت. لینا لە کاتی قســـە کـــردن لە گەڵ ئەو گەنجـــەدا، وشـــەی «ئێوە» (لە بریی تۆ ـ وەکوو ڕێـــز گرتنێک)ی بەکار دەهێنا، لە کاتێکدا کە گەنجەکان بە پێی سرووشـــت هەر وشـــەی «تۆ» بـــەکار دەبەن. لینـــا لەو دۆخەی بەســـەری هاتبـــوو تێنەدەگەیی.. وتنی ئەوەیکـــە ئـــەو کوردە، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەســـەر لینـــا نەبوو. ئەو هیچی سەبارەت بە کوردەکان نەدەزانی، بەڵام بەوحاڵەشەوە، بە خۆی دەگوت: « لە هەر کوێیەکەوە بێن، هەموو مرۆڤین، مەگین وانییە؟».

ئـــەو دووانە لە نزیکیی ئەو ماڵـــەی کە لینا و ئانجێلینای هاوڕێی تێیدا دەژیان، ماڵئاواییان لە یەکتر کرد.

لینـــا بـــۆ ئانجێلیکـــی هاوڕێـــی ئاوا باســـی کـــرد: « ئەو بـــە نیگایەکی وەهـــا تەژی لـــە خۆشەویســـتی و مێهرەبانییەوە ســـەیرم دەکات کە تا

ئێســتا هەرگیز ئەزموونم نەکردووە و من دڵنیام کە خۆشــی دەویم».
ئانجێلیک کە لە هەســتی لینا تێگەیشــتبوو و بە نیسبەت لیناوە، تەمەنی زیاتر بوو و قایمکارتریش بوو، بە مەبەســتی پێشــگرتن بە شکستێکی چاوەڕواننەکــراو، بــەڵام مومکیــن، هەوڵــی هێــور کردنــەوەی لینــا و دامرکاندنــی ئاگری حەزە دەروونیەکەی دەدا. قەزا و قەدەر، هەندێجار ڕێکەوتی سەیر وسەمەرە بەدوای خۆیدا دێنێت. هەمان شەو، ئانجێلیک بە لینای ڕاگەیاند کە خاوەنماڵەکەیان، کە ئامۆزای خۆیشی بوو، داوای خانووەکەی کردۆتەوە. دواجار لینا، دەبوو بەدوای ماڵێکی نوێ بۆکرێ بگەڕێت. هەربۆیەش، ڕۆژی دواتر، لینا ســەردانی بەرپرسانی گرووپی مۆســیقای کــرد و بابەتەکەی بــۆ گێڕانەوە و ئەوانیش لــە داخیلییەکی خۆیان، کە یازدە کچی دیکەشــی لێبوو، شــوێنێکیان بۆ لیناش کردەوە. ئــەو داخیلییە لە نهۆمی دووهەمی یەکێک لە بیناکانی کۆی داخیلییەکان بــوو، هەمــان بینا کە، ئەدیــب، کارێل و ئەو «ســلۆڤاکیاییە» لە نهۆمی یەکەمیدا دەژیان!

■ جوانترین سەردەمی ژیانی لینا....

لــە ڕاســتیدا عەبدولڕحمــان ببــووە پشــتیوان و عاشــقی لینــا و بە چەشــنێکیش، ڕۆڵی مامۆســتا و ئوســتادی ئــەوی دەگێــڕا و ئەوەش سەرەتای جوانترین سەردەمی ژیانی لینا بوو.

بەهار شوێنی زستانی گرتبووەوە و عەبدولڕەحمان خوازبێنی لە لینا کردبوو. لینا لەوپەڕی خۆشیدا بوو. لەو ماوەدا، لینا زۆر شت سەبارەت بە نیشتمانی ئەو فێر ببوو. عەبدولڕەحمان تەنانەت دۆخی ژنانی ئێرانی بۆ ڕوون کردبووەوە و لینا بە قبووڵ کردنی خوازبێنییەکەی ئەو، داب و نەریتەکانی وڵاتەکەشــی قبووڵ کردبوو. خۆشەویستی بۆ تێگەیشتنێکی درووست لە بابەتەکان و ئاستەنگەکانی سەر ڕێگای ڕۆشنبیرێک، ڕێگر بوو. لینا عاشــق بوو، نەیدەزانی لە داهاتوودا پێویســتە ئاستەنگگەلێک لەســەر ڕێی خۆی لابەرێت کــە تەنانەت بە بیریشــیدا نەدەهات. دیارە

عەبدولڕەحمان ئەوی لەو ئاستەنگ و بابەتانە ئاگادار کردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوە دڵی بوو کە لە بری عەقڵی بڕیاری دەدا. ئەو هێندە بەختەوەر و دڵنیا لە خۆی و عەشقی عەبدولڕەحمان بوو کە بەڵێنی بە خۆی دابوو بۆ هەموو شوێنێک دوای بکەوێت و لەگەڵیدا بێت.

ئەزموونێکی گەلێ قورس بوو، بەڵام لێنا هەرگیز لەو کارەی خۆی پەشیمان نەبووەوە.

■ دووجار پرۆسەی زەماوەندی عەبدولرحمان ولێنا

نەریتی زەماوەندەکەیان لە باڵوێزخانەی ئێران و لە پراگیش بەڕێوەچوو و ئەو کاتە بەهاری ساڵی ١٩٥٢ بوو. مارەبڕینەکەیان لە ڕێی مەلایەکی ڕووخۆش، ڕێکپۆش و شیعە مەزهەبەوە بەڕێوەچوو. ئەو بە جلوبەرگێکی ئۆرووپایی و بە کراسێکی سپی و کراوات و ڕیشێکی ڕێکەوە، پیاوێکی زەنگین دەهاتە بەرچاو. شاهێدەکان بریتی بوون لە: دوو کارمەندی باڵوێزخانەکە و جەنابی باڵوێز و لەو ڕۆژە گرینگەی ژیانیاندا کەسی دیکەی لێ نەبوو. ڕێک وەک ئەوەی پێشان بۆ دایکی عەبدولڕەحمان ڕوویدابوو، لێناش ناچار بوو ببێتە موسوڵمان. هەرچەند لێنا باوەڕی بەو ئایینە نەبوو، بەڵام بۆ موسوڵمان بوون و ڕەت کردنەوەی ئاینیی پێشووی، ناچار بوو پەیڕەوی لەو ڕەوشە بکات. ئەوەش لە حاڵێکدا بوو کە عەبدولڕەحمان لە لایەن دامودەزگای ئیداریی ئێرانەوە وەکوو موسوڵمان حیسابی بۆ دەکرا. بۆ ئەوەی لە ئاییینی ئیسلامدا، بۆ کەسێک کە لە دایک و بابێکی موسوڵمان لەدایک بووبێت، دەرەتانی گۆڕینی ئایین نییە. هەربۆیەش، تەنانەت لە ئەگەری پابەند نەبوون بە باوەڕە ئاینییەکانیش، عەبدولڕەحمان و لێنا بە بێ هەرچەشنە ناڕەزایەتییەک ملکەچی ئەو ئیجبارە ئاینییە دەبوون.

ئاهەنگی زەماوەندەکەیان لە ڕێستورانتێکی لۆکاڵی بە ناوی ماڵی بۆنەکان(کە بریتی بوو لە بینایەکی جوان لە ناوەندی پراگدا) بەڕێوەچوو. خواردنی زەماوەندەکەیان سادە بوو، بۆ ئەوەی هیچکام

لەو دوانە ئەوەندە پارەیان پێ نەبوو هەتا بتوانن ئاهەنگێکی ڕاســتەقینە بگــرن و میوانی زۆر بانگهێشــت بکەن. جـل و بەرگی تایبەت بە بووک و زاوا و شــتومەکەی تایبەتــی دیکەی زەماوەندی ئاســاییش لە ئارادا نەبوو. عەبدولڕەحمان بە بوورســێکی خوێندنی کەم و کورتەوە دەژیا، ئەوەنــدە کەم کە دەرەتانی هیچ زیــادە خەرجێکی پێ نەدەدا. مووچەی لێنــاش هەندێ لە داهاتەکــەی عەبدولڕەحمان زیاتر بــوو. هەربۆیەش، تێچووەکەیان لە بەینی خۆیاندا دابەش کرد.

ڕێســتورانتەکە چۆڵ بوو. لێنا جوانترین مێزی ڕێســتورانتەکەی، کە نزیــک بــە پەنجەرەکــە و ڕووو بــە گۆڕەپانی «کۆماری» و کەنیســەی «ســەنت ژۆزێف» (ژۆزێفی پیرۆز) بوو هەڵبژاردبوو. ئەوان ســالادی کاهــوو و مریشــکی ســوورەوە کــراو و پەتاتەیــان داوا کــرد. هێنانی خواردنەکــە زۆری خایانــد. بــەڵام لــەو ڕووەوە کــە ئەوان هەمیشــە بابەتگەلێکی زۆریان هەبوو بۆ باس کردن، ئەوەندە ســەرنجیان نەدایە درەنگ کەوتنی خواردنەکەیان تا ئەو کاتەی برسیەتی بە ئاگای هێنانەوە. دواجــار پێشــخزمەتەکان خواردنــی نیوەڕۆیان هێنا کــە بریتی بوو لە چواریەکی مریشــکێکی وشک و دان شــکێن، پەتاتەیەکی مامناوەندی و ســالادێکی سیس هەڵاتوو و نوقم بوو لە ئاو وخوێییەکی زەرد ڕەنگ و نەخورەمــدا. بەڵام، هەموو ئەوانە بایەخێکیان بۆ ئەوان نەبوو، چونکوو شاد و خۆشحاڵ بوون.

پــاش چەند مانگ، عەبدولڕەحمان خوێندنی خۆی لە زانکۆ تەواو کرد و لــە مانگی ســێپتامبردا بە وەرگرتنی شــەهادەی بەکالۆریۆس، پراگی بەجێهێشــت و گەڕایــەوە بۆ ئێــران. لێنا لەو کاتەدا، ســکی دوو مانگان بوو. لە ڕوانگەی لێناوە، ئەمە یەکەمین منداڵ لەو کۆمەڵە منداڵە بوو کە دەیویست بیبێت. لەو بوارەدا، عەبدولڕەحمان هەمیشە بە نەرمی سەری دەخستە سەری. بەڵام لێنا، نەک بە تەواوی بڕوای بەوە هەبوو، بەڵکوو ســووریش بوو لەسەر ئەوەی هاوکاریی هاوســەرەکەی بکات، چونکە هەمیشــە دەیویست مرۆڤێکی بەکەڵک و کاریگەر بێت. تەنانەت بیریشی

لێ نەدەکردەوە کە دایکایەتی، لەمپەری سەر ڕێگای ئەو هاوکاری کردنە بێ. بەڵام لینا، هەستی بە هێزێکی پتەو لەخۆیدا دەکرد و دڵنیا بوو کە لە تەنشت هاوسەرەکەیدا، دەتوانێت بەسەر هەموو بەربەست و کێشەکاندا زاڵ بێت، لەگەڵ ڕۆشتنی مێردەکەی لە پراگ، لینا، سەرلەنوێ هەستی بە تەنیایی کردەوە. ژیانی هاوبەش، دووگیان بوون و هیوای پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان، پرۆژەی چوونە زانکۆی لینای پووچەڵ کردەوە. هەربۆیەش، ئەو سەرەڕای ئەوەی کە بە خۆشییەوە چاوەڕێی لەدایک بوونی منداڵەکەی بوو، وەکوو نەخشەکێشێکی پیشەسازییش کاری دەکرد. بەڵام لینا، دڵ لەدوای مێردەکەی بوو و دڵەڕاوکێی ئەوەشی هەبوو کە بەو مووچە کەمەوە کە بەئاستەم بەشی بژیوییەکەی خۆی دەکرد، پاش لەدایک بوونی منداڵەکەی، چی لێ بەسەر دێت.

■ پێکهێنانەوەی ژیانی هاوبەش

لەو کاتەوە کە عەبدولڕەحمان پراگی بەجێهێشتبوو، تەنها دوو کارتپۆستالی لە پاپۆڕێکەوە کە ئەوی بەرەو وڵاتەکەی دەبردەوە و هەروەها نامەیەکیشی لە تارانەوە بە ناونیشانی چاخانەیەک بۆ لینا ناردبوو. لینا دەیتوانی بە هەمان ناونیشان نامە بۆ عەبدولڕەحمان بنووسێت و زۆربەی جاریش هەر وای دەکرد و چاوەڕوانی وەڵامی نامەکانی دەکرد. بەڵام وەڵامێکی بۆ نەدەهاتەوە. هەموو پێیان دەگوت هاوسەرەکەی وازی لێهێناوە. بەڵام لینا بڕوای بەو قسانە نەدەکرد. بەڵام وردە وردە، لیناش کەوتە گومانەوە و پرسیارەکان سەریان دەکردە هەناوی. هەربۆیەش، لە سەرلێشێواویدا دەژیا و گەلێکیش هەستی بە چارەڕەشی دەکرد. سەرەڕای ئەوەش، لینا چاوەڕوانی گەیشتنی بەڵگەنامەگەلێک بوو کە لە ڕێی ئەوانەوە مارەنامەکەیان لە دەزگای دادوەریی چێک فەرمی کاتەوە، چونکوو چێکوسلۆڤاکی، پێکهێنانی ژیانی هاوبەشیی هاوڵاتیانی چێکیی لە دەرەوەی دامودەزگا فەرمییەکانی خۆیانی بەفەرمی نەدەناسی. لە کاتی یەکەمین مارەبڕیندا،

عەبدولڕەحمان بەڵگەنامە پێویستەکانی بۆ ئەو تۆمار کردنە پێ نەبوو. هەربۆیەش، دەبوو ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ئێرانەوە بۆ لینا ڕەوانە بکات. لە ڕاستیدا، هەردووکیان پێش سەفەرەکەی عەبدولڕەحمان سەبارەت بە ناردنی ئەو بەڵگەنامەگەلە ڕێککەوتبوون. لە بەرانبەر قسە و قسەڵۆکەکانی هاوڕێیان و دەوروبەردا، لینا بەرگریی لە عەبدولڕەحمان دەکرد و دەیگوت کە بە دڵنیاییەوە تووشی کێشەیەک بووە کە نەیتوانیوە بەڵگەنامەکان بنێرێت.

لە بەشی منداڵبوونی نەخۆشخانە، دواجار، ئەو نامەیەی کە ڕۆژانێکی زۆر بوو لینا چاوەڕوانی بوو، گەیشتە دەستی. مانگی ئاڤریل بوو و عەبدولڕەحمان دێسامبری ڕابردوو سەفەری کردبوو. خاوەنماڵەکەی لینا کە نامەکەی لەگەڵ خۆی هێنابوو، بە بزەیەکی مێهرەبانانەوە سەیری لینای کرد کە خەریک بوو پاکەتە ئەستوور و قاوەییەکەی نامەکەی هەڵدەپچڕی. لینا ورووژابوو. تەمەنی کچۆڵەکەی ٤ ڕۆژ بوو.

لینا کۆرپەیەکی تەندرووست، هەر وەک میوەی گەییوی ببوو و ناوی نابوو مینا. مینا کۆرپەیەک بوو بە ئێسقانی پتەوەوە، نینۆکەکانی هێند درێژ بوون کە ناچار بوون بۆی بکەن و هەروەها موویەکی ڕەش کە هەنیەی داپۆشیبوو و لە پشتەسەرەوە هەتا نێوقەدە بچکۆلانەکەی شۆڕ ببووەوە[٢] و دوو چاوی درشت، بە نیگایەکی قووڵەوە. بەڕاستی کۆرپەیەکی جوان بوو.

ئەو مامانەی کە هەندێ جار سەردانی لینای دەکرد، لەو ڕووەوە کە خۆی منداڵی نەدەبوو، دەیویست تێیبگەیەنێت کە لەبەر ئەوەی لینا دایکێکی تەنیایە(مێردی نییە)، بۆ گەورەکردنی کۆرپەلەکەی تووشی گرفت و ئاستەنگی گەورە دەبێت. لینا زۆری هەوڵ دەدا ئەو مامانە تێبگەیەنێت کە مێردی هەیە، بەڵام ئەو بڕوای نەدەکرد و لەسەر بۆچوونەکانی خۆی سوور بوو.

---

٢ بە پێی پشتڕاست کردنەوەی نووسەر، مینا منداڵێکی دەگمەن بووە و لە کاتی لەدایک بوونیدا پرچی درێژ بووە.

مینـا ببووە هـۆی شـادییەکی لەرادەبەدەر بۆ لینا، بە سـەیر کردنی ملچەملچ کردنی مینا لە کاتی شیر خواردندا، ئەوەیکە دایمە برسی بوو و جۆری بزەی سەر لێوی، لینا هەستی بە بەختەوەری دەکرد. سەرەڕای هەمـوو ئەوانە، لە باری دەروونییەوە ڕووخا بوو. نە کەس سـەردانی کردبـوو تا لـە بەختەوەرییەکەیدا بەشـداری بکات و نـە ئاهەنگێکیش بـە بۆنـەی لەدایک بوونـی کیژۆڵەکەیەوە بەڕێوە چووبوو. هاوسـەرە دوورەدەسـتەکەی، تەنانەت ئاگاداری لەدایک بوونی کۆرپەکەی نەبوو. تا ئەو کاتەی پاکەتە گەورە قاوەیی ڕەنگەکە گەیبووە دەسـتی، تەنانەت هەندێ جار لینا پرسـیاری لە خۆی دەکرد کە تۆ بڵێی ڕۆژێک بگاتەوە بە مێردەکەی.

لـەو پاکەتـادا هەمـوو بەڵگەنامە پێویسـتەکان بـۆ بەفەرمیی کردنی هاوسـەرگیرییەکەیان بـە پێـی یاسـاکانی چێکۆسـلۆڤاکی هەبـوون، نامەیەکیشـی تێـدا بوو کە لەودا عەبدولڕەحمـان داوای لە لینا کردبوو بچێت بـۆ ئێران. هەروەهـا عەبدولڕەحمان بە نووسـراوە «کارێل»ی کردبـووە کەفیلـی خۆی بـۆ ئەوەی بـە نوێنەرایەتیی ئـەو، کاروباری پێویسـت بە مارەبڕینەکە بەڕێوە ببات. هەروەها لە پاکەتەکەدا، بلیتێکی فڕۆکە بۆ سـەفەر لە پراگەوە بەرەو تاران و بڕی پێنج دۆلاریشـی تێدا بـوو. دواجار، ئەوەی مابووەوە لینا بیـکات، مارەبڕینێکی دووبارە بوو بە ئامادەبوونی کارێل لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە و دواتریش سـەفەر کردن بەرەو تاران.

پاش ئەوەی لە زایینگە هاتە دەرەوە، لینا هەسـتی بە ماندوویەتییەکی زۆر دەکـرد و هێشـتاش کاریگەرییەکانی ژانگرتـن و منداڵبوون بەری نەدابـوو. بـەو حاڵەشـەوە، نامـەی هاوسـەرەکەی، هێزێکـی بەبەردا هێنایـەوە. کاروبارە پێویسـتەکانی مارەبڕینەکەی ئەنجـام دا و لەگەڵ کارێل لە کومیتەی نەتەوەیی ناوچەی یەکی شاری پراگ بۆ مارەکردنەکە ئامـادە بوون. مینای بچکۆلانـەش کە لە ئامێزی پوورە زدێنکا(Zdenka) دا نووسـتبوو، لەوێ ئامادە بوو. ڕێوڕەسـمێکی کورتخایەن بوو. پاش

ڕێوڕەسمەکە، شاهیدەکان و چەند هاوڕێیەکیان کە لەوێ ئامادە بوون، گەڕانــەوە بــۆ ســەر ئیــش و کارەکانی خۆیــان. تەنها، پــوورە زدێنکا لەگــەڵ کچی خوشــکەکەی و مینــای بچکۆلانەدا مایــەوە. پێکەوە نانی نیوەڕۆیــان خــوارد. دواتر، پــوورە زدێنکاش گەڕایــەوە بۆ ماڵی خۆی و بــۆ لای مێردەکەی و باپیری. ماڵــی پوورە زدێنکا، ماڵۆچکەیەک بوو لە شــوێنێکی دوور، هەڵکەوتوو لە چەند کیلۆمیتریی نزیکترین شــار بە پراگ. لێناش بە مەبەستی گەڕانەوە بۆ ژوورە بچووک و هەژارانەکەی و دەســتپێکردنەوەی کاروبــاری ڕۆژانە، لەگەڵ کۆرپەلەکەی ســواری تراموا بوو.

لێنــا لە ژوورە بچووکەکەیــدا، تەنیا مەقەڵییەکــی بچووکی کارەبایی، مێزێکــی زۆر بچووک و تەختێکی نووســتنی هەبــوو. ئاو لە دەرەوەی ژوورەکە بوو، کە بریتی بوو لە: شــێرەیەکی ئاو کە لە ڕێڕەوەکە و لە تەنشــت ژوورەکەیەوە بــوو. ئەو برە پارەیەی کە لێنــا وەکوو مۆڵەتی زەیســتانی و هاوکاریی بژیوی منداڵەکەی خرابووە ســەر مووچەکەی، بەشی بژیوییەکەی نەدەکرد. هەربۆیەش، لێنا دەبوو بە زوویی بگەڕێتەوە سەر کارەکەی.

■ پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان یان مانەوە لە پراگ؟

شــیکردنەوەی دۆخی ئەوکات زۆریش سادە نییە. زۆربەی ئەوانەی پەیوەندییــان بە لێنــاوە هەبــوو، ئامۆژگارییەکی هاوشــێوەیان دەکرد: «بەهیچ شــێوەیەک مەڕۆ بۆ لای عەبدولڕەحمان و بە ڕۆشــتن بۆ ئەو وڵاتە دواکەوتوو و پەرەنەسەندووە، خۆت تووشی ئەو گێچەڵە مەکە». بۆ نەبیســتنی وتەکانی ئەو جۆرەکەســانە، لێنا دووریی لێدەکردن. لێنا ســوور بوو لەســەر ڕۆشــتن، چونکوو هەم منداڵەکــەی و هەم باوکی منداڵەکــەی گەلێــک خۆشدەویســت و هەربۆیــەش نەیدەویســت لێکتر دایانبڕێت.

لــە لایەکــەوە، لێنا بە خۆی دەگوت کە ڕەنگە پووری، باوکی دایکی و

هاوڕێکانی ڕاست بکەن، لە لایەکی دیکەشەوە، بە خۆی دەگوت: بە مانەوە لە پراگ دەتوانێت داهاتوویەکی چلۆن بە کیژۆڵەکەی ببەخشێت؟ ئەو بە چاوی خۆی، ژیانی خۆی و هاوڕێکانی دەبینی: « دەبوو پێش شەبەقی بەیانی هەســتێ، منداڵەکە تێرکات، لە قاپێکی گەورەدا، لەســەر مەقەڵییە کارەباییەکە ئاو گەرم بکات، ســەروملی منداڵەکە بشــوات و جلوبەرگی لەبەرکات و پاشــان ڕاکەڕاکە بیباتە دایەنگە. پاشــان سواری پاسە خاو و خلیچــەکان بێــت و هانکەهانــک خــۆی بگەیەنێتە شــوێنی کارەکەی. پــاش دەرچــوون لە شــوێنی کاریش دەبــوو لە ســەفە دوور و درێژە بێکۆتاییەکانــدا چاوەڕوانی نــۆرەی کڕینی پێداویســتییەکانی ڕۆژانەی بێت. پاشان ڕاکەڕاکە بچێتەوە بۆ دایەنگە و منداڵەکەی وەربگرێتەوە و لەوێشەوە بڕواتەوە بۆ ماڵەوە، خەریکی شوشتن و پاک کردنەوە بێت و دواجار لە نیوەشەودا بخەوێت و سەرلەنوێ شەبەقی بەیان هەستێتەوە و هەموو ڕۆژێک ئەو ڕەوتە دووبارە کاتەوە. سەرەڕای ئەوەش دەبوو بە تاقی تەنیا دەرەقەتی هەموو ئەو کارانە بێت. لە ڕاستیدا ئامۆژگاریی و پێشــنیازی دەوروبەرییەکانی ئەوە بوو کە خۆپەرستانە، تەنیا بیر لە خۆی و منداڵەکەی بکاتەوە.

لینــا دەیزانــی کە ڕێگایەکــی دیکەش بوونی هەیە، بــەڵام بە ڕوونی بــۆی نەدەچــووەوە ســەر یــەک، شــتێک وەک ئــەوەی هەســت بکات بەرپرسایەتییەکی لەسەر شانە کە دەبێ جێبەجێی بکات.

لە تەمەنی دوازدە ســاڵەوە، لینا ناچار بوو پشــت بە خۆی ببەستێت. کەسی نەبوو ڕاوێژی پێ‌بکات و لە کاتی بڕیارداندا داوای هاوکاری لێ بکات و یان چاوەڕوانیی سۆز و مێهرەبانی لێی هەبێت. لە ڕاستیدا ئەو کەســی نەبوو کە هاوبەشی خۆشی و ناخۆشییەکانی بێت. بەڵام ئێستا، ئەو کچەکەی و عەبدولڕەحمانی هەبوو. ئەوان بنەماڵەی بوون و لینا بە هیــچ نرخێک ئامادە نەبوو لە هیــوای پێکەوەبوونی ئەندامانی بنەماڵە و هاوبەش بوون لە خۆشی و ناخۆشییەکانی یەکتردا چاوپۆشی بکات.

■ بڕیاری سەفەر

لــەو ســەردەمەدا کــە لێنا دەچــوو بــۆ قوتابخانــە، مامۆســتاکانی، خۆشەویســتیی نیشــتمان و حەزی تێگەیشتن لە جیهانیان فێر کردبوو. لێنــا بــە عەشــقێکی ڕاســتگۆیانەوە وڵاتەکەی خۆی خۆشدەویســت و ڕێزێکی قووڵی بۆی هەبوو. بەو حاڵەشــەوە لەوێ هەســتی بە ئۆخژن نەدەکرد. ئەو لەوێ، ئارامیی منداڵێکی بەختەوەری، بەخۆیەوە نەبینیبوو. لەوێ جگە لە پووری و بنەماڵەکەی، ئازیزێکی دیکەی نەبوو. پووری و بنەماڵەکەشی دوور لەو دەژیان. تەنیاییەکەی قورسایی خستبووە سەر شانی. بە کەمی هاوڕێکانی دەبینی. باپیری و پووری داوایان لێکردبوو کــە لەگــەڵ ئەوان بــژی. بەڵام، لێنا حــەزی لەو شــێوە ژیانە قورس و تەریک کەوتووەی ئەوان نەبوو.

لە فڕۆکەخانە، لەو کاتەدا کە چاوەڕوانی سواربوونی فڕۆکە بوو، لێنا بیری لە ژیانی خۆی، لە سەردەمی منداڵی و گەنجیەتی دەکردەوە و ئەو ئەزموونە قورسانەی کە بۆ مرۆڤێک لە تەمەنی ئەودا هاتبوونە پێشەوە، بــە پێش چاویدا تێدەپەڕین. هەســتی بە ئارامییەکی سەرســووڕهێنەر، تێکــەڵ بــە وردە پەشــیمانییەکی دەروونی دەکرد. چونکوو ســەرەڕای هەموو ئەوانەش، لەوێش هەموو شتەکان بە تەواوی ڕەش نەبوون.

■ گەیشتن بە ئێران

زۆربــەی کاتــەکان، کاتێک کەســێک لە شــوێنێکەوە دێــت، ئەوانەی چاوەڕوانی گەیشتنی ئەو کەسەن، بە بێ ئەوەی بۆخۆشیان بڕوایان بە کردەوەکەیان هەبێت، بەدەنگی بەرز هاوار دەکەن و «بەخێرهاتنی» ئەو کەسە دەکەن. لێناش کاتێک لە فڕۆکەخانەی «مێهرئاباد» خۆی لە بەرانبەر عەبدولڕەحماندا دییەوە، هەســتێکی وەهای هەبوو. ئایا عەبدولڕەحمان لەبەر ئەو دوو هاوڕێیەی کە لەگەڵی هاتبوون نەیدەویســت خۆشحاڵیی خــۆی دەرببڕێت؟ لێنا کە نەیدەزانی هەڵســوکەوتی دەبێ چۆن بێت، بە ژێستێکەوە ویستی منداڵەکە بدا بە باوەشیەوە. بەڵام، ئەو تەنیا سەیری

مینای چکۆلانەی کرد و پاشـــان گوتی: «چەند ناشـــیرینە». بۆ لینا، ئەو ڕســـتەیە گاڵتەیەکی دڵشـــکێن بوو. هەڵبـــەت، وتەکـــەی عەبدولڕەحمان ڕاســـتیش نەبوو. چونکوو مینای بچکۆلە، ڕێک بە پێچەوانەوە، زۆریش جوان بوو. بەڵام، لینا لەگەڵ ئەوەدا کە دەیزانی کە گاڵتە کردن بەشێک لـــە سروشـــتی عەبدولڕەحمـــان و هەروەها خاڵی سەرنجڕاکێشـــی ئەو بـــوو، کەیفـــی بـــەو گاڵتەیە نەهـــات. جارێ ئـــەوە لێ لێ بـــوو. چونکوو کارمەندانی گومریکیش دەســـتیان بەســـەر هەموو ئەو شتانەدا گرت کە لینا لەگەڵ خۆی هێنابوونی. نیشـــتمانە نوێکەی بە گاڵتەیەکی بە ئازار و گومرکچییە دزەکانییەوە پێشـــوازییان لێکردبوو و بەم کردەوەیە، لینا و کچەکەی هێچ شـــتومەکێکیان بۆ دەسپێکی ژیانە نوێکەیان پێ نەمابوو. لە ڕاســـتیدا، ئەوان بە ماوەیەکی کورت پاش ئەو کودتایەی حکوومەتە تاڕادەیـــەک دێموکراتیکەکـــەی موســـەدێقی ڕووخاندبوو، گەیشـــتبوونە ئێـــران. عەبدولڕەحمانیـــش، تـــازە خەباتێکی ڕاســـتەقینە و جیددی و بە وتەیەکی دیکە پیشەی سیاسەتی هەڵبژاردبوو. لە ڕاستیدا، ئەوان لە کات و ســـاتێکی نەگونجاودا ســـەفەریان کردبوو. کاتێک مرۆڤ لە خەباتەوە دەگلـــێ، تەنیـــا بیر لە خەبـــات و هاوڕێ خەباتکارەکانـــی دەکاتەوە. ئەو دوو خاڵە، بۆ مرۆڤێکی شۆڕشـــگێڕ خاڵی ســـەرەکییە و شتەکانی دیکە دەکەوتنە پەراوێزەوە. هەموو شتێک، لە ساتی بەکەڵک بوونیدا بایەخی خۆی وەردەگرێت. ئەوەش، تەنها لە ئاستی تێگەیشتنی ئەو کەسانەدایە کە لە لووتکەی خەباتدان و درک پێکردنی بۆ ئەوانەی لە دەرەوەی ئەو بازنەیەدان سانا نییە.

عەبدولڕەحمان بۆ بەجێهێشتنی فڕۆکەخانە پەلەی بوو. ئەوانی بەرەو ماڵی هاوڕێیەکی دەبرد، ئەو ماڵەی کە بڕیار بوو لەوێ بژین.

لە کاتی تێپەڕین بە شـــەقامەکانی پێتەختدا، لینا واق وڕ ماو ســـەیری شـــارەکەی دەکـــرد. خۆرەتـــاو بەتیـــن و هەوا گـــەرم بـــوو. کۆڵانەکان، دووکانە بچووکەکان، دەنگەکان، ئەو ئاژەڵانەی بە تەنشت ئۆتۆمبیلەکاندا تێدەپەڕیـــن و ئەو هەژاری و ســـامانداریيەی، هاوتەریبی یەکتر دەهاتنە

پێـش چـاو، هیچیان لەو کۆمەڵگە دڵڕفێنە نەدەچوون کە ئەو پێشـتر لە چێک و شاری پراگ و ئاسمانە هەورینەکەی بینیبووی. ئەو پێی دەنایە جیهانێکی نەناسـراوەوە، دنیایەک کە لەودا ڕەنگەکان بە بێ هیچ عەیب و گرێیـەک خۆیان دەنواند و چەشـنێک خوێنگەرمیی و بێدەروەسـتی بەسەریدا زاڵ بوو.

تەنانەت دەنگەکان لە ڕووی بەرزی و نزمییەوە، سـەیر و سـەمەرە دەهاتنـە پێـش چـاو. لێنا خۆی لـە بەرانبـەر خەڵکان و شـتومەکێکی جۆراوجـۆردا دەبینییـەوە کـە وەسـف نەدەکـران و هەسـتی دەکرد ئـەوە کۆتایی ناخۆشـی و چەرمەسـەری و سـەرەتای بەختەوەری و حەسانەوەی دەبێت.

■ شێمیران

«شێمیران» لە باکووری تاران و لە بناری زنجیرە شاخێک و لەوانە شـاخی دەماوەندا هەڵکەوتووە. سـەرەڕای ئەوەیکە شـێمیران لە ڕێی گرد و ناوچەیەکی نائاوەدانەوە لە تاران دابڕابوو، بەڵام وەک بەشـێک لـە پێتەخت دەهاتـە هەژمار. ئەوان لە ناوچەی «تەجریش»، گەیشـتنە ماڵێکـی بچـووک کە لە ناو دارانـدا شـاردرابۆوە. لێرە، لە لایەن خاوەن ماڵێکەوە بە ناوی «ت»، کە لە هاوڕێیانی پراگیان بوو و خوشکەکەیەوە بە گەرمی پێشـوازی کران کە دوو ژووری بچووکی لە نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی بۆ ئامادە کردبوون.

لێنا ژیانە نوێیەکەی خۆی لێرەوە دەسـت پێکرد. زۆرجار پرسیاریان لێدەکـرد کـە ڕەوتی گونجانی لەگەڵ ئەو ژیانەیـدا چلۆن دەڕواتە پێش و لێنـاش وەڵامی دەدایەوە کە هیچ کێشـەیەکی نییە. لێنا هەرگیز باری دەروونیی خۆی نەدەدرکاند. بەڵام ڕاستییەکە ئەوە بوو کە دۆخەکە هێند سانایش نەبوو. بەڵام ساتگەلێکی خۆشیش هەبوون، وەکوو ئەو ڕۆژەی کە عەبدولڕەحمان لەگەڵ خۆی بردی بۆ ناوشـار، واتە ناوەندی تاران. ئەو پرسـیاری زۆری ئاراسـتەی عەبدولڕەحمان دەکرد. وەڵامەکانیش

هەم دەبوونە هۆی شاد بوونی و هەم خێرا دەبوونە بەشێک لە بیرگەی. ڕاســتییەکە ئەوە بوو کە لێنا لە فێربووندا ئازا بوو. لە ڕاســتیدا وەکوو یارییەکی دوولایەنەی لێهاتبوو کە سەرقاڵی دەکردن.

مــاوەی دوو حەوتوویــان بــەو شــێوەیە پێکــەوە تێپەڕاند. پاشــان، عەبدولڕەحمان بارگەی سەفەری بەست. لێنا پرسیاری لێکرد: «بۆ کوێ دەچی؟»

عەبدولڕەحمــان وەڵامــی دایەوە و گوتی: « لەمەبــەدوا، هەرگیز ئەو پرسیارە لە من مەکە».

لێنا: «بۆچی؟»

عەبدولڕەحمــان: « لەبــەر ئەوەی ئەگەر ڕۆژێک لە لایەن پۆلیســەوە دەستبەســەر بکرێــت، هەرچی کەمتــر بزانیت، هەرئەوەنــدەش دەبێتە هۆی زەبر وێکەوتن».

ڕێساکانی خەبات قورسن.

بەڕێــز «ت» و خوشکەکەشــی ســەفەریان کرد، بە بــێ ئەوەی بڵێن بــۆ کوێ دەچن و کەی دەگەڕێنــەوە. لێنا و مینای بچکۆلانە و کوڕێکی بچووکی تەمەن نۆ یان یازدەســاڵەی خەڵکی باشــووری تاران، بە تەنیا مانەوە. کوڕەکە هەموو کار وباری ناو ماڵی بەڕێوە دەبرد. خاوەنماڵەکە، ئــەو کوڕەی لە ماڵەوە بەجێهێشــتبوو بۆ ئەوەی هەم ئاگای لە ماڵەکە بێت و هەم لە کاروباری ناوماڵدا یارمەتیی لێنا بدات. ناوی حسێن بوو کە بە شێوەزارێکی تایبەت بە باشووری ئێران بانگیان لێدەکرد حوسێن. حوسێن هەم پێداویستییەکانی ماڵەوەی دەکڕی، هەم کاروباری ناوماڵی بەڕێــوە دەبرد و لە ڕاســتیدا ڕۆڵی یەکەمین مامۆســتای لێنای دەگێڕا لــە بواری فێربوونی زمانی فارســی و شارســتانێتی و چێشــت لێنانی ئێرانیدا.

مینــا بە بوونی برایەکی گەورەتر لە خۆی شــادمان بوو. ئەو دووانە یەکتریان زۆر خۆشدەویســت و مینا دەســتە بچکۆلەکانی ڕادەوەشاند و لــە هەمانکاتــدا لە ناخی دڵــەوە پێدەکەنین. ڕاســتییەکەی ئەوەیە کە

هەرسێکیان زۆر پێدەکەنین و لەو دۆخەی هەیانبوو زۆریش دڵخۆش و شاد بوون. لێنا تا ئەو کاتە، هەستی بە بەختەوەرییەکی ئەوتۆ نەکردبوو، شـادکامییەک کە لەبیر نەدەکرا. بەڵام، جێی عەبدولڕەحمان بەتاڵ بوو. شـادکامی لە تەنیشت منداڵەکاندا شـتێکی سرووشتییە، بەڵام نەبوونی کەسـێک کـە مرۆڤ بتوانێت سـەبارەت بە بابەتی ڕۆژانـە و هەروەها بابەتـە گرینگەکانی ژیانی قسـەی بۆ بـکات، دەتوانێـت کاریگەرییەکی زۆری لەسەر ڕووخانی باری دەروونی هەبێت. لە ڕاستیدا، چاوەڕوانیی گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان و ترس لەوەیکە نەبادا ژیانی لە مەترسـیدا بێت، ببووە چارەنووسی لێنا. ساڵەکانی ١٩٥٠ لە ئێران، هەموو شتێک، لەگەڵ ئەو شـتانەی لێنا ناسـیبوونی، بە تەواوی جیاواز بوو. چونکوو خۆرەتـاوی بـە پیـت و بەرەکەت و سـووتێنەر، جوانـی و هەژاری لە تەنیشـت یەکترەوە و لە پێش چاوی هەمووان، بەرچاو دەکەوت. بەڵام، ئەوەی قورسـتر و ترسـناکتر بوو، لە تاریکیدا و دوور لە چاوی خەڵک بـوو. لێنا دەبوو بەو دنیا نوێیە ڕابێت، ئەوەی کە لە ڕوانگەی خەڵکەوە باش یان خراپ بوو، کەشف بکات و فێری بێت. ئەو نەدەبوو ببێتە هۆی بێهیوایـی. لە کاتـی پەروەردەبوونیدا دەردەکەوێت کە ئـەو توانایەکی باشی لەو بوارەدا هەیە.

■ یەکەمین گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیـان، پێـش کازیـوە، لێنا بە دەنگـی تەقەیەکی بچـووک کە لە پەنجـەرەی ژوورەکـەی درا، لەخـەو ڕابـوو. ئـەو هێشـتا ڕووی لـە ژیانـی نهێنی نەکردبوو. بەڵام بۆ ئـەوەی کتوپڕ تووش نەبێت، لەباری دەروونییـەوە خـۆی بۆ دۆخێکـی ئەوتۆ ئامادە دەکرد. لـە حاڵی خەو و نیـوە خەودا، لێدانی دڵی لێنا خێراتر بووەوە و شـڵەژا و دەیویسـت ڕابکات. بەڵام، چونکو بە هۆی تاریکییەکەوە نەیدەتوانی جلوبەرگەکانی بدۆزێتـەوە، بـەر شـتومەکی ژوورەکە دەکەوت کە دواجـار قاپێکی لە یەکێک لە ڕفەکانـەوە بەردایەوە و زرینگەی بەربوونەوەی قاپەکە زۆر

بەرز هاتەبەر گوێی.

پـاش بێدەنگییـەک، لینا، دەنگێکـی کپی بەرگوێ کـەوت کە دەیگوت: «منم، ڕەحمان». بە بیسـتنی ئەو دەنگە ئازیزە، ئەم جارەیان، دڵی لینا لـە خۆشـیاندا ترپەکانی خێراتر بووەوە. لینا لـە تاریکییەکەدا، بانگی لە حوسـێن کرد و بە شـێوەزاری باشوورییەوە پێی گوت: «ڕاکە درگاکە بکەرەوە، ئاغا هاتۆتەوە».

عەبدولڕەحمـان بەرانبـەر لینـا ڕاوەسـتا بـوو، بـە ڕوخسـارێکی سـوورهەڵگەڕاو لە خۆرەتاوی کوێسـتان. لینا کە بۆ ماوەی ٦ حەوتوو هەسـتی کردبـوو لـەماڵەکەی خۆیـدا دەستبەسـەر کراوە، ئێسـتا بە گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان، هیوادار بوو بەوەی لەگەڵ خۆشەویستەکەی، هەوڵی کەشف کردنی نیشتمانە نوێیەکەی دەدات.

ئەوان حەزیان لە ڕۆشـتن بۆ ناوشـار و پیاسـەکردن بـوو. بۆ ئەو مەبەسـتەش، دەبوو بە پەلـە لە گردێک سـەرکەون و خۆیان بگەیەننە پاسەکە(ئۆتۆبووس)، لە ڕێدا تووشی وڵاخدارێک و کەر و جاشێک بوون کـە لە گردەکە دادەگەڕانە خوارێ. لینا کە هەرگیز کەر و جاشـەکەری نەبینیبـوو، مەگیـن لە کتێبـەکان و باخچەی ئاژەڵاندا نەبێ، دەیویسـت دەسـتێک بە جاشەکەرەکەدا بێنێت و نەوازشـی بکات. عەبدولڕەحمان کـە بەپەلـە بوو، بـە بینینی ئـەو دیمەنە، هـاواری کرد: «دەسـتی لێ مەدە!» و ئەوە یەکەمینجار بوو کە لینا لەگەڵ هاوارێکی لەو چەشنەی عەبدولڕەحماندا ڕووبـەڕوو دەبوو. هاوارەکەی ئەوەندە بەرز و تەژی لـە توورەیی بـوو کە لینای تۆقاند. موسـافیرەکانی ناو پاسـەکەش بە پرسیارەوە سەیریان دەکردن.

بەم چەشـنە لینا تێگەیشت کە کەرەکان و تەنانەت ئەو وڵاخدارانەش کـە لە نزیکیـی ئەوانەوەن، ئەوەندە جێی سـۆز و خۆشەویسـتی نین. هەربۆیـەش، ئەگـەر ئـەو جاشـەکەرەکەی نـەوازش کردبـا، دەبووە گەپجاڕی موسـافیرەکان. حاڵەتی پرسـۆکیی موسافیرەکانیش، گۆڕدرا بە خەمساردیی و لینا سەرەڕای ئەو هەڵەی کردبووی، لە ناخی خۆیدا

لەو نەریتانەی کە ئاژەڵەکان و تەنانەت خاوەنەکانیشـیانی بە ناپەسەند دادەنا، گەلێک قەڵس بوو. ئەویش ئەو، ئەو لێنایەی کە دەیویست بە گژ ئەژدیهادا بچێتەوە، بەڵام هیچی لەدەست نەدەهات.

ئـەوان لـە کۆڵانی «لالـەزار» کە لەو کاتـەدا لـە دوور ودرێژترین کۆڵانەکانی پێتەخت بوو، پیاسەیان دەکرد. فرۆشیارەکانی سەر شەقام، شـتومەکەکانی خۆیان لەسـەر ڕاخـەرە تایبەتەکان بـڵاو کردبووەوە. بازاڕێکی تەژی لە ڕەنگ بوو. ئۆتۆمبیلەکان زۆر بە ئەسپایی تێدەپەڕین. فرۆشـیارەکانی سەرشـەقام، بە دەنگی بەرز پەسـنی کـەل وپەلەکانی خۆیـان دەدایەوە. هەندێ کەسـیش بە تەندروسـت و کـەم ئەندامەوە لـە سـەر زەوی دانیشـتبوون یان پاڵیان بە دیـوارەوە دابوو، و بە جل و بەرگـی دڕاو و کۆنەوە سـواڵیان دەکرد. لـە نێوانیاندا منداڵگەلێکیش دەبینـدران کە بە جل و بەرگی شـڕەوە بەئەملاوئـەولادا ڕایاندەکرد و وێـڕای باس کردنی نەهامەتییەکانیان سـواڵیان دەکرد. هەراوزەنایەکی سـەیر و سەمەرە بوو. گەلێک پرسیار بە مێشـکی لێنادا تێدەپەڕین کە نەیدەتوانی لە هەموویان بپرسـێتەوە، چونکـوو عەبدولڕەحمان تاقەتی وەڵامدانەوەی نەبوو و تەنانەت لەو کاتەشدا بە پارێزەوە هەلسوکەوتی دەکرد و نەیدەویست سەرنجی خەڵک ڕابکێشێت.

پاش ماوەیەک، گەیشـتنە جووت سایدی «ئێسـتامبۆل». شەقامێکی جوان و پڕ لە دار و درەخت و شـینکایی. لەوێ پیاوێکی لاواز، بە جل و بەرگی شڕ و دڕاوەوە پاڵی بە عارەبانەیەکی پڕ لە پڕتەقاڵی گەییو و بریسـکەدارەوە دەنا، بە دەنگی بەرز هاواری دەکرد: «پڕتەقاڵی جوان، پڕتەقاڵی شیرین شیرین»، پڕتەقاڵەکانی کە لە دوورەوە بە هۆی ڕەنگ و ڕوویانەوە بەرچاو بوون، مرۆڤی دەخسـتەوە بیری خۆرەتاوی دەم زەردەپەڕ.

لـە ڕۆژهەڵات، کڕینـی ڕۆژانەش لە خۆیدا هونەرێکە. لە کاتی کڕیندا، خەڵـک باسـی هەموو شـتێک دەکـەن، تەنانـەت هەندێ جـار لە کاتی مامەڵە کردندا بۆ دابەزاندنی نرخی شـمەکەکان، چیرۆک و بەسەرهاتی

کورت و سەرنجڕاکێشیش دەگێڕنەوە، لەو چەشنە چەلەحانێ و مامەڵە کردنــەدا، لە نێوان فرۆشــیار و کڕیاردا، کێ بــراوە دەبێت؟، دیار نییە. عەبدولڕەحمــان لــە فرۆشــیارەکە نزیک بــووەوە و پرســیاری نرخی یەکێک لە پرتەقاڵەکانی (لەو کاتەدا بە دانە دەفرۆشــرا) کرد. فرۆشــیار کــە چاوی بە لینای ئۆرووپایی «ســاماندار» کەوتبوو، میوەکانی گران کرد. عەبدولڕەحمان و فرۆشــیار لەسەر نرخەکە کەوتبوونە مامەڵە. لە ڕوانگەی لیناوە، ئەو بابەتە پڕ لە شوورەیی و سەیر بوو: شۆڕشگێڕێک کــە بــۆ دابین کردنــی مافی هــەژارەکان خەباتی دەکرد، ئامــادە نەبوو ڕێگە بدات ئەو پیاوە هەژارە چەند پەناباتێکی زیاتری دەســت کەوێت؟ هەربۆیەش بە زمانی چێکی ناڕەزایی دەربڕی و عەبدولڕەحمان ئەمری پێکرد کەخۆی لەو باســە وەرنەدات. پاش ئــەوەش، مامەڵە کردنی ئەو دووانــە ماوەیەکی خایاند و دواجار نەگەشــتنە ئەنجام، عەبدولڕەحمان دەســتی لینای گرت و بەڕێ کەوتن. فرۆشــیارەکە بە بینینی ئەو حاڵە، بــە دوایانــدا ڕایکــرد و ئامادەبوو بــە هەرزانتر بیانداتــێ. ئەوجارەیان عەبدولڕەحمان قبووڵی نەدەکرد، هەتا ئەوەی کە فرۆشیارەکە ئامادە بوو بــەو نرخەی کە عەبدولڕەحمان بە گونجاوی دەزانی، پێیان بفرۆشــێت. ئەوســا، عەبدولڕەحمان هەندێ پرتەقاڵی کڕی. بەڵام، لینا کە لەو دۆخە زۆر دڵگران ببوو، هاوســەرەکەی لە ناڕەزایەتییەکەی خۆی تێگەیاند و بەرەوڕووی نیگایەکی مێهرەبان و گاڵتەئامێزی بووەوە، ئەو کارە نەک هــەر لینای زیاتر تووڕە کرد، بەڵکوو لە دڵگرانیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و زمانی دەیگرت؟

لــە حاڵێکــدا کــە لینا لــە مەراقی خۆیــدا هیــزی هەنــگاوی نەمابوو، عەبدولڕەحمان ڕووی تێکرد و گوتی: «نیگەران مەبە، تۆش فێر دەبی». لــەو کاتەدا، لینــا بە هیچ شــێوەیەک ئامادە نەبوو ئەو چەشــنە مامەڵە کردنە فێر بێت. بەڵام، پاش ماوەیەک، خودی ئەو، ئەویش زۆر کارامەتر هەمان کاری دەکرد.

■ ئێحسان نووری پاشا

ڕۆژێـک، عەبدولڕەحمـان و لینا سـەردانی ماڵی «ئێحسـان نووری پاشـا»یان کرد. ئەو کورد و لە ئەفسـەرەکانی سوپای تورکیە بوو. لە ساڵەکانی ١٩٣١ ـ ١٩٢٧ لە ناوچەی بەتلیس، هەڵکەوتوو لە کوردستانی تورکیـە، شۆڕشـێک بە ڕێبەرایەتیی «کومیتەی ئارارات بۆ دەسـتەبەر کردنی خودموختاری» سـەری هەڵدابوو. ئێحسـان نووری پاشـا بەو شۆڕشـەوە پەیوەسـت ببوو و فەرماندەیی لقی نیزامیی شۆڕشـەکەی گرتبووە ئەسـتۆ. پاش چوار سـاڵ خەبات، شۆڕشـەکە تێکدەشکێت و بەشێک لە ڕێبەرانی دەستبەسەر دەکرێن.

ئێحسـان نووری پاشـا، وێڕای ڕاکردن و تێپەڕاندنی مەترسیگەلێکی زۆر، سـنوور دەبڕێـت و دەگاتـە ئێـران. پـاش گەیشـتنی بـە ئێران، هاوسـەرەکەی «یاشـار خانم»یش دەگاتە لای. ئـەو توانیبووی کەڵک لـە دۆخی نێوان ئێـران و تورکیە وەربگرێت کە لـەو کاتەدا زۆر باش نەبوو.

ئێحسـان نووری پاشا و هاوسـەرەکەی لە ماڵێکی بچووک لە تاراندا دەژیـان. ئـەو پیاوێکـی ڕێکپـۆش، باڵابـەرز، بیرتیـژ و تاڕادەیەک لە هەڵسـوکەوتدا نیزامییانە بوو. ئەو پیاوێکـی نەریتی بوو و لە ڕوانگەی ئەوەوە ژنان پلەیەکی نزمتر لە پیاوانیان هەبوو. هەربۆیەش هەرکاتێک دەیویسـت بابەتێکی جیـددی لای عەبدولڕەحمان بـاس بکات، دەیبردە شوێنێک کە ژنی لێ نەبێت.

یاشـار خانـم ژنێکـی کورتەبـاڵا و وردیلە بـوو، باڵای تـا نێوقەدی مێردەکـەی دەبـوو. سـەڕای پیرییەکـەی، ئاسـەواری جوانییەکـەی سەردەمیی گەنجیەتی بە سیمایەوە دیار بوو. ژنێکی میوان خۆشەویست و مێهرەبـان بوو و لینای گرتبووە ژێر باڵ و پەڕی خۆی. لەو ڕووەوە کە فارسـیی نەدەزانی، لەگەڵ لینادا زمانێکی هاوبەشـیان نەبوو. بەڵام ئەو دووانە لێک تێدەگەیشـتن. چۆن؟ تەنها خودا دەزانێت. یاشـار خانم لە بواری لێنانی چێشـتی ڕۆژهەڵاتیدا گەلێـک کارامە بوو و لینا یەکەم

جار بوو لەگەڵ ئاشــپەزێکی وەها کارامەدا ڕووبەڕوو بێت. هەڵبەت، تا ئەو کاتە لینا ئاشپەزگەلێکی کارامەی دیکەی لە کورد و تورک و فارس ناسیبوو، بەڵام هیچیان نەدەگەیشتنە ئاستی یاشار خانم.

لینا، لە ماوەی ناســین و دیدارەکانی لەگەڵ یاشــارخانمدا، هەم ڕێسا ســەرەتاییەکانی چێشت لێنان فێر بوو، هەم ئۆگری هونەری ئاشپەزیی ئەو ناوچانە بوو. بەڵام پاش ســەفەری لینا بۆ کوردســتان، پەیوەندیی نێوان ئەو دووانە پچڕا و هەرگیز یەکتریان نەبینییەوە.

■ چوونەدەرەوەکانی لینا

مرۆڤ بە ئاســانی فێری قســەکردن بە زمانی فارســی دەبێت. بەڵام هەرچی زیاتر ئەو زمانە بناسێت و بیەوێت بەسەر وردەکاریی و سووچ و پەنــا جوانەکانیــدا زاڵ بێت، ئەوســایە کە وەکوو زمانــی بریتانیایی، ڕووبــەڕووی گرفت دەبێتەوە. لینا بە خێرایی ڕێســا بنەڕەتییەکانی ئەو زمانــە فێــر ببوو و دەیتوانی خەڵک لە خــۆی تێبگەیەنێت. هەر ئەوەش، هانی دەدا کە لە ماڵ بچێتە دەرەوە و شاری تاران بناسێت. ئەو حەزی دەکرد نیشتمانە نوێیەکەی و هەروەها ڕۆژهەڵات بناسێت.

کاتێک عەبدولڕەحمان لە تاران بوو، لە لایەکەوە، نەیدەویست هەمیشە لەگەڵی بچێتە دەرەوە و لە لایەکی دیکەشــەوە، حەزی نەدەکرد لینا بە تەنیــا لــە ماڵ بچێتــە دەرەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کــە لینا زۆربەی جار بــە تەنیا بوو، ئەو تەنیاییــە، هەم لەبەری گران بوو، هەم لە بەرانبەریدا وەکوو ئەشکەوتێکی ڕەش و تاریک دەمی داپچڕیبوو. لینا دەیویست ئەو ترس و هەیەجانە لە کۆڵ خۆی کاتەوە. خۆی سەرقاڵی فێربوونی زمان، داهێنانی چیرۆک، درووست کردنی لەیستۆک بۆ کچەکەی و دیاریکردنی ڕۆژەکان بە هێمای لێکدان (زەرب) لەسەر ڕۆژژمێر دەکرد. بەڵام هەموو ئەمانــە، نەدەبوونە هــۆی ئارامیی ئەو. ئەو لە بەکەڵــک نەبوونی خۆی ئازاری دەکێشــا. لەم کاتەدا، لینا، سەرەڕای باوەڕەکانی خۆی، زۆریش بــاوەڕی بەخــۆی نەبوو. بەڵام ئــەم گرێی نەبوونــی باوەڕبەخۆبوونە،

لایەنێکی ئەرێنیشــی هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە ناچار بە فێربوونی دەکــرد. ئەو بە تەواویی لە کەموکوڕیی و دەستەوەســتانییەکانی خۆی بەئاگا بوو. دوورکەوتنەوەکانی هاوسەرەکەی لە تاران زۆر درێژخایەن بــوون و پاش گەڕانــەوەش زۆر لە تاران نەدەمایــەوە. هەربۆیەش، بە مل نەدان بۆ ڕاسپاردەکانی مێردەکەی، بە تەنیایی دەچوو بۆ پیاسە لە ناوشاردا، چۆنیەتیی هاتوچۆ لە ناوشاردا فێر دەبوو، شمەکی دەکڕی و تەنانەت لە کاتی شت کڕیندا مامەڵەیشی دەکرد.

ڕۆژێکیان کە عەبدولڕەحمان لەماڵەوە بوو، بەڵام بە هۆی ماندوویەتیی زۆرەوە ئامــادە نەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە، لێنا، بڕیاڕیدا پرۆژەیەک کە ماوەیەکی زۆر بوو مێشکی داگیر کردبوو جێبەجێ بکات، سەردانی باشــووری تاران و بینینی هەژارترین بەشــی ئەو شارە. سەبارەت بەم بەشەی شاری تاران، قسەوباسێکی وەها تۆقێنەری بیستبوو کە حەزی دەکــرد بەچاوی خــۆی ببینێت و لێکــی بداتەوە. لێنا پێشــتر، چەندین جــار داوای لــە مێردەکەی کردبوو کە بیبات بۆ ئەو ناوچەیە لە شــار، نەک هــەر وەڵامی ڕەتی وەرگرتبووەوە، بەڵکوو هاوســەرەکەی ئەوی لە ڕۆشــتن بۆ ئەوێ و مەترســیی هەوڵدان بۆ ئەنجامدانی گۆڵمەزێکی وەها ئاگادار کردبووەوە و پێی گوتبوو کە گەڕەکێکی سەرنجڕاکێش بۆ پیاسە و بینین نییە و پێویستە ئەو بیرۆکەیە لە مێشکی دەرکات.

هەربۆیەش، ئەو ڕۆژە بە مەبەســتی پەیبردن بەو شتە پەنامەکییانەی خۆیان لە پشــت ئەم شــتە قەدەغەیەوە حەشار دابوو و هەروەها درک کــردن بــە نەفرەتی ئەو کەســانەی بــاس لــەو گەڕەکانە دەکــەن، لێنا بڕیاری دا بچێت بۆ ئەوێ. بڕیاری دابوو ســەبارەت بەو بابەتە هیچ بە هاوســەرەکەی نەڵێت. بەڵام پاش گەڕانەوەی لەو گەڕەکە، لێنا هەســتی کرد کە پێویستە باسەکە بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە. ئەو بە مێردەکەی گوت کە بە هەڵە ســواری پاس بووە و ســەری لەو گەڕەکە لە پێتەخت دەرهێناوە.

ئــەوەی ئــەو لــە پەنجــەرەی کەچــە پاســەکەوە بینیبــووی، بــاوەڕ

نەدەکرا. هەرچی خێرایی پاسەکە کەمتر دەبووەوە، هەم هەڵسوکەوتی موسافیرەکان و هەم شکڵی ماڵەکان دەگۆڕدران، دەرئەنجام، ئەو ماڵۆچکەگەلێکی هەژارانەی دەبینی کە لە ئاقاریاندا، کەسانێک بە جلوبەرگی شڕودڕ وەک مێروولە تێکچڕژابوون. منداڵە ڕووت و قووت و ڕەشتاڵەکان بە ئەملاوئەولادا ڕایاندەکرد و ژنەکان چارشێوی خۆڵەمێشییان بەسەرەوە بوو. لە ڕاستیدا ڕەنگی چارشێوەکان ڕەش بوو، بەڵام بە هۆی کۆنیی و تێپەڕینی زەمەنەوە ببوو بە خۆڵەمێشی. ئەو ژنانە مرۆڤیان دەخستەوە بیری ڕۆحەکان. لە حاڵێکدا کە لە باکووری شار، لینا خانمگەلێکی ناسک و دەلال و دڵڕفێنی بینیبوو.

جیاوازیی نێوان ئەو دوو بەشەی شار تۆقێنەر بوو.

پاسەکە، لە پڕ وەستا و شۆفێرەکە هاواری کرد: «هەموو دابەزن، گەیشتینە کۆتایی».

لە ناو کۆڵانەکەدا و ڕێک لەبەردەم پاسەکەدا، گایەکی نێر و شەلاڵی خوێن کەوتبوو. گاکە لە کوشتارگەکەی ئەوپەڕی کۆڵانەکە ڕایکردبوو. قەسابەکان لەپێش چاوی خەڵکەکە سەرقاڵی لەت وپەت کردنی گاکە بوون. بینەرە بێئیشەکان، لە شێوەی نیوە بازنەیەک بە پێوە وەستابوون و خەمساردانە سەیری قەسابەکانیان دەکرد. لینا و منداڵەکان لەو دیمەنە تۆقیبون.

دیمەنێکی تاقەتپڕووکێن بوو.

پاشان، لینا دەستی کرد بە پیاسەکردن بەرەولای باشوور. لە باکووری تاران، جۆگەلەکانی تەنیشت شەقامەکان، وەکوو پاریس، داپۆشراون، جگە لەو کونە چوارگۆشانەی کە لە پیادەڕەوەکاندا هەن و ئەگەر مرۆڤ وریا نەبن، ڕەنگە پێیان تێیدا گیر بکات و قولاپەیان لەجێدەرچێت، لە باشووری شار ئەو جۆگەلانە سەرئاوەڵان. لە ڕێی ئەو جۆگەلانەوە، ڕۆژێ دووجار شارەوانی ئاوی بەردەدایەوە و لەو ڕووەوە کە ماڵەکان سیستمی بۆریی ئاویان نەبوو، خەڵک لەو جۆگەلانە بۆ جێبەجێ کردنی هەموو ئیش و کارەکانیان کەڵکیان وەردەگرت. لە ڕۆژە باراناوییەکاندا

ئــاوی ئــەو جۆگەلانــە دەبوونە قــوڕاو. بەڵام لــە ڕۆژانی ئاســاییدا تا ڕادەیەک زوڵاڵ بوون. ژنێک کە چارشێوەکەی بەستبوو بە کەمەریەوە و هەڵترووشــکابوو، خەریک بوو پاشــەڵی منداڵەکەی تێدا دەشوشــت. پاش پێنج خولەک، ژنێکی چارشێوبەسەری دیکە بە کترییەکەوە هات و کترییەکەی پڕ کرد لە ئاو و ڕۆشت.

هەندێــک دوورتــر، لینا لەگەڵ شــارێک بەرەوڕوو بوو کــە ماڵەکانی لە خشــت و کاگڵ ســازکرابوو. بەرزایی ئەو ماڵانە، تۆزقاڵێک لە باڵای مرۆڤێــک بەرزتــر بــوو و لە کەنــووی هەنگویــن دەچــوون و درگای چوونەژوورەوەیان گەلێک نزم بوو. لینا لە ڕۆژهەڵات، گەلێک ماڵی بینی کە هەر لەو کەرەستەگەلە یان لە خشتی کاگڵیی وشکەوەبوو لەبەرانبەر خۆرەتاودا و هەروەها، هەندێجار تەنانەت داپۆشــراو بە شــیاکە ســاز کرابــوون. شــایانی گوتنە کە ئەم ماڵانە گەلێک پتــەو بوون و ئەمڕۆکە ئێمە کاولاشی باڵاخانە و تەنانەت کۆشکە کۆنەکان دەبینین کە هەر لەو کەرەســتانە ساز کراون و لە ڕاستیدا پێشــاندەری گەورەیی و شکۆی ڕابــردوون. لینا بەئەســپایی هەنگاوی هەڵدەگــرت و هەرچاوێکی ببوو بــە دوان بۆ بینیــن. منداڵەکان دوای کەوتبوون و بە دەســتی ئاوەڵاوە ســواڵیان لێدەکرد، تەنانەت چەند ژنیش هەمان هەڵســوکەوتیان دەکرد. بــەڵام، لینا تەنیــا پارەی کڕینی بلیتی گەڕانــەوەی پێبوو و نەیدەتوانی یارمەتیان بدات.

لەو کاتەدا، ســێ ژن پێشیان پێگرت و پرسیاریان لێکرد: «خانم، لێرە چی دەکەی؟»

لینا بە بزەوە وەڵامی دایەوە: «هاتووم ئێوە ببینم».

هەڵســوکەوتیان دوژمنکارانە نەبوو، بەڵام پێشــیان بە چوونە پێشــی زیاتری دەگرت. یەکێک لەو ژنانە کە لە هەموویان بەتەمەنتر بوو، خۆی لــە لینــا نزیک کردەوە و لە حاڵێکدا کە چاوەکانی پڕ لە پرســیار بوون، دەســتەکانی هێنایــە پێــش، وەک ئەوەی بیەوێ نەوازشــی بکات، بەڵام پەشــیمان بووەوە و تەنیا بە ســەرپەنجە دەســتی بە ڕوومەتیدا هێنا و

پێی گوت: «خانم گیان، باش سەیر بکە...». بەڵام دواتر، هیچی نەگوت و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشت. ژنێکی دیکە کە لە هەموویان گەنجتر بوو، لینای خوڵک کرد تا بۆ خواردنەوەی چایەک بچێتە ماڵەکەی. لیناش دوای کەوت و چووە ماڵی ئەو ژنە کە هەر لە کەنووی هەنگوین دەچوو. لینا تا ئەو کاتە، هەرگیز ماڵێکی نەبینیبوو کە تا ئەو رادەیە بچووک، پەڕپووت و هەژارانە بووبێت. لەوکاتەدا کە ئەو ژنە سەرقاڵی داگیرساندنی ئاگر بوو، لینا سپاسی کرد و پێی ڕاگەیاند کە دەبێ بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

سێهەمین ژن لە دەرەوە چاوەڕوانی لینا بوو. بە مۆڕەوە سەیری لینای دەکرد و بە زمانێک قسەی دەکرد کە لینا لێی تێنەدەگەیی. بەڵام دیار بوو کە ئەو ژنە لە بوونی لینا لەوێ ناڕازی بوو. هەربۆیەش، لینا بەپەلە لەو ماڵە چووە دەرەوە. لەو ناوچەیە، لینا هیچ پیاوێکی نەبینیبوو. پرسیاری لە خۆی دەکرد: پیاوەکان لە کوێن؟

لینا، ئەوەی دەیویست ببینێت، بەچاوی خۆی بینیبووی و لە ناخەوە هەژاندبووی. هەژاری و سووکایەتی، مرۆڤ ناچار دەکات هەموو شتێک بکات. لە ڕاستیدا ئەوە فەقیر و هەژارەکان نین کە کۆشکەکان دەڕووخێنن، بەڵکوو بێهیوایی و بێئومێدییە کە ناچاریان دەکات ئەو کارە بکەن.

عەبدولڕەحمان لەو کارە رازی نەبوو و لەوەیکە لینا لە ناخی خۆیدا هەستی دەکرد پێویستە خراپترین شتەکان ببینێت، سەری دەرنەدەکرد. لە ڕاستیدا ئەو کارە، بەشێک لە خواستی لینا بوو بۆ ناسینی ڕۆژهەڵات. لینا بە سەرکەشییەکی تایبەتی سەردەمی گەنجیەتییەوە دەیویست هەموو شتێک فێر بێت، تێبگات و بەسەر ترسەکەیدا زاڵ بێت. ئەوەیکە فێری دەبوو، ئەوی زیاتر لە «بەکەڵک بوون» نزیک دەکردەوە. بەڕادەی تواناکانی، پارادۆکسەکانی کۆمەڵگەی هەندێ جار بە ئازارەوە و هەندێ جاریش بە سەرسوورمانەوە وەردەگرت. دنیا بەرەوپێش دەڕۆشت و لەگەڵ پێشکەوتنەکانی، لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا تێکنۆلۆژیی کامڵ

دەکــرد. بــەڵام، لێنا خــۆی لە پەرژینــی دۆخێکی تەژی لــە هەراوزەنا، ناتەکووزی، نابەرابەری و زوڵمدا دەبینییەوە. دەیانگوت کە ئێرانییەکان حەزیان لە تەکووزیی ئاڵمانییەکانە! ئەو بابەتە چلۆن شــرۆڤە دەکرێت؟ ڕەنگە مرۆڤ حەزی لەو شتە بێت کە خۆی بە کەمیی هەیەتی؟

■ جوانییەکان و دڵەڕاوکێکان

عەبدولڕەحمــان، هەر لە ســەرەتاوە، لێنای لەگەڵ دڵڕفێنیی شــیعری فارسی و کوردی ئاشنا کردبوو. ئەو دوو زمانە، مۆسیقا و جوانییەکی خودایی و لەڕادەبەدەر بە شــیعر دەبەخشــن. ناوەرۆکی ئەم شــیعرانە تــەژی لە پەنــد، ورەبەرزی، تێگەیشــتن لە خاڵــە لاوازەکانی مرۆڤ و چێژی جەستەییە. لای شاعیرە کۆنەکان، نوێخوازی، بیرکردنەوە، دوور کەوتنەوە لە ئایین، داکۆکی کردن لە ئازادی و خۆشەویستیی سروشت و مــرۆڤ، باڵادەســتە. لێنا، ئەو شــیعرانەی دەپەرســتی و هەندێکیانی لەبــەر دەکــرد. ئۆگــری عومەری خەیام بــوو. هەر لە ســەرەتاوە، لەو شاعیرە تێگەیبوو و خۆشی دەویست. هەروەها، لێنا، گەلێک حەزی لەو نیگارە «مینیاتۆر»ە فارسی و هێندییانە بوو کە نێو لاپەڕەکانی دیوانی شاعیرەکانیان پێ دەڕازاندەوە.

ڕوویەکی دیکەی ئەو وڵاتەش کە لێنا هەوڵی ناسینی دەدا، سەرەڕای هەژاریی لەڕادەبەدەر، مەترســیی دەستبەســەر بوون، ئەشکەنجە، بزر بوونی ئاوەڵان، کوشتن و ئێعدامی دەگرتەوە.

وردە وردە، لێنــا تێگەیشــت کە مردن لە ڕەوتی خەبــات بۆ ئازادیدا، شــتێکی نامۆ نییە. ئەو بیرکردنەوەیە بۆ ئەو، هەم ڕێ نیشاندەر و هەم ترس ڕەوێن بوو.

ئەو، لە ســەرەتادا، داهاتــووی خۆی وەکوو ژنێکــی گەنج و پێگەییو دەبینی کە لە تەنشــت هاوسەرەکەیدا خەبات دەکات. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هەموو شــتەکان لە مێشــکی ئەودا ئاڵۆز ببوون. پێویستی بە کات بوو بۆ ئەوەی ڕێکیان بخاتەوە. ئەو عاشــقی مێردەکەی بوو و

ئەوەش قورسایی کێشەکانی کەم دەکردەوە. خۆشەویستیی مێردەکەی و حەزی فێربوون، لە ناسین وتێگەیشتنە جۆراوجۆرەکاندا یارمەتیدەری بوون، تەنانەت تێگەیشـتنگەلێک کە لە کورت ماوەدا سـوودیان نابێت، بەڵام مرۆڤ دەزانێت کە ڕۆژێک پێویسـتی پێی دەبێت. لینا بە وریایی لەو قوتابخانەی فێربوونە بەردەوام بوو. ئەوەش بەجۆرێک دەبووە هۆی خەمسـاردییەکی دەروونی لەودا. بەڵام زۆری نەخایاند کە ڕاستییەکان وەخۆیان هێنایەوە و ئەو خەمسـاردییەیان کاڵ کردەوە. هۆکارەکەشی خەباتـی مێردەکەی و هاوخەباتەکانی بـوو. ئەوەی چاوەڕوانی دەکرد، بۆی ڕەخسا، ئەوان پێویستیان بە لینا بوو.

لـەو کاتەدا، وەکـوو هەمیشـە، عەبدولڕەحمـان دەبوو سـەرلەنوێ سـەفەر بکاتەوە، لەسـەر ڕاسـپاردەکانی پێداگری دەکرد و گوتبووی: «لـە نەبوونـی ئەودا، لینا نەدەبوو لە ماڵ بچێتـە دەرەوە و ئەو کوڕە بچکۆلانە هەموو کارەکان ڕێک دەخات». بەم چەشنە، جارێکی دیکەش حوسێن دەبوو ڕۆڵی پیاوی ماڵ بگێڕێت.

وەکـوو ئەوە وابوو کە: «باڵندەیەک لـە ڕکەیەکی زێڕیندا ڕابگریت و دەلاقەیەکـی بچووکـی بۆ بکەیتەوە. هەرچەند، ڕکەکـەی لینا، زێڕینیش نەبوو».

کەم واهەیە مرۆڤی هەسـتیار و پرسـۆک خۆی بە چوارچێوەکانەوە ببەسـتێتەوە. لینـا کـە لەو کاتـەدا تەمەنی ٢٠ سـاڵ بوو، بـە خێرایی خـۆی لەگـەڵ بارودۆخـی ئەوێ گونجاندبـوو. دیارە مل نـەدان و مل کـەچ نەبوونیش لـەو ڕەوتـەدا یارمەتیدەری بـوون. هەربۆیەش، هێند گوێی نەدەدایە ڕاسـپاردەکان و بۆ ناسـینی دنیای نوێ، لە ماڵ وەدەر دەکەوت.

هێشتا زستان نەگەیشتبووە کۆتایی. لە باکووری شاری تاران و بناری کێوی دەماوەند، بەفر شارۆچکەکەی شوێنی ژیانی لینای داپۆشیبوو و شەوانە هەوا بەستەڵەک و سارد بوو. بەڵام لە ناوەندی شار، خۆرەتاو کۆڵانەکانـی گـەرم داهێنابـوو و ژنـەکان وردە وردە، جـل وبەرگـی

ناسکیان لەبەردەکرد. ژنانی ئەورووپی و هاوتا ئێرانییەکانیان، مانتۆی سووکەڵە و کراسی قۆڵ کورتیان لەبەردەکرد و کەوشی پاژنە بەرزیان لەپێ دەکرد. ژنانێک کە جل و بەرگی مۆدەی پاریسیان لەبەرکردبوو، لە تەنیشت ژنە چارشێو ڕەشەکانی ناوشارەوە، بە جلی ڕەنگامە و بریقەدارەوە دەبینـدران. لە ڕۆژهەڵات، چارشێوی ڕەش زۆر باوە. مرۆڤ بە ئاسانی ژنی بەمێرد لە کچ جیا دەکاتەوە. ژنەکان، چاوەکانیان پڕکلە دەکرد و سووراوێکی تۆخیان دەکرد. بەڵام، کچەکان هیچکام لەو ئارایشتانەیان نەدەکرد. جگە لە لینا، کەس سەیری نەدەکردن و هەموو شتەکان بەلای خودی خەڵکەکەوە سروشتی بوو.

لە کۆڵانەکاندا، پیاوەکان زیاتر لە ژنان بەرچاو دەکەوتن. ژمارەیەکیان جل و بەرگی مۆدەی ئورووپا و ژمارەیەکی دیکەشیان جل و بەرگی نەریتیی کەمینە نەتەوەییەکان و هەندێکیشیان جل و بەرگی شڕودڕیان لەبەردا بوو. دووکانەکان پڕ بوون لە شمەک و دووکاندارەکان لە پێش دووکانەکانیان دادەنیشتن و چایان دەخواردەوە. فرۆشیارەکانی سەرشەقامیش، بە دەنگی بەرز ڕێبوارەکانیان بۆ کڕینی شتومەکەکانیان بانگهێشت دەکرد. بە بوونی جزدانێکی پڕ لە پارەوە، دەکرا هەموو پێویستییەکی خۆت بدۆزیتەوە. شار پێکهاتەیەک بوو لە نەتەوەکان، ئایینەکان، کولتوورەکان و زمانە جیاوازەکان و هەروەها چالاکییەکان و خرۆش و ڕەنگە ئاڵوواڵاکان و هەرئەوەش، ڕواڵەتێکی زیندووی بە کۆڵان و شەقامەکان دەبەخشی، ڕێک وەکوو ئەو «هەرزان بازاڕە»ی ساڵانە لە ژێر تیشکی خۆرەتاودا بەڕێوەدەچوو، تێکەڵەیەک لە ئێستا و ڕابردوو، لە نەریت و مۆدێرنیتە و هەژاری و سامانداری لە تەنیشت یەکترەوە. ئەو دۆخە بۆ هیچ کەس پرسیار خولقێن نەبوو. لینا حەزی لێبوو لە بەردەم شتومەکە سەرنجڕاکێشەکانی دووکانەکاندا بوەستێت. فرۆشیارەکان «بۆ خواردنەوەی چایەک و بینینی شمەکەکانیان و حەسانەوە، بانگهێشتیان دەکرد، بە بێئەوەی ناچار بێت شت بکڕێت. بەڵام لینا، سپاسی دەکردن و بانگهێشتەکەیانی بە بزەیەک ڕەت

دەکـردەوە و ملـی ڕێگای دەگرتـەوە. هەروەها، لینا حـەزی دەکرد لە کۆڵانە لاوەکییە چۆڵ و هێمنەکاندا بگەڕێت و بەم شێوەیە لەگەڵ دۆخی گشتیی شاردا ئاشنا بێت.

■ سەفەری لینا بۆ لای بنەماڵەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیـان، عەبدولڕەحمان کە تازە لە مەئموورییەت گەڕابووەوە، بە لینـای ڕاگەیاند کە پێویسـتە بچێت بۆ ڕەزاییە، شـاری زێد و شـوێنی ژیانـی بنەماڵەکـەی. هەربۆیەش، لینـا دەبوو بۆ هەمیشـە ماڵئاوایی لە حوسـێن بکات، کە هەم مامۆسـتای بوو و هەم لـە کاروباری ناوماڵدا یارمەتی دەدا.

عەبدولڕەحمان و لینا بلیتی پاسی نەفەرهەڵگریان کڕی کە لەو کاتەدا تەنیا کەرەسـتەی گواستنەوەی موسافیرەکان بوو. لینا هەرگیز سواری پاسـێکی وەها کەچە و پەککەوتە نەببوو. هەرچەند لە چێکۆسلۆڤاکیاش کەرەسـتەکانی گواستنەوە زۆر باش و ئاسوودە نەبوون، بەڵام نە بەو ڕادەیە!

لـە تـاران بەولاوە، هەرچەند جادەکە قیر بـوو، بەڵام پڕ بوو لە کەند و قوڵک. پاش تەورێز، دیمەنەکە گۆڕدرا، بە شێوەیەک کە هەم جادەکە پڕ بوو لە خاک و خۆڵ و هەم پاسەکە دەبوو بە ڕێگایەکی تەسکی زاڵ بەسەر دۆڵە قووڵەکان، ئاودڕەکان و ڕەوزە تۆقێنەرەکاندا تێبپەڕی.

کاتێک کە پاسەکەیان لەگەڵ ئۆتۆمبیلێک کە لە ڕووبەڕووەوە دەهات، ڕووبـەڕوو دەبـوو، ناچار دەبوو خۆی بکێشـێتە قەراخی جادەکە. لەو کاتانەدا، مرۆڤ هەستی دەکرد کە پاسەکە بەرەو ئاسمان هەڵدەدرێت.

لـە ڕێگادا، پاسـەکە هەندێجار لە پێش چێشـتخانەکانی سـەرەڕێگا ڕایدەگرت. ئەم چێشتخانەگەلە، زۆربەی جار پیس و تەژی لە هەراوزەنا بوون. بەڵام مێزەکان و قاپ و قاپچاخەکان و خواردنەکان باش بوون. لە یەکێک لەو وەستانانەدا و لە بەردەم یەکێک لەو چێشتخانانەدا کە تەژی لە موسافیر بوو، دواجار عەبدولڕەحمان تەوانی مێز و کورسیی پێویست

دەستەبەر بکات. دواتر ماوەیەکی کورت بزر بوو. لە گەڕانەوەدا، ڕێگەی ئاودەستەکەی نیشانی لێنا دا و گوتی ئەگەر پێویستت بە ئاودەستە، دەتوانی بڕۆیت، لێنا تێگەیی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێی دژکردەوەی ئەوە. لە پراگ لێنا هەرگیز پۆخڵییەکی وەهای نەبینیبوو. بۆ ژنێک کە لە ئۆرووپا لەدایک ببوو، باوەڕ کردن بە دۆخی وا قورسە. بەڵام بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی ئازاری عەبدولڕەحمان، لێنا نەفرەت و قیزکردنەوەی خۆی نەدرکاند. لێنا دەیزانی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێیە بزانێ لێنا دەڵێ چی. سەرەڕای ئەوەش دەیویست، هەم بەسەر بێزکردنەوەکەیدا زاڵ بێت و هەم وا بنوێنێت کە ئەوە شتێکی زۆر ئاساییە.

پێشتر خەڵک بە بێ کەڵک وەرگرتن لە کەوچک و چنگاڵ نانیان دەخوارد. پاروە نانێکیان هەڵدەگرت و بەوە برنج یان هەر خواردنێکی دیکە بوایە هەڵیاندەگرت و دەیانخوارد. لێناش وەکوو ئەوانی دەکرد و تەنانەت هەوڵی دەدا وەها نیشان بدات کە زۆریش قورس نییە... هەندێ جاریش، حەزی دەکرد ڕەخنە بگرێت، بەڵام دەیزانی کارێکی ساویلکانە و بێسوودە و دواجار بە زەرەری خۆی دەشکێتەوە. بە هەڵبژاردنی عەبدولڕەحمان، خۆی ئەم شێوە ژیانەی هەڵبژاردبوو و هەربۆیەش مەجالی گلەیی و گازندە نەبوو. هەندێجار تووشی هەڵە دەبوو. چارەیەک جگە لە فێر بوونی نەبوو و دەیبینی کە هاوسەرەکەی حەزی لەو ئاکارانەیەتی.

پاش ساڵانێک، عەبدولڕەحمان بە لێنای گوتبوو، ترساوە لەوەی کە لێنا بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی. عەبدولڕەحمان ژنانێکی بیانیی دەناسی کە شوویان بە پیاوە ساماندارە ئێرانییەکان کردبوو و سەرەڕای ئەوەش کە هاوسەرەکانیان سەرقاڵی کاروباری سیاسیش نەبوون، بەڵام پاش ماوەیەک هاوسەرەکانیان بەجێهێشتووە و گەڕاونەتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆیان.

لێنا، تەنیا دوو خانمی چێکیی دەناسی کە شوویان بە پیاوی ئێرانی کردبوو. یەکێکیان، گەڕابووەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و دووهەمیشیان،

هاوسەرەکەی، لەگەڵ منداڵەکانی، لەماڵی باوکی خۆی بەستبوویەوە. ئەم ژنە جگە لە خودا، هیچی شک نەبردووە، نە پارە و نە کاغەز و ساڵانێکی زۆر ژیانێکی تاقەتپڕووکێنی ئەزموون کردبوو. بەوحاڵەشەوە، مێردەکەی ژنێکی دیکەشی هێناوە و منداڵێکیشی لێ بووە. تەنیا، لە دەرئەنجامی ئەو دۆخە ئاڵۆزەی کە پاش هاتنەسەرکاری خومەینی هاتەئاراوە، دەرفەتی ئەوە بۆ ئەو ژنە رەخسا کە ڕابکات و بگەڕێتەوە بۆ ئۆرووپا. بەڕاستی پێویستی بە ورە بەرزی هەبوو. بەڵام لێنا هیچ هۆکارێکی بۆ ڕاکردن نەبوو.

ڕەزاییە بەڕاستی شاری هەموو زمانەکانە. لەم شارەدا ئایین و نەتەوە جیاوازەکان، بریتی لە کورد، ئازەری، ئاسووری، تورکمان، ڕووس، موسوڵمان، مەسیحی، جوولەکە، زەردەشتی و...هتد، پێکەوە دەژیان. لەو ڕووەوە کە چەندین سەدە بوو ژیانیان تێکەڵ بوو، جۆراوجۆریی نەریتەکان و شێوازی ژیانیان، نەدەبووە هۆی سەرسوورمانی هیچ کەس. چالاکییەکانیان تێکەڵ دەبوون و یەکتریان تەواو دەکرد. منداڵەکانیان پێکەوە دەچوونە قوتابخانە. هاتوچۆی ماڵی یەکتریان دەکرد و هەموو، شارەکەیان خۆشدەویست. ڕەزاییە شاری بێشەڵان و مێرگە دڵڕفێنەکان بوو و ڕووبارێکی جوان بە ناو شارەکەدا تێدەپەڕی. ڕۆخی ڕووبارەکە پڕە لە باخی ڕەز و میوە. کاتێک کە دەوڵەتی ئیسرائیل، جوولەکە پرش و بڵاوەکانی سەرانسەری دنیای هاندەدا کە بگەڕێنەوە بۆ ئیسرائیل و لەوێ نیشتەجێ بن، تەنیا بەزازێکی جوولەکە بڕیاری گەڕانەوە بۆ ئیسرائیلی دا.

خەڵکی شار بە شلۆمۆ Shlomo بانگیان دەکرد. شلۆمۆ پاش ٦ مانگ مانەوە لە ئیسرائیل، گەڕایەوە بۆ ڕەزاییە. وسووقوودیوان کە ماوەیەکی زۆر بوو کوتاڵی هەموو بنەماڵەکەی لە شلۆمۆ دەکڕی و لە گەڕانەوەکەی زۆر خۆشحاڵ بوو، پرسیاری لێدەکات بۆچی گەڕاوەتەوە. شلۆمۆ وەڵامی دابووەوە: «لەوێ جوولەکە زۆرە و ئەوەش لە تیجارەتدا باش نییە».

خەڵک بە پێکەنینەوە، ئەم نەقڵەیان دەگێڕایەوە و لە گەڕانەوەی شلۆمۆ خۆشحاڵ بوون.

■ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان

پـاش گەیشـتنیان بـۆ ماڵـی باوکـی عەبدولڕەحمان، بـە ڕوویەکی خۆشـەوە پێشوازی کران و لە ماڵێکی بچووک کە لەوپەڕی حەوشەکە و بەرانبـەر ماڵی باوک و دایکی عەبدولڕەحمان بوو نیشـتەجێ بوون. ئەوان دەبوو ماڵەکەیان لەگەڵ براگەورەکەی عەبدولڕەحمان «حوسێن ئاغا» و «عەدالەت»ی هاوسەری و دوو کوڕی دیکە بە ناوی ئەردەڵان و سـەعید دابەش بکـەن. لێنا و عەبدولڕەحمـان دوو ژووریان هەبوو. ژوورێکـی گەورە کـە پەنجەرەیەکـی هەبوو و ژوورێکـی بچووک لە تەنیشـت ژوورەکەیانەوە. فەرشـێکی گەورە لە ژوورەکەیان ڕاخرابوو کە تەواو پڕی کردبووەوە. مێزێک و دوو کورسی و تەختێکی خەویشی تێدا بوو. ئاو و ئاودەست و شتی دیکەش لە حەوشەکە بوون. لێنا شەو بە ئاسـوودەیی خەوت و تەنیا لە کاتی چوونەدەرەوەی عەبدولڕەحمان و داخسـتنی درگاکـەدا خەبەری ببـوەوە. سـەفەرێکی ماندوویی هێن بوو و هەربۆیەش، ئەو ئاسـتەم بتوانێ خۆی لەگەڵ ئەوێ بگونجێنێت. زەینی پڕاوپڕی هەسـتە سەیروسەمەرەکان بوو. وەکوو کۆتەرە دارێک لێی نوسـتبوو، لە پێخەفەکەیدا بە چێژەوە باوێشـکی دەدا و چێژی لەو خۆرەتـاوە وەردەگرت کە لە پەنجەرەکەوە خزابووە ژوورەکەوە. ڕێک لەوکاتـەدا، لەپـڕ، درگاکـە بە زرم وکـوت کرایەوە و ژنێکـی بەتەمەن خـۆی کـرد بە ژووردا و گەیشـتە لای تەختی نووسـتنەکە و لێفەکەی لەسـەر لێنا هەڵدایەوە و لە سـەرەوە هەتا پەنجەی پێی لێنای ڕووت و تۆقیوی دایەبەر نەزەر و دواتر هەر بەو شێوەیە کە هاتبووە ژوورەوە، وەدەرکەوت و ڕۆشـت. ئەو ڕووداوە بۆ لێنا سەرەڕای ئەوەی بڕیاری دابوو هەموو شـتێک تەحەمول بکات، بەدەر لـە تاقەت بوو. هەبۆیەش بـە پەلـە جلوبەرگەکانـی لەبەرکـرد، منداڵەکەی کە ماوەیـەک بوو لە

تەختــی نووســتنەکەیدا کەوتبــووە گــرِوگاڵ، هەڵگرت و بــۆ دەربرِینی نارِەزایەتــی لە ژوورەکە چووەدەرەوە. عەبدولرِەحمانی بینی کە بەدەم قاقای پێکەنینــەوە گوتی: «زەرِی خانم بوو. باوکم لەمێژە تەڵاقی داوە. بــەڵام ئــەو مافی ئەوە بــە خۆی دەدا کە ســەر لە هەموو شــتێک لەمماڵەدا دەربکات. زەرِی خانم ویســتی بزانێ تۆ بیچمت چۆنە. ئێســتاش تێگەیشــتووە. چونکوو زەرِی خانم هــاواری دەکرد کە هەڵبژاردنی من لــە ژن هێناندا باش بــووە! ئەگەر دەتهەوێ زیاتریش بزانی، باوکیشــم دەیوست بزانێ کە تۆ خوشکت هەیە؟». لێنا کە هەم توورِە بوو و هەم خۆشــحاڵ، سەرسوورِماو ســەیری مێردەکەی دەکرد. عەبدولرِەحمان کە باش دەیزانی لێنا نە خوشکی هەیە و نە برا، ئاوا بۆی شی کردەوە: «لێرە، ئەم شــتە، بەو مانایە کە باوکم ئەوەندە تۆی بەدڵە، کە ئامادەیە خوشکت بێنێ.»

ئەم شتە، بۆ لێنا، رِازێکی دیکەی لە خۆ دەگرت و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە چۆن دەبێ پیاوێکی «رِیش ســپی» و بەرِێز، بە ئامادەبوونی ژن و کــچ و بووکەکانی، وەها شــتێک بڵێت؟ هەمــوو بە دەم وچاوێکی پرِ لە گاڵتە و پێکەنینەوە سەیری لێنایان دەکرد. لێنا سەیرێکی نانەخانم دایکــی عەبدولرِەحمانــی کرد. نانە خانم، خۆی بە شــتێکەوە ســەرقاڵ کردبــوو و وای دەنوانــد کە هیــچ رِووی نەداوە (ماوەیەکــی خایاند تا نانــە خانــم، بۆ لێنای بگێرِێتــەوە کە چەندە لەو گاڵتــە و دەمتەرِییانەی مێردەکەی، ســەرەرِای ئەوەی چەند ژنی هەبوو، دڵگران و بێزار بووە). لێنا ســەیری هاوسەرەکەی دەکرد و چاوەرِوان بوو ئەو دۆخەکەی بۆ رِوون کاتــەوە. بەڵام عەبدولرِەحمان ســەرقاڵ بوو و لە ناخی دڵەوە و شەیدایانە پێدەکەنی.

■ بەرکەوتنی کولتوورەکان

لێنا لە شارســتانیەتێکەوە هاتبوو کە لەودا، چەندین ســەدە بوو تاک هاوســەری چەســپا بوو. رِێز گرتن لە ژنان، لە ســەردەمی شەرِەکانی

هووسـیتەکانەوە (سـەدەی پازدەهەمی زایینی) لە زەینـی ناخودئاگای کۆمەڵگـەدا جێگر بووە. لـە ماوەی ئەم جەنگانەدا، پیـاوەکان دەچوون بـۆ شـەڕ و ژنان لە هەمـوو بوارەکاندا جێی پیاوەکانیـان دەگرتەوە و بـەم شـێوەیە، ژنان توانییان پیـاوەکان ناچار بکـەن ڕێزیان لێ بگرن. هەرچەند دواتر، پیاوەکان سـەرلەنوێ باڵادەستی و سەروەریی خۆیان جێگـر کردەوە، بەڵام مێـژوو توانا و لێهاتوورییەکانـی ژنانی بە پیاوان سەلماندبوو و ئەوەش، فەرامۆش نەکرابوو.

لـە کۆمەڵگەیەکدا کـە عەبدولڕەحمانی تێدا گـەورە ببوو، هەموو ئەو شتانەی کە پەیوەندی بە پەیوەندییە مرۆییەکان و بە تایبەتی بە ژنانەوە هەبوو، لەگەڵ ئەو شـتانەدا کە لینا دەیناسـین، جیاواز بوو. دیارە ئەو بـەراورد کردنەش لە شـوێنی خۆیـدا نەبوو، چونکوو سـووکایەتی بە هەردوولا دەکرا. هەر لە سەرلەبەیانیی یەکەمین ڕۆژدا، لینا فێر بوو کە فرەژنی، چەشـنە جیاوازەکانی هاوسەرگیری، ڕوانگەی خەڵک بەرانبەر بە ژن، دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەدا، لە سـەردەمی پێش لە بە ئیسـلامیی بوونـی ئێـران ئاڵوگۆڕێکی ئەوتۆی بەسـەردا نەهاتووە و سـەرەڕای هەمـوو ئەو دڵنیاییانەی کـە عەبدولڕەحمان لە پراگ، پێش لە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشـەکەیان پێی دابوو و سـەرەڕای ئەوەیکە عەبدولڕەحمان نادادپەروەریی دژ بە نەتەوەی کورد و بە تایبەت ژنانی ڕەت دەکردەوە و خەباتـی عەبدولڕەحمان ڕێـک لە ڕەوتی ئاڵوگۆڕ لـەو ڕوانگەگەلەدا بوو، بەڵام دیسانەوەش لینا ترس هەڵیگرتبوو.

لـە پێوەندی لەگەڵ پرسـیاری خەزووریدا، لینـا دەیزانی کە بابەتەکە جیددی نییە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەڵگری ڕاستیگەلێک بوو و واتاکەی ئـەوە بوو: «تۆ کـوڕی منت بـردووە، منیش دەتوانم خوشـکی تۆ بۆ خۆم هەڵگرم!» و ئەم چەشـنە ژیانە هاوبەشـە لە زمانی کوردیدا «ژن بە ژنە»ی پێدەگوترێت. بەم چەشـنە کە دوو پیرە پیاو دەتوانن سـات وسـەودایەک لە شکڵی «شمەک لە بەرانبەر شمەک»دا ئەنجام بدەن و بە وتەیەکی دیکە: «کچێکی گەنج لە بەرانبەر کچێکی گەنجی دیکەدا».

چەشـنێکی دیکـەش لـە هاوسـەرگیری هەیـە و ئەویش «سـیغە» (هاوسەرگیریی کاتی)یە. ئەم چەشنە هاوسەرگیرییە، کاتێک ڕوودەدات کـە پیاوەکە لە سـەفەر بێت و لە هاوسـەرەکەی دوورکەوتبێتەوە. لەو حاڵەتـەدا، پیاو ژنێک هەڵدەبژێرێت و لەگـەڵ ئەو ژنە دەچێتە لای مەلا و هاوسـەرگیرییەک بە شـێوەی «سـیغە» (کاتی) لە لایەن ئەو مەلاوە و بـۆ ماوەیەکـی دیاریکراو گرێ دەدرێت. ئەو ماوەیـە دەتوانێت پاش نیوەڕۆیەک، هەفتەیەک یان چەند مانگ بێت و ئەوەش لە ڕاستیدا چەشنێک لەشفرۆشییە کە لە لایەن ئیسـلامەوە شەرعیەتی پێبەخشراوە. لەوێ، لە تەنشت حەوزی ناوەڕاست حەوشەکەدا و بە ئامادەبوونی ڕێژەیەکی زۆر لە ئەندامانی بنەماڵە، وسـووق ئاغا بەو گاڵتەیە، ڕەزامەندیی خۆی لە هەڵبژاردەی کوڕەکەی دەردەبڕی و هەموو باش لە مانای قسـەکانی ئەو تێدەگەیشـتن و ئەوە تەنیا لینا بوو کە ئەو گاڵتەیە بە لایەوە جوان نەبوو.

زەڕی خانم زۆرجار دەهات بۆ ئەو ماڵە. لینا دەیبینی کە هەڵتروو‌شکاو، پاڵی بە دیواری تەنیشت چێشتخانەکەوە دەدا و بە دەنگی بەرز دەستی دەکرد بە قسـە کردن و لێکدانەوە و هەڵسەنگاندن. بۆ خەڵکی ئەو ماڵە، ئەو دیاردەیەک بوو کە پێویست نەبوو وەدەربنرێت. خەڵکی ئەو ماڵە بە نیسبەت ئەوەوە خەمسارد بوون. بەڵام هیچ کینەیەکیشیان لێی نەبوو و ئەگەر سنووری خۆی ببەزاندایە، تێیان دەگەیاند. ژنێکی سەرکەش بوو و خۆی لە قسـە کردن و لێکدانەوە و شـرۆڤە کردن بێبەش نەدەکرد. بـەڵام هێندەشـی نەدەخایاند کـە بێدەنگ دەبوو و بـۆ ماوەیەکی زۆر متەقی لێوە نەدەهات. زەڕی خانم دەیزانی کە نابێ مێشێ بکاتە گامێش و زێدەڕۆیی بکات.

لینـا و مینـای بچکۆلانە لە لایەن هەمـوو ئەندامانـی بنەماڵەوە زۆر ئاسـایی وەرگیرابـوون، دەتگوت لە مێـژە پەیوەندییان بـەو بنەماڵەوە هەبـووە. لینـا لەو بابەتەوە، بە قووڵی هەسـتی بە ئەمەگداری دەکرد و هـەر ئەوەش یارمەتیی لینای دابوو کە زۆر سـاناتر خۆی لەگەڵ خوو

و خدەکانـــی بنەماڵـــە و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا بگونجێنێت. لە ڕاســـتیدا شـــتێک زیاتر لە ئەمەگداری بوو. هەم کیژۆڵەکەیان خۆش دەویســـت و نازیان دەکێشـــا و هـــەم کوڕەمام و کچەمامـــەکان، لێنایان بۆ گەڕان و پیاســـە دەبردە ناوشـــار. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لێنا، بەختەوەریی ناوبنەماڵەی دەبینی. لێنا، هەرچەند ژنێکی پێگەیشـــتوو بوو و ئیتر دایک بوو، بەلام لە ملکەچ بوون بۆ دایک و بابی مێردەکەی لاریی نەبوو. ئەو دەیزانی کە بۆ ئەوەی بە تەواویی و بە شـــێوەیەکی ڕاستەقینە لە لایەن بنەماڵەی هاوســـەرەکەیەوە وەربگیرێت، هێشتا زۆر شت هەیە کە دەبێ فێریـــان بێت، هەربۆیەش، گوێڕایەلیی دەنواند، ئەو نەیدەویســـت وەکوو ئۆرووپاییەک تووشـــی هەڵەگەلێـــک بێت کە ببێتە هـــۆی بریندارکردنی هەســـتی ڕۆژهەلاتییـــەکان. هەربۆیـــەش تەنانەت لەو کاتانـــەدا کە هەوا گەرم بوو، گۆرەوی لە پێ دەکرد و قۆڵی تا ئانیشـــک دادەپۆشـــی (لەو کاتەدا داپۆشـــینی باسک تا ئانیشـــک بەس بوو، بەلام پاش بەدەسەلات گەیشـــتنی خومەینی، دەبوو باســـک هەتا مەچەکی دەســـت داپۆشـــراو بێت!). کاتێکیش دەیویســـت لە ماڵ بچێتە دەرەوە، دەبوو هەمیشـــە نانە خانم ئاگادار بکاتەوە.

لـــەو خووگەلـــەی کە لێنـــا دەبوو فێـــری ببێت و دەروونیـــی بکانەوە، پەیوەندیی بە پێکەنینەوە هەبوو، ژنێکی هاوســـەردار نەدەبوو بە دەنگی بـــەرز پێبکەنێـــت. ئـــەو دەیتوانی پێبکەنێـــت و ددانەکانیشـــی دەربخات، بەلام بـــە هێمنی. کچەمامەکان و کچەخاڵەکان و کچەپوورەکان، خۆیان لـــە پێکەنین بێبەش نەدەکـــرد. بەلام، ئەوان مێردیان نەبـــوو. ئەگەر لێنا جارجارە لە بیری کردبایە، ئەگەر عەبدولڕەحمان لە تەنیشـــتیەوە بوایە، بە توندی دەســـتی دەگوشـــی و ئەگەریش دوور بوایە، بە نیگایەک تێی دەگەیانـــد. وردە وردە، وەکوو بابەتەکانـــی دیکە، لێنا، ئەو بابەتەش فێر بوو. دیارە ئەو خووە دژی سروشـــتی ئەو بوو و هەربۆیەش پێویستی بـــە هەوڵێکی زۆر هەبوو لە لایەن لێناوە. بە شـــێوەیەک کە دواجار ئەو پێکەنینی بە شێوەی پێشووی خۆی بە تەواوی لەیاد کرد.

هەنـدێ جار، شـتی سـەیر وسـەمەرە ڕووی دەدا: ڕۆژێکیـان، لێنا لە حەوشـی ماڵەکە تووشـی بوونەوەرێکی سەیر و سـەمەرە بوو کە تۆقاندی. قژەسەری، لێنای دەخستەوە بیری کۆمەڵە بزمارێکی ڕەش و تێکچڕژاو و درێژ و کورت. قەپۆزی لە کەروێشـک دەچوو و زاری پڕ لە کونی ڕەش بوو. یەکێک لە چاوەکانی خێل بوو و چاوەکەی دیکەشی بە پەڵەیەکی سـپی داپۆشـرابوو. هەموو دەموچاوی پڕ بوو لە شـوێن برینگەلێـک کە بەهۆی دمەڵی کیماوییەوە دروسـت ببون و ئێرانییەکان پێیـان دەگـوت «زەردە برین» و لـەو وڵاتەدا بـە زۆری بەدی دەکرا. جگە لەوەش، ئەو پشـتی کووڕ بوو و لاقیشـی دەشەلی. لێنا، سەبارەت بەو بوونەوەرە پرسـیاری لە هاوسـەرەکەی کرد. عەبدولڕەحمان بۆی شـی کردەوە کە ئەوە قەرەواشـی دایکیەتی و هۆکاری هەڵبژاردنی لە لایەن دایکیەوە ئەوە بووە کە هاوسـەرەکەی شـاکاری دڵداریی زۆری نواندووە و ئەم بوونەوەرە بەو ڕواڵەتە تۆقێنەرەوە جێی تەماح تێکردنی هاوسەرەکەی نەبوو.

عەلی خانی هێوەری کە پزیشک بوو، ڕۆژێکیان بۆ لێنای گێڕابووەوە کە بۆخۆی شـاهێدی هۆکاری ڕۆشتنی قەرەواشێکی ئەو ماڵە بووە کە کچێکی گەنج و دەلالیش بووە. نانە خانم، بۆ دوورکەوتنەوە لە گەرمای هاویـن، چووبوو بۆ یەکێـک لە گوندەکان (ئەو خاوەنـی چەندین گوند بوو) بەڵام وسووق ئاغای هاوسەری لە شار مابۆوە. ڕۆژێک وسووق داوای لە کوڕەکانی خۆی حسـێن و عەلی کردبوو کە بۆ چارەسـەری کێشەیەک بڕۆن بۆ شار.

«لـە نیوەی ڕێـگادا تێگەیین کە یەکێک لـە بەڵگەنامەکانمان نەهێناوە. حسـێن داوای لێکردم بگەڕێمەوە و بەڵگەنامەکە بهێنم. کاتێک دەرکەی ماڵەکەم کردەوە و هەموو حەوشـەکەم دایە بەر نەزەر، بینیم کە باوکم (لـەو کاتەدا ئەو هەشـتا سـاڵ تەمەنی هەبـوو) لە ژێـر دارگوێزەکەدا وەستاوە ڕووی لە سەرەوە کردووە و بەدەم ڕاوەشاندنی گۆچانەکەیەوە بـە دەنگی بـەرز دەڵێت: «مەترسـە! وەرە خوارەوە، ئـازارت نادەم!»

قەرەواشـــەکە پەنـــای بردبووە بـــەر لقێکی بەرزی دارەکـــە و بە دەنگی بەرز داوای لە ئاغا دەکرد وازی لێبێنێت».

لەبـــەر ئەوەی زۆریەک لە قەرەواشـــەکان گازندەیـــان لە ئاکاری ئاغا هەبوو، نانەخانم تەنیا ژنانی ناشیرینی بە قەرەواشی وەردەگرت.

خزمەتکارێکـــی پیاویش هەبوو بە ناوی مەمەد قولی (محەممەد قولی) کە هەر لە منداڵییەوە لە خزمەتی بنەماڵەدا بوو. لە کاتی گەیشتنی لێنادا، مەمەد قولی ئیدی پیر ببوو. ئەو وەکوو ڕابردوو نەیدەتوانی کار بکات. بەڵام بەو حاڵەشەوە، بەقەدەر توانا یارمەتی بنەماڵەی دەدا و ئەندامانی بنەماڵەش قەدریان دەگرت و وەکوو ئەندامێکی بنەماڵە هەڵســـوکەوتیان لەگەڵ دەکرد و ئەوەش یەکێک لە باشـــییەکانی بنەماڵە فێئۆداڵەکان بوو کە ڕێزی بەساڵاچووانیان دەگرت و لە کاتی پیریدا ئاگایان لێیان دەبوو و چاوەدێرییان دەکردن.

مەمەد قولی نەخۆش کەوتبوو و کەســـیش نەیدەزانی نەخۆشینەکەی چییـــە. نانـــە خانم دەیگوت کە زۆری بە تەمەنـــەوە نەماوە. مەمەد قولی لە حەوشـــی ماڵەکەدا و لە ماڵدا خۆی بۆ ئەملاوئەولا ڕاکێش دەکرد و دەیناڵاند. ئازارێکی زۆری دەکێشا. لێنا پرسیاری کرد کە بۆچی نایبەن بۆ لای دوکتور. وەڵامیان دایەوە کە: «مەمەد قولی خۆی نایەوێ». لێنا چـــوو بۆ لای مەمـــەد قولی بۆ ئەوەی لەو بارەوە قســـەی لەگەڵ بکات. مەمەد قولی دەستی ڕاوەشاند و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، تەنیا بە شێوەیەکی سەیر و سەمەرە سەیری لێنای کرد و ئیتر هیچ.

لێنا، بۆ چوونەدەرەوە لەو ماڵە بچووکە، ناچار بوو لە چەند پلیکانێک کە لەبەردەم ماڵەکەدا بوو داگەڕێتە خوارێ. سەرداوەکەش ڕێک کەوتبووە ژێر ئەم پلیکانانەوە. ڕۆژێکیان، لێنا دەنگی ناڵەناڵێکی لە نزیکەوە بیست. دەنگـــی ناڵەناڵی مەمـــەد قولی بوو. ئەو لەپێش دەرکەی ســـەرداوەکەدا دانیشتبوو و شەڵوارەکەی لە قولەپایەوە هەتا ئەژنۆی هەڵکردبوو و لە ئەژنۆیەوە بەرەوخوار، زەرووی گەورە گەورەی نابوو لە گۆشتی لاقی کە بە هۆی مژینی خوێنی زۆرەوە ڕەش هەڵگەڕابوون. ئەوە یەکەمجار

بــوو کە لێنا زەرووی «لە کاتــی مژیندا» دەبینی. لێنا تۆقیبوو. ڕواڵەتی پیرەپیاو، وەکوو کەسێک کە لەگیانەڵڵادا بێت، بۆر هەڵگەڕابوو.

لێنا هاواری کرد و گوتی: «ئەوە چی دەکەیت!»

پرەپیاو وەڵامی دایەوە: «برۆ، وازم لێ بێنە».

لێنــا بەرەو مــاڵ ڕایکرد بۆ ئەوەی داوای یارمەتــی بکات و پیرەپیاو ڕازی بــکات زەرووەکان لــە لاقی بکاتەوە. تەنیــا نانەخانم لە ماڵ بوو. ئەو باســکی لێنــای توند گرت و ناچاری کرد چوارمشــقی لەبەردەمیدا دانیشــێت، لێنا کە بەو شێوە دانیشتنە ڕانەهاتبوو، زۆر زوو هەستی بە ماندوویەتی و ئازار کرد.

نانە خانم کە بە ئاسووری و ئازەری دەدوا و تا ڕادەیەکیش کوردی دەزانــی، لەو کاتەدا، هیچ زمانێکی هاوبەشــی لەگەڵ لێنادا نەبوو. بەڵام ئەوان لە یەکتر تێدەگەیشــتن. هەم شی کردنەوەی ئەم بابەتە قورسە و هەم ئەوەیکە ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ، ئەو دووانە زیاتر لە یەکتر تێدەگەیشتن. نانــە خانــم کە لێنای لەبەردەم خۆیدا دانیشــاندبوو، گوتی: «تۆ خوو و خدەکانی ئێمە نازانی. مەمەد قولی دەزانێ چی دەکات، هەربۆیەش تکات لێدەکــەم وازی لێبێنە». نانە خانم ڕێک وەک مامۆســتایەک، بە هێمنی قســەی دەکرد. هەندێجار لێنا بە زمانی فارســی، قســەکاتی پێدەبڕی و داوای لێدەکرد تا مانای وشەیەک کە لێی تێنەگەییوە بۆی ڕوون بکاتەوە و خەســووی بە تاقەتەوە وتەکانی دووپــات دەکردەوە تا لێنا بەجوانی لێیان تێبگات.

جارجارەش، نانە خانم دەیگوت کە عەبدولڕەحمانی وەکوو بچووکترین کوڕی خۆی زۆر خۆشدەوێ. عەبدولڕەحمان بۆ درێژەدان بە خوێندن بۆ شوێنێکی دوور سەفەری کردبوو و نانە خانم هەمیشە لەبیری ئەودا بــوو. نانەخانــم دەیگوت کــە عەبدولڕەحمان تا تەمەنی پێنج ســاڵانیش دەهات بۆ لای و لە مەمکی دایکی شیری خواردووە.

نانەخانــم زۆر گەنــج بووە کە شــووی کردووە و ناچــار بووە ببێتە موسوڵمان و هاوکاتیش جەختی لە لێنا دەکردەوە کە تۆ نابێت بە خراپ

لــەو بابەتــە تێبگەیت، چونکوو بــۆ هەموومان تەنیا یــەک خودا بوونی هەیە، ئێســتا مەســیحی بیت یان موســوڵمان یان جوولەکە، جیاوازیی نییــە. نانەخانم بە شــێوەی نهێنی عەبدولڕەحمانــی لەگەڵ خۆی دەبرد بۆ کڵێســە، چونکوو دەیویســت کوڕەکەی لە هاوئایینەکانی دایکی واتە مەســیحییەکان تێبگات و قبووڵیان بــکات و عەبدولڕەحمان کە تەنانەت پاش پێگەیشــتن و گەورەبوونیشی هەمیشە ئەوەی لە یاد بوو، هەرگیز ئەو ڕازەی ئاشکرا نەکرد.

نانــە خانم، هەموو خۆشەویســتیی خۆی دابوو بە وســووقوددیوان، بەڵام خۆشەویســتیی وســووق بەوڕادەیە نەبوو. نانە خانم پەنجەکانی هەڵدەگلۆفــی و دەیگوت: « ئاخ...ئاخ، تۆ نازانی ئەم پیاوە چەند بە هۆی ژنانەوە ئازاری داوم».

لێنا پرسیاری کرد: «ژنی زۆری هەبووە؟»

نانە خانم، ناوی ٢٥ ژنی بۆ هەڵدابوو، بە زیاد کردنی هاوسەرگیرییە کاتییەکانەوە و ...هتد.

قورعــان مافی ئەوە بە موســوڵمانەکان دەدا کە هــاوکات چوار ژنی فەرمییــان هەبێت. وســووق ئاغا، دانــی بەوەدا دەنا کــە ٩ ژنی هێناوە (بەڵام جەختی لەوە دەکردەوە کە هەرگیز لە چوار ژنی فەرمی زیاتری نەبــووە). ئەو هــەرکام لە ژنەکانی لە گوندێک نیشــتەجێ دەکرد تا لەو ڕێگەوە، دوور لە یەکتر بژین.

ڕۆژێــک نانــە خانم بە لێنای گــوت: «ئێمە، هەردووکمــان لەمماڵەدا غەریبیــن». بــەڵام لێنا لە واتای قســەکانی ئەو تێنەدەگەیــی. نانەخانم قۆڵ کراســی خۆی و لێنای هەڵکرد و بە پەنجەی شــایەتیمان ئاماژەی بە پێســتی قۆڵی هەردووکیان کرد و گوتی: «ســەیر بکە، منیش وەکوو تۆ سپیم و ئەگەر ڕەنگی دەست و دەموچاوم هەندێ تۆخترە، بە هۆی خۆرەتاوەوەیە».

بەڵام لێنا دیســانەوەش تێنەدەگەیشــت. دواجار، ئەو ژنە کراسەکەی هەڵدایەوە و زگە خڕ و ســپییەکەی خۆی نیشــانی لێنا دا. ئەوسا لێنا لە

واتای قســەکانی تێگەیشــت و ئەوەش ئەوە بوو کە ڕەنگی پێســتی ئەو دوانە وەکوو یەکە. پێدەچوو خەسووی نیگەرانی بووکەکەی بووبێت کە وەکوو خۆی لە شوێنێکی دوورەوە هاتبووە ئەو بنەماڵەیەوە.

لێنــا حەزی دەکرد خەســووی لە ئامێــز بگرێت، بەڵام لــەو ڕووەوە کە تووشــی ورووژان ببوو، دەســتی خەســووی ماچ کرد. لە ڕاستیدا، نانەخانم لێنای وەکوو بووکی خۆی قبووڵ کردبوو و بە بێ پەردەپۆش کردن، باســی ئــازار و چەرمەســەرییەکانی خــۆی بۆ دەکــرد. لێناش هــەر لە منداڵییەوە ئازاری بێدایکیی کێشــابوو. ئەو هەرگیز هەســتی بە کاریگەرییەکــی وەهــا ورووژێنەر نەکردبوو کە لەوکاتــەدا لە بەرانبەر نانەخانــمدا هەســتی پێکردبوو. ئەو کــە دایکی خۆی بــە کردەوەیەکی یەکجار توند و تیژ لەدەست دابوو، ئێستا لە ناخی نانە خانمدا، زڕدایکێکی دۆزیبووەوە کە ئەوی قبووڵ کردبوو.

ســەرەڕای ئــەوەش، لێنا دەیزانی کــە ئەوان بە زوویــی ناچار دەبن لێــک دابڕێــن. لێنا تێگەیشــتبوو کە دایکــی عەبدولڕەحمــان لە هەڕەتی گەنجیەتیدا شــووی بە پیاوێک کردبوو کە ســی ساڵ لە خۆی گەورەتر بــوو، ســەرەڕای نەخوێندەوارییەکەی، ژنێکی باش و تێگەیشــتوو بوو. ئەم ژنە، بە تێپەڕینی زەمەن فێر ببوو کە هاوســەرەکەی خۆش بوێت، هەرچەند کە هاوسەرەکەی زۆری ئازار دابوو و ئێستاش لە ماڵدا، تەنیا پێویستی بە کاری ئەو هەبوو.

کــوڕ و کچەکانــی ژیانی هاوســەرییان پێکهێنابــوو و وەدوای ژیانی خۆیــان کەوتبــوون. نانەخانم، بە تەنیا لە ناو کەســانێکدا مابووەوە کە تەنیا پێویســتیان بە کار و لەخۆبووردوویــی ئەو هەبوو و لە بەرانبەر کار و فیداکارییەکانــی نانەخانمدا هیــچ ئەمەگدارییەکیان دەرنەدەبڕی. نانەخانم لەو بێڕێزییە ئازاری دەکێشا. هەربۆیەش، بڕیاری دابوو چیدیکە خزمەت بە کەس نەکات. ئەوەش ببووە هۆی ئەوەی کە ئەوان خۆشیان نەوێــت. لەو کاتــەوە، زەمەنێکی زۆر تێپەڕیوە، بەڵام بۆ لێنا ئەســتەمە قســە وباســەکانی نێوان خۆی و خەســووی فەرامۆش بکات. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە کە ئەندامانی بنەماڵە پاشـــملە زەمی نانە خانمیان دەکرد و لینّاش دەیویســـت وێرای داکۆکی کردن لە خەســـووی، پێیان بڵێت کە ئەو نانەخانمەی ئەو ناسیویەتی، کەسێکی دیکەیە و ئەو نانەخانمە نییە کە ئەوان باسی دەکەن.

وســـووقوددیوان لە تەمەنی نزیک بە سەت ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. پاش دوو ساڵیش نانەخانم کۆچی دوایی کرد (ئەو کاتە لینّا دە ساڵ بوو لەگـــەڵ ئەوان دەژیا). نانەخانم کە نەخۆش بوو، ڕازی نەدەبوو دەرمان بکرێت. لە ڕاســـتیدا، ئەو چیدیکە نەیدەویست بژی. بنەماڵەی بە شکۆی وســـووقوددیوان، بۆ لینّا وەکوو جێگرەوەی بنەماڵەیەکی ڕاســـتەقینەی لێهاتبـــوو. لـــەم بنەماڵەیەدا، لینّا هەســـتی بە خۆشـــی و ئارامی دەکرد. ئـــەوەش، پێی ســـەلماندبوو کە مرۆڤ دەتوانێ لە هـــەر دۆخێکدا، بگاتە ئۆخژنی دەروونی، تەنانەت لە وڵاتێکی دواکەوتووی وەکوو ئێرانی ئەو سەردەمەدا. لینّا هەرگیز بەختەوەریی ئەو سەردەمە و ئەو ساڵانەی لە یاد نەکردووە.

بـــەڵام تەنانـــەت لە ڕەزاییـــەش، لینّـــا ڕووبەڕووی ســـاتە دژوارەکان بووەوە. لە بنەماڵەیەکی گەورە و بەربڵاودا، هەمیشـــە جیاوازیی بیروڕا و ناتەبایی بوونی هەیە. بۆ لینّا، بەشێک لە نەریتەکان جێی قبووڵ کردن نەبـــوون. بەڵام، ئـــەو ئاگایانە ڕەچاوی دەکردن. چونکـــوو، لە ڕوانگەی ئـــەوەوە گۆڕینـــی کوتوپڕی ئـــەو نەریتانەی کە بە تێپەڕینی ســـەدەکان لـــە کۆمەڵگەیەکـــدا جێگیر ببوون، کارێکی بێهوودە بوو. دیارە، شـــایانی وەبیرهێنانەوەیـــە کـــە خـــودی زەمـــەن، وردە وردە لـــە زەینـــی خەڵکدا گۆڕانکاری و ئاڵوگۆڕی دروســـت دەکرد. ســـەرەڕای ئەوەش هەبوون کەســـانێک کـــە نارەزایەتییـــان دەردەبـــڕی و لـــە بەرانبـــەر نەریتەکاندا خۆڕاگرییان دەکرد.

بە تایبەتی، گەنجەکان سەردانی لینّایان دەکرد و سەبارەت بە ئورووپا، سۆســـیالیزم و کۆمۆنیزم پرســـیارگەلی جۆراوجۆریان لێدەکرد. ئەوان حەزیـــان دەکـــرد هەموو شـــتێک بزانن و لینّا بۆ ئـــەوان ڕۆڵی نوێنەری

«داهاتووە شـــادی هێنەرەکانی» هەبوو، داهاتووگەلێک کە ئەم گەنجانە ئامادە بوون لە پێناوی وەدی هاتنیاندا خەبات بکەن.

لێنا لە وڵاتێکەوە هاتبوو کە لەوێ بە فەرمی، خەڵک سەرقاڵی بنیاتنانی سۆســیالیزم و کۆمەڵگەی دێموکراتیک و دادپەروەر بوون. ســەرەڕای ئەوەش، لێنا هاوســەری یەکێک لە خۆیان بــوو. هەربۆیەش، متمانەیان پێــی هەبــوو و لێنــاش هەروەهــا. لێنا لەگەڵیــان دەچوو بۆ شــار و لە کۆبوونەوەکانیانــدا بەشــداریی دەکرد. لێنا خەباتــی لەگەڵ گەنجەکانی ڕەزاییە دەست پێکرد.

لێنا ئێشــکی بۆ دەگرتن. لەو ڕووەوە کە ڕەنگی پێســتی ســپی بوو، پۆلیــس گومانــی لێ نەدەکرد و پێیان وانەبــوو ئورووپاییەک کە لەگەڵ گەنجی ناوچەکە ســەرقاڵی پیاســەکردنە، کاری سیاســی بکات. لێنا لە سووچێکی کۆڵانەکەوە ئێشکی دەگرت و لە ئەگەری هاتنی پۆلیسدا، بە دانی ئەو هێما و ئاماژانەی پێشتر دەست نیشانیان کردبوون، هاوڕێکانی خۆی کە ســەرقاڵی هەڵکەندنی دروشمی دژی ڕێژیمی پاشایەتی بوون ئــاگادار دەکــردەوە. لەو کاتەدا، چ لە ڕەزاییــە و چ لە تاران، دیوارەکان لــە کەرەســتەی بیناســازیی بۆش و ناپتــەو ســازدەکران و مرۆڤ بە ســانایی دەیتوانی دروشــمی لەســەر هەڵکەنــێ. ئەم دروشــمانە، هەم ژیانەوەیەکــی دەکــرد بەبەر کۆڵانەکانــدا و هەم تــا ڕادەیەکیش ماددە بوون بۆ خوێندنەوە.

■ بردنەسەری پشوو لە گەلی قاسملوو

لەگــەڵ گەڕانــەوەی عەبدولڕەحمــان، هەمــوو ئەندامانــی بنەماڵــە، هاوڕێکانیــان و هاوخەباتەکانیــان، بــە مەبەســتی ســەردانی گەلــی قاســملوو و گوندی قاسملوو، گالیسگەیان بەکرێ گرتبوو. گالیسکەکان ئاخنرابــوون. هەمــوو گەنــج بوون. لەوەیکــە پێکەوە بوون و لە شــار دەچوونە دەرەوە شــاد و سەربەســت بوون. پاش گەیشتنیان بە گوند، عەبدولڕەحمان و بنەماڵە بچووکەکەی لە ماڵی کوێخا و ئەوانی دیکەش

لە ماڵی گوندنشینەکان جێگر بوون. گوندەکە کەوتبووە سەرەولێژییەکی نەرمەوە. خانووەکان لە هەمان کەرەستەی بۆش سازکرابوون. کۆڵانەکان باریک و خاکی بوون. گوندێکی ئاسایی کە نموونەیەک بوو لە گوندەکانی ئەوسای کوردستان. شێنکایی زۆر کەم بوو و لە خوارەوەی لێژاییەکە، لە نێوان بێشەڵانە دڵڕفێنەکانەوە، ڕووبارێکی بچووک سەری دەرکردبوو. سەرەڕای ئەوەی نێوەڕاستی وەرزی بەهار بوو، هەوا گەرم داهاتبوو. یەکەم بەیانی، کاتێک لێنا لەخەو ڕابوو، سەیری کرد دەموچاوی کچەکەی پڕ بووە لە زیپکەی سوور. لێنا تۆقیبوو، پێی وابوو کچەکەی تووشی سووریژە بووە و لەو نزیکانەش دوکتوری لێ نەبوو. لێنا هاوسەرەکەی هەستاند. عەبدولڕەحمان، کاتێک سەیری ژن و منداڵەکەی کرد، لە قاقای پێکەنینی دا، پاشان بە ژنەکەی گوت: «سەیری خۆت بکە لە ئاوێنەدا». لێنا لەتە ئاوێنەیەکی بچووک و پەڵەداری هەڵگرت و سەیری ڕوخسار و شان وملی خۆی کرد و بینی کە خۆیشی هەر لەو زیپکە سوورانەی دەرداوە. زیپکەکان دەخوران. لە ڕاستیدا، ئەو زیپکانە شوێنی پێوەدانی مێشوولە بوون. لێنا حەپەساو ئاوڕی بۆ لای مێردەکەی دایەوە و گوتی: «هەرسێکمان لە ژێر کوللەبەندێکدا نووستووین، دەکرێت پێمان بڵێیت تۆ چیت کردووە وا بە تۆیانەوە نەداوە؟» پێکەنینی عەبدولڕەحمان هەمیشە لێنای دەخستەوە بیری دەنگی زەنگی ناقووسە کۆنەکانی کەنیسە. دەنگی دەزرینگایەوە، شادیهێن بوو و دەیتەنییەوە. دەنگی پیاوانە و لە هەمان کاتدا نەرم و هێمن و لەتیف بوو. کاتێک پێدەکەنی، لێنا هەموو شتێکی لە یاد دەکرد، لە هەڵەکانی خۆش دەبوو و زویربوونەکانی کۆتاییان پێدەهات. عەبدولڕەحمان کە لە گێڕانەوەی چیرۆک و بەسەرهاتەکاندا دەستێکی باڵای هەبوو، دەستی کرد بە شرۆڤە کردن سەبارەت بە مێشوولەکان و گوتی: «وەک دەبینی، مێشوولەکان بە جوانی ڕێکخستنیان بۆ کراوە. پێش ئەنجامدانی هەر کردەوەیەک، پێشەنگێک بەڕێ دەکەن بۆ هەڵسەنگاندنی بارودۆخەکە. ئەم پێشەنگە، پاش گەڕانەوە لە مەئموورییەتەکەی، بە

وردبینییەکـی تەواوەوە نیشـان دەدات کە ئەو کەسـانە لـە خۆمانن و ئەوانـی دیکە، بێگانـە و بیانین. با هێرش بەرین و دەسـتێکی باش لەو بێگانانە بوەشێنین».

ئەم دوو بێگانەیە کەوتبوونە بەر هێرشی سوپایەک لە مێشوولەکانەوە، بە شـێوەیەک کە شوێنی ساخ بە جەستەیانەوە نەمابوو. بە چاو پۆشی لەو ڕووداوە ناخۆشـە، ئەوان کاتوسـاتێکی خۆشـیان دەبردەسـەر. نانیان دەخوارد، دەنووسـتن، قسەی خۆشـیان دەکرد، باسی جیددیان دەکرد، پیاسـەی ئەو دەوروبەرەیان دەکرد و لە ڕووبارەکەدا مەلەیان دەکـرد. کوڕەکان لـە نزیکیی بێشـەڵانەکەدا و کچـەکان و ژنەکانیش، نزیکەی دە میتر خواروەتر، لە لۆفەیەکی چەمەکەدا کە بە دار و درەخت داپۆشرابوو. بە ڕاستی پشوویەکی چێژبەخش بوو.

■ منداڵەکە و تریاک

ڕۆژێکیـان، ئـەوان سـەردانی گوندێکـی دیکەیـان کـرد. چونکـوو عەبدولڕەحمـان بەنیاز بوو سـەردانی هاوڕێیەکی سـەردەمی منداڵیی خۆی بکات. دیارە، هەر بەناو گوند بوو، دەنا لە ڕاستیدا، کوێرەدێیەکی پێکهاتوو لە سێ ماڵ بوو.

لێنا کە دەر ودەشتی کوردستانی باش نەدەناسی، زۆرجاران، تووشی سەرسـوووڕمان دەبوو. ئەوان دەشـت و گردە وشـک و برینگەکانیان تێدەپەڕانـد، جگـە لە خـاک و خۆڵ هیـچ نەدەبینرا. ئاسـەوارێکیش لە سـەوزەڵانی و بـاخ و درەختیش نەبوو. لە پـڕ، دارتوویەکی بەرگرتوو وەک ئەوەی لە ئاسمانەوە بەربووبێتەوە، هاتەسەر ڕێیان. تووی ڕەش و شـیرین. هەموو بە پەلە دایان بەسـەریدا، ڕنییانەوە و دارەکەیان لەو بارە شیرین و قورسە سووک کرد. پاش نیوەڕۆ ڕووی لە کۆتایی نابوو. بێدەنگی زاڵ ببوو. تەنیا دەنگی میوانەکان دەهاتەبەرگوێ. مینا، بە شادی لە ئامێزێکەوە بۆ ئامێزێکی دیکە باڵی دەگرتەوە و هەموو شـاد بوون. گوندەکە بریتی بوو لە سـێ ماڵی بچووک، پەڕپووت، خەمبار و بێدار

و درەخت و شــینکایی. ســەرچاوەی ئاوەکەیان لە مەودایەکی دوور لە گوندەکەوە بوو. دەرکەی هەرســێ ماڵەکە ئاوەڵا بوو. هەرچۆنێک بێت، خۆ ئەگەر دزیشــی لێ کرابا، کابرای دز بە دەســتی بەتاڵ دەگەڕایەوە. چونکوو هیچی دەست نەدەکەوت لە گەڵ خۆی بیبات. خەڵکی گوندەکە هەموو چووبوون بۆ مەزراکانیان. لێرە، لە سەرەتای بەهارەوە تا کۆتایی پاییز، هەموو خەڵکەکە بە ژن و پیاوەوە، لە بەیانییەوە هەتا زەردەپەڕی ئێــوارە، بۆ کار دەچوونە مەزراکانیان کە زۆربەشــیان گەلێک دوور لە گوندەکە هەڵکەوتبوون. تەنانەت منداڵە پێڕەوکەکانیشیان لەگەڵ خۆیان دەبرد.

میوانەکان لە ماڵی هاوڕێکەی عەبدولڕەحمان وەژوور کەوتن، هەموو ماڵەکــە یەک ژوور بوو. ڕێک لە نێوەڕاســتی میچــی ماڵەکەدا، کونێکی گەورە زاری داپچڕیبوو. لە ڕێی ئەو کونەوە، لێنا ســەیرێکی ئاســمانی کــرد و بیرەکانی بەرەو شــاری «کەنووەکانی» تــاران باڵیان گرتەوە. بەڵام ئەم ماڵە، بە بەراورد لەگەڵ ماڵەکانی ئەو شــارە، بەرینتر بوو. لە نزیکــەی ئەو کونەوە، دوو پەتــی درێژیان لە ئاڵوداری بنمیچەکە توند کردبوو و بە دوو جەمســەرەکەی دیکەی پەتەکانیشەوە، هەلۆرکێکیان هەڵبەســتبوو. هەلۆرکەکــە، منداڵێکــی بچووکی تێدا بــوو و بۆ ئەوەی نەجووڵێــت، بە شــریتێک لە هەلۆرکەکەدا شــەتەکیان دابــوو. منداڵەکە پارچە قوماشــێکی بەدەســتەوە بوو و دەیمژی، دەستی کرد بە ورینگە ورینگ. کاتێک لێنا بە وردی سەرنجی دایە، بینی کە لە ژێر هەلۆرکەکە، ڕێک لە ژێر سمتی منداڵەکەدا، کونێکی خڕی تێکرابوو، لە ژێر کونەکەدا، لەسەر زەوییەکە تەشــتێکی گەورە دانرابوو. لێنا، لە بێدەنگیی منداڵەکە کــە نیوە خەو ببــوو و بوونی میوانەکان هیچ کاریگەرییەکی لەســەری نەبوو، ســەری سووڕمابوو و هەربۆیەش پرسیاری لە دەوروبەرەکەی کرد : «بۆچی ئەو منداڵە ئەوەندە بێدەنگە؟» وەڵامیان دایەوە: «منداڵەکە دەبێــت هەتــا گەڕانەوەی دایکــی خۆڕاگر بێت. هەربۆیــەش لە نێو ئەو پارچــە کوتاڵەدا تریاکیان داناوە، بۆ ئــەوەی منداڵەکە بە مژینی خەوی

لێبکەوێت».

بیرکردنەوەی مرۆڤ بێسنوورە. بەڵام لینا، لەوکاتەدا، پێش لە هەموو شـتێک، بیری لە بێبەزەیی بوونی مرۆڤ دەکردەوە، لە زوڵم و سـتەم بەرانبـەر بـە منداڵان و ئەوەیکـە منداڵێکیان، ئاوا، بەبێ سەرپەرەشـت بەرەڵـڵا کـردووە، بۆ ئەوەی ئەگەر بەرگە بگرێـت، بژیێ و ئەگەر نا با بمرێت، هەروەها ئەو ستەم و چەوسانەوەی بەرانبەر بە ژنان دەکرێت، ژن دەبوو چێشت لێبنێت، ماڵ خاوێن کاتەوە، جل و بەرگ و قاپ و قاچاخ بشوات، خزمەتی باوکی منداڵان بکات و پاشان منداڵەکەی بکاتە باوەش و بیخەوێنێت، شەوانەش چەندجار هەستێت و شیر بە منداڵەکەی بدات. پاشـان هاوسەرەکەشی سواری سەری دەبێت و نوتفەیەکی دیکەش لە رەحمیدا دەگوورێ. بەیانیی زووش دەبێ لەخەو هەسـتێ، نانی بەیانی بە مێردەکەی بدات و دواتر، خواردنی رۆژانەیان ئامادەبکات و دواجار، منداڵەکەی بە برە تریاکێکی رۆژانەوە لە هەلۆرکەکەیدا بەجێبهێڵێت. ئەم ژنە هێشتا تەمەنی نەگەیشتۆتە سیساڵ، رەنگ و رووی پیرەژنێکی لێ دەنیشێت ودواتریش ژنێکی گەنجتر شوێنی دەگرێتەوە.

لینا: «مینا گیان! سەیرکە! لە هەلۆرکەکەدا منداڵێکی تێدایە».

مینـا پێدەکەنـی. منداڵێکی هار و هاژ بوو، بە بێ هیچ گرفتێک لەباری خۆراکـەوە، بە پەنجە ئاماژەی بۆ منداڵـی ناو هەلۆرکەکە دەکرد کە بە زەبری تریاک خەواندبوویان.

لینا هەستی بە شەرمەزاریی و گوناه دەکرد. جیاوازیی نێوان ئەو دوو منداڵە، ئەرز و ئاسـمان بوو. ئەو منداڵەی لە هەلۆرکەکەدا نوستبوو، لە منداڵێک دەچوو لە گیانەڵڵادا بێ. ئەو لە راسـتیدا حەوت مانگان بوو و مینا تەنیا چەند مانگێک لەو گەورەتر بوو..

لینـا گوتی: «ئـەم منداڵە دەمرێـت». عەبدولرەحمانیش کە سـەیری منداڵەکـەی دەکـرد، وەڵامـی نەدایـەوە. بـە روونـی دیـار بـوو کـە عەبدولرەحمانیـش رێـک بیـری لە هەمان شـت دەکـردەوە. هەربۆیە وەڵامێکی نەبوو بە لینای بداتەوە.

پاش چوار ساڵ، جارێکی دیکەش، عەبدولڕەحمان بۆ بینینی هاوڕێکەی، سەردانی ئەو گوندەی کرد. پاش گەڕانەوەی، بە لینای گوت: «ئەو منداڵەی ئەو کاتە بینیمان، ئێستا کچێکی تەندرووست و شادمانە! من بە چاوی خۆم بینیم کە قاپێک برنج و شلەی بە خێرایی برووسکە هەڵمەقوت کرد».

سەبارەت بە کوردەکان، زۆرجار دەگوترێت، ئەوانەی لە کێوەکان دەژین جەستەیەکی پتەویان هەیە. بەڵام، لینا بە چاوی خۆی کۆرپەگەلێکی زۆری دەبینی کە لە کاتی لەدایک بوونیاندا لاواز بوون، بەرگەی نەخۆشینیان نەدەگرت و دەمردن. ئەوەش ڕاستییەکە، کە تەنیا ئەوانە دەژیان کە پتەو بوون و لە باری جەستەییەوە بەخۆوە بوون. هەربۆیەش، لیناش گەیشتە ئەو دەرئەنجامە کە ئەو کیژۆڵەیەش، لە تۆرەمەی هەمان کێونشینە پتەو و بەهێزانەیە.

لینا، بەهۆی بینینی دۆخی ئەو منداڵە کە دەبوو بە درێژایی ڕۆژ بە تەنیا بمێنێتەوە و هەروەها بینینی چارەنووسی ژنی کورد، نەیدەتوانی سەردانەکەی بۆ ئەو کوێرەدێیە فەرامۆش بکات. بینینی ئەو دۆخە وەها لە بیرگەی لینادا نەخشی بەستبوو کە لەو کاتانەدا کە ڕووبەڕووی گرفتێک دەبووەوە و دەیویست ناڕەزایەتی دەرببڕێت، وەکوو یاریدەدەرێک، توانا و ئیلهامی لەو بیرەوەرییانە وەردەگرت.

■ چیرۆکی ڕووبەڕوو بوون لەگەڵ مار

گەنجەکان لە گەڕان و پیاسە کردن لە مێرگێکدا کە ڕووبارێک پێیدا تێدەپەڕی دەگەڕانەوە. خۆرەتاو بە دوا تیشکەکانیەوە ڕووی لە ئاوابوون نابوو. تەمەد و لینا، سەرقاڵی قسەکردن بوون و لەوانی دیکە دواکەوتبوون. ئاوازەکانی سرووشت، جوانییەکانی، سەرەتاتکەی تیشکی خۆر لە نێوان لق و پۆپی دارەکانەوە بۆسەر گەڵا زەردە کەسکباوەکان و هەروەها ئۆخژنی شنەی بەهاری، لینایان سەرمەست کردبوو و هەستی بە تەناهییەکی تاهەتایی دەکرد.

لەپڕ، تەمەد قۆڵی لینای توند گوشـــی. ڕواڵەتی تەمەد کە تا ئەو ســـاتە گەش بوو، وەها گۆڕدرابوو کە لینا، سەرەتا ویستی پێبکەنێت، بەڵام بە بینینی ڕوخساری تۆقیوی هاوڕێکەی، پێشی خۆی گرت. لە یەک میتریی ئەودا، مارێک قیت لەسەر کلکی چەقیبوو. کەللەی مارەکە لە مەڕمەڕێکی کەندەکاری کراوی جوان دەچوو، باڵای بەقەدەر لینا دەبوو. هەڵبەت لینا لـــە تەمەد باڵابەرزتر بوو. هەردووک ژن، بەچاوی ئەبڵەقەوە، ســـەیری جووڵەی زبان و فیکەی مارەکەیان دەکرد. مارێکی ئەستوور و تۆقێنەر و گەورە بوو.

تـــا ئەو کاتە، لینا تەنیا جارێک و ئەویش مارێکی ئەفعیی بینیبوو. لەو ســـاڵەدا، لە پۆلی خوێندن، مامۆســـتاکان وانەیەکیان بۆ مارشێوەکان و ئێســـقاندارە پوولەکەدارەکان تەرخان کردبـــوو. لینا فێر ببوو کە تا ئەو کاتە، لە دنیادا، زیاتر لە هەزار چەشـــن لەو گیانلەبەرانە دۆزراونەتەوە و ئەوەش فێر ببوو لە بووهم (چێک) تەنیا شەش چەشن لەوانە بوونی هەیە و مەترسیدارترینیشـــیان ئەفعییە. بەڵام، لینا سەبارەت بەو مارەی سەرەڕێی لێ گرتبوون هیچ زانیارییەکی نەبوو. بە پێی ئەو زانیارییانەی لە قوتابخانە فێری ببوو، پێدەچوو مارەکە ژەهراوی نەبێت. بەڵام، ئەوە تەنیا بیرۆکەیەک بوو، کوا دەکرا متمانە بەو بیرۆکەیە بکرێت؟

بە دڵنیاییەوە، هەم مارەکە و هەم ئەو دوو ژنە لە یەکتر دەترسان. لینا دەســـتی تەمەدی گوشی بۆ ئەوەی تێی بگەیەنێت کە ئەوان بۆ هەمیشە ناتوانن وەکوو بەرد لەو شـــوێنە بچەقـــن. دژکردەوەی هاوڕێکەی جێی تێگەیشتن بوو و ئەویش ئەوە بوو کە: ئەو مارەکە دەناسێت. دواجار، لینا ســـەرنجیدا خەتێکی ڕەشی ئاڵۆز لەسەر کلکی مارەکە بوو. نە ژنەکان دەجووڵان و نە مارەکە. مارەکە لە سەگێک دەچوو چاوەڕوانی جووڵەی دوژمنەکەیەتـــی بۆ ئەوەی هێرش بکاتە ســـەری. کات و ســـات چەند و چۆن تێپەڕیبوو، دیار نەبوو. بەڵام کاتژمێری سروشتیی جەستەی لینا، باسی لە تێپەڕینی زەمەنێکی زۆری دەکرد. هاوڕێکانیان، ماوەیەک بوو لـــە مێرگەکە چووبوونەدەرەوە و پـــاش تێپەڕاندنی هەورازەکە، بەرەوە

گوندەکــە بایاندابــووەوە و تەنیــا، لێرەدابوو کە هەســتیان بە نەبوونی ئــەو دوو ژنە کردبــوو. عەبدولڕەحمان گەڕابووەوە و بەدوای ژنەکاندا دەگــەڕا. لە دوورەوە ئەوانی بینیبــوو و ئاماژەی بۆ کردبوون کە خێرا کــەن. بــەڵام کاتێک بینیبووی لە شــوێنی خۆیان ناجووڵێن پێی ســەیر ببــوو و بەرەولای ئەوان چووبوو. لێنا کە لەوکاتەدا، چاوەکانی وەکوو چــاوی پڵینگێک تیژ ببوون، لە دوورەوە گۆڕینی هێڵەکانی ڕوخســاری هاوســەرەکەی دەبینی. ڕواڵەتی ئەو ســەرەتا تووڕە و دواتر حەپەساو بوو، بە بینینی مارەکە ڕێنیشت. پاشان بەردێکی گەورەی لە زەویەکە هەڵگرت و بە ئاسپایی و بە وردی لێیان هاتە پێش.

لەوکاتەدا، لێنا دۆخێکی هەســتیاری هەبوو. بیری لەوە دەکردەوە کە: «لــەو مەرگە قوتاری نابێت». چوونکوو بــاوەڕی نەدەکرد مارێک بەو گەورەییــە بە بەردێک بکوژرێت. ئەژنۆکانــی دەلەرزین. دۆخی مارەکە گۆڕدرابوو. بە شــێوەیەکی باوەڕپێنەکراو خــۆی قیت کردبووەوە و لە ئاژەڵێکی دڕندە دەچوو لە دۆخی هێرش کردندا بێت. عەبدولڕەحمانیش بــە بەردەکەوە دەســتی هەڵێنابۆوە و وادیار بــوو هەوڵدەدات مەودای نێوان خۆی و مارەکە هەڵسەنگێنێت. ڕێک لەوکاتەدا کە لێنا لە ترسی ئەو مەترسییە گەورەیەی هەڕەشــەی لێدەکرد، دەیویست چاوی بنووقێنێ، عەبدولڕەحمــان بەردەکەی گرتە مارەکە. بەردەکە بەر ســەری مارەکە کەوت و دەسبەجێ کوشتی.

مــارە تۆپیوەکــە لەبەر پێیانــدا کەوتبــوو، مارێکی جــوان، گەورە و ئەســتوور. مەترســی ڕەویبــووەوە، بەڵام ئــەو دوو ژنە هێشــتاش لە ناخەوە هەڵدەلەرزین.

عەبدولڕەحمــان، ســەرەتا ســەیرێکی مارەکــەی کــرد و دواجــار لە قاقای پێکەنینیدا. ژنەکانیش دەســتیان کرد بــە پێکەنین، بەڵام هاوکات کوڵەگرووویان لە ئەوکیدا مابوو. ڕەنگ و ڕووی تەمەد ســوور و لێناش زەرد هەڵگەڕابوو.

لێنا کە هێشتا شڵەژاو بوو، بە دەنگێکی لەرزۆکەوە بە هاوسەرەکەی

گـوت: «بیرت لـەوە نەکردبووەوە کـە ئەگەر مارەکـەت نەپێکایە، چی ڕووی‌دەدا؟» عەبدولڕەحمـان وەڵامـی دایـەوە: «ئەگـەر بەردەکـەم نەهاویشتبا، ئەزانی ئێستا لە کوێ بووی؟»

پاشـان عەبدولڕەحمان بۆ هاوسـەرە خۆشەویسـتەکەی کە سەگ و پشـیلەکانی خۆشدەویسـت و هەسـتی بۆ جوانیی مارەکە ورووژابوو، ڕوونـی کـردەوە کـە هەنـدێ پـەروەردەی تایبـەت بە کـوڕان لە ناو کورداندا هەیە و گوتی: «لە کوردستان هاوکات لەگەڵ پێڕەوکە بوونی کـوڕان، فێریـان دەکەن چلـۆن بەرد بهاوێژن و بە تایبەتی سـیلە لە چ شـوێنێکی ئاژەڵەکان بگرن. ئەگەر مەبەسـت تەنیـا بێهۆش کردن بێت، شـوێنی سـیلە و شـێوازی هاویشـتنەکە جیاوازە. پاش بێهۆش کردن، بـە زەربەیەکـی بچووک ئاژەڵەکە هۆشـی وەبەر دێتـەوە. وردە وردە کـوڕان لـە بەردهاوێژییدا کارامـە دەبن و دەتوانن لـە بەرانبەر ئاژەڵە مەترسیدارەکان، وەک مار و دووپشک بەرگری لەخۆیان بکەن و یان بە مەبەسـتی ڕاوی ئەو گیانلەبەرانەی گۆشتیان بۆ خواردن دەبێت، وەک کەروێشک و ماسیی چەم، کەڵکی لێوەربگرن. گوتیشی: «بۆ ڕاهێنان و کارامە بوونی خۆم ڕێژەیەکی زۆر سـەگ و پشـیلە و مار و شتی وام کوشتووە. ئێستا تێدەگەی کە بۆچی هێند متمانەم بە خۆم هەبوو؟»

لێنـا کەوتبووە گێژاوی خەیـاڵات و مێردەکەی دەهێنایە پێش چاو کە سـەگ و پشـیلان دەکوژێ. ئەو دیمەنە بە خەیاڵیش ئازاری دەدا. بەڵام هاوسـەرەکەی هێز و چاونەترسیی لەخۆی نیشـان دابوو و ئەوانی لە مەرگێکی چاوەڕوانکراو ڕزگار کردبوو، هەربۆیەش شایسـتەی سپاس و ئەمەگـداری بـوو. ئـەو مارەی لەسـەر زەوییەکـە گینگڵـی دەدا، لە مەترسـیدارترین مارەکانی ئەو ناوچە بوو و پێوەدانەکەی هاوسـەنگی مـەرگ بوو. پاش ئەو ڕووداوە، سـۆزی لێنا بە نیسـبەت ئاژەڵەکانەوە ڕووی لە کزی ناو و ئاسایی بووەوە.

■ هەڵە زمانییەکان

لەم کاتەدا، هێشتا لینا بە باشی زمانی فارسی فێر نەبووبوو. بەڵام بە باشـــی لێی تێدەگەیشـــت و ورەی ئەوەی هەبوو کە بە یارمەتی ژێست، جووڵەی دەســـت و پـــێ و تەنانەت دەنگەکان و هەنـــدێ جاریش کەڵک وەرگرتن لە زمانی ئینگلیســـی قسەی خۆی بکات، هەڵسوکەوتێک کە تا ڕادەیەکی زۆر ورەبەرزی پێوە دیاربوو، بەڵام هەمیشەش سەرکەوتوو نەبـــوو. لینا، بۆ ئەوەی هەرچی زووتر زمانە فارســـییەکەی پاراو کات، هەوڵـــی دەدا بـــە وردی گوێ لـــە هەموو قسەوباســـەکانی دەوروبەری بگرێـــت. جگـــە لـــەوەش، عەبدولڕەحمانیش بەو بیرۆکـــەوە کە ئەوان لە ناوچـــە فارس نشـــینەکان یان لە تـــاران دەژین، داوای لـــە لینا کردبوو کە ئەو زمانە فێر ببێت. هەربۆیەش، لەماڵەوەش بە فارســـی قســـەیان دەکرد.

مینای چکۆلانە هەمیشە لە گەڵ دایک و بابی بوو. عەبدولڕەحمان یاری لەگەڵ دەکرد و هەندێ جاریش بە مەبەستی پێشگرتن بە هاروهاژییەکانی، پێی دەگوت «ســـەگ باب»، «سەگبابۆکە»، «بێشەرەف» و لەو جۆرە وشـــەگەلە. بەکارهێنانی ئەو وشـــانە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، لینای بـــە هەڵەدا بردبوو و وایدەزانی ئەو وشـــانە، کۆمەڵە وشـــەیەکن کە بۆ دەربڕینی خۆشەویســـتی یان ئەوپەڕەکەی وشەگەلێکی سەرزنشکارانە بەڵام تێکەڵ بە سۆز و خۆشەویستیین. ئەو نەیدەزانی ئەو وشانە ڕەنگە مانای دیکەشیان هەبێ.

لە گوندی قاسملوو، گەنجەکان بە هەرشتێک کە لەبەردەستیاندا بوو، خۆیـــان ســـەرقاڵ دەکرد. هەندێ جـــار، کاتی خۆیان بـــە یاریی وەرەق (پاســـوور ـ کۆنکەن و...) دەبردەســـەر. لینا کە ئەو یارییانەی نەدەزانی، دەرفەتەکانی بۆ فێربوون دەقۆستەوە. ئەوان بە شێوەی بازنەیی لەسەر فـــەرش دادەنیشـــتن و یارییان دەکرد. شـــەوێکیان، یەکێک لە نەوەکانی بنەماڵـــە بـــە نێوی حەســـەن، کاڵ وکرچ و ١٣ ســـاڵە، لە تەنشـــت لیناوە دانیشـــت. نەریـــت و باوەکانـــی ئـــەم ناوچانەش بۆ هەمـــووان ڕوونە و

ئەویش ئەوەیە کە: ژنان بە پیر و گەنجەوە، ناچارن بە بێ ئەملاوئەولا ڕێز لە پیاوان بگرن، جا ئەو پیاوانە لەهەر تەمەنێکدا بن هیچ لە بابەتەکە ناگۆڕێ. حەســەن کە لە تەنشت لێناوە دانیشــتبوو، دەیویست زیرەکی بکات و بەدزییەوە سەیری وەرەقەکانی دەستی لێنا بکات. بۆ لێنا گرینگ نەبوو کە حەسەنی بچکۆلانە دەیویست قۆپی بکات، چونکوو ئەو وەکوو یاری و کات بەســەربردن سەیری بابەتەکەی دەکرد. لێنا هەندێ خۆی دوور خســتەوە و وەرەقەکانی خۆی لەچاوی حەســەن دزییەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە حەســەن لە قۆپی کردنەکەی بەردەوام بوو و ئەوەش ببووە هــۆی ڕابواردنی هاوپارییەکانی دیکەش کە لە لایەنی بەرانبەری لێنــادا بوون، لێنا بە کەڵک وەرگرتن لەو وشــانەی کــە عەبدولڕەحمان بۆ سەرزەنشــت کردنی مێهرەبانانەی مینا بــەکاری دەهێنان، ڕووی لە حەسەن کرد و گوتی: «ئەی بێشەرەف!»

بە بیســتنی ئەم وشــەیە، بێدەنگییەک بەســەر ژوورەکەدا زاڵ بوو و هەموو ســەیری لێنا و حەســەنیان دەکرد. حەسەن سوور هەڵگەڕابوو. لێناش حەپەســا بوو. دیاربوو کە لێنا ســووکایەتی بەو گەنجە کردبوو، بــەڵام نەیدەزانــی چ ســووکایەتییەکی کــردووە. لێنا بــە چاوێکی پڕ لە ســکاڵاوە ئاوڕی لە هاوســەرەکەی دایەوە و چاوەڕوانی یارمەتیی ئەو بــوو. بەڵام هاوســەرەکەی متەقی لێوە نەهات و تەنیــا پاش ماوەیەک، ڕووی لە هەمووان کرد و ڕایگەیاند کە لێنا واتای ئەو وشەیەی بەکاری هێنــاوە نازانــێ. هــەر ئەوە و هیچی دیکــە. بۆ یەکەمین جــار لە ژیانی هاوبەشــیاندا، لێنا حەزی دەکرد دەســت بنێتە بینەقاقای هاوسەرەکەی، چونکــوو ئــەو لێنای لە بەردەم هەمووواندا بە ســووکی و حەپەســاوی هێشــتبووەوە. لەوکاتەدا لێنا دەیویســت ڕابکات، بــەڵام کچانی بنەماڵە فریــای کەوتــن و لە قاقای پێکەنینیاندا. لە ڕاســتیدا ئەوان لەوەیکە لێنا بەوشــێوەیە لەبەرانبەر پیاوەکاندا وەســتابووەوە خۆشحاڵ بوون. ئەو هەڵوێســتەی کە خۆیان بە خەویــش نەیاندەتوانی بینوێنــن. دواجار لە نێو پیاوەکانیشــدا چەند کەسێکیان شەرمنانە دەستیان کرد بە پێکەنین.

بەڵام عەبدولڕەحمان وەک بەردی مەڕمەڕ لە شوێنی خۆی بە بێدەنگی مابـووەوە. ئەو شــەوە تــازە جێی خۆی نەگرتــەوە و هەموو بڵاوەیان لێکــرد. پاش ئەوەی گەڕانەوە بۆ ماڵەوە، عەبدولڕەحمان ســەبارەت بە بێدەنگییەکــەی هیچی نەگوت و تەنیا ماناکانی ســەگباب و ســەگبابۆکە و بێشــەرەفی بــۆ لینــا ڕوون کــردەوە و ئەوەیکە ئەگەر بــە پیاوێک بڵێی بێشـــەرەف زۆری لەســـەر دەکەوێ و ســـووکایەتییەکی گەورەت پێکــردووە. پاش چەنــد ڕۆژ هەموو ئەو ڕووداوەیــان لەبیر کردبوو و پشووش کۆتایی پێهاتبوو. هەربۆیەش باروبنەیان پێچایەوە و گەڕانەوە بۆ ڕەزاییە.

پــاش ئەو هەڵــە زمانییە، لینا لەکاتی قســە کردن لەگــەڵ پیاوەکاندا، ژیرانەتــر دەجووڵایەوە و لەگەڵ ژنەکان هەســتی بە ڕەهاییەکی زیاتر دەکرد. چونکوو ژنەکان لە پیاوەکان نیانتر و سینگ فراوانتر بوون.

پاش گەڕانەوە بۆ تاران و دەســتپێکردنەوەی ژیانی نهێنی، لینا چیدی هەرگیز هاوقســـەی ژنان نەبوو، بەڵکوو زیاتر پیاوان دەوریان گرتبوو. هەندێ جار لە دڵناسکیی و هەژموونیخوازیی ڕەگەزی نێر تووڕەدەبوو و بە بێ سڵەمینەوە، ڕێک و ڕاشکاوانە بۆچوونەکانی خۆی پێدەگوتن.

ئەوان دەبوو چ چاوەڕوانییەکیان سەبارەت بە فێر بوونی زمانەکەیان لــە کەســێک هەبێت کە ناچار بــە ژیانی نهێنی کرابوو؟ لە کەســێک کە دەرەتانــی هیچ پرســیارێکی ئــازاردەری لەوان نەبوو، بــۆ گونجاندنی دروســتی خــۆی، یــان ئــەو کارەی بــە نیازە بیــکات، دەبــوو چی لێ چاوەڕوان بکەن؟ ســەرەڕای ئەوەش کێ دەبوو هەڵەکانی ئەو ڕاســت کاتــەوە، هەڵەگەلێــک کــە دەکــرا هەڵچوونێکی وەهای لــە ناخی خۆیدا حەشار دابێت؟

لە ژیاندا، خراپ تێگەیشــتن لە زمانێک، دەتوانێ ببێتە کەمایەسییەکی جیددی و تەنانەت لە دۆخێکی وەهادا مەترسیداریش بێت. کەمایەسی و خراپ تێگەیشتن لە زمانێک، دەتوانێت تەنانەت مرۆڤ بەرەو بەرتەسک بوون لە بیرکردنەوە و بۆچووندا بەرێت.

بە هەموو ئەمانەشەوە، دوو پیاو هەبوون کە زیاتر لە هەموو کەسێک لــە لینا تێدەگەیشــتن و لێناش گونجانێکی زیاتــری لەگەڵ ئەوان هەبوو کە ئەو دووانەش بۆیتی بوون لە: ئیســماعیل و سدیق کە هەردووکیان کۆچی دواییان کردووە.

■ دووگیان بوونی دووبارەی لێنا

چــوار مانگ بــوو لێنا دووگیان بوو و دڵی بــەو دووگیانییەی گەلێک خــۆش بوو. پــاش گەڕانەوەیان لە گوندی قاســملوو، لێنا بۆ دڵنیایی لە تەندرووســتیی خۆی و منداڵەکەی، دەیویســت ســەردانی دوکتورێکی ژنــان بــکات. دوکتور «ژێرمــەن» کە پزیشــکێکی بەناوبانــگ بوو، بە عەبدولڕەحمانی ڕاگەیاند کە پێویســتە لێنا منداڵەکەی لەبارخۆی بەرێت و لە ئەگەری لەبارنەبردنی ئەو منداڵەدا، مەترسیی گیانیی لەسەردەبێت. لەباربردنی منداڵەکە ٣٥ خولەکی خایاند و ئەویش بە لێدانی دەرزییەکی مۆرفین و کەرەســتەگەلێکی کۆنی تایبەت بە چەند دەیە لەوەپێش. لێنا، پاش هەشــت ڕۆژ، لەســەر چرپای خەوەکەی لەماڵەوە چاوی کردەوە و بینی دوکتورەکەی بەســەریدا چەماوەتــەوە و پێی دەڵێ: « هیچ نییە تەنیا چەند تەقەڵێکم لێداوە!» لێنا پرســیاری کــرد: «عەبدولڕەحمان لە کوێیە؟»

نانەخانم، ئاخێکی هەڵکێشــا و وەڵامــی دایەوە: «هەر ئەو ڕۆژەی کە تۆی بردبووە لای دوکتور، ڕۆشــت». لێنا دووبارە پرســیاری کردەوە: «کەی دەگەڕێتەوە؟» کەس نەیدەزانی.

لێنــا پەلەی بوو زوو بکەوێتەوە ســەرپێ، کچە بچکۆلەکەی تووشــی ســکچوون ببوو. لەو هەشــت ڕۆژەدا کــە لێنا لەنێوان مــان و نەماندا، شــەڕی مانەوەی دەکرد، لە ماڵەوە ئابوگۆشــتیان بە منداڵ تەمەن یەک ساڵانەکەی دابوو، ئەویش بە گۆشت و باینجان و نۆکەوە.

عەبدولڕەحــان لەوێ نەبوو و لێناش پارەی نەبوو. منداڵەکەش لەگەڵ سکچوونەکەی خوێنی دادەنا.

نانەخانم پێشـنیاری کرد: «ماسـت و برینجی بدەینێ». بەڵام هیچی لە دۆخی منداڵەکە نەگۆڕی. لێنا سـوور بوو لەسـەر ئەوەی منداڵەکەی بەرێتـە لای پزیشـک. بـەڵام کەس گوێـی نەدەدایـە. لێنا، شـەوانە بۆ دەستەوەسـتانیی خۆی دەگریا. پاشـان، لە ئان و ساتێکدا، بڕیارەکەی خۆی بۆ ڕەچاوکردنی داب و نەریتەکان نایە ژێرپێ.

لە ئێران بە کەسانی لاسار دەڵێن: هەردوو پێی دە کەوشێک کردووە و ئـەوە، هەمـان کار بوو کە لێنا کـردی. ئەو پێی چەقاند کە ئیللا دەبێ دوکتورێک کچەکەی ببینێت. بۆ دڵنیایی لەوەی خەسـووی لە قسەکانی تێـدەگات، لێنـا داوای لـە ئیسـماعیلی ئامـۆزای عەبدولڕەحمـان کرد قسـەکانی بۆ خەسـووی بکاتە کوردی. لێنا دەرپێکەی مینای داکێشا و سمتە سوورهەڵگەڕاوەکەی منداڵەکەی نیشانی خەسووی دا.

دژکـردەوەی خەسـووی، هەناسـەی لێنای قەتیس کرد. خەسـووی چەپکێکی ئەسـتوور لە پرچە درێژەکەی خۆی گرت بە دەستیەوە و بە دەسـتەکەی دیکەی ئاماژەی بۆ لێنا کرد کە ببڕێتەوە و پاشـان گوتی: «تۆ دەبێ ئەو پرچە بسـووتێنی و خۆڵەمێشـەکەی بخەیتە سەر سمتی منداڵەکـە بۆ ئەوەی سـاڕێژ بێتـەوە». لێنا لە تووڕەییـدا گێنگڵی دەدا. لە دەستەوەسـتانیی خۆی دایـە پڕمەی گریان و ڕووی لە ئیسـماعیل کـرد و گوتـی: «پێی بڵێ من ئەوە دەکەم. بەڵام من هێشـتا لەگەڵ داب و دەسـتووری ئێوە ڕانەهاتووم و لـەوەش تێناگەم و دواجار دەمەوێ منداڵەکەم بەرمە لای دوکتور». لە کاتی گوتنی ئەو قسانەدا، دەنگی لێنا دەلەرزی، فرمێسکەکانی لووزەویان بەستبوو و دڵەکوتەی گرتبوو. لەم بێنەوبەرەیەدا، دەنگێک هاتەبەرگوێ کە گوتی: «لێرە چی ڕووی داوە؟» ئەو دەنگە هێمن و نیانە، دەنگی وسووقوددیوان بوو.

لێنا ڕووی لە ئیسماعیل کرد و داوای لێکرد: «پێی بڵێ! بڵێ! من ئەمەوێ کچەکـەم بەرمە لای دوکتـور». لێنا لە بیری کردبوو کە خەزووری، لە هەموو قسەکانی ئەو تێدەگات.

خـەزووری ڕووی لـە لێنا کرد و گوتی: «داوا دەکەی ئەو چی بە من

بڵێت؟ بۆچی ئەتەوێ بچیتە لای دوکتور؟»

ئەوانی دیکە دۆخەکەیان بۆ ڕوون کردەوە.

دواتــر وســـووقوددیوان گوتی: « برۆ بۆ لای دوکتور، پێویســتت بە پارە نییە. بە دوکتور بڵێ پارەکەی لە سەر من بنووسێ».

لێنــا تێنەگەیی، تــا لەوەی دوکتورێک وەکوو بەقاڵــەکان بە قەرز کار دەکات، سەری سوڕبمێنێت. ئەو بە بیستنی دوا ڕستەی خەزووری، بە پەلە لەگەڵ ئیسماعیل بەڕێ کەوتبوو.

دوکتورەکــە لەوەی منداڵەکەیان وا درەنــگ بردۆتە لای، دەمەبۆڵەی دەهات. پاشان داودەرمانی بۆ منداڵەکە نووسی. بە خواردنی دەرمانەکان، مینا چاک بووەوە. لە ماڵەوە، لەوەیکە لێنا بۆ نەخۆشییەکی وا سادە، کە زۆربەی منداڵەکان تووشـــی دەبن و هەر بۆخۆشـــیان چا دەبنەوە، بەو ڕادەیە تۆقیوە گاڵتەیان پێدەکرد.

لێناش وەڵامی دەدایەوە: «باشە! باشە!»

■ ترێ وەکوو دەرمان

لەبارچوونی منداڵ و گرفتە تایبەتییەکاتی، ببوونە هۆی لاوازیی زۆری لێنا. ئەو گەلێک لاواز ببوو و ڕەنگ و ڕووی هەڵبزرکا بوو. ڕۆژێکیان، لێنا و تەمەد و ئیسماعیل فایتوونێکیان (گالیسکە) بە کرێ گرت بۆ ئەوەی بچــن بۆ یەکێک لــە گوندەکانی نانەخانم. ئیســماعیل و تەمەد یەکتریان خۆشدەویســت و بیریان لە ژیانی هاوبەش دەکردەوە. هەربۆیەش بەو پــەڕی حــەزەوە هاوڕێیەتی لێنایــان دەکرد و لەو ســۆنگەیەوە لە ژێر چاوەدێریی دایک و بابەکانیان ڕزگاریان دەبوو.

ئاقــاری گوندی «خزرئاوا»، پڕ بوو لە باخــە ڕەز کە ڕەزی هەرکام لەو باخانە چەشنێک ترێی پێوە دەهات. لە کوردستان، ترێ بە دەرمانی هەمــوو دەردێک دەزانــن. لەو ڕووەوە کە لێنا زۆری حەز لە ترێ بوو، هەربۆیەش لەو شێوە چارەسەرییەی بۆ ئەویان ڕەچاو کردبوو گەلێک ڕازی بوو. بەڵام ئاگای لەوەی بڕیاڕ بوو بەسەری بێت نەبوو.

ژنــی کوێخای ئاواییان ڕاســپاردبوو بە تەندرووســتی لێنــا ڕابگات. ئــەو ژنێکی دلۆڤان و بە بەزەیی و لــە هەمانکاتدا، زۆر بەزاکوون بوو. بــۆ ئــەوەی خــەوی ئەوانی دیکە تێک نــەدات بە هێواشــی و بە گوتنی «پســت» لێنای لە خەو هەڵدەســتان و بە ژێســتێکەوە فرمانی پێدەکرد کاســەیەک ترێــی تازە کە هەمــان بەیانی لە باخە ڕەزەکــە چنیبوویان، بخوات. بۆخۆشــی لە تەنشــتیەوە دادەنیشــت و چاوەدێریی دەکرد لێنا هەموو ترێکان بخوات. دواتر عاشــقە شــەیداکانی لەخەو هەڵدەستان و هەموو پێکەوە کاتژمێر ٦ی بەیانی دەچوون بۆ ناو ڕەزەکان. شەونمی بەیانــی لــە هێشــووە ترێکان نیشــتبوو و بەم چەشــنە بوو کــە لێنا لە باخە ڕەزەکانی نانەخانم، دار هەنجیرەکانیشــی دۆزییەوە. لێنا هەنجیرە تازەکانــی لێدەکردەوە و دەیخواردن. بن ددان کەوتن و شــکانی ناوکە وردەکانــی هەنجیــرەکان، بۆخۆی چێژێکی تایبەتی بە لێنا دەبەخشــی. پاشان، ئەوان بۆ خواردنی بەرچایی دەگەڕانەوە بۆ ماڵەوە.

بەرچاییەکی تێر و تەســەل، بریتی لە: چا، نانــی تازە، پەنیر، مرەبای خۆماڵــی و هێلکــەی دەڵەمە و کاســەیەک پڕ لە ترێ کــە لێنا دەبوو تا دوا دەنکــی ترێکان بخوات. مل بــادان و خۆدزینەوەش لە ئارادا نەبوو، چونکوو هەموو لێنایان خســتبووە ژێــر چاوەدێرییەوە. پاش بەرچایی، ڕوویان لە گەڕان و پیاســەی دەوروبەری گوندەکە دەکرد. لە ڕەزەکان کە وەدەر دەکەوتی، سرووشــتی ئەو ناوە زۆریش بە پیت و بەرەکەت نەبوو. دەشتێکی وشک و جاروبارەش لێرە و لەوێ تاقەدارێک بەرچاو دەکەوت. کاتژمێر یازدەی بەیانی، خۆرەتاو سووتێنەر بوو و خاکی ژێر پێی لێنا وەک مەڵهەمێکی گەرمی لێدەهات. پاش گەڕانەوەیان بۆ ماڵەوە، لێنا دەبوو کاســەیەکی دیکەش تــرێ بخوات و دیارە لەژێر چاوەدێریی چاوەدێرە بەزاکوونەکاندا.

پاش نانی نیوەڕۆ، کاسەیەک ترێ
پاش خواردنی ئێوارە، کاسەیەک ترێ
پاش نانی شەو، کاسەیەک ترێ

لە کاتی نوستندا، کاسەیەک ترێ و
پـاش کاتژمێـر پێنجـی بەیانـی ڕۆژی دواتر، ئـەو ڕەوتـە دووپات دەبووەوە.

پاش سێ ڕۆژ، لێنا وەڕەس ببوو. هەربۆیەش، ڕاسپاردەی چاوەدێری، بـڕی ترێکانی کەم کردەوە، بەڵام ژەمەکان لە جێی خۆیاندا مابوونەوە. ئـەو خولـە دەرمانییـە، مـاوەی دە ڕۆژی خایاند. لێنـای گەنج، کاتێک گەڕایەوە بۆ شار، قەڵەو ببوو و تەندرووستیشی زۆر باشتر ببوو.

■ پێویستیی بەجێهێشتنی ڕەزاییە

عەبدولڕەحمان بۆ جێبەجێکردنی کاروباری حیزبی سەفەری کردبوو و کەسیش نەیدەزانی کەی دەگەڕێتەوە و هەموو بەو دۆخە ڕاهاتبوون. ڕۆژێکیـان لێنـا کۆبوونەوەی لەگـەڵ شۆڕشـگێڕە گەنجەکاندا هەبوو، هەواڵێکیـان بـۆ هێنا کە ژیانـی لێنای گۆڕی. لێنـاش وەکوو هەمووان، چوارمشـقی لەسـەر زەوییەکـە دانیشـتبوو و هەوڵـی دەدا لـەوەی دەگوترا تێبگات. هەندێ جاریش، کەسـێک کورتکراوەی باسـەکەی بۆ وەردەگێڕایەوە. لە پڕ ڕاسـپاردەیەک، بە هانکە هانک هاتە ژوورەوە و بەدەنگی بەرز گوتی کەسێک دەیهەوێ لەگەڵ لێنا قسە بکات. کاتێک لێنا وەدەر کەوت، بینی پیاوێک خۆی لە یەکێک لە حوجرەکانی حەسارەکەدا شـاردۆتەوە و چاوەڕێیەتی. ئەو پیاوە بە بینینی لێنا، گوتی: «تۆ دەبێ خێرا عەبدولڕەحمان بدۆزییەوە. ئەو نابێ بگەڕێتەوە بۆ ناوشار. پۆلیس بەدوایـدا دەگـەڕێ و چاوەڕوانـی گەڕانەوەیەتی لە تەورێز». پاشـان دەسبەجێ بزر بوو.

لێنـا دەیتوانی بۆ دۆزینەوەی عەبدولڕەحمـان، یارمەتی لە ئەحمەدی براگـەورەی عەبدولڕەحمـان وەربگرێـت. بـەڵام، بـە بێ پـارە، بە بێ شـارەزاییەکی تـەواو لـە زمانی فارسـی و ڕواڵەتێکی بیانییـەوە، ئەو چلۆن دەیتوانی لە شـار بچێتە دەرەوە، چونکوو پێش لە هەموو شتێک هەموو یەکتریان دەناسـی، دواتریش ژاندارمەکان، هات و چۆی پاسـە

نەفەرهەڵگرەکانیـان ـ کـە لـەو کاتەدا تاکە کەرەسـتەی گواسـتنەوەی موسـافیرەکان بوون ـ کۆنترۆڵ دەکرد. سێهەمیش، ئامۆژگاری کرابوو کە لەو بارەوە هیچ بە دایک و بابی عەبدولڕەحمان نەڵێت.

هەربۆیـەش، لێنـا بە بیرێکـی ئاڵـۆزەوە گەڕایەوە و بڕیـاڕی دا کە بابەتەکـە تەنیـا لای ئـەو ئەندامانـەی بنەماڵە باس بکات کـە لە ڕیزی شۆڕشـگێڕەکاندا بوون. یەکەمین کەسـەکان کە ئاگادار کرانەوە بریتی بوون لە سێ کەس لە ئامۆزاکان، بە ناوەکانی ئەبوو، ئیسماعیل و تەمەد. چونکـوو بە بێ یارمەتیی ئەوان، لێنـا هیچی پێنەدەکرا. بەڵام بەداخەوە ئەوانیـش وەکـوو لێنـا، نە پارەیان هەبـوو و نە زانیاریی پێویسـت بۆ جێبەجێ کردنی کارێکی ئەوتۆ.

دواجـار، لێنـا ڕووی لـە ئامۆزاکان کـرد و گوتی: تاقە کەسـێک کە دەتوانێـت فریـای عەبدولڕەحمان بکەوێـت، وسـووقوددیوانە. چونکە ئەو هەموو کاربەدەسـتەکانی ئەو ناوچەیە دەناسـێ، پارەشـی هەیە و عەبدولڕەحمانیش کوڕیەتی. ئێوە دەڵێن چی؟ ئامۆزاکان بە دوودڵییەوە سەیری لێنایان کرد.

لێنا گوتی: «ئێوە ڕێگەچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟ ژیانی ڕەحمان لە مەترسیدایە. من دەبێ بچمە تەورێز و ناتوانم لێرە بمێنمەوە».

ئامـۆزاکان وە شـوێن جێبەجێکردنـی پـارەو وناونیشـانی ئەحمەد کەوتـن. لێناش بـە پەلە گەڕایەوە بـۆ ماڵەوە. نانەخانم لە حەسـارەکە چاوەڕێی دەکرد. ئەو حەزی نەدەکرد لێنا بە تەنێ لە ماڵ بچێتە دەرەوە و هەربۆیەش بە دەنگی بەرز پرسـیاری لێکـرد: «لەکوێ بووی؟» لێنا وەڵامـی دایـەوە: « لەگەڵ تەمەد و ئەبوودا بووم». دیارە لێنا ڕاسـتی دەگـوت، بە بێ ئەوەی باسـێکی لە کۆبوونەوەکـە کردبێت. لەو کاتەدا، ئامۆزاکانیش گەیشتنە بەرەوە. نانەخانم بە بینینی ئەوان هێور بووەوە. پاشان لێنا ڕووی لە خەسووی کرد و پرسیاری کرد: «بابەئاغا (باپیرە) لەکوێیە؟»

نانەخانم گوتی: «چ ئیشت بەوە؟»

لێنا: «دەمەوێ داوایەکی لێ بکەم».

نانەخانـم: «چ داواکارییەکـت لێی هەیە؟» دیـارە بینینی بابەئاغا بەو سانابییەش نەبوو.

لێنا: «دواتر خۆی بۆت باس دەکات».

سەرەڕای ئەوەی بە ڕوونی دیار بوو وەڵامەکەی لێنا بەدڵی نانەخانم نەبـوو، بـەڵام گوتی: بابەئاغا هەر ئێسـتا نانی نیـوەڕۆی خوارد و بۆ نوێژی نیوەڕۆ چووەتە ژوورەکەی خۆی.

وسـوووقوددیوان، پیاوێکـی تـەواو ئیمانـدار بـوو. بـەڵام هەرگیـز باوەڕەکانی خۆی بەسەر منداڵەکانیدا نەسەپاند. لەم سەردەمەدا هیچکام لـە کوڕەکانی وەک خـۆی باوەڕدار نەبـوون. عەبدولڕەحمان لائیکێکی تەواو بوو. ئەحمـەد ئاغایش وەکوو عەبدولڕەحمان بوو. عەلی خانیش گاڵتـەی بە بـاوەڕە ئاینییەکان دەکرد. لێنا هەرگیـز نەیتوانی تێبگات کە ئایا ئەو بەڕاسـتی باوەڕی بە دین نییە، یان ئەوەیکە بە شـێوازی خۆی باوەڕمەنـدە. بە ڕواڵەت لـە مرۆڤێکی باوەڕدار دەچـوو، بەڵام هەندێ گاڵتەشـی دەکرد کـە لێنای دەخسـتەوە بیری مامێکی خـۆی بە نێوی فرانتس frantz کە پیاوێکی ئانارشیست بوو.

زیبـای ئامۆزایـان، خاتوونێکـی زۆر باوەڕمەنـد بـوو و عەلی خان هەمیشـە بە گاڵتە، سەری دەخستە سـەری. ڕۆژێک، پرسیاری لە زیبا کـرد کە ئایا بەڕاسـتی خودا توانای ئەنجامدانـی هەموو کارێکی هەیە. زیباش ڕاشکاوانە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خودا توانای هەموو کارێکی هەیە. پاشـان، عەلی خان گوتـی: «کەواتە، ئـەو دەتوانێت بەردێکی وا بخولقێنێت کە بۆخۆیشی بۆی هەڵنەگیرێت».

زیبا گوتی: « بەڵێ، دەتوانێت».

ئەوسا، عەلی خان گوتی: «چۆن زیبا! تۆ نەتگوت خودا توانای هەموو کارێکی هەیە، ئەی چۆنە ناتوانێ ئەو بەردە هەڵگرێت؟»

عەلـی خان لە قاقـای پێکەنینی دەدا و زیبای تـووڕەش، پێی دەگوت تۆ کافری.

بەڵام ســەبارەت بە حســێن ئاغا کە گەورەترین کوڕی وسووق ئاغا بــوو، دەبێ بڵێــم تەنیا ئەو کاتەی کــە لە ســۆنگەی عەبدولڕەحمانەوە کەوتبووە زیندانەوە و لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمی خومەینیدا بوو، ڕێسا ئاینییەکانی جێبەجێ دەکرد و قورعانی دەخوێند (شایانی وەبیرهێنانەوەیە، پۆلیســی ڕێژیمی ئیســلامیی ئێران لەو کاتەدا بەدوای عەبدولڕەحماندا دەگەڕا، چونکوو ئەو ســکرتێری گشتی حیزبێکی نایاسایی، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو).

حسێن و عەلی، براکانی دوکتور قاسملوو، هیچیان نوێژیان نەدەکرد. ڕەنگە ئەوان بە شێوەیەکی دیکە لە دینەکەیان تێگەیشتبێتن.

لەوکاتانــەدا کــە وســووقوددیوان نوێژی دەکرد، هیچ شــتێک و هیچ کەس نەدەبوو لێی تێک بدات. لەکاتێکدا کە ئامۆزاکان سەرقاڵی خواردنی نانــی نیوەڕۆ بوون، لینا کە ئیشــتیای نانخواردنی نەمابوو، لە تەنشــت ژووری خەزووریەوە دانیشت. لینا بە هۆی ئەو مەترسییەی هەڕەشەی لــە عەبدولڕەحمان دەکرد، ئاگای لە خــۆی نەمابوو. ئەو کە لە منداڵیدا، لەگەڵ دەستەوەســتانی دەستەویەخە ببوو، نەیدەویست لەم تەمەنەشدا تەسلیمی بێت.

لینــا ناچار بوو تا کاتژمێر چواری پاش نیوەڕۆ، واتە تا کۆتایی نوێژ و دوعاکانــی خــەزووری چاوەڕوان بێت. کاتێک خــەزووری درگاکەی کردەوە و لینای هیوابڕاوی لەبەردەم درگاکەدا بینی کە بەهۆی دانیشتنی زۆرەوە لاقەکانــی تەزیبوون، گوتی: « گوێ بگرە، هەتا من مابم، ناچی بــۆ هیچ کوێ و کەســیش ورەی ئــەوەی نییە کوڕی من دەستبەســەر بکات.» ئەو باوەڕی بە قســەکانی خۆی هەبوو و بە دڵنیاییەوە قسەی دەکرد. بەڵام لینا دەیزانی سەردەمی دەسترۆیشتوویی ئەو لە ناوچەکەدا بەسەر چووە. هەرچەند کە هێشتاش خەڵک ڕێزیان لێدەگرت، بە تایبەت ئەوانەی کە ئەویان لە لووتەکەی دەســەڵاتداری و دەسترۆیشــتوویدا بینیبــوو. کــەس، تەنانەت کاربەدەســتانی ناوچەکــەش، ورەی دژایەتی و ڕووبەڕووبوونــەوە لەگــەڵ ئەویــان نەبــوو. بەڵام، لــەم کاتەدا ئەو

دەسەڵاتەکەی جارانی نەمابوو.

لینــا ورەی دایەبــەر خــۆی و داوای لێکــرد بــە زووتریــن کات، بۆ وەرگرتنی زانیاریی پێویســت ســەردانی کاربەدەستەکان بکات، چونکە ئەگەر فرمانەکە لە ناوەندەوە هاتبا، پۆلیسی ناوچە نەیدەتوانی جێبەجێی نەکات. خەزووری کە سکاڵا خنکاوەکانی لینای نەدەبینی، بە تووڕەییەوە سەیری کرد. لینا پێشی بە خەزووری گرتبوو بۆ ئەوەی هەرچی لەدڵیدا بــوو، پێــی بلێێت. بــەڵام ئەو لینــای لادا و لەکاتی چوونــەدەرەوەدا بە بۆڵەبۆڵ و تووڕەییەوە ئەمری پێکرد: «تۆ لە ماڵ ناچیتە دەرەوە!»

لینــا هەمــوو هیوای بڕابوو. ئەمــر دەرچووبوو، ئەمــری پیرەپیاوێک بوو کە ســووکایەتی پێکرابوو، بووکەکەی ڕێی لێگرتبوو، ڕێی بەخۆی دابوو ئامۆژگاریی بکات، لەوەش زیاتر، دەسەڵات و کاریگەریی ئەوەی بەرەوڕووی پرســیار کردبووەوە و دواجــار، بەقووڵی غرووری ئەوی بریندار کردبوو.

لینا کە مابۆوە خۆی و ترســەکەی، بەدوای ڕێگەچارەیەکدا دەگەڕا و ئەوەیکە دەبێ چی بکات؟ پرســیاری لەخۆی دەکرد و دواجار بڕیاریدا: «دەست لەسەردەست دانانێم و ناهێڵم عەبدولڕەحمان دەستبەسەر بکەن. داوام لێدەکەن لە ماڵەوە دانیشم! ئیتر چی!» بەڵام لاقەکانی تەزیبوون و بەدوایدا نەدەهاتن. جووڵەی لێ بڕابوو. هێزی خستەسەری، وردە وردە هەنگاوی هەڵدەگرت و چووە نێو ماڵەکەی خۆی، چەمەدانێکی بچووکی هەڵگرت و ئەوەندەی بۆی هەڵدەگیرا، شــتومەکی ســەفەری کۆکردەوە. هەرچەند خۆیشــی نەیدەزانی دەبێ چی بکات، بەڵام بڕیاری ڕۆشــتنی دابوو.

لــەم کاتــەدا ئامــۆزاکان، ڕێــک وەک ئــەو یارمەتیدەرانەی لە ســاتە قەیراناوییەکاندا دەبنە هۆی بێ هیوایی، گەیشتن و بە بینینی چەمەدانەکە، یەکسەر پرسیاریان کرد: «توانیت بابەئاغا ڕازی بکەیت؟»

لینا وەڵامی دایەوە: «نەخێر نەمتوانی».

هەمــوو شــڵەژاو و دڵنیگەران، تووشــی شــۆک و دڵەڕاوکێ ببوون،

پێیان گوت: «تۆ ناتوانی لەدژی ئیرادەی بابەئاغا هیچ بکەیت و ناتوانی بڕۆیت! جگە لەوەش، پارەشـت پێ نییە و پۆلیسیش دەستگیرت دەکات و بە کورتی سەرئەنجامێکی باشت نابێت».
لێناش دەیزانی ئەوان ڕاسـت دەکـەن و تەنیا موعجیزەیەک دەیتوانی گیانی عەبدولڕەحمان ڕزگار بکات و ئەو موعجیزەیەش ڕوویدا!
شـەو داهاتبـوو، لێنا دانیشـتبوو، کچەکەی لەسـەر ئەژنـۆی بوو و چەمەدانەکەشی لە تەنشـتییەوە، چاوەڕوانی ڕۆشتن بوو. بێدەنگییەکی تـەژی لـە بێهیوایـی باڵی بەسـەر هەمـوو لایەکدا کێشـا بـوو. لەپڕ، وسووقوددیوان، خۆی کرد بە ماڵەکەیاندا. ئەمە یەکەمجار بوو کاری وا بکات. وا باو بوو کە باوکی بنەماڵە سەردانی بنەماڵەی نەدەکرد، بەڵکوو هەمـوو بنەماڵەکە دەچوونە خزمەتی ئەو. لێنـا بە تەواوی لەو کردەوە نائاسـاییەی وسـووق ئاغا و گرینگیی ئەو سەردانە تێدەگەیی. وسووق ڕووی لـە بووکەکەی کرد و پێی گوت: «ئێسـتا بڕۆ بنوو. بەیانی زوو دەبێ وەڕێ بکەوی». نە وشـەیەک زیاتر و نە کەمتر. پاشان پاکەتێکی دایە دەسـت لێنا و «شەوشاد»ی لێکرد و ڕۆشت. لە پاکەتەکەدا، بڕێک پارە و بلیتێکی پاسی تێدا بوو.
بەری بەیان، لێنا ساز ببوو. مەمەدقولی چارشێوێکی هێنا و بە لێنای گوت: «چارشـێوەکە دەدەی بە سـەرتدا و بە دەسـت لە بن چەنەگەت توند دەیگریت و هەرگیز بەری نادەیت!»
مەمەدقولی، مینای کردە باوەش و بە دەستەکەی دیکەی چەمەدانەکەی هەڵگرت و ئاماژەی بە لێنا کرد دوای کەوێت. لێنا ڕووی لە مەمەدقولی کرد و گوتی: «دەبێ ماڵئاوایی لە نانەخانم بکەم!» مەمەدقولی بەئاماژە ئەمری پێکرد پێدەنگ بێت و بەم شێوەیە لێنا، ماڵی باوکی عەبدولڕەحمانی جێهێشت و ئیتر هەرگیز نەیبینییەوە.
لـەم کاتـەی بەیانییدا، کۆڵانەکان چـۆڵ بوون. ڕۆژ تـازە هەڵدەهات و سـێبەری دەخسـت. شۆفێری پاسـەکە، پاڵی بە پاسـەکەوە دابوو و چاوەڕوانی دەکردن. هەموو کورسییەکان جگە لە کورسیی پشتەسەری

شۆفیرەکە گیرابوونەوە. مەمەدقولی چرپاندی بە گوێی لینادا: «بابووش لە تەورێز، لە نزیکەی دیواری پشت وێستگەی پاسەکان چاوەڕوانی تۆ دەکات». لینا ئەویشی هەرگیز نەبینییەوە.

لینا لەوەیکە وسووقوددیوان وەکوو شۆڕشگێڕێکی کارامە، سەفەری ئەو بۆ تەورێزی ڕێکخستبوو، حەپەسابوو. لینا هەرگیز تێنەگەیی خەزووری، چۆن بە شەوێک هەموو ئەو کارانەی ڕێکخستبوو. بەڵام، لەخۆڕا نەبووە کە سەردەمانێک خەزووری ڕاوێژکاری شازادەی جێنشین بووە؟

■ تەورێز

لینا هەرگیز وەکوو گەشتیار سەفەری بۆ ناوەندی ئازەربایجان نەکردبوو. نە سروشتە جوانەکەی دەناسی و نە جوانییەکانی بیناسازییەکەی کە هەموو باسیان دەکرد و بەسەریاندا هەڵدەدا و هەرگیزیش نەیتوانی بیناسێت. تەورێز شارێکی کۆنە بە مێژوویەکی سێ هەزار ساڵەوە کە چەندین جار بوومەلەرزە لێی داوە. هەروەها ئەو شارە، پێتەختی کۆمارە تەمەن کورتەکەی ئازەربایجان بووە لە ساڵی ١٩٤٦دا. لینا دوو جار و ئەویش بە نهێنی چووە تەورێز و ئەمە یەکەم جاری بوو. لینا ئاگای لە مەترسییەکە هەبوو ـ لە ڕاستیدا ئەمە یەکەمین مەترسییەک بوو کە لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووەوە ـ بە ڕەچاوکردنی ڕێنماییەکانی مەمەدقولی، بە وردی ئاگای لێ بوو چارشێوەکەی نەکرێتەوە و نەخزێتە خوارەوە. دەستەکانی تەزیبوون و مێروولەیان دەکرد، لە بن چارشێوەکەوە، مینای لە ئامێز گرتبوو، مینا منداڵێکی هێمن و دلۆڤان بوو، نە دەگریا و نە بێتاقەتیشی دەکرد. بەڵام لەگەڵ خایاندنی سەفەرەکەیان، لینا هەستی دەکرد مینا قورستر دەبوو، کاتێک گەیشتە تەورێز، هەم لە باری جەستەییەوە و هەم لە باری دەروونییەوە کوترا بوو و هەرەسی هێنابوو. چونکوو هەم نیگەرانی عەبدولڕەحمان بوو و هەم لەوە دەترسا موسافیرەکان کۆنترۆل بکرێن

و دەرکەوێت کە ئەو هیچ پێناسێکی پێ نییە، زمانی فارسیش نازانێت و سەرەڕای ئەوەش، بیانییشە...

بەڵام، سەبارەت بە بەڵگەنامە و پێناسەکان، ڕاستییەکەی ئەوەیە کە لە ماڵی خەزووری بڕیار درابوو هەموو بەڵگەنامە پەیوەندیدارەکان بە عەبدولڕەحمان و لینا، بریتی لە ناسنامە، پاسپۆرت، بڕوانامەی خوێندن و تەناتەت کتێبەکانیان، دەبوو لە ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان ڕابگیرێن، چونکوو هیچ شتێک نەدەبوو شوناسی ڕاستەقینەی ئەوان ئاشکرا بکات.

ڕۆژێکیان وسووقوددیوانیان ئاگادار کردبووەوە کە پۆلیس بە نیازە ماڵەکەی بپشکنێت. هەموو بەڵگەنامەکان، بریتی لە بەڵگەنامە پێناسەکان و بڕوانامەکانیان لە عەمباری ژێرخانی ماڵەکەیان شاردبووەوە. ئەم پشکنینە هەم وسووقوددیوانی تووشی شۆکێکی گەورە کرد و هەم دەرخەری ئەو ڕاستییە بوو کە سەردەمەکە گۆڕدراوە.

دیارە شوناسی لینا وەکوو ژنێک، دەکرا لە ڕێی بنەماڵە یان مێردەکەیەوە پشتڕاست بکرێتەوە، بەڵام کێشەکە لەوەدا بوو کە بەدوای مێردەکەیەوە بوون و هەربۆیەش، لینا نەیدەتوانی ناوی بباب و بنەماڵەش لە ڕەزاییە بوون. لینا ببووە کەسێکی بێ شوناس و دەبوو لەوەبەدوا، بە بێ شوناسی بژی. بە پێی ڕێککەوتنی پێشوو، عەبدولڕەحمان چاوەڕێی بوو. چاویلکەیەکی دژەخۆری کردبووە چاوی و ڕوخساری لە پشت ڕۆژنامەیەکی «ئیتلاعات»ی کراوەدا شاردبووەوە. لینا منداڵەکەی نایە سەر زەوی و بە هێمنی بۆ پێشەوە پاڵی پێوە نا و گوتی: «سەیر کە، بابە لەوێیە، بڕۆ ماچی بکە». مینا کە لە ڕاستیدا نەک ڕۆشتن، بەڵکوو لەتری دەدا، لەو بەرەوپێش چوونەدا، هەندێ جار بە قوونەوە دەکەوت و هەندێ جاریش بە سەر دەستی خۆیدا بەردەبووەوە، بەڵام لە خۆشییاندا دەیقیژاند. عەبدولڕەحمان مینای لە ئامێز گرت و ڕووی کردە لینا و گوتی: «بە دوامدا وەرە. سەرەتا دەچین بۆ لای هاوڕێکانمان بۆ ئەوەی بمانشارنەوە. تا ئەو کاتەی کە هاوڕێیەک کە پەیوەندیی بە

تارانەوە هەیە، بێت و بەرەو تارانمان ببات».

شەو لە ماڵی هاوڕێکەیان، خواردنێکی تێر و تەسەل و بە چێژیان خوارد. بەڵام لینا، لە هیلاکیدا خۆی بە پێوە نەدەگرت. پاشان عەبدولڕەحمان و پیاوی خانەخوێ، چوونە ژوورەکەی تەنشتەوە و لینا گوێی لێ بوو بە دەنگێکی زبرەوە مشتومڕیان بوو. لە ڕواڵەتی تێکچرژاوی ژنی خانەخوێش ڕا دیار بوو کە دۆخەکە ئاسایی نییە. مینا خەوی لێکەوتبوو و لیناش چاوەڕێی کۆتایی هاتنی مشتومڕی ئەو دوو پیاوەی دەکرد. کارەکان، هەمیشە، وەک پێشبینی کراون ناڕۆنە پێش.

پیاوەکان لە ژوورەکە وەدەر کەوتن، بە بێ پێکەنین و تەنانەت وتنی وشەیەک. عەبدولڕەحمان ڕووی لە لینا کرد و فرمانی پێکرد: «منداڵەکە و چەمەدانەکە هەڵگرە، لێرە دەڕۆین». دواتر، چووە دەردەوە و لە نزیکەی درگاکەوە چاوەڕێی لینای کرد. لینا بەپەلە، ئەو شتومەکەی لە چەمەدانەکە دەری هێنا بوون، کۆی کردنەوە و بە زەحمەت تەپاندنیە نێو چەمەدانەکەوە.

لە دەرەوە شەو بوو. کۆڵانەکە، تەسک و ترووسک و نووتەک بوو. لە بێدەنگیدا ملی ڕێگایان گرتبوو. لینا خۆی لە زەوی کێش دەکرد و بە هەموو هێزی خۆیەوە کەوتبووە دوای عەبدولڕەحمان، هەستی دەکرد پێویستە هاوسەرەکەی ڕوونکردنەوەیەکی بۆ بدات بەڵام، نەک هیچ ڕوونکردنەوەیەکی بۆ نەدرا، بەڵکوو هاوسەرەکەی بەخێرایی دەڕۆشت و داوای لەویش دەکرد پێ هەڵگرێت.

کۆڵانەکەش نەدەبڕایەوە، لینا کە چیدیکە هێزی هەنگاوی نەمابوو، ڕووی کردە مێردەکەی: «یارمەتیم بدە، ناتوانم هەم منداڵەکە هەڵگرم و هەم چەمەدانەکە».

عەبدولڕەحمان وەڕەز بوو و هەر وتەیەک بێتاقەتی دەکرد. لە ناوەندی شار نزیک دەبوونەوە. ڕووناکایی کز و زەردی شار، بۆ ئەوان کە لەو کۆڵانە نووتەکەوە هاتبوون ئازاردەر بوو. لینا بە سرتە لە هاوسەرەکەی پرسیاری کرد کە ئایا تێپەڕین لە ناوەندی شارەوە

بۆ ئـەوان مەترسـیدار نییـە؟ عەبدولڕەحمان وەڵامی دایـەوە: «بەڵێ، مەترسـیدارە، بەڵام ناچارین بە شـوێن هۆتێلێکـدا بگەڕێین.» چۆڵی و بێدەنگـی گەڕەکەکـە، لینای وەخـۆ هێنایەوە. ئەوان بـە پێدزکێ بە پاڵ دیوارەکاندا تێدەپەڕین. لینا کە چاوەڕوانی هێرشـی پۆلیسی دەکرد، بە وردی چاوەدێریـی هەموو سـێبەر و سـووچێکی دەکـرد. دواتر وردە وردە هێمن بووەوە. دواجار خۆیان بە ڕێڕەوی هۆتێلێکی بچووکدا کرد. لـە هۆڵەکەدا، پیاوێکی بەخۆ و تۆکمە بە ئاسـوودەیی سـەیری کردن. داوای لێکردن هەموو کرێی ژوورەکە بدەن. عەبدولڕەحمان، کرێی دوو ڕۆژی پێدا. ئەو پیاوە خاوەنی هۆتێلەکە بوو و ژن و کچەکەشـی هەر لەو هۆتێلە کاریان دەکرد. ژوورێکی لە دوا نهۆمی هۆتێلەکە کە نهۆمی سێهەم بوو پێدان.

لـە کاتێکـدا عەبدولڕەحمـان بە قووڵی خـەوی لێکەوتبـوو و مێنای بچکۆلانەش کەوتبووە هاروهاژی، دڵی لینا بە توندی لێیدەدا، وەها کە گوێیەکانی ژانیان دەکرد (خەریک بوو تووشـی ئاوسـانی گوێ (otite) دەبوو). لینا هەستی دەکرد کارەساتێک بەڕێوەیە.

لینا بە چارشـێو خۆی دادەپۆشـی و ڕۆژانە لە بەقاڵی سەر کۆلانەکە شـتی دەکڕی. چیدیکە توانای قووتدانی ئەو خواردنە سارد و سڕانەی نەمابـوو. عەبدولڕەحمان، شـەوانە وەدەر دەکەوت و هەر شـەو ماتتر و داگیراوتـر لە شـەوی ڕابردوو دەگەڕایەوە و متەقـی لێوە نەدەهات. ئـەو دۆخی دڵەڕاوکێ و گومانە بۆ لینا تاقەت پڕووکێن بوو. لە منداڵیدا زۆر جار بە ئازاری ئاوسـانی گوێیەکانیەوە ناڵاندبووی. لە تەمەنی ١٣ ساڵیدا، لەوزەکانیان بە نەشتەرگەری دەرهێنا بوو و لەو کاتەوە چیدیکە لینا تووشی ئازاری گوێ نەبووبووەوە.

بەڵام، ئێسـتا ئازاری گوێی برسـتی لێ بڕیبوو. عەبدولڕەحمانیش لە تەورێز هیچ دوکتورێکی نەدەناسی. سەردانی دوکتوری نەناسراویش بۆ ئەوان مەترسیدار بوو. جگە لەوەش، پارەیەکی ئەوتۆشیان پێ نەمابوو. لە لایەکی دیکەشـەوە، خـاوەن هۆتێلەکە تێگەیبوو کە مشـتەرییەکانی

ئاســایی نین. ئەم بابەتە عەبدولڕەحمانی زیاتر تووڕە دەکرد و لێناشی زیاتر دەترســاند. ئەوان نەیاندەتوانی بە دوای هۆتێلێکی دیکەدا بگەڕێن چونکوو پارەی پێویستیان پێ نەبوو. ئەو کەسەش بڕیار بوو پەیوەندی بە عەبدولڕەحمانەوە بگرێ، هیچ هەواڵێکی نەبوو.

ڕۆژێکیان، پیاوێکی بە تەمەن هاتە ژوورەوە و گوتی: «من پزیشــکم و هاوڕێــی خاوەن هۆتێلەکەم». پشــکنینی بۆ لێنا کرد و گوتی: «گوێی ناوینت گەلێک ئاوســاوە و لە دۆخێکی باشدا نییە». لەوە بەدوا، هەموو ڕۆژێــک دەهــات و دەرمانی لەگەڵ خۆی دەهێنا، بــە بێ ئەوەی داوای پارەی پشکنین و دەرمانەکانی بکات. خاوەن هۆتێلەکەش، چا و سووپ و خواردنــی گەرمی بۆ دەهێنان. دواجار، ئەو کەســەی عەبدولڕەحمان و لێنا چاوەڕێیان دەکرد، هات. خاوەن هۆتێلەکە و پزیشــکەکە، بەڕێیان کردن و هیوای سەفەرێکی سەرکەوتوویان بۆ خواستن. خاوەن هۆتێل و دوکتورەکــە، نــە بۆ کرێی هۆتێلەکە و نە بۆ پشــکنین و دەرمانەکان، پارەیــان لــێ وەرنەگرتــن. لێنا، دواتر زانــی کە ئەوانیش لــە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوون. ئەوان دوو مرۆڤی دڵ فراوان بوون.

■ ژیانی نهێنی

وەها بوو کە لێنا ژیانی نهێنی دەســت پێکرد و مینای بچکۆلانەشــی تێکەڵ بەو ژیانە کرد. هەر ڕۆژێک کە تێدەپەڕی، لێنا باشتر هاوسەرەکەی خۆی دەناســی. لێنا، هەڵسوکەوت، شــێوازی کار و هونەری دەربڕینی بۆچوونەکانی هاوسەرەکەی دەبینی. لە ڕوانگەی لێناوە، ئەو زێڕی خالس بوو و ڕاســت و دروستیی هەڵسەنگاندنەکان و بڕیارە سیاسییەکانی لە ڕێــی دەرئەنجامەکانییــەوە دەســەلما. بەو بڕوا قووڵەی کــە بە خەباتە دادپەروەرانەکــەی هەیبوو، بۆچــوون و باوەڕەکانی بۆ هاوخەباتەکانی دەگواستەوە. لێنا لە هەڵبژاردنی ئەودا هەڵەی نەکردبوو و هەر ڕۆژێک کــە تێدەپەڕی، عەشــقەکەی بۆ ئەو قووڵتر دەبــووەوە. عەبدولڕەحمان لــەو دەســتە شۆڕشــگێرانە بــوو کــە دوو تایبەتمەندیــی، فرەزانــی و

ناخێکی ساف و پاکیان پێکەوە هەیە. ئەو بۆ چارەسەری هەر گرفت و کێشەیەک، ئەوەی بەربەستی سەر ڕێی بوو، لای دەبرد. ئەو بە شێوەیەکی لۆژیکی سەبارەت بە هەموو ئەو چالاکیانەی کە پێویستیی ڕۆژانە بوون، وەها بەرنامەی دادەڕشت، کە هەم لەباری مرۆییەوە گونجاو بێت و هەم هەموو لێی تێبگەن و ئارمانجی خەباتەکەش لە یاد نەکرێت. هاوخەباتەکانی بە وردی گوێیان لە بۆچوون و قسەکانی دەگرت و بە حەزەوە باس و گفتوگۆیان لەگەڵ دەکرد. لە ڕاستیدا ئەو مامۆستا و ڕاهێنەرێکی باش بوو.

لەو ماوە زەمەنییەدا، لینا بە تەواوی خۆی لەگەڵ داب و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا گونجاندبوو، تەنانەت لەگەڵ زۆرێک لەو نەریتانەش کە وردە وردە خەریک بوون لەبیر بکرێن. لە لایەکی دیکەشەوە، ڕێژەیەکی زۆر لە ئێرانییەکان، بریتی لە فارس و غەیری فارس، لە دژی ڕێژیمی شا هەستابوونەوە و ڕێژیمیش زۆر دڕندانە لەگەڵ ئۆپۆزیسیون دەجووڵایەوە و زەبری لێ دەوەشاندن.

شۆڕشگێڕانی ڕێگای ئازادی دەترسان، بەڵام باسیان نەدەکرد. لیناش دەترسا، بەڵام نەیدەویست دان بە ترسەکەیدا بنێت. لەو کاتەوە گەیشتبوونە تاران، بەردەوام حەشارگەیان دەگۆڕی و بە ناوی خوازراوی جۆراوجۆرەوە دەژیان. هەندێ ئەرکیان خستبووە ئەستۆی لینا و دەرفەتی سەرخوراندنی بۆ نەمابووەوە. لاپەڕەبەندیی ڕۆژنامەی کوردستان و لکاندنی وتارەکان بە لاپەڕەکانی لە ئەستۆ گرتبوو. لەم کاتەدا، عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی، ئەم ڕۆژنامەیەیان چاپ دەکرد و بۆخۆشیان وتارەکانیان دەنووسی. لینا، پاش چاپ، ڕۆژنامەکانی دەبرد بۆ کەسانێک لە تاران کە ئەوانیش بە نهێنی دەژیان و بەرپرسی بڵاو کردنەوەی ڕۆژنامەکان بوون. هەروەها، لینا پەیامیشی دەهێنا و دەبرد و هەندێ جاریش کێشکی دەکێشا و نیگابانیی دەدا، دیارە هەموو ئەمانەی بە خۆشاردنەوە لەژێر چارشێوێکی ژنانەدا دەکرد. ئەو لە لاپەڕەی ئەو شەترەنجەدا ڕۆڵی مۆرەیەکی گرینگ و بەکەڵکی دەگێڕا.

ژیان، بە تایبەتی ژیانی شۆڕشــگێڕەکان، شتێک جگە لە تێکچڕژاویی شکۆی ڕۆژانی درەوشاوە و شەوانی بێهیوایی و بێدەرەتانی نییە.

■ ژیان لە ماڵی زەردەشتییەکدا

یەکێــک لــەو ئاپارتمانانــەی کە ئــەوان تێیــدا دەژیان، لــە جیرانەتیی کەلانتەریــی ژمــارە (١) دا هەڵکەوتبــوو و هــی پیاوێکی زەردەشــتیی ســـاماندار بوو. ئەوان لە نهۆمی ســـەرەوەی ئەو خانووەدا دەژیان و لە بەرهەیوانەکەیەوە دەیانتوانی باخی یەکێک لە کۆشــکە سەڵتەنەتییەکان ببینن. ئەوە بۆ ئەوان چەشــنێک چاوقایمی بوو. ئەوان لەســـەر بنەمای پەندێکــی کۆن کە دەڵێت «بنی دارتێلی کارەبا تاریکە» ئەو شــوێنەیان هەڵبژاردبــوو. جگە لە عەبدولڕەحمان، لێنا، مینا و ئیســـماعیلی ئامۆزای عەبدولڕەحمــان، حەوت کەســـی دیکەش لەو ماڵەدا خۆیان شـــاردبۆوە و هەمووشـــیان لە بەرپرســـانی حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران بوون. تەنیا ئیســـماعیل دەیتوانی بە بێ مەترسی لە ماڵ بچێتە دەرەوە، چونکە بەدوای ئەوەوە نەبوون و ئەو لە قوتابخانەی باڵای ئەندازیاریدا خوێنــدکار بوو. بەو پێیــە، کاروباری کڕیــن، مەئموورییەت و هێنان و بردنی پەیامی بەڕێوە دەبرد. ئیســـماعیل لای بەقاڵی ســـەر کۆڵانەکەش متمانەی دروســـت کردبــوو و زۆرجار بە قەرزیش شــتی دەهێنایەوە. بەگشتی هەرکاتێک بۆیان بڕەخسایە، قەرزەکانیان دەدایەوە. بەڵام، ئەو ڕۆژەش هات کە چیدی توانای دانەوەی قەرزەکانیان نەما و هەربۆیەش بەقاڵەکە لە دانی شت بە قەرز خۆی دەبوارد و شۆڕشگێڕەکان چەندین هەفتــە بــە بێ ئەوەی دەســـتیان بــە خواردەمەنییەکی ئاســـایی ڕابگات مانــەوە. کەوتنــە خواردنی ئەو ورکەنانانەی لێنا لــە ڕۆژانی فەرعانەدا هەڵیگرتبوون و ئەو برینج و دانەوێڵەی پاشەکەوتی کردبوو.

ســـەری هەمــوو مانگێک، خــاوەن ماڵەکە بە هیــوای وەرگرتنی کرێ خانووەکەی دەهاتە بەردەرکی ئاپارتمانەکە. هەمیشەش، عەبدولڕەحمان قســـەی لەگــەڵ دەکرد، لــە کاتێکدا کــە پیاوەکانی دیکە، بــە بێدەنگی لە

ژوورەکەی دیکەدا، خۆیان دەشاردەوە. لێنا و میناش، خۆیان نیشان دەدا. کاتێک عەبدولڕەحمان داوای لێدەکرد هەندێکی دیکەش لەسەریان بوەستێت، خاوەن ماڵەکە، ملی ڕێگای دەگرتە بەر و دەڕۆشت. ئەو نەک هەر جوابی نەکردن، بەڵکوو تەنانەت هەڕەشەشی لێ نەکردن. ئایا ئەویش لە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوو؟ بە هەر حاڵ، ئەوەش خۆی موعجیزەیەکی دیکە بوو. ڕەنگە بەکار هێنانی ئەو وشەیە زۆر گونجاو نەبێت، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە زۆریەک لە ئێرانییەکان دژبەری ڕێژیم بوون.

لێنا، سەرلەنوێ دووگیان بووەوە. ژیانێکی دیکە لە زگیدا بیچمی دەگرت. لێنا، بە درێژایی ڕۆژ لە ماڵەوە کاری دەکرد. لە ڕاستیدا، ئەو بە تەنیا هەموو کاری ئەو ماڵەی دەکرد. ئەو پێش لە هەموو شتێک دەبوو ئاگای لە کچەکەی بێت بۆ ئەوەی سەرەڕای نەبوونی خواردەمەنی، برسیەتی نەکێشێت. کچەکەی هێشتا دوو ساڵی پڕ نەکردبۆوە. ژیان لە نهێنییەکی تەواودا گەلێک بە ئازار و تاقەتپڕووکێن بوو. ئەوان بۆ ڕەواندنەوەی ئەو حاڵە، خۆیان بە زۆر شتەوە سەرقاڵ دەکرد. لێنا بۆ ڕەواندنەوەی بێتاقەتی، بیستنی «کۆنسێرت»ی مۆسیقای کلاسیکی بەسەر هاوڕێیاندا دەسەپاند. ئەوان تەنیا چوار قەوانینان هەبوو کە بریتی بوون لە: ڕاوێل Ravel، ڕیمسکی ـ کۆرساکۆڤ Rimski – Korsakov، بێتهۆڤێن Bethoven وبۆرۆدین Borodine. بە وەرەق یارییان دەکرد، بەڵام چون پارەیان نەبوو، لەبری ئەوە کەڵکیان لە دانەوێڵەی وەک لووبیای سەوز، نۆک، لووبیای سپی و لووبیای سوور وەردەگرت. کاتێکیش، هەموو دانەوێڵەکەیان خوارد، لە یاری وەرەقدا چیلکە شەمچەیان بەکار دەهێنا. پاشان، لەتە کاغەزیان هێنا و بڕی پارەیان لەسەر نووسی و بەو پێیە لە یارییەکەدا بەکاریان دەهێنان. مۆسیقا ژیانی وەبەر ماڵەکەدا دەهێنایەوە. یاری بە وەرەق و بردنەوەی ئەو هەموو دەنکە لووبیایە لەبری پارە، خۆی سەرقاڵی دەکردن و مایەی پێکەنینیش بوو. لێنا، تەنانەت توانی مۆدێلێکی نوێی ئاکار و هەڵسوکەوت بەسەر پیاوەکاندا

بســەپێنێت و لە ئەگــەری ڕەچاونەکردنیــدا، بەرهەڵســتیان بێتەوە. بۆ ئەو مەبەســتە، زۆرجار پێویســتی بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان دەبوو. هەرچەند عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا ئەو پلەیەی نەبوو کە دواتر لە حیزبی دێموکراتدا بەدەســتی هێنا، بەڵام ڕۆڵی بەرپرســی دەگێڕا و بۆ ئەوەی ئاواڵەکانی ڕێزی بگرن، دەیگوت کە ئەو نابێ خەریکی ورکەکاری ژنانە بێ. لەبەر ئەوەی ئەو کارانە قەدری ئەو لای هاوڕێکانی کەم دەکاتەوە. هەربۆیــەش، لێنا هەموو کارەکانی نێومالّی بەڕێوە دەبرد. لە ماڵەوە، ٩ پیــاوی لێ بوو، هەرکام بە خوو و خدە، بەرژەوەندی و هەڵســوکەوتی تایبەت بە خۆیانەوە. ئەوەش هەندێ جار دەبووە هۆی تێکهەڵچوونیان. دواجــار داوای یارمەتییــان لە لێنا دەکرد و ئــەوەش ئەو دەرفەتەی بۆ لێنا دەرەخساند بۆ ئەوەی داوایان لێ بکات ڕەچاوی هەندێ ڕێوشوێن بکەن. دیارە، کاتێک عەبدولڕەحمان کە ڕۆڵی بەرپرســی هەبوو، هەمان داواکاریی لێیان دەبوو، ساناتر دەچوونە ژێر بار.

سەرەڕای ئەوەی لێنا بە تەمەن لە هەموویان بچووکتر بوو، بۆ هەموو پیاوەکان وەک خوشــکی گەورەیان وابوو. لانیکەم، ئەوە بە ئاکاریانەوە دیار بوو. بۆ نموونە هەموو لەسەر لێنا دەوەستان هەتا لە کاری ناوماڵ ببێتــەوە، ئەوســا لەگەڵ ئەو یاریــی وەرەقیان دەســت پێدەکرد. کاتێک لێنا ســەرقاڵی کاری ناوماڵ بوو، ئەوان بێزار دەبوون، بەم حاڵەشەوە، ئامــادە نەبــوون داهێنانێکیان هەبــێ و یارمەتی بــدەن زوو لێ بێتەوە، بەڵکوو لە نێو ماڵەکەدا دەهاتن و دەچوون هەتا ئەو لە کار دەبووەوە.

بە پێچەوانەوە، مینا هەڵکەوتە بوو. ئەو کە منداڵێکی دلۆڤان و دەم بە پێکەنین بوو، بە بێ ئەوەی مەبەســتی بێت، بە چەشــنێک یارمەتیدەری دایکی بوو. بەم چەشــنە کــە پیاوەکانی ناچار دەکرد یاری لەکەڵ بکەن و ئەوانیــش بەگوێیــان دەکرد. ڕۆژێک لێنا لە چێشــتخانەکە ســەرقاڵی کار بــوو، چــاوی لە دووی مینا گێڕا و دیتی بەســەر لێــواری دیواری بەرهەیوانــی ئاپارتمانەکــەدا دەڕوات. ئاپارتمانەکەی ئــەوان لە نهۆمی پێنجەمدا بوو. ئەحمەد. ت، دەستی خستبووە پشت کەمەری و بە دوای

مینادا دەڕۆشــت و دەیدواند و میناش وەڵامــی دەدایەوە. لێنا بە دیتنی ئەم دیمەنە زراوی چووبوو، بە ئەســپایی خــۆی لە مینا نزیک کردەوە و لــە ئامێزی گرت. پاش ئەوەی ترســەکەی ڕەوییەوە و توانی بێتەگۆ، دەنگــی ئەحمەدی دا (ئەحمەد لــە هەموویان زیاتر دەبووە هۆی تووڕە بوونــی لێنــا). ئەحمــەد. ت، بە پێکەنینــەوە بە لێنای گوت کە پێویســت ناکات دڵنیگەران بێت، چونکە ئەگەر ئەو منداڵە بکەوتایەتە خوارەوە ئەو بەرپرسایەتییەکەی وەئەستۆ دەگرت. لێنا لەو وەڵامەی ئەحمەد حەپەسا بوو، شەرمی وەلا نا و بە دەنگی بەرز هاواری کرد: «نەفام! ئەگەر ئەو منداڵە بمردایە، بەرپرسبوونی تۆ چ کەڵکێکی بۆ من دەبوو!»

عەبدولڕەحمان دەسبەجێ خۆی گەیاندە لێنا و ویستی هێوری بکاتەوە. بەڵام، لێنا نەیدەویســت هێور بێتەوە. چونکە بەدەســت ئەم شۆڕشگێڕە تەوەزەلانــەی تەنانــەت خەباتیشــیان نەدەکرد و ژیانی منداڵەکەشــیان خستبووە مەترسییەوە، وەڕەز ببوو.

■ هاتنی کیانووری

شەوێکیان، کات لە نیوەشەو تێپەڕیبوو و هەموو نووستبوون، زەنگی ئاپارتمانەکــە لێدرا. دەتگوت تەقینەوەیەک ڕوویداوە. تەنیا کەســێک کە ئەو زەنگەی لێدەدا، خاوەن ماڵەکەیان بوو، بەڵام ئەو هەرگیز لەو کاتەی شەودا، سەردانی ئەوانی نەکردبوو.

هەموو حەپەسابوون و بە جلی ناوماڵەوە، لەسەر پەنجە هاتووچۆیان دەکرد و لە درگای ماڵەکە نزیک دەبوونەوە و لەوێ، واق و وڕ، گوێیان هەڵدەخســت، بەڵکوو دەنگی پێیەک بەرگوێیان کەوێ. بەڵام، لەو دیوی درگاکەوە تەنیا بێدەنگی بوو. هەربۆیەش، هەموو بیریان لەوە دەکردەوە کە پۆلیس لە پشــت دەرکەکەیە! بۆ جاری دووهەم زەنگەکە لێدرایەوە. ئــەم جارەیــان، عەبدولڕەحمــان ورەی دایــە بەر خۆی و بە ئەســپایی پرسیاری کرد: «کێی لێیە؟»

ئەوەی لە پشت دەرکەکە بوو، بە ئەسپایی وەڵامی دایەوە. ئەمجارەیان،

عەبدولڕەحمان دەرکەکەی کردەوە و بە بینینی کەســی پشــت دەرکەکە حەپەسا. ئەفسەرێک هاتە ژوورەوە و بە هەنگاوگەلێکی دڵنیاوە یەکسەر بەرەو ژووری دانیشتنەکە ڕۆشت. کەس بەدوایدا نەڕۆشت. کورسییەکی هەڵگرت و لەســەری دانیشــت و دواتر کڵاوی ئەفسەرییەکەی هەڵگرت. ئەو پیاوە، کیانووری، ئەندامی دەفتەری سیاســی حیزبی توودە بوو کە بۆ ئەوەی نەناســرێتەوە، جل و بەرگی تایبەت بە ئەفســەرێکی ڕێژیمی شاهەنشــایی لەبەر کردبوو، هەموو هەناسەیەکیان بەبەردا هاتەوە. ئەم بابەتــە لە مــاوەی چەند ڕۆژدا، بوو بە گەپجــاڕی نێوان پیاوەکان و لە ڕاستیدا، ورەی ئەوەی پێدەبەخشین بە سەر ئەو ترسەدا زاڵ بن کە تا سەر ئێسقانیان گەیبوو.

پاش ڕۆشــتنی کیانووری، هەموو چوون بنوونــەوە. بەڵام، لێنا خەو نەدەچووە چاوی. ترســی دەستبەسەر بوون و چارەنووسی منداڵەکەی نــاو ســکی و مینای بچکۆلــە ئۆقرەی لــێ هەڵگرتبــوو. دەیزانی هیچی لەدەســت نایە، هەوڵی دەدا خەیاڵ و ختــووره لەخۆی دوورکاتەوە. بە هاتنی کیانووری، شــاڵاوی خەیاڵ و ختووره سەریان کردەوە جەرگی. عەبدولڕەحمان و کیانووری ماوەیەک دووبەدوو لە ژووری دانیشتنەکە مانــەوە و دواجــار، کیانــووری چــۆن هاتبــوو، هەرواش بــە بێدەنگی ڕۆشــتەوە. بۆ سبەی شەو، باسی پێویستیی گۆڕینی شوێنی نیشتەجێ بوونــی خۆیانیان دەکرد، دەبوو بڵاوەی لێبکــەن. دەڵێن پاش دۆڕاندنی شــەڕ، ڕەخنەگرتن ئاســانە. بەڵام زۆر بێمانا بوو کە بەرپرسانی ناوچە جیاجیاکانی کوردستان، ماوەیەکی زۆر، هەموو پێکەوە لە ماڵێکی نهێنیدا بمێننــەوە. ئەگەر پۆلیــس ئەوانی لەو کاتەدا دەستبەســەر کردبا کاری حیزبــی دێموکــرات تەواو کرابوو، کەوایە پێویســت بوو شــوێنی دیکە بۆ خۆ شــاردنەوە بدۆزنەوە. بەڵام، بە گیرفانی بەتاڵ، چییان لەدەســت دەهات؟ دواجار، بڕیاریاندا ماوەیەکی دیکەش هەر لەو ماڵەدا بمێننەوە، بە تایبەت کە لە باری ڕێکخســتنەوە، پۆلیســی شا لە حیزبی دێموکرات و ڕێکخراوە دژبەرەکانی دیکە کاراتر نەبوو.

■ کۆکەڕەشە

مینـای بچکۆلانە نەخـۆش کەوتبوو. لە لایەکـەوە، چوونەدەرەوە بۆ هەموو قەدەغە بوو، لە لایەکی دیکەشەوە گیرفانیان بەتاڵ بوو. پیاوەکان بە جەخت کردن لەسەر ئەوەی مینا خۆی چاک دەبێتەوە، هەوڵیان دەدا لینا هێور کەنەوە. لینا، لەو چەشنە قسانەی لە ڕەزاییە زۆر بیستبوو. تا ئەو کاتە، سـەرەڕای کەمیی خواردەمەنی، توانیبووی بە خۆشەویستیی دایکانە و خەوی ڕێکوپێک، ئاگای لە تەندرووستیی کچەکەی بێت. بەڵام ئەمجارەیان نەخۆشینی کچەکەی جیددی بوو. مینا، لەبەر زۆریی کۆکە ڕەش و شین هەڵدەگەڕا. هەناسەی دەبڕا. دۆخی منداڵەکە تاقەتپڕووکێن بوو و پیاوەکانیش هەمان قسـەیان دووپات دەکردەوە. لینا مانی گرت، گوتی یان دوکتور بۆ منداڵەکەم دەهێنن، یان دەسـت لە ڕەش و سـپی نادەم. دواجار، عەبدولڕەحمان داوای لە ئیسـماعیل کرد بۆ دۆزینەوەی پارە و دوکتورێکی هەرزانبایی بچێتە ناوشار.

ئیسـماعیل پارەی دەسـت نەکەوتبوو، بەڵام ناونیشـانی دوکتورێکی مرۆڤدۆسـتیان پێدابـوو کـە ئامادەبوو، بـە بێ بەرانبەر، پشـکنین بۆ منداڵەکە بکات و دەرمانی پێویستی بداتێ.

هیچ کام لەو پیاوانە، تەنانەت ئیسـماعیلیش ئامادە نەبوون لەگەڵ لینا بچنـە دەرەوە و دەیانگـوت: «لەو ڕووەوە کە لینا خۆی لەسـەر بردنە دەرەوەی مینـا سـوورە، دەبێ بە تەنێـش بڕوات». لینا لە ترسـنۆکی ئـەو پیاوانە وەڕەز ببوو، ئەوەی بە زاریدا دەهات نەیدەگێڕایەوە. بەڵام بژاردەیەکی دیکەشـی نەبـوو. لە لایەکەوە زگی حـەوت مانگان بوو و لە لایەکی دیکەشـەوە، دەبـوو مینا بکاتە باوەش و مـاوەی کاتژمێر و نیوێـک، هەتـا لای دوکتورەکـە بە پێ بـڕوات، تەنانەت پـارەی کڕینی بلیتـی پاسیشـیان نەبـوو. لە تاران، تینـی خۆرەتاو لە مانگـی ژوئەندا تاقەتپڕووکێنـە. هەربۆیـەش، لینـا بەیانـی زوو لە مـاڵ وەدەر کەوت. دوکتورەکـە کاتژمێر ٩ی بەیانی لە شـوێنی کارەکـەی دەبوو. پیاوێکی بەتەمەن دەهاتە بەرچاو. لەبەرانبەریدا، لینا هەسـتی بە شڵەژان دەکرد.

دوکتورەکە منداڵەکەی پشکنی و گوتی کۆکەڕەشەیەتی.

نوســخەکەی بــۆ نووســی و ســەرەڕای ئــەوەی لێنــا لــە کاتــی چوونــەژوورەوەدا داوای لێکردبــوو پــارەی لــێ وەرنەگرێــت، داوای حەقدەســتی کرد. هەســتی شــەرمەزاری ســەراپای لێنــای داگرتبوو، ســەرلەنوێ بە شــەرمەوە داواکارییەکەی دووپات کردەوە. پزیشکەکە بە ناباوەڕییەوە ســەیری لێنای کرد و نوســخەکەی دایە دەســتی. لێنا نوســخەکەی وەرگرت و نایە ســەر میزەکە و ئەمجارەیان بە دەنگێکی پتەوەوە نوســخەکەی گەڕاندەوە و گوتی پێویســتم پێی نییە. ئاخر ئەو پارەی دەرمانەکانی پێ نەبوو.

لێنــا، تــا ئەو کاتە بە هێمنــی و لە ژێر لێوەوە قســەی کردبوو، بەڵام دواجــار بــە دەنگــی بەرز و پتەو قســەی خۆی کــرد. ئایا ئەو شــێوە قســەکردنەی کاریگــەر ببوو؟ بــە هەرحــاڵ، پزیشــکەکە ڕووی کردە قەفەســەی دەرمانەکان و پێویســتییەکانی لێنای دایە دەستی و گوتی: «ماڵئاوا خانم!»

لێنــا، بە بێ ئەوەی سپاســی بــکات لە ژوورەکە چــووە دەرەوە. بەو ســووکایەتییەوە کــە لە لایــەن پیاوەکانی ماڵــەوە پێی کرابــوو و ئەم سووکایەتیە نوێیەش کە لای دوکتور پێی کرابوو، خۆی بە ئەمەگداری کەس نەدەزانی.

کۆڵانەکان قەرەباڵغ و پڕ لە هاتوچۆی خەڵک و فرۆشیارە گەڕۆکەکان بــوون. لێنــا دۆخەکەی پێ خــۆش بوو. ماوەیەکی زۆر بــوو لە ماڵەوە قەتیس ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. بۆخۆی کەوتە گەڕان. لە تەنشت پیادەڕەوەکە دانیشــت، بــە بێئەوەی بیر لە مەترســی پۆلیس بکاتەوە. لای ئێــوارە لەگەڵ منداڵەکەی گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. تەندرووســتیی مینا گەڕایەوە و ژیان بە هەموو تەنگ و چەڵەمەکانیەوە بەردەوام بوو.

■ «هاوڕێیان بە یارمەتیتان...»

کۆبوونـــەوە حیزبییـــەکان لە ماڵـــەوە دەگیـــران. لە کاتـــی گونجاودا، هەندێ جـــار کۆبوونەوە فەرمییەکانیش کە بـــە بۆنەی بۆنموونە هاتنی هاوڕێیەکەوە یان بۆنەیەکەوە بەڕێوە دەچوو، لە ماڵەوە ڕێکدەخرا. لەم کاتانەدا لەگەڵ خواردن مەشـــرووبیش دەخورایەوە. هەموو جارێ کاک سدیق بە وتەیەک، کۆبوونەوەکانی دەست پێدەکرد. هەموو بە وردی و بە چێژەوە گوێیان لە وتەکانی کاک سدیق دەگرت. کاک سدیق، بە بای هەوا قســـەی نەدەکرد. لە ڕاستیدا بە شێوەیەکی سروشتی لە وتەبێژی و گوتاردانداندا کارامە بوو.

هـــاوڕێ غ. زۆری دەخواردەوە. ئەگەر گیرفانیشـــی بیبڕیایە ڤۆدکای دەخـــواردەوە، ئەگـــەر نەشـــبووایە، بـــە عارەقـــە هـــەرزان بابیەکـــەش ڕازی دەبـــوو. کاک ســـدیق، هەمیشـــە وتەکانی خۆی بـــە «ئەزانی کاک ڕەحمان...» دەســـت پێدەکـــرد. دواتر، گوێگرەکان خۆیـــان بۆ وتارێکی دوور ودرێژ ئامادە دەکرد. هاوڕێ غ. بە حەسرەتەوە سەیری ئیستکانی ڤۆدکاکـــەی دەکرد (ئیســـتکانی ڤۆدکاکەیان پاش وتەکانی کاک ســـدیق هەڵدەدا)، جووڵەجووڵی پێدەکەوت، دەکۆکی و بەم شـــێوەیە دەیویســـت کاک ســـدیق ناچار بکات کۆتایی بە قســـەکانی بێنێت. بەڵام کاک سدیق گوێی نەدەدایە. هاوڕێ غ. دۆش دادەما و نەیدەزانی چ بکات بۆ ئەوەی بـــە بـــێ تێکدانی بۆنەکە، ئیســـتکانەکەی خۆی هەڵدات. بـــە ڕوونی دیار بـــوو دۆخەکە ئازاری دەدات. ڕۆژێکیان هاوڕێ غ. دواجار ڕێگەچارەی بـــۆ دۆزییەوە. ڕێک لەو کاتەدا کە کاک ســـدیق ڕســـتە بە ناوبانگەکەی خۆی «ئەزانی کاک ڕەحمان..»ی بەزاردا هات، هاوڕێ غ. بە ئیستکانی ڤۆدکاکەیەوە هەســـتایە ســـەر پێ و بە دەنگی بـــەرز گوتی: «هاوڕێیان بـــە یارمەتیتـــان، دەخۆینەوە بە ســـەلامەتی، بژی». بە بـــێ ئەوەش کە چاوەڕێـــی دژکـــردەوەی هاوڕێکانی بێـــت، ئیســـتکانی ڤۆدکاکەی خۆی هەڵـــدا. لـــەو ڕووەوە کە هاوڕێ غ. لـــە هەموو بەتەمەنتـــر بوو، هەموو دەبـــوو ڕێزی بگرن. لە کۆبوونەوەکانی دیکـــەدا، ئەو کارەی هاوڕێ غ.

بوو بە بەشێک لە ڕێوڕەسمەکە و وتەکەی هاوڕێ غ. واتە «هاوڕێیان بە یارمەتیتان»یــش، دواتر وەک فۆرموولێکی لێهات کە زۆرجار بەکاریان دەهێنا و هەموو پێدەکەنین.

■ ... خۆ بە زل زانین

هــاوڕێ غ. پیاوێکــی کــەم دوو بوو، بــە دەگمەن لەگــەڵ هاوڕێکانی قسەی دەکرد، لەگەڵ لێنا هەر قسەی نەدەکرد و لە بەرانبەرەوە سەیری نەدەکــردن و بە گشــتی پیاوێکی مەشــرەفخۆش و کۆمەڵایەتی نەبوو. یــازدە کەس لە بــن میچێکدا پێکــەوە دەژیان. خواردەمەنــی کەم بوو. ســەرەڕای ئــەوەش، هاوڕێ غ. بــڕوای بەوە هەبوو کــە مافی خۆیەتی زیاترین و باشــترین پشکی خواردنی بەرکەوێت. سەرەڕای ئەوەش بە چووکەتریــن بیانوو دەرەنجا. ئەم هەڵســوکەوتەی هــاوڕێ غ. دەبووە هۆی تــووڕە بوونی لێنا. بــەڵام عەبدولڕەحمان ســەرکۆنەی دەکرد و دەیگوت ئێمە بە هۆی تەمەنیەوە دەبێ ڕێزی لێ بگرین و داوای لە لێنا دەکرد گوێی نەداتێ. دیارە گوتنی ئەم بابەتە سانا دەهاتەپێش چاو. لێنا، گەلێک هەوڵی دەدا کارەکان بە باشــی بڕۆنە پێش و بەرگەی ئەو ژیانە هاوبەشە بگرن، بەڵام هاوڕێ غ. لەم بارەوە چووکەترین هەوڵی نەدەدا. ڕووداوێکــی شــڵەژێنەر، کۆتایی بــەو تۆزقاڵە ڕێزەش هێنــا کە لێنا لە هاوڕێ غ.ی دەگرت. لێنا، سەرەڕای دووگیان بوونی، جلوبەرگی هەموو ئەو پیاوانەی دەشوشــت. جلەکانی ژێرەوەیانی سەرەتا دەکوڵاند، دواتر دەیشوشــتن و ئاوی دەکێشان. بۆ ئەوەی دەر وجیرانیش گومانیان لێ نەکــەن، جلوبەرگەکانی لەماڵەوە هەڵدەخســت و جێگۆرکێی پێدەکردن بۆ ئەوەی ئیشک ببنەوە. بەڵام لەبەر ئەوەی جێگایان تەنگ بوو، کراسە پیاوانەکانی دەدا بەســەر یەکتردا و ژێر شەڵوارەکانیشــیانی بە هەمان شــێوە دەخســت بەســەر یەکتردا. هاوڕێ غ. نەخۆشــیی سووزەنەکی هەبــوو و کەس ئاگاداری ئەوە نەبوو، ڕۆژێــک عەبدولڕەحمان لەکاتی بەکارهێنانــی دەرمانــدا دەیبینێــت و هــاوڕێ غ. ناچــار دەبێــت بەلای

عەبدولڕەحمانەوە دان بە نەخۆشییەکەیدا بنێت.

عەبدولڕەحمان پاش ماوەیەک ئەو بابەتە بە لینا دەڵێت و دیارە دواتر لەو کارەی خۆی پەشـیمان بووەوە و گوتبووی ترسـاوە لینا هاوڕێ غ. لـەو ماڵـە وەدەر بنێت. لیناش پێی گوتبـوو : «هەرگیز بە بێ ئیزنی تـۆ ئـەوەم نەدەکرد». بەڵام هەموو لە مەترسـیی تووشـبووندا بوون و هەروەهـا مینای بچکۆلەش. ڕەنگیشـە کار لـەکار ترازابێت و هەموو تووش بووبێتن. لینا گەلێک تووڕە بوو، لەگەڵ کەس قسەی نەدەکرد و بـۆ ئەوەش هەموو لە تووڕەییەکی تێبگەن، ئەوەی دەهاتە دەسـتی، بە عەرزیدا دەدا. عەبدولڕەحمان ناچار ببوو هۆکاری تووڕەبوونی لینا بۆ هەموو شـیکاتەوە و داوایان لێبکات هەموو جلوبەرگەکانیان داکەنن و بە وردییش خۆیان بشـۆن. خودی لیناش هـەر وایکرد. دواتر خۆی لە چێشـتخانەکە قەتیس کرد و دەسـتی کرد بە کوڵاندنی هەموو جلەکانی ژێرەوەیـان و شوشـتیانی و ئوتـووی کـردن و دواجاریـش هەمـوو ماڵەکـەی خاوێـن کردەوە. ئـەم کارانە چەند ڕۆژی خایانـد و دواجار لینا گەشـتە ئەو دەرئەنجامە کە لەوە زیاتر هیچی بۆ تەندروسـتی ئەو جەماعەتە پێناکرێت. پاشان لە بێدەنگیدا چاوەڕێی دەکرد بزانێ کەسیان نەخۆش دەکەون؟ هەموو ورەیان بەردابوو. لەسـەر پەنجە دەرۆشـتن و هەندێجـار، یەکێـک لە پیاوەکان دەچووە چێشـتخانەکە و بێدەنگ بە پێوە دەوسـتا و بە چاو دەیویسـت بە لینا بڵێت لێی تێدەگات. بەڵام لینا وەها تووڕە بوو کە نەیدەویست ئەو ئیشارە و ئاماژانە ببینێت و دەری دەکردن.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەچووە چێشتخانەکە و دووپاتی دەکردەوە کە هیـچ نەبـووە و بابەتەکە ئەوەندەش ئاڵۆز نییە، لینا زیاتر تووڕە دەبوو و عەبدولڕەحمانـی ناچار دەکرد لە چێشـتخانەکە بچێتـە دەرەوە. لینا زانیارییەکی ئەوتۆی لە مەترسـیی ڕاسـتەقینەی ئەو نەخۆشییە نەبوو. بـەڵام بەهەرحـاڵ، ئـەوەی دەیزانی، لـە زانیارییەکانی هاوسـەرەکەی لەوبارەوە کە تەنیا لە زاری ئەم و ئەوەوە هەندێ شتی بیستبوو،زیاتر

بــوو. لــەم وڵاتەدا، بابەتــی لەو جۆرە، بۆ باس و گفتوگــۆ نابن و نە لە قوتابخانە و نە لە ماڵەوە کەس باسی ناکات.

هــاوڕێ غ. هەرگیــز داوای لێبوردنــی نەکــرد. لێنــا ناچــار بــوو لە ماڵــەوە تەحەمولی بــکات. ڕێگاچارەیەکی دیکە نەبــوو. چار نییە، دەبێ چەرمەسەرییەکانی دۆخە تایبەتەکان قبووڵ بکرێت.

پۆلیسەکان بە یۆنیفۆرم و بێ یۆنیفۆرم، لە کۆڵانەکاندا دەسووڕانەوە و گەنجەکانیــان دەگــرت و بــۆ ســەربازییان دەنــاردن. ئیســماعیلیان گرتبــوو. بەڵام ئەو بە نیشــاندانی پێناســی خوێنــدکاری، خۆی دەرباز کردبوو. پێویســت بوو خانووەکە بگۆڕن. بۆ ئەوەی هەڵەکەی پێشــوو دووپــات نەکەنەوە و هەموو بەرپرســانی ناوچەکە لــە بن میچێکدا کۆ نەکەنــەوە، بڕیاریان دا بڵاوەی لێبکەن، بە تایبەت کە بەشــێک لە گرفتە ماڵییەکەشــیان چارەســەر ببوو و ئەوە تا ڕادەیەکــی زۆر ببووە هۆی هێور بوونەوە و ئارامیی لێنا.

لە ماوەی چەند ڕۆژدا هەموو شــتێک جێبەجێ بوو. هەموو شــەوێ دوو کەســیان دەردەچــوون و دواتــر لــە کۆڵانەکاندا لێکتــر دادەبڕان. هیچکامیان نەدەبوو شوێنی ژیانی ئەوی دیکەی بزانیبا. عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکــەی بــەر لە دوا کەس لــەو ماڵە چوونــە دەرەوە. دوا کەس ئیسماعیل بوو. تەنیا ئەو شمەکەیان برد کە بۆیان هەڵدەگیرا و بەڕاستی پێویستیان پێی هەبوو. ئەوەی مابووەوە لە بری ئەو کرێیەی نەیاندابوو، بەجێیان دەهێشت. ئاستەمە بتوانیت ژمارەی جێگۆڕکێکانیانت لە دەستدا بێت. جێگۆڕکێکانیان پەیوەندی بە چڕبوونەوەی خەبات، کەم بوونەوەی چالاکیەکانیان یان دۆخی چاوەڕوانیەکانیانەوە هەبوو. ماوەی مانەوەیان لــە شــوێنێک، گرێدراوی بــارودۆخ بوو. بەڵام لەوە بــەدوا، نەدەبوو لە چەند حەوتوو زیاتر تێپەڕێت.

■ گەنجیەتی

لە تەمەنی گەنجییەتیدا، مرۆڤ نازانێت کە ڕۆحسووکی و شادیی ژیانی خۆی ئەمەگداری تەندرووستیی جەستەیەتی. هەروەها گەنجەکان، لە دنیای بەتەمەنەکان ڕازی نین و بە نیازن بیگۆڕن. جیلی عەبدولڕەحمان و لێنا، دەیانویست جێگای هەژاری و نادادپەروەری بە نان و بەختەوەری بۆ هەمووان بگۆڕنەوە، ئەویش بە هێز و خرۆشی لەبن نەهاتووی جوانەگایەکی شەڕانییەوە. بەڵام بە تێپەڕینی زەمەن، جوانەگاکان یان پیر بوونە یان لە پشت میلەکانی زنداندا وەختە بڕزێن، هەڵبەت ئەگەر لە دەرئەنجامی پیری و لە ژێر باری توند و تیژیدا نەمردبێتن. ئەوەی ماونەتەوە، لە سەرانسەری دنیادا و دوور لە وڵات و زێدی خۆیان بڵاو بوونەتەوە. ئەوانە، برینی جەنگە دۆڕاوەکانیان دەلێسنەوە و لە هەمان کاتدا هیوادارن کە ئەو گەنجانەی جێگای ئەوانیان پڕ کردۆتەوە، سەرکەوتن لە ئامێز بگرن.

عەبدولڕەحمان و لێنا لەو جیلە بوون کە بڕوایان بەوە هەبوو لە کۆمۆنیزمدا چەکێکی دژ بە ئازار و چەرمەسەری دەدۆزنەوە. بەڵام ئەم دژە ژارە ڕێک بە پێچەوانەوە، شتێکی بە زەرەر و کوشندەی لێ دەرچوو، بە ڕادەیەک کە بوو بە بکوژی خەڵکەکەی خۆی. پاش تێپەڕاندنی ئەزموونێکی لەم دەستە، ئایا دەکرێ، بە بێ هیچ دواهاتێک بە زیندوویی بمێنیتەوە؟

■ ماڵی ئاغای ئابراهام

ئەو ماڵەی ئەمجارەیان عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی وەکوو حەشارگەیەک دۆزییانەوە، لە گەڕەکێکی هەژارنشینی تاران هەڵکەوتبوو. خاوەنی ئەم خانووەش زەردەشتی بوو. بەڵام ئەم یەکەیان، هەم هەژار بوو، هەم خوێندەوارییەکی ئەوتۆی نەبوو، تەنانەت ئاوێستاشی نەخوێندبووەوە کە دەڵێن کتێبی پیرۆزی زەردەشتی پێغەمبەرە، بەڵام بڕوای بە هێزی خێر هەبوو. نێوی ژنەکەی زولەیخا بوو و پێنج منداڵیان

هەبوو کە لە نێوان سێ بۆ حەوت ساڵدا بوون. ئەم ژنە، دەنگێکی نێری هەبوو و بۆ کار یا شەپازللە لێدانی منداڵەکانی دەستێکی کارای هەبوو. ئاغــای ئابراهام لەوەیکە توانیبــووی نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی خۆی کە دوو ژووری هەبــوو بەکرێ بدات زۆر خۆشــحاڵ بــوو، بە تایبەتی کە ئەو کرێچییانە تەنیا منداڵێکیان هەبوو و چاوەڕوانی منداڵێکی دیکەشیان دەکرد(ئەمە لە باشــتر بوونی دۆخی ژیانی بنەماڵەکەیدا کاریگەر بوو). ئەوەش خۆی دەبووە هۆی دروست بوونی هەستی باوەڕبەخۆبوون.

ژن و مێردێکی دیکەی کرێچیش کە هیندی و خەڵکی بەمبەیی بوون، لە ژوورێکی دیکەدا و لە تەنشــت کرێچییە نوێکاندا دەژیان. ئەم ژوورە لە ماڵەکەی عەبدولڕەحمان و لێنا، تەنیا بە جامخانەیەکی شووشەبەندی ڕەنگ کراوەوە جودا دەبووەوە. بەڵام چێشتخانەکەیان هاوبەش بوو.

هــاوڕێ حیزبییەکان، بە بیانووی خواردنی نانــی ئێوارە، کۆبوونەوە حیزبییەکانیان لە ماڵی ئەوان بەڕێوە دەبرد. بابەتی باسی کۆبوونەوەکان، ســەرەڕای ئەرکە پێویست و دەســبەجێکان، بریتی بوو لە: ڕێکخستنی خەباتی سیاسی، وەکوو ڕاکێشانی ئەندامانی نوێ، دیاریکردنی تاکتیکی دروســتی خەبــات و ئەو چالاکییانــەی کە دەرئەنجامەکــەی ڕووخانی ڕێژیمی شــا و جێگر بوونی سیســتمی دادپەروەرانە بۆ هەموو خەڵک بێــت. لــەم قۆناغەی خەباتدا، هێشــتا کەس بیری لــە خەباتی چەکداری نەدەکردەوە.

لێنــا ببووە ئاواڵی ژنە هیندییەکەی دراوســێی. ئــەم ژنە هیندییە پێی ســەیر بــوو کە لێنا لــە چوونەدەرەوەدا چارشــێو دەدا بە ســەریدا، لە حاڵێکــدا ئــەم ژنە هیندییــە و زۆرێک لــە ژنانی ئێرانیش چارشــێویان بەسەردا نەدەدا.

لێنــا بۆی ڕوون کــردەوە کە ئەو خووی بەوە گرتــووە و بە تایبەت دەیەوێ بەڕاســتی نیشــان بدات کە بووەتە موســوڵمان. لە ڕاســتیدا، یەکەمیــن جــار کە لێنا بە بێ چارشــێو لەگەڵ مێردەکــەی چووبوو بۆ حەمامی گشــتی، حەمامچییەکە بە بیانووی ئەوەی لێنا موسوڵمان نییە،

نەیهێشتبوو بچێتە ژوورەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بۆی شی کردبووەوە کە ئەگەر لێنا کافر بووایە، شووی بەو نەدەکرد و حەمامچییەکەی ڕازی کردبــوو ڕێگری لــە لێنا نەکات. بــەڵام حەمامچییەکــە زۆر بە جیددی ئامۆژگاریی عەبدولڕەحمانی کردبوو کە ژنەکەی ناچار بکات چارشــێو بەســەردا بدات. عەبدولڕەحمانیش، هاوکات کە بەڵێنی بە حەمامچییەکە دەدا، پێی گوتبوو بۆ بردنە پێشــی هەموو کارێک پێویســتە پشوودرێژ و لەســەرخۆ بیــت. لێناش بــەو ژنــە هیندییەی دەگوت: «مــن لە پاش ئەوەوە توانیم بە بەردەوامی بچمە حەمام و لەم وڵاتەدا هەموو شتەکان وەکــوو حەمام کردنن. من مێردەکەمم خۆشــدەوێ و نامەوێ بە هۆی چارشــێوێکی نەفرەتییەوە تووشی کێشــەی بکەم.» لێکدانەوەکانی لێنا، نەک هەر ئەو ژنەی تێگەیاند، بەڵکوو ئەویش دەیگوت، ئەگەر پێویســت بکات لەبەر هاوسەرەکەی ئامادەیە هەمان کار بکات.

■ ئامادەکاری بۆ گەڕانەوەی لێنا بۆ ئورووپا

عەبدولڕەحمان خۆی بۆ ســەفەری ئورووپــا و بەجێگەیاندنی ئەرکی حیزبی لەوێ ئامادە دەکرد. پێش ڕۆشتنی ئەو، حیزب بڕیاڕی دابوو کە لێنا و منداڵەکانیشــی دەبێ لە ئێران بڕۆن. عەبدولڕەحمان ئەم بابەتەی لەبــەردەم هاوکارەکانیدا بــە لێنا ڕاگەیاند. هاوکارەکانیشــی هەریەکەو شتێکی لێ زیاد کرد و بە تایبەتی جەختیان لەوە دەکردەوە کە پێویستە لێنا منداڵەکانی بە هەســتێکی نیشــتمانی و کوردانەوە پەروەردە بکات. لێنــا حەزی لەو زێدەڕۆییانە نەبوو. لە لایەکەوە، ڕاگەیاندنی ئەو بڕیارە لــە لایەن عەبدولڕەحمانەوە بە بێ ئــەوەی ڕاوێژی لەگەڵ لێنا کردبێت، و لــە لایەکی دیکەشــەوە، زێدەڕۆییەکانی هاوکارەکانیان لە ئامۆژگاری کردنیدا، لێنای بێزار کردبوو و هەربۆیەش، ڕووی لە هەموویان کرد و گوتی: «ئەگەر بەڕاستی حەزتان لێیە کە منداڵەکانمان وەکوو کوردەکان پەروەردە بن و لەم ناوەدا من بوومەتە هۆی مەترســی بۆ ئێوە، باشتر وایە لە یەکێک لە گوندە دوورەدەســتەکانی ناو شــاخەکانی کوردستان

بژین. ئاوا منداڵەکان بە کولتووری کوردەواری پەروەردە دەبن. بەڵام لە ئورووپا و بە بێ ئامادەبوونی باوکیان، هەر بیریشی لێ مەکەنەوە».

گەر دەتانهەوێ بڵێن لینا ئیتر ژنێکی پێگەیشتوو و تێگهیشتوو بوو، دەبێ دان بەوەدا بنێین کە لەم بارەیەدا وا نەبوو. ئەو باش دەیزانی ئەم دابڕانــە بۆ منداڵەکان کە چیدیکە باوکیان نابیننەوە، زۆر بە زەرەریان دەبێت. لە لایەکی دیکەشەوە، دەیزانی کە ڕۆشتن بۆ ئورووپا، واتە کۆتایی چالاکییەکانــی لە بزووتنەوەی بەرگریــدا. دیارە لەوەش ئاگادار بوو کە شوێنی ئەو لەو بزووتنەوەدا بە ئاسانی پڕ دەبێتەوە. باش دەیزانی کە لە سیستمی ئاڵۆزی کاری نهێنی دا، ئەو چەرخێکە لە چەرخەکان و ئەوەش کە لەم سیســتمەدا، کەس نابێ ئاگای لــە چالاکییەکانی ئەوی دیکە بێت و لە نەبوونی کەســێک دا، یەکێکی دیکە بە ســانایی جێگەی دەگرێتەوە. ڕاســتییەکەی ئــەوە بوو کە بۆ لینا، دەســت هەڵگرتن لــە چالاکییەکانی زۆر ئەســتەم بوو. ئەم چالاکییانە ببوونە هۆی ئەوەی کە لینا هەســت بکات کەســێکی بەکەڵکــە. هەروەها باوەڕی بــەوەش هەبوو کە بوونی ئەو بۆ بەرگری کردن لە هاوســەرەکەی پێویســتە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو گەلێک ئۆگری ئێران و کوردســتان ببوو. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا، لــە بەرانبەر بڕیاڕی دەرچــوودا، هیچی پێ نەدەکرا. هەربۆیەش، لینا بە مەبەستی وەرگرتنی پاسپۆرت ســەردانی سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی لە تارانی کرد. ســەفیر کەســێک بوو بە ناوی ئاغای زاهۆرا (zahora). ئەو کەسێکی کۆنە کۆمۆنیست، پیاوێکی مرۆڤدۆست، دێموکراتێکی ڕاستگۆ و بە ورە بوو. لەو پیاوانە بوو کە توێژی نومانکاتوری چێکۆســلۆڤاکی بــە ناردنیان بۆ پۆســتە دوورەدەســتەکان، لەملی خۆیــان دەکردنەوە. ســەفیری چێکۆســلۆڤاکی، یەکێک لــەو پیاوانە بوو. ئــەو زۆر نەژیا بۆ ئــەوەی قووڵایی گەندەڵی و دارزاویی ئەو سیســتمە ببینێت کە هەموو تەمەنی خەباتی بۆ کردبوو و باوڕی بە درووستییەکەی هەبوو.

جەنابی سەفیر دەستبەجێ دەستی کرد بە تۆمار کردنی پاسپۆرت بۆ لینا و مینا. بەڵام گرفت ئەوکاتە دەستی پێکرد کە ئەوان لەگەڵ کێشەی

ڕێکەوتی ڤیزای هاتنەژوورەوەی ئێران لە پاســپۆرتەکەیاندا ڕووبەڕوو بوون. لەو کاتەدا، بزووتنەوەی بەرگریی ئێرانیش لە ئیدارەی پاسپۆرت خەڵکی خۆیان نەبوو کە ئەو ئاســتەنگە چارەســەر بکات. بەم چەشــنە یەکەمین هەوڵی لینا بۆ چوونە دەرەوە لە ئێران شکستی هێنا.

ئــەوان لــە ڕێــی پارێزەرێکەوە کە بــە پارێزەری هــەژاران ناوبانگی دەرکردبوو، هەوڵێکی دیکەیان دا. ئەم پارێزەرە کۆمۆنیستەش، بە کەڵک وەرگرتن لە پیشــەکەی، لە ڕێگە یاســایی و نایاساییەوە هەوڵی زۆری دا و توانی پاســپۆرتێکی فەرمی بۆ لینا دەربکات، بەڵام بەڕێوەبەرایەتی پۆلیســی تاران لە پێدانی ئەو پاسپۆرتە بە پارێزەرەکە خۆی دەبوارد و دەیگوت کە خودی لینا دەبێ بۆ وەرگرتنەوەی پاسپۆرتەکەی سەردانیان بکات و لە ڕاستیدا ئەوە تەڵەیەک بوو بۆ لینا.

لــە کار و چالاکیــی نهێنــی دا، زۆرجــار مرۆڤ ناچار بــە کردەوەی داهێنەرانــە و دەســتبەجێ دەبێــت. خەباتکارە ئێرانییــەکان، بە کورد و غەیرە کوردەوە، لەو بابەتە بێبەری نەبوون. ئەوان، ســەرەڕای ئەوەی مەرگ ئاقاری تەنیبوون، باوەڕیان بە ژیان هەبوو.

عەبدولڕەحمان و هاوکارە کوردەکانی کە پلانیان بۆ ڕۆشــتنی لینا لە ئێران دادەڕشت، لە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەکدا بوون کە لینا لەو داوە دارێــژراوە ڕزگار بکەن. دواجار بڕیاریان دا کە لینا بە مەبەســتی وەرگرتنی پاسپۆرتەکەی ســەردانی بەڕێوەبەرایەتی پاسپۆرت بکات و لەوێش هەوڵ بــدات دووگیانییەکەی و زگە بەرزەوە بووەکەی بنوێنێ. چەنکوو پۆلیس نەیدەوێرا ژنێکی دووگیانی بیانی دەستبەسەر بکات.

لینا پێی گوتن: «بەڵام نابێ ئەوە لە یاد بکەن کە من بیانی نیم.»

وەڵامیان دایەوە: «بەڵام هەیت».

لینا پرسیاری کرد: «چۆن؟»

وەڵامیان دایەوە: «ســەفیری چێکۆســلۆڤاکی لە ســەردانەکەی تۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتــی پۆلیــس ئــاگادارە و ئەگــەر تۆ لە گەڕانــەوەی خۆت ئاگاداری نەکەیتەوە، ئەو ئەرکی خۆی جێبەجێ دەکا.»

چیرۆکێکی ساختەشیان بۆ لینا ساز کرد و پێیان گوت کە دەبێ جەخت لەوە بکاتەوە کە هاوسەرەکەی بایەخێکی ئەوتۆ بەو و منداڵەکەی نادا و کاتێکیش دێتەوە، لەگەڵ هاورێکانی دێتەوە و کاتی خۆی بە یاری وەرەق لەگەڵ ئەوان دەباتە سەر، مەست دەکات و لە کاتی سەرخۆشیدا، بیانوویان پێ دەگرێت و توندوتیژی بەرانبەریان دەنوێنێت و هیچ ڕێزێک بۆ ژن و منداڵەکەی دانانێت و دواجار ئەوەیکە، تینی بۆ هاتووە و دەیهەوێ بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و لە کۆتاییشدا بڵێت کە فارسی نازانێت و سەر لە سیاسەت دەرناکات و بە گشتی لەو ژیانە هاوبەشە پەشیمان بۆتەوە.

بڕیاردرا هەفتەیەک پاش ڕۆشتنی عەبدولڕەحمان، لینا سەردانی بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس بکات و هۆیەکەشی ئەوە بوو کە ئەوان دەبوو لەوە دڵنیا بن عەبدولڕەحمان لە سنوور پەڕیوەتەوە.

لینا ڕووی تێکردن و گوتی: «ئەی ئەگەر لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس باوەڕ بە چیرۆکەکەم نەکەن و دەستبەسەرم کەن، ئەوسا چ دەبێت؟ مینا چی لێ بەسەر دێت؟ و ئایا ئێوە دەتانهەوێ من لە زینداندا منداڵەکەم ببێت؟»

لە وەڵامیدا گوتیان: «ڕێگە چارەیەکی دیکەمان نییە. دەبێ ئەو ڕیسکە بکەین».

هەموویان و تەنانەت هاوسەرەکەشی ڕازی بوون. ترس لینای داگرتبوو. کاک سدیق هەوڵیدا دڵی بداتەوە و گوتی: «مینا لای زولەیخا (ژنی خاوەن ماڵ) دادەنێیت. ئەو ئاگای لێی دەبێت. ئەگەر دۆخەکە تێک چوو، کچەکەت دەبەمە لای دایکم».

لینا بەدڵیدا هات: «ئەشا ئەو دڵدانەوەیە؟! بە دڵنیاییەوە دۆخێکی بێ بەزەییانە بوو. بەڵام چاریش نەبوو. هەربۆیەش، لینا قبووڵی کرد. لینا گەنج، عاشق و تێگەیشتوو بوو، بەڵام ترسەکەی وای لێدەکرد پەنا بۆ پووشێکیش بەرێت. هەربۆیەش ڕووی تێکردن و گوتی: «ئێوە لەوە دەترسن من خەیانەتتان پێ بکەم؟»

ڕاســتییەکەی ئەوەیە کە ئەوان هیچ ترسێکیان نەبوو: عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا، مەترسیی تێپەڕاندبوو و لینا‌ش، نە ناو و نە ناونیشانی هیچ کام لەو خەباتکارانەی نەدەزانی. لە ڕاســتیدا، چالاکیی نهێنی پارێزەری ئەوان بوو. پاشــان، ئــەوان هەموو ماڵەکە گــەڕان و هەموو بەڵگەنامە مەترســیدارەکانیان نایــە کارتۆنێکی گــەورە و جانتایەکەوە. لینا دەبوو پــاش ڕۆشــتنی عەبدولڕەحمان، ئــەو بەڵگەنامانە بداتە دەســت ئاغای زاهورا، ســەفیری چێکۆسلۆڤاکی. جەنابی ســەفیر بەڵێنی دابوو ئەوانە لە ســەفارەت بشــارێتەوە. هەموو شــتێک ئامادە بوو و مابووەوە لینا یارییەکە بەرێتە پێشەوە.

■ سەفەری عەبدولڕەحمان بۆ ئورووپا و ڕۆشتنی لینا بۆ زاینگە

ســەرلەبەیانیی چوارشــەممەیەک، دەمــی بەیــان، بــە پەلەپــڕووزە ماڵئاواییــەکان کــران. عەبدولڕەحمــان و دوو هاوڕێــی بــەڕێ کەوتن. لــەم کاتەدا، پۆلیس زۆر بە جیددی و بە شــێوەیەکی کەم وێنە بەدوای عەبدولڕەحمانــەوە بوو. ئەو دەبوو ســەرەتا بــە پاس و دواتر بە پێ لە ڕێی شــاخەکانی کوردستانەوە ســەفەر بکات. لینا هەوڵی دەدا سەفەرە مەترسیدارەکەی عەبدولڕەحمان بێنێتە پێش چاوی خۆی، ئەو سەفەرەی کە لــە زەینی ئەودا، هەمیشــە بــە دەستبەســەربوونی عەبدولڕەحمان کۆتایــی پێدەهــات. هەربۆیەش لە کاتــی ماڵئاواییدا بــەدەم پاڕانەوەوە داوای لێکــرد: «هەر دەرفەتێکت بۆ هەڵکەوت، لە دۆخی خۆت ئاگادارم کــە». (دیارە عەبدولڕەحمان ئــاگاداری کردەوە، ئەویش، ئەو کاتەی کە خۆی لە ئورووپا گەڕایەوە و منداڵی دووهەمی ساڵەوەختە بوو!).

ئێــوارەی هەمان چوارشــەممە، منداڵەکەی نێو زگــی مینا، تەنگی پێ هەڵچنی. ســدیق هەوڵی دەدا هێوری کاتەوە و گوتی: «ســەیرە، هێشــا مانگێکی ماوە بۆ لەدایک بوونی!»

منداڵەکــە خەریــک بوو پێــش وەخت لەدایک بێت. بــەڵام لینا هەرچی دەکــرد ئەو پیاوەی بۆ تێنەدەگەیی. دواجار، لینا توانیی نیوە ســازانێک

لەگەڵ ئەو پیاوە بکات و ئەویش ئەوە بوو کە دەبوو سدیق مێنا بەرێتە لای دایکی و ئەگەر هیچ ڕووی نەدا، بیگەڕێنێتەوە بۆ ماڵەوە. لە سەر نیشانەیەکیش ڕێک کەوتن و ئەویش ئەوە بوو کە ئەگەر لێنا کراسە سوورەکەی مینای لە دەرەوەی پەنجەرەکە هەڵواسی، واتاکەی ئەوە بوو کە لێنا خەریکە دەچێت بۆ زاینگە.

لێنا شمەکی پێویستی کۆکردەوە. سروشت خەریک بوو هەموو پرۆژە و بڕیارەکانی خەباتکارەکانی دەکردە بڵقی سەرئاو. لێنا دەبوو پێش چوونی بۆ زاینگە، هەموو بەڵگەنامەکان بگەیەنێتە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی. ئەو بە هیچ شێوەیەک نەیدەتوانی ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ماڵەوە بەجێ بهێڵێت. هەربۆیەش چاوەڕوانی دەکرد تا ئەو کاتە منداڵەکەی لەدایک نەبێت.

لای چواری بەیانی، لێنا ئاغای ئابراهامی لە خەو هەستان بۆ ئەوەی تاکسییەکی بۆ بگرێت. لەو کاتەدا، زۆربەی ماڵەکان تەلەفۆنیان نەبوو و لێناش نەیدەزانی تاکسییەکان شەوانە کار ناکەن. کاتژمێر شەشی بەیانی، ئاغای ئابراهام بە تاکسییەکەوە گەڕایەوە و پۆلیسێکیشی لەگەڵ بوو. لێنا کە چاوەڕوانی ئاغای ئابراهامی دەکرد، لە پشت دەرکەی ماڵەکە بە چەمەدان و کارتۆنەکەوە وەستا بوو. بەڵام ڕەوتی ڕووداوەکان ئاسایی نەدەچوونە پێش.

ئاغای ئابراهام (کە ئاگاداری دۆخەکە بوو) دەستبەجێ لێنای تێگەیاند کە بۆ دۆزینەوەی تاکسی ناچار بووە سەردانی ژاندارمێری بکات. ئەو پۆلیسە دوای ئابراهام کەوتبوو بۆ ئەوەی دڵنیا بێت بەڕاستی ژنێک ژان گرتوویەتی و هەروەها دەیویست بزانێ دەچێتە کام نەخۆشخانە. هێشتا لێنا زاری نەکردبووەوە کە بڵێت دەچێتە نەخۆشخانەی «ئامریکایی»، پۆلیسەکە ماڵئاوایی کردبوو و ڕۆشتبوو. تاکسییەکە چاوەڕوانی لێنا بوو.

لێنا بەخۆی دەگوت: «بیرۆکەی نەخۆشخانەی ئامریکاییم لە کوێ هێنا!» لەم گەڕەکە هەژارە، هیچ ژنێک لە نەخۆشخانەی ئامریکایی منداڵی

نابێت. ئەوان لەماڵەوە یان لە نەخۆشــخانەی حکومەتی منداڵیان دەبێت. لــە کاتێکدا کە لێنا لە خۆی توورە بوو، شــۆفێری تاکســییەکە کارتۆن و چەمەدانەکــەی دەخســتە پشــت ئۆتۆمبیلەکە. دواتــر ئۆتۆمبیلەکەی پێکــرد و رێــی نەخۆشــخانەی «ئامریکایــی» گرتەبەر. ئێســتا، دەبوو ورە بداتــە بەر خۆی و داوا لە شــۆفیرەکە بکات کە ســەرەتا بیبات بۆ سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی و لەوێش چاوەڕوانی بکات و دواتر بیبات بۆ نەخۆشخانەی شــۆرەوی. لە ڕاستیدا، لە ساڵەکانی ١٩٥٠دا، ژمارەیەک لە شۆفێر تاکســییەکان هاوکاریی پۆلیسیان دەکرد. دواجار، لێنا ورەی هەبووایــە یان نە، بژاردەیەکی دیکەی لەبەردەســتدا نەبوو. هەربۆیەش داخوازەکەی درکاند. شــۆفیرەکە، لە ئاوێنەکەوە ماوەیەک سەیری کرد و ســەرتا هیچی نەگوت. لێنا تێگەیی کە شــۆفیرەکە بیر دەکاتەوە و بە دڵنیاییــەوە بــە لای خۆیەوە دەڵێــت ئەم ژنە دووگیانە کــە ژان و ژۆر هەڵیپێچــاوە، گوماناویی دێتە بەرچاو و هەربۆیەش باشــتر وایە بیباتە ژاندارمێــری، لــەوێ پارەشــی ئەدەنێ، با لەوێ لێــی بپێچنەوە و خۆی بەرگــری لــە خۆی بکات، بەڵام ئەگەر ئەم ژنە لە ژاندارمێری تەنگی پێ هەڵچنرێــت و منداڵەکــەی ببێت، کەس باریقەلای بــۆ ناکات و پاش ئەم هەموو بێنە و بەرەیە، ئەو برە پارە کەمەی بۆ ئەو کارە دەیدەنێ، ئەوە ناهێنێت خۆی تووشی ئەو سەرئێشەیە بکات و ئەوسا هاوکارەکانیشی کــە هەموویان کۆمۆنیســت بــوون، چییان پێ دەگوت؟ ئــەوان چیدیکە نەیاندەدوانــد و هەواڵی ئــەم ڕووداوە بە خێرایی با بڵاو دەبووەوە و... هتد...

دواجار شۆفیرەکە ڕووی لە لێنا کرد و گوتی: «بەسەر چاو خاتوون» و ڕێڕەوەکەی خۆی گۆڕی. پاش ئەوەی گەیشتنە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی، لێنا ماوەیەکی زۆر لە زەنگی درگای بەشــی خزمەتگوزاریی سەفارەتی دا. لــە چەمــەدان و کارتۆنە پڕ لــە بەڵگەنامەکانی بەر پێی تۆقیبوو. لەو بێدەنگییەی بەرەبەیانەدا، زەنگی سەفارەت دەزرینگایەوە و پۆلیسیش لە هەموو شوێنێک هەبوو. سکرتێرە پیرەکەی سەفارەت لاقی کێش دەکرد

و بـــەرەو درکەکە دەهات، کاتێک دەرگاکەی کردەوە، هێشـــتا چاوی بە خەوەوە بوو. دیار بوو بە پەلە کراسەکەی کردۆتە بەری، چونکە هێشتا بەشێک لە کراسەکەی لە دەرەوەی شەڵوارەکەیەوە بوو و دانەخرابوو. سکرتیرە پیرەکە، نەیدەهێشت لینا بچێتە ژوورەوە و پرسیاری هۆکاری سەردانەکەی لێکرد. لینا دەسبەجێ کارتۆنە گەورەکە و چەمەدانە پڕ لە بەڵگەنامەکانی دایە دەســت ســکرتێرەکە و داوای لێکرد بە پەلە سەفیر لە خەو هەســتێنێت. پاشـــان، لەگەڵ ئەوەدا چاوی بڕیبووە سەرکەوتنی ســکرتێرەکە لە پلیکانەکان، لەسەر مۆبلێک دانیشت. بەرەژان تەنگی پێ هەڵدەچنــی، لینا دەســتی بــە زگیدا دەهێنا و دەیگــوت: « خۆڕاگر بە و تۆزێکــی دیکــەش دان بەخۆتــدا بگرە! مــن دڵنیام تۆ کوڕیــت و دەبیتە فتبۆلیستێکی ڕاستەقینە».

منداڵی یەکەمی لە دۆخێکی ئاساییدا ببوو و منداڵەکەش بۆ بوون هیچ پەلەیەکــی لێ نەکردبــوو. ئەمجارەیان، ڕێک بە پێچەوانــەوە، منداڵێکی تۆقە ئێخەی پێگرتبوو و دیارە لیناش بۆ لە ئامێز گرتنی بەپەلە بوو.

دۆخەکــە نائاســایی دەهاتــە بەرچــاو. لینــا بــە تەنیــا، لــە ڕێڕەوی ســـەفارەتێکی کۆمۆنیســتی لــە وڵاتێکــدا کــە بــە شــێوەیەکی دڕندانە ڕاوەدووی کۆمۆنیستەکانیان دەنا، دانیشتبوو و سروشتیش بەپەلە بوو. ســـەفیری بەڕێزیش کە هیچ پەلەیەکی نەبوو و بەکاوەخۆ لە پلیکانەکان دەهاتە خوارەوە، بە دەنگێکی براوسکەئاســا پرســیاری لە لینا کرد کە تۆ لەم کاتەی بەیانیدا لێرە چ دەکەیت و پاشان گوتی: «دیارە بە بینینت خۆشحاڵم».

لینــا لــە وەڵامدا گوتــی: «تکایە چاکــەم لەگەڵ بکە و بــە پێی بەڵێنی پێشــووترت ئەمانــە لێرە ڕابگرە! مــن دەبێ بە خێرایی خــۆم بگەیەنمە زاینگە.»

ئاغای سەفیر کە سەرەتا دوودڵ بوو، گوتی:»دەبوو هەر لە سەرتاوە بــە منت گوتبا، چونکوو من کاتێکی زۆرم داناوە بۆ ئەوەی جێی متمانە و ناساندن بم...».

لینا چیدیکە چاوەڕوان نەبوو. شکور بۆ خودا، تاکسییەکەش چاوەڕوانی دەکرد. سـواری تاکسـییەکە بـوو و بە دەنگێکی پڕمتمانـەوە داوای لە شۆفیرەکە کرد بیبات بۆ نەخۆشخانەی شۆرەوی. کرێی تاکسییەکە زۆر گران لەسـەری کەوت. شـۆفیرەکە کە نزیکەی کاتژمێرێک چاوەڕوانی کردبـوو، لـە بری یەک تمەن، پێنج تمەنی لێ وەرگرت، واتە هەموو ئەو برە پارەیەی کە لینا پێی بوو. عەبدولڕەحمان، پێش سـەفەرەکەی، ڕێک پارەی منداڵبوون و مانەوەی یەک حەوتوو لە زاینگەی بۆ دانابوو، پێنج تمەنیش بۆ کرێ تاکسـی و پارەی گیرفان (لەو کاتەدا کرێی تاکسـی لە تاران یەک تمەن بۆ سـەرێک بوو). عەبدولڕەحمان بە وردی حیسـابی کردبوو و هەروەها بڕیاری دابوو کە سدیق، دواتر بڕێکی دیکە پارە بۆ لینا بهێنێت. هاوکات لەگەڵ گەیشتنی بۆ نەخۆشخانە، لینا دەستەوداوێنی هەموو خوداکان دەبوو و لێیان دەپاڕایەوە لە حەوشـەکەدا منداڵەکەی نەبێت!

دەسـتبەجێ بردیانـە ژووری منداڵبـوون. منداڵبوونـی پێش وەخت، ئاستەم و لە ڕاستیدا بۆ دڵی مەترسیدار بوو. پێشتر، لە ڕەزاییە، دوکتور ژێرمـەن پێی گوتبوو کە دڵی لاوازە و بـە بچووکترین گرفت، لەوانەیە بوەسـتێت. دواجـار، منداڵەکە لەدایک بوو (کچ بوو). منداڵێکی ئاسـایی و تەندروسـت، بەڵام دۆخـی دایکی باش نەبوو. پـاش منداڵبوونەکەی بـە درێژایـی ئـەو ڕۆژە، دوکتورەکان بە پسـپۆڕەکانی بـواری دڵ و منداڵبوونیشـەوە، هەموو شێوازە سەرەتاییەکانی پزیشکییان بۆ ڕزگار کردنـی بەکار هێنابوو و لە پەسـتا پێیان دەگـوت: «بەخەبەر بمێنەوە، نابێت بنوویت!» بەڵام، ئەو دەسـتبەجێ خەوی لێدەکەوت. دوکتورەکان سـەرلەنوێ دووپاتیان دەکردەوە: «خانم هەسـتە، نابێ بنوویت، ئەگەر بنوویت، هەڵناسـیتەوە» و بۆ ئەوەی نەهێڵن بخەوێت، چەندین کاتژمێر بـە شـەقازلە لێیاندا بۆ ئەوەی نەنوێت و تـا ٧٢ کاتژمێر پاش ئەوەش نەنوێتـەوە. ژنێـک کە تازە سـکوزای کردووە و کەسـیش سـەردانی نەکردووە بۆ ئەوەی بەشداریی لە شادیەکەیدا بکات، دەبێ چ هەستێکی

هەبێــت. ئەمــە جــاری دووهەم بوو کــە لینا خۆی لــە دۆخێکی وەهادا دەبینییەوە. جاری یەکەمیش، عەبدولڕەحمان لەوێ نەبوو! لینا هەســتی بە دەستەوەستانی و بێهێزی دەکرد.

(«لینــا دڵی خــۆی دەدایەوە و دەیگــوت: تۆ دەزانی بۆچــی تەنیایت! تۆ هاوســەری کەســێکی شۆڕشــگێری: هەموو کەســێک دەبێت خۆی لەگەڵ ئەو بەرپرســایەتیەی لــە ژیانیدا هەڵیبــژاردووە، بگونجێنێت!» ـ پاشــان بە خۆی دەگوت: دیارە تۆ مافی خۆتە. هێرش مەکەرە ســەرم. لانیکــەم، مافی ئەوەم بــدەرێ کە ئاواتەخواز بــم دەرکەکە بکرێتەوە و عەبدولڕەحمان لە ئامێزم بگرێت و منیش هەندێ لە ئازار و ماندویەتیم بە شانی بسپێرم.») بەڵام درگاکە نەدەکرایەوە.

لەو نەخۆشــخانەیە لینا و ژنێکی ئەرمەنی هاوژوور بوون. ئەو ژنە دوازدە ســکی کردبوو و لەو کاتــەدا دوازدەهەمین کچی ببوو. لە پێش پەنجــەرەی ژوورەکەیــان لە نهۆمــی یەکەم، نەردە لێدرابوو و بەشــی منداڵبوونەکەشیان قۆرخ کردبوو. ئەندامانی بنەماڵە و کەس و کاری زۆر و زەبەن، ســەردانیان دەکرد و لەو دیو نەردەی پەنجەرەکەوە قسەیان لەگەڵ دەکرد. خواردن و شــیرنەمەنییان بۆ دەهێنا. بەڵام هەمووشــیان بە هۆی ئەوەوە کە کوڕی نەببوو، سەرزەنشــتیان دەکرد. پیاوەکان لە دەرەوە تفیان ڕۆدەکردە ســەر بنچکەکان و ژنەکانیش گۆنایان دەڕنی، وەک بڵێی کارەســاتێک ڕووی دابێت. ئەو ژنە بەســتەزمانەش، شەوانە بــۆ بێتاوانیی خۆی دەگریا و لەو ڕۆژە دەترســا کــە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

ئەرمەنییەکان مەسیحین. بەڵام کەسانی سەر بە کەمینە ئاینییەکانیش لە نێو موسوڵمانەکانی ئەم ناوچانەدا دەژین، دەبێ خۆیان لەگەڵ ئاینیی ئیســلام کە ئاینیی زۆرینەی خەڵکە و هەروەها نەریتەکانیان بگونجێنن. بە هەرحاڵ، لە دەرئەنجامی ژیانی هاوبەشــی چەندین ســەد ســاڵەیان لەگەڵ موسوڵمانەکان، ئەم مەســیحیانەش کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی نەریتــەکان و شــێوازی ژیانــی ئایینی باڵادەســت. ئــەم بابەتە پێش بە

قەومانــی کێشــە و گرفــت دەگرێ. بــەڵام، کاتێک کە کەمینــە ئایینی و ئاینــزاکان بیانەوێ بەرگری لە شوناســی تایبەتیــی خۆیان بکەن، ئازار دەدرێن و هەندێ جاریش ســەرکوت دەکرێن و یان وەها دەکەونە ژێر گوشــارەوە کە ناچــار دەبن وڵات بەجێ بهێڵــن و دەکرێت لەو بارەوە ئامــاژە بە دۆخــی بەهاییــەکان و جوولەکەکان بکرێت. لە ڕاســتیدا، چ لــە ئێــران و چ لە وڵاتە ئیســلامییەکانی دیکــەدا، لە بیانییــەکان، بریتی لەوانەی وەکوو توووریست بۆ ئەو وڵاتانە سەفەر دەکەن و یان ئەوانەی دەیانهــەوێ لەو وڵاتانە نیشــتەجێ بن، چــاوەڕوان دەکرێت کە خۆیان لەگەڵ داب و نەریتەکانی ئەوێ بگونجێنن و ڕێز لە ئایینی ئیسلام بگرن. وەک دەگوترێ: «چوویتە شاری کوێران، دەست بگرە بە چاوتەوە».

■ دەرچوون لە زاینگە

لێنا لەبەر خۆیەوە دەیگوت، تۆ بڵێی شۆفیری ئەو تاکسییەی هێنابووی بۆ نەخۆشخانە، دواتر چی کردبێت؟ لە لایەکی دیکەشەوە، چون پارەی نەبــوو، خەمی گەڕانەوە بۆ ماڵەکەی لەو ســەری تــاران دایگرتبوو. لە دۆخی ژیانی نهێنیدا، دەســتکورتی دەردێکی گرانە. سەرەڕای ئەوەش، لەدایک بوونی منداڵ لە نەخۆشــخانەی شــۆرەوی، لە ئێرانی ئەوسادا، کردەوەیەکــی ژیرانە نەبوو. ڕێژەیەکی بەرچاو لەو دژبەرانەی ڕێژیمی شــا کــە بەدوایانــدا دەگەڕان، لــە ڕزگار بوونــی خۆیانــدا ئەمەگداری شــۆفیر تاکسییەکانی تاران بوون. تۆ بڵێی ئەو شۆفیرە تاکسییەی لێنای گەیاندبووە نەخۆشخانە، بە هۆی ئەوەوە کە لێنا ژن بووە و بایەخێکی ئەوتۆی نەبووە نەیدابێ بەدەســتەوە؟ یان بە هۆی ئەوەوە بووبێت کە بۆ بەدەســتەوە دانی درەنگ وەخۆ کەوتبوو؟ یان ڕەنگبێ، بەدەستیەوە دابێ و پۆلیس لە دەرەوەی نەخۆشخانە چاوەڕوانی دەکرد؟

پاشان، تاکسییەکی گرت و گەڕایەوە بۆ ماڵەوە و داوای لە خاوەنماڵە دەستکورتەکەی کرد کرێی تاکسییەکە بدات و دواجار تێگەیی شۆفیرەکە نەیداوە بەدەستەوە.

لــە مانگی ژووئیەدا، هــەوا لەڕادەبەدەر گەرم بــوو. هەربۆیەش، لێنا کۆرپەلەکەی بە تاقە کراسێکی تەنکەوە نایە زەمبیلی تایبەت بە منداڵەکە. خاتــوو زولەیخا هاتــە ژوورەوە و بــە بینینی کۆرپەکە هــاواری کرد: «وەی، چەنــدە بچووک و لاوازە!» زولەیخا ژنێکی دلۆڤان و مێهرەبان بــوو و بیری لــە منداڵەکە دەکردەوە، ئامۆژگاریــی لێنای دەکرد و پێی دەگوت بۆ ڕێک بوونی لاقی منداڵەکە، پێویستە مەلۆتکەی بکات. لێنا ملی نــەدەدا و لەو گەرمایەدا مەلۆتکەی پێ گونجاو نەبوو. زولەیخا ســوور بوو و دەیگوت: «پێویستە تێکەڵەیەک لە کولاوی زەردێنە هێلکە و ڕۆنی گوڵــە زەردە و گوڵەبەهــارەی بدەیتێ بۆ ئەوەی گەدە و ڕیخۆڵەی پاک کاتەوە». پاشانیش گوتی: «بوەستە، خۆم بۆتی ساز دەکەم» و بە پەلە چووە دەرەوە. لێنا کە متمانەیەکی وەهای بەو شــتانە نەبوو، نەیدەزانی چۆن ئەو پێشنیازە ڕەت کاتەوە و زولەیخاش زویر نەبێت.

هێندەی نەخایاند زولەیخا بە قاپێک کولاوی زەرد ڕەنگەوە گەڕایەوە و تەنگــی بە لێنــا هەڵچنیبوو: «گیانەکــەم، بیدەرێ بــا بیخوات». پاش ئەوەی هەســتی بە دوودڵی لێنا کرد، گوتی: «چاوەڕوانی چیت؟» بەڵام کۆرپەکە خەوی لێکەوتبوو و هەر ئەوەش فریای لێنا کەوت. هەربۆیەش ڕووی لە زولەیخا کرد و گوتی: «با هەستێ لە خەو، دەیدەمێ».

دواتــر، لێنــا قاپەکــەی بردەوە بۆ ژنــی خاوەن ماڵ و پێــی گوت کە کۆرپەکەی هەمووی خواردووە.

بۆ بەیانییەکەی، هاوڕێیان لە خەو هەســتان و ســدیق میناشی لەگەڵ خۆی هێنابوو. مینا بە دەوری زەمبیلی خوشــکە بچووکەکەیدا ســەمای دەکرد و چەپڵەی لێدەدا و... پاشــان کراســەکەی دایکی هەڵدەدایەوە و ســەیری ســکی دەکرد. ئەمە، هەمان یاری بوو کە دایک و کچ لە کاتی دووگیان بوونی لێنادا دەیانکرد: وردە وردە کە سکی خڕ دەبووەوە، ئەو مینای بۆ ڕۆژی لەدایک بوونی منداڵەکەی ئامادە دەکرد. مینا پرسیاری لە دایکی دەکرد، منداڵەکە لە کوێیە؟ و دایکی لە کاتی جووانی ســکی‌دا، دەستە بچکۆلەکەی کچەکەی لەسەر سکی دادەنا و ئەو کردەوەیە مینای

سەرقاڵ و شاد دەکرد و گوێی دەنا بە سکی لێناوە و ئاواتی دەخواست هەرچی زووتر ببینێت. یارییەکی سەرقاڵکەر و بەشکۆ بوو. ئەو ڕۆژە، کاتێک مینا سەری کردبوو بە ژێر کراسەکەی دایکیدا، پرسیاری لێکرد: «ئیتر لێرە نییە؟» دایکی وەڵامی دایەوە: «نە، چیدیکە لەوێ نییە، ئەها لێرەیە، لەناو زەمبیلەکەدایە». پاشان هەردووکیان پێدەکەنین. میناش بە پەنجە ئاماژەی بۆ کۆرپەکە دەکرد، سەری ڕادەوەشاند، وەک بڵێت تێگەییوە.

هاوڕێیان کە چەندساتێک لەبەر شەرم و حەیا خۆیان دوور گرتبوو، لە لێنا نزیک بوونەوە و پێیان گوت کە ئێشیان پێیەتی. ئەوان بابەتی چوون بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیسیان لەبیر نەکردبوو. بەڵام، لێنا لەبیری کردبوو. لەم کاتەدا، لێنا هەستی بە شەکەتی و لاوازی دەکرد و بە تایبەت دەیویست کاتەکانی لەگەڵ منداڵەکانی بەرێتەسەر و سەرقاڵیان بێت. هەربۆیەش، بابەتی ڕۆشتن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، چیدیکە سەرنجی ڕانەدەکێشا.

ئەوان پێیان گوت کە ڕواڵەتێکی تۆقێنەری هەیە. وتەکەی ئەوان، وەکوو وتەکانی زولەیخا بۆ ئەوە نەدەبوو کە ورەی لێنا بەرز کاتەوە. لە ڕاستیدا، ئەوان دەیانویست لێنا تێبگەیەنن کە بەو ڕواڵەتەوە، کاتی ئەوەیە بۆ وەرگرتنی پاسپۆرتەکەی سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس بکات. ڕوویان لە لێنا کرد و گوتیان: «بەیانیی زوو، بە کۆرپەکەتەوە بچۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس. بەم حاڵەتەوە، پۆلیس ناتوانن پاسپۆرتەکەت نەدەنێ. لە ترسی ئەوەی نەوەک لە زینداندا بمری ناوێرن دەستبەسەرت بکەن. پۆلیس ناچارە ئورووپایی بوونی تۆش ڕەچاو بکات». (لێنا برێک ڕاما و بە زەینیدا هات: «جوانە! ئەویش بەم پۆلیسەوە») بەڵام، ئەوان وازیان نەدەهێنا و بەردەوام ورەی لێنایان بەرز دەکردەوە. لێنا خۆی لە ئاوێنەدا بینیبوو، ئاوێنەکەی لابردبوو و چیدیکە سەیری نەدەکرد تا ئەو ڕۆژەی هەست بکات هێزێکی بە بەردا هاتۆتەوە و ڕەنگ و ڕووی گەڕاوەتەوە. لێنا، بەڕاستی شێوەی پیرێژنێکی نەخۆشی لێ نیشتبوو.

دواجــار، لێنــاش قبوولــی کرد کــە پلانەکەیان عەقڵ دەیگــرێ و ئەوان لەو باشتر شارەزای باری دەروونناسی و کارکردی پۆلیسن. سەرەڕای قبــوڵ کردنی پلانەکەیان، لێنا لە ناخی خۆیدا حەزی دەکرد ئەوانیش لە جێی ئەو بوایەن، تا ئەوەی ئەو هەســتی پێدەکرد، ئەوانیش هەستی پێ بکەن. ئەو هەســتی دەکرد لە ماوەی چەند ڕۆژدا، هەموو هێز و ورەی چەند ساڵەی لەدەست دابوو، ئەو هێز و ورەی لەم کاتەدا پێویستییەکی زۆری پێی هەبوو! دواجار ڕووی تێکردن و گوتی: «من پەناباتێکیشــم لــە گیرفاندا نییە و تەنانەت کرێی تاکســییەکەش بە ژنی خاوەن ماڵەکە قــەرزدارم. چۆن دەتانهەوێ بچــم بۆ بەڕێوەبەرایەتیــی پۆلیس؟» لێنا دەیزانی دێر یا زوو، هەر دەبێ بچێ بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتییە. دەیویست هەندێ کات بدزێتەوە و سەرەڕای دڵنیا نەبوونی، چاوەڕوان بوو ئەوان ئەو دیدارەی کە لێنا لە دەرئەنجامەکانی دەترسا، هەندێ دوا بخەن.

هاوڕێکانــی بەڵێنیــان پێــدا کــە هەرچــی پارەیان لــە گیرفانــدا بێت، دەیخەنەسەریەک و دەیدەن بە سدیق بۆ ئەوەی هەر ئەو شەوە بیهێنێت بۆ لێنا. هەژاری شوورەیی نییە، بەڵام کاتێک لێنا بیر لە هەژاریی گرووپە خەباتکارەکەیان دەکاتەوە، هێشــتاش بڕبڕەی پشتی دەلەرزێ. بە هۆی ئەم هەژارییەوە، ئەگەر ڕۆژێک مەترسییەک بهاتبایەتە پێش، هاوڕێکانی تەنانەت بۆ ڕزگارکردنی خۆیان نەیاندەتوانی ســواری پاسی گشتی بن. هــەر ئەو هەژارییەش بــووە هۆی تێداچوونی زۆربــەی ئەندامانی ئەم گرووپە. زۆربەیان بە مەرگێکی توندوتیژ گیانی خۆیان بەخت کرد.

بڕیاریاندا لێنا سبەی، پێش چوونەدەرەوە لە ماڵ، قوماشێکی سوور لە پەنجەرەکەوە شــۆڕ کاتەوە. لە گەڕانەوەیدا لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لێنا دەبوو ئەو قوماشە سوورە هەڵگرێت و ئەگەر گرفتێکی ئەمنیەتیی لە ئارادا بووایە، دەبوو قوماشێکی ڕەنگ پەمۆیی شۆڕ کاتەوە و هەروەها وەکــوو جاران، کاتژمێر ٣ی بەیانی، لە کۆڵان چاوی بە ســدیق کەوتبا و ئەگەریش دۆخەکە هێور و جێگر بوایە، لێنا دەبوو قوماشــێکی ســپی شــۆڕ کاتەوە. بڕیار وابوو ســدیق، لە پاشنیوەڕۆوە هەتا شەو، هەموو

سەری سەعاتێک لەبەردەم ئەو پەنجەرەوە تێپەڕێت و ئاگای لە ڕەنگی قوماشـــەکان بێت. هەڵبـــەت، هاوڕێکانـــی دڵنیایان کردبـــووەوە کە هیچ گرفتێک نایەتە پێش. بەڵام لینا ئەو گەشبینییەی ئەوانی نەبوو.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، پێش ڕۆشتن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا مینای دابووە دەســت زولەیخا و دەســتبەجێ منداڵە هاروهاژەکانی زولەیخـا تێـی وروووکابـوون و ســەریان دەخستەســەری. هــەرا و هوریایەکیان نابۆوە کە لینا لە قسەکانی زولەیخا تێنەدەگەیی. بەڵام زۆر گوێــی نەدەدایە، چونکوو منداڵەکەی بە ژنێکی مێهرەبان ســپاردبوو و دەیزانی شەڕوقڕەی نێوان منداڵە کچ و کوڕەکان، بابەتێکی سروشتییە. هەربۆیەش خێرا چووە دەرەوە و دەرکەکەی لە پاش خۆی داخست. بۆ سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا دەبوو لە یەکێک لە وێستگەکان، پاسەکەی بگۆڕێت و ئەوەش هەمان وێستگە بوو کە ماوەیەک لەوەپێش لینــا لەوێ دیمەنێکی بینیبوو کە لەبیری نەکردبوو. ئەو ڕۆژە، خەڵک لە ڕیزێکــی دووردرێژدا چاوەڕوانی پاس بوون. دوو منداڵی دەوری ١٠ ســاڵ، خۆیان لــە ڕیزەکە نزیک کردەوە و ســواڵیان دەکرد. یەکیان کە دەست و لاقێکی نەبوو، بە چێوشەق دەڕۆشت و ئەوی دیکەشیان بەدەم گریانەوە، نەهامەتییەکانی ئەوی یەکەمی بۆ خەڵکەکە روون دەکردەوە. ئەم بابەتە، ســۆزی لینای جووڵاندبوو. کاتێک لینا سواری پاسەکە بوو و پاسەکە ڕێکەوت، چاوی بە دیمەنێکی سەرسوورهێنەر کەوت و بینی کە منداڵە ناتەواوەکە، خۆی ڕاوەشــاند و باســکی لە قۆڵ کراسەکەی و لاقە نوقوستانەکەشــی لە دەرەلینگی شــەڵوارەکەی هاتەدەرەوە. دواتر، هاوڕێکــەی بە گاڵتەوە چێوشــەقەکەی تێگرت و پاشــان، هەردووکیان بەدەم پێکەنینەوە ڕایانکرد و ڕۆشتن. لینا بە بینینی ئەو دیمەنە، خەیاڵ بردیــەوە و ئــەو کردەوەیەی وەکوو چیرۆکەکانی تایبەت بە دەســتەی بەڕەڵڵا و دزەکانی ناو هەزار و یەک شەو هاتەپێش چاو.

چونکە نەیدەزانی لە تارانیش تاقم و گرووپی ســواڵکەرانی «کارامە» بوونیــان هەیــە کە منداڵان بە مەبەســتی ســواڵێکی ورد و کاریگەر و..

پەروەردە دەکەن. بیرهێنانەوەی ئەم بیرەوەرییە، بۆ ساتێکیش بووبێ، لێنای لەو دڵەڕاوکێیەی بەربینگی گرتبوو، ڕزگار کرد.

■ لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس لە ناوەندی شار هەڵکەوتبوو، بینایەکی بەرفراوانی داگیر کردبوو. کاتێ چوونەژوورەوە لە دەرکەی سەرەکییەوە، پۆلیسێک پێشی بە لێنا گرت و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد. پاشان داوای لێکرد چاوەڕوان بێت. لێنا کە لە پێش دەرکەی ژوورێکی گەورەدا وەستابوو، سەیری دوور کەوتنەوەی پۆلیسەکەی دەکرد، هەتا لە ڕێڕەوەکەدا لە چاو ون بوو. بە درێژایی ئەو ڕێڕەوە دوور و درێژە، مێزی بچووکیان ڕیز کردبوو. کارمەندەکانی پۆلیس بە جلوبەرگی مەدەنییەوە لە پشت مێزەکان و لە لایەکەی دیکەش، خەڵک دانیشتبوون. دۆخێکی ئاڵۆز و تەژی لە گوشار و دڵەڕاوکێ ئەو ناوەی تەنیبوو.

لێنا، کۆرپە دووڕۆژەکەی لە ئامێز گرتبوو. کۆرپەکە بە زرمە و تەپەی پێیەکان لە خەو هەڵدەستا و سەرلەنوێ دەنووستەوە. لێنا هەوڵی دەدا بەسەر ترس و دڵەڕاوکێکەیدا زاڵ بێت. سەرەڕای ئەوەش کە لێنا لە باوەڕبەخۆ هێناندا کارامە بوو، لە ئانوساتێکدا هەستی بە دەستەوەستانی و بێ هێزی کرد. جەستە لەڕ و لاوازەکەی لێ ببوو بە بار. ئەژنۆی سست ببوو، هەستی دەکرد پێویستی بە دانیشتنە. بەڵام هەموو کورسییەکان گیرابوون. لە زەینی خۆیدا، بە شوێن بیرۆکەیەکدا دەگەڕا تا خۆی پێوە سەرقاڵ کات و بێ هێزییەکەی لە بیر بکات.

هەربۆیەش، بەدەم سەیر کردنی کۆڵانەوە، بیری کەوتەوە زۆرجاران بەویدا تێپەڕیوە و هەڵگری پەیامگەلێک بووە یان بڵاوکراوەکانی لە ژێر چارشێوە ڕەشەکەیدا شاردبووەوە بۆ ئەوەی بیانگەیەنێتە هاوڕێ حیزبییەکانیان و ئەوەش کە لەو کاتانەدا، بە تەواوی لە خۆی دڵنیا بووە و هەرگیز ئامادە نەبووە خەیانەت بە هیچ کەس بکات یان نهێنییەک ئاشکرا بکات. کاتێک بیری لەو بابەتانە دەکردەوە، بە خۆی دەگوت،

دۆخــی ئەو کەســەی لەوێوە تێپەڕیــوە، لەگەڵ دۆخــی ئەمڕۆکەی، بە ســەرنجدان بە زەیستانییەکەی و قەتیس بوونی لەم چواردیواریگەلەدا، زۆر جیــاوازە و دواجــار بەم ئەنجامە دەگەیشــت: «باشــە، ئێســتا تۆ لێرەیت، زۆرجار بیرت لەوە کردۆتەوە کە ڕەنگە دەستبەســەر بکرێیت و ڕاپێچی ئەم شوێنە تەژی لە نەهامەتی و خەفەتەت بکەن. هەربۆیەش، هەڵمەلەرزە، هێور بەرەوە و ئەو سناریۆیەی بۆت داڕێژراوە، دووپاتی کەرەوە و...».

دواتــر، وەڵامــی ناخــی خۆی دایــەوە: «باشــە» و دەســتی کرد بە دووپات کردنەوەی ســێناریۆکەی: «پێش هەموو شــتێک، تاقە زمانێک کە دەیزانی، زمانی ئینگلیسییە، مێردەکەت نەک هەر پێت ڕاناگا، بەڵکوو هەڵسوکەوتی خراپیشت لەگەڵ دەکات، زۆربەی کاتەکان بەبێ خەرجی و پــارە بەجێــت دەهێڵێت. کاتێکیش دێتەوە، هەمیشــە چەند هاوڕێیەکی لەگەڵە و بەردەوام سەرخۆشــە و سەرقاڵی خواردنەوە و یاری وەرەق دەبن و تۆش لێرە بێکەسیت و دەتهەوێ بگەڕێیتەوە بۆلای دایک و باوک و کــەس وکارەکەت. ئەگەر پرســیاری ناوی هاوڕێکانــی مێردەکەتیان کــرد، وا بنوێنە بیر لە ناوەکانیان دەکەیتــەوە و دواجار بە بێ دوودڵی و خۆگنخانــدن، لــە خۆتەوە هــەروا چەند ناوێک بڵــێ و دواجار، خۆت ساویلکە و تەنانەت تا ڕادەیەک گێلۆکە دەربخە».

دواجــار، پۆلیســەکە گەڕایەوە و داوای لە لینا کــرد دوای کەوێت. لە کۆتایــی ئەو داڵانە دووروودرێــژەدا، مێزێکی گەورەی لێبوو کە پیاوێکی ڕێکپۆش لە پشــتی دانیشتبوو و پاســپۆرتەکەی لینای بەدەستەوە بوو، ڕووی لە لینا کرد: «خاتوون، ئەمە پاسپۆرتی بەڕێزتە. دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا بەڕێوەبەر بێتەوە و واژۆی بکات و خۆی پێتی بداتەوە».

لینا ئەژنۆی شــل ببوو، هەربۆیەش، بە قورسی، وەک بەربووبێتەوە، لەسەر کورسیی بەردەم مێزەکە، بەرانبەر پیاوی پشت مێزەکە دانیشت و خۆی ڕێک و پێک کرد. هەســتی دەکرد هەواکە قورســە و هەناسەی بــۆ نادرێت. کۆرپەکــەی لە ئامێزیدا ڕادەژەند، ڕاژەندنێکی لەســەرەخۆ

کــە لــەو دۆخــەدا دەبووە هــۆی ئارامیی خۆیشــی. بەڵام، ترســەکەی نێو مێشــکی دەســتی لە بەرۆکی بەرنەدەدا و ســات بە ســات پەرەی دەســەند و لینا بــە دووپــات کردنــەوەی وتەکانی پیاوە ڕێکپۆشــەکە «بەڕێوەبــەر.. واژۆ.. بۆخــۆی...» بەخۆی دەگوت، گومــان لەوەدا نییە کە بەم ســانایییە لێرە دەرباز نابێت و دەگەیشــتە ئەو ئاکامە کە ئەوان یارییەکیان لەگەڵ ئەم دەست پێکردووە کە ئەم نە ڕێساکانی دەزانێ و نە چارەسەرییەکەشی و ئەوەش کە ئەوان لەو شارەزاتر و کارامەترن. لــەم کاتەدا، لینا جووڵەیەکی کرد، وەک بیەوێ پاســپۆرتەکە هەڵگرێت. ئەو پیاوە نەیهێشــت. پاشان، لینا سەیری کرد و بە ئینگلیسی پێی گوت کە لە فارسی تێناگات. پیاوەکەش بە ئاماژە تێی گەیاند کە دانیشێت.

ڕێژیمــی دوا پاشــا، تــەژی لــە ناهاوئاهەنگی بوو. ئــەم ڕێژیمە مافە بنەڕەتییەکانی خەڵکی ئێرانی پێشێل دەکرد. هەربۆیەش، خەڵک لە دژی ئەم سیســتمە خوێنڕێژە هەڵدەستانەوە. پاش ئەم سەردەمی ناڕەزایەتی دەربڕینە، ڕێژیم بۆ بێدەنگ کردنی خەڵک، دەستی دایە کۆمەڵێک کردەوە لە بواری گەشەی کولتووریدا، هەندێ مافی بۆ ژنانی ئێران ڕەچاو کرد و تەنانەت هەنگاوگەلێکیشی لە بواری بە پیشەیی کردنی وڵات هەڵگرت و ئەوەش لە دۆخێکدا بوو کە خۆڕاگریی خەڵک پەرەی دەسەند. ڕێژیم لە ڕێی بەهێز کردنی دام ودەزگای ســەرکوت و زوڵم و زۆری خۆی، دژکــردەوەی نیشــان دەدا. لــە ســاڵەکانی ١٩٥٠ دا زیندانەکانی ئێران ئاخنرا بوون.

تــرس لە ئــازار، هەندێجار لــە خــودی ئازارەکە تۆقێنەرتــرە. بەڵام، ئەوەش ڕاســتە کــە ئازار، هەندێ جار زمان وەگــەڕ دەخات. هەبوونی ئیرادەیەکی پتەو، لە نەدرکاندنی زانیاری لە ژێر ئەشــکەنجەدا، ڕۆڵێکی کارا دەگێڕێ. بەڵام کاتێک ئێش و ئازار تاقەت پرووکێن دەبێ، پێدەچێ کار لە ئیرادەش بکات و سستی بکاتەوە، سەرەڕای ئەوەش، زۆر بوون ئــەو پیــاو و ژنانەیش کــە لە ژێر ئەشــکەنجەدا گیانیــان بەخت کرد و ڕۆحیان ســپارد، بــەڵام متەقیان لێوە نەهات. بۆ گەیشــتن بە قۆناغێکی

وەها لە سڕ بوونی جەستە، پێویستە ئیرادە و ورەیەکی یەکجار بەرزت هەبێ.

هیــچ کەس ناتوانێت خــۆی ڕابنێ و بڵێت لە ژێر ئەشــکەنجەدا خۆی ڕادەگرێــت. لەگەڵ ئەوەشــدا، شۆڕشــگێڕانی ئەو ســەردەمە، ئەوەیان نەدەزانــی و هەربۆیەش، ئەگەر کەســێک لەژێر ئەشــکەنجەدا شــتێکی بدرکاندایــە، بەچــاوی خائیــن و دۆڕاو ســەیر دەکرا. بــەڵام، ئەوانەی شــارەزای ڕاستییەکە بوون، ئەشکەنجەگەرەکان بوون. ئەوانەی بۆ ئەو کارە، هەموو ڕۆژێک ڕادەهێنران، فێر ببوون چلۆن ئاســتی خۆڕاگریی ئەو کەسەی دەیانهەوێ قسەیەکی لێ دەرکێشن، بە هاسانی هەڵسەنگێنن. لە لایەکی دیکەشــەوە، ئەوان خۆیان بە باڵاتــر دەزانی و بڕوایان بەوە هەبــوو کە هیچ کەس بە بێ ئەوەی بێتەگۆ، لەبن دەســتیان دەرناچێت. ئەوەش ڕاســتە کە ڕێژیمی شــا توانــی بە گرتن و کوشــتن، ڕێژەیەک لــە خەباتکاران لەنــاو بەرێت و دواتر، لەگەڵ شکســت و نیشــتنەوەی کــەف و کوڵــی بزووتنــەوەدا، وردە وردە قورســایی دام و دەزگاکانی ســەرکوتی کــەم دەکــردەوە. لە دۆخێکــی وەهادا بوو کە ئــەوان مافی ئەوەیان بە خۆیان دەدا ســەبارەت بە بەکارهێنانی ئەشــکەنجە لەســەر زیندانییەکان هەڵسوکەوتی جیاواز بگرنە بەر. زیندانییەکان، بە پێی پێگە و گرینگییــان، پۆلین دەکران و هەر بەو پێیەش، شــێوازی ئەشــکەنجە کردنیان، شــکڵێکی «کەســیی»بە خۆیەوە دەگرت و ئەم ڕەوشــە هەتا سەرهەڵدان و ڕابوونێکی دیکە بەردەوام دەبوو.

لێنا، چاوەڕوان بوو بێن و بیبەن و دڵنیا بوو کە چیتر چوونە دەرەوە لەو شــوێنە نابینێتەوە. هەربۆیەش، مێشکی ســەرقاڵی زۆر شت ببوو: («بۆچی بەقســەی ئەو هاوڕێیانــەم کرد؟ هیچیان زیندانیــان نەبینیوە. هیچیان ئەشــکەنجە نەکراون...هیچیان لە هەستی «دایکایەتی» تێناگەن. بۆچــی بیــرم لــەم بابەتانە نەکــردەوە؟ تۆ بڵێــی من شــێت بووبم کە منداڵەکەمــم لەگەڵ خۆم هێنــاوە» کەس ناتوانێت منداڵەکەم لێرە ڕزگار بــکات و بۆچیــش بێــن؟ بێن بۆ ئەوەی بە دەســتی خۆیــان، خۆیان بە

گرتــن بــدەن؟ منداڵەکــەم مەحکوومە بــەوەی لەگەڵ مــن بمێنێتەوە و بەکرێگیراوانــی ڕێژیــم منداڵەکــەم دەکەنە ئامرازی ئەشــکەنجەی من. خودایا، بۆچی منداڵم بوو؟ چۆن توانیم ئەم هەڵە گەورەیە بکەم؟ بە بێ دایک مینای بچکۆلانە چ چارەنووســێکی دەبێت؟». لێنا لە شەرمەزاریی خۆیدا هەڵدەلەرزی.

بــە پێــی کاتژمێــرە دیوارییەکــە، دەوری چــل خولــەک دەبــوو کــە چاوەڕوان بوو و ئەوەش بەلایەوە ســەیر بوو. هەســتی دەکرد ماوەی چاوەڕوانییەکەی زۆر زیاتر لەوە بووە. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لێنا سپاسی شێوازی سەخت و توندی پەروەردەی خۆی دەکرد. بەردەوام پێیــان گوتبوو: «هەرگیز مەناڵێنە! ئەوەی هەســتی پێدەکەی مەیدرکێنە! نابــێ ئازارەکانت دەربخەیــت و...» هەرگیز کەس نــازی هەڵنەگرتبوو، دەستێکیان بەسەریدا نەکێشا بوو و بە باڵایدا هەڵیان نەدابوو. ئەو گەلێک جار بەو کەمتەرخەمییانەوە ئازاری کێشابوو. ئەمڕۆکە، هەموو ئەمانە، بــە هانایەوە هاتبوون. لە ســەردەمی منداڵیدا لە بێبەشــییەکانی ئازاری کێشــابوو و هــەر لەو ســەردەمەوە گەلێک لە ئێش و ژانی جەســتەیی تۆقیبوو. ئەو خۆی بۆ ئەشــکەنجەکران ئامادە دەکرد و لەو بۆشــاییەی بەرەوڕووی بوو، تۆقابوو.

لەو ســەردەمەدا، ڕێژیمی سەڵتەنەتی هەندێ ســەرکەوتنی بەدەست هێنابوو. موســەدیقی دێموکراتی لە ساڵی ١٩٥٣دا لە پەلوپۆ خستبوو و ڕێکخراوی ئەفسەرەکانی حیزبی توودەی لە نێوخۆیدا هەڵوەشاندبووەوە (١٩٥٦). ئــەم بابەتە بۆ شــای ئێــران ســەرکەوتنێکی چاوەڕواننەکراو بــوو. نزیکەی ٦٥٠ کەس لە ئەفســەرە پایەبەرزەکان و هەروەها ١٥٠٠ کەس لە ئەفسەرە پلە نزمەکانی خستبووە پشت میلەکانی زیندان و یان لەنــاوی بردبــوون. هەندێکیان توانیان فریای خۆیــان بکەون و ڕاکەن. بەڵام لەوانەی دەستبەســەر کرابوون، تەنیا ڕێژەیەکی کەمیان لە مردن ڕزگاریــان بــوو. پاش ئەم «ســەرکەوتنە»، شــا بیری لــە لەناوبردنی ڕێبەرانــی حیزبی تــوودە و ڕێبەرانــی بزووتنــەوە ڕزگاریخوازەکانی

کەمینــەکان، بە تایبەتــی ڕێبەرانی بزووتنەوەی کــوردی دەکردەوە. بە کورتی، مەبەستی ئەو، لەناوبردنی هەموو خەباتکارانی ڕێگای ڕزگاری بوو و تەنیا ئەو کاتە بوو کە هەســتی بە ئارامی دەکرد. دیارە ئەوەش خەونی هەموو مرۆڤە سەرەڕۆکانە.

لینا، دیســانەوە خەیــاڵات هەڵیگرت و لە بەرخۆیەوە قســەی دەکرد: «دەکرێ پۆلیس چ شــتێک ســەبارەت بە ئێمە بزانــێ؟ چیمان کردبێت، لەوپەڕی نهێنیکاریدا بووە. ئەگەریش پۆلیس، شوێنی ئێمەی هەڵکردبێت، دەبــوو ئێســتا هەموومــان گیرابایین. بەو پێیە، مەبەســتی ســەرەکییان عەبدولڕەحمانــە!. عەبدولڕەحمــان هەمیشــە لە ســەفەردا بوو و منیش بەردەوام حەشــارگەی خۆمم گۆڕیوە. بە ســەرنجدان بــەو ئاڵۆزیی و گۆڕینی حەشارگەیە، بە هیچ شێوەیەک ڕێی تێنەدەچوو کە بماندۆزنەوە. ئێســتا کە بــە پێی خۆمان، خۆمان خســتۆتە کونی گورگــەوە، هەلێکی چاوەڕواننەکراومان بۆ ڕەخساندوون. شوکور بۆ خودا عەبدولڕەحمان وڵاتی بەجێهێشتووە!». لینا سەری لەگێژەوە دەهات.

عەبدولڕەحمــان و لینــا، هەردووکیــان دڵنیا بــوون کە لــە ژیانیاندا، هیــچ شــتێک گرینگتر لــەو ڕێگایە نییە کــە بــۆ ڕزگاری خەڵکی کورد گرتوویانەتەبــەر. ئــەوان پێداگر بــوون کە درێژە بــە ڕێگاکەیان بدەن: ئەوان دەیانویســت ئاڵوگۆڕ لە دنیادا پێــک بهێنن و بە کەمتریش ڕازی نەبوون.

ئێســتاش، لینــا کەوتبــووە داوێکــەوە کــە ڕزگاربوونی بــۆ نەبوو و هەربۆیــەش، چیدیکە نەیدەتوانی وەکوو مرۆڤێکــی بەکەڵک و کاریگەر ڕۆڵ بگێڕێت.

لەم کاتەدا، کەسێک دەستی خستە سەرشانی لینا و لە دنیای خەیاڵات دەریهێنا. ئەو پیاوە داوای لێکرد دوای کەوێت. هەربۆیەش، لینا هەســتا و دوای ڕێنماکــەی کەوت. پــاش تێپەڕاندنی داڵانــی زۆر، پیاوی ڕێنما لە بەردەم دەرکەیەکی بەرزدا وەســتا و بە پیاوێکی دیکە کە لە پشــت مێزێــک دانیشــتبوو، ڕایگەیانــد: «بەڕێز، ئەمەش ئــەو خانمەی داواتان

کردبـو». دواتر خـۆی لادا و ڕێگەی چوونــە ژوورەوەی بۆ لینا چۆڵ کرد. پیاوی پشــت مێزەکە پێی نابووە تەمەنەوە، بە ئاماژە داوای لێکرد بچێتە پێشــەوە. زۆری نەخایاند بۆ ئەوەی لینــا تێبگات لەبەردەم کێدا وەســتاوە. ئەژنۆی سســت ببــوو. لینا لــە لایەکەوە چنگی لــە مێزەکە گیرکردبوو و لە لایەکی دیکەشەوە، کۆرپەکەی لکاندبوو بە سینگییەوە. بەردەنگەکــەی « تەیمــوور بەختیار» بوو. تەیمــووری بەختیار لەگەڵ هیــچ خاوەن پلەیەکی دیکە بەراورد نەدەکرا. ئەو بەرپرســی هێزەکانی شاهەنشایی، پۆلیســی دەوڵەتی، ساواک (پۆلیسی نهێنی) و ڕۆکنی ٢ی (بەشی تایبەت لە ئەرتەشی شاهەنشایی دا، بۆ بەدواداچوونی دژبەران، واتە پۆلیسی سیاسی) لە ئەستۆ بوو. لە ڕاستیدا، واژۆ کردنی پاسپۆرت ئەرکی ئەو نەبوو. لە تەمەنی حەوت ســاڵاندا، واتە ساڵێک پاش مەرگی دایکی کە وەکوو برینێکی ناســۆر ئازاری پێوە دەکێشــا، لینا بەڵێنی بە سپیدارە خۆشەویستەکەی خۆی دابوو کە هەرگیز نەبێتە هۆی ئازاری هیــچ کەس. بــەڵام ئەمڕۆکە بە ڕۆشــتنی بــۆ بەرێوەبەرایەتیی پۆلیس، خەریــک بوو زوڵمی لــە منداڵەکانی خۆی دەکرد و ئیــدی بۆ گەڕانەوە گەلێک درەنگ بوو.

ڕەنگە هۆکاری ئەم ڕیوایەتەش هەر ئەمە بێت.

بۆ تێگەیشتن لە ئێستا و پڕناوەڕۆک کردنی داهاتوو، ڕابردوو گەلێک گرینگە.

هەندێ کەس ئامۆژگاری دەکەن کە گوایە، بە مەبەستی ڕەچاوکردنی بــاری دەروونیــی مرۆڤــەکان، دەبــێ ئەوەی ڕوویــداوە، بــە بێدەنگی تێپەڕێنیــت. بەڵام پێویســتە بزانیت کە کردەوەیەکــی وەها دەبێتە هۆی خراپ تێگەیشــتن لە ڕووداوەکان و بابەتەکان. سەرپۆش دانان لەسەر ئــەوەی لە ژیانــی مرۆڤەکاندا ڕوویانداوە، ئەوپــەڕی بێ ورەییە. ژیان، وەک ئــەوەی مــرۆڤ لــە منداڵیدا بیــری لێدەکاتەوە، ئەوەندەش ســانا نییە. ژیانی لینا بە شــێوەیەکی تایبەت ئاڵۆز بوو. لە بەرانبەر بەرپرسی ســاواک، نــاوی هاوڕێکانیان بە مێشــکیدا تێدەپەڕی و ئەو پرســیاری

لــە خــۆی دەکرد کە ســـەرەتا خەیانەت لــە کامیــان دەکات و ناوەکەی دەدرکێنێــت. دیارە، بە تەواوی لەبیری کردبوو کە نە ناوی ڕاســتەقینە و نــە ناونیشــانیان نازانێت. ئــەو لە بەرانبەر تەیمــووری بەختیاردا، لە کەروێشــکێکی عەبەسراوی بەرانبەر مارێکی کوبرا دەچوو. بەختیار بە زمانی فارسی قسەی لەگەڵ دەکرد. لینا، ڕواڵەتی مرۆڤێکی گێژ و وڕی بە خۆ گرتبوو و ســـەیری دەکرد. بە پێی ئەو ســێناریۆیەی هاوڕێکانی بۆیان داڕشتبوو، ئەو پێویستی بە «ڕۆڵ گێڕان» نەبوو. بەڵکوو دەبوو لــە ناخەوە، هەوڵ بدات ئەوەی دەبوو بیــکات و بیڵێت، وەبیر بێنێتەوە. هەربۆیەش بە زمانی ئینگلیسی وەڵامی دایەوە: «من فارسی نازانم» و ئەو ڕستەیەی بە وەستان لەسەر وشە بە وشەی دەربڕی.

پــاش ئــەوە، لینا هەســتی بــە ئاســوودەییەک کــرد. چونکــە بابەتە ســـەرەکییەکەی لەبیر نەکردبوو و ئەوەش ئــەوە بوو کە نابێت بە هیچ شــێوەیەک دان بەوەدا بنێت کە فارسی دەزانێت. بەختیاریش، ئینگلیسی نەدەزانی. ئەو زمانی فەرانسەی خوێندبوو و لیناش شارەزای ئەو زمانە نەبوو. تەیمووری بەختیار ســـەرلەنوێ هەوڵی دایەوە و گوتی: «خانم، من دەزانم کە تۆ فارسی دەزانی».

ئەو لە جێی خۆی نەجووڵا و هەروا سەیری بەختیاری دەکرد. بەڵام، هــەر چۆنێــک بێت، ئەو وتەیــەی بەختیار بووە هۆی سەرســـووڕمانی لینا و پرســـیاری لە خۆی دەکرد: ئەو چۆن دەزانێت کە لینا دەتوانێ بە زمانی فارسی قسە بکات؟ پێویست بوو لینا بیر لەو بابەتە نەکاتەوە و لە یارییەکەی بەردەوام بێت. بەختیار چاوی بڕیبووە پەنجەکانی خۆی و بە ورتەورت گوتی: «دواتر دەردەکەوێت». پاشان ئاماژەی بە کورسییەک کرد لە چەند میتریی مێزەکەی خۆیدا. لینا لەسەر کورسییەکە دانیشت و بە دەم بزەوە بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «سپاس». هەوڵێکی ساویلکانە بوو بۆ بەبێتاوان و پاک نواندنی خۆی. بەڵام، سەبارەت بە بزەکەی لینا، دەبێت بڵێین ئەو هەوڵە ساختەیە وەک نازێکی ژنانە، هیچ کاریگەرییەکی لەسەر بەختیار نەبوو. ئەو دێوێک بوو لە شکڵی مرۆڤدا.

کورسـییەکە ڕەق بـوو. بەڵام بە نیسـبەت پەنجەرەکـەوە کەوتبووە شـوێنێکی سـێبەرەوە و لینا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو سـێبەرە لە بەرژەوەندیی ئەوە و خۆرەتاوەکە کار لە ڕادەی بینینی چاوی بەختیار دەکا. بـەڵام، ئـەو هەڵە بـوو. چوونکوو خۆرەتـاو کار لە چاوی ڕەش ناکات و چاوی بەختیاریش ڕەش بوو.

بەختیار زەنگی لێدا و کارمەندێک هاتەژوورەوە. دەستی بە نووسینی هەندێ شت لەسەر لاپەڕەیەک کرد و دایە دەست کارمەندەکە و گوتی: «خێـرا ئـەم فایلانەم بۆ بێنـن». دیار بوو کە خووی بـە فرمان کردن کردبـوو، هەرچەند ئەو فرمانەی بە شـێوازێکی بەئـەدەب دەربڕیبوو. ئـەو کارمەندە بە دوو فایلەوە گەڕایەوە. یەکێک لە فایلەکان ئەسـتوور و ئەویدیکەیـان ناسـک بوو. بەختیار فایلە ناسـکەکەی کردەوە و پاش هەڵدانـەوەی لاپەڕەکانـی، ڕووی لە لینا کرد و گوتـی: «لێرە، بە ڕەش لەسـەر سـپی نووسـراوە کە جەنابت زۆر بە ڕەوانی بە فارسـی قسە دەکەیت».

لینا هەروا کە سەیری تەیمووری بەختیاری دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. تەیمـوور سـاتێک وەسـتا و بەردەوام بـوو: «هەر ئێسـتاکە، بە هۆی پەیوەسـت بوونـت بـە بزووتنـەوەی تاوانبارانەی هاوسـەرەکەتەوە، دەتخەمە زیندانەوە». لینا سەیری ئەو پیاوەی دەکرد کە چارەنووسیان لە دەستەکانیدا بوو، وەکوو قوتابییەکی زیرەک و بە ئەدەب کە لەبیری کـردووە وانەکانـی جێبەجێ بکات، وێڕای داوای لێبـووردن، بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «لە وتەکانتان تێناگەم».

لێنـا پرسـیاری لە خـۆی دەکرد: «ئـەو فایلـەی ئەسـتوورییەکەی دەوری پێنـج سـانتیم دەبـوو، کام بەش لە چالاکییەکانـی ئەوی لەخۆ گرتـووە؟ مەیلی بینینـی ئەو فایلە ئاگری لە ناخـی بەردابوو. پێدەچوو فایلە ئەسـتوورەکەی دیکە، فایلی عەبدولڕەحمان بێت. بەردەسـتەکە لە ژوورەکەدا، چاوەڕوان بوو. بەختیار ڕووی لە بەردەسـتەکە کرد و بە ئاماژەی پەنجە لینا و کۆرپەکەی نیشـانی دا و گوتی: «سـەربازەکانی

«گارد» بانگ بکە و بە زیندانەوانەکە بڵێ چاڵەڕەشـێک بۆ ئەو دووانە ئامادە بکات».

لێنـا دڵی خـۆی ئەدایەوە: «لەسـەرەخۆبە، دان بەخۆتدا بگرە! ورەت دانەبەزێت!» پاشان بە هەموو هێزییەوە، پشتی لە پشتەوەی کورسییەکە توند کرد. هەموو ئەندامانی جەسـتەی، وەکـوو لێدانی دڵی، کەوتبوونە ترپەتـرپ و پاشـان بەخۆی گـوت: «ئەو نابێ تێبگات مـن لە وتەکانی تێگەییوم، نابێ هەسـت بە دڵەڕاوکێکەی من بکات». بۆ خۆ دزینەوە لە نیگای بەختیار، ڕووی کرد بە لای کۆرپەکەیەوە.

لـە دەرکـە درا. لێنا کە لە ترسـاندا ڕچا بوو، بینـی دوو پیاوی گەنج بـە یۆنیفۆرمی سـەربازییەوە هاتنـەژوورەوە. هەریەکەیـان چەکێکی سەرنێزەداریان بە دەستەوە بوو.

بەختیار ئەمری کرد: «لەوێ چاوەڕوان بن». هەربۆیەش، ئەو دووە، لـە ئەملاوئەولای دەرکەی ژوورەکەوە جێگـر بوون. ئەو دووانە کە لە ڕێنمای جەهەننەم دەچوون، ڕێکپۆش و تەندروست بوون و ڕواڵەتێکی پـاک و بێتاوانیان هەبوو! ڕەنگە لە ژیانی ئاسـایی خۆیاندا، کوڕان یان براگەلێکی مێهرەبان بووبن. لێنا ماوەیەکی زۆر بە وردی سەیری کردن و دواتر بە چاوێکی پڕ لە پرسـیارەوە سـەیری بەرپرسـەکەیانی کرد. ئەم دۆخە، ڕوویەکی دیکە لە تواناکانی لێنای ئاشـکرا دەکرد و ئەویش توانای ڕۆڵگێڕان بوو. لەو کاتەدا، ئەو تەمەنی تەنیا ٢١ ساڵ بوو.

بەختیار هێرشی دەستپێکرد و گوتی: «دەست لەم گاڵتەجاڕە هەڵگرە. بە من بڵێ هاوسەرەکەت لە کوێیە و ئێمەش ئیزنی گەڕانەوە بۆ ماڵەوەت پێدەدەین». داو بوو. هەربۆیەش، هەستی بەرگری لە لێنادا گەشەی کرد و لەگەڵ ئەوەدا کە خۆی شڵەژاو و وڕووژاو نیشان دەدا، بە پەلە دەستی کرد بە قسە کردن و بە زمانی ئینگلیسی ئەو چیرۆکەی دەگێڕایەوە کە هاوڕێکان بۆیان دارشتبوو. لە ڕاستیدا، بەم فێڵە، لێنا هەوڵی دەدا بەڵکوو بتوانێت ئەو دۆخە مەترسـیدارە بگۆڕێت، بەو هیوایەی ڕێگەچارەیەکی موعجیزە ئاسـا بدۆزرێتەوە. لەم کاتەدا، ئەو هێشـتا نەیدەزانی کە ئەو

ڕێگەچارەیــەی دۆزیوەتەوە. بەختیــار ئەو بابەتەی وەکــوو دانپێدانان وەرگــرت و بە بێ ئەوەی چــاو لە لینا بترووکێنێــت، دەرکەی کردەوە و ئەمرێکــی کــرد و گەڕایەوە پشــت مێزەکەی خۆی. لــەو کاتەوە لینا پێــی نابــووە ئــەو ژوورەوە، ئەمە یەکــەم جار بوو کە بــە جوانی ئەو پیــاوە مەترســیدارەی دەبینــی. پیاوێکی باڵابــەرز و لاواز بوو. لاقی بە عەردەکــەدا دەکوتا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشــدا مرۆڤێکــی گورجوگۆڵ بوو. ئــەو ڕواڵەتی یەکێک لە کارەســات خولقێنەکانــی کۆتایی دنیای هەبوو. لینا، هەســتی دەکرد بەو زووانە ئەو کارەساتە ڕوودەدات. بەڵام هێشتا نەیدەزانی چلۆن ڕوودەدات. لینا لە ئینگلیسی قسەکردن بەردەوام بوو. لە کاتە زۆر هەستیارەکاندا، ئەو بێبڕانەوە و تەنانەت بەو زمانانەی کە زۆریش بەســەریاندا زاڵ نەبوو، قسەی دەکرد. وشەکان بە بێگرفت بە زمانیدا دەهاتن. ئەم بابەتە، بۆ خودی لیناش سەیر و سەمەرە بوو.

بەختیار بە ئارامی ســەیری دەکرد. دیار بوو چاوەڕوانی شتێک بوو. بەڵام، لینا هەستی دەکرد جەزم بووە و ئاگای لەخۆی نەماوە و ئەوەش، دەرفەتی ئەوەی بۆ دەڕەخســاند کە بیری بەردەنگەکەی بخوێنێتەوە و هەوڵ بدات ڕێگایەک بۆ دەربازبوون بدۆزێتەوە.

ڕەنگــە هەنــدێ کەس ئــەو ئیرادە بگــرن کە پاش چەندیــن دەیە لەو ڕووداوە، موومکین نییە ئەو هەســتانە، ئەو باری جەســتەیی و ڕۆحییە لە مرۆڤدا ســەرهەڵبداتەوە. ڕەنگە، بەڵام، دەتوانین بڵێین، ئەو وشــە و گوتراوانەی ئەو کاتە هاتوونە ئاراوە، لەوانەیە وردبینیی خۆیان لەکیس بــدەن. بەڵام، هەموو ئــەوەی ڕوویدابوو، هەمووی، بە هەمان ڕوونی و توندیی خۆیەوە لەجێی خۆیان مابوونەوە. ئەو ترسەی لەو کاتەدا لە لینا نیشــتبوو، وەکوو وشــەگەلێک لە بەردەبیرۆ هەڵکەندرابێت، لە مێشکیدا جێگیر بووە. لینا لە ترســاندا هەستی دەکرد ئیفلیج بووە، بە بێ ئەوەی هێــزی لێکدانەوە و بەرگری خۆی لەدەســت بــدات، ڕێک وەک حاڵەتی جــەزم بوون و خەون. ســەرەڕای ئــەوەش، کاتێک مرۆڤ هەســتێکی هەیە کە لە «ترس»ێکی ئاســایی زۆر زیاترە، دەکرێت بە دوو وشــەی

«ترس» یان تەنانــەت «تۆقین» ئەو حاڵەتە لێکبدەینەوە؟ دەبێ بۆ ئەو دۆخــە ڕۆحییە کــە مرۆڤ لە جێی خۆیدا وشــک دەکات و دەیچەقێنێ، وشەیەکی دیکە بدۆزینەوە.

لێنا لە چی دەترسا؟ ئەو بیری لەوە دەکردەوە کە ئەوان بۆ ناچارکردنی بە دانپێدانان، ئازاری کۆرپەکەی دەدەن. پاش ئەوەش نۆرەی مینا دەبێت کــە ئەوان وەکوو شــانتاژێکی نوێ کەڵکی لــێ وەردەگرن. هەروەها لە ئازاری فیزیکی تۆقیبوو و لەوەش کە خەیانەت بکات و ترس لەو دۆخە نەناسراوە...

وردە وردە، ئەم ترســە جۆراوجۆرانە کە کاریان دەکردە ســەر کۆی بیرەکردنەوەی و لە ناخەوە تووشــی داڕمانیــان دەکرد، لەیەکتردا قاڵ بوونــەوە و بە چەشــنێک ئارامیی گەیاند، ڕێک لە هەوڵەکانی کەســێک دەچــوو کە لە دەریایەکی خرۆشــاندا لە نوقــم بووندایە و دواتر لەگەڵ نوقــم بوونی لــە قووڵایی ئاوەکەدا، خــۆی لە ئارامیــی و بێدەنگییەکی ڕواڵەتیــدا دەبینێتەوە. لێنــاش وازی لە بەفیرۆدانی وزەی خۆی لە دژی شتێک کە توانای نەبوو بەسەریدا زاڵ بێت هێنا. پێویستیش نییە مرۆڤ ئــەو ســاتانە وەبیــر بێنێتــەوە، چونکوو ئەو ســاتانە لە ناخــی مرۆڤدا جێگیر دەبن، ڕێک وەک بەرجەســتەییەکانی سەر بەردێکی هەڵکەندراو کە بە تێپەڕینی زەمەن ســواون، ڕێک وەک ســواوییەکانی شــێرەکەی بابل و پیاوە نووســتووەکەی نێوان پەنجەکانی کە لە ســێهەزار ســاڵ لەوەبەرەوە وەک خۆی ماوەتەوە.

لێنــا کە لــە ژووری کارەکــەی بەختیــاردا قەتیس ببوو، هەســتی بە تەنیایی دەکرد. لە دڵی خۆیدا، لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی ژیانی کۆرپەکەیان خستبووە مەترسییەوە، ئاشت ببووەوە. بێمانا بوو کە هێشتاش بیریان لێ بکاتەوە. تەنانەت وازی لە شــەڕە دەروونیەکەی خۆیشــی هێنا بوو. کاتی لۆمە کردن نەبوو، کاتی ئەوە نەبوو کە بە هۆی ساویلکەیی، نەزانی و ئەو خەمساردییەی نواندبووی، قوڕ بپێوێت. ماندوو و شەکەت، تەنیا حەزی لە نووســتن و لەبیرکردنی هەموو شــتێک و گەیشتن بە عەدەم

بوو. هەستی دابڕان لەم دنیایە دایگرتبوو.

■ ڕزگارکەر

دواجار دەرکی ژوورەکەی تەیمووری بەختیار کرایەوە و ئەفسەرێکی پلەبـەرز هاتەژوورەوە. ڕواڵەتێکی سەرنجڕاکێشـی هەبوو، باڵابەرز و بەخۆوەبـوو. لێنا هەرگیز نەیزانی نـاوی چبوو و لەو ڕۆژە بەدواوەش هەرگیز نەیبینییەوە.

ئەم پیاوە، ژیانیانی ڕزگار کرد.

لێنـا ئامادەبوو. هەڵبەت، بەکارهێنانی ئەم وشـەیە لەجێی خۆیدا نییە. چونکـە ئامادەبـوون، بەو مانایە کە مرۆڤ دەزانێ چی لەپێشـە. بەڵام، لێنا لەوەی لێرە (ساواک) دەگوزەرا، تەنیا لێکدانەوەیەکی زەینیی هەبوو و ئەویـش ئـەو زانیارییانە بوو کە لە ڕێی خەڵکانی دیکەوە سـەبارەت بە چارەنووسـی شۆڕشـگێڕە دەستبەسەرکراوەکان بیسـتبووی. لێنا، شۆڕشـگێڕێک نەبوو کە پڕ بە پێسـتی وشـەی شۆڕشگێڕ بێت. ئەو لە وڵاتێکی بیانییـەوە هاتبوو و بە بینینی نادادپەروەریی و ئەو زوڵمانەی لەم خەڵکە دەکرا، پەیوەسـت بە ڕیزەکانیـان ببوو و وەکوو لایەنگرێک هاوکاریی دەکردن.

لێنا دەسـکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو کە دەسـت پۆلیس کەوتبوو و دەیانویسـت بەکاری بێنن و لە ڕێی ئـەوەوە تۆڕەکانی بزووتنەوەی کورد هەڵوەشێننەوە.

لێنـا دەیزانـی هەوڵەکانیان بێسـوودە، چونکوو خـودی لێنا، لەوەی پۆلیس دەیویست دەستی بخات بێئاگا بوو. هەربۆیەش، بە نووشتانەوە بەسەر کۆرپەکەیدا، بە وردی گوێی دەدایە وتەکانی نێوان بەختیار و ئەو ئەفسـەرە. بەختیار ناوەرۆکی فایلەکەی بۆ ئەفسەرەکە شی دەکردەوە، بـڕوای بـەوە هەبوو کە وتەی لێنا سـەبارەت بە بێتاوانـی و پێداگریی لەسـەر ئەوەی تەنیا زمانی ئینگلیسـی دەزانێت ڕاست نییە، هەربۆیەش ئەو ئەفسـەرە دەبـوو وەکوو دیلمانج یارمەتی بدات. ئەو ئەفسـەرە بە

ڕوانینێکــی بێلایەنانەوە ســەیری لینای دەکرد و گوتــی: «وەک بە من گوتراوە، بەڕێزت تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانی؟»

- «بەڵێ ئاغا». لینا بڕیاری دابوو بە کەمترین وشە وەڵامی بداتەوە و لەو سۆنگەوە، زیاتر لە وتراوەکان سەردەربکات.

- «ئاغای عەبدولڕەحمانی قاسملوو هاوسەری تۆیە؟»

- «بەڵێ ئاغا».

- «حەزمان لێیە چەند پرســیارێکیش لــەو بکەین. دواتریش دەتوانێت بگەڕێتەوە بۆماڵەوە. تۆ دەتوانی پێمان بڵێیت لە کوێ دەتوانین چاومان پێی بکەوێت؟»

- «نەخێر ئاغا».

- «بۆچی ناتوانیت؟»

- «چونکە بۆخۆشم نازانم لە کوێیە».

- «خانم تۆ هاوسەری ئەویت و لەگەڵی دەژیت، مەگین وا نییە؟»

پاشــان، ئەفسەرەکە بە بێئەوەی چاوەڕوانی وەڵامدانەوەی لینا بێت، ڕووی کردە بەختیار و هەموو قسەکانی بۆ وەرگێڕایەوە. ئاگر لە چاوی بەرپرســی ســاواک دەباری، چەنکوو ئەوەی دەیبیست، ئەوە نەبوو کە چاوەڕێی دەکرد. هەربۆیەش، ڕووی لە ئەفسەرەکە کرد و گوتی: «بەو خانمە بڵێ تا ئەو کاتەی پێمان نەڵێت هاوســەرەکەی و داروەستەکەی لە کوێ خۆیان شاردۆتەوە، لە زینداندا دەمێنێتەوە».

وتەکانــی بەختیار لــە ژوورەکەدا دەنگی دەدایەوە و پاشــان، وێڕای ئاماژەکردن بۆ دوو ســەربازی «گارد» لە ژوورەکەدا، گوتی: «ئەوانە چاوەڕێی خانم دەکەن».

لینا، سەیری خوارەوەی دەکرد و گوێی گرتبوو. دیلمانجەکە وتەکانی بەختیــاری وەرگێڕایەوە. ئەوســا لینا هەســتایە ســەرپێ و لــە کاتێکدا کۆرپەکەی بەرەو لای ئەفسەرەکە ڕاگرتبوو، بە توندی گوتی: «وادیارە، بە هۆی ئەوەوە کە نازانم ئەوان لە کوێن، دەبێ بۆ هەمیشــە لە زیندان بمێنینەوە، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە من هیچ نازانم».

لێنا یاریی نەدەکرد، ئەوەی دەیگوت، ڕاست بوو.

دواتریش گوتی: «لەو ڕووەوە کە نازانم لە کوێیە، لێم گەڕێن با لەگەڵ منداڵەکەم بڕۆمەوە بۆ ماڵەوە. من هیچ مەترسییەک نیم بۆ ئێوە. ئەوەش دەبێ بزانن کە بالوێزی چێکۆسلۆڤاکی ئێستا سەرقاڵی ئامادەکردنی ڤیزاکانی ئێمەیە و ئەویش دەزانێ من لێرەم و بۆچی هاتووم. سەیری منداڵەکەم بکەن (لێنا خۆی لە ئەفسەرەکە نزیک کردەوە)، ئەم منداڵە پێشوەخت لەدایک بووە و بۆخۆشم تەندروستیم جێگیر نییە. ئەگەر بمانخەنە زیندانەوە، زۆر ناخایەنێت کە هەردووکمان دەمرین!».

لێنا بێبڕانەوە قسەی دەکرد، هێندەی نەمابوو هەناسەی ببڕێت. هەربۆیەش، هاوسەنگیی خۆی لەدەستدا و بە ئاستەم کشایە دواوە و سەرلەنوێ لەسەر کورسییەکە دانیشتەوە. هەڵسوکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو و لێنا بە باشی دەرەقەتی هاتبوو.

کۆرپەکە کە تا ئەو ساتە بێدەنگ بوو، کەوتە جم وجۆڵ. لێنا بە بوێرییەکەوە کە تایبەتی هەر دایکێکە بۆ چاوەدێریی منداڵەکەی، ڕووی تێکردن و گوتی: «دەبێ شیر بە منداڵەکەم بدەم. تکایە ڕوو لەولا کەن». پاشان هەستا، لە بەرانبەر ئەواندا دەستی کرد بە کردنەوەی قۆپچەی کراسەکەی. دیلمانج، دەسبەجێ وتەکانی وەرگێڕایەوە. بەختیار هەستا و لە ڕقدا، قەڵەم دارەکەی دەستی تووڕدایە سەر زەوی و پاشان هەردووکیان ڕوویان کردە درگاکە و بەرەو ئەو شوێنەی سەربازەکانی «گارد» لێی وەستا بوون ڕۆشتن.

لێنا بەدەم شیردانەوە گوێی بۆ قسەکانی نێوان ئەو دوو پیاوە هەڵخستبوو.

ئەو ئەفسەرە پلە بەرزە پشتڕاستی دەکردەوە کە ئاستەمە بزانین قسەکانی لێنا چەندەی ڕاستن، بەڵام، ئەو ئەگەرەش لە ئارادایە کە زیندانی کردن یان مردنی ئەو دووانە، لە دەرەوەی وڵات دەبێتە هۆی ڕیسوایی و هەراوزەنا و قاوی لێ دەکەوێتەوە».

لێنا لەبەرخۆیەوە بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمە چ جۆرە ئەفسەرێکە؟

ســـەرەڕای ئـــەوەش، کاتێک لینا ســـەیری کرد بەختیاریـــش وتەی ئەو ئەفسەرەی وەک قسەیەکی بێمانا ڕەت نەکردەوە، سەری سووڕ ما. وای لێکدایەوە کە ڕەنگە ئەو ئەفسەـــرە، یەکێک بێت لە ئەفسەرە کۆمۆنیست و وردەبەرزەکان (کە هێشـــتا کەشـــف نەبـــووە). بەڵام لـــە ناخی خۆیدا، هێشـــتاش هیوای بـــە کرانەوەی ئـــەو گرێیە لە لایەن ئەو ئەفســـەرەوە نەبوو. ئەو دەیزانی کە یەکێک لە کۆنڤانسیۆنە نێونەتەوەییەکان، زیندانی کردنی ژنی دووگیان و هەروەها ژنی زەیســـتان و شـــیردەری قەدەغە کردووە. بەختیار بە ئەفســـەرەکەی گوت کە لینا شارۆمەندی ئێرانییە و هەربۆیەش مەترسیی ڕیسوایی و ئابڕووچوونی لێ ناکەوێتەوە.

ئەو ئەفســـەرە، وێڕای پشتڕاست کردنەوەی وتەکانی بەختیار، گوتی: «بەڵام ئەو بە ڕەگەز ئورووپاییە و سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکیش ئاگادارە کە لێرەیە!».

کاتێکیـــش ئەفســـەرەکە لـــە درێژەی قســـەکانیدا گوتی کە ســـەرەڕای ئەوەش دەترسێت ڕیســـواییەکی ئەوتۆ، هەڵوێستی «ئەعلاحەزرەت»ی بەدواوە بێت، بەختیار بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت لە دەرەوە چاوەڕوان بن.

پاشـــان، ئەفســـەرەکە گوتـــی: «تەیموور، تۆ هەر ئێســـتاش پێگەیەکی باشت بەلای شاوە نییە!»

بەختیـــار و ئەو ئەفســـەرە، یەکتریان بە «تۆ» نـــاو دەهێنا. هەرچەند کـــە لە نیـــوان بەختیار و ئەفســـەرەکەدا، هاوڕێیەتییەکـــی نزیک هەبوو، دیسانەوەش ورەی دەویست کە نێوان ناخۆشیی ئەو و شا کە فەرماندەیی گشـــتیی هێزەکانی لە ئەســـتۆ بوو، بەبیری بەرپرسی ساواک بێنێتەوە. دواجار، ئەو ئەفســـەرە بیرۆکەیەکی دیکەی هێنایە ئارا و ئەوەش ئەوە بـــوو کە لینـــا و منداڵەکەی لە ماڵەکەی خۆیانـــدا بخەنە ژێر چاوەدێری، ئەوسا بە سانایی دەستتان بە عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی ڕادەگات و پێداگریـــی کرد کە دیـــارە نابێت بهێڵن لە خاکی ئێران بچنە دەرەوە و لەو بوارەدا دەبێ زۆر بە وریایی بجووڵێنەوە.

پێدەچوو دۆخەکە لە بێهیواییەوە بەرەو باشتر بوون دەڕۆشت. پاش تێر بوونی منداڵەکە، لینا قۆپچەکانی کراسەکەی داخستەوە و بە ئارامی لەسەر کورسییەکە دانیشت و سەیرێکی مێزەکەی بەرانبەری کرد. ئەو نەدەبوو سەبارەت بە گوتراوەکانی نێوان بەختیار و ئەفسەرەکە هیچ دژکردەوەیەکی هەبێت. ئەو ترسەش کە لینای وەک پەیکەرەیەکی بەمێشک لێکردبوو، وەک خۆی مابووەوە. پاشان، بەختیار بە دیلمانجەکەی گوت: «تا ئەو کاتەی هاوسەرەکەی خۆی بە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس نەناسێنێت، پاسپۆرتی نادرێتێ و لە ماڵەکەی خۆیدا دەستبەسەر دەکرێت. ئێستاش بینێرە با ڕۆتیناتی ئیداریی کارەکەی بۆ بکرێت».

لینا، ئەوەی کە بیستبووی، هێشتاش بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، وەک دەڵێن : دووقڕانییەکەی گیری کردبوو! ئەفسەرە پلە بەرزەکە، وتەکانی بەختیاری بۆ وەرگێڕایەوە و پاشان ڕۆشت. پاش ڕۆشتنی ئەو، لینا بیری لەوە کردەوە کە : پێویستە سەبارەت بە قەدەغە بوونی چوونەدەرەوەی لە ئێران نارەزایەتی دەرببڕێت. ئەوسا، بە زمانی ئینگلیسی سەبارەت بەو بڕیارەی بەختیار هەڵوێستی گرت، بەو هیوایەی کاریگەر بێت. بەڵام نارەزایەتییەکەی هیچی لێ شین نەبووەوە. بەختیار بە بێ گوێدان بە وتەکانی لینا، هەتا بەر دەرکەکە بەڕێی کرد و پاشان بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت: «ئەم خانمە بەرن بۆ لای سەرهەنگ زیبایی».

■ سەرهەنگ زیبایی

ئەگەر ڕۆژێک یەکێک لەو ئێرانییانەی کە ئەو سەردەمەیان بینیوە، ئەم دێڕانە بخوێنێتەوە، تێدەگات کە بۆچی چۆکی لینا شکا و ئەژنۆی شل بوو؟ و بۆچی سەرلەنوێ مەترسی چنگی خستە دڵیەوە. لە نێو خەڵکدا، تەنانەت هێنانی ناوی سەرهەنگ زیبایی، دەبووە هۆی ترس و خۆف. ئەوە سەرهەنگ زیبایی بوو کە بڕیاری دەدا کام زیندانی، کەی و چلۆن ئەشکەنجە بکرێت. هەندێ جار بۆخۆی ئەم ئەرکەی بەجێ دەگەیاند.

لەو سەردەمەدا، بەوە ناسرابوو کە تەنیا زیندانییە خۆڕاگرەکان لە ژێر ئەشکەنجەکانی بە زیندوویی دەردەچن، نەک هەموویان.

لێنا لە نێوان دوو سەربازی «گارد» بە چەکە سەرنێزەدارەکانیانەوە، دەڕۆشت. ئەو تەنانەت ئەمڕۆکەش ناتوانێت ئەوەی ئەو ڕۆژە لە دڵ و مێشکیدا گوزەرا لە بیر بکات (دیارە هەموو ئەوانەش یاری نەبوون و لە ڕاسـتیدا، بەختیار لەگەڵ ئەفسەرەکە درۆی کردبوو) ئاوەزی لێنا لەکار کەوتبوو و ئەشـکەنجەی ڕۆحی سـەرلەنوێ سـەری کردەوە جەرگی. لـەو کاتـەدا، بیری لەوە دەکردەوە کە: هەرچۆنێک بێت، جەسـتەی ئەو ماوەیەکـی زۆر بەرگـە ناگرێـت و ماوەیەکـی زەمەنیی کـورت خۆی پێڕادەگیرێت.

ئەو دوو سـەربازە، لە پێش دەرکەیەکی شـەق وشڕدا ڕاوەستان کە لەگـەڵ دەرکـەی ژوورەکەی بەختیـار زۆر جیاواز بوو (تـۆ بڵێی ئەو دەرکەیـە، ڕاسـتەوخۆ بەرەو ژێرخان بکرێتـەوە؟). ژوورێکی تاریک و بچووک بوو، لەسـەر مێزەکە گڵۆپێک پێکرابوو و لە پشـت مێزەکەش، بوونەوەرێکی سەیر و سەمەرە دانیشتبوو.

ئەو دوو سەربازە، فایلەکەیان دایە دەستی. ئەویش پاش هەڵسەنگاندنی فایلەکـە، لـە جێی خۆی هەسـتا و دوو سـەربازەکەی گەڕاندەوە. دەم وچـاوی تێکنابـوو و تووڕەیـی بـە ڕواڵەتییەوە دیار بـوو. نە بۆخۆی دانیشت و نە داوای لە لێنا کرد دانیشێت.

زیبایی، پیاوێکی کورتەباڵا بوو، کەللەی لە هێلکە دەچوو و لکابوو بە شانییەوە. ملی هەر نەبوو. جەستەشی لە هێلکەیەکی گەورە دەچوو. لە تووڕەییدا، ئاگر لە ڕوخساری دەباری و ڕەنگە هەر بەو هۆیەشەوە بوو کە لێنا بیری نەمابوو سـەری تاس بوو یان مووی پێوەبوو. ئەو کاری خۆی بە پرسـیارێکی هیچ و پووچەوە دەسـت پێکرد: «چ سـیحرێکت دەکار کـرد، وا بەرپرس ئیزنی گەڕانەوە بۆ ماڵەوەی پێدای؟» و بە بێ ئـەوەی چاوەڕێی وەڵام بکات، دەسـتی کرد بە هـات و هاوار و لەگەڵ تێپەڕینی ساتەکان، هاوارەکانی بەرزتر و بوغزاویتر دەبوو. ڕواڵەتی لە

ســوورییەوە، ڕەش هەڵگەڕابوو. دەیگوت تەحەمولی ئەو ئیزنە ناکات و پێی قبووڵ ناکرێت. لە ناواخنی ڕستەکانیشــیدا هەڵیدەکوتایە سەر لێنا، ئەوەی دەیگوت، نەیدەگێڕاوە، لێنا لە مانای ئەو وشــەگەلە تێنەدەگەیی. لێنا تا ئەو کاتە، هەرگیز، نە وشەگەلی ئاوەهای بیستبوو و نە مرۆڤێکی وەها دەمهەراش و دەمپیسی بینیبوو(هەربۆیەش، بیری لەوە دەکردەوە کە سەرەڕای فەرمانی بەرپرس، ئەم پیاوە، دەیخاتە بەندیخانەوە!).

لێنــا، لەگــەڵ ئــەوەدا کە چــاوەڕێ بوو ئەو پیــاوە لانیکــەم بۆ نوێ کردنــەوەی هەناســەش بێــت دمی لێک نێــت، هەوڵــی دەدا جوێنەکانی نەبیسێت. بەڵام نەیدەتوانی لاق بە عەرددا کوتانەکان، کەف چڕنینەکانی، پفە پف کردنەکانی، دەست ڕاوەشاندن و مستە قونجاوەکانی ئەو پیاوە «هێلکەیی شــکڵە» لە پشت مێزەکەی، نەبینێت. لێنا لەوبەری مێزەکەوە وەستا بوو.

ئــەدا و ئەتــواری ئــەو پیاوە، تێکەڵەیــەک بوو لــە یارییەکی تەژی لە پانتۆمیــم و هــات و هــاوار و ئەویش لــە دنیایەکی ناڕاســت و بەدەر لــە زەمەن و شــوێن. ئــەو ڕواڵەتە بچووکەی ڕووبــەڕووی لێنا بوو و پێدەچــوو هیچ پێویســتی بە نوێکردنەوەی هەناســەی نەبێ، ڕواڵەتێکی ســاختە بوو. وەکوو بووکەڵەیەکی قورمیشــکراو بوو کە بۆ ترساندنی خەڵــک، جووڵە و ژێســتی گەپجــاڕی لە خۆ دەنواند. لێنای حەپەســاو، دۆخــی خــۆی لە یاد کردبوو (وەکوو لە خەوێکی ناخۆش هەســتابێ و وەخۆ بێتەوە).

لەپڕ، فەنەرەکانی بووکەڵەکە لە ئیش وەســتان. سەرهەنگ زیبایی، کە چاوەکانــی زەق کردبــووەوە، هێمن بــووەوە. بێدەنگییەکی قورس باڵی بەسەر ژوورەکەدا کێشا. لێنا وەخۆ هاتەوە و دەسبەجێ چووەوە سەر یارییەکەی خۆی، گوتی: «لە زمانی ئێوە تێناگەم».

زیبایی کە خافڵگیر ببوو، لەســەر کورسییەکەی دانیشت. هێلکەکەمان، لە کەف و کوڵ کەوت. پاشان، «گارد»ەکانی بانگ کرد. دەرکە کرایەوە و کەللە سەرێک دەرکەوت و گوتی : «بەڵێ گەورەم!»

زیبایی ناردی بە دوای دیلمانجدا.

لێنـا، سـەیری ئەو پیـاوەی دەکرد کە لـە زەڕین کەوتبوو، هەسـتی بـە ماندوویەتی و بێهێزی دەکرد. هەسـتی دەکـرد منداڵەکەی ئامێزی قورسـە. ورەی ئـەوەی نەبوو ئیزنی دانیشـتن لە زیبایـی وەربگرێت. زیبایی سـەرقاڵی هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی فایلەکە بوو، هەندێ جاریش دەیبۆڵاند. لێناش هەوڵی دەدا، نەکەوێتە بەرچاو و بەتایبەت نەبێتە هۆی ورووژاندنی هێلکەکە!.

سـەیر ئـەوە بوو لە هەموو ئـەو ماوەدا، کۆرپەکـە بێدەنگ بوو. ئایا هەسـتی بیسـتنی بە تەواویی خۆی نەگرتبوو؟ یان لـە ئامێزی دایکیدا هەسـتی بـە تەناهـی دەکرد؟ لـە نیشـتمانە نوێیەکـەی لێنـادا، کچان و ژنانێکـی زۆر کـە خەونیـان بـە ئـازادی و بەرابەرییـەوە دەبینـی، چووبوونە ڕیزەکانی خەباتەوە. ئەوان بە چاوقایمییەکی بێوێنەوە لەگەڵ مەترسـیی زیندان، ئەشـکەنجە و مردن ڕووبەڕوو دەبوونەوە. لە ژێر ئەشکەنجەدا، ئەشکەنجەگەرەکان لە هیچ کردەوەیەکی قیزەون بەرانبەر بـەوان نەدەپرینگانـەوە. ڕێک بـە پێچەوانەوە، بە دەسـتدرێژی کردنە سەر ناموسیان، ئەشـکەنجەگەلێکی تاقەتپڕووکێنیان بەسەر دەهێنان. سـەرەڕای قیزەونی کردەوەکەیان، ئەوان ئەو ژنانەیان لە ناموسـیان بێبـەری دەکرد کە ئەو بابەتە لە ڕۆژهەڵاتدا گرینگیی زۆری پێدەدرێت، لێنا چاوقایمیی ئەو ژنانەی ستایش دەکرد، لەو دۆخەدا و لەو ساتەدا و لەبەرانبەر یەکێک لە بێشەرمترین ئەشکەنجەگەرەکاندا، زیاتر لە هەموو کاتێک هەستی بە نزیکایەتی لەو ژنانە دەکرد.

تا هاتنی دیلمانج، زەمەن بۆ لێنا زۆر بە قورسـی تێدەپەڕی. دیلمانج کە هەمان ئەفسـەری پێشوو بوو، بەحاڵ سەیری لێنای کرد. ئەو ڕۆڵی خۆی بە باشی دەگێڕا. زیبایی، تەنانەت وەڵامی سڵاوی ئەفسەرەکەشی نەدایەوە و ئاماژەی بۆ لێنا کرد، بە هەڕەشەوە لەگەڵ ئەفسەرەکە قسەی دەکرد و گوتی: «پێی بڵێ، هەتا شـوێنی حەشـارگەی مێردەکەیمان پێ نەڵێت، ناهێڵین بڕواتەوە بۆ ماڵەوە».

ئەفســەرەکە بە ســاردی وەڵامی دایەوە: «جەنابی تەیموور بەختیار ڕای وایــە ئــەم خانمە بگەڕێتــەوە بۆماڵەکەی خۆی و بــەردەوام بێتە ئێــرە و خۆیمان پێ بناســێنێت و ئەم خانمە دەبێ ناونیشانەکەشــی بە ئێمــە بدات بــۆ ئەوەی بتوانین چاوەدێریی بکەین. ئیشــی بەڕێزیشــت، پڕکردنەوەی پرســیارنامە هەمیشــەییەکەیە. زیبایی بە ڕێزەوە سەیری ئەفســەرەکەی کرد، بەڵام وازی نەهێنا و گوتی: «ئەی ئەگەر ڕای کرد و بزر بوو چی؟»

ئەفســەرەکە وەڵامــی دایەوە: «ئەمــری جەنابی تەیمــووری بەختیار جێبەجێ بکە، ئەو دەزانێ چی بکات.»

زیبایی ملکەچ بوو و گوتی: «کە واتە، پێی بڵێن دەبێ هەموو ڕۆژێک، کاتژمێر ٩ی بەیانی خۆی بە من بناسێنێت».

ئامادەبوونــی دیلمانجەکــە، ورەی بــە لینا بەخشــی. بۆ بــزر بوون، پێویستی بە کات بوو و گەر بۆی بلوایە، پێی باش بوو هەر ئەو شەوە خۆی دەرباز بکات. بەڵام نەیدەزانی بۆی دەگونجێت یان نە. هەربۆیەش، بە ئینگلیسی بە دیلمانجەکەی گوت: «تکایە بە جەنابی بەرپرس بڵێن کە مــن بە دوو منداڵەوە بە تەنیا دەژیــم، ماڵەکەمان لێرەوە زۆر دوورە و ئەمنیش تازە منداڵم بووە و گەلێک شــەکەت و ماندووم. جگە لەوەش، هەرگیــز ناتوانم هەموو ڕۆژێک بێمــە ئێرە، چونکە بۆم جێبەجێ نابێت، پارەم نییە.»

دیلمانجەکە پرســیاری لێکرد: «بە ســەرنجدان بە دۆخی ئێستاتان، لە حەوتوویەکدا چەند جار دەتوانن سەردانی ئێرە بکەن؟»

لینا ورەی دایە بەر خۆی و گوتی: «زیاتر لە جارێک لە حەوتوویەکدا بۆم ناکرێت».

زیبایی کە بە تەواوی تووڕە ببوو، گوتی: «ئەشــا چەند بێحەیاشــە! وەک گوتــم، هەموو ڕۆژێک کاتژمێر ٩ی بەیانی دەبێ لێرە ئامادە بێت. ئەویدیکــەی دەبێت بۆخۆی چارەســەری بــکات! دیلمانجەکــە، جگە لە وشــەی بێحەیا، هەموو وتەکانی زیبایــی وەرگێڕایەوە. بەڵام لینا کۆڵی

نەدا و دواجار، توانی بە دوو ڕۆژ سەردانی ساواک لە حەوتوویەکدا، واتە دووشەممە و پێنج شەممە و ئەویش کاتژمێر ١٠ی بەیانی ڕازییان بکات. ئەو ڕۆژە، دووشەممە بوو. هەربۆیەش لێنا دوو ڕۆژ کاتی لەبەردەستدا بوو بۆ بزر بوون.

زیبایی پرسیاری کرد: «کێی لەگەڵ دەچێت بۆ پشکنینی ماڵەکەی؟»

دیلمانجەکە وەڵامی دایەوە: «خەمتان نەبێ، جێبەجێمان کردووە». پاشان، ئەفسەرەکە بە پەلە داوای لە لێنا کرد دوای کەوێت. بەم چەشنە، ئەو ئەفسەرە بووە هۆی ڕزگاربوونی لێنا و کۆرپەکەی لە زیندان. لێنا بڕوای نەدەکرد و بەخۆی دەگوت ڕەنگە داوێکیان بۆ نابێتەوە؟

■ گەڕانەوە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

لێنا لەگەڵ ئەفسەرێکی لاوی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لە بینای بەڕێوەبەرایەتییەکە چووە دەرەوە. ڕۆژ پاڵی دابوو بە شەوەوە.

لێنا لە نێوان شۆفیرەکە و ئەفسەرە گەنجەکەدا دانیشتبوو و ڕێگاکەی بە ئەفسەرەکە نیشان دەدا و ئەفسەرەکەش بۆ شۆفیرەکەی وەردەگێڕاوە. لێنا بە ئەفسەرەکەی گوت: «ماڵی ئێمە لەو کۆڵانەی دیکە، لای ڕاستەوەیە».

ئەفسەرە لاوەکە ئەمری بە شۆفیرەکە کرد ئۆتۆمبیلەکە ڕاگرێت و چاوەڕوانیان بکات. پاشان لێنا و ئەفسەرەکە بە پێ درێژەی ڕێگاکەیان بڕی. پشیلەیەکی ڕەش بە نیاز بوو بەسەر دیوارەکەدا پاز بدات، بە بینینی ئەمان، ڕای خۆی گۆڕی، هەندێ بەولاوەتر، سەگێک سەیری دەکردن. لە نێوەندی کۆڵانە تەسکەکەدا، جۆگەلەیەکی بچووک، کە بەیانییان ئاوی شاری پێدا تێدەپەڕی، ئێشک هەڵگەڕابوو. لەو ڕووەوە کە خەڵکی گەڕەکەکە بەیانییان بەردەرکەی خۆیان گەسک دەدا، کۆڵانە خاکییەکە خاوێن بوو. عەردەکە بەردی زۆری لەسەر بوو، لەو چەشنە بەردانەی کە مرۆڤ تێی هەڵدەنگووت.

کچە گەورەکەی خاوەنماڵ دەرکەکەی کردەوە. زولەیخا خانم یارمەتیی

کوڕەکەی دەدا مینا لە حەوزەکە دەربێنن، حەوزێکی پۆخڵ، قوڕاوی، پڕ لە لیتە و داپۆشراو بە قەوزە، کە تایبەتمەندیی ئاوە مەندەکانە. ئێستاش بەهۆی شـڵەقانییەوە، ڕەنگەکەی بەرەو قاوەیی هەڵگەڕابوو. لێنا بوونی ئەفســەرەکەی لەبیــر کرد، کچەکەی دایەدەســت کچــی خاوەنماڵ و بە پەلە خۆی گەیاندە مینا کە تروسکایی ژیانــی پێوە نەمابوو. زولەیخا خانــم هاواری دەکرد: زۆرم پێگوت بــەلای حەوزەکەدا نەچێت. لێنا، بە مەبەستی هۆشیارکردنەوەی مینا، ناچاری کرد بڕشێتەوە. بە دڵنیاییەوە ئەگەر لێنا تەنیا چەند ســاتێک درەنگتر بگەیەشــتایە، مینا تێدا چووبوو. لێنا، چاو بە فرمێســک، کیژۆڵەکەی بە سینگییەوە دەگوشی. وەڕەس و بێزار بوو. ئەفســەرە گەنجەکە لە تەنشــت دەرکەکەوە ڕاوەســتا بوو و ســەیری دیمەنەکەی دەکرد. لێنا چاوەڕوان بوو ئەفســەرەکە شــوقەکە بپشکنێت. ئەندامانی بنەماڵەی خاوەنماڵەکەیان کە هەمیشە بە جموجۆڵ بوون، بە تەواوی بێدەنگ ببوون. ئەفســەرە گەنجەکە پرسیاری لە ژنی خــاوەن مــاڵ کرد کە لێنا لەو ماڵەدا دەژی؟. ژنەکەش بە ســەر وەڵامی ئەرێی دایەوە. پاشان، ئەفسەرەکە ڕووی لە لێنا کرد، سڵاوێکی نیزامیی لێکرد و بە هێمنی بە ڕێی خۆیدا گەڕایەوە و ڕۆشت.

موعجیــزە بــەردەوام بوو. ئێســتاش ئەوە ئەرکی لێنا بــوو کە بیباتە ســەر. لە ڕاســتیدا، تا ئەو کاتە، جگە لە بردنەســەری ڕۆژێکی تۆقێنەر، هیچ شــتێکی تراژیــک ڕووی نەدابوو. لێنا پرســیاری لــە خۆی دەکرد کە ئەو ئەفســەرە لاوە چ ڕاپۆرتێک ســەبارەت بە پشکنینی ماڵەکەی بە باڵادەستەکانی خۆی دەداتەوە و بۆچی شۆفیرەکەی لە خانووەکە دوور ڕاگرت. پاشــان، لێنا مینای بردە حەمام و ســەر وملی بۆ شوشت و بە کۆرپەکەشی ڕاگەیشت و نانی پێدان. هێندەی نەخایاند منداڵەکان خەویان لێکەوت. لێناش دەرفەتێکی بۆ ڕەخســا و دووشــێکی گرت و دواتر، بە پێی ڕێککەوتنەکەیان، کراســە سوورەکەی لێنای لە پەنجەرەکەوە شۆڕ کــردەوە، بۆ ئەوەی ســدیق لە کاتی تێپەڕین بــە کۆڵانەکەدا، بیبینێت و بزانێت کە دۆخەکە خراپە.

بێدەنگــی ماڵەکەی تەنیبــوو. ئامادەبوونی ئەو ئەفســەرە لەو ماڵە بە گوێی هەموو دراوسێکانیان گەیبوو (لینا بەخۆی دەگوت، ڕەنگە بەختیار ڕای خۆی بگۆڕێت و پیاوەکانی خۆی لە هەموو شوێنێک بۆ چاوەدێری کردنی ئەم دانابێت. هەربۆیەش، پێویستە بە زووترین کات خۆم شوێن بزر کەم. لەگەڵ ئەوەشــدا، بیری لەوەش کردەوە کە کاتێک ئەفسەرەکە ڕۆشــت، کاتــی کاری ئیــداری بەســەرچووبوو. هەربۆیەش، ســبەینێ ڕاپۆرتــی خۆی دەداتەوە. دەبێ دەســت بجوولێنین). بەو هۆیەشــەوە، کراســە ســوورەکەی مینای هەڵگرتەوە و کراسێکی سپی شۆڕ کردەوە و ماناکەشی ئەوە بوو کە دۆخەکە هێورە و مەترسییەک لە ئارادا نییە، بۆ ئەوەی سدیق هەرچی زووتر سەردانی بکات.

کەســێک بە ئەســپایی لە دەرکەی دا. خاوەن ماڵ بوو. لینا دەیویست خــۆی شــاد و دەم بــە پێکەنین پیشــان بــدات. بــەڵام نەیتوانــی و بە ڕواڵەتێکی گەچڵاوەوە لە بەردەمیدا ئامادەبوو. لینا باش دەیزانی بۆچی لەو درەنگانی شەوەدا لە دەرکەی داوە.

خاوەن ماڵەکە نەیدەزانی لە کوێوە دەست پێبکات. لینا ویستی یارمەتی بدات، بەڵام وشــەکانی بۆ نەدەچووەوە ســەریەک. دواجار خاوەن ماڵ هاتەگۆ و گوتی: «خانم دەبێ ماڵەکە چۆڵ کەیت».

لینا بە ئاماژەی سەر تێی گەیاند کە دەزانێت.

خــاوەن ماڵەکە گوتــی: «نابێت لە من دڵگران بیــت، من دەبێ بژیوی پێنج منداڵ پەیدا بکەم».

لینا قسەکەی پێ بڕی و گوتی: «لە ڕاستیدا، تۆ نابێ داوای لێبووردن بکەیــت، بەڵکــوو ئەوە منم کە دەبێ داوای لێبووردن بکەم. ئێمە زۆر بە خێرایی ماڵەکەت چۆڵ دەکەین و لێرە دەڕۆین». ئەو پیاوە هیچ باســی ئەو برە پارەیەی نەکرد کە لینا بۆ کرێ خانوو پێی قەرزداربوو.

لینا کە چاوەڕوانی سدیق بوو، چەمەدانە بچکۆلەکەی دەرهێنا. سدیق دوای نیوەشــەو هــات. لینا دەســتبەجێ ڕووداوەکانی ئــەو ڕۆژەی بۆ گێڕایەوە. پاشــان هەریەکەیــان، یەکێک لە منداڵەکانــی کردە باوەش و

چوونــە خوارەوە. خاوەن ماڵەکەیان لە ژووری میوان دانیشــتبوو، لەو بێدەنگیــی شــەوەدا، لینــا بە ســرتە، ماڵئاوایی لێ کــرد و پێی گوت کە ئــەوەی لە ماڵەکەدا ماوەتەوە بیبات بۆ خــۆی. ئەو پیاوەش لە وەڵامدا گوتی: «ئینشائەڵڵا خوا یارتان بێت!»

کەس لە دەرەوە نەبوو. ئەوان لە ســووچی هەر کۆڵانێکدا دەوەستان و خۆیــان دەلکانــد بــە دیــوارەوە و گوێیان هەڵدەخســت. پاشــان بۆ هەڵســەنگاندنی دۆخەکە، سدیق ملی دەکێشا بۆ ئەوەی دڵنیا بێت کەس لە کۆڵانەکەدا نییە و ئەوســا، وەکوو گورگ لەســەر پەنجە دەڕۆشــتن. گڵۆپی کارەبا لەو ناوە نەبوو. کۆڵانەکان، تەنیا لە ڕێی ڕووناکایی مانگ و ئەســتێرەکان ترووســکاییەکییان تێکەوتبــوو. ڕێگە ڕۆشــتنی ئەوان، وەکوو ڕۆشــتن لە ســەر تابلۆیەکی نیگاری رەش و شەفاف، هەموار و بێڕوانگە بوو.

لینا پرسیاری کرد: «بۆکوێ دەڕۆین؟»

سدیق: « دەچینە لای ئێمە، دەبێ هەوڵ بدەین دایکم خەبەری نەبێتەوە. پێش کازیوەی بەیانی، دێمەوە بە دواتاندا.»

لینا: «پێتوایە بتوانی، ئەمشەو، حەشارگەیەکمان بۆ بدۆزیتەوە؟»

سدیق: «دەبێ وا بکەم، چار نییە!»

لەو ســەردەمەدا، شەوانی تاران، لە شاری مردووان دەچوو. شەوان، شــار دەبووە گۆڕەپانی تەراتێنی ســەگ و پشــیلەکان. بێدەنگی، شتێک جگە لە ڕاستیی بەدوای خۆیدا کێش دەکرد.

لینا کە لەگەڵ کازیوەی بەیان گەیشــتبووە حەشــارگە نوێیەکەی، ئەو کەمە شمەکەی هێنابووی لە چەمەدانە بچووکەکەی، دەرهێنا.

بە درێژایی ئەو ساڵانەی لینا بە بەردەوامی ماڵەوماڵی دەکرد، هەرگیز هیچکام لە شوێنە گەشــتیارییەکانی ئێرانی نەبینیبوو کە تووریستەکان ســەردانیان دەکردن. ناوی سەرســوورهێنەر و جوان وەکوو شــیراز، ئێســفەهان و تەختی جەمشــید (پێرســپۆلیس)، تەنیا وەکــوو ناوێک لە بیرەوەریی ئەودا مانەوە. ئەو لە ئێران، تەنیا ئاپارتمانی شــوێنی ژیانی،

حەســار، کۆڵانەکانی ئــەو دەوروبەرە و هەندێ لــە بەقاڵەکانی کۆڵانی ناســی. ئەوانــەی لینا هاموشــۆی دەکردن، هەموو لە ڕیــزی دژبەرانی ڕێژیمــدا بوون. ئەو لە دنیایەکی بچووک و تەســکدا دەژیا، دنیایەک کە لەودا ڕاســتیی ژیان، ئاســایی، ناسروشــتی و یەکنەواخت دەهاتە پێش چاو.

■ فێربوونی خوێندن و نووسین

سدیق و هاشــم، لە نەبوونی عەبدولڕەحماندا، بەرپرس بوون لەوەی ئــاگاداری لینا و منداڵەکانی بــن. هەروەها، دەبوو دەرەتانی گەڕانەوەی لینا و منداڵەکان بۆ ئورووپا برەخســێنن. بەڵام، پاش ڕۆشــتنی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، هەموو بەرنامەکانیان گۆڕدرا.

هاشــم، ئەندامێکی فارســی حیزبی توودە و مامۆســتای قوتابخانەی سەرەتایی بوو.

ســدیق، کــورد و ئەندامــی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، مامۆستای دواناوەندی و هەروەها شاعیریش بوو.

نیوەڕوان، کاتێک خەڵک ســەرقاڵی نــان خواردن بوون ودووکانەکان چــۆڵ دەبوون، لینا بــۆ کڕینی پێداویســتییەکانیان دەچووە دەروە. فێر ببوو چۆن بە کارامەیی ژنانی ئێرانی چارشــێو لەســەر بکات. ئەو بەو چوونــەدەرەوە کورتخایەنانەش دڵخۆش بــوو، چونکە، یەکەم دەرفەتی هەنــدێ جووڵــەی بــۆ دەرەخســا و دووهەمیــش، دەرەتانێــک بوو بۆ گۆڕینەوەی چەند وشــەیەکی «ئاســایی» لەگەڵ فرۆشیارەکان. لینا کە پێویســتی بــە هاتوچۆ و جموجۆڵ هەبوو، لــە چواردیوارییەکدا قەتیس ببوو و چالاکییەکانی بەو ماڵەوە کورت کرابووەوە.

پــاش چوون بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، تووشــی دڵەڕاوکێ ببوو، خەوی لێ زڕا بوو و کاتێکیش دەنوست، مۆتەکەی دەبینی. ئەو کتێبانەی بــە زمانی چێکیی و ئینگلیســی هەیانبــوو، لە ڕەوتی شــوێنەگۆڕکێ و گۆزەڵگۆزەکاندا، بەجێ مابوون، چونکوو بە هۆی پەلەپەلەوە، دەرەتانی

گواستنەوە و بردنی ئەوانەیان نەبوو. لینا ئۆگرییەکی زۆری بۆ خوێندنەوە هەبوو، بەڵام لێی بێبەش ببوو. دیارە، هەمیشە شتگەلێک وەک ڕۆژنامە و کتێبی شیعر و.. بە زمانی فارسی بۆ خوێندنەوە هەبوون. لینا، هەرچەند لەو کاتەدا دەیتوانی بە جوانی بە فارسی قسە بکات، بەڵام خوێندنەوە و نووسینی فارسیی نەدەزانی. جگە لەوەش، ئەو وشە و دەستەواژانەی ئەو فێری ببوو، زمانی قسەکردنی دژبەرانی ڕێژیم بوو، نەک زمانی ڕۆژانەی خەڵکی ئاسایی یان زمانی منداڵان.

تا ئەو کاتە، دۆخەکەی لە خوێندن و نووسین بێبەشی کردبوو. سەرەڕای ئەوەش، لەگەڵ زیاتر بوونی مەترسییەکان، ئەو دەبوو زمانی چێکی لە بیر بکات و لەگەڵ منداڵەکان بە فارسی قسە بکات. لینا چاوەڕوان بوو سدیق و هاشم کە هەردووکیان مامۆستا بوون، خوێندن و نووسینی فێر کەن. بەڵام سدیق خەریک بوو خۆی بۆ سەفەرێکی حیزبی ئامادە دەکرد و هاشمیش بە بیانووی ئەوەی کە کتێبی دەرسیی نییە، خۆی لەو کارە دەدزییەوە. لینا پێشنیاری کرد کە هاشم لەو کتێبە دەرسییانەی لە قوتابخانە دەیوتنەوە، کەڵک وەربگرێت. بەم چەشنە، سەرەڕای ئەوەی هاشم بە ڕێکوپێکی بۆ گوتنەوەی وانەکان نەدەهات و لە ڕاستیدا هەرکاتێک بۆی بلوایە وانەی پێ دەوتەوە، لینا لە ماوەی سێ مانگدا، ئەوەی منداڵان لە ماوەی چوار ساڵ خوێندنی سەرەتاییدا فێری دەبوون، فێر بوو.

کاتێک دەستیان کرد بە خوێندنی کتێبی پۆلی پێنجەم، خوشکی هاشم بە شێوەیەکی تراژیک گیانی لەدەست دا و چیدیکە نەیانتوانی بەردەوام بن. بەم چەشنە فێرکاریی خوێندن و نووسینی لیناش کۆتایی پێهات.

■ مەرگی جەلیلە

ساڵێک پێش دەستپێکردنی خوێندنەکەی، لینا و منداڵەکانی دوو حەوتوویان بە ئارامیی و بە نهێنی لە نهۆمی یەکەمی ماڵی هاشم بردبووەسەر. لەو ماوە کورتەدا، لینا و جەلیلەی خوشکی هاشم ببوونە

هاوڕێ. جەلیلە لە خەباتدا بەشدار و چالاک بوو.

کارەســاتەکە لە کاتێکدا قەوما بوو کە ژنان ســەرقاڵی لێنانی شــیوی ئێوارە بوون. لێنا، لەپڕ دەنگی قریشــک و هۆڕێکی لە نهۆمی یەکەمەوە بیســت. بە پەلە لە پلیکانــەکان چووە خوارەوە و بینــی جلوبەرگەکانی جەلیلــەی هاوڕێــی گڕی تێبەربــووە و باوکە پیرەکەشــی هەوڵ ئەدات جلەکانــی لەبــەر داماڵێت. بــەڵام گڕەکە پەرەی دەســەند. لێنا لێفەیەکی دا بەســەر جەلیلەدا و بەم چەشــنە گڕەکەی کوژانــدەوە. ژنە گەنجەکە لــە ئازاردا دەیناڵاند و بەدەم قیژە و هــاوارەوە بانگی لە دایکی دەکرد. ئازارێکی زۆری دەکێشا. جەلیلە پەرەمێزە نەوتییەکەی پێکردبوو و کاتێک ویستبووی شوێنەکەی بگوێزێتەوە، بەڕووی خۆیدا هەڵگێڕابووەوە.

ژوورەکــە بەخێرایی پڕ بــوو لە دەروجیران. هەریەکــەو بە جۆرێک هاواری دەکرد و ئامۆژگاریی جیاوازیان دەکرد. هەموو شــپرز ببوون. ژنان بەسەر خۆیاندا دەکێشاو گۆنای خۆیان دەڕنی.

جیرانەکان کە نیوەی ژوورەکەیان داگیر کردبوو، وەها هەراوزەنایەکیان وەڕێ خستبوو کە تەنانەت بۆ مرۆڤێکی ئاساییش تاقەتپڕووکێن بوو.

لێنــا کە خولی یارمەتیی پزیشــکیی ســەرەتایی بینیبــوو، دەیزانی لە دۆخێکــی ئەوتۆدا چی بکات، خۆی خســتە نێــوان خەڵکەکە و جەلیلە و داوای لە جیرانەکان کرد بگەڕێنەوە بۆ ماڵی خۆیان.

جیرانــەکان لــە دڵیان گران هات و گوتیــان: «تۆ بۆت نییە وەدەرمان نێــی و ئــەم کارەت شــیاو نییە». بــەڵام لێنا، بــەرەوڵای دەرگاکە پاڵی پێوەنان و دواجار ناچاری کردن بڕۆنە دەرەوە.

لە نەخۆشــخانە گوتیان لەسەتا هەشــتای جەستەی جەلیلە سووتاوە و لە هەندێ شــوێنی جەستەشی سووتانەکە گەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی. تەنیا سەر و دەم وچاو و ڕکەی سینگی بە سەلامەت دەرچووبوو.

پاش ڕوودانی ئەو کارەســاتە جەرگبــڕە، زۆر کەس لێنایان لەو ماڵە بینیبوو، هەربۆیەش ناچار بوو ئەویش بەجێبهێڵێت. هەر بەو هۆیەشەوە نەیدەتوانی زۆر لە نەخۆشخانە سەردانی جەلیلە بکات. لەوەیکە دەیبینی

هاوڕێکەی ئازار دەکێشـێت و ڕۆژ بە ڕۆژ هێز و توانای کەم دەبێتەوە و دوکتورەکانیـش چییان لەدەسـت نایە، خەمێکی قورس لەسـەر دڵی بـار بوو. بنەماڵـەی جەلیلە، تەنانەت توانای جێبەجـێ کردنی تێچووی ئـەو حەمامی ڕۆنەیان نەبوو کە بۆ کەم کردنەوەی ئازاری جەسـتەی پێویسـت بوو. تەنیا بۆ دانی تێچووی نەخۆشـخانە، چارەسەری و داو ودەرمان، بنەماڵە ناچار ببون ئاڵتوون، فەرش و هەرشتێکی کە پارەیان بۆ بکات، بفرۆشن و دواجاریش خانووەکەیان نایە گرەو.

جەلیلـە، پـاش نۆ مانگ ئازار و ژان، کۆچی دوایـی کرد. بنەماڵەکەی تەنانـەت بەشـی بەڕێوەبردنـی سەرەخۆشـیی و بەخاکسـپاردنێکی گونجاویان بۆ نەمابووەوە.

ئەوان، لێنایان بە هۆکاری چارەڕەشیی خۆیان دەزانی. سەرزەنشتیان دەکرد کە نەیهێشـتووە جەلیلە بمرێت و بە ڕزگار کردنی، بووەتە هۆی درێژخایەن بوونی ڕەوتی چارەسـەرییەکەی و لـەو ماوەیەدا ژیانێکی تەژی لە ئازاری کێشاوە و بنەماڵەکەشی مایەپووچ کردووە. سەرەڕای ئەم کارەساتەش، هاشم ماوەیەک وانەی بە لێنا گوتەوە. پاشان چیدیکە نەهاتەوە. پاش گەڕانەوەی سـدیق لە سـەفەری حیزبی، لێنا سـۆراخی هاشمی لێ کرد.

سـدیق وەڵامی دایەوە: «ئەو چیدیکە نەهاتەوە، چونکە سەرزەنشـت دەکرا بە هاتووچۆ و سەردانی تۆ کە پۆلیس بەدواتەوەیە». جگەلەوەش، ئەو دەبوو پێداویسـتی بنەماڵەکەی دابین بکات و لە لایەکی دیکەشەوە، ئەو مەترسییەش لەئارادا بوو کە بەسەردان کردنی لێنا، ئەوانیش بخاتە مەترسییەوە.

■ گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان لە ئورووپا

عەبدولڕەحمان کە چاوەڕێ بوو تا کاتی گەڕانەوەی، ژن و منداڵەکانی لـە ئێـران چووبێتنـە دەرەوە، ئەوانـی لە تـاران و لە ژیانێکـی نهێنیدا بینییـەوە. هەروەهـا، «هیـوا» کچی دووهەمی خۆیشـی بینـی. بابەتی

چوونــەدەرەوەی لینــا و منداڵــەکان لە ئێران ببــووە گرفتێکی گەورە و هەمــوو چاوەڕوان بوون عەبدولڕەحمان چارەســەری بکات. لە لایەکی دیکەشەوە، ڕاوەدوونانی دژبەران، سەرلەنوێ هەڵەسوونی هێنابووەوە و ئــەو ڕووداوانەش کە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس ڕوویاندابوو، لینا و بنەماڵەکەی ناچار دەکرد نهێنی کاریی زیاتر بکەن.

■ هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان

تــا ڕادەیــەک چالاکییــەکان ڕاگیرابــوون، ئــەوەش دەرفەتــی بۆ لینا ڕەخساندبوو لە هاوکارەکانی مێردەکەی ورد بێتەوە. لەو ڕۆژەوە، لینا بەردەوام بیر لــەوە دەکاتەوە. ڕێژەیەکی زۆر لەوانە، قارەمانێتی وایان لەخۆیــان نیشــان داوە کە کەس جگە لە لینا باســیان نــاکات. هەریەک لەوان بە شــێوازی تایبەت بەخۆیان خەباتیان کرد و بەرەوڕووی تەنگ و چەڵەمەی زۆر بوونەوە.

بــۆ نموونە، یەکێک لەوانە، عەزیز یووســفی بوو. ئــەو هاوخەباتێکی بەئاگا و شــاد بوو. هەموو خۆشــیان دەویســت. زۆر تەمبەڵ بوو. بۆ وێنــە لەبری ئــەوەی وەکوو هەمووان، لە دەوری ســفرە چوارمشــقی دابنیشــێ، وەکوو ڕۆمییە کۆنەکان، ڕادەکشــا. گەر پێویســتی بە خوێ بوایە، ســەرەڕای ئەوەی خوێدانەکەی لەبەردەســتدا بوو، لە هاوڕێکەی تەنشــتی داوا دەکرد بیداتە دەســتی و ئەوەش بۆ ئەوە بوو لە شــوێنی خۆی نەجووڵێت و شــێوازی دانیشــتنەکەی تێک نەدات. تەمبەڵیی کاک عەزیــز ببووە هــۆی گاڵتە و گەپی هەمــووان و هەرکاتێک بەو بۆنەوە گاڵتەمان دەکرد و پێدەکەنین، ئەویش بۆخۆی لەو ڕووەوە کە پیاوێکی ڕووخۆش بوو لەگەڵمان دەکەوتە پێکەنین.

ماوەیــەک پــاش ئــەو پشــووەی کــە پێکــەوە لــە گوندی قاســملوو بردمانەســەر، عەزیز دەستبەســەر بوو و کەوتە زیندان و ئەشــکهنجە کرا. ڕژیمی پاشــایەتی بە تاوانی هەڵسووڕانی پیلانگێڕانە بەدژی شا و ئەندامەتی لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، ٢٥ ســاڵ زیندانی

بەسەردا سەپاند.

عەزیز مرۆڤێکی دروســتکردار و بەئاگا بــوو. لە زیندان فێری زمانی ئینگلیســی بوو و هەندێک کتێبی لە نووسەرە بریتانیاییەکان وەرگێڕایە سەر زمانی فارسی. شایانی باسە کە لە زیندانەکانی شادا، زیندانییەکان دەســتیان بە کتێب و ڕۆژنامە دەوڵەتییەکان ڕادەگەیشت. عەزیز زۆری دەخوێندەوە. پێش دەستبەسەربوونی، کۆمۆنیستێکی باوەڕمەند بوو. لە ســاڵەکانی مانەوەی لە زینداندا، گۆڕانکاری بەســەر باوەڕەکانیدا هات. پــاش ئــەوەی کە لە زینــدان ئازاد بوو، لــە ســای خوێندنەوەکانیدا، بە سانایی توانیی بەسەر ئەو ئاستەنگانەدا کە لە سۆنگەی ئاڵوگۆڕەکانەوە پێک هاتبوون، زاڵ بێت.

دوو ســاڵ پێــش ئازاد بوونــی، ڕێکخراوی لێبووردنــی نێونەتەوەیی عەزیزی وەکوو «زیندانیی ساڵ» ڕاگەیاند و لەو سۆنگەوە توانی ساڵێک زووتــر لە زینــدان ڕزگاری بێت. پــاش ئازاد بوون، عەزیــز لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران نزیک بووەوە. ئەو و عەبدولڕەحمان کە هاوڕێیەتییەکی لەمێژینەیان هەبوو، باش لە یەکتر تێدەگەیشتن. مەخابن، یــازدە مانگ پاش ئازاد بوونەکەی، دڵی لە لێدان کەوت و کۆچی دوایی کرد.

«غ»، یەکێکــی دیکــە لــە هاوکارەکانــی عەبدولڕەحمان بــوو. لەگەڵ عەزیزیــش هاوڕێ بوو و ڕێک هەمان چارەنووسیشــی پەیدا کرد. ئەو هەمــوو ماوەی زیندانەکەی خۆی بردەســەر. لــە دەرئەنجامی بێکاری و ڕەنگــە بەهــۆی بێهیواییشــەوە، لــە زینــدان پەنــای بردبــووە بەر مەشــرووب و یاریی وەرەق. پاش ئازاد بوونی لە زیندان، چاوەڕوانیی پێزانین و ئەمەگناســیی لە هاوڕێکانی هەبــوو. چاوەڕوان بوو بە هۆی هەموو ئەو ســاڵانەوە کە لە زیندان بردوویەتە ســەر، بگاتە بەرزترین ئاســتی بەرپرســایەتی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردســتاندا، واتە ســکرتێریی گشــتی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران، ئەو بەرپرسایەتییەی لە ئەستۆی عەبدولڕەحمان بوو.

ئەو لەم سـۆنگەیەوە داخڵەدڵ ما و لە ڕیزی هاوڕێکانی جیا بووەوە و وازی لــە حیـزب هێنـا. ئەو خۆی بــە قارەمان دەزانــی و پێی وابوو هەموو نەتەوەی کورد پەیڕەویی لێ دەکەن. دواجار توانیی لەگەڵ چەند ئەندامێکی ناڕازیی کومیتەی ناوەندی، حیزبێک دابمەزرێنن. بەڵام شانس یاوەری نەبوو و ماوەیەکی زۆرە کۆچی کردووە بۆ ئورووپا.

عەبدولڕەحمان هاوکارێکی دیکەشـی هەبوو بە ناوی «ئەحمەد. ت». گەنجێکـی گونـدی و زیـرەک بوو. بــەڵام زانیاری گشـتی و بەتایبەت قاڵبوونەوەی سیاسـیی زۆر باش نەبوو. ئەو کە بەڕێکەوت و لە سـای قــەزا و قەدەردا، خۆی لە دەوروبــەری ڕێبەرایەتیی حیزب بینیبووەوە، پێگــە و ڕاگرتنـی باڵانس سـەبارەت بــە بابەتەکانی لەدەسـت دابوو و پێـی وابوو دەتوانێ ڕۆڵـی ڕێبەرێک بگێڕێت (بـۆ ماوەیەکی کورت بە ئاواتەکـەی گەیشـت) بــەڵام چونکە توانـای هاوڕێکانی نەبـوو، کەوتە پیلانگێـڕان و ڕەوتی گـۆڕی و کۆتایی بە خەباتی خـۆی لە ڕیزەکانی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـدا هێنـا و پەیوەسـت بە مەلا مسـتەفای بارزانی، ڕێبەری پارتی دێموکراتی کوردستانی عەراق بوو. کەمن ئەو ڕێبەرانەی هاوکارە دەسـەڵاتخوازەکانیان تەحەممول دەکەن و بارزانیـش کە بـۆ لایەنگرانی خۆی قارەمانێکی ڕاسـتەقینە بوو، لەو بوارەوە جیاواز نەبوو.

ئــەو زۆر زوو بــە نییەتـی ئەحمــەد. ت ـ ی زانـی و ئەحمــەد. ت، ئەمجارەیان ڕووی لە حیزبی بەعس واتە ڕێژیمی سەددام کرد. ئەحمەد. ت، سـەرەڕای دەسەڵاتخوازیی سیاسـی، تەماحی کۆکردنەوەی ماڵ و سامانیشـی هەبوو و دەسـتی کرد بە کڕین و فرۆشـتنی مەڕ و ماڵات و بەرپرسـەکانی ڕێژیمی بەعس، ئەمری دەستبەسـەرکردنیان دا و بە تاوانی کڕین و فرۆشتنی نایاسایی زیندانییان کرد. لە زیندانیشدا کوژرا. لە لایەن چ کەسێکەوە؟ وەڵامەکان جیاوازە.

حەسەن چاو کوێر (حەسەنە کوێرە). پیاوێکی مێهرەبان، بەورە و کارا بوو. ئەویش لە ڕیزی ئەو یازدە کەسـەدا بوو کە پێکەوە لە ئاپارتمانی

پیاوە زەردەشتییەکەدا لە نزیک کەلانتەریی ژمارە یەک، دەژیان.
کاتێــک بڕیاردرا لێـک جیا ببنەوە، ئەویش بزر بــوو. قاو داکەوت کە لە جەنگەی شــەڕێکدا لە کوێســتانەکانی کوردستان شەهید بووە. پاش ساڵانێک، لینا زانی کە سەلامەتە و لە وڵاتێکی ئوروووپایی دەژی.
یەکێکــی دیکــە لــە هاوکارەکانــی عەبدولڕەحمــان، نــاوی پەرویــز حێکمەتجوو بوو. ئەو تاکە کەســی غەیــری کوردی گرووپەکەیان بوو. پەرویز، فارس و دەرەجەداری هێزی ئاســمانیی شاهەنشــایی بوو. لینا ماوەیــەک پێش هاتنی بــۆ ئێران، لەگەڵ بنەماڵەی پەرویز ئاشــنا ببوو. لینا لە زەماوەندی پەرویزدا بەشــداریی کردبوو و هەرکاتێکیش پەرویز لەگەڵ هاوسەرەکەی تووشی کێشە دەبوو، دەردەدڵی بۆ لینا دەکرد. لینا لەگەڵ دایکی پەرویزیش نێوانی خۆش بوو. خوشکی پەرویز جارێکیان لە تاران عەبدولڕەحمانی لە گرتن ڕزگار کردبوو. پاش ساڵانێک، لیناش، فریای کوڕی ئەو ژنە کەوتبوو. کوڕەکە لەمردندا بووە و باوکی بەڕێی کردووە بۆ پراگ و لەوێ لینا بەهانایەوە هاتبوو.
ئەوان، سەرەتا لە تاران و دواتر لە بەغدا پێکەوە لە ماڵێکدا ژیابوون. لینا پێی وابوو بە باشی دەیناسێت. بەلای لیناوە، پەرویز پیاوێکی نەوسن، تەمبەڵ و خۆهەڵکێش بوو. وەکوو جەستە، هێرکوولێکی ڕاستەقینە بوو. تۆنی دەنگی گەرم بوو و کاتێک پێدەکەنی، دەنگی قاقاکەی شووشەکانی دەلەراندەوە. زۆریش پێدەکەنی، کاتێکیش بەو دەنگە گەرم و پوختەیەوە تەنانەت بە ســرتەش قســەی دەکرد، لە ژوورەکەی تەنشتییەوە دەنگی دەبیســترا. لەم دنیایەدا، جگە لە کۆمۆنیسم، هیچی دیکە بەلایەوە پیرۆز نەبــوو. ئەو گاڵتەی بە ئەشــکەنجەگەرەکان و پیاوانــی ڕێژیم دەکرد و هەمیشــە دەیگــوت کە دەتوانــێ لەبەرانبەریاندا خۆڕاگــر بێت، تەنانەت ئەگەر بەنرخی لەکیسدانی گیانیشی بێت. بەلای لیناوە ئەم قسانە زیاتر وەکوو فڕوفیشــاڵ و خۆهەڵکێشــان دەهاتەبەرچاو، چونکە کێ دەتوانێ بڕیارێکی لەم چەشــنە بدات؟ کاتێک لینــا، ئەو خۆ بە پاڵەوان زانینانەی بــەو دەنگە گڕەوە لە پەرویز دەبیســت، خوداخودای دەکرد کە هەرگیز

نەگیرێت و نەکەوێتە ژێر ئەشکەنجەوە. چونکوو لێنا بڕوای بەوە هەبوو کە زۆربەی ئەو مرۆڤانەی ئاوا خۆیان هەڵدەکێشن، زۆریش خۆڕاگر دەرناچن. ڕۆژێک لێنا، هەرلەو پەیوەندییەدا، بیرکردنەوەی خۆی بۆ پەرویز باس کرد. پەرویز بە قینەوە سەیری کرد و پاشان بۆ ئەوەی نیشان بدات خۆی هەڵناکێشێت، جگەرەکەی لەسەر دەستی کوژاندبووەوە، بە بێ ئەوەی ئاخێک هەڵکێشێت یان جووڵەیەک بکات، بۆکرووز هەمووماڵەکەی هەڵگرتبوو. دواجار پەرویز گیرا، لەژێر ئەشکەنجەدا گیانی سپارد، بەڵام کەسی پێوە نەکرد.

هاوکارێکی دیکەش، سدیق هەنجیری بوو. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەدا زۆر جار باسی کراوە. سدیق شاعیر و مامۆستای ئەدەب بوو. شارەزای ئەدەب بوو. عاشقی سادق هیدایەت، یەکێک لە نووسەرە گەورە و هاوچەرخەکانی ئێران و ئالبێر کامۆ بوو. سدیق مرۆڤێکی ڕۆشنبیر، هێمن، لەسەرەخۆ و مێهرەبان بوو. ئەو کە چاونەترسیی و شەهامەتی حەکیمە بێدەنگەکانی هەبوو، لەڕادەبەدەر هەستیار بوو، هەربۆیەش ئاشکرا بوونی ڕاستییەکان سەبارەت بە ستالین، ئەو هەڵسوکەوتەی بەرانبەر بە «گولاک» کرابوو و گەندەڵیی دەسەڵاتداران لە دام و دەزگای کۆمۆنیستیدا، سدیقی ئێشاند. ڕاپۆرتی «خرۆشچۆف» لە ساڵی ١٩٥٦دا بۆ بیستەمین کۆنگرەی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتی سۆڤییەت، بە شێوەیەکی تایبەتی باوەڕەکانی لەرزۆک کردبوو و تووشی گومان و دوودڵیی کردبوو. ئەو لەم بارەوە بە پارێزەوە لەگەڵ هاوڕێکانی دەدوا. ئەوانیش وەڵامیان ئەدایەوە کە: «ئێمە ئاگاداری هەموو شتەکان نین و ئەم خرۆشچۆفە ئیتر کێیە؟ و ئەوەش کە، هەرچۆنێک بێت، ئیمکانی نییە خائینێک بە تەنیایی بتوانێت جەوهەری ئیدئۆلۆژییەک بگۆڕێت و...».

سدیق بە مەبەستی دروست بوونی ئاڵوگۆڕێکی مرۆیی لە کۆمەڵگادا خەباتی دەکرد، بە دەرکەوتنی ئەم ڕاستییانە، هیوای بە ئاڵوگۆڕ، لە بنەڕەتەوە کەوتبووە ژێر کاریگەرییەوە. ئەو بۆ دروست کردنی کۆمەڵگەیەک خەباتی دەکرد کە لەودا، خەڵکی کورد لە هەژاری

و زوڵــم ڕزگاریان بێت. هەڵســوکەوتی وەکوو کەســێک کــە خەیانەتی لێکرابێت، کەوتبووە دۆخی بەرگرییەوە. ئاشــکرا بوونی ئەو ڕاستییانە، لــە بۆچوونەکانی ئەودا، بەو ئیمانە ڕاســتگۆیانەوە کــە هەیبوو، تۆوی گومانــی خســتبووەوە. دیارە، هەســتی خەیانەت پێکــران، تەنیا تایبەت بــە باوەڕمەندانــی تاران و کوردســتان نەبوو (چەپ لە سەرانســەری دونیادا تووشــی ئەو گومانە ببوو). خەباتکاران پێیان وابوو کە هەموو ڕاســتییەکانیان پێ نەگوتــراوە، هەربۆیەش، بەگشــتی ڕەتیان کردەوە. چونکــە ئەوان پێویســت بوو خەباتەکەیان درێژە پێبــدەن و ئەگەر ئەو ڕاســتیانەیان قبووڵ کردبا، مەترســیی ئەوە لەئارادابــوو کە کۆنتڕۆڵی هەموو شتێک لە دەستیان دەربچێت. بە قبووڵ نەکردنی ئەو ڕاستییانە، لە ڕاستیدا، ئەوان بەرگرییان لەو مەرامنامە و بەرنامە سیاسییە دەکرد کــە خەباتیان بۆ دەکرد و خرۆشــچۆف مــەرام و بەرنامەی تێک وپێک دابوون. ئەوان هیچی دیکەیان نەبوو.

ســدیق لەم بابەتە تێگەیشــتبوو، بەڵام، چەنکــە نەیدەزانی چی بکات، خۆی بە ئەرک و کارە بچووکە ڕۆژانەکانی خەباتەوە ســەرقاڵ دەکرد. عەبدولڕەحمان ســدیقی بۆلای مەلامستەفای بارزانی بەڕێ کردبوو بۆ ئــەوەی ســەبارەت بــە هاوکاریی نێــوان دوو حیزبەکە قســە بکات. بە پێچەوانــەی عەبدولڕەحمانەوە، ســدیق زۆر هیوای بە ســەرکەوتوویی دیدارەکــە نەبــوو. بــەڵام لەو ڕووەوە کــە خەباتکارێکــی تەکووز و بە دیســپیلین بوو، قبووڵی کردبوو. ســدیق، هەم دیپلۆماتێکی باش بوو و هەم شارەزای خاڵە ناکۆکەکانی هەردوو حیزبەکە بوو. جگە لەوەش، لە لێکدانەوە و بەڵگە هێنانەوەدا، کارامە بوو.

موناقشــەی نێوان بارزانی و ســدیق، موناقشەیەکەی پڕ لە گەنگەشە و دەنــگ وباس هەڵگر دەبێت. بارزانــی لەگەڵ هاوکاریی دوو حیزبەکە کــۆک بووە، بەو مەرجــەی کە تەنیــا حیزبی دێموکراتی کوردســتانی عەراق مافی بڕیارڕدانی هەبێت. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە ســەربەخۆیی بڕیاردانی بە بنەمایەکی ســەرەکی دادەنا، ئەو بابەتە

نەگونجاو بوو. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەم هاوکارییەی تەنیا لەسەر بنەمای مافی بەرابەر، بە مسۆگەر دەزانی، نەک ملکەچ بوونی حیزبێک بۆ حیزبێکی دیکە.

سدیق لە گەڕانەوەی لەم سەردانەدا، لە سنووری نێوان کوردستانی عەراق و کوردستانی ئێران شەهید کرا. لەو ڕووەوە کە هیچ لێکۆڵینەوەیەک لەو بارەوە نەکرا، هەرگیز دەرنەکەوت کە ئەمری ئەو کوشتنە لە لایەن کێوە دەرچوو.

سلێمان موعینی: ئەو لە ساڵەکانی ١٩٦٠دا، ئەندامی ڕێبەریی حیزب و گەلێکیش خۆشەویست بوو. مرۆڤێکی پڕ لە وزە و خاوەنڕا بوو (لەم سەردەمەدا، عەبدولڕەحمان لە پراگ نیشتەجێ بوو، وێڕای وانە گوتنەوە لە زانکۆ، سەرقاڵی ئامادە کردنی بڕوانامەی دوکتۆراکەی بوو. ئەو دواتر و لە ساڵی ١٩٧٣دا، بوو بە سکرتێری گشتی).

لەم کاتەدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ڕێبەرایەتیی شۆڕشێکی چەکداریی دەکرد کە ماوەی ١٨ مانگ، لە نێوان ساڵەکانی ١٩٦٨- ١٩٦٧دا، لە بەرانبەر هێزە سەرکوتکەرەکانی شادا خۆڕاگریی کردبوو. هەموو ئەندامانی ڕێبەریی حیزب لەو شۆڕشەدا گیانی خۆیان لەدەست دا. لە ڕاستیدا، کادری ڕەهبەریی حیزب لەناوچووبوو. ڕێژیمی شا تەرمی سلێمانی بە پەیژەیەکەوە بەستبووەوە و نووسراوێکیان لەسەر لاپەڕەیەک کردبووە ملی کە لەسەری ئەم ڕستەیە نووسرابوو: «سلێمانی موعینی، ئەمەیە سزای خەیانەتکاران».

بەکرێگیراوانی ڕێژیم بە مەبەستی پێشگرتن بە هەرچەشنە نارەزایەتییەک و دروست کردنی کەشی ترس و تۆقاندن لای خەڵک و چاوترسێن کردنیان، تەرمی بە گوللە دابێژراوی سلێمانیان بە گوندەکاندا دەگەڕاند.

ئیسماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان: ئەو گەنجێکی زیرەک و گەلێک فیداکار بوو و لە ناخی دڵەوە ئەندامەتیی خۆی لە حیزبی دێموکراتدا پێ خۆش بوو. ئەوە ئیسماعیل بوو کە ساڵی ١٩٥٧دا، لێنا و منداڵەکانی

لە ڕێی شـــاخەکانی کوردستانی ئێرانەوە بۆ کوردستانی عەراق ئاودیو کـرد و هەتا بەغا لەگەڵیان چوو. لــە کاتی گەڕانەوەیدا بۆ تاران گیرا و خرایە زیندانەوە.

پاش ئازاد بوون لە زیندان، ڕێبەریی حیزب پێشــنیاری پێکرد واز لە سیاســەت بهێنێت و درێژە بە خوێندنەکەی بدات و ئەویش بە قســەی کــردن و درێــژەی بــە خوێندنەکەی دا. پــاش کۆتایی هاتنــی خوێندن، ئەندازیارێکی بەناوبانگی لێدەرچوو و ژیانی هاوبەشی پێکهێنا. منداڵێکی بوو و دواجار لەتەمەنی ٦٠ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

ئەبــوو: ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان بــوو. ئەویــش، لە ڕاســتگۆیی و پابەندبــوون بە خەبات لە ڕێی خەڵکەکەیــدا، لە ڕەفیقەکانی هەڵکەوتەتر بــوو. ئەویش مرۆڤێکی گەرموگوڕ و خــاوەن زەوق بوو و هەموو بەو بۆنەوە خۆشیاندەویســت. ماوەی ١٣ ســاڵ لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمدا زیندانــی بوو. پاش ئــازاد بوونی لــە زیندان، ماوەیــەک لەگەڵ ناجێگر بوونی دەروونی ململانێی کرد و لەم ماوەیەدا هەڵسوکەوتێکی ڕاڕایانەی هەبوو. هەستیاریی لەڕادەبەدەری ئەو، بووە هۆی ئەوەی نەتوانێ برینە کۆنەکانی بە تەواوی لەبیر بکات. ســەرەڕای ئەوەش چووە شاخەکانی کوردستان و پەیوەست بە ڕیزی هاوسەنگەرە کۆنەکانی خۆی بووەوە. پاش ماوەیەک، چووە دەرەوەی وڵات و ئێستاش بە هەژاری دەژی.

هەندێجار مرۆڤ، پاش ســاڵانێک بەند بوون و تەحەمولی کردەوەی نامرۆیــی، لــە دوای ئازاد بــوون لە زیندان، تووشــی سەرلێشــێواوی دەبێــت. چونکــە وشــەکان گــۆڕدراون و ئەو وشــانەی پێــش زیندان بەکارهاتــوون، چیتر ئەو مانایان نییە. ئەمــەش دەتوانێ ببێتە هۆکاری هەندێ خراپ تێگەیشتن و دەتوانێ هۆکارێکی دیکەش بێ بۆ نائومێدی و هیوابڕاوی.

دژبەرانی ڕێژیمی شــا دەیانزانی کە ئەگەر بکەونە دەســت ســاواک، چییــان لێ بەســەر دێت. ئەوان دەیانزانی کە ئەگەر ســاواک کردەوەی ئــەوان بە تاوانێکی گــەورە مەزەندە بکات، ســزاکانیش گەورە و گران

دەبــن و ئــەوەش کــە مەرگێکــی چاوەڕواننەکــراو، باوەڕپێنەکــراو و بەئازار چاوەڕوانیان دەکات. ســەرەڕای ئەوەش، وەکوو شێر دەکەونە چاڵەڕەشــەکانەوە، بۆئەوەی شەمەندەفەری مێژوو بڕێکی کەمیش بێت بەرەو پێــش ببەن. ئەوان باش مەترســییەکانیان دەزانی، بەڵام گوێیان نەدەدایە.

نەتــەوەی کورد، ســەدەگەلێکی لە خەبات و ســەرکوت تێپەڕاندووە. ئەم نەتەوە زۆرجاران لە ڕەوتی خەباتدا، کەمئەندام بوون، کوشــتار و کۆمەڵکوژیی ڕۆڵەکانی خۆی بەچاو بینیوە، بەڵام تۆقاندن و چاوترسێن کــردن، هەرگیز نەیتوانیوە ئەم نەتــەوە بەچۆکدا بێنێت و لە پێی بخات، بەڵکوو بە پێچەوانەوە، ورەی ڕابوون بووە بە بەشــێک لە تایبەتمەندیی ئــەم نەتەوەیە و بزوێنــەری بووە بۆ بەردەوامیی خەبات و پاراســتنی بوون و کولتوری.

■ تێپەڕین لە شاخەکانی کوردستان

مانەوە لە تاران، ڕۆژ بە ڕۆژ بۆ خەباتکارە کوردەکان مەترســیدارتر دەبــوو. هەربۆیەش، بڕیار درا کە ڕێبەرایەتیــی حیزبی دێموکرات پەنا بەرنە بەر شاخەکانی کوردستان. هەروەها، لینا و منداڵەکانیشی پێویست بوو ئێران بەجێبهێڵن. لەو ڕووەوە کە هەوڵەکانیان بۆ ناردنە دەرەوەی لینا و منداڵەکان بە شێوەی یاسایی شکستی هێنا بوو، تاقە ڕێگایەکیان بۆ مابووەوە، ئەویش ڕاکردن لە ڕێی شاخەکانەوە بوو.

ئــەو ڕۆژە، چەنــد هاوڕێیەکیان بــۆ ماڵئاوایی هاتن. لینــا ئارام بوو. چەمەدانە ســووکەڵەکەی پێچابووەوە. هەندێ بیسکویت، سابوون، بڕێ جلوبەرگ بۆ منداڵەکان و ژێر شەڵوارێک بۆ لینای تێدا بوو.

ئــەو نەدەبوو جلوبەرگی ژێــرەوە و فڵچــەی ددان هەڵگرێت، چونکە دەبووە هۆی گومان لێکردن. بڕیار بوو بچێتە بەغا. عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو کە پاســپۆرت، بلیتی فڕۆکە و پارەی پێویست لە بەغا ئامادەیە. لــەو کاتەدا، بە مێشــکی کەســدا نەدەهات کە لینــا و منداڵەکان چەندین

مانگ لە بەغا دەمێننەوە.

هێنـدەی نەخایانـد کە لە وڵاتی پاشـایەتیی عەراق ڕاپەڕین سـەری هەڵدا و سیسـتمەکەی لە پاشـایەتییەوە گۆڕدرا بۆ کۆماری. بەڵام لەو کاتەدا، هێشـتا مەلیک فەیسـەڵی دووهەم لەسەر دەور بوو و سەرۆک وەزیرانی حکومەتەکەشـی نووری سەعید بوو کە هەڵسوکەوتی لەگەڵ دژبـەران، ناوبانگـی دەرکردبوو. لێنا بیری لە پەندی : «لە ترسـی مار پەنا بۆ ئاگر بردن» دەکردەوە، خەریک بوو خۆی دەخستە گەرداوێکی مەترسـیدارترەوە. بـەڵام دیسـانەوەش بەخـۆی دەگوت کـە ڕەنگە بە ئامادەبوونی پاسـپۆرت لە بەغا، بەخت یاریان بێت و بە سـەلامەت لەو گێژاوە دەربازیان بێت.

عەبدولڕەحمـان و منداڵـەکان نووسـتبوون. لێنـا، کاتێکـی بۆ خۆی وەچنگ خسـتبوو. سەرتاسەری تاران، بۆ ڕاکردن لە گەرمای شێداری شـەو، نووسـتبوو. خەیاڵاتـی جۆراوجۆر لێنـای داگرتبـوو و وەکوو گێژەڵووکـە لە مێشـکیدا گێژی دەخـواردەوە. پێیان گوتبـوو کە ئەو و منداڵەکان لە شـاخەکانی کوردسـتانەوە ئاودیو دەبـن. هەروەها پێیان گوتبـوو کـە باشـتر وایە ئـاگاداری ڕێوشـوێنەکان نەبێت و پێشـیان گوتبـوو هەرچی کەمتـر بزانێت، بۆخۆی باشـترە. لێنا دەسـتەوئەژنۆ دانیشـتبوو. هەستی بە پیری و پووچی دەکرد. سەرەڕای ئەوەش، ئەو کە سـەفەرێکی دوورودرێژی لەبەر بـوو، هەرچی بیری لێ دەکردەوە، نەیدەتوانـی دڵی خـۆی ڕازی بکات و بچێتە سـەر جێیەکەی و بنوێت. هەستێکی سەیر لەسەر کورسییەکە چەقاندبووی. لەکاتی لەدایک بوونی دووهەمین منداڵیەوە کە هێندەی نەمابوو لەسـەری بە هیلاک بچێ، لێنا لاواز و بێهێز ببوو: بەقەدەر پێویسـت نانی نەدەخوارد، بەشێکی زۆری ئەو پارەی دەگەیشـتە دەسـتی، دەبوە تێچووی خواردنی منداڵەکان و ماڵەومـاڵ کردن. دیارە، پـاش گەڕانـەوەی عەبدولڕەحمان، دۆخەکەی باشتر ببوو. بەڵام، لەو درەنگەشەوەدا هەستی بە بێتاقەتی دەکرد. ڕێک وەکوو فیلمێک، سـەردەمی منداڵی و لاویەتی بە پێش چاویدا تێدەپەڕی

و ســاتە خۆش و ناخۆشــەکانی ژیانی بیر دەهاتەوە. لینا، خەمساردانە ســەیری دەکردن، وەک بڵێی ژیانی کەســێکی دیکە بن. بەو حاڵەشەوە، نەیدەتوانی ڕایانگرێت.

لینا کراسێکی کۆنی لەبەر کردبوو، لەوانەی ژنان لە ناوچە سنوورییەکان لەبەری دەکەن. کراســێکی فشــی درێژ و ئاودامان. قۆڵکراسەکانی ئەم کراســە، قوماشێکی ســێ گۆشــەی درێژیان پێوە دوورابوو کە دەبوو لەدەوری مەچەک هەڵیپێچن و یان لە پشــتەمل گرێیان بدەن، بۆ ئەوەی لــە کاتی کاردا بەردەســتیان نەگرێت. جنســی کراســەکە لــە پەمۆ بوو بــە موتیڤگەلێکی کاڵەوە. ســەفەرەکەی بەیانیی زوو دەســتی پێدەکرد. سەفەرێکی دووورودرێژیان لەبەربوو. بەڵام، هیچ کەس نەیدەزانی، چەند دەخایەنێت. هەموو شتێک پەیوەندیی بە بارودۆخەوە هەبوو. هاوڕێکان پێیــان گوتبوو کــە نیگەران نەبێت. بــەڵام، لینا لە چاویاندا هەســتی بە نیگەرانی کردبوو و هەربۆیەش نیگەرانییەکەی خۆیشــی بێ هۆ نەبوو. ئــەوان پێیــان گوتبــوو کە پێویســتە خۆی بۆ هەرچەشــنە پێشــهاتێک ئامــادە بکات. بــەڵام چ جۆرە پێشــهاتێک؟ بۆ خراپترین پێشــهاتەکان؟ عەبدولڕەحمــان پێدەکەنــی و دڵنیــای دەکردەوە کە هەموو شــتێک بە باشی دەچێتە پێش. بەڵام، لینا کە هاوسەرەکەی خۆی باش دەناسی، بە پارێزەوە قسەکانی قبووڵ دەکرد.

ئیســماعیلی ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان، دەبــوو بەیانیــی زوو بێت و ئــەوان بەرێتە ترمیناڵی پاســە نەفەرهەڵگرەکان. لینــا نەیدەزانی کە ئایا ئیسماعیلیش هاوسەفەریان دەبێت یان نە. ئاواتی دەخواست ئیسماعیلیش لەگەڵیــان بچێــت. چەنکە لینا ئەوی لە کەســێکی نەدیو و نەناســراو پێ باشــتر بوو. بە بوونی ئیســماعیل، لینا کەمتر هەستی بە تەنیایی دەکرد و منداڵەکانیش ئیســماعیلیان زۆر خۆشدەویســت. دەبــووە هاوکایەی منداڵــەکان و وەها دەیهێنانــە پێکەنین کە فرمێســک بەچاویاندا دەهاتە خــوارەوە. ئەوان ئیســماعیلیان لە باوکیان زیاتر دەناســی. هەرکاتێک، عەبدولڕەحمان لە ســەفەرێکی دوور و درێژ دەگەڕایەوە، منداڵەکان، بە

ئاســتەم ئەویان وەبیر دەهاتەوە و مینا خۆی لە پشــت دامێنی کراســی دایکیەوە دەشــاردەوە. منداڵەکان هێشتا بە بوونی باوکیان ڕانەهاتبوون کە باوکیان سەرلەنوێ سەفەری دەکردەوە.

کات نزیــک بە ســێ (٣)ی بەیانی بوو. لــە دەرەوە، دنیا خەریک بوو ڕووناک بێتەوە. لینا دەستی کرد بە ئامادەکردنی بەرچایی و سەرێکیشی لە هەردوو ژوورەکە دا، بۆ ئەوەی دڵنیا بێت هەموو شــتێک ڕێکوپێکە. ئەو نامەیەش کە بۆ خاوەن ماڵەکە نووســیبووی لەســەر مێزەکە داینا. لــە نامەکــەدا، لینا لەبەر ئەوەی بەو شــێوەیە خانووەکــە چۆڵ دەکەن، داوای لێبووردنی کردبوو و هەروەها نووسیبووی کە دەتوانێت هەموو کەلوپەلــی نــاو ماڵەکە، لەبــری ئەو کــرێ خانوویەی پێی قــەرزدارن، هەڵگرێتەوە. عەبدولڕەحمان پێش دەرچونی لینا و منداڵەکان، ڕۆشتبوو. کاتێک ئیسماعیل گەیشتێ، منداڵەکان لەسەر کۆشی دایکیان نووستبوون و چەمەدانە بچووکەکەشــیان ئامادە بوو. ئیســماعیل سەرەتا نامەکەی لینــا بــۆ خــاوەن ماڵەکــەی خوێنــدەوە و دواتریش بــە وردی هەموو ماڵەکەی پشــکنی و ئەوســا، مینای نووستوو و چەمەدانەکەی هەڵگرت. لینــاش هیوای کردە باوەش و لەحاڵێکدا کە ســەری هیوا لەسەرشــانی بوو، چارشــێوەکەی کێشا بەڕوویدا. هەموو شتێک لە بێدەنگیی تەواودا دەچووە پێش.

کۆڵانەکە چۆڵ بوو. کۆڵانێکی خۆڵاویی پڕ لە بەرد. ســەگێکی شــەل و کوێر، بۆ چەند ســاتێک کەوتە دوایان، بەو هیوایەی شــتێکی دەســت کەوێــت. بــەڵام، دواجار بێهیوا بوو و وەســتا و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشت.

لە ڕێگادا، لینا، بۆ جارێکی دیکەش پرســیاری لە ئیســماعیلی هاوڕێی کــرد کــە ئایا بە درێژایــی ســەفەرەکەیان لەگەڵیان دەبێت. ئیســماعیل وەڵامــی دایەوە: «دواتر دەردەکەوێت». ســەیرە! دەتگوت دمی هەموو ئــەو پیاوانەیــان دروو بوو، کەس وەڵامێکی دروســتی نەدەدایەوە. لینا دەترسا بەتەنیا سەفەر بکات. دەترسا لە ڕەوتی سەفەرەکەدا دەستبەسەر

بکرێـت و بە بێ ئـەوەی کەس ئاگادار بێت لەگـەڵ منداڵەکانی بکەوێتە زیندانەوە. ئەو لەو سەفەرە دەترسا. چونکە بە هیچ شێوەیەک ئاگاداری وردەکارییەکانی سـەفەرەکەی نەبوو. لەوە دەترسا کە نەوەکا ئەوانەی بڕیـارە بێن بەدوایانـدا، نەگەنە شـوێنی دیاریکراو و لە هەمووشـیان خراپتر ئەوە بوو کە لینا هیچ پارەیەکی لە گیرفاندا نەبوو. تەنیا شـتێک کـە پێیـان گوتبوو، ئەوە بوو کە ئەو دەبێ بـە گوێی هاوڕێیان بکات و گوێڕایەڵیـان بێت. هەر ئەوە و هیچی دیکە. لـەم تەنیاییەدا، بەهەرحاڵ، ئیسـماعیلی لەگەڵ بوو کە ئەویش قسـەی جێی متمانە بوو و دڵی مینا پێـی گەرم بوو، لینا و منداڵەکانیشـی خۆشدەویسـت. لە نێـوان لینا و ئیسماعیلدا هاوڕێیەتییەکی ڕاستگۆیانە دروست ببوو.

تێرمیناڵەکـە دوور بـوو و پیادەڕەوییەکـی ماندووییهێنـی هەبـوو. بیرەوەرییەکانیش لە کۆڵ لینا نەدەبوونەوە.. ڕایش نەدەگیران.

لینـا کـە تاسەرئێسـقان عاشـقی مێردەکـەی بـوو، چاوەڕوانـی گەڕانەوەکانی عەبدولڕەحمان دەبوو. تامەزرۆی بینینی بوو، تامەزرۆی بوونی، دەیویست لە سەلامەتی و زیندوو بوونی دڵنیا بێت. ئەو هەمیشە چاوەڕوانـی هاوسـەرەکەی بـوو، بۆ ئـەوەی هەموو ئەو شـتانەی لە نەبوونی ئەودا بەسەری هاتبوو، ئەوەی بینیبووی و ئەوەی فێری ببوو، بۆی بگێڕێتەوە و باسی چۆنیەتی گەورەبوون و گەشەکردنی منداڵەکانی بۆ بکات و عەبدولڕەحمانیش هەمیشە چیرۆک و بابەتگەلێکی هەبوو کە بۆی باس بکات و لینا وەکوو قوتابییەک کە عاشـقی مامۆسـتاکەیەتی، گوێـی لێ دەگـرت. بـەڵام ئـەوەی لینا دەیویسـت بۆ هاوسـەرەکەی بیگێڕێتەوە، بۆ هاوسەرەکەی لەڕادەبەدەر ئاسایی بوون.

ئـەوەی بۆ ئـەو گرینگ بـوو ئەوە بوو کـە هاوڕێکانی بڵێـن لینا بە باشی دەرەقەت ڕاسپاردەکانی هاتووە و ئەوە هەموو ئەو شتە بوو کە حەزی لە بیستنی بوو. لینا بۆ دانەوەی دڵی خۆی، بە خۆی دەگوت کە هاوسـەرەکەی نیگەرانیی زۆری هەیە، زۆربەی کاتەکانی بۆ کارەکانی تەرخان دەکرێت، بەرپرسایەتیی ئەو بڕیاراتەی هەردەم لە ئەستۆیەتی،

قورســـە، جگەلەوەش، ئەو بەردەوام لە بەرانبەر مەترسیی گەورەدایە و هەربۆیەش کاتێک دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، شـــەکەت و ماندووە و بیری لای خۆی نییە و پاش گەڕانەوەشی، کاری زۆری هەیە بۆ ئەنجامدان.

ڕۆژێکیـــان، لە نێوان کۆمەڵێک لە هاوڕێیاندا، باســـی لینا هاتە گۆڕێ. عەبدولڕەحمان ئاماژەی بە پەندێکی پێشـــینیان کرد کە دەڵێ: «وامزانی شـــەربەتە، کەچـــی بـــە مرەبـــا دەرچـــوو». واتاکەشـــی ئەوە بـــوو کە: «کاتێک ژیانی هاوبەشـــم لەگەڵ پێک هێنا، نەرمونیان بوو، بەڵام دواتر تێگەییـــم لەوەی بیرم لێدەکردەوە خاراوترە». لینا بەلایەوە ســـەیر بوو کە هاوســـەرەکەی بە شـــەربەت و مەرەبا دەیشـــوبهێنێ و هەربۆیەش زۆر تـــووڕە بـــوو لەوەی ئەو پیـــاوەی کە بەو ڕادەیە خۆشـــی دەوێت، لە ســـەرەتادا ڕوانینێکی باشی لەســـەری نەبووە. هەربۆیەش پرسیاری لێکرد: «کەواتە، بۆچی ژیانت لەگەڵ پێکهێنام؟»

عەبدولڕەحمان پێدەکەنی و وەکوو هەمیشـــە، وتەکانی لینای بە هەند وەرنەدەگـــرت. لینـــاش نەیدەتوانی لەگـــەڵ خووی پیاوســـالارانەی ئەم کۆمەڵگایە ڕابێت.

بۆچـــی مرۆڤ، کەســـێکی خـــۆش دەوێت؟ چی دەبێتە هـــۆی ئەوە کە مرۆڤ لە یەکەم ساتدا، سەرنجی بەرەولای کەسێک ڕاکێشرێت و بۆچی کەســـێکی دیکە نە؟ بۆ نموونە وسوقوددیوان، بۆچی هەر لە سەرەتاوە لینا لە ڕیزی ئەو کەســـانەدا دایانبوو کە خۆشـــی دەوێن؟ لەبەر ئەوەی باوکـــی عەبدولڕەحمان بوو؟ بێگومان. بەڵام هۆکارێکی دیکەشـــی ئەوە بوو کە ئەو پیاوێکی بەئاگا بوو و جگەلەوەش، لینای خۆشدەویست.

پاش ئەوەی لینا وســـوقوددیوانی باش ناسی، تەنانەت کاتێک پەی بە تایبەتمەندیی دەســـەڵاتخوازانەی ئەو برد، ئەوە هیچی لە خۆشەویستیی لینـــا بۆ ئـــەو کـــەم نەکـــردەوە، بەڵکوو هەر خۆشـــی دەویســـت و ئەو تایبەتمەندییەی وسوقوددیوانی سەرچاوەگرتوو لە داب و نەریتی باوی کۆمەڵگەی کوردستان دەزانی.

عەبدولڕەحمـــان باوکـــی خـــۆش دەویســـت، دەیپەرەســـتی و ڕێـــزی

لێدەگـرت. بــەڵام ســەبارەت بە دایکی، بەقــەدەر باوکی ڕێــزی نەبوو، بۆچی؟ دایکی زۆر خۆشــی دەویســت. ئەوەی دایکی پێی بەخشــیبوو، لەو ســەردەمەدا کەمتر کوڕێک لە دایکیەوە دەستی دەکەوت. هەرچەند کە دایکی عەبدولڕەحمان نەخوێندەوار بوو، بەڵام تێگەیشتن لە کولتور، مەزهــەب، ئایین و زمانــی کوردی و غەیری کــوردی فێری کوڕەکەی کردبــوو. بــەڵام ئەو، ئەوانــەی لەبەرچاو نەدەگرت. ڕەنگــە لەبەر ئەوە بوو کە لە منداڵیدا زۆر بە نازداری فێر کرابوو. ڕەنگە، شــتێکی دیکەش هەبوو، دایکی تەنیا لە ئاســتی ڕاســپاردندا هەندێ شــتی بە کوڕەکەی دەگوت و دواجار هەموو شــتێکی لەئەســتۆی خودی ئەو دەهێشتەوە. ڕەنگە، لــەو ڕووەوە کە عەبدولڕەحمان دەبووە هۆی دوورکەوتنەوەی ئەو لە دایکی و لەولاشــەوە زاکوونیــی باوکی، ببووە هۆی ڕێزلێگرتنی زیاتری. ڕەنگە لە منداڵیدا، ئەو هەســتەی هەبووە کە خەمساردییەکانی باوکی، دەرئەنجامی ئەو متمانەیە بووە کە پێی بوویەتی.

عەبدولڕەحمان هەر لە منداڵییەوە، زیرەک و خاوەنی کاریزمای بەهێز بوو. براکانی دیکەشی هەمان تایبەتمەندییان هەبوو. بەڵام لەو ڕووەوە کــە لــە هەموویــان بچووکتر بوو، ڕەنگــە بە هۆی حەزی باڵادەســتتر بوونــەوە، ئــەو تایبەتمەندییەی لــەودا زیاتر گەشــەی کردبێت. ئەویش وەکوو هەر منداڵێکی ئاسایی، حەزی دەکرد سەر لەو نهێنییانە دەربکات کە پێی نەدەگوترا و یان لێیان دەشــاردەوە. ئەوەش، ڕێگەی پێدەدا کە هەم تواناکانی خۆی نیشانی هەمووان بدات و هەم هەست بە زیرەکیی خۆی بکات و دواجار لە ســای ســەرکەوتنەکانیدا، هەســت بە غروور بکات و هەستی متمانەبەخۆیی بەهێزتر بێت.

لێنــا لەگەڵ منداڵــەکان و هاوڕێیــان، دەبوو بەو پاســە نەفەرهەڵگرە سەفەر بکەن کە ماوەیەک لەوەپێش و ڕێک ڕۆژێک پێش لەدایک بوونی هیوا، عەبدولڕەحمان سەفەری پێکردبوو. پاش گەڕانەوەی لەو سەفەرە، عەبدولڕەحمــان بــە لێنای گوتبوو کــە لە جادەی نێــوان «زەنجان» و «میانە»دا، پۆلیس پاســەکەی ڕاگرتووە و شــۆفیرەکەی ناچار کردووە

هەموو چەمەدانەکان لەسەر پاسەکە دابگرێت. هەرکام لە موسافیرەکان دەبوو خۆی چەمەدانەکەی بۆ تەفتیش بکاتەوە. عەبدولڕەحمان چەمەدانی پێ نەبوو. تەنیا جیزدانێکی بچووکی بەدەستەوە بوو کە پڕ بوو لە بەڵگەنامەی گرینگ و مەترسیداری حیزبی. عەبدولڕەحمان کەڵک لە بەیەکداهاتنی موسافیرەکان لە کاتی دابەزیندا وەردەگرێت و وێڕای شاردنەوەی جیزدانەکەی لە ژێر قوماشی کورسیی شۆفیرەکەدا، دوای هەموو موسافیرەکان بە دەستی بەتاڵ دادەبەزێت. عەبدولڕەحمان نیگەران بوو. لە ڕوانگەی پۆلیسەوە، ئەوەی کە ئەو چەمەدانی پێ نەبوو، گوماناوی دەهاتەبەرچاو. هەربۆیەش، یەکێک لە پۆلیسەکان کە جلی مەدەنی لەبەردابوو و بەرپرس بوو لە کۆنترۆل کردن، پرسیاری لێدەکات: «چۆنە وا تۆ بە بێ چەمەدان سەفەر ئەکەیت؟»

عەبدولڕەحمان، بە مەبەستی وەچنگ خستنی کات، پاکەت جگەرەکەی لە گیرفانی دەردێنێ، جگەرەیەک دەداتە پۆلیسەکە و بۆیشی دادەگیرسێنێت و دواتر جگەرەیەک بۆخۆی دادەگیرسێنێت. ئەوسا، بە ئارامی، دەست لە گیرفاندا و جگەرە بە لێوەوە، بە پرسیارێک وەڵامی دەداتەوە و دەڵێ: «ئایا هەرگیز ڕووی نەداوە کە خۆت بە بێ چەمەدان سەفەر بکەیت؟»

پیاوی پۆلیس: «نە، مەگین ئەوەی سەفەرەکەم کورتخایەن بووبێت».

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «منیش وەکوو تۆم. دەچم لە مردوو ناشتنێکدا بەشدار بم و بەیانیش دەگەڕێمەوە.» هەڵبەت، عەبدولڕەحمان بە دەنگێکی کز و ماتەوە ئەوەی گوتبوو. پۆلیسەکە، سەرەخۆشی لێکردبوو و هیوای خواستبوو کە خوالێخۆشبوو، خزمی نزیکی نەبووبێت. پاشان ئیزنی بەڕێ کەوتنی بە پاسەکە و هەموو موسافیرەکان دابوو.

لێنا سەبارەت بە مەبەستەکان و بزربوونەکانی هاوسەرەکەی شتێکی ئەوتۆی نەدەزانی. چونکوو عەبدولڕەحمان هیچی پێنەدەگوت. بە پێچەوانەوە، پاش گەڕانەوەی لە ئورووپا، ئەمجارەیان هاوسەرەکەی

دەهاتەگــۆ و دیواندڕی دەکرد. ئەو چووبوو بۆ پراگ و لەوێ کۆمەڵێک لە هاوڕێیان، بریتی لە چێک، کورد و ئێرانیی بینیبوو.

ســەبارەت بە هاونیشتمانەکانی، دڵگران و ڕەنجاو دەهاتەپێش چاو و دەیگوت: «ئەوانە لە کافەکانی پراگدا ســەرقاڵی شۆڕشن و نیوەشەوان، کاتێــک لە کافــەکان وەدەریان دەنێن، لە پارکەکان و یان نووســتنگەی زانکۆکانیــان تــا بەیانی لە شۆڕشــەکەیان بەردەوام دەبن. ســەرەڕای ئەوەی موناقشــەکانیان گەڕموگوڕ و بۆچوونەکانیشیان زۆر جیاوازە، بەڵام دەرئەنجامێکی دیاریکراوی لێ ناکەوێتەوە. ئەوانە «شۆڕشگێڕانی ناو کافەکانن». ئەو بابەتە تەنانەت زەرەر لە خوێندنەکەشیان دەدات».

ڕاســتیەکەی ئــەوە بوو کە ئــەو خوێندکارانەی کــە خوێندنی باڵایان تــەواو دەکرد، بــە پەنجە دەژمێــردران. ڕێژەیەکیشــیان خوێندنەکەیان بــە نیوەچڵی دەهێشــتەوە و وازیان لێ دەهێنا و هەندێکیشــیان زۆری دەخایاند هەتا تەواویان دەکرد.

ســەبارەت بە سەفەرەکەیشــی بەهەمان شــێوە بەرەنجاوی دەدوا و دەیگــوت: «کوردەکان نابێ متمانە بە هیچ کەس و هیچ شــتێک جگە لە شاخەکانی کوردستان بکەن.»

لینا پرســیاری لە هاوســەرەکەی کرد: «باشــە تۆ بۆ داوای یارمەتی چووبووی بۆ ئەوێ؟ داوای چ یارمەتییەکت لێ کردن؟ داوای یارمەتیت لە کێ کرد؟ لە حکوومەت؟ یان حیزبی کۆمۆنیست؟»

عەبدولڕەحمان: «چ لە بابەتەکە ئەگۆڕێ؟»

لینا: «هیچ ناگۆڕێ، چووزانم.»

عەبدولڕەحمــان مۆن نەبــوو. ئەمجارەیان، پێکەنینەکــەی تاڵاوی لێ دەڕژا. ئەو کەســانەی بە شــێوەی نهێنی دەژین، لەبەرئەوەی شوێنیان نادیارە، کەسیش نامەیان بۆ نانووسێ. بە درێژایی ئەم ساڵانە، لینا هیچ هەواڵێکی لە پراگ، پووری و باپیری نەبوو. هەربۆیەش بە تامەزرۆییەوە چاوەڕێ بوو عەبدولڕەحمان هەمووشــتێکی بۆ بگێڕێتەوە. «بۆ وێنە لە ئاڵوگۆڕەکانی شاری پراگ و لەم ماوەیەدا سەردانی کێی کردووە و لە

کویَ ژیاوە و...هتد»

لێنا: «باپیرم و پوورمت بینی؟» لێنا لەم دنیایەدا، تەنیا ئەو دوو کەس و کارەی شک دەبرد.

عەبدولڕەحمان سەردانی کردبوون. بەڵام، لەشوێنی خۆیان نەمابوون، باشتر وایە بڵێین لەماڵ دەریان کردبوون. چونکە لە ژێر ئەو عەردەی کە ماڵە بچووکەکە لەسەری هەڵکەوتبوو و لە نزیک کانگاکانی «کۆهینوور» kohinour، بەردەخەڵووزیان دەردەهێنا.

سەبارەت بە باپیری، عەبدولڕەحمان پێی گوت: «باپیرت کۆچی دوایی کردووە». لێنا لە ڕادەبەدەر باپیری خۆشدەویست. پێش پێکهێنانی ژیانە هاوبەشـــەکەیان، لێنا پێشنیاری بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە سەردانی باپیری و پووری بکەن بۆ ئەوەی لێنا هاوسەرەکەی بە تەنیا خزمەکانی بناسێنێ. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشە پێشنیارەکەی ڕەت کردبووەوە و وێڕای داوای لێبووردن، گوتبووی: «من شەرمیان لێ دەکەم.».

لێناش کە پێی وابوو هاوسەرەکەی هێشتا شەرم دەکات، زۆر پێداگری نەدەکرد و هیـــوادار بوو پاش زەماوەندەکەیـــان، عەبدولڕەحمان ڕازی دەبێت و ســـەردانیان دەکات. لەولاشـــەوە، لێنا لەکاتی خۆیدا، سەبارەت بە پرۆژەکانی خۆی هیچی بە باپیری نەگوتبوو، ئێســـتاش دەترســـا بە باس کردنیان، بکەوێتە بەرشـــاڵاوی ســـەرکۆنەی باپیری و ببێتە هۆی وەڕەزی و تووڕەبوونی.

پاش پێکهێنانی ژیانی هاوبەشـــیان و گەڕانـــەوەی عەبدولڕەحمان بۆ ئێـــران، لێنا کە ســـکی بـــە مینا پڕ بوو و ڕووبـــەڕووی دۆخێکی ناجێگر ببوو، ســـەردانی باپیـــری و پووری کـــرد. ئەوان لەو کەســـانە نەبوون کە دەســـبەجێ و لەئانوســـاتدا بەرانبەر بە ڕووداوەکان دژکردەوەیان دەبـــێ یان تووڕە دەبن. ئەوکاتە، ئەوان ســـەبارەت بـــە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشـــەکەی لێنا هیچیان نەگوتبوو. بەڵام ئـــەو ڕۆژە، دواجار پوورە زێدێنکای zedenka، بێدەنگییەکەی شـــکاند و گوتی: «ڕەنگە ئەو شـــەرم بـــکات لەوەی ســـەردانی ئێمە بـــکات، بەڵام لە پڕ کردنی ســـکی تۆ هیچ

شـــەرمێکی نەکـرد.» و پووری بەو کەمــە خوێندەوارییەوە کە هەیبوو، لەبــەردەم باوکی و مێردەکەی خۆیدا، باســی ئەوەی کـرد کە بە ژیان لەگــەڵ پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی چاوەڕوانی لینای دەکرد. دواتریش، پووری و مێردەکەی و باپیری، هەرسێک پێکەوە هەوڵیان دەدا لینا ڕازی بکەن کــە لەبری گەڕانــەوە بۆلای عەبدولڕەحمــان، لای ئــەوان بمێنێتەوە و تەنانەت، ســەرەڕای هەژارییەکەیان، پێشنیاریان پێ کرد کە لای ئەوان بژیت و هەموو پێکەوە چاوەدێریی منداڵەکەی بکەن و...

لینا پرســیاری لــە هاوســەرەکەی کـرد: «گیانەکەم، بـۆم بگێڕەوە، پەیوەندیتان چۆن بوو؟»

عەبدولڕەحمــان و مامــە فرانتس frantz، پێکەوە ســەردانی کافەکانی شــاریان کردبــوو. مامــە فرانتس کە لە کرێـکارە کۆنەکانــی کانگاکان بــوو، ئابجۆخۆرێکــی لەزەبر بوو. لەو ڕووەوە کــە ژنەکەی ڕێگریی لە خواردنەوەی دەکرد، بۆ خواردنەوەی پەرداخێک ئابجۆ هیچ هەلێکی بە فیڕۆ نەدەدا و بۆی وەدەر دەکەوت. هەربۆیەش بینینی عەبدولڕەحمانی بــە دەرفەت زانیبوو و بە ژنەکەی گوتبوو کە پێویســتە بڕواتە دەرەوە و شــارەکەیان نیشــانی عەبدولڕەحمان بدات. ژنەکەی فرانتسیش، باش لەو گەشتە تووریســتییانەی هاوســەرەکەی تێدەگەیشت. جگەلەوەش، عەبدولڕەحمــان لــە گێڕانەوەی چوونــەدەرەوەی خــۆی و فرانتس دا، سەرســوورمانی خۆی دەربڕی و گوتی: «بیهێنە پێش چاوی خۆت کە هەتا من پەرداخێکم هەڵدەدا، ئەو توانای هەڵدانی ســێ تا چوار پەرداخ ئابجۆی هەبوو (هەر پەرداخێک نیو لیتر بوو) و ئێمە پێکەوە ســەردانی چەنــد کافەمان کرد. هەموو جارێکیش، فرانتس بە هۆی ئەوەوە کە من شــارەزای خواردنەوە نەبووم و زۆریش دەچوومە ئاودەســت، گاڵتەی پێدەکــردم. ئاخــر ئەو خۆی هــەر یەکجار چووە ئاودەســت، کاتێکیش دەگەڕاینــەوە بــۆ ماڵەوە، فرانتس ڕەپ و ڕاســت دەڕۆشــت و لەتری نەدەدا، کەچی من، بە ئاستەم خۆم بە پێوە دەگرت.».

.. ئەو بیرەوەرییانەی ئاوا زەینی لینایان ســەرقاڵ کردبوو، لە کورت

کردنەوەی ڕێگاکەدا کاریگەریی خۆیان هەبوو. ئیسماعیل بێدەنگ بوو و منداڵەکانیش لە باوەشیاندا نووستبوون.

جارێکیان، پێویست بوو عەبدولڕەحمان لە ڕێی شاخەکانی کوردستانەوە بگاتە شوێنێک. ئەو و ڕێنماکەی بەسەر گۆمێکی بەستوودا تێدەپەڕن. سەهۆڵی گۆمەکە لە بن پێیاندا دەشکێت و دەکەونە نێو ئاوی ساردی گۆمەکەوە و بە زەحمەت خۆیان لە نوقم بوون و خنکان ڕزگار دەکەن. کاتێکیش لە گۆمەکە دێنەدەرەوە، بە چەرمەسەری لە سەرمابردوویی و ڕچان ڕزگاریان دەبێت. ڕێنماکەی کە پیاوێکی ئیختیاری هەشتا ساڵان بووە، وەکوو کارژۆڵە بەکێوەکەدا هەڵگەڕاوە.

لێناش پیاوێکی ئەوتۆی لە شاخەکانی کوردستان ناسیبوو. خەڵکی دەیانگوت کە ئەو پیاوە زیاتر لە سەت ساڵ تەمەنیەتی. ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵ لێنا بوون، بۆیان گێڕابووەوە کە باوکەکانیشیان ئەو پیرەپیاوەیان بینیوە. پێشمەرگەکان کە لەگەڵ جەولەی ناو شاخەکان ڕاهاتبوون، گرفتێکیان لەگەڵ شوێن کەوتنی ئەو پیرەپیاوە نەبوو. بەڵام بۆ لێنا گەلێک بەئازار بوو. چنگی لە بەردەکان گیر دەکرد، لە هەورازەکاندا، چواردەست و پێ سەردەکەوت و لە نشێوەکاندا، لەسەر وردەبەردەکان هەڵدەخلیسکا. لە یەکێک لە گوندەکاندا، ئەو پیاوە ئیختیارە ئەسپێکی بۆ لێنا قەرز کردبوو. ئەوان دەبوو زۆر بەخێرایی بە تەنشت گوندێکدا کە خەڵکەکەی زۆر جێی متمانە نەبوون، تێپەڕن. لێنا سوار ئەسپەکە ببوو. بەڵام لە نشێوەکاندا، ئەسپەکەش وەک لێنا لەسەر بەردەکان هەڵدەخلیسکا. هەربۆیەش، لەبەر ئەوەی لێنا و ئەسپەکە نەگلێن، پێشمەرگەکان لەغاو، یاڵ و تەنانەت کلکی ئەسپەکەشیان توند دەگرت. پیرەپیاوەکە کە زۆر پێشیان کەوتبوو، بە ئاماژە داوای لێدەکردن کە خێرا بکەن، و لەبەر خۆشیەوە بەسەر «گەنجی ئەم دەورە و زەمانەدا» کە توانای ڕۆشتنیان نییە، پرتەوبۆڵەی دەهات. پێشمەرگە گەنجەکان پێدەکەنین و لێنا ئێرەیی بە هێز و گورجوگۆڵیی ئەوان لە شاخەوانیدا دەبرد.

یەکێکی دیکە لــەم پیرە ماندوویی نەناســانە، ڕێنمای عەبدولڕەحمان بووە لە شاخەکانی کوردستاندا. ئەوان لە گوندێک بۆ پشوودان لادەدەن. پیرەپیــاو لەڕادەبــەدەر خواردبوویەوە. لەو ڕووەوە کە پێویســت بوو لەگــەڵ تاریکیدا، بەڕێ بکەون، عەبدولڕەحمان، وێڕای هاندانی پیرەپیاو بۆ کەم خواردنەوەی مەشــرووب، پێی دەڵێت: «ئێمە هێشــتا ڕێگایەکی دوور و درێژمــان لەبەرە، هەربۆیەش نابێ زۆر بخۆیتەوە». پیرە پیاو وەڵامی دەداتەوە: «باشــتر وایە تۆش بخۆیتەوە، چونکە لە ڕێدا لەگەڵ سەرما و سۆڵە و بەفر ڕووبەڕوو دەبینەوە».

کاتێــک بەڕێ کەوتنــەوە، پیرەپیاو لەتری دەدا و جوێنی بە بەردەکان دەدا و تووکــی لێدەکــردن، بەڵام نەیدەهێشــت عەبدولڕەحمان یارمەتی بدات. هەڵبەت، پیرەپیاو، هەرگیز نەکەوت و عەبدولڕەحمانی بۆ تێپەڕین لــە ڕێــگا ناوبــڕەکان، ڕووبــار و گۆمە ڕچیــاوەکان ڕێنمایــی دەکرد. شــەوەکە نووتەک و تاریکەشــەو بووە. تەنیا ڕووناکیی ئەستێرەکان و تریفەی بەفر بوو کە هەندێ ڕێگاکەی بۆ ڕووناک دەکردنەوە. سەهۆڵی یەکێک لە گۆمەکان کە خۆرەتاوی ڕۆژ تەنکی کردبووەوە و هێشــتاش بە تەواوی نەیبەســتبووەوە و بەقەدەر پێویست ئەستوور نەبوو، لەژێر پێیاندا دەشکێت. پاش ئەوەی خۆیان لە گۆمەکە دەرباز دەکەن و دەگەنە ڕۆخەکەی، ئاوە ســاردەکە، عەبدولڕەحمان دەبووژێنێتەوە و لە سستی دەری دێنێت. بەڵام پیرە پیاو دانیشــتبوو و نەدەجوولا و نەیدەویســت بەردەوام بێت و ئامادە نەبوو هەنگاوێکی دیکە هەڵبگرێت. جەستەیان تا ســەر ئێسقان بەستبووی. ئەگەر نەجوولایانە، بێگومان مەرگیان لە ڕێ بوو. هەربۆیەش، عەبدولڕەحمان پیرەپیاوەکەی ناچار کردبوو هەستێتە سەر پێ و بەڕێ بکەوێت و بەدوای خۆیدا ڕەکێشی کردبوو بۆ ئەوەی خوێن بە دەمارەکانیاندا بگەڕێت.

لەگەڵ شەبەقی بەیان، لە یەکێک لە گوندەکانی کوردستان لایان داوە و چوونەتــە ماڵێکەوە و لەوێ چەند ڕۆژێک ماونەتەوە. عەبدولڕەحمان تایەکی قورسی هەبووە و ورێنەی کردووە. بەڵام پیرەپیاوەکە تەندروست

بــووە و ویــڕای گاڵتە کردن بــە عەبدولڕەحمان، دەیگــوت: «چاو چاو! گەنجی ئەم ســەردەمە، بەڕاستی بێدەستوپلن و لەبەرانبەر هیچ شتێکدا خۆڕاگــر نیــن. بۆچی، ئاخر کــوڕی باش بۆچی پێش بــەڕێ کەوتن بە گوێی منت نەکرد و وەک من نەتخواردەوە، بۆچی، ها بۆچی؟»

لــەم کاتــەدا، هەراوزەنایــەک، لینای وەخــۆ هێنایەوە و ســەرەداوی بیرەوەرییەکانی پچڕاند. گەیشــتبوونە ترمیناڵەکە. لەوێ موســافیرەکان چاوەڕوانــی بــەڕێ کەوتنی پاســەکان بوون. ئیســماعیل بــە هەنگاوی پتەو بەرەولای شــۆفیرەکە ڕۆشت و بلیتەکەی نیشان دا. شۆفیرەکەش کورســییەکانی نیشــان دان. لێرەدا بوو کە لینا تێگەیی بەتەنیا ســەفەر ناکات و ئەوەش، بەڕاستی کەیف خۆشی کردبوو.

پاســەکە لە ڕێگادا، لە شــارەکانی قەزوێن، زەنجان و میانە ڕایگرت، بــە بێ ئــەوەی ڕووداوێکی تایبەت بێتە ئاراوە. پۆلیســیش دیار نەبوو. ئەوان، دواجار گەیشــتنە شوێن، واتە شــاری تەورێز. ئەمە دووهەمین جــار بــوو کە لینا پێی دەنایە شــاری تەورێز. لەم شــارە بــوو کە لینا ئــاگادار کرایەوە کە لــە کۆبوونەوەیەکدا کــە عەبدولڕەحمان بەڕێوەی بردووە، بڕیار درابوو کە ئیســماعیل (ئامــۆزای عەبدولڕەحمان) لەگەڵ لینــا و منداڵەکانی بڕوات و ڕۆڵی هاوســەری لینــا و باوکی منداڵەکان بگێڕێــت. ئــەوەش دەبێتە هۆی ئــەوەی زۆر نەکەونە بــەر چاو. لیناش دەبــوو ڕۆڵــی لاڵ بگێڕێــت و وا بنوێنێ بە مەبەســتی وەرگرتنی شــفا سەفەری کەربەلا دەکەن، بۆ ئەوەی لەو شارە پیرۆزەدا، موعجیزەیەک ڕوویدات و لینا زمانی بکرێتەوە.

ســەفەری دووهەمــی بۆ تەورێــز، کورتخایەن و بە بــەراورد لەگەڵ جاری یەکەم، بە بێ ڕووداو بوو. بەیانیی زوو ســواری پاســەکە بوون و بەرەو ســەقز کە شارێکی بچووک بوو لە بناری کێوەکاندا، ڕۆیشتن. پــاش تێپەڕین لە شــارەکانی مەراغــە، میاندوواو، بۆکان و...گەیشــتنە سەقز. شاری ســەقز کۆتایی سەفەرەکەیان بە ئۆتۆمبیلی گواستنەوەی گشتی بوو. لەوێ، کەسێک چاوەڕێیان بوو. ئەو کەسە، لە کۆڵانە تەسک

وترووسـک و ناهەموارەکانـەوە بـەرەوڵای ماڵی ژنێک کە دۆسـتیان بـوو، ڕێنمایی کردن. پاش خواردنی نانی شـەو، لینا کە زۆر شـەکەت ببوو، هەموو بیر و هۆشـی لای دەرکردنی شەکەتی و حەسانەوە بوو. منداڵەکانیش لەسەر کۆشی نووستبوون و لەبەر ئەوەی لینا چوارمشقی دانیشتبوو، ئەژنۆکانی سست ببوون.

لـەم کاتـەدا کابانی ماڵەکـە، هیوای کـردە باوەش و گوتـی: «دەبێ بڕۆیـن.» ئیسـماعیلیش مینای کردە باوەش. لینا لەوەیکە لەو شـێوازە دانیشتنە ڕزگاری ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد.

شـیبایەکی نیان و خۆش، ڕوومەتی لینای دەلاواندەوە و لە سسـتی دەری دەهێنـا. لەوپـەڕی شـار، گەیشـتنە هۆتێلێکی بچـووک و کۆن. هاوڕێکانیان، وێڕای ئاماژە کردن بە هۆتێلەکە، گوتیان: «ئێرەیە، بەخت یارتان بێت».

ئیسـماعیل، پێـش چوونە نـاو هۆتێلەکـە، ئاخێکی قووڵی هەڵکێشـا. زۆر مانـدوو دیـار بوو. بـە پێچەوانەوە، منداڵەکان کـە خەوی خۆیان کردبوو، هەسـتابوونەوە و کەیف خۆش بوون و حەزیان لە یاری بوو. خاوەن هۆتێلەکە چاوەڕوانیان بوو، ئاوڕی دایەوە بەلای ئیسماعیلدا و کلیلەکانی دایە دەسـتی و ژمارەی ژوورەکەشـی پێ گوت. ژوورەکە لە نهۆمی یەکەمدا بوو. دواتر دانیشتەوە و سەرقاڵی چا خواردنەوە بوو.

پلیکانـەکان تاریـک و دالانەکەش ڕووناکیی تێدا نەبـوو. دۆزینەوەی درگای ژوورەکـە، کاری حەزرەتـی فیـل بـوو. تەنانـەت منداڵەکانیش بێدەنـگ بـوون. دواجار، ئیسـماعیل درگاکەی کـردەوە و بە هێمنی و وردبینییـەوە کردیـەوە، دەتگوت، ئەو لە پێشـدا دەیزانی لە پشـت ئەو دەرکـەدا چـی چاوەڕێیان دەکات. هەمـوو لە سـەردەرانەی درگاکەدا وشـک ببوون و دەمیان داچەقیبوو: لە ژوورەکەدا هەموو شتێک ڕەش بـوو، مێز، کورسـی، نوێن، دیوارەکان، میچەکـە و زەوییەکە، هەمووی یەکدەسـت ڕەش بوو. هەموویان واق وڕ ماو، حەپەسا بوون. تەنانەت مینای بچکۆلانەش، کە تا چەند سـاتێک لەوەپێش حەزی لە یاری بوو،

دەمی داچەقابوو و چاوی بڕیبووە ژوورەکە.

یەکەم کەس کە لەو دۆخە دەرهات، پیاوە پشــت و پەناکەیان بوو. بە هەنگاوی قایم پێی نایە ناو تاریکاییەکەوە. بەڵام زۆر زوو کشاوە دواوە. لێنا و منداڵەکان لە داڵانەکەدا مابوونەوە. پاش چەند چرکەیەک، ئیسماعیل لە قاقــای پێکەنینی‌دا. پێکەنین هەم چارەســەری سەیروســەمەرەترین دۆخەکانــە و هــەم تایبەتمەندیــی ئەوەی هەیــە زوو دەتەنێتەوە. لێنا و میناش دەســتیان کرد بە پێکەنین. ئــەوان نەیاندەزانی بۆچی پێدەکەنن. بەڵام ئیســماعیل دەیزانی. هەنــگاوە قایم و پتەوەکەی ئیســماعیل، ئەو مادده ڕەشــە یەکپارچە و یەکدەســتەی جووڵاندبــوو و لە ژوورەکەدا کەوتبووە فڕین و بە هەموو لایەکدا دەفڕین. ئەو ڕەشــاییە، لە ڕاســتیدا بریتی بوو لە هەزاران مێش. ئیســماعیل، پەنجەرە بچووکەکەی کردەوە و بە ڕاوەشاندنی کوتە پەڕۆیەک دەستی کرد بە دەرکردنیان. بە بینینی ئیســماعیل، لێناش، چارشێوەکەی لابرد و لاســایی ئیسماعیلی کردەوە و دەســتی کرد بە دەرکردنی مێشــەکان. بڕوا پێکردنی بۆ کەســێک کە دۆخێکی ئەوتۆی ئەزموون نەکردبێت، قورسە.

لێنــا دڵی لەژێڵلا دەهات، هــەر کاتێکی دیکە بوایە، ئەو هەرگیز ئامادە نەدەبوو لەســەر چرپایەکی وا کە مێشــەکان گڵاویــان کردبوو، بنوێت. لــەوەش زیاتر، هەرگیز ئامادە نەدەبوو کچەکانی لەســەر چرپایەکی وا بخەوێنێت. بەڵام ئەوان، هەم شــەکەت بوون و هەم چارێکی دیکەشیان نەبوو. هەربۆیەش، پاش خواردنی ئەو خواردنە بەتام و چێژە، لەســەر چرپاکە ڕاکشان و دەسبەجێ خەویان لێکەوت.

■ ئاشنا بوون لەگەڵ شاخەکانی کوردستان

بەیانیی زوو، شــاریان بەجێهێشت و لە ڕێگەیەکی پڕ کەند و لەندەوە بەرەو شــاخەکان ڕۆیشــتن. نزیکەی نیوەڕۆ، گەیشتنە مالۆچکەیەک کە ئاقاری بە دار ودرەخت تەنرا بوو. دیمەنێکی بەشکۆ لەپێش چاویان بوو و ئەویــش ئەو زنجیرە شــاخانە بوو کە دەبــوو ببڕن بۆ ئەوەی بگەنە

شـــوێنێکی ئەرخایەن. لەوماڵۆچکەیە، ســـێ پیاو و کوڕێکی ١٤ ســـاڵان چاوەڕێیان بوون. ئەو ســـێ پیاوە و کوڕە هەرزەکارەکە، یەکجێ ڕۆڵی ڕێنمـــا، هـــاوڕێ، ڕاوێـــژکار و یاریدەدەریان دەبینـــی. مینا کەیفخۆش، لـــە دارێکـــەوە بـــۆ دارێکی دیکە و لـــە پیاوێکەوە بـــۆ لای پیاوێکی دیکە ڕایدەکرد. هەســـتی دەکرد لە شوێنی دڵخوازی خۆیەتی. هیواش هەوڵی دەدا بەدوایـــدا ڕابـــکات، بەڵام هێشـــتا نەیدەتوانی وەکـــوو مینا ڕابکات. سەرەڕای ئەوەش، هیواش بەڕاستی کەیفخۆش بوو. خۆرەتاو گەرمای بە سروشت دەبەخشی و ئارامی باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشا بوو، دەتگوت ئەوان شۆڕشگێڕی نهێنی و ڕاکردوو و پێشمەرگەی حیزبێکی قەدەغەکـــراو نەبـــوون، بەڵکوو کۆمەڵێک هاوڕێ بوون کە بۆ ســـەیران لەوێ کۆبوونەتەوە.

لە پشـــتەوەی ماڵۆچکەکە، جیپێک بە میچی ئاســـنین، کورسیی شل و شـــەوێق و بەتاڵ لە پووشـــوو، کون کون و ژەنگاویی لێ بوو. ئەگەر لە شوێنێکی دیکە بووایە، بێگومان لەمێژبوو فڕێیان دابوو!.

هەموو بە مەبەســـتی قسە کردن لەسەر سەفەرەکەیان، لەسەر زەوی دانیشـــتن و پاشـــان ڕوویان لە ئیســـماعیل و لینا کرد و گوتیان: «کاک ئیســـماعیل، نابـــێ لەبیـــری بکەیت کە ڕۆڵی هاوســـەری لینـــا و باوکی منداڵـــەکان دەبینـــی. ئەگەر لەپڕ و بـــەدەر لەچاوەڕوانی کەســـێک هاتە ســـەرڕێمان، دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا ئێمە قســـە بکەین. تۆ منداڵەکان هێـــور دەکەیتەوە و ئێمە چی بڵێین، وا دەکەیت. تۆش لینا، نابێ لەبیرت بچێتەوە کە لاڵیت. هەرکاتێکیش ئاگادارمان کردیتەوە، بە چارشێوەکەت خۆت دادەپۆشـــی و وەکوو ئیســـماعیل، چیمان پێگوتی، دەبێ گوێڕایەڵ بیت، بیریشیت نەچێتەوە کە تۆ بۆ زیارەتی کەربەلا دەچیت بۆئەوەی لە خودا بپاڕێیتەوە شـــفات بدات. بیرت نەچێتەوە کە ئەگەر پێویســـت بوو، ئێمە قسە دەکەین و ئەوە ئەرکی ئێمەیە.»

لینا: «ئەی چۆن لەگەڵ منداڵەکان و ئێوە پەیوەندی بگرم؟»

- «بە ژێست و بۆ فێربوونیش، هەر لەئێستاوە خۆت ڕابهێنە.»

ـ «ئەی ئەگەر لەبیرم بچێتەوە و یان هەڵەیەک بکەم؟»

ـ « نابــێ لەبیــرت بچێــت، هیچی دیکــە و بەس. هەر لە ئێستاشــەوە دەست بکە بە خۆ ڕاهێنان.»

ـ «مرۆڤی لاڵ، لە کاتی ترس و یان ئازاردا، دەقیژێنێ؟»

کەس نەیدەزانی. بەهەرحــاڵ، تەنانەت ئەگەر ئاواش بووایە، نەدەبوو یەک وشــەش لە زاری لینا دەربچێت. دیــارە، داواکاریی کارێکی ئەوتۆ ئاســانە، بەڵێندان بۆ جێبەجێ کردنیشــی ئاســانە. بەڵام، بەکردەوە بەو سانایییەش نییە.

لەسەر ڕێی ئەوان، ئەگەری بوونی هەر بەربەست و داوێک هەبوو، لە جەندەرمەکانەوە بگرە هەتا جاشەکان. هەربۆیەش پێویستی بە وردبینی و وریایی زۆر هەبوو، چونکە مەترســی لە هەموو شوێنێک هەبوو. لینا پرچەکانی هۆنیبووەوە، چاوی بە کلە ڕشتبوو و سەریشی بە لەچکێکی کــوردی داپۆشــیبوو. هەروەهــا، بۆ کاتی پێویســت، چارشێوێکیشــی پێبوو. لەبەرئەوەی ژیانی نهێنی نەیدەهێشت خۆی بداتە بەر خۆرەتاو، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. هەربۆیەش، لینا کە باوەڕی نەدەکرد دۆخەکە بەو سانایییەش تێپەڕێت، دەستی کرد بە ناڕەزایەتی دەربڕین و بیانوو گرتن و گوتــی: «نەکەس بڕوا بە کــورد بوونم دەکا و نە بە چیرۆکی چوونە کەربەلام!»

وەڵامەکەی هەر ئەوە بوو کە پێشــتریش بەجاران بیستبووی: «لێرە، ژنی وەکوو تۆ زۆرن، بە ڕواڵەتی سپی و تەنانەت بە پێستی سپییەوە. لێرە، تەنانەت ژنی کاڵوکرچ بە چاوی شینیشــەوە هەیە. تۆ نە ســپیت و نــە کاڵوکرچ. تەنیا ڕەنگی ڕوخســارت هەڵبزرکاوە و ئەوەش لەگەڵ دۆخەکە دێتەوە، ڕێک لە نەخۆش دەچیت.»

لینــا بــڕوای بە قســەکانیان نەدەکرد، تا ئەوەی ڕۆژێک لەســەر ڕێی خۆی، کوردگەلێکی بینی کە ڕەنگی ڕوخســاریان ســپی، پرچیان کاڵ و چاویان شین بوو.

لینــا بیری لــەوە دەکردەوە کە ئەمانــە، ئەو منداڵانەن کــە لە ڕەوتی

جەنگی جیهانیی دووهەمدا و لە کاتی داگیر کردنی کوردستان لە لایەن سوپای سوورەوە، لەدایک بوون. تەنانەت ئەو بۆچوونەی خۆی لەگەڵ ئــەو پیرەپیاوانەی کە لەو ســەردەمەدا ژیاون بــاس کردبوو. ئەوانیش وەڵامیــان دابــووەوە کــە ڕەنگە وا بووبێــت، بەڵام گەلێــک پێش هاتنی سوپای سووریش، مرۆڤی کاڵو کرچ لە کوردستاندا بوونی هەبووە.

جیپــە چکۆلەکــە کە هەر بــۆ لەبەریــەک هەڵوەشــاندنەوە باش بوو، چاوەڕێی موســافیرەکانی دەکرد. بە شۆفیرەکەوە هەشت کەس بوون. بەو پێیە، وەکوو ماســیی «ســاردین»ی ناو قوتوو، ترنجانە پاڵ یەکتر و ســوار بــوون. جیپەکــە بەهــۆی دار و بــەرد و کەند و لەندی ســەر ڕێــگا هەڵدەبەزییــەوە و ســەریان لە میچە ئاســنینەکە دەکوترا. لێنا کە هیــوای لە ئامێــز گرتبوو، لەکاتی هەڵبەزینەوەکاندا نەیدەتوانی ســەری خۆی بپارێزێت. ســەرەڕای ئەوەش، لە کاتی دابەزینەکانیشدا ئازارێکی زۆری دەکێشا. مینا کە لە باوەشی ئیسماعیلدا بوو، دەگریا و دەیناڵاند. شــۆفیرەکە بە زەحمەت جیپەکەی بۆ کۆنترۆڵ دەکرا و موسافیرەکانی دیکــەش، بۆ ئەوەی زبانی خۆیان نەگــەزن، ددانیان لێک توند کردبوو. خۆرەتاوەکەیش گەرمی کردبوو.

هیــوا لەگەڵ خــۆ لاڵ کردنی دایکی ڕاهاتبوو. بــە بزەیەک و ماچێک، دۆخەکە ئاســایی دەبووەوە. کــوڕە هەرزەکارەکە، زۆربەی جار هیوای دەخســتە توورەکەیەکەوە کە بە چارشــێو ســازی کردبــوو و بە کۆڵ هەڵیدەگرت. بەڵام، مینا کە خۆی بە گەورە حیساب دەکرد، لە لایەکەوە، نەیدەهێشــت بکرێتە کۆڵ و لــە لایەکی دیکەشــەوە، منداڵییەکەی ڕێگر بــوو لەوەی لە دۆخەکە تێبگات. مینا ئازاری دەکێشــا و ئازارەکەشــی نەدەشاردەوە.

لــە نشــێوەکاندا، جیپەکــە وەها خێرا دەڕۆشــت کە هەموو ترســیان لێدەنیشــت. لە هەورازەکانیشــدا بە پێچەوانــەوە، خێراییەکەی دەگۆڕا. جارێکیــان لــە کاتی هەڵگــەڕان لە کێوێکــی تووش، جیپەکــە وەک دوا هەناســەی بدات، وەستا. شۆفیرەکە کە باش شــارەزای ئۆتۆمبیلەکەی

خـۆی بـوو، داوای لێکردن دابــەزن و بە پێ هەورازەکــە ببڕن. لەگەڵ دابەزینــی موســافیرەکان، جیپەکە ســەرکەوت و لە لووتکــەی کێوەکە چاوەڕێی دەکردن.

لەکاتی ســەرکەوتن لەو هەورازە، شــۆفیرەکە ئامــاژەی بۆ کردن کە بێدەنگ بن و ئەوەش، دەرخەری ئەوە بوو کە مەترســییەک لەئارادایە. کاتێک گەیشــتنە لای شــۆفیرەکە، بە گوێیاندا چرپاندی کە ئۆتۆمبیلێکی نیزامیی بینیوە کە ڕەنگە یەکێک لەو دوو ڕێگایە بگرێت کە ئەوان پێویستە پێیدا تێپەڕن. پاشــان، شــۆفیرەکە ئەوانی لە ژێر بەشــێکی لەپێشــەوە ســازکراوی تاشەبەردێکدا شاردەوە و دواتر ستۆپی جیپەکەی خەلاس کرد و بە پاڵدان بردییە پشــت تاشە بەردەکە. هەموویان هەناسەیان لە ڕکەی ســینگیاندا قەتیــس کردبوو و لە نێوان پنچکــە چڕەکاندا خۆیان حەشــاردا و چاوەڕوان بوون. ناوچەکە بە تەواوی ئارام بوو. شنەیەک دەنگی مەکینەی ئۆتۆمبیلێکی گەورەی دەهێنایە بەر گوێیان. دواتر، وردە وردە دەنگەکــە ڕووی لــە کزی نا و دواجار بەتەواوی بڕا. وا دیار بوو ئۆتۆمبیلەکە، ڕێگای دووهەمی هەڵبژاردبوو. سواری جیپەکە بوونەوە و بە نیگەرانییەوە درێژەیان بە سەفەرەکەیان دا. جیپەکە دەیبۆڕاند، وەها کە گوێیان لە هیچ دەنگێک لە دەرەوەی خۆیان نەبوو. ئەوەش نیگەرانی کردبوون و لێنا دەیویست پێشنیاریان پێبکات کە پاشماوەی ڕێگاکەیان بە پێ بڕۆن. هەربۆیەش بۆ ئەوەی گوێیان لە دەنگی بێت، دەستی کرد بە هاوار کردن. دەسبەجێ وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە! تۆ لاڵیت.»

بەڵام: «دەبێ بابەتێکی گرینگتان پێ بڵێم.»

وەڵام درایەوە: «بێدەنگ بە».

ڕوون بوو کە قەدەغەکە جیدییە و ڕێنماکان دەزانن چی دەکەن و لێنا چارێکــی نییە جگە لە ملکەچ بوون. هەربۆیەش، گەڕایەوە ســەر دۆخی لاڵ بوونەکەی.

دواجــار، گەشــتنە جادەیەکــی قیلەتــاو. هەرچەنــد کــە لــە جــادە قیلەتاوەکەشــدا، بۆڕەی جیپەکە بــەردەوام بوو، بەڵام لانیکەم لە تەکان

و شـــەکان کەوتــن. لـــە دوورەوە ماڵەکانی گوندێــک دەکەوتە بەرچاو. جادەکــە بە بناری کێوێکــدا تێدەپەڕی. لە یەکێک لە پێــچ کردنەوەکانی جادەکەدا، بەرەوڕووی دەســتەیەک ســـەرباز و چەنــد جیپێکی نیزامی بوونـــەوە. نیزامییـــەک بە ئاماژە داوای لێکردن بوەســتن. دواتر ئەمری کرد دابەزن. لێنا لەچکەکەی کێشا بەسەریدا، وەها کە تەنیا چاوی دیار بوو، ڕێک بەوجۆرەی بە چارشــێو فێری ببوو. دەســتی مینای گرت و ئیسماعیلیش هیوای کردبووە باوەش.

فەرماندەی دەستەکە پرسیاری کرد: «لە کوێوە دێن؟»

شۆفیرەکە وێڕای نیشاندانی ئیجازەی شۆفیرییەکەی، وەڵامی دایەوە: «لە تەورێزەوە»

فەرمانــدە ئیجازەکەی وەرگرت و وێــڕای ڕامان لە یەکە بە یەکەیان، ماوەیەکــی زۆر ســـەرقاڵی بــەراورد کردنی وێنەی ســـەر ئیجازەکە و ڕواڵەتی شۆفیرەکە بوو.

ـ «ناسنامەت پێیە؟»

ـ «نا، بەڵام ئیجازەی شــۆفیری تەواوە» (لەو سەردەمەدا، هەڵگرتنی ناسنامە زۆرەملی نەبوو. هەربۆیەش، فەرماندە زۆر پێداگری نەکرد).

موســـافیرەکان لە بەرانبەر ســـەربازەکاندا وەســـتابوون و چاوەڕوان بــوون. فەرماندەکە کە ســـەربازێک لە پاڵ دەســتیەوە وەســتا بوو، بە وردی ســـەیری لێنای دەکرد. سەربازەکانی دیکە، سێ هەنگاو ئەولاتر، ڕێگاکەیان گرتبوو.

فەرماندە: «بۆکوێ دەچن؟»

شۆفیر: «ئەڕۆین بۆ بانە.»

فەرماندە: «بۆچی ئەچن بۆ ئەوێ؟»

شۆفیرەکە بە ئاماژەی پەنجە، ئیسماعیل و لێنای نیشان دا و وەڵامی دایەوە: «ئەو هاوڕێیەمان و دایکی منداڵەکانی[٣]» دەبەین بۆ ئەوێ. لەوێ

---

٣. نابێت بگوترێت: «هاوسەرەکەم»، بەڵکوو دەبێ بگوترێ دایکی منداڵان. کاتێک کەسێک پرسیاری ناوی دایکی منداڵەکانی لە پیاوێکی کورد بکات، بە قەڵسی و تووڕەییەوە وەدەری دەنێن. ئەگەریش بەڕاستی

دەژین.»

فەرماندە وا دەینواند کە گومانی لە موسافیرەکان هەیە. سەربازەکانیش سەیری موسافیرەکانیان دەکرد و هەندێکیشیان هەمان پرسیاری فەرماندەیان لە موسافیرەکان دەکردەوە. یەکێک لە سەربازەکان ڕووی کردە گەنجە چواردە ساڵانەکە کە ڕێنمایان بوو و پرسیاری لێکرد تا ئەو کاتە کەس ئەو کوڕەی بەهێند نەگرتبوو. کوڕەکە سوورهەڵگەڕا بوو، شڵەژابوو و بە پەلە و بە شێوەیەکی بێسەروبن وەڵامی سەربازەکەی دایەوە. ئەمە یەکەم ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەو کوڕە هەرزەکارە لەگەڵ کەسانێک بوو کە دەیویست لە دژیان خەبات بکات. سەربازەکە دەستی کرد بە پرسیار کردن لە یەکێکی دیکە لە موسافیرەکان.

لینا چاوی بڕیبووە زەوییەکە، توند دەستی مینای گرتبوو. ئیسماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان، بە هێنانە خوارەوەی دەستەکانی، ئەوانی لە سەربازەکان جیا کردەوە. پاشان شۆفیرەکە نزیک کەوتەوە و گوتی: «ئەم خانمە لاڵە، بە مەبەستی چارەسەری چووبووە تەورێز بۆلای دوکتور». مینا تەنیا فارسی دەزانی، لە حاڵێکدا کە منداڵە کوردەکان، تەنیا لە قوتابخانە فێری فارسی دەبن و کچانی گوندیش هەر نەدەچوونە قوتابخانە. هەربۆیەش، مینا کە لە هەموو شت تێدەگەیی، ئەگەر زاری کردبایەتەوە و تەنیا یەک وشەیشی بگوتبا، کارەسات دەقەوما. بە لای سەربازەکانەوە، مینا منداڵێکی کورد بوو. هەربۆیەش نەدەبوو فارسی بزانێت.

لەوکاتەدا کە سەربازەکان دەیانویست جیپەکە بپشکنن، مینا کە دەیویست شتێک بڵێت، گوتی: «مامان». لە کاتێکدا کە منداڵانی کورد بە دایکیان دەڵێن «دایە». لینا شڵەژابوو، هەرچۆنێک بێت، دەبوو پێش بە قسەکردنی مینا بگرێت. هەربۆیەش، نەقورچکێکی لە شانی مینا گرت و ئەویش دەستی کرد بە قیژە قیژ و هەرئەوەش دەربازی کردن.

وەڵامی بوێ، دەبێ بپرسێت: ناوی دایکی منداڵەکان چییە؟

بــەڵام، لینــا ویڕای لــە ئامێز گرتنی کچەکەی، ڕقی لە عەرز و ئاســمان هەســتابوو. سەربازەکان جیپەکەیان پشــکنی و چەمەدانە بچووکەکەی جــل و بەرگی منداڵەکانیشــیان کردەوە. دواتر، پــاش ڕاوێژێکی کورت، ئیزنی تێپەڕینیان بە موســافیرەکان دا. میناش کە ســەری لەسەر شانی دایکی بوو هەنسکی دەدا.

هەموو خێرا ســوار بوونەوە و جیپەکە، پاش ســەرکەوتن، لە ســەر کێوەکــە و لــە گۆڕاییەکــی بچووک ڕایگرت. بەڕاســتی، پێویســتیان بە دوورخستنەوەی دڵەڕاوکێ و پشوودان هەبوو، پێویستیان بە هەڵمژینی شــنەی فێنکی کوێستان بوو. ئەوان ڕووداوێکیان تێپەڕاندبوو کە دەکرا ســەرئەنجامێکی خراپــی هەبێت. ڕاگرتنەکەیان زیاتــر لە نیو کاتژمێری نەخایاندبوو، بەڵام بەلای ئەوانەوە چەندین کاتژمێری خایاندبوو. یەکێک لــە موســافیرەکان هەندێ خواردەمەنــی دەرهێنا. هەموو لــە بێدەنگیدا دەســتیان کرد بە نان خواردن و پاش نان خواردن کەوتنە قسە کردن. بڕوایان نەدەکرد بەو سانایيە دەرباز بوونە.

لای نیوەشەو، گەیشتنە یەکەم قۆناغی سەفەرەکەیان. دەبوو کاتژمێر ٣ی بەیانی بەڕێ بکەونەوە. هەوا زۆر سارد بوو. لە دەرەوە ئەسپێکی ســپی کە بریتــی بوو لە ماینێکی پیــر و لاواز، چاوەڕێی دەکرد. لەبری زین، بەڕەیەکی کونکونیان خســتبووە ســەر پشــت ماینەکە. یەک دوو کەسیش، یارمەتیی لینایان دا سواری بێت و دواتر، هیوای نووستوویان دا بە باوەشیەوە. بەڕە هەبوایە یان نە، هیچی لە دۆخی لینا نەدەگۆڕی. ئێسقانە دەرپەڕیوەکانی ماینەکە بەر ئێسقانەکانی لینا دەکەوت و دەبووە هۆی ئێش و ئازارێکی زۆر و لە ڕاســتیدا، وەکوو ئەوە وابوو ســواری ئەسپێکی ڕووت بووبێت.

ئیســماعیل ســواری هێســترێک ببــوو. لــە کوێســتان دا، هێســتر ئەرخایەنترین کەرەســتەی گواســتنەوەیە. بەڵام، لەم ناوچانە، بۆ سوار بوون، هێستریش وەکوو گوێدرێژ، بایەخ و ڕێزێکی وای نییە. هەربۆیەش، نەیانوێرابــوو لینا کە ژنێکی ئورووپایــی و هەروەها ژنی ڕێبەرەکەیان

و لە هەمان کاتدا کوڕی یەکێک لە «خان»ە کوردەکان بوو، سواری هێستر بکەن. هەربۆیەش، بە باشتریان زانیبوو سواری ئەوماینە لەڕ ولاوازەی بکەن کە هەر پێستەکە و ئێسقانەکە بوو. چونکە لەبەرچاوی ئەوان، ئەسپ نەجیب و جێی ڕێز بوو. لە حاڵێکدا، لینا خوداخودای بوو ماینەکەی لەگەڵ هێسترەکەی ئیسماعیل بگۆڕێتەوە! هیوای لە باوەشدا بوو، بە سەرنجدان بە هەڵبەزین و دابەزین لە هەوراز و نشێوەکاندا وهەروەها نەبوونی ئاوزەنگی، خۆڕاگری لەسەرپشتی ئەسپەکە و نەکەوتنە خوارەوەی کارێکی سانا نەبوو. کوڕە مێردمنداڵەکە بە بینینی ماندوویەتی لەڕادەبەدەر و داهێزرانی لینا، هیوای لێ وەرگرت و خستیە کۆڵەپشتییەکەیەوە و بە کۆڵ هەڵیگرت، میناش، سەرەڕای ئەوەی ئیسماعیلی زۆر خۆشدەویست، دەگریا و بیانووی لای دایکی دەگرت. هەربۆیەش، بە مەبەستی ئارام کردنەوەی منداڵەکە، جاروبارە دەیهێنایە لای خۆی، بەڵام لەو ڕووەوە کە مینا لە خوشکەکەی قورستر بوو، پاش ماوەیەک، دووبارە دەیدایەوە بە ئیسماعیل.

لە کاتی یەکەمین و دووهەمین لادانیاندا، لینا بە تەنیا دەیتوانی لە ئەسپەکە دابەزێت، بەڵام لە لادانەکانی دواتردا، بەهۆی ماندوویەتی و نزارییەوە، پێویستی بە یارمەتی ئەوانی دیکە هەبوو. تەنانەت چەندین جار داوای کرد بە پێی خۆی بڕوات. بەڵام کەس گوێی نەدەدایە. ئەسپە هەژارەکەش، لە شەکەتیی خۆیدا ئازاری دەکێشا و دەبوو لە هەورازەکاندا پاڵی پێوەنێن و لە نشێوەکانیشدا، بۆ ئەوەی نەکەوێت کلکی بگرن.

قۆناغەکانی سەفەرەکەیان دوورودرێژ بوون و هەربۆیەش پێویست بوو بەرنامەکەیان ڕەچاو بکەن. بەڵام هەم لینا و هەم ئەو ئەسپە، ڕەوتەکەیان خاو دەکردەوە. لە یەکێک لە لادانەکانیاندا، لە نزیکەی لووتکەی یەکێک لە بەرزترین شاخەکانی ئەو ناوچە، یەکێک لە ڕێنماکان خۆی لە لینا نزیک کردەوە و بە بزەیەکی پڕ لە چاوەڕوانییەوە پێی گوت کە ئایا دەیهەوێ شتێکی زۆر جوان ببینێت؟ لینا دەیویست بەڵام ماندوویەتی

بڕســتی لێ بڕیبوو. بەهەرحاڵ، لینا پرســیاری لێکــرد: «دەتهەوێ چیم پێ نیشــان بدەیت؟» ڕێنماکە دەســتی لینای گــرت و یارمەتی دا بگاتە لووتکەی کێوەکە کە زۆریش دوور نەبوو. لەوێ لەسەر کۆگایەک خاک وەســتان. پیاوە ڕێنماکە بە لینای گوت: «ســەیرکە!» پاشان ئەو پیاوە، لە حاڵێکدا کە لە شــادمانی و کەیفخۆشــیدا پێدەکەنــی، هەردوو باڵی کردەوە و لە خۆشــیاندا هاواری دەکرد و دواتریش کەوتە سووڕانەوە بە دەوری خۆیدا و گوتی: «خوشکە گیان، سەیری ئەم شکۆ و جوانییە بکە! ئەم شاخانە هی خۆمانن و ئێرە کوردستانە!!!»

لینا کە ســەیری ســەمای زیکر ئاســای ئــەو پیاوەی دەکــرد، کەوتە ژێر کاریگەریی عەشــق و خۆشەویســتیی ئەو پیاوە بۆ نیشتمانەکەی، سەیرێکی ئەو دیمەنانەی کرد کە ئەو پیاوەی ئاوا شەیدا کردبوو، ویستی لــە جێی خۆی هەســتێ، بەڵام لەشــی بەدوایدا نەهات. لــە بەرانبەریدا، دیمەنێکی شیاوی خودایانی ئۆڵمپ ڕاخرابوو. دەوروبەری بە دەریایەک دێوەزمەی باڵابەرز کە شاخەکانی کوردستان بوون، گیرابوو.

لینــا: «ئێمــە بــەرەو کام لا دەڕۆیــن؟» دەســبەجێیش تێگەیــی کــە پرســیارێکی بێهوودەی لە ڕێنماکە کردووە. ئەو پیاوە بە شــادمانییەوە ئاماژەی بە ڕێگایەکی نادیار کرد. ئەو لەگەڵ شــاخەوانیی درێژخایەندا ڕاهاتبــوو، شــارەزا بوونی ڕێــگا بەلایەوە گرینگ نەبــوو. دەریایەک لە شــاخەکان، ئەو ئاقــارەی تەنیبوو. هەر لووتکەیــەک چەندین لووتکەی دیکــەی لــە خۆیــدا شــاردبووەوە و هەندێکیان ڕێیان تــێ نەدەچوو و لەشکان نەهاتوو دەهاتنە بەرچاو.

ئایا شادکامی و ترس، وەکوو ئاو و ئاگر، ناتەبان؟

لینــا زۆر ماندوو بوو. ســەرەڕای ئــەوەش، دەبوو لە ســەفەرەکەی بــەردەوام بێت. منداڵــەکان، عەبدولڕەحمــان و کــوردەکان، متمانەیان بــە ورەبەرزیــی ئەو کردبــوو و چاوەڕوانی ئەوەیان لێدەکرد بەســەر هــەر تەنگ و چەڵەمەیەکدا زاڵ بێت. لە ڕاســتیدا ئــەوان نەیاندەزانی چ چاوەڕوانییەکی قورســیان لەو هەبوو! لە هەمان کاتدا، هەســتی دەکرد

توانـای هەڵگرتنـی ئـەو بـارەی نییە. خـۆی دەبینیەوە کە لەو شـاخە بێسـنوورانەدا نوقم بووە. سـەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو وردە وردە، بـە هێزی ئیرادە، بەرسـەر ماندوویەتیی خۆیـدا زاڵ بێت. بە بەرچاوی لێناوە، پیاوە ڕێنماکە سەرمەسـت لە دڵخۆشـی و ئۆگریی شـاخەکانی، وەکوو شـەیدایی عاشـقێک بۆ خۆشەویسـتەکەی، سـەمای دەکرد بە دەوری خۆیدا دەسـووڕایەوە و لەگەڵ هەر قاقایەکدا، ددانە سپییەکانی دەبریسـکانەوە. ئەگـەر پێت گوتبا «با بڕۆین» بێگومان بە شـادییەوە باڵـی دەگرتـەوە و لە شـاخێکەوە بۆ شـاخێکی دیکە دەڕۆشـت بە بێ ئەوەی هەست بە ماندوویەتی بکات.

بەختەوەری و شادکامی دەتەنەوە و پێوەدەچن. لێنا چیدیکە گوێی لە دەنگی پیاوە ڕێنماکە، کە ڕووی لە ئاسـمان کردبوو، نەمابوو. هەسـتی دەکرد کەوتۆتە گێژەڵووکەیەکی پڕ لە شادییەوە، گێژەڵووکەیەک وەکوو سـەمایەکی بێکۆتایـی و بەرێوەچوونـی هەندێ بۆنەی وەحشـییانە، هەروەهـا گەرداوێکی بێکۆتایی و تەژی لە بەختەوەری، ئەوانە هەموو، کەوتبوونـە سـووڕانەوە بە دەوری لێنادا و لێنـا خۆی لە نێوەندی ئەو گێژەڵووکـەدا دەبنییەوە. هەسـتی دەکرد کەوتۆتە فڕین و لە سـەروو هەمـوو ڕووداوەکانەوەیـە. هەموو شـتێک نەدیو ببوو، لـە ڕێنماکان، عەبدولڕەحمان و منداڵەکانەوە بگرە تا عەرد و ئەو شـاخە زەبەلاحانە، تەنانەت ئاسـەوارێک لە شەکەتی و سسـتیش نەمابوو، هەستی دەکرد کەوتۆتـە نێـوان ئاسـمانەکان و جەهەننەمـەوە، نوقمـی هەسـتەکانی خـۆی ببـوو و ئاگای لەو پیاوە ڕێنمایە نەمابوو. ئەو پیاوە لە سـەما و سووڕانەوە وەستابووەوە و لە تەنشت لێنا چوارمشقی دابوو و چاوی بڕیبـووە ئەو خاڵەی لێنا چاوی تـێ بڕیبوو. لێنا دوور کەوتبووەوە، بە شێوەیەکی مەترسیدار دوور کەوتبووەوە. پیاوە ڕێنماکە، دەستی خستە سـەر شانە لاوازەکانی لێنا و ڕایوەشاند و لە هەمان کاتدا بە هاوارەوە هەندێ وشـەی لە گوێی لێنادا دووپات دەکردەوە کە بەلای لێناوە نامۆ بوون. دواجار، وەڵامی لێنا بۆ ئەو پیاوە، تەنیا بزەیەک بوو.

پیـاوە ڕێنماکـە ئارامیـی بە ڕواڵەتیـەوە دیار بـوو، بـە بزەیەکەوە پرسـیاری لە لێنا کرد: «کێ بوو؟!» لێنا، دەم بە بزە، هەستایە سەر پێ و گوتی: «تۆ ڕاسـت دەکەیت، کوردسـتان بەڕاسـتی جوانە». هەستی دەرونی و ڕۆحیی لێنا، هەمیشـە کاریگەریی لەسـەر جەسـتەی دادەنا. ئەگـەر ئەو هەسـتانە، خەماوی بوونایـە، لێنا لە ڕووی جەسـتەییەوە هەستی بە بارگرانی و پیری دەکرد و زۆرجاریش نەخۆش دەکەوت. بە پێچەوانەشەوە، ئەگەر دەروون و ڕۆحیشی شادمان بووایە، هەستی بە خۆڕاگری و بێکێشی، وزە و چالاکی دەکرد لە جەستەیدا.

لێنـا ڕێزێکـی زۆری بـۆ نەتەوەی کـورد دادەنا کە لە سـەرکوت و زوڵـم ئـازاری دەکێشـا، تێکەڵ بە شۆڕشـگێڕانی ئەم نەتـەوە ببوو و دەیویسـت لە شۆڕشـەکەیاندا بەکەڵک بێت. لە ڕێی فێر بوونی زمان و داب و نەریتیانەوە، ژیانی خۆی لەگەڵ گرێ دابوون. سەرەڕای ئەوەش، هەموو ئەمانە، دەرئەنجامی ئەو کارانە بوون کە فێری ببوو و هەروەها ئەو شارسـتانیەتەش کە تێیدا گەورە ببـوو، ئەگینا لە گەڵ هیچکام لەم شتانە ئاشنا نەبوو. لە ڕاستیدا، سەرەڕای ئەوەی لێنا بە لێکدانی عەشق و ئاوەز لەگەڵ کوردەکان تێکەڵ ببوو، بەڵام هیچکام لەوانە تا قووڵایی ناخی ڕۆ نەچووبوون.

لەم کاتەدا، نزیک لە ئاسمان و لە سەروو دەریایەک لە شاخەکانەوە، شـادکامی و ترس بەرانبەر بەیەک وەسـتابوون و پێکەوە سـازابوون. گەوهـەر و ڕۆحـی کوردایەتی بەسـەر لێنـادا زاڵ ببـوو و گەوهەر و ڕۆحی لێنا لەگەڵ گەوهەر و ڕۆحی کوردایەتی ئاوقا ببوو و بەم چەشنە بوو کە شوناسی لێنا گۆڕدرا و بوو بە شوناسێکی کوردی.

لێنـا بـە ئارامی لـە لووتکەی کێوەکە داگەڕا و هەسـتی کـرد لەگەڵ ئەو بەرپرسـیاریەتییەی کەوتۆتە ئەستۆی، سـازاوە. هێزێک بە لەشیدا هاتبووەوە. لە ڕاستیدا، لێنا لەگەڵ ئەو هەستەی تا چەن ساتێک لەوەپێش لەگەڵی نەدەسـازا، گونجا بوو. لەو ساتەدا، تەنیا هەستی بە ئارامییەکی قووڵ دەکرد.

لینا و هاوڕێکانی گەیشتنە گوندێک. ئەسپەکەیان لە تەویلەیەک دانا و هێسترەکەشیان بە گوێدرێژێک گۆڕییەوە و ئەوەی لە کەل و پەل پێیان بوو، باری گوێدرێژەکەیان کرد. بە پێچەوانەی بیرکرنەوە و ترسی لینا، ڕێــگا کەمتر مانــدووی کردن. ئایا بەهۆی ئەوەوە بــوو کە ڕێنماکانیان شارەزا بوون و لە کێوە ناوبڕەکانەوە بەرەو بناری کێوەکان دەیانبردن؟ یــان لــەو ڕووەوە بوو کە گەنجەکان بە هاســانی خۆیان لەگەڵ هەموو دۆخێک دەگونجێنن؟ یان لینا ئەو لینای پێشــوو نەمابوو؟ ژانی پشــتی، ماندوویەتــی لاقــی، بلۆقــە تەقیوەکانی پای، ئازاریــان دەدا، بەڵام پاش ماوەیەک بەڕێدا ڕۆشــتن، وردە وردە ژانیان دەشــکا. ئەوان، شــەوان دەڕۆشتن و ڕۆژان خۆیان دەشاردەوە و پشوویان دەدا.

ڕێنماکان باســی کوڕێکــی بچکۆلەیان دەکرد کە دووســەری هەبوو. خەیاڵی دیاردەیەکی ئاوەهاش، بیری لینای بە خۆیەوە سەرقاڵ کردبوو، شــەوانە وازی لە لاڵ بوون دەهێنا و ســەبارەت بەو کوڕە دووســەرە، ڕێنماکانــی بە پرســیار هەڵدەپێچا. ئەوانیش وەڵامیــان ئەدایەوە: «پەلە مەکە، بەچاوی خۆت دەیبینی.»

بەیانییــەک گەیشــتنە چۆڵەوارێــک کە تەنیــاماڵۆچکەیەکــی لێ بوو. درگای خانووەکە کەوتبووە نێوەڕاستەوە و بەڕووی ڕێڕەوێکی بچوکدا دەکرایەوە کە دوو ژوور بەملا و ئەولایەوە بوو.

یەکێــک لە هاوڕێکانی لینــا گوتی: «هەرکام لەم ژوورانــە تایبەتە بە یەکێــک لــە ژنەکانی خاوەن ماڵەکە.» لە ڕاســتیدا، ئــەوان دەیانزانی لە ئورووپا فرەژنی قەدەغەیە و سەریان دەخستە سەر لینا. لینا لە وەڵامی ئــەو ڕێنمایەدا بە ســرتە پێی گوت: «خۆزگە بە خــۆی چوار ژنی نییە، دەنــا لە کوێ جێی دەکردنەوە؟» ڕێنماکە، بــۆ هەڵخڕاندنی لینا وەڵامی دایــەوە: «هەردوو ژنەکەی لــە مەزرا کار دەکەن و پێکەوە زۆر کۆکن. یەکیان منداڵی نییە و ئەوی دیکەیان دایکی کوڕە دوو سەرەکەیە.»

منداڵەکە وەک گوێی زرینگابێتەوە، هاتە ژوورەوە. منداڵێکی تەندروست و جــوان بوو. ناوی کامران بــوو. کامرانی بچکۆلانە و هاروهاژ، چووە

لای یەکــە بە یەکەی میوانەکان و ماچی کردن. ئەو کە تازە پێی نابووە پێنجەمیــن ســاڵی تەمەنییــەوە، لەگەڵ مینا و هیوا بــوو بە هاورێ. ئەو لــە نێو مرۆڤــە گەورەکاندا گەورە دەبوو، بێگومان لــە نەبوونی منداڵی هاوتەمەنی خۆی ئازاری دەکێشا. کامران کەللەیەکی زل و جەستەیەکی بەخۆوەی هەبوو. لە پای تەمەنی، درشتتر و پوختەتر دەهاتە بەرچاو، بــە هۆی ئــەوەوە کە کەللەی تا رادەیەک گەورەتر لە ئاســتی ئاســایی لــەو ناوچەدا بــوو، هاورێکانی دایک و بابی، بە گاڵتــە نازناوی «کورە دوو ســەرەکە»یان لێ نابوو. کامران تەنانەت لینا هێشتــابووە ناو یارییەکەیــەوە. بــەڵام بــۆ دڵنیایــی زیاتر، لینا هێشــتاش ڕۆڵــی ژنێکی لاڵــی دەگێڕا و بە ژێســت و ئاماژەوە، جەماعەتی لــە خۆی تێدەگەیاند. کامرانیش پێدەکەنی، هەڵبەزودابەزی دەکرد و لە خۆشیاندا دەیقیژاند و یەکبین قســەی دەکرد. بەڕاستی منداڵێکی زۆربلێ بوو. مینا و هیواش بــۆ پێکەنین، لاســایی ئەویان دەکــردەوە. لە پڕ، لە ڕەوتــی یارییەکەدا، کامرانــە بچکۆلانــە ڕووی لە لینــا کرد و بە زمانی کــوردی پێی گوت: «دایکــت دەگێم». لینا حەپەســا بوو، بە ئامــاژە تێی گەیاند کە وتەکەی دووپات نەکاتەوە. منداڵەکە هەمان وتەی دووپات کردەوە. لە ڕاســتیدا، وتەکەی ئەو، جوێنێکی باوک سالارانە بە دایکی لینا بوو کە باوەڕ کردنی قــورس بوو. لینا بیــری لەوە دەکردەوە کە ئەو منداڵــە زۆر بێئەدەبە! وئەوەش کە ڕەنگە لە گوندەکان، منداڵی وەرزێرەکان زوو گەورە دەبن و ئەویش نەک هەر لە باری جەستەییەوە! (چواردە ساڵ پاش ئەوە، ئەم منداڵە هاروهاژە، پەیوەســت بە ڕیزی پێشــمەرگەکان بوو و بەدەستی سەربازەکانی شا کوژرا).

بەیانییەک، هیلاک و ماندوو لە ڕێپێوانی شەوانە، لە نزیکەی مەزرایەکی بەدارودرەخــت پەرژین کراو، لایاندا. شــوێنێکی خۆش و دڵڕفێن بوو. باڵنــدەکان لە خەوی شــەوانەیان هەســتابوونەوە و جریوەیان دەهات. مینــا بــەدەوری خوشــکەبچووکەکەیدا دەســووڕایەوە و هەوڵــی دەدا ڕاکێشــی یاریی بــکات. یەکێک لە ڕێنماکان، بە پەلــە خۆی گەیاندە مینا

بـۆ ئەوەی بێدەنگی بکات و گوتی: «نابێ دەنگتان لێوە بێت» لێنا وازی لــە لاڵ بوون هێنــا و گوتی: «بۆچی؟». لەو ڕووەوە کە هیچ کەســێک و تەنانــەت هیچ ماڵێکیش لەو ناوچەدا بــەدی نەدەکرا، لێنا تووڕە بوو. پیاوە ڕێنماکەش کە ترســا بوو و قەڵــس دەهاتە بەرچاو، داوای لە لێنا کرد دوای کەوێت.

مەزراکە کەوتبووە نەرمەلێژێکەوە. کاتێک گەیشتنە سووچێکی دیکەی مەزراکەوە، پیاوەکە بە پاڕانەوەوە داوای لە لێنا کرد دەمەوڕوو ڕاکشێت و لە نێوان دارەکانەوە ســەیری خوارەوە بکات. ئەوان لەســەر ڕۆخی هەڵدێرێک بوون کە گوندێک لە خوارەوەی دیار بوو. پاشــان ئەو پیاوە گوتی: «ئەم مەزرایە هی دۆســتێکمانە و جگە لە خۆی کەس ســەردانی ئێرە ناکات. ئاغای ئەم گوندە جاشــە و گوندییەکان زۆر لێی دەترســن. ئەگەر بماندۆزنەوە، خەڵکەکە هیچ یارمەتییەکمان نادەن.»

ـ «ئەی بۆ لێرە لامان داوە؟»

ـ «ئەگەر بێدەنگ بین، شــوێنێکی ئەمینە. ئەو ڕێگایەی تا وێستگەکەی دیکــە لەبەرمانــە، دووروودرێــژە. هەمووشــمان ماندووین و پێویســتە پشوویەک بدەین.»

هەموویان خەویان دەهات، بەڵام ئیسماعیل دیار نەبوو. پاش ماوەیەک گــەڕان، ئیســماعیلیان لــە ناوەڕاســتی مەزراکە دۆزییەوە کە بەســەر کۆگایەک خۆڵدا کەوتبوو و وڕێنەی دەکرد و قســەی حەلەق و مەلەقی بەزاردا دەهات. ئیســماعیلیش خوێندکار بوو، ئەویش وەک لێنا بەرگەی ئەو چەشنە سەفەرانەی نەدەگرت.

یەکێک لە ڕێنماکان گوتی: «هەر ئەمەمان مابوو!»

لێنا داوای لێکردن ئاوی بۆ بێنن. ئاوەکەیان هێنا و لێنا دەستی کرد بە یارمەتیدانی ئیسماعیل و سەروچاوی بە ئاوەکە شوشت و...

ڕێک لەوکاتەدا، گوێدرێژەکە دەســتی بــە زەڕاندن کرد و بەو جۆرە، بوونــی ئەوان لەو مــەزرای بە کەڕەنــادا کرد. یەکێک لــە ڕێنماکان بە پەلــە بەرەو هەڵدێرەکە ڕایکرد بۆ ئەوەی ببینێت زەڕاندنی کەرەکە هیچ

جموجۆڵێکی خستۆتە خەڵکەکەوە یان نا؟ کەرەکە وردە وردە بێدەنگ بوو. دۆخی ئیسماعیلیش جێگر بووەوە و ڕێنماکەش لە هەڵدێرەکە گەڕایەوە: وادیاربوو، دەنگی گوێدرێژ، ئەویش لەو دوورەوە، کاریگەریی لەسەر خەڵکی گوندەکە دانەنابوو. پاش نیوەڕۆ، پیرەندیکەرەکە بە چێشتێکی گەرمەوە هات. بۆ ئەوان کە بە درێژایی ئەو ڕۆژانە شتی سارد وەک نان، پەنیر، ترێ و لە دوا ڕۆژەکانیشدا بیسکویتیان خواردبوو (بەڵام هەتا دڵت بیگرێ، ئاو بۆ خواردنەوە زۆر بوو)، خواردنی چێشتی گەرم، زیاتر لە خوانی جەژنێکی ڕاستەقینە دەچوو.

ئەو گوندییە، لە کۆبوونەوەیەکی جودا لەگەڵ ڕێنماکاندا، هەندێ شتی باس کرد کە بە چاوەکانیانەوە نیگەرانی دیار کەوت. پاش نان خواردن، گوندییەکە قاپەکانی هەڵگرت و بەپەلە گەڕایەوە.

سەرپەلی ڕێنماکان، بە بێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک گوتی: «دەبێ دەستبەجێ بەڕێ بکەوین». (لە ڕاستیدا، دەستەیەک لە هێزە سەربازییەکانی ڕێژیمی شا لەو ناوچەیەدا بوون و لەو گوندە و کێوەکانی ئەوناوە جەولەیان دەکرد. بە دوای بنکەی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا دەگەڕان).

ڕۆژانی دواتر، بە بێ وەستان بەڕێوە بوون، جگە لەو کاتانەی کە بە هۆی شەکەتیی لەڕادەبەدەرەوە، برستی ڕۆشتنیان لێ دەبڕا و ناچار دەبوون ماوەیەکی کورت لابدەن. لەو کاتانەشدا، دەستبەجێ خەویان لێدەکەوت. بەڵام خەوەکەشیان، سەرەخەو بوو، چونکە دەبوو هەرچی زووتر بەڕێ بکەونەوە. برستیان لێ بڕا بوو، تەنانەت ڕێنماکانیش ئەوەندە هیلاک بوون هێزی هەنگاویان نەمابوو. لەپڕ دۆخەکە گوڕدرا. چیدیکە ڕێنماکان داوایان لێ نەدەکردن بێدەنگ بن و تەنانەت بۆخۆشیان کەوتنە ورتە ورت، سەریان دەخستە سەر منداڵەکان و گوڵ و گیای ئەو ناوەیان پێ نیشان دەدان و...هتد، بە کورتی، دەیانتوانی ئازادانە قسە بکەن و بە دڵی خۆیان بنوون. پاشان گەیشتنە نزیکەی گوندێک کە بەسەر گردێکەوە بوو. گردێک تەژی لە دار و شینکایی. گردەکە

دار ودرەختێکی زۆری هەبوو کە دانیشــتن لە ســێبەری فێنکیدا دڵڕفێن بوو. لە تەنشت دارەکانیشەوە مەزرایەک بەرچاو دەکەوت کە بەردەوام کاری لەســەر کرابوو. لەســەر گردەکــە، کۆمەڵێک پیــاوی چەکدار کە هەمان پێشمەرگەکان بوون، چاوەڕوانیان بوون. هەموو بەدەنگی بەرز قسەیان دەکرد، پێدەکەنین و یەکتریان ماچ دەکرد. کاتێک گەیشتنە لای لێنــا، بێدەنــگ بوون، لێنا لــەوەی ڕووی دەدا، تێنەدەگەیــی. یەکێک لە پێشمەرگەکان بە لفکەی جامانەکەی بەشێکی دەموچاوی شاردبووەوە، لە دەستەکە جیا بووەوە و بەرەو لێنا کەوتەڕێ، لێنا چاوەکانی ناسییەوە: هاوسەرەکەی بوو، ئەگەر لێنا وەک ئورووپاییەک هەڵسوکەوتی کردبا، دەبوو پاز بداتە ئامێزی و دەســتی دە ئەســتۆ بکات، بەڵام ئەو چیدیکە ئورووپایــی نەبــوو. هەربۆیەش، وەکــوو ژنە کوردێــک جووڵایەوە و تەنیــا بە بزەیەکەوە بەرەوڕووی بووەوە و بەرەولای باوکیان، پاڵی بە منداڵەکانەوە نا.

گەیشــتبوونە بنکەی ســەرکردایەتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران. هەموو بە شــێوەی بازنەیی لە ژێر دارەکان دانیشــتن. بوولێڵی بەیانی بوو. کاتێک، ئەوان بێدەنگ دەبوون، سروشت دەهاتە گۆ، دەتگوت دەعباکان، سیســرکەکان، زەردەواڵەکان و چۆلەکەکان چاوەڕوان بوون مرۆڤــەکان بێدەنگ بن تا ئــەوان بە نۆبەی خۆیان بێنــە گۆ. جارجارە، عەبدولڕەحمان بە دزییەوە سەیرێکی لێنای دەکرد و هەندێ جاریش بە شــاراوەیی دەستی دەگوشی. لە هەمان کاتیشدا بە وردی گوێی لەوانی دیکە دەگرت. ســەرەڕای ئــەوەش وەکوو هەمیشــە، عەبدولڕەحمان لە هەمووان زیاتر قسەی دەکرد.

مینــا و هیوا، دەســتبەجێ هەســتیان بە نائاســایی بوونــی دۆخەکە کردبــوو و لەگــەڵ ئــەوەدا کە بێدەنــگ بــوون، خۆیان بــە دایکیانەوە نووســاندبوو و ســەیری ڕواڵەتــە نوێیەکانیــان دەکــرد. بــە بزەیەکی شــەرمنەوە کە دەرئەنجامی پەروەردەیەکی باش بوو، وەڵامی پێکەنینی پــڕ لە خۆشەویســتیی پیاوەکانیــان ئەدایەوە. وەکــوو خەڵکی ناوچەکە

چـای دیشــلەمەیان دەخــواردەوە، واتــە ســەرەتا قەنـدە کڵۆکەیان لە چاییەکە هەڵدەهێنا و دواتر دەیانخســتە دەمیانەوە و پاشان قومە قومە دەیانخــواردەوە. بە دڵنیاییــەوە منداڵەکان قەندەکەیــان لە چاکە بەلاوە خۆشتر بوو. پاش نانی ئێوارە، هەموو لە نێوان دارەکاندا نووستن. لێنا لەبــەر دەنگی پرخە پرخی پیــاوەکان خەوی لێ نەدەکەوت. هەربۆیەش ســەیری ئاسمان و سەرســوورهێنەریی ئەستێرەکانی دەکرد و هەوای پاکژی کوێستانی هەڵدەمژی. دواجار، ئەویش خەوی لێکەوت.

شــەو بــە بەریــەوە مابــوو، لێنا هەســتی کرد هیــوا لە تەنشــتییەوە نەماوە، مینا لە تەنشــتەکەی دیکەی بە ئارامی نووستبوو. لێنا، بە دوای هیــوادا گــەڕا. پێی وابوو هیــوا خۆی کردووە بە ژێــر لێفەی یەکێک لە نووســتووەکاندا و خــەوی لێ کەوتۆتــەوە، هەربۆیــەش یەکە بە یەکە لێفەکانــی هەڵدەدایــەوە. بــەڵام هیوا لە هیچ کوێ دیــار نەبوو. ترس لە گیانی لێنا نیشــت. عەبدولڕەحمانی لە خەو هەســتاند و ئەویش ئەوانی دیکــەی خەبەر کردەوە. هەموو پێکەوە بــەدوای هیوادا دەگەڕان. بەڵام نەیاندۆزییــەوە. بــە لێنایان گوت: نیگــەران مەبە، بەیانیــی هەرکە ڕۆژ بووەوە، دەیدۆزینەوە. بەڵام، لێنا بە پشــتن بەســتن بە ڕۆشنایی مانگ و ئەســتێرەکان، لەســەر گەڕان ســوور بوو. بەڵام کەس گوێی نەدایە. لێنــا لەســەر چیمەنی گردەکە دانیشــت و دەســتی بە گریــان کرد و لە هەموویان تووڕە بوو، بە تایبەت لە عەبدولڕەحمان قەڵس ببوو کە پاش بێ دەرئەنجام بوونی گەڕانەکەیان، ســەرلەنوێ ڕاکشابووەوە و خەوی لــێ کەوتبووەوە. لێنا چاوەڕوانی هەموو شــتێکی دەکرد جگە لەمەیان. مێردەکــەی بە بــێ نیگەرانی لــە ون بوونی کچەکــەی و هەروەها ئەو ترسە گەورەیەی لە هاوسەرەکەی نیشتبوو، خەوی لێ کەوتبوو! لێنا بە وردی ســەیری کێڵگە شێف کراوەکەی بەرانبەری کرد، هێڵە هاوتەریب و ڕاســتەکانی شــێفەکە، وەکوو ڕۆژ لەبەر چاویدا دیار بوو. سەرنجی دا لە ســووچێکی مەزراکە، کۆگایەک دیار بــوو، کۆگایەکی تا ڕادەیەک بەرچاو کە تەکووزیی کێڵگە شــێف کراوەکەی دەشێواند. لێنا وەک تیر

بـــەرەولای ئـــەو کۆگایـــە رایکرد و بینـــی کە هیوا وەک فریشـــتەیەک و لەوپەڕی ئارامیدا خەوی لێکەوتبوو.

سەرەتا لە خۆشیاندا دەستی بە گریان کرد و دواتر ئەوانی دیکەشی ئاگادار کردەوە.

لێنا، ئیســـماعیل، منداڵەکان و ڕێنماکانیان، ســـەرلەنوێ کەوتنەوە ڕێ. پێشـــمەرگەکان و عەبدولڕەحمانیـــان لەوێ بەجێهێشـــت. ئـــەو لووتکە بەرزانەیان بەجێهێشـــت کە ســـەریان لە ئاسمان دەســـوو و ڕوویان لە لووتکەکانی دیکە کرد.

لێنا پرسیاری کرد: «زۆرمان ماوە؟»

وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە تۆ لاڵیت.»

کەواتە، لە ڕاستیدا هیچ نەگۆڕدرابوو. تەنیا ئاڵوگۆڕێک کە ڕوویدابوو، ئـــەو لادانـــە کورتـــە لـــە بنکـــەی ســـەرکردایەتیی حیزبـــی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێرانـــدا بوو و ئێـــرەش، بۆ ئەوان تەنیا، شـــوێنێک بوو بۆ حەســـانەوەیەکی کاتی و پشـــوویەکی کـــورت، چونکە ئـــەوان تەنانەت دەرفەتی حەسانەوەشیان نەبوو.

خەڵکی گوند، هەر لەگەڵکوو خۆر نیشت دەنوون و بەیانیی زووش لە خەو ڕادەبن. لە هاویندا، شـــەوان کورتن، هەربۆیەش، موسافیرەکان بۆ پێوانی مەودا ڕەچاو کراوەکان، دەبوو پەلە بکەن، چونکە دوا کەوتبوون. فێنکی و بێدەنگیی شـــەو، هەستی بەدوور بوون لە مەترسیی لە مرۆڤدا دروست دەکرد.

لـــەم کێوانەدا، مرۆڤ لـــە ڕەوتی ڕێپێوانی شـــەوانەدا لەگەڵ خولیا و خەونی ســـەیر و سەمەرە و سەرســـوڕهێنەردا بەرەوڕوو دەبێتەوە کە دەرئەنجامی جوانی و هێزی سروشـــتن، خەون و خولیاگەلێک کە گەلێ خەیـــاڵ و فانتازیا وەبیری مـــرۆڤ دێننەوە. لەگـــەڵ هەڵاتنی خۆر، ئەو خەون و خەیاڵاتە شـــیرینانەش دەڕەوێنەوە و مـــرۆڤ بۆ ئەوەیکە واز لە نۆســـتالژیای ئەو خەونانە بهێنێت و لە ملی خۆیی بکاتەوە، بەڵێن بە خۆی دەدات کە ڕۆژێک دەگەڕێتەوە و سەردانی ئێرە دەکاتەوە...

پێی لینا ئاوسا بوو و پڕ ببو لە بلۆقی تۆقیو و ناسۆر و ئەو قوماشانەی لە دەوری لاقە بەئازارەکانی هەڵپێچابوو، لە ڕێگادا دەکرانەوە. دەگەیشتنە هەر کانییەک، لینا لاقەکانی لە ئاوە ساردەکە دەخست. ئەوەش یارمەتیی دەدا لــە ســەفەرەکەی بــەردەوام بێت. بۆ ئەوەش ژان و ئــازار لە پێی نەخــات، هەوڵــی دەدا لە ڕێی پەند و حیکمەت و شــتی لەو چەشــنە و تەنانەت سەرکۆنە کردنی خۆیەوە، زەینی خۆی سەرقاڵ بکات و مێشکی لە بیرکردنەوە لە ئازار بەتاڵ دەکردەوە، هەندێ جار هانای دەبردە بەر ئاسمان، گاڵتەی بەخۆی دەکرد، نەفرینی لە لاواز بوونی خۆی دەکرد و تەنانەت بەزەیی بەخۆیدا دەهاتەوە. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، وەکوو ئەوانی دیکە لە ڕێگاکەی بەردەوام دەبوو.

ئەوان شەو، گەیشتنە گۆڕەپانی گوندێک.

شــۆفیری پێشــوویان گوتی: «لێــرە بە بێدەنگــی چاوەڕێم بن! دەچم هاوڕێکەم لە خەو هەستێنم.»

کاتژمێــر یەکــی بەیانی بوو. لــە ڕووناکیی مانگەشــەوەکەدا، هەموو شــوێنێک و هەروەهــا ڕاکردووەکانــی ئێمــەش دیار بــوون. یەکێک لە ڕێنمــاکان بــە ئامــاژە داوای لێکــردن خۆیــان بخەنە ســێبەری یەکێک لــە ماڵەکانــەوە. لــەو کاتەدا کە ئــەوان خۆیان ڕێکدەخســت بەرەولای سێبەرەکە بڕۆن، ڕێنماکە گوێدرێژەکەی بە ئاستەم جووڵاند بۆ ئەوەی دوایان کەوێت و بچێتە بەر ســێبەرەکە. ڕێک لــەو کاتەدا، گوێدرێژەکە دەستی کرد بە زەڕە زەڕ. زەڕاندنی گوێدرێژ لەو مانگەشەوەدا، ئەویش کاتژمێــر یەکی بەیانــی، هیچی لە نهێنی کاری پێوە دیار نەبوو. گرووپە حەپەســاوەکەی ئەوان لە شــوێنی خۆیان چەقیبوون. ڕێک لە تابلۆیەک دەچــوو گیانی بەبەردا هاتبێتەوە و چاوەڕێی کارەســاتێک بکات. بەڵام هیــچ کــەس لە خەڵکی ئەو گوندە تەنانەت بۆ پرســیاریش بێت، نەهاتنە دەرەوە. پێدەچێت ئەم گوندە جاشی نەبێت و لەوانەش بوو خەڵک لەگەڵ زەڕاندنــی گوێدرێژ ڕاهاتبن. دواجار، شــۆفیرەکە کە بۆخۆی یەکێک لە ڕێنماکانیان بوو، لەگەڵ هاوڕێیەکەی گەڕایەوە و هەوڵیان دا گوێدرێژەکە

بێدەنگ بکەن و پاڵیان پێوەدەنا بۆ ئەوەی بچێتە پێشەوە. بەڵام سوودی نەبوو. گوێدرێژەکە پێــی چەقاندبوو و یەک بەخۆی دەیزەڕاند. دواجار خۆی بێدەنگ بوو. هیچ کەس و تەنانەت وڵاخدارێکیش ناتوانێ بڵێ ئەو کرە بۆ وای کرد.

دواجار، لە سنووری نێوان عەراق و ئێران، لە خاڵێکەوە دەرباز بوون کە هیچ هێمایەکی تایبەتی نەبوو کە دیاری بکات ئەوە سنوورە.

لینــا پێی وابــوو کە بــەرەوڕووی تێلــدڕوو دەبێتەوە، ڕێــک وەکوو ئــەو وڵاتانەی کە پەرژینێکی ئاســنین، لە وڵاتــە ڕۆژئاواییەکان جودای دەکردنەوە. بۆ لینا، جێی سەرســوڕمان بوو کە سەرەڕای ئەوەیکە ئەم دوو وڵاتــە (ئێــران و عەراق) زۆربــەی کات پێکەوە لــە دوژمنایەتیدا بوون، ئاسەوارێک لە ناوچەگەلێک بە کۆنترۆڵی توندەوەی نەدەبینی.

■ عەراق

بــە درێژایی ڕەوتی ســەفەرەکەیان تــا عەراق، ئەوان هەشــت کەس بوون. کاتێک، بەیانیی ڕۆژی دواتر لینا چاوی کردەوە، بینی کە بوونەتە پێنج کەس. سێ کەس لە ڕێنماکان کە کوردی ئێران بوون، پاش کۆتایی هاتنی ئەرکە پێسپێردراوەکەیان گەڕابوونەوە.

موســافیرەکان لــە قوژبنێکــی گردێکــدا لایــان دا. ڕێنماکەیان ڕووی لــێ کــردن و گوتی: «ئەوە شــاری ســلێمانییە. لێرە چاوەڕێــم کەن تا دەگەڕێمــەوە» ئەوســا ڕووی کــردە لینا و گوتی: «لێــرە کەس کاری بەســەرتانەوە نییە و لە ئەگەری هەر شــتێکدا، بیــرت نەچێتەوە کە تۆ لاڵیــت.» پاشــان ڕووی لە ئیســماعیل کرد و گوتی: «تــۆش هەتا پێت دەکرێ بێدەنگ بە و کەمتر قسە بکە.»

کوردەکانــی ئــەم ناوچــە، بریتی لە کوردی ئێــران و کوردی عەراق، بــە شــێوەزاری ســۆرانی دەدوێــن و بــە تــەواوی لەیەکتــر تێدەگەن. لەگەڵ ئەوەشــدا، تەنیا لە چۆنیەتی بەکارهێنانی وشــەکان و شــێوازی قســەکردندا، تــا ڕادەیەک جیاواز بوون و ئەویش بــە هۆی کاریگەریی

وڵاتە پەیوەندیدارەکانیانەوە بوو. گەڕانەوەی ڕێنماکە زۆری خایاندبوو. وەکوو جارەکانی پێشـــوو، لێرەش ڕاگرتنــی منداڵەکان و ناچارکردنیان بـــە بێدەنگــی کارێکی ســـانا نەبوو. هـــەرکام لە گەورەکان، بـــە نۆرە لە ئامێزیـــان دەگرتن و بە دەنگێکــی نەوی چیرۆکیان بۆ دەگێڕانەوە. پاش نیوەڕۆ، ڕێنماکە بەتەنێ و بە دەســـتی بەتاڵ گەڕایەوە. چاوساغەکەیان دیـــار نەبوو و پەیامێکی دانابوو. دواجار، چاوســـاغەکە لای نیوەشـــەو گەیشتە لایان.

■ سلێمانی

لای ســـپێدەی بەیان گەیشـــتنەماڵێکی بچووک لە نزیکەی سلێمانی و چوونـــە پێخەفەکانیانەوە، بەو بیرەوە کە ســـبەی بەرەو بەغا دەڕۆن و لەوێ پاسپۆرت و بلیتەکانیان دەگاتە دەستیان.

هەرچەنـــد هیوای مرۆڤ زیاتر بێت، بـــەو ڕادەیەش ئەگەری بێ هیوا بوونـــی لەئـــارادا دەبێت. لە ســـلێمانی، مـــاوەی حەوتوویـــەک چاوەڕێی گەیشتی ئەو ئۆتۆمبیلە بوون کە دەبوو بیانباتە بەغا.

ڕۆژێکیان، دەنگی گڕڕەی مەکینەی جیپێکی شەقوشڕ، موسافیرەکانی ڕاکێشی بەر پەنجەرەکە کرد. ئۆتۆمبیلێک بوو کە دەبوو تا بەغا بیانبات. وادیاربـــوو، ئـــەوان لەگـــەڵ ئۆتۆمبیلی «جیپ»دا شانســـێکی باشـــیان نەبووبێت.

لەگەڵ بیستنی وشەی : «سەرکەون»، هەموو سوار بوون.

لەکاتی تێپەڕین لە ســـلێمانی، لینا پرســـۆکانە سەیری جم و جۆڵی ناو شـــاری دەکرد. ژیان لە تاران، ئیدی دوور دەهاتە پێش چاو. هەنووکە، ئەو، خانووگەلێکی دەبینی کە بە ڕەنگی کاڵباو ڕەنگابوون و دەوروپشتی خانووەکانیش بە دار و شـــینکایی تەنرابوو. کۆڵانەکان خاوێن بوون و نهۆمـــی یەکەمی خانووەکان کرابووە دووکان و کەســـابەتی تێدا دەکرا. هەموو دەرکەوتەکان، دەرخەری هێمنایەتی بوون.

لینا، پاش ئەو ڕۆژەش، چەند جارێکی دیکە و لە دۆخە جیاوازەکاندا،

سلێمانی بینییەوە. لە دەرئەنجامی شەڕە جۆراوجۆر و زۆر و زەبەنەکان، شارەکە خەساری زۆری بینیبو و کاولکاریی زۆری بەسەر هاتبوو.

ئەوان، لە ڕێی چەمچەماڵەوە گەیشتنە کەرکووک و لە کەرکووکەوە تا بەعقووبە، هەموو ڕێگاکە بیابانێکی قاقڕ بوو بە هەورێک لە تۆز و خۆڵەوە. پاشانیش لە ڕێی ئەعزەمییەوە گەیشتنە بەغا.

لەم سەردەمەدا، شاری بەغا هێشتاش شێوازی مێعماریی نەریتیی خۆی پاراستبوو. باڵەخانەکان و ڤێلا مۆدێرنەکان، بە ماوەیەکی زۆر پاش ئەوە سەریان هەڵدا. ماڵەکان پێکەوە لکابوون و بەرهەیوانی بچووکیان هەبوو کە بە چەشنێک پاراوانی دار یان ئاسنین کە بەکارهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمە کۆنەکان، ڕازێندرابوونەوە.

ئەم بەرهەیوانە کون کونانە، دیمەنێکی تایبەتی بە ماڵەکان دەبەخشی. لە ناوەندی شاردا، کۆڵانی فەراخ سەعدوون هەبوو و لە نزیکەی ئەویشەوە، کۆڵانێکی تەسک و درێژ و پڕ لە دووکان هەبوو بە نێوی شارع ڕەشید و بازاڕێکی زۆر کۆنیشی لێ بوو کە سەدام حسێن چەند ساڵێک پاش بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات، ئەو بازاڕەی وێران کرد و پەیکەرەی خۆی لەو شوێنە دانا.

لە بەغا، وەکوو تاران، سەربانی ماڵەکان پان و تەخت بوون و ئێواران خەڵک لەسەربان دادەنیشتن. شەوان، پاش ڕۆژێکی زۆر گەرم، نووستن لەو بەرهەیوانانە و هەڵمژینی هەوای فێنکی بیابان و بینینی ئەستێرەکان، چێژێکی تایبەتی هەبوو. شەوانە، ئەستێرەکان گەورە و بەردەست دەهاتنە بەرچاو.

جیپەکە لە پێش ماڵێکی بچووک ڕایگرت. لەو ماڵە، چەند کوردێک بۆ پێشوازیکردنیان هاتنە دەرەوە کە لێنا هیچیانی نەدەناسی. پاش چوونە ژوورەوە، میوانەکان و خانەخوێکان کەوتنە گفتوگۆ و ئەوەش بووە هۆی بێ هیواییەکی گەورە بۆ لێنا. چونکە بۆی دەرکەوت کە نە پاسپۆرت و نە پارە بۆ کڕینی بلیت، هیچیان لە ئارادا نین.

بەردەنگەکانی، دڵنواییان دەکرد و دەیانگوت: «نیگەران مەبە،

ڕێگەچارەیەکی بۆ دەبینینەوە.»

سبەی ئەو ڕۆژە، لینا ماڵئاوایی لە ڕێنماکان و جیپە داشقەکە کرد. ئەو جیپەی سەرەڕای شەق وشڕ بوونەکەی، ئەوانی بە سەلامەت گەیاندبووە شـوێن. لینا دەبوو چەندین مانـگ چاوەڕێ بکات، بە بێ ئەوەی بزانێت ئەو چاوەڕوانییە کەی کۆتایی پێدێت و کەی چارەسـەری کێشەکەیان دەکرێـت. ڕاوەدوونانی دژبـەران لە عەراقیش کەمتر لـە ئێران نەبوو. لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژەکان، کێشەکانیان چەندقات دەبووەوە. ئەوان دەبوو ژنێـک بـە دوو منداڵەوە بدۆزنەوە کە ئامادە بن پاسـپۆرتەکەیان «ون بکەن»، بۆ ئەوەی لینای شـاردراوە و نائاسـایی کەڵک لەو پاسـپۆرتە وەربگرێت، دیارە ئەو کارە بۆ خودی ئەو ژنەش مەترسیدار دەبێت.

خانەخوێـکان، دۆخـی وڵاتی ژێر دەسـەڵاتی نووری سـەعید، پیاوە بەهێزەکەی عەراقیان بۆ لینا ڕوون کردەوە و باسیان لە نیشتمانپەروەرە کـوردەکان، کۆمۆنیسـتەکان و ئـەو دیموکراتانە کرد کە دەستبەسـەر ببـوون و ئەشـکەنجە کرابـوون و کوژرابوون. هەروەهـا بۆیان باس کـرد کە بـۆ پارێزگاری کردن لـەو و منداڵەکانی چ ڕێوشـوێنگەلێکیان گرتۆتەبەر. بژاردەی زۆریان لەبەردەسـتدا نەبوو. لینا ناچار بوو خۆی لەگەڵ دۆخەکە بگونجێنێت.

ئەگەر لینا بە تەنێ سەفەری بکردایە، ساناتر لەگەڵ دۆخەکە ڕووبەڕوو دەبووەوە. بەڵام ئەو دوو منداڵی پێبوو. هەربۆیەش دەبوو دڵنیا بێت کە لە ئەگەری نەخۆش کەوتنی منداڵەکاندا، سـەردانی کام دوکتور دەکات و یـان ئەگەر پێویسـتییەکی هەبوو، دەبێ ڕوو لـە کێ بکات و دواجار ئـەوەش کە ئەوان تا ئەو کاتە بۆ پاسـپۆرتەکەیان چییان پێ کراوە و.. بەردەنگەکەی کە بە پێکەنینەوە سـەری ڕادەوەشاند، نێوی تۆفیق بوو. بە پێکەنینەکەی تۆفیقدا دیار بوو کە لەو هەل ومەرجەدا هیچی لەدەست نایە.

لەڕاسـتیدا، لینا بەتەنیا و لە دۆخێکی خراپدا، خۆی لە شارێکی بێگانە و لە نێوان غەریبەکاندا دەبینییەوە. تەنانەت ئیسماعیلیشی لێ نەبوو بۆ

ئەوەی هەندێ دڵی بحەسێتەوە. ئیسماعیلیان بردبووە شوێنێکی دیکە و هۆکارەکەشیان بۆ باری ئەمنیەتی دەگەڕاندەوە.

لێنـا پەناباتێکی لە گیرفاندا نەبوو، ڕێک وەک ئەو ڕۆژەی لە تارانەوە بـەرێ کەوتبـوون. ئەوەش لـە کاتێکدا بوو کە ئەو دەبـوو بۆ خۆی و منداڵەکانی جل و بەرگ و پێڵاو بکڕێت.. ئەوان، تەنانەت فڵچەی ددانیشیان پێ نەبوو! ئەو ڕۆژە لە بنکەی سـەرکردایەتی، هاوسەرەکەی بینیبوو و ئەو گرفتانەی بۆ باس کردبوو. هاوسـەرەکەی وەڵامی دابووەوە کە لە بەغا ئەو شـتانەی بۆ ئامادە دەکەن و جگەلەوەش، زۆریش پێویسـتی پێـی نابێت، چونکە ماوەیەکی زۆر لە بەغا نامێننەوە و لێناش بڕوای بە قسەکانی کردبوو.

لێنـا بە پێچەوانەی بەغا، لە تاران هەسـتی بـە غەریبی نەکردبوو. لە بەغا خۆی لە دەستی کەسانێکدا بینییەوە کە بۆی نامۆ بوون. تەنانەت لە کاتی پێویست و هەر پێویستییەکدا، ناونیشانی کەسیانی نەبوو. عەرەبی نەدەزانی و بە شـێوەیەکی تایبەت هەسـتی دەکرد لەوێ تووشی کێشە و ئاسـتەنگ دەبێتەوە. نە ڕێی گەڕانەوەی مابوو و نە وەک ئەوەش کە چاوەڕوانـی دەکرد دەرەتانی گەڕانەوە بۆ ئورووپا بۆی ڕەخسـا بوو. هەربۆیەش، لەگەڵ باوەڕبەخۆبوون، دەبوو پشـت بە خۆی ببەسـتێت، بێدەنـگ و هێمـن بێـت، واز لە بۆڵەبـۆڵ و گازندە بهێنێـت و هاوکات، لەوەی پێویسـت بـوو بیزانێت، ئاگادار بێت، تەنانـەت ئەگەر بەتەنیا بۆ ئارامیی و ئاسوودەیی منداڵەکانیشی بووبێت.

لێنـا تەنیا کاتێک کەیفخۆش و بەختەوەر بوو کە منداڵەکانی سـەرە جوان و نازدارەکانیان دەکردە سـەر ڕانی و ئەوەش، لە ڕاستیدا گیانی بەبەر لێنادا دەکردەوە.

منداڵـەکان تەنیا سـامانی ئەو بـوون لە دنیادا و ئـەو دەبوو لە هەر مەترسـییەک بیانپارێزێـت. هەربۆیەش، لە ماوەی ئەو هەشـت مانگەی لـە بەغـا مانەوە، ناچـار بوو ماڵەوماڵ بـکات و هەرجارەیـش، لەگەڵ منداڵەکانی ئانوسـاتگەلێکی تەژی لە سـۆز و هەست و هەندێجاریش

پڕ مەترسی تێپەڕێنن.

■ مانەوە لە بەغا، لە ماڵی حەمەسوور

حەمە لەو دەستە مرۆڤانە بوو کە هەموو مووی جەستە و تەنانەت برژانگ و برۆشیان سپییە، قژی سوورێکی مەیلەو زەردێکی ئاڵتوونی بوو، باڵای نێونجی و جەستەیەکی ڕێکی هەبوو. حەمە پیاوێکی نیشتمانپەروەر و مێهرەبان بوو و لە British Council، لە بەغا کاری دەکرد. محەممەد و براکەی ئاواڵزاوابوون و لەگەڵ دایک و بابی خۆیان و هەروەها دایک و بابی خێزانەکانیان، هەموو پێکەوە لە ماڵێکدا دەژیان. ژنەکانی هەردوو براکە، زگیان هەشت مانگ بوو. لە ڕاستیدا، هەریەکەیان، حەوت منداڵیان هەبوو و زگیان بە هەشتەمین منداڵ پڕ بوو. بە گەیشتنی لینا و منداڵەکانی، حەشیمەتی ئەو بنەماڵەیە گەیشتە ٢٥ کەس. لە ماوەی ژیان و مانەوەیان لەو ماڵە، لینا و منداڵەکانی لە چوون بۆ نهۆمەکانی سەرەوەی ئەو بینایە مەنع کرابوون. لینا و منداڵەکانی لە ژوورێکی بچووک لە نهۆمی یەکەم دەژیان کە پەنجەرەیەک بەڕووی دەکرایەوە و چێشتخانەکەش، لەوپەڕی حەوشەکە هەڵکەوتبوو.

ژنەکانی ئەو ماڵە بەیانی زوو بە مەبەستی ئامادە کردنی نانی بەیانی لەخەو ڕادەبوون. پاش نانی بەیانی، پیاوەکان دەچوونە سەر کارەکانیان و ژن و منداڵیش، بۆ نیوەڕۆ، پاشماوەی چێشتی شەوی پێشوویان دەخوارد. پاشان، دەکەوتنەخۆ بۆ ئامادەکردنی شیوی ئێوارە. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە تێرکردنی زگی ئەو هەموو مرۆڤە کاتی زۆری دەویست و هەندێجاریش کە سازکردنی شیو کاتێکی زۆرتری پێویست بووایە، ژنەکان لە کاتژمێر چواری بەیانییەوە بەخەبەر دەهاتن.

ژنەکان لینایان خۆش نەدەویست. لینا لە کاروباری چێشتخانەدا یارمەتی دەدان. ئەوانیش چی کاری قورس و ناخۆش بووایە بەویان دەکرد، وەکوو شوشتنی قاپ وقاچاخی ناڕێک. نیشانیان دەدا کە چی بکات، بەڵام قسەیان لەگەڵ نەدەکرد، لینا، سەرەتا لە هۆکاری ئەو

هەڵسوکەوتەیــان تێنەدەگەیــی و پاش دوو حەوتوو لــە مانەوەی لەو ماڵەدا بوو کە زانی ئەو ژنانە بۆ وا دەکەن.

چەند ڕۆژێک پاش گەیشتنیان بۆ ئەم ماڵە، مینا نەخۆش کەوت. تایەکی قورسی لێهاتبوو و هەناسەی بۆ نەدەدرا. ژنانی ئەو ماڵە، بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر خەمساردییان دەنواند. کردەوەیەکی ئەوتۆ لە کوردەکان نەدەوەشایەوە. بەوحاڵەشەوە، ژنەکان چاوەڕوانی کاری چێشتخانەیان لە لێنا دەکرد. بەڵام لێنا گوێی نەدەدایە و بەدیار منداڵەکەیەوە کە وڕێنەی دەکرد مایەوە، هەوڵی دەدا بە دانانی دەستەسـڕی تەڕ و سارد لەسەر جەستەی کچەکەی، تاکەی بشکێنێت. لێنا ئۆقرەی لێ بڕابوو و چاوەڕێی گەڕانــەوەی حەمەســووری دەکــرد. کاتێک حەمە هاتەوە، لێنا ویســتی قســەی لەگەڵ بــکات. ژنــەکان، هەموو پێکــەوە و بە پەلەپــەل کەوتنە قســە و هــات وهاواریــان دەکرد و مۆڕەیــان لە لێنا دەکــرد. کاتێکیش دەرفەتێکی بۆ ڕەخســا و دۆخەکەی بــۆ حەمە ڕوون کردەوە و داوای لێکرد کچەکەی بەرێتە لای دوکتور، حەمە وەڵامی دایەوە کە پێویســت ناکات و منداڵەکە خۆی چاک دەبێتەوە. ژنەکان کە لەپشتەسەری حەمە وەستابوون، بەدەنگی بەرز خۆشحاڵیی خۆیان لەو وەڵامە دەربڕی.

لێنــا بــۆی نەدەچووەوە ســەر یەک. منداڵەکــەی لە یاودا دەســووتا و دەیڕاواند و لێنا، شــەوی دواتر و ســبەی ئەو شــەوەش چووە لای خانەخوێکــەی و داخوازەکــەی دووپات کردەوە. بــەڵام حەمە خۆی لە هێنانــی دوکتــور دەبوارد، لێنا بە قەڵســی پێی گوت کــە تۆفیق ئاگادار دەکاتــەوە. ئــەو قســەیە بێکەڵک نەبــوو، بەڵام تۆفیق پاش ســێ ڕۆژ گەیشتە لایان. مینا لە تا و یاودا دەسووتا و بێخوست کەوتبوو. دواجار تۆفیق ناونیشــانی دوکتورێکی دایە و پارەی تاکسییەکەشی پێدا. بەڵام حەقدەستی دوکتۆرەکەی پێ نەدا و گوتی: «بە دوکتورەکە بڵێ لە لایەن منەوە هاتووی».

بەســەرنجدان بــە ئەزموونەکــەی تارانی، لێنا نیگــەران بوو. دوکتور منداڵەکەی پشکنی و گوتی: «ئەم منداڵە ستلەجەم(زاتوجەم) بووە بۆچی

وا درەنــگ هێناوتانــە؟» لێنا وەڵامی نەدایــەوە و زبانی گۆی نەدەکرد، تەنانەت نەیوێرا بە دوکتورەکە بڵێت کە پارەی کڕینی دەرمانەکانیشــی نییە.

لێنــا بە منداڵەکەیەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ٢٠ کاتژمێری خایاند هەتــا تۆفێــق هاتەوە و چــوو دەرمانەکانی بۆ کڕی. لێنا لــەو ماوەیەدا ڕۆحی بەبەرەوە نەمابوو و ئازاری دەکێشا. ١٠ ڕۆژی خایاند هەتا مینا گیانێکی بەبەردا بێتەوە. کز و لاواز ببوو و ســەرلەنوێ پێویســت بوو بکەوێتەوە ســەر پێی خۆی. بەڵام لە مەرگ ڕزگار بوو. لێناش شەکەت و مانــدوو و لــە باری ڕۆحییەوە ئازارێکی زۆری کێشــابوو. لە هەموو کەس و هەموو شــتێک قەڵس و تووڕە بوو، بەڵام لەو ڕووەوە کە هیچ دەسەڵاتێکی نەبوو، بێدەنگ بوو.

پــاش ماوەیــەک، حەمــە داوای لــە لێنا کــرد لەگەڵی دابنیشــێت. لێنا دانیشــت. حەمە ڕووی تێکرد و گوتــی: «تۆ دەبێ هەرچی زووترە لەم ماڵە بڕۆیت». (لێنا لە دڵی خۆیدا دەیگوت پێناچێت بەڕاستی بێت!)

لێنــا: «هەتــا نەزانم بۆ کوێ دەچم، لەم ماڵە ناڕۆم. ناکا دەتهەوێ من و ئەم منداڵانە لە کۆڵان بەڕەڵا کەیت. هەر باسیشی مەکە.»

حەمــە: « ژنەکەم پێی وایە تــۆ ژنی دووهەمی منی و ئەم منداڵانەش هی منن.»

لێرەدابــوو کە لێنا لە هــۆکاری هەڵسوکەوتی ئەو ژنانە لەگەڵ خۆی تێگەیی! دەرکی دەکردن. بەڵام بە هیچ شێوەیەک بەتەما نەبوو لەو ماڵە بڕوات و هەربۆیەش بە حەمەسووری گوت: «تۆ دەبێ هەم بە ژنەکەت بڵێیــت و هەم بۆ هاوڕێ کوردەکانمــان ئەم بابەتە ڕوون بکەیتەوە. من کاتێک لەم ماڵە دەڕۆم کە بزانم بۆ کوێ دەچم». سبەی ئەو ڕۆژە، دوو کەسی کورد هاتن بەدوای لێنادا و ئەویش بە ترس و لەرزەوە سواری ماشینەکە بوو، چونکە ئەو دوو کەسەی نەدەناسی.

■ کۆشکی وەیشوومە و نەهات

ماشـینەکە لە شـار وەدەرکەوت و لە نێوەڕاسـتی بیاباندا، لەبەردەم بینایەکی گەورەدا ڕایگرت. لینا پرسیاری کرد ئێرە کوێیە. بەڵام، وەکوو هەمیشـە وەڵامی وەرنەگرتەوە. لە ڕاستیدا، ئەو بینایە کۆشکێک بوو لە بیاباندا وسەرلەبەری نەهامەتیی لێ دەباری. جگە لەو کۆشکە، هەتا چاو هەتـەری دەکـرد، هیچی دیکە دیار نەبوو. لـە مۆتەکە دەچوو، گەرمای تاقەتپڕووکێن، لم و بیستنی نارەناری بای بیابان...

دەرکەی ئەو کۆشکە گەورەیە کرایەوە. نێو کۆشکەکە، فێنک و تاریک بـوو. دیاربوو کە ماوەیەکی زۆرە دەرکەکەی داخراوە و هەوای تازەی تێنەچـووە. بێدەنگییەکی وەها بەسـەریدا زاڵ بوو کە مرۆڤ هەسـتی بە نیگەرانی و دڵەڕاوکێ دەکرد. منداڵەکان بە دایکیانەوە نووسـابوون. دەنگـی پێیان لە کۆشـکەکەدا دەنگی دەدایـەوە و زایەڵەی پەیدا دەکرد. لە بەرانبەریاندا، حەوشـێکی چوارگۆشە دیاربوو کە کانییەکی ناقۆڵای تێـدا بـوو. گژوگیای وشـک لە نێـوان بەردەڕێژەکان ڕوابـوو و بنەی وشـکهەڵاتوو و بێفەڕ لەهەموو لایەکەوە سەری هەڵدابوو. میعماریی کۆشـکەکە شـێوازی ڕۆژهەڵاتییانـەی هەبـوو، دیارە لە سـەردەمانی ڕابردوودا، وەکوو شوێنێکی دڵگر کەڵکی لێ وەرگیراوە.

لەژێر تاقەکان و لە پشـت هەر ئەسـتوونێک درگایەک هەبوو. لە هەر لایەکەوە، هەشـت درگا هەبوو، بەوپێیە، بە گشـتی لە نهۆمی خوارەوە ٣٢ درگای لـێ بوو و بەو ڕادەیەش لە نهۆمی یەکەم. درگاکانی نهۆمی دووهـەم داخرابـوون و ئەوە هەموو ئەو شـتانە بوو کە لەو کۆشـکە مابووەوە کە سـەردەمانێک شـوێنی ژیانی شـازادەیەک بووە بە ژن و بنەماڵە و خزمەتکارەکانییەوە.

لێنـا و منداڵەکانیان بردە نهۆمی یەکەم و لەوێ، دەرکەی ژوورێکیان کـردەوە. ژوورێکی بچوک بـوو و تەنیا پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو. لـە ژوورەکەدا دوو دۆشـەکی ڕۆژهەڵاتی، مەلافـە، دوو دەوری، دوو پەرداخ، دوو کەوچک، چەقۆیەک و گۆزەڵەیەکی ئاوی لێ بوو، چرایەکی

نەوتی بۆ چێشــت لێنان، تیانەیەکی بچووک و تەشتێک. بەڕەیەکی کۆن و پرتووکاویش لەســەر ئەردی ژوورەکە کە لە خاکەسوورەی کوتراو بوو ڕاخرابوو.

یەکێک لە ڕێنماکان بە لێنای گوت: «لە کۆتایی دالانەکە، ئاودەســت و ئاوی لێیە». پاشــان گوتی: «کارەبا نییە. بەڵام بەوحاڵەشــەوە، تەنانەت نابێ مۆمیش داگیرسێنن». (وەک بڵێی لێنا مۆمی لەگەڵ خۆی هێنابێت). لــە ئامۆژگارییەکانــی بــەردەوام بــوو: «دەبــێ بێدەنگی ڕاگــرن و بۆ نووستنیش لە ژوورەکەدا بمێننەوە. کەس نابێ بزانێ ئێوە لێرەن».

لێنا پرســیاری کرد: «بۆ کەســیش لێرەوە تێدەپەڕێت؟ ئەوەی بەدی دەکرێــت، کــەس لەم دەوروبەرە نییە. ئەگەر تــۆ منداڵت هەبێ، لە کوێ بینیوتە منداڵێک ٢٤ کاتژمێر بێدەنگ بێت؟»

ڕێنماکــە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خەڵکانێک بێرەدا تێدەپەڕن. پیاوێک بوو کە زۆر ڕاشکاوانە قسەی دەکرد و گوتی ئەو کۆشکە هی کوردێکە و هەربۆیــەش نابێ تووشــی گێچەڵی بکەین. بەهەرحــاڵ، ڕێنماکان لە بەجێهێشتنی ئەو شوێنە بەپەلە بوون. لێنا و منداڵەکانی دەبوو تا کەی لەو کۆشکەدا بمێننەوە؟ چوار حەوتوو یان چل ساڵ؟!

لە مــاوەی حەوتوویەکدا، دووجــار، پیاوێک دەهــات و خواردەمەنی بــۆ دەهێنان، ڕێک وەک ئاژەڵگەلێک کە لە قەفەســدا ڕاگیرابن. پیاوێکی نەناســراو، لــە پلیکانــەکان ســەردەکەوت، خواردەمەنییەکانی لەســەر زەوییەکــە دادەنــا، قاپــە شــوردراوەکانی کــۆ دەکردەوە و بــە گوتنی «عەلەیکەســەلام»ێک بەجێــی دەهێشــتن و دەڕۆشــت. وەڵامــی هیــچ پرسیارێکی لێنای نەدەدایەوە و تەنانەت بزەیەکیشی بەڕووی منداڵەکاندا نەدەهاتــێ و بە کورتی: ئەو ئەمــری ئاغاکەی جێبەجێ دەکرد و زمانی نەدەگەڕا.

■ منداڵە بچووکەکان لە قەفەسدا

منداڵــەکان بــە قەتیــس بوونی خۆیانــەوە ئازاریان دەکێشــا. وەکوو هەمــوو منداڵەکانی دیکە، ئەوانیش پێویســتیان بە ڕاکردن، یاری کردن و تەنانــەت هاتوهاوار بوو، بەو ڕادەیەش پێویســتیان بە خواردەمەنی بوو بۆ ئەوەی گەشە بکەن. چیدیکە ئەو خواردەمەنییەی بۆیان دەهێنان پێیــان نەدەخــورا. بە پێداگــری و پاڕانەوەوە لێنا توانــی ڕازییان بکات هەندێ بیسکویتیان بۆ بێنن بۆ ئەوەی منداڵەکانی پێ تێر بکات. ڕۆژانە، لێنا منداڵەکانی ناچار دەکرد بەڕێدا بڕۆن. خۆیشــی لەگەڵیان هەنگاوی هەڵدەگــرت و بۆ ئەوەی پێــش بە ڕاکردنیان بگرێت و نەهێڵێت زایەڵەی دەنگی پێیان لە کۆشکەکەدا دەنگ بداتەوە، دەستی دەگرتن.

بــەم شــێوەیە، هەتا بەتەواوی شــەکەت دەبوون، لێنــا منداڵەکانی لە نهۆمــی یەکەم و خــوارەوە دەگێڕا. دواتر تەشــتەکەی پڕ دەکرد لە ئاو بــۆ ئەوەی منداڵەکان یاری تێدا بکــەن، بەڵام هاوکات زاری دەگرتن بۆ ئــەوەی پێش بە زریق و هۆڕیان بگرێت. ئەو لەو ڕێگەوە، لە ڕاســتیدا، ژیانی ڕزگار دەکردن و هاوکات لە شادییەکانی ژیان بێبەشی دەکردن. لەگــەڵ ئاوابوونــی خــۆر دەنووســتن. بەڵام لێنــا خەوی لــێ دەزڕا و منداڵەکانیش زۆربەی شــەوەکان خەوی ناخۆشیان دەبینی. لەو کۆشکە کەم هەوایەدا، هەر دەنگێک، وەکوو سنجی چینی زایەڵەی لە کۆشکەکەدا بڵاو دەبووەوە و دەبووە هۆی دڵەڕاوکێ.

یەکــەم شــەو، لێنــا هەوڵــی دا پەنجــەرەی ژوورەکــە بکاتــەوە بــۆ ئــەوەی هــەوای ژوورەکە تازە بێتــەوە، بەڵام پەنجەرەکــە قفڵ کرابوو و نەدەکرایــەوە. هەربۆیــەش دەرکەکەی بە کراوەیی هێشــتەوە. بەڵام کردنــەوەی دەرکەکــەش کێشــەکەی چارەســەر نەدەکــرد. شــنەبا بە هاژەهــاژ بە نێو لقوپۆپی درەختە کورتەباڵا لە گەشــە کەوتووەکان و هەروەها بە کون و کەلەبەری دیوار و دارەڕا کۆن و ڕزاوەکاندا دەگەڕا و لوولــی دەخــوارد و گەلێک خەیــاڵ و فانتازیای دەخولقانــد. لێنا پێی وابوو کەســێک بە ئاســپایی دەرکەی کۆشکەکە دەکاتەوە، بە پێی پەتی

و لەسەر پەنجە دەڕوات، یان سیخەی هەناسەی کەسێک، یان ئاژەڵێکی گۆشــتخۆر و یان خوشــینی مارێک دەبیســێت. تەنانەت بیری لە هاتنی دز و پیاوکوژەکانیش دەکردەوە. ئەو شــەوانێکی پڕ لە جندۆکە و شتی وای بە خەیاڵدا دەهات و هەربۆیەش، هەراسان لە جێی خۆی هەڵدەستا و ســەیری ژوورەکان، حــەوش و پلیکانەکانی دەکــرد و دواتر درگای ژوورەکەی دادەخســت. هێنــدەی پێنەدەچوو گەرما بڕســتی دەبڕی و عارەقەی پێدەردەدا و هەربۆیەش، ســەرلەنوێ دەرکەکەی دەکردەوە. هێشتا چاوی نەچووبووە خەو، هەڵدەستایەوە و دادەنیشت.

ئەگەر یەکێک لە منداڵەکان، لەسەر نوێنەکەی تلی بدایە و لە لینا دوور بکەوتایەتەوە، لینا بەهۆی خەیاڵاتی خۆیەوە دەشــڵەژا و لەو تاریکییەدا بەدوایــدا دەگەڕا. ئەو پیــاوەی خواردەمەنی بۆ دەهێنان، لەگەڵ داهاتنی تاریکیی شــەو دەهات. سەرەتا، لینا بەو هیوایەی لەگەڵ خۆی دەیانبات بۆ شــوێنێک کە خڵکی دیکەشــی لێ بێت، بە پیرییەوە دەچوو. دواتر کە دواهیواشــی بەو پیاوە بڕا، لەگەڵ نزیک بوونەوە لە ئان وســاتی هاتنی ئەو پیاوە، منداڵەکانی دەبردە ژوورەکە و دەرکەی لەسەر دادەخستن و خۆیشــی لەسەر پلیکانەکان، بە تاکە چەکی بەردەستی، واتە چەقۆکەی، چاوەڕێــی غەنیمــی دەکرد بۆ ئەوەی ئەگەر پێویســتی کــرد، بیکوژێت. پیاوەکە دەهات و خواردەمەنییەکەی بۆ دەهێنان، ســەلام و عەلەیکێکی دەکرد، خواردەمەنییەکەی دادەنا و بە گوتنی عەلەیکەســەلامێک، بەجێی دەهێشتن و دەڕۆشت و ئەوەش ببووە نەریتێک بۆیان.

بەهــەر نرخێــک بووبێت، لینــا دەبوو بەرگــە بگرێت. لــە دڵی خۆیدا دەیگوت: «بەرگە نەگرتن، بە مانای خەیانەت کردنە».

■ بەغا و تاران

لەوکاتەدا کە لینا بە مانگان لە بەغا چاوەڕوانی وەرگرتنی پاسپۆرتی ســاختە بــۆ ســەفەری ئورووپا بوو، شــاری بەغــا چۆن بــوو و ئەو بەغــای چــۆن بینی؟ لینــا هیچکام لــە جوانییەکانی شــاری بەغا، کە بە

شــاری هارونولڕەشــید، شــەهرزاد و ســەندبادی دەریاپێــو ناوبانگی دەرکردبوو، نابینێت. چەنکە ئەو لەو شارەدا نەدەژیا، بەڵکوو خۆی تێدا شــاردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوەی لەو شــارە بەچاوی خۆی بینیبووی، بریتی بوو لەو دیمەنانەی لە شووشــەی ئــەو ئۆتۆمبیلانەوە بینیبووی کە لە حەشــارگەیەکەوە بەرەو حەشــارگەیەکی دیکــە دەیانگوێزایەوە. هەربۆیەش، هیچی سەبارەت بە چۆنیەتی و شێوازی ژیانی خەڵکی ئەو شارە نەدەزانی.

لەوکاتــەدا، ئەو لە گەڵ منداڵەکانی بەتەنێ مابووەوە و چارەنووســی کەوتبووە دەســت کەســانێک کە نەیدەناســین و مافی بڕیاردان لەسەر چارەنووســی، بەدەســتی خۆی نەبوو. لێنا بیری لە تــاران دەکردەوە، لەوێ هەرگیز ئاوا هەســتی بە تەنیایی نەکردبوو. بەرانبەر بەو شارەی کە تێیدا، هەژاری و ســامانداری بەتەنشت یەکەوە بوون و دیکتاتۆریی شــا ناچاری کردبــوو بەجێی بهێڵێت، هەســتێکی نۆســتالژیکی هەبوو. لێنا هەســتی دەکرد کە ژیان لە تاران شــتێکی دیکە بوو. بەلای لێناوە، بەغا، شــارێکی بێڕواڵەت بوو، شارێکی نەهات و تەژی لە دیاردەگەلی سیحراویی وەیشوومە.

بــە ژیــان لەو «کۆشــکە نەهاتەدا»، لێنــا زمانی دەگیــرا و تور ببوو و ماوەیەکــی دوور و درێژ ئەو کەمایەســییەی لەگــەڵ مایەوە. قەتیس مانی درێژخایەن لەو کۆشــکەدا، هەتاهەتایی دەهاتە پێش چاوی. کاتێک ئەو کۆشــکەی بەجێهێشــت و لە ئۆتۆمبیلێک بە شووشەی داکشاوەوە دانیشــتبوو، وەک ئەوە وابوو لە هەســارەیەکی دیکــەوە هاتبێت. پڕ بە ناخی هەوای فێنکی شەوی هەڵدەمژی و هەستی بە کەیفخۆشی دەکرد. سەرەڕای ئەوەی لەهەرچەشنە ئازادییەک بێبەش بوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. لێنا و منداڵەکانی، دواجار، کۆشکی ئەو شازادە کۆچکردووەیان بەجێدەهێشــت کە بۆیان ببووە زیندانێکــی جندۆکەلێدراو. منداڵەکانیش هەســتیان بەوە کردبوو. دەیانتوانی بەدڵی خۆیان جموجوڵ بکەن و بە دەنگی بەرز قسە بکەن. حەپەساو و سەرسوڕماو سەیری شەپۆلەکانی

ئاوی دیجلەیان دەکرد، سەیری بریقوباقی پاپۆرە گەشتیارییەکان و ڕەنگدانەوەی لە ئاوی ڕووبارەکەیان دەکرد. چاوەکانی مینا تریفەیان لێ دەباری، داوێنی لینای ڕادەکێشا و بە هێمنی و سەرسوورمانەوە، پەنجەی بۆ پاپۆرە ڕەنگاوڕەنگەکان ڕادەکێشا و دەیگوت: «دایکە سەیرکە، سەیرکە!» هیواش بە چاولێکەری لە خوشکە گەورەکەی، دەستە بچکۆلەکانی بۆ هەمان ئاراستە ڕادەکێشا.. لینا چێژی لە شادمانی کچەکانی وەردەگرت. کیژۆڵەگەلێک کە ماوەیەکی زۆر بوو بێدەنگییەکی نائاسایی بەسەریاندا سەپابوو.

بینینی کۆڵانەکانی بەغدا ببوە هۆی بووژانەوەی هەموو ئەو هەستگەلە لە لینادا. گوێی لە قسە و باسی خەڵک ڕادەگرت، بۆنەکانی هەڵدەمژی و دەنگەکانی دەبیست. هەموو ئەمانە بۆی نامۆ بوون. ئەو بە شارێکی بەرین و بێ ڕۆحدا تێدەپەڕی. لە کۆڵانەکاندا، سەیری ژنەکانی دەکرد کە دەست لە دەستی منداڵەکانیاندا پیاسەیان دەکرد. حەزی دەکرد یەکێک بێت لەوان و لەنێو ئاپۆرای حەشیمەتەکەدا بزر بێت. بەڵام، دەنگێک لە دەروونەوە ڕایدەگرت و وەبیری دەهێنایەوە کە: «خۆڕاگر بە، ڕەنگە خەسارگەلێکی گەورەتری ڕۆحیت بەرکەوێت کە بۆت قەرەبوو نەبێتەوە.»

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە بەغدا، بووە هۆی سڕینەوەی جوانییەکانی ڕۆژهەڵات لە زەینی لینادا.

■ قورعان و ژن

لە باری منداڵەوە، لینا دوو کچی ببوو. لەم وڵاتانەدا، بەلای پیاوانەوە، قەدر و ڕێزی ئەو ژنانەی کچیان دەبێ بارتەقای ئەو ژنانە نییە کە کوڕیان دەبێ. لینا لە هەر شوێنێک بۆی بلوایە، ئەو بابەتەی باس دەکرد و زۆربەی جارەکانیش لەوبارەوە لەگەڵ پیاوەکان قسەی دەکرد. چونکە ئەو ڕێژە کەمەش لە ژنان کە ئەو لە ژیانی نهێنی خۆیدا لەگەڵیان ڕووبەڕوو دەبوو، ژنانێک بوون کە دیلی چێشتخانەکان بوون و ئەرکی

ڕاگرتنــی منداڵیــان لە ئەســتۆ بوو. شــەوانیش کە لــە کار دەبوونەوە، ئەوەندە ماندوو بوون کە لینا دڵی نەدەهات بەو پرســیارانە زامەکانیان بکولێنێتــەوە. جگە لەوەش، پێدەچوو ئەو پرســیارانە بــۆ ئەوان بێمانا و نەگونجاویــش بوایــە. زۆربــەی ئــەو پیاوانەی کە لینا ســەبارەت بە دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەی وڵاتەکەیان قسەی لەگەڵ دەکردن، کەسانێک بوون کە پەیوەســت بە بزووتنەوەی ئۆپۆزیســیۆنی وڵاتەکەیان بوون، بزووتنەوەگەلێک کە لە سیاسەتی خۆیاندا لەسەر بەرابەریی ژن و پیاو پێداگرییان دەکرد. ئەم پیاوانە بە گەرمی و ئۆگرییەوە باسی ئەو ژنانەیان دەکرد کە لە خەباتدا بەشــدار بوون و ســەبارەت بە ژنەکان، خۆیان بە ئازادیخواز (پێویســتە دان بەوەدا بنێین کە بە تایبەت سەبارەت بە لینا) نیشان دەدا. بەڵام کاتێک هاوسەرەکانیان، خوشکەکانیان، کچەکانیان و ژنانی دیکەی بنەماڵەکەی خۆیان بیانویســتایە لە ڕێپێوانێکدا بەشــداری بکــەن و یــان پەیوەســت بە خەباتی سیاســی بــن، پیاوەکانــی بنەماڵە بەرهەڵســتیان دەبوونــەوە. دیارە ئەوەش تەنیا لــەو ڕووەوە نەبوو کە دەترســان ژیانی ئەو ژنانە بکەوێتە مەترســییەوە، بەڵکــوو هۆکارێکی دیکەشــی ئەوە بوو کە پیاوەکان بەگشــتی بڕوایان بــەوە بوو کە ئەوە شوێنی ژنان نییە.

ســەرەڕای ئــەوەش، ئــەو بابەتــە هەرگیز ڕێگــر نەبوو لــەوەی کە بزووتنەوەکان، لە کاتی پێویســتدا، کەڵک لە ژنــان وەرنەگرن، تەنانەت ئەگەر تەنیا لەبەر ئەوەش بووبێت کە ژنان بە چارشــێو و جلوبەرگی ژنانەوە دەیانتوانی لە شوێنی وا تێپەڕن کە پیاوەکان نەیاندەتوانی. لینا جیاوازیــی هەڵسوکەوتی پیاوەکان لەگەڵ ئــەو ژنانەی کوڕیان دەبوو (هەڵسوکەوتی هاوســەرەکانیان لەگەڵ ژنەکانیان بەڕێز و سەرەنجەوە بــوو) و ئــەو ژنانەی کــە کچیــان دەبــوو (هاوســەرەکانیان بەرانبەر بــە ئــەم ژنانــە کەمتەرخەم و خەمســارد بون)ی بە چــاوی پیاوەکاندا دەدایــەوە. دیارە حاڵەتــی دەگمەنیش هەبوو. ئەمە لــە خۆیدا، هۆکاری پشتڕاســتکردنەوەی ئەم پێوەرە گشتی و باوە بوو. بە بۆچوونی لینا،

لەوکاتــەدا، عەبدولڕەحمــان لــەو بــارەوە یەکێک لە مرۆڤــە دەگمەن و هەڵکەوتەکان بوو، بەڵام، بۆ ڕێز گرتن لە پیاوەکانی دیکە، داوای لە لێنا دەکــرد کــە وەکوو ژنێکی گوێڕایەڵ و خاکەڕا، واتە ژنێکی موســوڵمان هەڵسوکەوت بکات، بەڵام ئەو پیاوانەی کە لێنا دەیناســین، هەموویان، ئەو بۆچوونە دۆگمانەیان ڕەت دەکردەوە کە لە ئایەتە جۆراوجۆرەکانی قورعانــدا ســەبارەت بە پێگەی خوارەوەی ژنان بە نیســبەت پیاوانەوە هاتبوو. لێنا کاتێک ســەری ئەو باســەی لەگەڵ دەکردنەوە، چاوەڕوان بوو کە ئەوان ڕاشــکاوانە دژایەتی خۆیــان لەگەڵ ئەم ڕوانگە قورعانیە ســەبارەت بە ژن دەرببــڕن. بەڵام، ئەوان هەمیشــە وەڵامیان دەدایەوە کــە کۆمەڵگــەی ئــەوان، کۆمەڵگەیەکــی زۆر دواکەوتووە و هێشــتا لە کۆمەڵگەیەکــی ئەوتــۆدا ناکرێت چاوەڕوانــی بەرابەری نێــوان پیاو و ژنت هەبێ. پێدەچوو ئەوان ڕاســت بکەن. بەڵام، ئەم بابەتە ڕێگر نەبوو لــەوەی لێنا سەرزەنشــتیان نەکات و پرســیاریان لێ نــەکات کە بۆچی یەکــەم هەنــگاوەکان لــە بنەماڵەکانی خۆیانــەوە هەڵناگــرن و دەیگوت کــە ئاڵوگۆڕە گەورەکان هەمیشــە لــە کردەوە بچووکەکانەوە دەســت پێدەکــەن. ڕاســتییەکەی ئەوە بوو کــە ئەوان لــە دەرئەنجامی چەندین ســەدە کاریگــەری وەرگرتن لــە قورعــان و کارکردی ڕۆژانــە لەگەڵ نەریتە دینییەکان، شکڵیان گرتبوو، نە دەیانتوانی و نە بۆیان دەکرا لەو قاڵب و شــکڵە خۆیان دەرباز کەن، قاڵبێک کە ئەوانی بەسەر ژناندا زاڵ دەکرد و بەهێزی دەکردن و هەربۆیەش، پیاوەتی و هەستی باڵادەستیی ئــەوان بەردەوام دەبوو، ســەرەڕای ئــەوەش، لە دەیــەی ١٩٥٠دا، ئەم قاڵبــەش درزی هەڵگــرت و بە ئاڵوگۆڕ لە ئاســتی جیهانــدا و لە وڵاتی شــوێنی نیشــتەجێ بوونی لێنا، ڕێژەیەکی زۆر لە ئایەتەکان، بەتایبەتی ئایەتەکانــی تایبەت بە هاوســەرگیری، فرەژنی، میــرات، تەڵاق و مافی سەرپەرشــتیی کردنی یاســایی ژنان لە منداڵەکانیان، ئیتر ســوا بوو و بە مێژوو ســپێردرابوون. شارنشــینی، تا ڕادەیەک ئاڵوگۆڕی بەســەر کۆمەڵگــەدا هێنابوو. بەڵام بردنە ژێر پرســیاری ئەم بابەتە، پێویســتی

بــە قوربانــی دان و شــەهید دان بوو کە ئــەوەش کارێکی ســانا نییە، چونکە، باس، باســی لەدەست دانی دەســەڵاتی پیاوانە بەسەر ژناندایە. بیرۆکەی باڵادەســتیی پیاو، ئێستاشی لەگەڵدا بێ، بەسەر ڕای گشتییدا زاڵە و ســەرجەم پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی خستۆتە ژێر کاریگەریی خۆیەوە.

لەم بوارەدا، قورعان بە تەواویی ڕاشــکاوە و بچووکترین دژایەتی و تەنانەت ڕەخنە لەوبارەوە، ژانەسەر و گرفتی زۆری بەدواوە دەبێ.

لە سوورەی نیسا، بەشی ٤، ئایەتی ٣٨دا، باڵادەستی پیاو بەسەر ژندا پشتڕاست کراوەتەوە و مافی ئەوە بە پیاو دەدات کە لە ئەگەری ملکەچ نەبوون یان یاخی بوونی ژندا، تەمبێی بکات و تەنانەت لێیشی بدات.

لە ئایەتی ٢٢٣، ســورەی بەقەرە، بە پیاو گوتراوە کە ژنەکەی بۆ ئەو وەکــوو مەزرایەکــە کە بۆ کێڵان دەبــێ و ئەو لە هەر شــوێنێکەوە کە بەکەیفی بێت، دەتوانێت بیکێڵێت.

لە هەمان سوورەی بەقەرە، ئایەی ٢٨٢دا، سەبارەت بە شاهێدی دان لە دادگا، گوتراوە کە لە ئەگەری نەبوونی شاهێدێکی پیاودا، لەبری ئەو دوو شاهێدی ژن دەتوانن شاهێدی بدەن. چونکە ژنان کەمتر لە پیاوان متمانەیان پێدەکرێت.

وەک بڵێــی، ژن هەرگیز ناگاتە تەمەنی خۆناســین، هەربۆیە، تەنانەت کاتێــک بێوەژن دەکەوێت، دەرەقەت سەرپەرەشــتیی کردنی منداڵەکانی خــۆی نایــەت. ژن، ئەگەر باوکی منداڵەکان ئیزنی بــدات، تەنیا دەتوانێ ئــاگای لە منداڵەکانــی بێت. جگەلەوەش، پیــاو دەتوانێت یەکلایەنە و بە کەیفی خۆی، ژنەکەی تەڵاق بدات (هەندێجار، تەنیا شــاهێدیی پیاوێک بۆ پاســاو هێنانەوەی کردەوەیەکی ئەوتۆ پێویســتە، بەڵام ئەم کارەش هەمیشــە پێویســت نییە) بــەڵام ژن مافێکی ئــاوای نییــە. ئەگەر ژنێک داوای تەڵاق بکات، ســەلماندنی هــۆکاری داخوازەکەی، ئەوەندە قورس و دژوارە کــە زۆرجــار، لــە کۆکردنەوەی هەموو ئەو هــۆ و هۆکارانە دەمێنێتەوە، ئەو تەنیا کاتێک دەتوانێت ئازادیی خۆی بەدەســت بهێنێت،

کـە ئەو شـیربابییەی هاوسـەرەکەی لە کاتی هاوسـەرگیرییەکەدا بۆی داناوە، بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە، و خۆی «بکڕێتەوە».

بـە پێـی ئایەتێکی دیکە، لـەو ڕووەوە کە ژن لە بـاری ئەخلاقییەوە، لاوازە، باشـتر وایە هەمیشە لەژێر سەرپەرەشتیی یەکێک لە پیاوەکانی بنەماڵە (باوک، برا،...)دا بێت و بۆ ژنێکی بەڕێز، شایستە نییە کە تەنانەت بـە بوونی منداڵەکانیشـی بەتەنـێ بێت. دواجار بـە پێچەوانەی پیاوان، ژنێکـی موسـوڵمان ناتوانێـت لەگـەڵ پیاوێکی ناموسـوڵمان زەماوەند بـکات. کۆمەڵگە، کۆمەڵگەیەکی باوک سـالارە و زەماوەنـدەکان، لەناو خۆیاندایـە. هەربۆیـەش، ئەو منداڵانـەی کە لە ژنان لەدایـک دەبن، بە شـێوەی ئۆتۆماتیک سـەر بە خێڵی باوکەکەیانن و دەبێ دینی باوکیان هەڵگرنەوە.

■ هەڵسوکەوتی هاوشانی پیاوان لەگەڵ لینا

لەم ناوچانە، میواندۆستی، خۆی شێوازێکە لە ژیان. خەڵک حەزیان لە میوانداری و هەروەها میوان بوونە. ئەم بابەتە، وەکوو سـەرنجدان بە خەڵکی دیکە و برسی ڕانەگرتنی موسافیرەکان، نەریتێکی شایستەیە.

لە ماوەی ئەو ساڵانەدا کە لینا لە ڕۆژهەڵات دەژیا، زۆرجار بانگێشتی نانـی نیوەڕۆ و ئێوارە دەکرا. کاتێک دەچـووە ماڵی خانەخوێ، هەموو شتێک ئامادە کرابوو. دیارە لەم کاتانەدا، بە دەگمەن هەڵدەکەوت کە ئەو تاکـە میوانی ئەو بنەماڵە بێت. پیاوی ماڵەکە، لەگەڵ میوانە پیاوەکان لە ژووری میوان دادەنیشـتن و چاوەڕێیان دەکرد کە ژنەکان، خواردنەوە و شەوچەرەیان بۆ بێنن. پیاوەکان لە ژووری میوان دەکەوتنە گفتوگۆ و باس و ژنەکانیش لە چێشتخانە سەرقاڵی چێشت لێنان دەبوون. پاشان، کاتـی خواردنی نانی نیوەڕۆ یان شـەو، ژنەکان چێشـتەکانیان دەهێنا و لەسـەر سـفرە یان مێز دایان دەنا و پیاوەکانیـش دەیانخوارد. پاش نـان خواردن، ژنـەکان دەهاتنە ژووری میوان و لەگـەڵ کۆکردنەوەی قاپەکان، خواردەمەنییەکانی دیکەیان دەهێنا. ژنەکان، لەگەڵ منداڵەکان لە

چێشتخانە نانیان دەخوارد. هەندێ‌جار، منداڵەکان دەیانتوانی بە مەرجی گوێڕایەڵی و بێدەنگ بوون، لە تەنشت باوک یان برا گەورەیانەوە لەگەڵ میوانە پیاوەکان دانیشن.

لەم کاتانەدا، لینا لەگەڵ پیاوەکان نانی دەخوارد. خودی لیناش دەیزانی بوونی ئەو لە ژووری پیاوان دەگمەن و نائاســاییە و دەشــیزانی بۆچی وا لەگەڵ ئەو دەجووڵێنەوە. لە ڕاســتیدا، خانەخوێکان دەیانویســت بەو شێوەیە نیشانی بدەن کە لەگەڵ داب و نەریتی ئورووپاییەکان ئاشنان و باوەڕیان بە بەرابەریی ژن و پیاو هەیە. بەڵام، ئاگایان لەو دووڕوویی و دووفاقییە نەبوو کە لە کردەوەدا بەرانبەر بە ژنەکانی خۆیان دەیاننواند و نەشیاندەزانی کە بەوکارە (وەکوو مۆدێرنەکان هەڵسوکەوت کردن) بە بێ ئەوەی بیانەوێت و ئاگایان لێ بێت، سووکایەتییان بە لینا دەکرد.

هەڵبــەت، لە میوانداریی ئەوتۆدا، لە یەکەمین دەرفەتدا کە ئەدەب ڕێی پــێ‌دەدا، لینــا داوای لێبووردنی لــە پیاوەکان دەکــرد و دەچوو بۆلای ژنەکان لە چێشتخانە و ئەوەندەی بۆی دەرەخسا، لە چێشتخانە، لەگەڵ ئــەوان نانــی دەخوارد. مەبەســتی ئەو لــەو کارە ئەوە بــوو کە وێڕای هاوقسەبوون لەگەڵ ژنەکان و تێکەڵ بوون لەگەڵیان، لەو دۆخە قورس و ناتەبایەدا کە داب و نەریت بەسەریدا سەپاندبوون، بەشدار بێت.

■ ماڵۆچکەکەی نەژاد لە بەغا

ڕۆژێکیــان، لینــا و منداڵەکانیان بردە بــەردەم ماڵێکی بچووک. لەوێ نەژاد و «سلێمان»ی برازای بە پیرییانەوە هاتن. لینا، نەژادی لە پراگەوە دەناســی. نەژاد، لەوکاتەدا، خوێندکارێکی گەنج، شاد، چالاک، زیرەک و خۆشــحاڵ لە ســەرکەوتنەکانی خۆی لای ژنان بوو. باڵای مامناوەندی بوو و لاواز دەینواند. نیشــتمانپەروەری و گاڵتە کردنی لە باوکیەوە بۆ بەمیرات مابووەوە.

مانــەوە لــە ماڵــی نــەژاد، هیوابەخش بــوو، چونکە نەژادیــش ژیانی هاوبەشــی پێــک هێنابــوو و دوو منداڵی هەبــوو، لینا ســاجێدەی ژنی

نەژادی خۆش دەویست. جگەلەوەش، منداڵەکانیان بۆ منداڵەکانی لینا دەبوونە هاوگەمە و یاری.

بەڵام ساجیدە لە ماڵ نەبوو، لینا هەواڵی پرسی و لەوکاتەدا بوو کە تێگەیی نەژاد ساجیدە و منداڵەکانی ناردۆتەوە بۆ ماڵی باوکی لە باکوور. ڕێبەرایەتیی حیزب، ماڵی نەژادی بۆ مانەوەی لینا و منداڵەکانی لەبەرچاو گرتبوو و نەژادیش دەبوو ڕۆڵی مێردی لینا و باوکی منداڵەکان بگێڕێت. لینا جارێکی دیکەش خۆی لە بەرانبەر پرۆژەیەکی لەپێشەوە داڕێژراودا بینییەوە، کردەوەیەک کە بە هیچ شێوەیەک بە لایەوە پەسەند نەبوو، بە تایبەت کە بە هۆی ئەوەوە، نەژاد لە ژنەکەی دوور کەوتبووەوە و منداڵەکانیش لە باوکیان دابڕابوون.

نەژاد لە کارخانەیەکی ڕستنی کەنەف کاری دەکرد و کاتژمێر ٨ی بەیانی پاسێک دەهات بەدوایدا. لینا کاتژمێر ٦ی بەیانی لەخەو هەڵدەستا و نانی بەیانی ئامادە دەکرد. پاش ماوەیەک، نەژاد خەبەری دەبووەوە، پیژامەی لە پێ دەکرد و جگەرەیەکی دەنا بە لێویەوە و بە پاسکیل دەچوو بۆ بازاڕ. بەیانیان، بازاڕ قەرەباڵغتر بوو لە ئێواران و پڕ دەبوو لە پیاوی پیژامە لە پێ، خەواڵوو، زەمیلە بەدەست و سەروقژ ئاڵۆزکاو.

«هاوسەر»ی لینا، خواردەمەنیی پێویستی ڕۆژانەی لەگەڵ نان و ڕۆژنامە لە بازار دەکڕی و کاتژمێر ٧ی بەیانی دەگەیشتەوە ماڵەوە.

نەژاد کاتژمێرێک کاتی لەبەردەستدا دەما بۆ خۆ ئامادە کردن و ڕۆشتن بۆ سەر کارەکەی. لێرەدا بوو کە ئەوەی لینا ناوی لێنابوو «سەمای فڕفڕۆکەیی» دەستی پێدەکرد. نەژاد، سووچێکی مێزەکەی چۆڵ دەکرد و هەموو ئەو شتانەی کە بۆ خواردن، جگەرەکێشان، ڕدێن تاشین و خوێندنەوە پێویستی پێی بوو، لەو سووچەی مێزەکە دایدەنان، هاوکات کە ڕۆژنامەی دەخوێندەوە، لەپەستا شرۆڤەی ناوەرۆکەکەی دەکرد. سەبارەت بە کاروباری ڕۆژانە ئەوەی پێویست بوو بە لینای دەگوت، برازاکەی بانگ دەکرد، لە پشت مێزەکە هەڵدەستا و بەدوای

کارێکـدا دەڕۆشــت، ســەردانی ئاودەســتی دەکرد، هەندێجــار قەڵس دەبــوو، پیژامەکــەی دادەکەند و کراس و شــەڵوارەکەی لــە بەردەکرد، ئــەوەی دایکەندبوو، بەملاولادا فڕێــی دەدا، کتێبێکی دەکردەوە و چەند دێڕێکی لێ دەخوێندەوە و پاشان دەستی دەکرد بە کۆنترۆڵ کردنی ئەو شتانەی کە پێویستیان بە کۆنترۆڵ کردن نەبوو.. تا گەیشتنی پاسەکەی، کە زۆربەی جارەکانیش دەبوو لەبەر دەرکە لەســەری بوەســتێت، بەم شــێوەیە بەردەوام دەبوو، هەندێجار چاوەڕێ کردنی پاسەکە هێندەی دەخایاند کە پاسەکە بە بێ نەژاد ملی ڕێگاکەی دەگرتەبەر و دەڕۆشت. سلێمان بڕوای بەوە هەبوو کە مامی هەرگیز ناگۆڕدرێت. ئەم پرۆسەیە دەبووە هۆی سەرگەرمی و کات ڕابواردنی لینا و منداڵەکانی.

■ میوانانی شەو

نــەژاد کاتژمێــر ٢ی بەیانی لینــای وەخەبەر هێنا و گوتی: «هەســتە «چا»کــە ســازکە، میوانمان هەیە» لینا هەســتا، دڵخــۆش بوو لەوەی ئەوجــارەش وەکوو ژنی ماڵ، پاش دانانی چایەکە، بەجێیان دەهێڵێت و دەخەوێتەوە...بــەڵام نەژاد داوای لێکــرد لەلایان بمێنێتەوە، پێنج پیاو بە جل و بەرگی کوردییەوە دانیشــتبوون، قژەسەریان بە مێزەری کوردی داپۆشیبوو. لەم کاتەی شەودا، ڕۆڵی ژنێک کە قسە ناکات و چاو دەبڕێتە زەوی بە کیفی لینا بوو. بەرانبەر پیاوە نەناســراوەکان دانیشت. کات لە ســێی بەیانی نزیک دەبووەوە و لینا لە دڵی خۆیدا، شــەڕی بە عەرز و ئاســمان دەفرۆشــت. جووڵەیەک کە دەرئەنجامی با و یان دەســتەکان بوو، ناچاری کرد ســەر هەڵێنێت و ســەیری پیاوەکان بکات. پیاوەکان مێزەرەکانیان هەڵگرتبوو و لەپێش خۆیان لەســەر میزەکە دایاننابوون. هەندێکیــان قژەســەریان زۆر هاتبووەوە و هەندێکی دیکەیان، ســەری خۆیــان لە بنــەوە تاشــیبوو، ئەوانیش ســەیری لینایان دەکــرد و نیگا قووڵەکانیان، بۆ لینا نامۆ بوو.

لینــا، بــۆ ئەوەی شــڵەژاوییەکەی نەبینــن، چاوی داخســتەوە. ئەوان

دەســتیان بە پێکەنین کرد و لینا دەنگی پێکەنینی یەکێکیانی ناســییەوە. ئەو پیاوە، بە جەســتەیەکی لاواز و سەری تاشراوەوە، نەدەناسرایەوە، بەڵام ڕواڵەتە گەشەکەی دەری‌دەخست کە خودی خۆیەتی.

لینا، دڵگران لەوەیکە زووتر خۆی دەرنەخســتووە، ڕاشــکاوانە چاوی بڕیــە نێوچاوانــی. لینا کە لەو کاتەدا، کراســێکی خەو و ڕۆبێکی کۆن و کورتــی لەبەردابــوو، بەرانبەر ئەو پیاوە ڕێکپۆشــانە بــە جل و بەرگی کوردییەوە وەســتابوو و کاتژمێرێک بــوو ئەو پیاوانە پێیان ڕادەبوارد، نــەک هەر هیچی پــێ نەدەگوترا، بەڵکــوو چاوەکانیشــی دەزوورانەوە «هێندەی نەمابوو لە پڕمەی گریان بدات!». لینا تووڕە و قەڵس بەجێی هێشــتن و پەنــای بردەبەر ژوورەکــەی خۆی و بە هێمنی دەســتی بە گریان کرد، وەک بیەوێ بەو فرمێسکانە هەموو ترسەکان، دڵەڕاوکێکان، ماندوویەتییــەکان و ڕەنــج و ئازارەکانــی ئــەو مانگانــەی دوایی لەبیر بەرێتەوە.

دەرکەی ژوورەکە کرایەوە و بە ئارامی داخرایەوە. لینا، دەســتبەجێ گریانەکەی تەواو کرد و دەموچاوی پاک کردەوە، دڵخۆش بوو لەوەی ژوورەکــە ڕووناکاییەکی کەمی هەبوو (عەبدولڕەحمان حەزی نەدەکرد لینا بگری). عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین، بە جەستەیەکی لەڕادەبەدەر لاواز، بەڵام تەندروســتەوە بەرانبەر لینا وەســتابوو. لینا لە دڵی خۆیدا دەیگــوت کــە بۆچــی مێردەکــەی ئــاوا لاواز بــووە؟ بە ســەیرکردنی عەبدولڕەحمــان، هەمــوو قەڵســی و تووڕەییەکــەی لینــا ڕەوییەوە. بە پێچەوانــەی عەبدولڕەحمان، لینا کە چەندین مانگ بوو وەکوو دیلێک لە ماڵەوە مابووەوە و جووڵەیەکی ئەوتۆی نەکردبوو، قەڵەو ببوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تووشی نسکۆ ببوو و ڕێژەیەکی زۆر لــە ئەندامەکانــی گیرابــوون و ڕێژەیەکیــش دەستبەســەر ببوون. هەربۆیــەش حیزب پێویســتی بە خوێنی تــازە و خەباتکاری نوێ بوو. عەبدولڕەحمان و هاوڕێکانی، بە مەبەســتی ڕاکێشانی شۆڕشگێڕەکان، سەرتاســەری کوردســتان و شــاخەکانی ئــەو ناوچەیــان ژێروژوور

دەکـرد. ئەم کارە، ئەرکێکـی قورس، تاقەتپڕووکێـن و لەبڕان نەهاتوو بـوو. ڕێپێوان و نەبوونی خواردەمەنی، هێزی بەبەرەوە نەهێشـتبوون. وەرزێرەکان و هەوارنشـینە کوردەکان، سـەرەڕای ئـەوەی بۆخۆیان گیـرۆدەی کەمیی بژیو بوون، هەرچییـان هەبووایە، وەک چای، نان و پەنیـر و هەندێجاریـش برێـک لەوانە زیاتر، بەوپـەڕی دڵئاواییەوە بە شۆڕشگێڕەکانیان دەبەخشی. بەڵام، بە دڵنیاییەوە ئەوە بەشی نەدەکردن. سـەرەڕای ئەوەش، ژیان لە هەوای ئازاددا، ببووە هۆی باشـتر بوونی تەندروستیان.

لێنا بە وردی گوێی بۆ ناوەرۆکی قسەکانی عەبدولڕەحمان ڕاگرتبوو. هـاوکات لەوەیکـە بەوزووانـە بەجێـی دەهێڵێتـەوە، تەنـگاو دەبـوو. هاوسـەرەکەی هەموو کاتەکانی خۆی بۆ کوردستان تەرخان کردبوو. ئـەو دووانە، بەڵێنیی ئەوینێکی ئەبەدییان بەیەکتر دایەوە. هێشـتا خۆر نەکەوتبـوو کـە عەبدولڕەحمـان و هاوڕێکانـی ماوەیـەک بـوو لەوێ ڕۆشتبوون.

■ تۆفیقی دروسکار

ڕۆژێک تۆفیق لەو کارگەبیناسازییەی کە خۆی سەرپەرشتیی دەکرد، بە تووڕەییـەوە گەڕایەوە بۆلای لێنا. لەوکاتـەدا، عەراق لەگەڵ یەکیتی سـۆڤیەتدا، پەیوەندیی بازرگانیی هەبوو و تۆفیقیش وەکوو ئەندازیاری بیناسـازی، سەرپەرشـتیاریی دروسـتکردنی بینایەکی لە نزیکەی بەغا لەئەسـتۆ بـوو کە ئـەو مێعمارانەی نەخشـەکەیان داڕشـتبوو خەڵکی سـۆڤیەت بوون. کاروبـاری بیناسـازییەکەی تازە دەسـتی پێکردبوو. گەرمـای هاوین لـە بەغا تاقـەت پڕووکێنە. هەربۆیـەش، بەیانیی زوو دەسـتیان بەکار دەکرد و لای نیوەڕۆ دەسـتیان لەکار دەکێشـایەوە و پاش ئـەوەی هەواکە ڕووی لە فێنکی دەنایەوە سـەرلەنوێ دەسـتیان پێدەکردەوە.

تێکنێسییەنەکانی سۆڤییەت پێش کاتژمێر ٦ی بەیانی دەهاتنەسەرکار

و تا نیوەڕۆ کاریان دەکرد و دواتر، کاتژمێر ١٤سـەرلەنوێ دەسـتیان پێدەکردەوە. بە وتەی تۆفیق، سۆڤییەتیەکان بەڕاستی کاریان نەدەگنخاند. کرێـکارە عەراقیەکان ڕێک بە پێچەوانەی ئەوان بوون. زۆر درەنگتر لە کرێکارە سـۆفییەتیەکان دەهاتنە سەرکار. دەوری کاتژمێر ٩ی بەیانی، تۆفیق کرێکارە عەراقییەکانی دەبینی کە لە بن سـێبەری دارخورماکان دانیشـتوون و بەدەم جگەرەکێشـان، ئاو خواردنـەوە و گاڵتە وگەپەوە پشوو دەدەن.

ئـەو ڕۆژە، یەکێک لە نوێنەرەکانی کرێـکارە عەراقیەکان، لە بەرانبەر سەرکۆنەکانی تۆفیق و بەڕوودادانەوەی تەکووزی و دیسیپلینی کرێکارە سۆڤیەتییەکان، پێی گوتبوو: «لێیانگەڕێ ئەوەندە کار بکەن هەتا گیانیان دەردەچێـت». ئەو وتەیە وەکوو هێڵێکی سـوور، ببووە هۆی تووڕەیی لەرادەبەدەری تۆفیق.

تۆفیق کە هێشـتا تووڕەییەکەی نەڕەویبـووەوە، بە لێنای دەگوت کە ئـەم کرێکارانـە تەنیا بیر لە پارە دەکەنەوە و ئـەوەش کە دەرئەنجامی خەمساردیی سیاسییە، بۆ «پێشەنگەکانی کۆمەڵگە» ی وڵاتەکەی قبووڵ ناکرێـت. بـەڵام ئەوەیکە تۆفیق لێی تێنەگەیبوو و یـان نەیدەزانی، ئەوە بوو کە ئەو مووچەیەی سۆڤیەتییەکان وەریان دەگرت، زۆر زیاتر بوو لەو برە مووچە کەمەی کە کرێکارە عەراقیەکان وەریاندەگرت.

■ جەلال تاڵەبانی

لێنا، جێگۆڕکێی بەردەوامی حەشارگەکانی بە خەمساردییەکی تایبەت بە مرۆڤە بێهیواکان، قبووڵ دەکرد. چونکە بەهیچ شـێوەیەک پێشبینی نەدەکـرا ئـەو ژیانە تەریـک و دوورەپەرێزەی ئەو کـەی کۆتایی دێت. هەربۆیەش دەبوو ملکەچی دیسیپلینە دیاریکراوەکان بێت.

لێنـا ناچار کرا لە حەشـارگەیەک لەگـەڵ ٣ پیاوی گەنـج بمێنێتەوە. یەکێکیـان، خوێنـدکاری بواری یاسـا بـوو، زانکۆی بەجێهێشـتبوو و لەدەست پۆلیس ڕایکردبوو. پیاوێکی مێهرەبان و زۆربلێ بوو و ناوێکی

خوازراوی هەبوو، بەڵام ناوە ڕاستەقینەکەی جەلال تاڵەبانی بوو.

هەرکاتێک لینا، حەشارگەکەی دەگۆڕی، دەبوو ناوەکەشی بگۆڕێت. هەر یەکەم شەوی گەیشتنی بە حەشارگە نوێیەکەی، ئەو ٣ پیاوە گەنجە کەوتنە خۆیان ناوێکی خوازراو بۆ لینا بدۆزنەوە. دواجار، جەلال بڕیاری کۆتایی دا و گوتی: «ناوی تۆ «نەسرین»ە. نەسرین ناوی گوڵێکی سپییە کە لە شاخەکان دەڕوێ. تۆ ڕەنگی ڕوخسارت سپییە و لە شاخەکانەوە هاتووی بۆلای ئێمە.»

دواتر، لینا، زۆر ناوی دیکەشی گۆڕی، بەڵام ناوی نەسرین هەمیشە ناوێکی گونجاو بوو بۆ ئەو و ئەمڕۆکە هێشتاش کوردەکان بەو ناوەوە دەیناسن.

جەلال تاڵەبانی ئەو کەسەیە کە ئێستا سەرۆک کۆماری عەراقە.

■ هێلانەی شەمشەمەکوێرە

ڕۆژێکیان لینا و منداڵەکانیان گواستەوە بۆ ماڵێک لە دەوروبەری بەغا. بڕیار بوو تا کاتی ئامادەکردنی پاسپۆرتەکانیان لەو ماڵە بمێننەوە. ماڵەکە لە یەکێک لە هەژارترین گەڕەکەکان بوو. کۆڵانەکان تەسک و خۆڵاوی و بەبێ شینکایی و دار ودرەخت بوو. لە ئەملاوئەولای کۆڵانەکەدا، ڕیزە ماڵێکی بچووک هەبوون کە مەترسیی ڕووخانیان لە ئان و ساتدا بوو.

گەیشتنە بەردەم دەرکەیەکی کورت، درز هەڵگرتوو و ڕزیو. لە لای ڕاستەوە، بەرەو کۆڵانەکە، پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو کە بە خۆڵ پڕکرابووەوە و بە دڵنیاییەوە سەردەمانێک شووشەی پێوە بووە، لە پشتەوەش پەرژینی ئاسنی هەبوو کە لەمێژبوو ژەنگی هەڵێنابوو. حەمەسوور وەکوو ڕێنما لەگەڵی بوو، چوونە داڵانێکی تەسک و تاریک و جندۆکە لێدراوەوە: دیوارەکان قڵیشاو و پڕ لە درز بوون. قسڵی دیوارەکان وەریبوو و لە سەر زەوییەکە پەڵەی دروست کردبوو کە ڕەنگەکەی دیاری نەدەکرا و ڕەگەی زەردباوی تێدا بەدی دەکرا کە لە

پەڵەی گۆگرد دەچوو. دالانەکە دەچووەوە سەر حەوشێکی بچووک. لە لای ڕاستەوەی حەوشەکە، ژوورێک هەبوو کە پەنجەرەکەی ڕووەو کۆڵان بوو. لاولاوەکانی پەنجەرەکە وەها لە دیوارەکە توند کرابوو کە کرانەوەی بۆ نەبوو. لە لای چەپی حەوشەکەش، پلیکانەی بچووک هەبوون کە بۆسەربان دەچوون، بەڵام بەهۆی پەرژینە ئاسنە ژەنگ هەڵێناوەکانیەوە، نەدەکرا بچیتە سەربان. لە ژێر پلیکانەکاندا، شێرەییێکی ئاو و تەشتێکی بەردین لە بنیدا هەبوو کە تاکە سەرچاوەی ئاوی ئەو ماڵە بوو.

لە لای ڕاستەوە، بەرانبەر شێرەی ئاوەکە، ژوورێکی دیکە هەبوو کە بە تەواوی تاریک بوو. زەوییەکەی بە ماددەیەکی نادیار داپۆشرابوو. لەم ژوورەدا، لە کەلوپەلی ناوماڵ، تەنیا دۆشەکێکی فەنەرداری بەجێماو لە سەردەمی دەقیانووسی لێبوو. چرپایەکەیان لە بن تاکە پەنجەرە بێ شووشەکەی ژوورەکە دانابوو. لێنا بە کچەکانی گوت ئەو چرپایە لە سەردەمی «شەهرزاد»ەوە ماوەتەوە. کچەکان بەو وتەیە گەشانەوە. بڕیار درا ئەو چرپایە بدرێت بە کچەکان. ئەوانیش، دەستبەجێ کەوتنە هەڵبەزودابەز لەسەری.

هەوڵیاندا وردەبەردەکانی سەر زەوییەکە کۆکەنەوە، بەڵام کاتێک چاویان بەو پیساییە کەوت کە لە ژێر بەردەکاندا بوو (تویژگەلێکی لۆچن و لینچق)، وردەبەردەکانیان بەلاوە پاکژتر و تەندروستتر بوو و پێیان باشتر بوو وەکوو خۆی بیهێڵنەوە و دەستی لێ نەدەن. لانیکەم، بەو شێوەیە لە مار و داعبای دیکە پارێزراو بوون.

تەنیا یەکجار، کیژۆڵەکان قەدەغەیان شکاندبوو و لە چرپایەکەیان دابەزیبوون، پێیان بە وردەبەردەکانەوە نووسابوو و هەربۆیەش، بە هاتوهاوار داوای یارمەتییان دەکرد.

دوا ژوور کە لە نزیکەی ژوورە تاریکەکەوە بوو، شکڵی «ئێڵ» (L) ی هەبوو. ئەم ژوورە، هەرچەند کە زۆر بچووک بوو، بەڵام، گەورەترین ژووری ئەو ماڵە بوو. دەرکەکەی، بە بێ کێشە دەکرایەوە و دادەخرا و

پەنجەرە کون کونەکەی، جگە لە چەند شـــوێنێکی، شووشـــەی پێوەبوو. مێژووی دروســـت بوونی ئەو خانووە زۆر کۆن و نادیاربوو. بەڵام بە ســـەرنجدان بە کورتی درگاکانی و هەروەهـــا ڕەهەندەکانی خانووەکە، دەکرا بڵێیت ماڵێکی زۆر کەون بوو و یەکەم کەســـانێک کە نیشـــتەجێی بوون، مرۆڤگەلێکی بچووکتر لە مرۆڤەکانی ئەم سەردەمە بوون.

لینا، پاش پشـــکنینی ماڵەکـــە، ناوی نا «هێلانەی شەمشـــەمەکوێرە»، چونکە بەڕاســـتی ماڵێکی نەحس و شـــووم بوو. دیوارەکان کە لەیەکەم ڕوانیندا زۆر ئەستوور دەهاتنەپێش چاو، لە ڕاستیدا ئەستوور نەبوون، بەڵکـــوو بەهۆی شـــێی ماڵەکەوە، ئاوســـابوون و ئاســـەواری دووکەڵی مەشغەڵیان لەسەربوو. لەسەر زەوییەکەش، شوێنەواری کوانووی ئاگر مابووەوە و پێدەچوو ژنان چێشتیان لەسەر لێنابێت.

یەکەمیـــن ڕووداوی خۆش لەم ماڵەدا، هاتنی ئیســـماعیل بوو. ئەو بە تەندروستییەکی باشەوە گەیشتبووە لایان. سەرەتا، منداڵەکان بەچاوێکی دیکە ســـەیریان دەکرد، وەک نەیانناسیبێتەوە. بەڵام زۆری نەخایاند کە منداڵەکان لە خۆشیاندا دەستیان کرد بە زریق و هۆڕ.

ئیســـماعیل و حەمەسوور و ئازەربایجانییەک بە نێوی حاجی ئاغایش دەبوو لەو «هێلانەی شەمشەمەکوێرەدا» بژین. لینا هیچ پرسیارێکی لە حاجـــی ئاغا نەدەکـــرد، بەڵام بەلای خۆیەوە پێی وابوو کە ڕەنگە حاجی وەکـــوو پەیوەندی یان تەتەر، لە نێو بزووتنەوەی کوردەکانی عەراق و ئێران کەڵکی لێ وەربگیرێت، چونکە حاجی ئاغا، زۆرجار بزر دەبوو و پاش ماوەیەک، وەکوو پشـــیلەیەکی بەڕەڵڵا، برســـی و بە جل و بەرگی پۆخڵەوە، سەروکەللەی پەیدا دەبووەوە.

بە هاتنی ئیسماعیل، کچەکان دەستیان کرد بە یاری کردن و پێکەنین و لیناش، ســـەرلەنوێ کەســـێکی لەگەڵ بوو کە هەم بە باشـــی دەیناسی و هـــەم متمانەی پێی هەبوو و دواجـــار، دەیتوانی بە بێ ڕێگر و ملۆزم قسەی لەگەڵ بکات.

هەرگیـــز بڕوایان نەدەکرد ڕۆژێک لە ڕۆژان بەو هێلانە ڕابێن، بەڵام،

وردە وردە لەوێش ڕاهاتن. بوونی ئەو ٣ پیاوە لەو ماڵە، هەموو شتێکی گۆڕی، بە تایبەت کاتێک لینا بیری لەو «کۆشکە وەیشوومە» و تەنیاییە مەرگهێنەرەکەی خۆی دەکردەوە.

▪ خاوەنی «هێلانەی شەمشەمەکوێرە»

خاوەنــی ئــەو ماڵە، پیرێژنێکی بەخۆوە بوو کە لە تەوقی ســەرییەوە هەتا پەنجەی پێی خۆی بە «عابایەکی ڕەش» و چەند میتری دادەپۆشی و بــە هۆی هەمان عاباوە، بەخۆوەتریش دەینواند. بەزەحمەت بەدرگای ماڵەکەدا ڕەت دەبوو. شــریتێکی ڕەشــی بەســتبوو بــە نێوچاوانییەوە، کــە پێدەچوو هەرگیز نەشــۆرابێت و لە چڵکی خۆیدا دەبریســکایەوە و ڕەنگەکەی قاوەیی هەڵگەڕابوو.

ئــەو ژنە بە بێ ئــەوەی کەس ئاگادار بکاتەوە خــۆی دەکرد بە ماڵدا و تاکــە کورســی ماڵەکــەی لە بــەردەم پەنجەرەکە دادەنا و لەســەری دادەنیشــت. ئەوانەی ماڵەکەیان بەکرێ گرتبوو، بەرانبەری، پشــتیان لە دیوارەکە دەکرد و دادەنیشتن. لینا سەرلەنوێ خۆی لاڵ دەکردەوە و بە شێوازی عەراقییەکان، چایەکی خەست و ڕەشی وەسەر دەنا و لەپەستا بۆی تێدەکردن و تەنیا بە گۆڕینەوەی بزە، تێکەڵ بەو دانیشتنە دەبوو.

پیرێژنەکە، زۆر ســەردانی دەکردن و ئەو ســەردانانەش تا ڕوودانی ڕووداوێک کە بەیەکجاری پێی ئەوی لەو ماڵە بڕی بەردەوام بوو.

ئەســپێ هێرشــی کردبووە ســەریان و شــەو و ڕۆژ لەشــی خۆیان دەخورانــد. لینا لەوپەڕی بێهیواییدا، دەســتی دایە خەبات لە دژی ئەو دەعبا گەزۆکە، بەڵام سەرەڕای هەموو تەگبیر و هەوڵەکانی، نەیدەتوانی بیانبەزێنێت. سەردەمێکی ســەخت بوو. کەس نەیدەزانی ئەو ئەسپێیانە لــە کوێوە هاتوون، تا ئەو ڕۆژەی پیرێژنەکــەی خاوەن ماڵیان، وەکوو ڕەوتێکی هەمیشەیی، لەسەر کورسییەکەی نزیک پەنجەرەکە دانیشتبوو، پاش خواردنەوەی چا، لە جێی خۆی هەســتا و ویستی بڕوات. لە کاتی ڕۆشتندا، لە عابای پیرێژنەکەوە هەزارەزیلەیەکی وەک تۆز فڕکی بەست

کــە لەبەرانبەر ڕووناکیی خۆرەکەدا، وەکوو بارانێک لە ئەســپێ دەهاتە پێش چاو. هەموو حەپەســاو ســەیری ئەو دیمەنەیان دەکرد و بڕوایان بە چاوی خۆیان نەدەکرد.

هەر کە پیرێژنەکە لە دەرگا دەرچوو، هەموو بە پەلە بەدوای شــتێکدا گەڕان کە ئەو ئەسپێیانەی پێ پاک کەنەوە. دەبوو پێش بە بڵاوبوونەوەی ئەسپێکان بگرن. پاک کردنەوەی شوێنی ژیانیان لە ئەسپێ چەند ڕۆژی خایانــد. دەبوو بیانوویەکــی باش بدۆزنەوە بۆ ئــەوەی پێش بە هاتنی ئــەو پیرێژنە بۆ ئەو ماڵە بگرن. حەمەســوور، بیانووەکەی دۆزییەوە و گوتــی: دەبێ بەو پیرێژنە بڵێین لێنا نەخۆشــینی درمیی هەیە و باشــتر وایە سەردانی لێنا نەکات. پلانەکەیان گرتی و تا کۆتایی مانەوەیان لەو ماڵە، بە خاوێنی مانەوە.

■ سەرئەنجام

لێنــا و کچەکانــی، ماوەی ٨ مانگیان لە شــاری بەغا بردبووە ســەر، بەبــێ ئەوەی ئاگایان لــەو هەولانە بێت کە بۆیان دەدرا. دواجار، تۆفیق پاسپۆرتێکی هێنا کە وێنەی لێنای پێوە بوو. لە وێنەکەدا نیوەی ڕوخساری لێنا بە عابا داپۆشــرابوو. شوناسی مینا گۆڕدرابوو بە کوڕێکی بچکۆلە بە نێوی ئەمین. هیواش وەکوو خۆی مابووەوە، بەڵام لەوە بەدوا نێوی فاتمە بوو. لێنا کە پاسپۆرتەکەی بە دەستەوە بوو، لەوەیکە دواجار ئەو وڵاتە بەئازار و هیواکوژە بەجێدەهێڵێت، دڵخۆش بوو.

موســافیرەکانمان بە بێ ئەوەی کات بەفیڕۆ بدەن، دەســتیان کرد بە ڕاهێنانی خۆیان لەسەر شوناسی نوێ و بەکارهێنانی نێوە نوێیەکانیان. تاقــە هەڵەیەک لەدەربڕینی وشــەیەکدا، دەیخســتنە مەترســییەوە. مینا و دایکــی نەدەبــوو لەبیری بکەن کــە لەوەبەدوا ئەو کــوڕە و تەنانەت لەکاتی میزکردنیشــدا دەبــێ هەڵسوکەوتی کوڕانەی هەبێت! کاتێک لێنا لە هاوڕێکانیەوە گوێی لەو قســانە دەبوو، ســەری دەخستەســەریان و دەیگوت: «بەڕاســتی پێتان وایە ئەو موســافیرانە هیچ ئیشێکی دیکەیان

نییە جگە لەوەی سەیری «سیرەت»ی ئەو منداڵە بکەن؟»

ڕاهێنــان و فێربوونی لەبەرکردنی عابا، خۆی کێشــەیەکی دیکە بوو. دەبــوو ئــاگای لێ بێـت عاباکە بەســەرییەوە بەرنەبێتــەوە و هەروەها فێربێـت پێیەوە بەڕێـدا بڕوات. کارێکــی زەحمەت بوو. پیــاوەکان لەو بــوارەدا نەیاندەتوانی یارمەتی بــدەن و ئەزموونەکانی لینّاش لە بواری چارشــێو لەســەرکردندا، هێچ بەکەڵکی نەدەهاتن. عابــای عەراقی، هەم گەورەترە و هەم قورســتر و شێوازی لەبەرکردنیشی زۆر جیاوازە. بۆ بەیانییەکەی، حەمەســوور کە لە ژنانی بنەماڵەکــەی خۆیەوە چۆنیەتی لەبەرکردنەکەی فێر ببوو، عابا پۆشینی فێری لینّا کرد.

لینّا دەســتی کرد بــە پرۆڤە کردن و دواجار، فێــر بوو چۆن لەبەری بــکات و ڕایگەیانــد: «تــەواو، فێر بووم چــۆن بیکەمە بــەرم!» هەموو چەپڵەیــان بۆ لێـدا و ئافەرینیان پێ دەگوت و لینّــاش چەند هەنگاوێکی بــە عاباکەوە هەڵگــرت: دوو هەنگاو بۆ پێشــەوە و دوو هەنگاویش بۆ دواوە (ژوورەکــە هــەر ئەوەندە دەبوو). دڵخۆش بە ســەرکەوتنەکەی، لەســەر کورســییەکە دانیشت. لەگەڵ دانیشــتنەکەی، هەموو ئافەرین و چەپڵــەکان ڕاگیــران و تەنانەت منداڵەکانیش لە قاقــای پێکەنینیان دا. لە کاتی دانیشــتندا، عاباکەی بەربووەوە و لینّا پێــی نەزانیبوو، لەحاڵێکدا کە بە بێ عابا، لینّا دەبوو هەســت بە ڕووت و قووتی بکات! ســەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو پرۆڤەکانی دەست پێبکاتەوە. لەو کاتەدا، عابا پۆشین ببــووە کایە و یــاری بۆیان و هەموو بە لینّایان ڕادەبوارد و ســەریان دەخســتە ســەری. بەڵام، کاتێک، پێویســت بوو لــە دەرەوەی ماڵ عابا بپۆشــێت، دەبوو متمانەی تەواوی بە خۆی هەبێت. لەپڕ هەســتی کرد تەنگاوبووە. پەلەی بوو هەرچی زووتر لەوێ بڕوات. هەربۆیەش کەوتە پرســیار کردن سەبارەت بە سەفەرەکەی. هاوڕێکانی سەیری یەکتریان کرد و پاشــان یەکیان وەڵامی دایەوە: «دەبێ ئەو پرســیارانە لە تۆفیق بکەیــت.» وەڵامدانەوەکــە بە شــێوازێک بوو کە ڕێی هیچ پرســیارێکی دیکەی نەهێشتەوە.

بێدەنگییەکەیــان، لینــای تووشــی نیگەرانــی و سەرلێشــێواوی کرد، کێشەیەک لە ئارادا بوو کە هیچکام لەو سێ هاوڕێیە نەیدەویست باسی بکات.

■ گۆڕینی ڕێگای سەفەر

لە ڕاســتیدا، لینا و منداڵەکان دەبوو لە بەغاوە بەرەو دیمەشق بڕۆن. لە دیمەشــقیش، ماوەی هەشــت مانــگ بوو کاک هــەژار، قەدری جان، عێزەدیــن و زەبیحــی چاوەڕوانــی گەیشــتنی ئەمان بوون. بــەڵام، لەم ماوەدا، دۆخەکە گۆڕدرابوو و ئەوان نەیاندەتوانی ڕاستەوخۆ بڕۆن بۆ دیمەشق. پەیوەندی نێوان ئەو دوو وڵاتە گرژیی تێکەوتبوو.

وڵاتانــی ئێران، عــەراق، ســووریە و تورکیە کە پێکــەوە جیرانن، بە بەردەوامی چاوەدێریی یەکتری دەکەن. پەیوەندییەکانیان زۆر دۆستانە نییە و هاوپەیمانی و یەکیەتییەکانیان بەردەوام لە ئاڵوگۆڕدایە. هەندێجار دوو لــەو وڵاتانە، لە دژی وڵاتی ســێهەم یەکدەگــرن و هەندێجاریش ئەم یەکگرتنە پێچەوانە دەبێتەوە. تەنیا خاڵی هاوبەشــیان، بریتییە لە بە فەرمی نەناسینی مافی کوردەکان.

لــەو کاتەدا کە لینا لــە بەغا بوو، دژایەتیی نێوان ســووریە و عەراق کــە تا ئەو کاتە لە قۆناغی شەڕەقســەدا بەرتەســک کرابــووەوە، وەها پــەرەی گرتبوو کە مەترســیی شــەڕ لــە نێوانیاندا هاتبووە ئارا. شــەڕ ڕووی نەدەدا. بەڵام، ڕێگای ڕاستەوخۆ لە عەراقەوە بۆ سووریە لە لینا گیرابوو. ڕێگای تورکیەش بە هەمان شێوە، چونکە هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئەم وڵاتە و حیزبە کوردییەکاندا نەبوو.

لە کاتی ناچاریدا، هەمیشــە ڕێگاچارەیەک دەدۆزرێتەوە. تەنیا ڕێگا، ڕێگای ئێران بوو. لەم کاتەدا، پەیوەندیی نێوان دوو ڕێژیمی پاشــایەتی زۆریــش خــراپ نەبوو. دەتوانین بڵێین ئەو دوو وڵاتە چاوپۆشــییان لە یەکتر دەکرد. دەیانگوت کە سنووری نێوان ئەو وڵاتانە، ڕێگەی دزە کردن و ئاودیو بوونی نائاســایی هەیە و لیناش بە پاسپۆرتە عەراقییەکەیەوە

پارێــزراو بوو. بــەڵام، کاتێک لینا بیری لەو ڕێگا شــاخاوییە دەکردەوە کە هەشــت مانــگ لەوەپێش بەرەو عەراق بڕیبــووی، ورەی دادەبەزی. دواجار، بڕیارپاندا بە پاس سەفەر بکەن.

لینــا: «لــە تــاران دەچمە لای کــێ؟ من لەوێ ناونیشــانی کەســم لا نییە!»

وەڵامیان دایەوە: «نیگەران مەبە! دەچیت بۆلای عەبدولڕەحمان! هەتا دە ڕۆژ لەوەبەر، ئەو هێشتاش لە تاران بوو».

لینا: «ئێســتا دەبێت هەســت بە تەناهیش بکەم! ئەو هێشتاش لەوێیە؟ ناونیشانی ئەو دەزانن؟؟»

وەڵام درایەوە: «هیچ گرفتێک نییە. ئەو هاوڕێیەی سەردانی کردبوو، شــارەزای ڕێگاکەیە. ئەو بۆت ڕوون دەکاتەوە چلۆن لە تێرمیناڵەوە بە تاکسی بڕۆیت.»

لینا دڕدۆنگ بوو، چونکە مێردەکەی لەپەستا شوێنەگۆڕکێی دەکرد.

لینــا دەبــوو لــە هاوڕێیەکەوە کــە لە تارانــەوە هاتبوو، ڕێوشــوێنی گەیشــتنەلای عەبدولڕەحمــان فێــر بێــت و لەبەری بکات. بــۆی نەبوو ناونیشانەکە بە نووسراوە هەڵبگرێت. بەڵام ناونیشانەکەش هێندە ڕوون و دیار نەبوو و ئەو هاوڕێیەش، هەرجارێک کە ناونیشانەکەی دووپات دەکــردەوە، ئاڵوگۆڕی بەســەردا دەهێنا، تا ئــەو کاتەی کە ئیدی پێداگر بــوو لە دروســت بوونــی دوایین ناونیشــانەکە. ئەویــش بریتی بوو لە پێرســتێکی دوور و درێژ لە کۆڵانەکان و وناونیشــانەکان. لینا ســەری لەگێــژەوە دەهــات و دڵــی لە ژێڵلا دەهــات. بەڵام ناچار بــوو متمانەی پێ بــکات، چارێکــی دیکەی نەبــوو. هەربۆیەش، لینا پێشــنیازی کرد کە عەبدولڕەحمــان لە گەیشــتنی ئەو و منداڵــەکان ئــاگادار بکەنەوە. بەم شــێوەیە هەم دروست بوونی ناونیشانەکە پشتڕاست دەکرایەوە و هەم کەســێک بۆ بردنیان دەهاتە تێرمیناڵی پاســەکان. وەڵامیان پێدایەوە کە دۆخەکە هێند جیدییە کە تەنانەت ناتوانن یەک کەســیش لەدەست بدەن و ڕیسک بکەن.

پاشـــان ئیســـماعیل پرســـیاری کرد: «ئایا بیرتان لە لینا و منداڵەکانی کردۆتەوە؟ چونکە ئەوان لەبەردەم مەترسییەکی گەورەدان».

«بەدڵنیاییـــەوە بیریان لـــێ دەکەینەوە. بەڵام لێرە، مەترســـیی گەورە لەسەر زۆربەی کەسەکانمانە».

ڕێکخراوە نهێنییەکان کە لە کەمیی کادر، ئیمکاناتی ماڵی و هەمووجۆرە کەم و کوڕییەکی دیکە ئازاریان دەکێشا، مەترسیی شەڕ دۆخەکەی لێ ئاڵۆزتـــر دەکردنەوە. هەربۆیەش، بەرەوپێش بردنی خەبات لە دۆخێکی ئەوتـــۆدا، بـــە بێ ڕەچـــاو کردنی دیســـیپلین و مل ڕاکێشـــان بۆ هەندێ کێشـــە و گرفـــت، ئیمکانی نییـــە. لینا لەو دۆخە تێدەگەیی. ســـەختگیریی ئـــەوان بەرانبەر بە لینا، ئەوەندەش غافڵگیـــری نەدەکرد. ئەوان چیدیکە نەیاندەتوانـــی یارمەتیـــی بدەن و ئەوەش بەو مانایـــە بوو کە لەوەبەدوا دەبێـــت بە تەنێ قورســـایی کارەکان لەئەســـتۆ بگرێت. لینـــا نەیدەتوانی تۆفیـــق بە خەمســـاردی تۆمەتبار بکات. چونکە لـــەو کاتەوە کە ڕێگایان یەکـــی گرتبوو، تۆفیق ڕێزێکی زۆری لە لینا گرتبوو، ڕێزێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر و زیاتر ببوو.

■ دیسانەوەش سەبارەت بە تۆفیق

تۆفیـــق مـــۆن و مرومـــۆچ و کـــەم دوو بوو. بـــەڵام کاتێـــک دەکەوتە قســـە و گفتوگۆ، وتەکانی هەمیشـــە ســـەرنجڕاکێش بـــوون و کاتێکیش مرۆڤ دەرفەتی باشـــتر ناسینی تۆفیقی بە خۆی دەدا، بە هاوڕێیەتی و دۆستایەتیی تۆفیقەوە شانازی دەکرد.

تۆفیق بەرەوڕووی چارەنووســـێکی تۆقێنەر بووەوە. کاتێک لینا پاش ئـــەو هەموو تەنگ و چەڵەمە گەیشـــتە ئورووپا و لـــە ئەمنییەتدا دەژیا، هەواڵی دەستبەســـەربوونی تۆفیقی پێگەیشـــت. بە دڕندانەترین شـــێوە ئەشـــکەنجەیان کردبوو. بەڵام نەهاتبووە گۆ و کەسیشی پێوەنەکردبوو. هەواڵی مەرگی تۆفیق لە زینداندا، کاریگەریی مەرگی برایەکی لەسەر لینا دانابوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی کە لینا لە بەغدا بوو و لە چارەڕەشـــی

و نەهامەتیدا دەژیا، تۆفیق تاکە کەس بوو کە تروووسکاییەکی بە ژیانی ئەو دەبەخشــی. ئەو، لە ڕاستیدا، وێناکەری ئەو هیوایە بوو کە دەبووە هــۆی خۆڕاگریی لینا و بە پێــوە ڕایگرتبوو. هەربۆیەش، مەرگی تۆفیق بۆشاییەکی گەورەی خستە ژیانی لیناوە.

ســاڵانێکی زۆر بەســەر ئەو هەواڵــە تاڵەدا تێپەڕیبــوو. لینا خوێندنی زانکۆی تەواو کردبوو و لە یەکێک لە زانکۆکانی پراگ وانەی دەگوتەوە. ڕۆژێک، کوردێکی عەراقی سەردانی لینای کرد و لەو دیدارەدا جزدانێکی دەستکردی چنراو بە زەنگیانە و مت وموورووی ڕەنگامەی دایە دەستی و گوتــی: «تۆفیق ئــەم جزدانەی لە زیندان بۆ تۆ دروســت کردووە و منی ڕاســپاردووە کە بە تۆی ببەخشــم و پێت بڵێم کــە ئەو تۆی لەیاد نەکردووە».

بەم چەشنە بوو کە لینا بە خۆشییەوە هەواڵی مانی تۆفیقی پێگەیشت! لــەو ڕووەوە کە تۆفیق خۆڕاگریی دەکــرد و نەدەهاتە زمان، بایەخێکی بۆ ڕێژیم نەمابوو. هەربۆیەش، دەیبەن بۆ سیاچاڵێک لە بیابان و لەوێ ڕایدەگــرن و کاری زیندانــی پێدەکەن. بە بنەماڵەکەشــیان گوتبوو کە هیــچ زیندانییەک بەو ناوەوە بوونی نییە. لەوکاتەدا، وەڵامێکی ئەوتۆ بۆ بنەماڵەی زیندانییەکان، بە مانای مەرگ و نەمانی ڕۆڵەکانیان بوو.

لــەو ڕۆژەوە، لینا زۆر جار ماڵەکەی گۆڕیبوو و هەموو کەل و پەلی ناوماڵەکەشــی بەجێهێشــتبوو و یان لێی فەوتابــوو، بەڵام ئەو جزدانە بچووکەی تۆفیقی هەمیشە لەگەڵ خۆی دەبرد.

لینــا لە ســاڵەکانی دەیەی ١٩٧٠دا، گەڕایەوە بــۆ بەغا. تۆفیق هەواڵی لێناردبــوو و بانگێشــتی ماڵی خۆی کردبــوو. ژنێکی جوان و دوو کچ، بــە بزەیەکــی پڕ لە خۆشەویســتییەوە بە پیرییەوە هاتبــوون. ئەو ژنە، ژنــی تۆفیــق و ئــەو دوو کچەش، کچەکانــی بوون. قژەســەری تۆفیق ماش و برنجی ببوو، قەڵەو ببوو و ورگەخڕەکەی دەشــاردەوە. قسەی دەکــرد، پێدەکەنــی و ســەری دەخستەســەر کچەکانی...ئــەو لــە ژیان بەردەوام بوو، بەڵام چاوەکانی شــۆقی پێشــوویان نەمابوو. ئەو لە نێو

ئەندامانــی بنەماڵەکەیدا بەختەوەر بــوو. بەڵام، هەڵسوکەوتی جەللادان و جینایەتکاران لە درێژماوەدا کاریگەریی خۆی لەســەر دانابوو. دڕندە بوون، دەروونی مرۆڤ بریندار دەکات.

■ گەڕانەوە بۆ ئێران

هێنــدەی نەمابــوو بۆ کاتــی ڕاگەیاندنی قەدەغــەی هاتوچۆ. پۆلیس گەڕەکەکانی ناوشار و لەوانە ئەو گەڕەکەی کە لێنا و هاوڕێکانی خۆیان تێدا شــاردبووەوە، ژێر و ژوور دەکــرد. هەربۆیەش، لێنا و منداڵەکانی دەبوو هەرچی زووترە بەڕێ بکەون.

مانگــی مارس لە بەغا، مانگێکی چێژبەخش و خۆشــە. سروشــت بە ژیانەوەیەکــی تــەواوەوە دەبووژێتەوە. لە ڕۆژدا، گەرمــا نیانە، کەچی شــەوان هێشتا کزەی سەرمای ماوە. ساڵی پار، لێنا لە وەرزی بەهاردا گەیشــتبووە عەراق. لەو کاتەدا، لە کوردســتان و بەغایش هەوا گەرمی کردبــوو. بــەڵام لە کاتی گەڕانەوەی بۆ تاراندا، هەوا ســاردی دەکرد و هەربۆیــەش هاوڕێیان جلوبەرگی پەشــمینە بۆ منداڵەکان و مانتۆیەکی سووکەڵەشــیان بــۆ لێنــا هێنابوو، کە دەبوو بەســەر کراســە کوردییە هاوینەکەیــدا و لە بــن عابەکەیەوە لەبەری بکات، ئەوان پێیان وابوو کە ئەو جل و بەرگە بۆ ئەو وەرزە گونجاوە، بەڵام لە کوردســتان هێشــتا زســتان بــوو و بەفر و بەســتەڵەک نەتوابووەوە. کەســیش بیری لەوە نەکردبووەوە.

لێنا ئەو ســەفەرەی بــە تەنیا لەگەڵ منداڵەکانی دەســت پێدەکرد. لەو کاتەدا کە شــاری بەغای بەجێدەهێشــت، بیری لەوە دەکردەوە کە هیچ کــەس بڕوا بــەو نەهامەتییە نــاکات کە ئەو چەشــتبووی و خەڵکانێکی دیکــەش هەن کە هێشــتاش لەگەڵ ئــەو نەهامەتییانە دەســتەویەخەن. ســاڵەکانی دواتــر، لێنا چارەڕەشــی و نەهامەتیی زیاتریــش دێتە ڕێی، بەڵام ئەو چەند مانگەی لە بەغا بردبوویە سەر، وەکوو دەستەوەستانی و بێدەرەتانییەکــی بەئازار لە زەینی ئەودا نەخشــی بەســتبوو. ئەو بۆ

خـۆ گونجاندن لەگــەڵ ڕیتمــی دژوار و جەهەننەمیــی ئاڵوگۆڕەکان و لەیــاد کردنی خێرای خــوو و خدەی ڕابردوویەکی نــە زۆریش دوور، چەرمەســەرییەکی لەڕادەبــەدەری کێشــابوو. هەمــوو چاوەڕوانیــی بەهێزبوونیــان لێدەکرد. هەربۆیە، ئەویش بڕوای بەوە هەبوو کە دەبێت توانــای هەڵگرتنــی هەر بارگرانییەکــی هەبێت و هەروەهــا لە ئەگەری ڕوودانی هەر پێشــهاتێکدا ئامادەی دۆزینــەوەی ڕێگاچارە بێت. لەگەڵ ئەوەشدا، پێشتر لینا هەرگیز لە کۆمەڵگەیەکی هەمیشە لە کۆچ و جووڵە، بــە ناوکی مرۆیی تێکچڕژاو و لێک گرێــدراوەوە نەژیابوو. ئەو تەنیا و تەنیــا یەک شــتی هەبوو کە لووتکەی متمانە و پشــت پێبەســتنی بوو، ئەویش بریتی بوو لە منداڵەکانی. ئەو وەکوو شێرێکی مێ، لەگەڵ خۆی ڕاکێشــی ئەملاوئەولای دەکردن. ســەرەڕای ئــەوەش، لەگەڵ تێپەڕینی زەمەن، هەستی دەکرد کە وردەوردە توانای تێگەیشتن لە ڕاستییەکانی نامێنێــت و ئەو ئامانجەی هەڵبــژاردووە و بۆ وەدیهاتنی خۆی بۆ هەر تەنــگ و چەڵەمەیەک ئامادە کــردووە، لێی دەبێتــە تراویلکە. بە قووڵی تووشــی هەســتی سەرلێشــێواوی ببــوو و خــۆی لە ململانێــی گرفتە ئاڵــۆز و فەوتێنەرەکانــدا دەبینییــەوە. ئەو زۆر گەنج بــوو و کچەکانی زۆر خۆشدەویست، بە عەشــقێکی تاڕادەیەک «سروشتی».. ئەوانی لە مەترسییە ڕاستەقینە و خەیاڵییەکان دەپاراست.

لە ڕاستییدا مرۆڤ خاوەنی هێزێکی بێکۆتاییە لە خۆگونجاندندا.

لینا کە بەغای بەجێدەهێشت، چیدیکە ئەو ژنە گەنجە نەمابوو کە چەند مانگ لەوەپێش پێی نابووە ئەو شارەوە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو ساڵانەی کە ئەو لە ئێران، کوردستان و بەغا بردبوویە سەر و یارمەتیدەری بوو بۆ ئەوەی خۆی بناســێت، وەکوو دەســکەوتێکی مەزن کە چارەنووس پێی بەخشــیبوو، لــە ناخی ئەودا جێی خۆی گرتبوو. ئەم ســاڵانە، هەم زۆر شتی لێ سەندبووەوە و هەم زۆر شتی پێبەخشیبوو.

■ گەڕانەوە

لێنا و منداڵەکان بەرەوتاران سـواری پاسـێکی ڕزیو و شـەق و شڕ بـوون. لێنا فێر ببوو چۆن عابا لەبـەر بکات، دیارە نە بە کارامەیی ئەو ژنانـەی هەموو تەمەنیان وەکوو ئاسـایی ترین جـل و بەرگ لەبەریان دەکرد. لێنا پرچەکانی هۆنیبووەوە و نێوچەوانیشـی بە پەڕۆیەکی سپی شەتەک دابوو. لە ژێر عابەکەیەوە، کراسێکی شڕ و ناسک، وەک پێستی جەستەی لەبەرکردبوو و بەسەریشیدا مانتۆیەکی ناسک و سووکەڵەی پۆشـیبوو. لەباتیی پێڵاو، جووتێک سـەرپایی لەپـێ کردبوو. پیرێژنێک دەسـتی خستە سەر شانی لێنا و بە ئاسپایی پێی گوت: «خانمی ئازیز، عاباکەت ڕێک بکە!»

عاباکـەی خزابـووە سـەر شـانی و ئـەو هەسـتی پـێ نەکردبـوو! موسـافیرەکانی دیکـە، خۆیـان گێـل کردبـوو. بـەڵام، پیاوێـک کە لە کورسـییەکی هاوڕیزیان لە لایەکەی دیکە دانیشتبوو، بە بزەیەکی پڕ لە سۆزەوە سەیری لێنای کرد.

پـاش تێپەڕین لە خانەقین، پاسـەکە بـەرەو ناوچەیەکی کوێسـتانی ڕووەو قەسری‌شیرین لە سنووری ئێران بەڕێ کەوت. لێنا لە کۆنترۆڵی پاسـپۆرتەکان دەترسا و لە پەستا ئەوەی فێری ببوو، لە زەینی خۆیدا، دووپاتی دەکردەوە: کێیت، لە کوێوە دێیت، بۆکوێ دەچیت و بۆچی؟

لە پاسپۆرتەکەدا، ئەو لە نەجەف، شاری پیرۆزی شیعەکان لە عەراق لەدایک ببوو. لەم شـارەدا خەڵک بە فارسـی قسـە دەکەن و ئەوەش لە بەرژەوەندیی لێنا بوو.

کۆنترۆڵی پاسـپۆرتەکان بە بـێ هیچ گرفتێک تێپەڕی. ئەفسـەرەکە، تەنیا سـەیرێکی پاسـپۆرتەکە و منداڵەکانی کرد و هیچی دیکە. پاشان، مەئمووری گومروکەکە داوای لە شۆفیرەکە کرد کە هەموو جانتاکان لە سـەر پاسـەکە داگرێت. ئەو چەمەدانە بچووکەی کە لێنا لەگەڵ خۆی تا بەغا بردبووی، لە گەڕانەوەدا بەڕادەی پێشوو پڕ نەبوو.

منداڵەکان ڕێـک وەک ڕاهێنانەکانیان هەڵسوکەوتیان دەکرد. مینا کە

قرار بوو ڕۆڵی کوڕ بگێڕێت، بە جوانی دەرەقەتی ڕۆڵەکەی خۆی هات و پاشان بە ئاماژە لێنای تێگەیاند کە کاری ئاودەستی هەیە. لێناش مینای بردە پشـت خانووەکـە و هێندەش پەلەی گەڕانـەوە بۆلای مەئمووری گومروکەکەیان نەبوو. مەئمووری گومروک ڕووی لە لێنا کرد و ئەمری پێکرد: «جانتاکەت کامەیە؟» پێش لەوەی لێنا وەڵام بداتەوە، ئەو پیاوەی لە کورسـییەکەی ڕیزەکـەی ئەولایانەوە دانیشـتبوو، بەتوندی وەڵامی مەئموورەکـەی دایـەوە و پێی گـوت واز لە خانـم و منداڵەکانی بهێنە. مەئمووری گومروک کە دەیویسـت دوا قسـەی کردبێت، پرسیاری لەو پیاوە کرد کە ئایا تۆ دەیانناسیت؟ ئەویش وەڵامی دایەوە: «جیرانین».

لێنـا لـە خۆتێهەڵقورتانـی ئەو پیاوە سـەری سـووڕ مابـوو، لەگەڵ منداڵەکان چوونە موسـافیرخانەیەکەوە و لەوێ، هەسـتی بە برسیەتی کـرد. بۆنـی برنجـی بەتامی ئێرانی، بـە تایبەت برنجـی «کلک ڕەش» (دۆم سـیا)، هەموولایەکـی تەنیبـوو و مـرۆڤ تەنانەت لـە دەرەوەی موسافیرخانەکەش بۆنەکەی دەبیست.

ساڵۆنی موسـافیرخانەکە پڕ بوو لە خەڵک. خواردنەکەش بریتی بوو لە برنج و خۆرشتی(شـلە) فسـنجان. بە بینینی قاپە پڕ لە خواردنەکان، ئـاو زایـە دەم لێنا. لەو ڕووەوە کە تەنیا ١٠ تمەنی پێبوو و دەبوو یەک تمەن بۆ کرێی تاکسـیی تـاران ڕابگرێت، هەربۆیـەش بڕیاری دا پێش داوا کردنـی خواردنەکەی، نرخی خواردنەکان بپرسـێت و بەراوردێکی گیرفانـی خۆی بکات. پاش پرسـینی نرخەکان، خاترجـەم بووەوە. لێنا کـە داهێزرابـوو، هەرکە مێزێک چۆڵ بوو، یەکسـەر ڕۆشـت و لەگەڵ منداڵەکانـی لە دەوری دانیشـتن. ڕێک لەو کاتەدا کە دەیویسـت داوای خواردن بکات، ئەو پیاوەی یارمەتیی دابوون، بە دوو قاپی پڕ خواردنەوە خۆی گەیاندە مێزەکەیان و قاپەکانی لە پێش لێنا و منداڵەکانی دانا.

لێنا: «بەڕێز سپاست دەکەم، بەڵام ناتوانم قبووڵی بکەم».

ئـەو پیاوە کێ بوو کە هەر لە سـەرەتای سـەفەرەکەیانەوە یارمەتی دەدان؟ بـە دڵنیاییـەوە، ئەو تێگەیبوو کە لێنا ئەو کەسـە نییە کە هەوڵ

دەدات ڕۆڵەکەی بگێڕێت. ئایا پۆلیسی ئێرانە و هەر کە گەیشتنە تێرمیناڵی پاسەکان لێنا دەستبەسەر دەکات؟ یان ئەو پیاوە، سەرەڕای بوونی ئەو منداڵانە، نیازێکی خراپی بەرانبەر بەو ژنە گەنجە لە سەردایە؟

ئەو پیاوە، بەسەر مێزەکەدا نووشتایەوە و بە ڕێزەوە گوتی: «خاتوون، نەمدەویســت ببمە مایەی ئازارتان و لەوەیکە هەســتێکی ئەوتۆم لاتان دروســت کرد، داوای لێبووردن دەکەم. کاتێک بینیم لەگەڵ ئەو منداڵانە بە تەنێ سەفەر دەکەیت، تەنیا ویستم یارمەتیتان بدەم.»

پاشــان، جارێکی دیکەش داوای لێبووردنی کرد و پاش ماڵئاوایی، لە نێو حەشــیمەتەکەدا لەچاو بزر بوو. برنج و خۆرشتی فسنجان خەریک بوو لەســـەر مێزەکە و لەپێش چاوی سارد دەبووەوە و نەیدەزانی چی بــکات. لە نێوان ئەو هەموو خەڵکەدا کە هاتوچۆیان دەکرد و بە یەکدا دەهاتن، لێنا نەیدەتوانی قاپەکان بگرێت بە دەستیەوە و بیباتەوە بۆ ئەو پیاوە. ســـەرەڕای ئەوە، منداڵەکانیش زۆریان برسی بوو . هەربۆیەش، بەدزییەوە قاپێکی هێنایە پێش و کردی بە دەم منداڵەکانەوە. پاشان، بە هەندێ دوودڵی و شەرمەوە، خۆیشی دەستی بە خواردن کرد. پاش تێر بوون، هەم شەرمەکەی ڕەوییەوە و هەم ترسەکەی لەو پیاوە کە تا ئەو کاتە تەنیا چاکەی لەگەڵ کردبوون.

پاش حەســـانەوە و نان خوارد، موســـافیرەکان ســـواری پاسەکانیان بوونـــەوە و بەرەو تاران بەڕێ کەوتنەوە. ئەوان بە خاکی کوردســـتاندا تێدەپەڕین. لە کوردستان، هێشتا زستان ماڵئاوایی لە سروشت نەکردبوو. هەوا ســـارد و بەســـتەڵەک بوو و کولووی بەفر خۆی دەکرد بە کون و کەلەبەری پاســـە شڕەکەدا. شۆفیرەکە لە موســـافیرخانەکانی سەرەڕێ ڕایدەگرت، بۆ ئەوەی موســـافیرەکان چایـــەک بخۆنەوە و خۆیان گەرم کەنەوە. موســـافیرەکان، شەو لە پاسەکەدا خەوێکی چاکیان کرد، بەڵام لێنا کە گۆرەوی لە پێدا نەبوو و ســـەرپایی لە پێدا بوو، هەتا بەیانی لە ســـەرمادا هەڵچۆقا بوو و خەوی لێ نەکەوتبوو. ڕادیۆی شۆفیرەکە کە بە درێژایی ســـەفەرەکەیان پێ کرابوو، ڕایگەیاند کە لە ناوچەی ســـەقز

پلەی سەرما بۆ ٣٤ دەرەجەی سانتی گرادی ژێر سیفر دابەزیوە.

پاسەکەیان چەند کاتژمێر درەنگتر گەیشتە تاران. کاتێک دواجار پاسە شەق و شڕەکە گەیشتە تێرمیناڵی تاران، خۆر بە تەواوی ئاوا ببوو. پێی لینا تەزیبوو. موسافیرەکان شاڵاویان بۆ تاکسییەکان برد. لینا، پاڵی بە دیواری دەرەوەی ساڵۆنی چاوەڕوانییەکەوە دابوو و هەڵتروشکا بوو. پەلەی نەبوو. کەس چاوەڕوانی ئەوی نەدەکرد. تەنانەت کەسیش نەیدەزانی ئەو و کچەکانی لەوێن.

لە خاڵی سنووری بەمەلاوە، پیاوەکە یان دەخەوت و یان سەیری دیمەنەکانی دەرەوەی دەکرد. ئەو چیدیکە سەیری لینای نەدەکرد. لینا کە پاڵی بە دیوارەکەوە دابوو و منداڵەکانیشی بە تەنشتیەوە بوون، لە هیلاکیی خۆیدا، بە تەواوی ئەو پیاوەی لەبیرکردبوو. پیاوە «دراوسێکەی» کە لە تەنشتیانەوە وەستا بوو، بە لینای گوت: «خانم، تاکسیم بۆ ڕاگرتووی، بۆکوێ تەشریف دەبەیت؟»

لینا ترسا (لە دڵی خۆیدا گوتی، ئەمانە دەیانهەوێ من هەتا لای عەبدولڕەحمان بیانبەم). هەربۆیەش، هاواری کرد و گوتی: «کاکە پەیوەندیی بە تۆوە نییە».

ئەو پیاوەش، داوای لێبووردنی کرد و ڕۆشت.

لەو کاتە بە دواوە، زۆر جاران، لینا سەبارەت بەو پیاوە پرسیاری زۆری لە خۆی دەکرد. ئایا هاوڕێیانی بەغا ناردبوویان بۆ ئەوەی یارمەتییان بدات و لە ئەگەری پێشهاتی هەر ڕووداوێکدا، ئاگاداریان بکاتەوە؟ یان پۆلیس بوو؟ پۆلیسی چ وڵاتێک؟ پۆلیسی عەراق یان ئێران؟ دەکرێت بیرۆکەی دووهەم وەلا بنرێت، چونکە پۆلیسێک کە بەو شێوەیە دوو هەنگاوی مابوو بگاتە ئەو عەبدولڕەحمانەی کون بە کون بەدوایدا دەگەڕان، واز لە نێچیرێکی وەها بەردەست ناهێنێت و بەو سانایییە ناڕوات. لە ڕاستیدا، یان ئەم پیاوە، دژبەرێکی ڕێژیم بوو و هەستی کردبوو کە لینا پێویستی بە یارمەتییە، یان تەنیا مرۆڤێکی هەدار و چاوقایم بوو.

لێنا ئەو تاکسییەی جواب کرد و تاکسییەکی دیکەی گرت. بە پێی ئەو ڕێوشــوێنانەی لە بەغــا فێریان کردبوو، ڕێنمایی شــۆفیرەکەی دەکرد. ناونیشــانەکان ڕاست بوون و گەیشتە شــوێن. بەڵام بۆ دڵنیایی زیاتر، سێ کۆڵان ئەولاتر دابەزی.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەرکەی لەسەر کردنەوە، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. چاوەڕێی ئەمانی نەدەکرد. بوونی لێنا و منداڵەکان لە تاران، مەترسییەکی گەورەی بۆ عەبدولڕەحمان دروست دەکرد. لێنا، هەرکە لە سەردەرانەی درگاکە تێپەڕی، بووڕایەوە. لە ڕەوتی ســەفەرەکەدا، ســەرما بردبووی و دوو حەوتــووی خایانــد هەتــا چاک بووەوە، لەو مــاوەدا، بە بێ داو ودەرمــان لە جێــدا کەوتبــوو و دەیڕاواند. عەبدولڕەحمــان، بۆ ئەوەی هێزێکــی بەبەردا بێتەوە و پشــوویک بــدات، یەک حەوتــووی دیکەش نەیهێشــت هەســتێتەوە. پــاش ئــەوە، لێنــا و منداڵــەکان دەبــوو تاران بەجێبهێڵن. لەم ماوەدا، لێنا و هاوسەرەکەی، زۆریان پێکەوە قسە کرد. عەبدولڕەحمان بە پێی خووی هەمیشــەیی خۆی، ئەو هونەرەی هەبوو کە قســەکانی خۆی بە شێوەیەکی سادە بکات و لە دەرفەتی گونجاودا، پێکەنینیشــی ئاوێتە بکات. ئەو هەمیشە بەدوای شادی و خۆشحاڵییەوە بوو و ئەوەش، لەگەڵ ئەو بوونی چێژبەخش دەکرد.سەرەڕای ئەوەش، ڕۆژێکیــان، عەبدولڕەحمــان بە شــێوەیەکی جیددی و تایبەت ســەیری لێنای کرد و گوتی: «گوێم لێ بگرە، دەبێ سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەت لەگەڵ بکەم».

لێنا هەمیشە بە وردی گوێی لە قسەکانی دەگرت. بەڵام، ئەم جارەیان شــتێکی تایبەت لە دەربڕینەکەیدا هەبوو. هەربۆیەش، لێنا چاوەڕوان ما هەتا قسەکانی بکات.

■ دانپێدانانی عەبدولڕەحمان

عەبدولڕەحمان: «کاتێک کە تۆ لە بەغدا بوویت، من دەستبەسەر بووم.»

لێنا: «چۆن؟ کێ خەیانەتی لێ کردیت؟»

عەبدولڕەحمان: «پرسیار مەکە و قسەکانم پێ مەبڕە! هاوکات لەگەڵ من، ئیسماعیلیشیان گرتبوو.»

لێنا: «کەواتە، بۆیە نەهات بۆ بەغدا؟ بەڵام لەوێ بە منیان دەگوت کە باشە و هیچ کێشەیەکی نییە.»

عەبدولڕەحمان: «قسەکانم پێ مەبڕە...! هەردووکمانیان ئەشکەنجە کرد.» دواتر عەبدولڕەحمان شوێنی برینێکی لەسەر رکەی سینگی نیشان دا و لە وتەکانی بەردەوام بوو: «لە پێیەکانمەوە هەڵیانواسیبووم و لێیاندەدام. بە پێی ئەو پرسیارانەی لێیان دەکردم و هەر ڕۆژ لە ڕۆژی دیکە جیاواز بوو، تێگەییم کە ئیسماعیل ناوی چەند کەسێکی پێداون. هەربۆیەش من پێم گوتن ئەگەر ئیسماعیل ئازاد بکەن، ئامادەم قسە بکەم و ئەوەش کە ئیسماعیل زۆر شت نازانێت و ئەوەی پێی گوتوون هەڵەیە و ڕاست نییە. بە پێچەوانەوە هەموو ڕاستییەکان من دەیانزانم و ئەگەر دەیانهەوێ قسە بکەم، دەبێ پێش هەموو شتێک، ئیسماعیل ئازاد بکەن. لەو ڕووەوە کە ئەوان دەیانزانی من لە ئیسماعیل زۆر زیاتر زانیاریم لایە، هەربۆیەش ئیسماعیلیان ئازاد کرد.

«پاشان، ئەوان هەموو ڕۆژێک کاغەز و قەڵەمیان بۆ دەهێنام، بۆ ئەوەی، ئەوەی دەیزانم بینووسم. من سێ لاپەڕەم لە ناوی ئەو کەسانەی کە مردبوون و یان چووبوونە دەرەوەی وڵات و لە ئەمنیەتدا بوون، بۆ پڕ دەکردنەوە، لەگەڵ شی کردنەوەیەک لە دۆخی حیزب، دۆخێک کە لە ڕاستیدا، لەمێژ بوو چیدیکە کەڵکی نەمابوو و بەکار نەدەبرا. چەند ڕۆژ لەسەر یەک، ناچاریان دەکردم هەمان سێناریۆ بنووسمەوە و داوایان لێدەکردم ئەوەی ڕۆژی پێشووتر نووسیومە بینووسمەوە. نەدەبوو هەڵە بکەم! (لێنا دەیزانی کە هاوسەرەکەی زەینێکی بەقوەتی هەیە).

«دواتر داوایان لێکردم هاوکارییان بکەم. دەیانویست بچنە کوردستان و ئەو شــوێنانەی من لە ڕاپۆرتەکەمدا باسم کردبوو، ببینن. تەنانەت لە ئەگەری هاوکاریدا، بەڵێنیی ئازادی و پارەشیان پێدام.

ســەرەتا پێشــنیازەکەیانم قبــووڵ نەکــرد. بــەڵام پــاش بیرکردنەوە قبووڵم کرد، من بە باشــی نەمدەزانی ئیســماعیل دانــی بە چیدا ناوە و نەشمدەزانی کە هاوڕێیانمان ئاگاداری گیرانەکەی من و ئیسماعیل هەن یان نە، نەمدەزانی حەشــارگەی خۆیان گۆڕیوە یان نە. بە پێچەوانەوە، بیرم لەوە کردبووەوە کە لەگەڵ گەیشــتنم بە کوردستان، چۆن خۆم لە دەســت مەئموورە پۆلیســەکان ڕزگار بکەم، چونکە بە باشی شارەزای ناوچەکــە بــووم. هەربۆیەش، لاپەڕەیەکم لەســەر ئەساســی هاوکاری لەگەڵ ساواک واژۆ کرد».

بەو پێیە، دوو پیاوی چەکداریان خستە تەک عەبدولڕەحمان بۆ ئەوەی بــڕوات بۆ کوردســتان. عەبدولڕەحمان کە شــارەزای کوێســتانەکانی کوردســتان بوو، لە چاخانەی گوندێکدا کە پێشــتر شــوێنی هاتوچۆی خــۆی بوو، ئەو دوو چەکدارەی دانابوو و پێی گوتبوون کە بۆئەوەیکە هاوڕێکانی تووشــی شــک و گومان نەبن، پێویستە پێش هەموو شتێک، بــە تەنیــا پەیوەندییان پێوە بکات. تەنانەت پێــی گوتبوون کە پەیوەندی بە پۆلیســی ئــەو ناوچەوە بکەن بۆ ئەوەی لەکاتی دەستبەســەرکردنی هاوڕێکانیدا، یارمەتییان بدەن.

لێنا کە هاوسەرە خۆشەویستەکەی خۆی بەڕادەی پێویست دەناسی، دەیزانــی کــە زۆربەی کاتەکان، خەڵک دەکەونــە ژێر کاریگەریی خووە سەرنجڕاکێشــەکانی عەبدولڕەحمانەوە، ئەو دوو مەئموورە پۆلیســەی دەهێنایە پێش چاوی خۆی کە چلۆن، وێڕای گوێ ڕاگرتن لە گاڵتەکانی عەبدولڕەحمان، کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی ســەرنجی عەبدولڕەحمان بەنیسبەت خۆیانەوە.

لە شاخەکانی کوردستاندا، عەبدولڕەحمان وەکوو ماسی بوو لە دەریادا و دەیزانی کە هاوڕێکانی، هەموویان، گەلێک لەو گوندە دوورن.

دواجار، عەبدولڕەحمان دانپێدانانەکەی خۆی بەو ڕستەیە کۆتایی پێ هێنا:

«ڕەنگە ئەو دوو مەئموورە هێشتاش لەوێ چاوەڕوانی گەڕانەوەی من بن.» و ئەم وتەیەی خۆی بە دەنگێکی نەوی و چەشنێک لە ئاسوودەیی دەربڕی و پاشانیش گوتی: «من حەزم دەکرد خۆم ئەم شتانەت بۆ باس بکەم، نەک ئەوەی لە زاری خەڵکی دیکە و بە شێوەیەکی دیکە بیبیسیتەوە.»

لینا: «بەڵام، چۆن وێراوتە بگەڕێیتەوە بۆ تاران؟»

عەبدولڕەحمان: «تۆیش باش دەزانی کە بنی بەرهەیوان هەمیشە تاریکە».

لینا: «ئایا تۆ هەموو شتێکت بۆ من گێڕاوەتەوە؟ هیوادارم هیچت لێ نەشاردبێتمەوە؟»

بە سەرنجدان بە شێوازی قسەکردنی عەبدولڕەحمان، لینا هەستی دەکرد شتی دیکەش لە ئارادایە. عەشق مرۆڤ فێر دەکات کە لە ڕێی چۆنیەتی ئاخاوتن، نیگا و تەنانەت جووڵەیەکەوە تێبگات کە ئەوەی پێی گوتراوە، تەواوە یان نە. بەڵام لینا پێداگریی نەکرد و پاش ئەوەش، هەرگیز لەوبارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی نەکردەوە. ئەو هەمیشە، لە دەروونی خۆیدا لەگەڵ شکدا لە ململانێدا بوو. بەڵام، ڕاستییەکەی هەرچی بێت، شتێک دیار و بەرچاو بوو و ئەویش ئەوە بوو کە پاش ڕاکردنەکەی عەبدولڕەحمان، هیچ کەس نەگیرا و حیزبیش وەکوو خۆی مایەوە. دانپێدانانێکی وەها، کارێکی سانا نییە. ورەی دەوێت. بە پێچەوانەوە، شاردنەوەی ئەوەی ڕوویدابوو، ئەو مەترسییەی هەبوو کە ببێتە هۆی لەدەست دانی متمانەی تەواوی هاوڕێکانی.

هەرچۆنێک بێت، بۆ لینا، سەرەڕای بوونی شک و گومان، گوتنی ئەو بابەتە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، شانازییەکی گەورە بوو و ئەو شانازییە بووە هۆی ئۆگریی زیاتری لینا بۆ هاوسەرەکەی.

■ گێڕانەوەی ئەحمەدئاغا ـساڵی ١٩٨٩

پــاش کوژرانــی عەبدولڕەحمــان لە ســاڵی ١٩٨٩دا، لێنــا بڕیاڕیدا بە هەندێ لە نووســینەکانی خۆیدا بچێتەوە. پاشــان، لێنا ســەردانی ماڵی ئەحمەدئاغــای برای عەبدولڕەحمانی کــرد. هیواداربوو کە بە یارمەتیی ئەحمەدئاغــا، زەینــی خــۆی تیژتــر کاتەوە و بــە پشتڕاســتکردنەوە و یــان ڕەت کردنــەوەی هەنــدێ گرتە لە نووســینەکانی خــۆی بگات. لە ڕەوتی قســەکانیاندا، جارێکی دیکەش باســی دەستبەســەر بوونەکەی عەبدولڕەحمان هاتەوە ئارا.

گێڕانــەوەی ئەحمەدئاغــا جیــاواز بــوو. بــە پێــی وتەی ئــەو، پاش دەستبەســەربوونی عەبدولڕەحمان، سەرهەنگ زیبایی کە بە دڕندایەتی و سادیســم ناوبانگی دەرکردبوو، ســەردانی ماڵی ئەحمەدئاغا دەکات. زیبایــی، وەکــی دیکــەش بە گەنــدەڵ و بەرتیــل خــۆر بەناوبانگ بوو. زیبایــی بە دانی بەڵێنیی هەڵسوکەوتی نەرم و نیان و یان ئازاد کردنی زیندانییــەکان، داوای پارە و پێشکەشــیی لــە بنەماڵەکانیان دەکرد. بەو شێوەیە، ئەو ببووە یەکێک لە ساماندارترین پیاوەکانی ئێران. لەبەرانبەر ئــازاد کردنی عەبدولڕەحمانــدا، داوای پێنج هەزار تمەنی لە ئەحمەدئاغا کردبــوو. لــە ســاڵەکانی ١٩٥٠دا، بــڕی پێنج هــەزار تمــەن، پارەیەکی بەرچــاو بــوو، هەرچەنــد بە بــەراورد بــە گرینگیی ئــەو بزووتنەوەی کــە عەبدولڕەحمــان ئەندامــی بــوو، ئەو بــڕە پارەیە، زۆریــش نەبوو، دیســانیش پارەیەکی بەرچاو بوو بۆ ئەو ســەردەمە. لەو ســەردەمەدا، عەبدولڕەحمــان، تەنیــا وەکــوو ئەندامێکــی ســەرکردایەتیی حیزبــی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستبەسەر کرابوو. جگە لەوەش، زیبایی بــۆ ئەوەی مەزەندەیەکی ڕادەی بەرتیل وەرگرتنەکەی لە کەس وکاری زیندانیەکان بەدەستیەوە بێت، هەمیشە زانیاریی پێویستی سەبارەت بە دۆخی ئابووری بنەماڵەی زیندانیەکانی وەچنگ دەخست. ئەو پارەیە بۆ ئەحمەدئاغا کە مامۆســتایەکی ســادە بوو، یەکجار زۆر بوو، سەرەڕای ئــەوەش ئەحمەدئاغا بەڵێنــی پێدابوو کە ئەو پارەیەی بۆ ئامادە دەکات،

بــەو مەرجەی کــە زیبایی عەبدولڕەحمــان بێنێتە ماڵــی ئەحمەدئاغا و لێــی گەڕێــت لەوێوە ئازادانــە بڕوات. زیبایی وای کــرد و پارەی خۆی وەرگرت و لەو ماڵە ڕۆشت. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ ماڵی براکەی بەجێهێشــتبوو و ڕۆشــتبوو. لەو ڕۆژە بەدواوەش هەتا ساڵانێکی زۆر، هیچ پەیوەندییەکی بە براکەیەوە نەگرت.

دواتر، لەم بوارەدا ڕۆژنامەنووسانێکی زۆر، چەندین جار، بە مەبەستی ئەنجامدانــی دیمانــە ســەردانی لینایان کــرد. بەڵام، لینا کە شــارەزای هونەری پێچەوانە نواندنی ڕاستیەکان لە لایەن ڕۆژنامەنووسانەوە بوو، هەرجارە دەستی بەڕووەوە دەنان. بەڵام، ئەوەش ڕێگر نەبوو لەوەی کە هەندێک لە ڕۆژنامەنووسانی فەرمی و نافەرمیی ئێرانی، دەست نەدەنە نووســینی وتارگەلێک (زۆربەیان ناڕاست بوون) سەبارەت بە چۆنیەتی ئازادبوونــی عەبدولڕەحمــان و تەنانــەت هەندێکیان، باســی خیانەتیان دەهێنایــە ئاراوە. بەڵام ئەوەیکە جێگەی داخ بوو و ناسروشــتیش بوو، ئەوە بوو کە ڕۆژنامەکان ڕاســتییەکیان نەدەبینی، ئەویش ئەوە بوو کە پاش ئازاد بوونی عەبدولڕەحمان، تەنانەت یەک کەسیش تووشی کێشە و ئاستەنگ نەبوو..

■ دیمەشق

لینا خۆی بۆ بەجێهێشتنی تاران ئامادە دەکرد. چەند ساڵ پێش لەوە، لینای ١٩ ســاڵان، پێداگر لە پشــتیوانی کردنی خەباتی هاوســەرەکەی، پێــی نابــووە فڕۆکەخانەی مێهرئابــادی تارانەوە. هەنووکــە، دەبوو بە پاســپۆرتێکی عەراقــی و ناوی خــوازراوی عەرەبی و بــە عابایەکەوە، لــە ڕێــی هەمان فڕۆکەخانەوە ڕێی ئورووپا بگرێتــە بەر. هەرچەند لەو ماوەیەدا، ئاستەنگ و تەنگ و چەڵەمەی زۆری هاتبووە ڕێ و هەمیشە بە مێشــکێکی هێمن و شەفافەوە بەرەنگاریان ببووەوە، بەڵام سەبارەت بەم ســەفەرەی، مەراقێکی زۆری لە دڵدا بوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، هەوڵی دەدا بەســەرخۆیدا زاڵ بێــت. دەبوو لــە فڕۆکەخانــەی مێهرئاباد زۆر

ئاسایی و ئارام بێتە پێش چاو.

لێنـا و کچەکانـی دەبوو لە تارانەوە بەرەو دیمەشـق سـەفەر بکەن، چەنکوو عەبدولڕەحمان تەنیا تا ئەوێ، دەیتوانی بلیتیان بۆ بکڕێت.

قـەدری جان کە پیاوێکی مرۆڤدۆسـت و شـاعیرێکی ناوداری کورد بـوو، لە فرۆکەخانەی دیمەشـق چاوەڕێـی دەکردن. ئـەو پیاوە چەند سـاڵ لەوەپێـش، بەهـۆی کۆمەڵکوژیـی کـوردەکان لە لایـەن تورکە کەمالیسـتەکانەوە، ناچـار ببـوو بەرەو سـووریە کۆچ بـکات. قەدری، پیاوێکـی میانەڕەو و کەم دوو بـوو. لێنا و منداڵەکانی بردە ماڵی خۆی و لای ژن و منداڵەکـەی خـۆی داینـان. لێنای لەگـەڵ هاوڕێکانی خۆی کـە ئەوانیـش کوردی کۆچەر بوون لە سـووریە، ئاشـنا کرد. هێندەی نەخایاند کە لێناش لەگەڵ هەندێکیان بوو بە هاوڕێ.

لێنـا و کچەکانی، ماوەی دوو مانگیان لە هۆتێلێکی شـاری دیمەشـق وەکـوو زیندانی بردەسـەر. لێنا، لـە هۆکاری ئەو هەمـوو چاوەڕوانیە تێنەدەگەیی. پاسپۆرتی هەبوو، تەنیا مابووەوە کڕینی بلیتەکان. بەخۆی دەگـوت ڕەنگە هاوڕێیان سـەرقاڵی کۆکردنەوەی پارەی پێویسـت بۆ کڕینی بلیتەکان بن. بەڵام، دیسـانەوەش بەخۆی دەگوت: بۆچی پێشـتر ئـەو هەوڵەیان نەداوە، بەتایبەتی کە کڕینی بلیتەکان لە تێچووی مانەوە درێژخایەنەکەیـان لە هوتێل، کەمتری تێدەچوو. دیارە لێنا و منداڵەکانی لە باری خوردوخۆراکەوە هیچ کێشـەیەکیان نەبوو. خواردنی باشـیان هەبوو و منداڵەکانیش لە خۆشەویسـتیی دەوروبەریان چێژیان دەبرد. هاوڕێیان سـەردانیان دەکردن و بۆ گەڕان و سـەیران لە سروشـتدا، دەیانبردنـە دەرەوەی شـار. لە ڕاسـتیدا، ئەوان بۆ ئاسـوودەیی لێنا و منداڵەکانی ئەوەی لەدەستیان دەهات، دەیانکرد. بەڵام لێنا و منداڵەکانی بۆیـان نەبـوو بەتەنێ بڕۆنـە دەرەوە و ئەوەش لەخۆیدا چەشـنێک لە قەتیـس بوون بـوو و تەنگاو و وەڕەزی دەکردن. سـەرەڕای ئەوەش، ڕەچاوکردنی ئەدەب و نەریت، ڕێگەی بە ژنان نەدەدا کە لە ئامادەبوونی پیاوانـدا، باسـی پـارە بکـەن. هەربۆیەش، ئـەو بابەتە دەبـوو لە ڕێی

پیاوەکانەوە چارەسەر بکرێت. جگە لەوەش، ئەم هاوڕێ تازانەی لێنا، مانەوەی خۆیشیان لە سووریە مەرجدار کرابووەوە بەوەی کە خۆیان لە چالاکیی سیاسی دووربگرن. لەحاڵێکدا کە خودی بوونی لێنا لەوێ، بۆ ئەوان بە مانای تێوەگلان لە کاروباری سیاسی بوو. ئەوەش تا رادەیەک سەری لێ دەشێواندن.

دواجار ڕۆژی سەفەر کردنیان گەییشت و لێنا کە لە فڕۆکەخانە لە چاوەڕوانیی سوار بوونی فڕۆکەدا بوو، هاوکات، ماڵئاوایی لە یەکێک لە قۆناغەکانی چارەنووسی خۆی دەکرد.

■ ئورووپا و پراگ

لەگەڵ گەیشتنیان بە پراگ، ڕێکخراوی خاچی سوور وەریگرتن و لە هۆتێلێکی چوار ئەستێرە، لە ناوەندی شاری پراگ نیشتەجێیان کردن.

ئاغای میدریخ (Mejdrich)، بەرپرسی پەنابەرەکان، پێی گوتبوون کە مانەوەی ئەوان لەوێ «کاتی»یە و پاشان پاکەتێکی پێدابوون کە بڕێکی کەم پارەی تێدا بوو بۆ وردە خەرجی ڕۆژانەیان. پراگ لەچاوی لێنادا وەک شارێکی بێگانەی لێهاتبوو. لێنا، داهاتووی خۆی لەوشارەدا سەیروسەمەرە و دابڕاو لەخۆی دەبینی. سەرەتا، لە وڵاتەکەی خۆیدا هەستی بە نامۆ بوون دەکرد. ئایا هەڵسوکەوتی هاونیشتمانەکانی لەبیرکردبوو، یان ئەوە خودی ئەو بوو کە بەو ڕادەیە گۆڕدرابوو!هەستی متمانە بەخۆیی کەمتر ببووەوە و سەرلەنوێ وەکوو سەردەمی ژیانیان لەو «کۆشکە شوومە»دا لە عەراق، تور ببووەوە و زمانی دەیگرت، لەکاتێکدا کە لە دیمەشق، ئەو نوقوستانییەی لەکۆڵ ببووەوە. هەستی دەکرد هەڵسوکەوتی ئاسایی نییە و ئەوەش لەکاتێکدا بوو کە چیدیکە هیچ مەترسییەکی لەسەر نەبوو. سەرلەنوێ بە ئازادی ژیان، بۆ لێنا نامۆ ببووەوە و تووشی ناجێگربوونی دەروونیی دەکرد.

پاش چەند حەوتوو، عەبدولڕەحمان خۆی بە ژووری هۆتێلەکەیاندا کرد و ئەوەش سوورپرایزێکی ڕاستەقینە بوو و منداڵەکان بە پێی

سروشــت و غەریزە، هەســتیان بەو شادکامیی و بەختەوەرییە کرد کە ژووری هۆتێلەکــەی تەنیبــوو، چ بەختەوەرییــەک باڵاتر بوو لەوەی کە هەموو پێکەوە بوون!

بەهاری پراگ نزیک دەبووەوە. کۆمەڵگەی چێکۆســلۆڤاکی، هەنگاوی بەرەو هەڵمژینی هەوایەکی بەتاڵ بووەوە لە هەوری ترس و بێمتمانەیی هەڵدەگــرت. بــۆ عەبدولڕەحمان ولێنا، پاش ســاڵانێک ژیانی نهێنی، ئەم دۆخە ورووژێنەر بوو. ســەرەڕای ئەوەی هێشتاش بە بینینی پۆلیس و کەســانی نیزامی تووشی هەمان دڵەکردەوەی بێمتمانەیی دەبوونەوە و لە ڕاستیدا، هێشتا لە دەست ئەم چەشنە بیرئانینانە ڕزگار نەبووبوون، بــەڵام چێژیان لــەو ئازادییە نوێیە وەردەگرت. جگەلــەوەش ئەوان بەو حاڵــەی خۆیــان و مانەوەی ئــەو هەســت و دڵەکردەوانەیــان گاڵتەیان بەخۆیان دەکرد.

پاش ماوەیەک، خاچی ســوور، ژوورێکی ١٢ میتری چوارگۆشەی، لە بینای تایبەت بە پەنابەران پێدان. بەڵام ئەنیســتیتۆی تەندروستیی پراگ کە بەهۆی شێدار بوون و ناتەندروست بوونی ئەو شوێنەوە، بەتایبەتی دۆخــی منداڵەکانی ڕەچــاو کردبوو، چەنــد یاریدەدەرێکی کۆمەڵایەتیی ناردبــوو بۆ ئەوەی هیوا لەو شــوێنە دووربخەنەوە. ناڕەزایەتیی لێنا و تەنانەت گریانەکانی هیــوای بچکۆلانەش کاریگەریی نەبوو. ئەوان، بەو بڕیارە، هیوایان بە دامەزراوەیەکی «تەندروست» سپارد، دامەزراوەیەک کە خودی لێناش، لە ماوەی ئەو سێ مانگەدا کە هیوایان لەوێ ڕاگرتبوو، تێیدا کەوتبووە قەرەنتینەوە. بە درێژایی ئەو ماوەیە، تەنیا یەکجار توانی کچەکــەی لــە ئامێز بگرێــت. دوای ئەم ماوەیە تەنیا دەیتوانی لە پشــت میلەکانــەوە، لــە دوورەوە ســەیری کچەکەی بکات. ئــەو ماوە، هەم بۆ دایک و هەم بۆ منداڵەکە، دەورانێکی تاقەتپڕوکێن و بەئازار بوو.

لــەو ڕووەوە کــە لێنــا لە ماوەی مانــەوەی لە ڕۆژهەڵاتــدا بە زمانی چێکی قســەی نەکردبوو، هەنــدێ وردەکاریی زمانەکەی لەبیر کردبوو. لە لایەکی دیکەشــەوە، لە پراگ، کێشەی گیرانی زمانی (تور بوونەکەی)

پەرەی سەندبوو. سەرەڕای ئەوەش، بەهۆی ئەو چەرمەسەرییانەوە کە لە ڕۆژهەڵات بەسەری هاتبوو، باری دەروونی لاواز ببوو و هەستی بە کاریگەریی ئەو ڕووداوانە لەسەر باری دەروونی دەکرد. ئەو بە ئازادی دەژیا، بەڵام وەکوو ئەندامانی دیکەی بنەماڵە، بە شوناسی ساختە (ئەوان هێشتایش بەو پاسپۆرتە ساختە عەراقیەوە کە کوردەکانی عەراق بۆیان دروست کردبوون و بە ناوی خوازراوەوە دەژیان)، هەربۆیەش، منداڵەکان بە ناوی خوازراوەوە دەچوونە قوتابخانە. سەرەڕای ئەوەش، لینا توانی بە هاوکاریی بەڕێوەبەری قوتابخانەکەیان، بە ناوی بچووکی خۆیانەوە لە قوتابخانە ناونووسیان بکات، بەڵام نەک بە ناوی بنەماڵەییەکەیانەوە. عەبدولڕەحمانیش، ناوێکی بنەماڵەیی غەیری ناوی بنەماڵەیی ژن و منداڵەکەی هەبوو. لینا زۆری هەوڵدا کە لە ڕێی سەردانی ناوەندگەلێکی پەیوەندیدار وەکوو خاچی سوورەوە، بە شوناسی ڕاستەقینەیانەوە ناویان تۆمار بکرێت. سەرەڕای خایاندنی کاتێکی زۆر و تاقەتپڕووکێنیی هەوڵەکانی، دواجار هیچیشی پێ نەکرا. دوا وەڵامێک کە یەکێک لە کارمەندەکانی وەزارەتخانە پێی دابووەوە، بریتی بوو لەوەی کە «ئێوە دەبێ بەو شوناسە ساختەی کە پێی تا ئێرە هاتوون ڕازی بن». هەشت ساڵی ڕەبەق چاوەڕوانیان کرد تا بتوانن سەرلەنوێ ناوی بنەماڵەیی قاسملوو بۆ خۆیان بگەڕێننەوە.

لینا، لە پراگ پاش هەوڵ و ماندوو بوونی زۆر، لە زانکۆی شارل Charles ناونووسی کرد و توانی درێژە بە خوێندنەکەی بدات، ئەو خوێندنەی پێش پێکهێنانی ژیانی هاوسەرییەکەی دەیویست ئەنجامی بدات.

■ هاتنی مەلامستەفای بارزانی بۆ پراگ

چەند مانگ پاش ڕۆشتنی لینا لە بەغدا، ڕێژیمی پاشایەتیی عەراق ڕووخا. عەبدولکەریم قاسم کە بە کوودەتا، حکومەتی کۆماریی دامەزراندبوو، خۆی ببووە سەرۆک کۆمار. مەلامستەفای بارزانی لەوکاتەدا وەکوو

پەنابەر لە یەکیەتیی سۆڤیەت دەژیا، سەرکۆماری نوێ داوای لێکردبوو بگەڕێتەوە بۆ عەراق. مەلا مستەفاش قبووڵی کرد و لە گەڕانەوەیدا بۆ عەراق، بۆ ماوەیەکی کورت لە پراگ لای دا. بنەماڵەی قاسملوو بۆ نانی ئێوارە مەلا مستەفایان بانگێشتی ماڵی خۆیان کردبوو. لەو میوانییەدا، مەلا مستەفا پێشنیازی بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە بگەڕێتەوە بۆ کوردستانی عەراق و لە نزیکەی سنووری ئێران نیشتەجێ بێت و بەو شێوەیەش لە شوێنی خۆی درێژە بە خەباتەکەی لە دژی ڕێژیمی شا بدات. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ پێشنیازەکەی قبووڵ کردبوو.

لێنا، هەرگیز، سەبارەت بە گرینگیی مەئمووریەتی هاوسەرەکەی دڕدۆنگ نەببوو. لەبیریشی نەچووبووەوە کە بەڵێنی پێداوە لە هەموو حاڵ و دۆخێکدا لەگەڵی بمێنێتەوە، بەڵام کاتێک عەبدولڕەحمان ڕایگەیاند کە دەگەڕێنەوە بۆ کوردستانی عەراق و لەوێ دەژین، بیری لە کچەکانی کردەوە و پرسیاری لە عەبدولڕەحمان کرد: «لە وڵاتێکدا کە ژنان هیچ مافێکیان نییە، چ داهاتوویەک بۆ کچەکانمان لەبەرچاو دەگریت؟ ئەوان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست چ چارەنووسێکیان دەبێ؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «ئەوان دەبن بە کورد، زمانی عەرەبی و کوردی فێر دەبن و تۆش زمانی چێکییان فێر دەکەیت، کچەکانمان بەسەر سێ زماندا زاڵ دەبن. لەوە زیاتر چی دیکەت بۆ دەوێن؟» لێنا بەرهەڵستی ئەو لۆژیکە پیاوانە دەبێتەوە و وەڵامی دایەوە: «ئەوان کچن و من پێم وانییە کەیفیان بە دۆخی ژنانی ئەوێ بێت. لەبیریشت نەچێتەوە کە من بە کولتووری ژنێکی ئازادەوە گەورە بووم. تەنیا لەبەر ئەوەی خۆم لەگەڵ ئەو کۆمەڵگایە بگونجێنم، هەرگیز ناتوانم بە پێچەوانەی باوەڕەکانم، کچەکانم پەروەردە بکەم. ڕێزم بۆ ئەو کۆمەڵگەیە هەیە و لەوەیکە منیان بەو جۆرەی کە هەم قبووڵ کردووە، ئەوپەڕی ئەمەگداریم هەیە، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە من لە هەموو بوارەکاندا لەگەڵ ئەو کۆمەڵگەیە ڕێکم، بەتایبەتی لەگەڵ سیستمی باوک سالارانەی ئەو کۆمەڵگەیە سەبارەت بە ژنان، بەهەموو شێوەیەک

ناکۆکم و من هەرگیز لەگەڵ کچەکانم درۆ ناکەم.»

عەبدولڕەحمان کە وەڕەز دیار بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: «تۆ وەکوو هەمیشە شتەکان دراماتیزە دەکەیتەوە. ئێستا، ئەوان هێشتا منداڵن. دواتر سەبارەت بەم بابەتە قسە دەکەین».

ئەو زۆربەی جار، گرفتە بنەماڵەییەکانی بەم جۆرە لەکۆڵ خۆی دەکردەوە.

پاشان، عەبدولڕەحمان بەردەوام بوو و گوتی: «هەرچۆنێک بێت، من بڕیاڕی خۆمم داوە و مەلامستەفاش ڤیزاکانمان بۆ دەنێرێتە ڤییەن. دەبێ بە خێرایی کاروباری ئێرەمان ڕێک بخەین و لە پراگەوە بەرەو ڤییەن بەڕێ بکەوین. بڕیار بدە! یان لەگەڵم دێیت و یان لێرە دەمێنیتەوە. بەڵام ئەوە بزانە کە من چیدیکە ناگەڕێمەوە بۆ ئێرە و تا ڕزگاریی کوردستان لەوێ دەمێنمەوە» و بەم شێوەیە کۆتایی بە باسەکە هێنا.

لینا کەوتبووە سەر دووڕێیان: یا دەبوو لەگەڵ منداڵەکانی دوای عەبدولڕەحمان بکەوێت و یان لێی جودا بێتەوە و تەڵاق وەربگرێت.

پاش ماوەیەکی کورت، لینا ئاگادار بووەوە کە منداڵەکان لەوێ بەجێدەهێڵن. عەبدولڕەحمان بۆی شی کردەوە کە ئەوان سەرەتا دەبێت ماڵێک لەوێ بدۆزنەوە و ڕێکی بخەن و ئەوەش زیاتر لە سێ مانگ دەخایەنێت. پاش ئەوە، لینا دەگەڕێتەوە بۆ پراگ و کچەکانیش لەگەڵ خۆی دەهێنێت بۆ ئەوێ. جگەلەوەش، لینا دەبوو واز لە خوێندنەکەی بهێنێت.

هەندێ لە ڕووداوەکانی ڕابردوو، لەسەر دڵی لینا قورس بوون. ئەو خۆی بە هۆی ئەو بڕیارەوە کە ئەوکات دابووی، سەرکۆنە دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە بۆچی بڕیاڕی جیاوازی نەداوە و بۆچی ملکەچی هەموو بڕیاراتی هاوسەرەکەی بووە. هەوڵی دەدا لە هۆکاری هەڵسوکەوتەکانی خۆی تێبگات. ئایا ڕێز و هەستی بەرپرسایەتی بەرانبەر بەڵێنییەکەی بوو، کە بەرەو ئەو کردەوانە ڕایدەکێشا؟ یان عەشق و خۆشەویستیی عەبدولڕەحمان کەمەندکێشی دەکرد؟ یان

خۆشەویستیی خەڵکی کورد؟ یان، ئەم کردەوانەی، دەرئەنجامی ئەو هونەرە بوو کە هاوسەرەکەی بە کەڵک وەرگرتن لێی، هەموو جارێک بیانووی لێ دەبڕی.

شتێکی حاشاهەڵنەگر هەبوو و ئەوەش ئەوەبوو کە لینا نەیدەویست منداڵەکان لە باوکیان دابڕێت. ڕەنگە، هەتیو بوونی خودی لینا لەسەردەمی منداڵیدا تا ڕادەیەک کاریگەریی لەسەر لەو بڕیارەی بووبێت.

■ ژیان لە بەغا بەشێوەی فەرمی (١٩٦٠-١٩٥٩)

لە ڤییەن، هیچ ڤیزایەک نەگەیشتبووە دەستیان. ئەوان هەرچی ڕۆژە سەردانی کۆنسولگەریی عەراق لە ڤییەنیان دەکرد و هەمیشە یەک وەڵامیان وەردەگرتەوە: «ڤیزاکان سبەی دەگەن». و دواجار، پاش سێ مانگ ڤیزاکان گەییشت، هەر ئەو سێ مانگەی کە لینا بە منداڵەکانی گوتبوو کە پاش ئەوە، دەچێت بەدوایاندا و لەگەڵ خۆی دەیانبات.

کاتێک گەیشتنە بەغا، دۆخی وڵاتی عەراق ڕووی لە ئاڵۆزی نابوو. ململانێی نێوان عەبدولکەریم قاسم و دژبەرەکانی دەستی پێکردبوو و بەخێراییش کاریگەریی خۆی لەسەر دۆخی ئیقامەتی ئەوان نیشان دا. دەزگای ئیستخبارات، چوونە دەرەوە لە بەغای بۆ ئەوان قەدەغە کردبوو. هەربۆیەش، ئەوان نە دەیانتوانی بڕۆن بۆ کوردستان و نە بگەڕێنەوە بۆ ئورووپا. هەوڵەکانی عەبدولڕەحمان لای دەزگای ئیستخباراتیش بەهیچ کوێ نەدەگەیشت. دواجار، ناچار بوون لەگەڵ «پەرویز حێکمەتجوو»ی فڕۆکەوان، ڤێلایەکی نیوە کاول بەکرێ بگرن، هەمان پەرویز کە لە تاران لە ماڵی پیاوە زەردەشتییەکە پێکەوە ژیانی نهێنییان بردبووەسەر.

ئیزنیان نەدەدان بڕۆن بۆ کوردستان و پاش ماوەیەک، عەبدولڕەحمان بە لینای گوت کە پارەیەکی وەهایان پێنەماوە و پێویستە لینا بەدوای کاردا بگەڕێت. بڕیارەکەیان وابوو کە لینا بۆ ماوەیەکی کورت و تا ئەو کاتەی ڕێگەیان پێدەدرێت لە بەغا بڕۆنە دەرەوە، کار بکات، جگە

لەوەش سەفەر بۆ پراگ بە مەبەستی هێنانی منداڵەکان، ڕۆژ بە ڕۆژ دوا دەکەوت و دوور و دوورتر دەبووەوە و لینّاش لە تاو ئازاری دووریی منداڵەکانی تووشـــی حاڵەتی بێقەراری و بێدەرەتانی ببوو، هەربۆیەش، جارێکی دیکەش ناچار بە ملکەچ بوون بوو و لەوەیکە چوونەدەرەوەی بەیانیانـــی بۆ ســـەر کارەکەی، دەبووە هـــۆی دوورکەوتنەوەی مۆتەکە لـــە بیرکردنەوەکانی، تاڕادەیەک هێوری دەکردەوە. ئەو کەمە نامانەیش کـــە لە لایەن سەرپەرشـــتی منداڵـــەکان لە پراگەوە دەگەیشـــت، چیدیکە کاریگەرییان لەسەر دڵە بێئۆقرەکەی نەبوو.

■ کارکردن لە وەزارەتی نیشتەجێ بوون

کارێکیـــان لـــە وەزارەتـــی نیشـــتەجێبوونی عـــەراق بـــە لینّا پێشـــنیاز کـــرد. کاتێـــک لینّا بـــۆ یەکەمین جار چـــوو بۆ ئەوێ، لـــە لایەنی خودی وەزیـــرەوە کە پیاوێکی کورد بوو بە نێوی عەونی، پێشـــوازی لێکرا. لە ڕاســـتیدا، عەبدولڕەحمان بە بێئەوەی لینّا ئـــاگادار بکاتەوە، ئەو کارەی بـــۆ دۆزیبـــووەوە. وەزیر پیاوێکی جوان و گەنـــج و مێهرەبان بوو. ئەو ئیشی دیلمانجی و وەرگێڕانی بە مووچەی ٣٠ دیناری عەراقی (کەمترین مووچـــە لـــەو وەزارەتخانەدا) و شـــەش کاتژمێـــر کاری ڕۆژانە بە لینّا ســـپارد. لینّـــا دەبوو لـــە کاتژمێر ٩ی بەیانییەوە هەتـــا ٣ی پاش نیوەڕۆ کار بکات.

ڤێلاکـــەی ئەوان لە لای چـــەپ و وەزارەتخانەش لە لای ڕاســـتەوەی دیجلـــە هەڵکەوتبـــوو. ئەو دەبـــوو مەودایەکی نزیکـــەی دوو کیلۆمیتری ببڕێ. بەیانیان، شنەیەکی فێنک بەسەر «پردی ١٤ی ژوئیە» (ڕێکەوتی بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات لە لایەن ڕێژیمی نوێوە)دا، هەڵیدەکرد. بەڵام، پاش نیوەڕۆ، لینّا بەهۆی گەرمای تاقەتپڕووکێنەوە کە ڕێک لە تەنووری نانەواخانە دەچوو، ماندوو و شەکەت دەگەیشتە ماڵەوە. لەو کاتژمێرەی ڕۆژدا، خەڵک لەحاڵی حەسانەوە و خەوی پاشنیوەڕۆدا بوون. سەرەتا، لینّا مووچەکـــەی خۆی بە نادادپەروەرانە و کەم هەڵدەســـەنگاند، بەڵام

دواتــر، بە زۆری دەزانــی، چونکە هیچ کارێکیان پێنەدەســپارد. نە بۆ وەرگێڕان و نە بۆ دیلمانجی، هەر هیچ شتێک نەبوو.

کاتێکیــش لینا، ناڕەزایەتی دەردەبڕی، وەڵامیان دەدایەوە: «ســەبرت هەبــێ، ڕاوەســتە، کارت بــۆ دەبــێ». لینا کــە تاکە ژنی ئەو بەشــە لە وەزارەتخانە بوو، هەستی دەکرد کە ڕێژیم بۆ ئەوەی خۆی دێموکراتیک و لایەنگری ڕزگاریی ژن پیشــان بدات، وەکــوو بووکەڵەیەک بە نرخی ۳۰ دینار لەوێ ڕایدەگرت!

لینــا لە سیســتمێکدا پەروەردە ببوو کــە بچووکتریــن دواکەوتن، بە بێڕێزی دادەنرا. هەربۆیەش، دوو حەوتووی یەکەم، هەرچی ڕۆژە ڕێک لــە کاتژمێــر ۹ی بەیانیدا لە وەزارەتخانە ئامادە دەبوو. بەڵام هەمیشــە لەگــەڵ دەرکەیەکــی داخــراو بــەرەوڕوو دەبــووەوە. پــاش ماوەیەک ســکرتێرێکی پیــر (کە هەمــوو کارێکی ئــەو وەزارەتخانەیــەی بەڕێوە دەبــرد) خــۆی کێش دەکرد و بە کلیلەکانەوە دەهات. ڕۆژانی ســەرەتا، ئەو سکرتێرە بە بینینی لینا کە چاوەڕوانی ئەوی دەکرد، سەری سووڕ دەما. دواتر، کاتێک ســکرتێرەکە لینای لــەو چاوەڕوانییەی بەردەرکەدا دەبینییــەوە، هەوڵــی دەدا پێش بــە پێکەنینەکەی بگرێــت، پێکەنینێک کە دەبووە هۆی شلەژاوی و حەپەسانی لینا. چەند خولەکێک پاش گەیشتن، فەوزی، کە لەگەڵ لینا لە یەک ژووردا کاریان دەکرد دەگەیشتە بەرەوە. فەوزی گەنجێکی ۲۰ ساڵە بوو کە ڕۆژان لەو وەزارەتخانە کاری دەکرد و شــەوانیش، درێــژەی بــە خوێندنەکەی دەدا. فــەوزی، لەپاش مردنی باوکی، دەرهێنانــی بژیوی بنەماڵە قەرەباڵغەکەی کەوتبووە ئەســتۆی. کارمەندەکانی دیکە، لە نێوان کاتژمێر ۱۰ بۆ ۱۲ی نیوەڕۆ دەهاتنە سەر کار. ئەوان، بە خوێندنەوەی ڕۆژنامە، قسە و باس، خواردنەوەی چا یان قاوە خۆیان ســەرقاڵ دەکرد، کوڕێکی گەنج هەموو ڕۆژێک ســەردانی دەکــردن و پێڵاوەکانــی بۆ بۆیــاخ دەکردن و دواتر بــۆ خواردنی نانی نیــوەڕۆ دەچوونە دەرەوە. پاش گەڕانەوە، دەچوونە لای فەوزی و ئەو بەڵگەنامانــەی ئەو ئامادەی کردبــوون، واژۆیان دەکرد و پاش کاتژمێر

یەک و نیو، یەکە یەکە، دەڕۆشتنەوە بۆ ماڵەوە.
وردە وردە لێنـاش ڕاهاتبـوو و هەرچی ڕۆژە نیـو کاتژمێر درەنگتر دەچـووە سـەر کار. لـە بەر ئـەوەی بەدرێژایـی ماوەی مانـەوەی لە وەزارەتخانـە هیـچ کارێکـی نەبـوو بیـکات، مانـدوو دەبـوو. لێنا، لە چاوەڕوانیـی ئەوەدا کە ڕۆژێک کارێکی پێبسـپێرن، هەندێ شـتی بۆ خوێندنەوە لەگەڵ خۆی دەبردە سەر کار. بەڵام هەرگیز، هیچ کارێکیان پێنەسپارد.
فەوزی متمانەی بە لێنا دەکرد و سـەبارەت بە ڕووداوەکان و دۆخی وڵات، ئـاگاداری دەکردەوە. دەیگوت کە ڕێژیمی قاسـم ڕووی لە کزی ناوە و پیاوە دەسەڵاتدارەکانی وڵات دژبەری ڕێژیمی قاسمن و هەندێ لـە کارمەندەکانـی ئـەم وەزارەتخانەیەش لە دژبەرەکانـن و چاوەڕێی ڕووخانی ڕێژیمن و لە هەموو شـوێنێک خەریکی کاری تێکدەرانەن لە سیاسـەتەکانی ڕێژیمدا و دواجاریش ئەوەی کـە پێدەچێت ئەمانە، ببنە هۆی یاساغ بوونی چوونەدەرەوەی لێنا و عەبدولڕەحمان لە بەغدا.
لەو کاتـەوە کە ئەوان پراگیان بەجێهێشـتبوو، یازدەمانگ تێدەپەڕی، ئەو دیموکراسییەی بە کودەتا ڕاگەیەندرابوو، بەرەو دیکتاتۆری دەچوو. ئەوەش لێنای نیگەران دەکرد.
عەبدولڕەحمان، بۆ دڵنیایی و هێور کردنەوەی لێنا، جەختی دەکردەوە و دەیگـوت: «هیـچ مەترسـە، ئەگـەر قاسـمیش ملکەچی فشـارەکانی زمانلووسـەکانی دەوروبەری بێت، ڕێگای ڕاکردن بەرەوە کوردستان، هەمیشە بۆ ئێمە کراوەیە!»
لێنا: «ئەی منداڵەکانمان؟»
عەبدولڕەحمان: «دۆخی منداڵەکانی ئێمە، هەزار قات باشترە لە دۆخی منداڵانی کورد. ئەوان دەبێ تا ئەو کاتەی پێویسـت بێت، فێر بن بە بێ ئێمە بژین و بە تەنیا گەورە بن».
لێنـا: «منداڵانـی کـورد لە هـەژاری و نەداریدا دەژین، بـەڵام لەگەڵ بنەماڵەکانـی خۆیانـدان، کەچـی منداڵەکانی ئێمە وەکـوو هەتیویان لێ

هاتووە.»

هەمــوو ژنــەکان ئــەو توانایان نییە کە بۆ هەمیشــە ڕێز لــەو مێردە بگــرن و خۆشــیان بوێت کە بیــر لە منداڵەکانی ناکاتــەوە، لە ماڵدا هیچ یارمەتییەکیــان نــادات و تەنانەت پــارە و بژیوی بنەماڵەکەشــی دابین نــاکات. لینا ڕێزی لــە مەئموورییەتەکــەی عەبدولڕەحمان دەگرت، بەڵام ئەویش ئەعسابی پۆڵایینی نەبوو.

لینــا تا کاتی دەرکردنیان لە عەراقیش، لــەو وەزارەتخانەیە مایەوە و قبووڵیشی کرد کە لە خســتنەڕێی پیشانگایەکی پیشەیی چێکۆسلۆڤاکی لــە بەغا، کە مووچەیەکی باشیشــیان پــێ دەدا، کار بکات. ئەو بەو دوو مووچەوە کە وەریدەگرت، بژیوی هەموو ئەو کەســانەی کە لەو ماڵەدا دەژیان دابین دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشــدا، تێپەڕینی زەمەن و نەگۆڕانــی دۆخەکەیان لە بەغا، ببووە هۆی سەرهەڵدانی کێشە و نەسازان لە نێوان ژن و مێرد دا. لینا لەڕادەبەدەر هەستیار ببوو. ئەو، چیدیکە تەنانەت لە ئەگەری ڕێگەپێدانی دەوڵەتی عەراقیش ئامادە نەبوو بچێت بۆ کوردستان و تەنیا شتێک کە دەیویســت گەڕانــەوە بۆ پراگ بوو. ئەو ئیتر بێــزار ببوو. لە مۆتەکە و خەونەکانیــدا دەیبینی کە منداڵەکانی خەریکە لە قوڕ و لیتەدا نوقم دەبن و یــان دەکەونــە خەندەقێکی پــڕ لە گورگەوە و یان لــە ماڵێکدا گیریان کــردووە کە گڕی تێبەربووە. چیدیکە تاقەت و توانای ئەوەی نەبوو کە ئەو بەڵێنییەی بە منداڵەکانی دابوو، جێبەجێی نەکات.

■ ڕزگاربوونی عەبدولڕەحمان لە کوژران

عەبدولڕەحمان دەبوو بچێت بۆ کوردســتان. دەبوو بە شێوەی نهێنی بەغا بەجێبهێڵێت. دووجار لە ســەفەرەکەی سەرکەوتوو بوو. لە ڕەوتی ســەفەری دووهەمیدا، لینا کە باری دەروونــی بەتەواوی تێکچووبوو، لە دڵی خۆیدا هەســتی بە پێشهاتی خراپ دەکرد. عەبدولڕەحمان کە بۆ ماوەی حەوتوویەک سەفەری بۆ کوردستان کردبوو، سێ ڕۆژ درەنگتر

گەڕایەوە. وەکوو هەمیشە گاڵتەی دەکرد و بە ئیشتیاوە نانی دەخوارد. بەڵام، لینا دڵنیا بوو کە کێشـــەیەک ڕوویدابوو. کاتێکیش لینا پرسـیاری لێدەکرد، وەکوو هەمیشــە وەڵامی دەدایەوە کە هەموو شــتێک بە باشی و ڕێک و پێکی تێپەڕیوە.

پاش حەوتوویەک، لە کاتێکدا کە هەر خۆیان لە ماڵەوە بوون و چایان دەخواردەوە، دواجار عەبدولڕەحمان هاتە گۆ و گوتی: «من لە هۆتێلێک گیرســـامەوە، شـــەو درەنگان، لەگەڵ هاوڕێیانی حیزبی قەراری دیدارم هەبـوو. ئـــەوان بەتایبەتی، لەوپەڕی ســـنوورەوە بۆ قســـەکردن لەگەڵ مـــن هاتبـــوون. ڕێک لەو کاتـــەدا کە خۆم ئامادە کردبـــوو لە هۆتێلەکەم وەدەرکەوم، دۆســـتێکی کوردی عەراقی بـــە پەلە خۆی بە ژوورەکەمدا کـرد. بەرانبـــەر هۆتێلەکە، دوو پیاو چاوەڕێـــی منیان دەکرد، بۆ ئەوەی بـــە خەنجەر لێمـــدەن. بەوپێیە، دیار بوو کەســـێک خەیانەتی لێکردووم. هەربۆیـــەش، ئێمە لە دەرکەی پشـــتەوە چووینـــە دەرەوە و من چیدیکە نەگەڕامـــەوە بـــۆ ئـــەو هۆتێلـــە. ئـــەم ڕووداوە، بووە هـــۆی تێکچوونی پلانەکانمان. دۆزینەوەی شـــوێنێکی نوێ بـــۆ دیدارەکەمان، ماوەیەک لە کاتی گرتین و ناچاریش بووین کات و ساتی کۆبوونەوەکانمان بگۆڕین. هەربۆیەش، من هەندێ درەنگتر لە کاتی دیاریکراو گەڕامەوە».

■ دەرکردن لە عەراق

ڕۆژێکیان عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین خۆی کرد بە ماڵدا و گوتی: «پارێزگار بۆ سبەی کاتژمێر ١٠ی بەیانی لە هەردووکمانی گێڕاوەتەوە. دەیناسم، پیاوێکی باشە. دواجار، دەتوانین لێرە بڕۆین».

پارێزگار، پیاوێکی مێهرەبان و ڕووخۆش بوو (هەڵبەت بۆ لینا، زیاتر لە ڕادەی پێویســـت). خوڵکی کردن دانیشـــن و ئەمری کرد قاوەیان بۆ بێنن. لەگەڵ عەبدولڕەحمان باسی کەمبایەخ و بابەتی ڕۆژانەی دەکرد و هاوکات، وەکوو نەریتێکی باوی ئەم وڵاتانە، لەپەستا دەیگوت: «بەخێر بێن» و عەبدولڕەحمانیش، هەرجارە بە هەمان فۆرموولی ڕەچاو کردنی

ئەدەب، سپاسـی دەکرد. تا ئەوکاتەی کە کاتی هۆکاری بانگهێشتەکەی گەییشت (لینا بە عەرەبی قسەی نەدەکرد، بەڵام بە گشتی لە ناوەرۆکی باسەکەیان تێدەگەییشت).

لەڕاسـتیدا، بەڕێـز پاریـزگار، بـەداخ بـوو لەوەیکـە ناچـارە پێیان ڕابگەیەنێت کە ماوەی مانەوەیان لە عەراق بەسەرچووە و ئەوان دەبێ لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، ئەو وڵاتە بەجێبهێڵن و لەو ڕووەوە کە هۆکاری بڕیارەکەیان پێڕانەگەیانـدووە، ناتوانێت هیچ ڕوونکردنەوەیەکی زیاتر بدات. بە ڕوونی دیار بوو کە درۆ دەکات و هەربۆیەش پرسـیار کردن لـەو، چ سـوودێکی دەبوو؟ سـەرەڕای ئەوەش، ئەوان بـە هێنانەئارای وردەکارییەکانـی سـەفەرەکەیان، توانییـان بـۆ یـەک ڕۆژی دیکـەش ئیزنـی مانەوە وەربگرن، هەرکە گەیشـتنەماڵەوە، لینا لە خۆشـحاڵیی ئەوەیکـە سـێ ڕۆژی دیکـە لە پـراگ دەبوو، شـایی لە دڵیـدا دەگەڕا. خاوەن ماڵەکەیان پیاوێکی ئەرمەنی بوو. هەرکاتێک بۆ وەرگرتنی کرێی خانووەکە سەردانی دەکردن، وەکوو هەمیشە، بەدەم چا خواردنەوەوە، باسـی ئـەو زوڵمەی دەکرد کە لـە ئەرمەنییەکان و کـوردەکان کراوە. هەمیشە کرێی چوارمانگی لە پێشدا وەردەگرت، ئەو ڕۆژە دەبوو کرێی سێ مانگیان پێ بداتەوە. کاتێک عەبدولڕەحمان سەری باسەکەی لەگەڵ کردەوە، ئەو پیاوە کەوتە باسکردنی دۆخی هەژارانەی خۆی و ئەوەیکە ناتوانێت کرێی ئەو سێ مانگەیان بۆ بگێڕێتەوە. هەربۆیەش، نەیانتوانی پارەکەیـان وەربگرنـەوە. جگەلەوەش، ئەوان ناچار بـوون هەموو ئەو شـمەکانەی کە بۆ ماڵەکەی کوردستانیان کڕیبوو، لەوێ وازی لێبهێنن، چونکـە نـە ئیمکانی ماڵیی و نە کاتـی ئەوەیان هەبوو کـە هەموو ئەو شمەکانە بگوێزنەوە بۆ پراگ. هەربۆیەش، کەرەستە و شمەکەکانیشیان بەو پیاوە ئەرمەنییە «هەژارە» برا.

عەبدولڕەحمان، بە شـێوەیەکی سروشتی لە لینا تێگەیشتووتر بوو و لەگەڵ بابەتەکان وەکوو خۆیان ڕووبەڕوو دەبووەوە و نەدەکەوتە ژێر کاریگەریی هیچ شتێکەوە. بەڵام، لینا هەڵسەنگاندنی دەکرد و هەوڵی دەدا

بابەتەکان پێشـبینی بکات و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە ئەمە یان ئەو حاڵەتە، کامیان بۆ گرتنی هەڵوێستێک باش و گونجاو دەبێت. دەیویست سـەبارەت بە ئەگەرەکانی قسـە بکات. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشـە وەڵامـی دەدایـەوە: «بـا بزانین چۆن دەبێـت، دواجـار ڕێگەچارەیەک دەدۆزرێتەوە.»

ئـەوان، ڕۆژهەڵاتیـان بە چوار جانتـاوە بەرەو پراگ بەجێهێشـت و ئەوەش هەموو ئەو شتە بوو کە دەبوو ژیانێکی نوێی پێ بنیات بنێنەوە، لەڕاستیدا، دەبوو ژیانی خۆیان لە هیچەوە دەست پێبکەنەوە.

■ گەڕانەوە بۆ پراگ (١٩٦٠)

لەوکاتەدا، دۆزینەوەی ئاپارتمان لە پراگ زۆر ئاستەم بوو. بە تایبەتی ئەگەر بەپەلەش بێت. خوازیار، دەبوو ناوی خۆی لە پێرستی شارەوانی تۆمار بکات. پێرستی داخوازکەران دوورودرێژ بوو و بێ بوونی واسیتە، بەسـاڵانی دەخایاند تا بتوانن خانوویەکیان دەست کەوێت. هەربۆیەش، کەسـانێک هەبوون کە پێشـبینیی ئەو حاڵەیان کردبـوو و ناوی منداڵە کەم تەمەنەکانی خۆیان لەو پێرسـتەدا تۆمار دەکرد، بەو هیوایە کە لە تەمەنی گەورەبوونیاندا، سەرپەنایەکیان دەبێت.

عەبدولڕەحمان بۆ گەڕان بەدوای خانودا لە شوێنێکی باشەوە دەستی پێکـرد و ڕاسـتەوخۆ چوو بـۆلای هاوڕێکانی لە شـارەوانیی پراگ و ئەوانیـش زۆر زوو خانوویـەک بـە ٣ ژووریـان لە ناوچـەی پێترینی Petriny بـۆ دۆزییەوە. پێترینی، یەکێک لە گردەکانی شـاری پراگ بوو کە دەوڵەت دەسـتی کردبوو بە دروسـت کردنی شارۆچکەیەک لەسەر ئەم گردە. لەو کاتەدا، ئەو شارۆچکەیە، تەنیا سێ بینای نیشتەجێبوونی لێبوو. ئەوانی دیکە بریتی بوون لە: کارگەی بەربڵاو، ماشـینی تایبەت بە هەڵکەندنی زەوی و هەڵگرتنەوەی خاک و پشکێنەر و هەروەها چاڵ و کەرەسـتەی بیناسازی...ئەو شتەی دەبووە هۆی شادمانی منداڵەکان و تۆقینی دایک و بابیان.

کۆلانەکانیش، لەڕاستیدا هەر بوونیان نەبوو و بە شێوەیەک کۆلانی خەیاڵی و بریتی بوون لە شوێن تەگەری ماشینەکانی تایبەت بە بیناسازی لە قوڕدا.

ساڵەکانی سەرەتای ژیانیان لە ماڵە نوێکەیاندا، بە هەندێ زێدەڕۆییەوە، سالانێکی تەژی لە مۆتەکە بوون. کاروباری بیناسازیی ئەو شارۆچکەیە دەبوو لە حەوت ساڵدا بگاتە ئەنجام، بەلام پاش دە ساڵ، هێشتاش پرۆسەی بیناسازیی بەردەوام بوو. کۆلانەکان کارەبایان نەبوو و هاتوچۆی شەوانە لەوێ گەلێک پڕمەترسی بوو.

لە دوا وێستگەی شەمەندەفەر، بە مەودای دوو وێستگە لە ماڵەکەی ئەوانەوە، ئەنستیتۆی لێکۆلینەوەیی پرۆفسۆر ویخترلەی (Wichterle) لێ هەڵکەوتبوو. لەم ئەنستیتۆیە بوو کە عەدەسەی کۆنتاکتی چاو کەشف کرا. نیکیتا خۆرۆشچۆف (Nikita KHrouchtchev)، سکرتێری گشتیی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتیی سۆڤییەت کە بۆ دیدار سەردانی پراگی کردبوو. بەنیاز بوو سەردانی ئەو ئەنستیتۆیەش بکات. هەربۆیەش، بە پێشبینیی ئەگەری دیدارێکی ئەوتۆ، بە خێرایی کۆلانەکانی «پێترینی»یان ئاسفالت کرد. ڕۆشتن بەسەر ئاسفالتی خاوێندا، چێژێکی تایبەتی هەبوو! پاش ڕۆشتنی خۆرۆشچۆف، کاروباری بیناسازی دەستی پێکردەوە و سەرلەنوێ کێوگەلێک لە قوڕ وچڵپاو هەموو لایەکی گرتەوە.

عەبدولڕەحمان دەستی کرد بە وانە گوتنەوە لە قوتابخانەی بالای موتالا ئابوورییەکان (EHEE) و زۆری نەخایاند کە دەستی کرد بە نووسینی بڕوانامەکەی خۆی بۆ وەرگیرانی وەکوو «بەربژاری زانست». پاش وەرگیرانی وەکوو بەربژار، دەستی کرد بە نووسینەوەی بڕوانامەی دوکتۆرای دەوڵەتییەکەی و داکۆکیی لێ کرد. دواتر، دەستێکی پێدا هێنایەوە و وەکوو کتێبێک چاپی کرد. هاوکاتیش وتارگەلێکی بۆ ڕۆژنامە دەنووسی و هەروەها بۆڵتەنی «کوردستان»ی بلاو دەکردەوە (هەمان بۆڵتەن کە لینا لە ئێران لە بلاو کردنەوەیدا هاوکاریی کردبوو).

چەند مانگێک پاش گەڕانەوەیان بۆ پراگ، لیناش لە زانکۆی شارل

(Charles) لە کۆلیژی فەلسەفە، دەستی کردەوە بە خوێندن. پاش کۆتایی پێهێنانـی، قوتابخانـەی باڵای موتـاڵا ئابوورییەکان کە پێویسـتیان بە مامۆسـتای زمانی ئینگلیسی هەبوو، پۆستی ئاسیستانی بە لێنا دا. پاش دوو سـاڵ، پلەی لێنا بۆ یاریدەدەری مامۆسـتای زانکـۆ بەرزبووەوە. هیـچ کاتێکی ئازادی بـۆ نەمابووەوە. لـە لایەکەوە وانـەی دەگوتەوە، بەکاروباری ناوماڵ ڕادەگەیشـت و لە خوێندندا یارمەتیی کچەکانیشـی دەدا و لـە لایەکی دیکەشـەوە، بەکاروباری کـوردەکان و یارمەتیدانی هاوسـەرەکەی لـەو بـوارەدا ڕادەگەیـی، ئەم کارەشـی، هەمـوو کاتە ئـازادەکان، پشـووی کۆتایـی حەوتوو و ڕۆژانی پشـووی فەرمیی لێ داگیر دەکرد.

■ پلانی دەرکردنی عەبدولڕەحمان لە حیزب

لـە مانگـی ژوئیـەی سـاڵی ١٩٦٤دا، کۆنگـرەی دووهەمـی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە گوندی سۆنە، لە سنووری کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو. لەم کاتەدا، عەبدوڵڵا ئیسـحاقی، ناسراو بە ئەحمەد تۆفیق، پیاوی خاوەن دەسەڵاتی حیزب بوو. لێنا لە کاتی مانەوەی نهێنی خۆی لە تاراندا ناسیبووی. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەشدا باسی کراوە. ئـەو هەموو هەوڵی خۆی خسـتەگەڕ بـۆ ئەوەی بە تۆمەتـی خیانەت، عەبدولڕەحمان لە کۆمیتەی ناوەندی حیزب دەربکات. کاریزما، کارامەیی و کەسـایەتیی بەرزی عەبدولڕەحمان نەک هەر ببووە هۆی سەرئێشـە بـۆ ئەحمەد تۆفیـق، بەڵکوو بۆ زۆرێک لە ئەندامانی دیکەی حیزبیش بە هەمان شـێوە بـوو و هەربۆیەش لە بەرژەوەندیـی هەموویان بوو کە لەسـەر ڕێی خۆیـان لایدەن. عەبدولڕەحمان حەوت سـاڵ لەمەوبەر لە لایەن سـاواکەوە دەستبەسـەر کرابوو و پاش ماوەیەک ئازاد کرابوو. ئەحمـەد تۆفیـق و هاوتاکانی دیکـەی، ئەو بابەتەیان کردبـووە بیانوو و داوایـان کرد لە حیـزب دەربکرێت. بـەڵام، عەبدولڕەحمان لەوکاتەدا لـە پراگ بـوو و هەربۆیـەش نەیدەتوانی بەرگری لەخـۆی بکات. ئەو

سەبارەت بە کێشەکانی خۆی لەگەڵ حیزب، لەگەڵ هیچ کەس، تەنانەت لەگەڵ لێناش قسەی نەدەکرد و چاوەڕوانی دەرفەتی گونجاو بوو.

لــە ســاڵەکانی ١٩٦٨ـ ١٩٦٧، کومیتەی مەرکــەزی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەســتی بە خەباتێکی چەکدارانە کرد لەگەڵ ڕێژیمی شــادا. پاش ١٨ مانگ خەبات، دە کەس لە ڕێبەرانی ڕاپەڕینەکە کوژران (ئەحمــەد تۆفیــق لەوێ نەبــوو، واتە لە نێــوان ڕاپەڕیوەکانــدا نەبوو). عەبدولڕەحمان کە لە پراگ دەژیا، لەو ڕاپەڕینەدا بەشــداریی نەکردبوو و بابەتی دەرکردنیشی لە حیزب «لەبیر» کرابوو.

■ داگیر کردنی چێکۆسلۆڤاکی

لەم ســەردەمەدا کە بۆ کوردەکان ســەردەمێکی دژوار بوو، بەهاری پراگیــش لە دووهــەزار کیلۆمیتریــی باکووری ڕۆژئاوای کوردســتان، لــە ژێر پۆســتاڵی «ســوپا دەســتەبراکانی» پەیمانی وەرشــۆ، تایبەت بە دەســتوپێوەندەکانی ســۆڤییەتدا دەیناڵاند. ڕێژەی ئەو کەســانەی کــە لە کاتی هێرشــدا کوژران، هەرگیز ئاشــکرا نەکرا. بــەڵام لە کەس شــاراوە نییە کە ڕێژەیەکــی یەکجار زۆر بوو. چێکۆســلۆڤاکی لە ڕێی «براکانییەوە» ببووە وڵاتێکی داگیر کراو، هەموو هیواکانی ببووە بڵقی ســەر ئاو و پرۆژەکانی ســەبارەت بە ســەقامگیرکردنی «سوسیالیزم بە ڕواڵەتێکی ئینســانییەوە» پێشــێل کرابــوو و لەناوچووبوون. کەس نەیدەزانی کۆمارەکە چی بەسەر دێت.

یەکەم ســاڵ، لە لایەن داگیرکەرانەوە، پێکەوە هەڵکردن و گونجانێکی ســەیر بەســەر وڵاتدا زاڵ بوو. ســۆڤییەتەکان کە لەپــاش داگیرکردنی خوێنینــی مەجارســتان لــە ســاڵی ١٩٥٦دا، هەڵسوکەوتــی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی و کێشەکانی بەرەوڕوویان لەگەڵ وڵاتانی ڕۆژئاواییان لەبیر نەکردبوو، لە چێکۆسلۆڤاکی بە پارێزەوە ڕەفتاریان دەکرد. ئەوان بە خۆ بواردن لەو دەستێوەردانانەی دەبووە هۆی دەنگدانەوەی کێشەخولقێن لە ژیانی کۆمەڵگەدا، لە ڕاســتیدا سیاسەتی چاوەڕوانییان گرتبووە بەر

تا ئەوکاتەی کە توورەیی خەڵکی چێکۆسلۆڤاکی ورووژێندرا.

لە ساڵی دووهەمی داگیرکردندا، پەردەکان لادران. هاوکات لەگەڵ هاتنەسەرکاری حکوومەتی نوێی هوساک (Husak)، بە ئەمر و لەژێر چاوەدێریی سۆڤییەتەکان، پاکتاوکردنەکان لە هەموو بەشەکانی ژیاندا دەستی پێکرد.

رۆشنبیرە سەرکەش و یاخییەکانیان ناچار کرد لە کارخانەکان کار بکەن و یان بە پلەی نزمەوە کردیانیان بە کارمەندی نووسینگەکان. مووچەکەشیان هەم دیاریکراو بوو و هەم ئەوەندە بوو کە بە ئاستەم بەشی لانیکەمی پێداویستییە زەروورەکانی ژیانی یەک کەسی دەکرد (بە بێ رەچاو کردنی بنەماڵەکانیان). رێژەیەکیان ناچار بوون وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن. ئەو دۆخە تەنیا تایبەت بە رۆشنبیرەکان نەبوو، بەڵکوو هەموو توێژەکانی کۆمەڵگەی دەگرتەوە. هەموو ئەو کەسانەی کە ملیان بۆ خواستەکانی رێژیم رانەدەکێشا، سزا دەدران. نەبوونی هەرچەشنە دوورەدیمەنێکی ئازادی، هیواکانی خەڵکی کردبووە بڵقی سەرئاو. بوونی سوپای سوور و «تێکنێسییەنەکانی» سۆڤییەت، خۆی دەبووە هۆی زیاتر کردنی ئەو بێهیواییە. ئەوەش، بۆ ئەم وڵاتە کە لە ناوەندی ئۆرووپا هەڵکەوتبوو و ئازادییەکەی خۆی تەنیا لە ساڵی ١٩١٨دا، پاش دارمانی ئیمپراتوریی بنەماڵەی هابسبۆرگ، بەدەست هێنابوو، تاقەتپڕووکێن بوو.

سەرەڕای مەترسیی تۆمەتگەلی خیانەت و زیندان، زۆر کەس بە شێوەی نهێنی دەستیان بە دژایەتیی چالاکانە کرد. هەندێ کەسیش روویان لە دژایەتیی ئاشکرا کرد. «مەنشووری ٧٧» پەردەی لەسەر تاوانەکانی نومەنکلاتور (Numenclature) هەڵدایەوە، داوای لە داگیرکەران کرد وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن و داوای لە خەڵک دەکرد لە دژی داگیرکەران بوەستنەوە. بەرهەمی یاساغ کراو، بە شێوەی «سامیزدات» بڵاو دەکرایەوە.

پرۆفسۆرە ناودار و بەناوبانگەکان لەو کلاسانەی لە ماڵەکانی خۆیاندا

بەڕێوەیــان دەبردن، فەلســەفە و بابەتگەلی جۆراوجۆری زانســتی و... یان دەگوتەوە، ڕێژیم بە یارمەتیی شاهێدە درۆزنەکان و کۆکردنەوەی «بەڵگــەی» ســاختە، دژبەرەکانیان بــە خراپەکار و تاوانبــار تۆمەتبار دەکــرد و دەیانخســتنە زیندانــەوە. بەڕێزان واســلاو هاوێــل (Vaclav Havel)، ڕۆدۆلف باتێک (Rudolf Battek) و زۆرێکی دیکەش لەو دەستە بــوون. ئەو دۆخە مــاوەی دوو دەیە بەردەوام بوو. لەو ماوەدا، خەڵکی چێکۆســلۆڤاکی کەوتنە بەر ئازار و ئەزیەت و ســووکایەتی پێکردن و زینــدان کران و ناچار کــران تووڕەییەکانیان بەرانبەر بە داگیرکەران و دەستوپێوەندییەکانیان قووت بدەنەوە.

ئــەو بەرەیەی لە ســاڵەکانی ١٩٦٠دا لەدایک ببوون، لە دۆخی مرۆڤە دیلەکانــدا گــەورە بوون و وەکوو دایک و باوکەکانیان، لە ژێر خنکاندن و چەوساندنەوەی دۆگمەکان، قەدەغەکراوەکان، سزاکان و چەشنەکانی تەنبێ کردندا دەژیان. وڵاتی چێکۆســلۆڤاکی کــە پێش جەنگی جیهانیی دووهەم، لە باری فەرهەنگی و پیشەییەوە بە یەکێک لە پەرەسەندووترین وڵاتانی ئورووپایی هەژمار دەکرا، لە ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت و ڕێژیمی بەناو «دێموکراســیی خەڵکی»دا ببوو بە وڵاتێکــی پەرەنەگرتوو و بە داگیرکردنــی وڵات، ڕۆژ بە ڕۆژ دۆخەکەی خراپتر دەبوو. دواجار، ٢١ ســاڵ داگیرکاریی «کاتی» پێویســت بوو بۆ ئەوەی لە پاییزی ١٩٨٩دا، «شۆڕشــی مەخمەری» ســەرهەڵبدات و ببێتە هۆکاری بەجێهێشــتنی یەکجاری وڵات لە لایەن هێزەکانی سۆڤییەتەوە.

لەژێــر دەســەڵاتی داگیرکەرانــدا، دەزگای بارهێنــان و پــەروەردەی نەتەوەیی، خوێندنی ئەو منداڵانەی کە دایک و باوکیان «سزا درابوون»ی لــە قوتابخانە نازۆرەملییەکاندا یاســاغ کردبوو. تەمبێ کراوەکان بریتی بــوون لەو کەســانەی کــە لە مافی کارکــردن بە پێی پســپۆرییەکەیان، ڕاگرتنی پێگە و کارەکەیان بێبەش کرابوون یان لە حیزب دەرکرابوون. لە ژێر دەسەڵاتی ڕێژیمی پاوانخوازدا، هەموو کردەوە و هەڵسوکەوتێکی خەڵک لە ژێر چاوەدێریدا بوو و هەربۆیەش لە زانکۆکان کەشی ژیانی

پیشەیی ڕۆژ بە ڕۆژ بەرتەسکتر دەبووەوە.

دواجـار، ڕۆژێک هاوڕێکانی لینا ئاگاداریان کردەوە کە قسـە و باس و پڕوپاگەنـدای تۆمەتبارکردنی ئەو بـە «دوژمنی خەڵک» لەگۆڕێدایە. ئـەو هاوڕێیانە بە هێنانی نێوی هەندێک لە کاربەدەسـتانی باڵادەسـتی لینا، بۆیان ڕوون کردەوە کە ئەو کاربەدەسـتانە دەیانهەوێ لینا لەکۆڵ خۆیـان کەنـەوە، چونکە وەک باسـیان دەکرد لینـا «گیانی» هاوکاری لاواز دەکات. بـە کورتی، وادیار بوو کە مانەوەی لینا لە کۆلیژ، چیدیکە پێویست نەبوو.

پاش داگیرکردنی چێکۆسـلۆڤاکی لە سـاڵی ١٩٦٨دا، عەبدولڕەحمان لـە گوتنەوەی وانە لە قوتابخانەی بـاڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) بەردەوام بوو، بەڵام ئەو کە بەهۆی وێناسازیی کۆمەڵگەی چێکۆسلۆڤاکی بە شێوازی یەکیەتیی کۆماریی سۆڤییەت و بە تایبەتی نۆژەنکردنەوەی توندئاژۆیانـەی توتالیتاریسـم، خوێـن لە جەرگی دەتکا، سـاڵی ١٩٧٠، پێشـنیازی دەوڵەتی عەراقی سەردەمی حەسـەن ئەلبەکری، سەبارەت بە هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەتی پلاندارێژیی ئەو وڵاتە بۆ داڕشتنی گەڵاڵەی پەرەسەندنی درێژخایەن قبووڵ کرد.

لەگەڵ بەجێهێشـتنی توتالیتاریسم لە چێکۆسلۆڤاکی، عەبدولڕەحمان دەرۆشـت بۆ ئـەوەی لەگەڵ ڕێژیمێکـی دیکە کار بـکات، ڕێژیمێک کە ئەویـش لـە ئازاردانـی خەڵکەکـەی خۆی کەمـی دانەدەنا. سـەرەڕای ئـەوەش، بە چوونی بۆ عەراق، عەبدولڕەحمان لە نیشـتمانەکەی خۆی واتە کوردستان و خەڵکەکەی خۆی نزیک دەبووەوە و لەوێ بارودۆخی پێویسـت بۆ خەباتی بۆ دەرەخسـا، بۆ عەبدولڕەحمان، چێکۆسلۆڤاکی سەرەڕای هەموو کێشە و ئاریشە و نەهامەتییەکانی، وڵاتێکی شارستانی دەهاتـە هەژمار، لە حاڵێکدا کە کوردەکان، خەڵکانێکی بێئەنوا، هەژار و پەرەنەسەندوو بوون و لە دواکەوتووییدا ڕاگیراو بوون.

لـە پراگ، لینا بە تەنـێ مابووەوە و دەبوو بـۆ دەرچوون لەو دۆخە نالەبـارە کـە لەبـەردەم ئـەو و کچەکانیـدا بـوو، ڕێگایەکـی گونجاو

بدۆزێتەوە.

■ دەست لەکار کێشانەوەی لێنا

کچە بچکۆلەکەی، دەبوو ساڵی داهاتوو بچێتە زانکۆ. بەڵام، ناکۆکیی نێوان لێنا و بەرپرسانی زانکۆ و ملکەچ نەبوونی لەبەرانبەریاندا، ئەو مەترسییەی هەبوو کە کاریگەریی لەسەر خوێندنی کچەکەی دابنێت. هەربۆیەش، پاش بیرکردنەوە و ڕامان لەو بابەتە، لێنا بڕیاری دا کە پێش لەوەی دەری بکەن، خۆی دەست لەکارکێشانەوەکەی ڕابگەیەنێت. ئەم بڕیارە، بەو مانایە بوو کە ئەو دەبوو بەدوای کارێکی دیکەدا بگەڕێت. عەبدولڕەحمان هێشتاش لە عەراق بوو و لەوێ کاری دەکرد. بەڵام ئەو یارمەتییە ماڵییەی کە لە لایەن ئەوەوە بە لێنا دەگەییشت، پچڕپچڕ و نابەردەوام بوو. لە ڕاستیدا، تەنیا داهاتێک کە لێنا دەیتوانی حیسابی لەسەر بکات، بریتی بوو لەو مووچەیەی کە وەری دەگرت.

بەخۆشییەوە، بەڕێوەبەری کورسیی مارکسیسم ـ لێنینیسم لە زانکۆی تکنیکی، بە نێوی ئانتۆنین خیبا (Antanin CHyba)، هاوڕێی عەبدولڕەحمان بوو. ئەو، کۆنە کۆمۆنیستێک بوو کە بە شێوەی نهێنی یارمەتیی ئەو ڕۆشنبیرانەی ئەدا کە لەسەر کارەکانیان لادرابوون بۆ ئەوەی بۆ گۆڤار و ڕۆژنامەکان بابەت بنووسن. پاشان، نووسینەکانیانی بە ناوی خۆی یان هاوڕێکانییەوە بڵاو دەکردەوە و دواتر داهاتی نووسینەکەی بۆ وەردەگرتن. ئانتۆنین بە مەبەستی بەلاڕێدا بردنی ڕێنماییەکانی باڵادەستەکانی خۆی، داهێنانی جۆراوجۆری دەکرد و لەوەیکە گاڵتەی بە نۆمانکلاتۆرەکان کە زۆربەشیان لە ناسیارەکانی خۆی بوون دەکرد، کەیف خۆش دەبوو و ئەوەش دەرخەری ئەوە بوو کە ئەو لە هەموو توێژەکان، دۆست و دوژمنی خۆی هەبوو.

ئەو بە لێنای گوت: «من ئێستاکە لە بواری ژینگەدا لقێکم کردۆتەوە. سەرپەرشتیارییەکەی لە ئەستۆی پرۆفسۆر «نۆڤی»یە Novy و تۆش جێگریی ئەوت لە ئەستۆ دەبێت». ئەو بڕیارە خێرایە، لێنای غافڵگیر کرد.

بەڵام، ئانتۆنین وەکوو ئەوەی بڕیارێکی زۆر ئاسایی و سانای دابێت خۆی پیشان دەدا. لە ڕاستیدا، پرۆفسۆر «نۆڤی»یش لە جەنگەی پاکتاو کردنەکاندا، لە پێگەی مامۆستایەتی بیرکاری بێبەش کرابوو. ئەو هیچی سەبارەت بە ژینگە نەدەزانی و لێناش لەو کەمتری دەزانی. سەرەڕای ئەوە، ئانتۆنین بە هێنانەوەی شێروڕێوییەکی زۆر، ئەو پۆستەی بە تایبەتی بۆ پرۆفسۆر نۆڤی داتاشیبوو و بەم چەشنە، پێکهاتەی لقێکی نوێی بنیات نا. ئەو ڕێگەچارە گەپچاڕ و سەیروسەمەرەیە، دەیتوانی بۆ هەرسێکیان کێشەخولقێن بێت. بەڵام لەوکاتەدا، ئەوە بەجۆرێک مل ڕانەکێشان بۆ خواستە کافکاییەکانی ڕێژیم لە بواری تەمبێ کردن و سزادانا بوو.

■ هەڵبژێرانی عەبدولڕەحمان بە سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لەوکاتەوە کە ئەرتەشی شا لە ساڵی ١٩٦٨دا، ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی لەناو بردبوو، ئەو حیزبە زۆر لاواز ببوو و بەنیوەگیانی درێژەی بە بوونی خۆی دەدا. ساڵەکانی ١٩٧٤-١٩٧٠، عەبدولڕەحمان، هاوکات کە لە وەزارەتخانەی پلاندارێژیی عەراق کاری دەکرد، بە هاوکاریی جەماعەتێکی دیکە لە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، توانیبووی، ڕێکخراوێک بە پێکهاتەیەکی سیاسیی تۆکمە وەڕێبخاتەوە و بەرنامە سیاسییەکەی دابڕێژێت. ساڵی ١٩٧١، لە سێهەمین کۆنفرانسی حیزبدا، بۆ بەدەستەوەگرتنی پۆستی سکرتێری گشتی پێشنیار کرابوو. پاش دوو ساڵ، کۆنگرەی سێهەمی حیزب گیرا. لەم کۆنگرەیەدا، عەبدولڕەحمان وەکوو سکرتێری گشتی حیزب هەڵبژێردرا و لەوکاتەوە تا کاتی مەرگەکەی، لە ڕەوتی هەموو کۆنگرەکانی حیزبی دێموکراتدا، عەبدولڕەحمان بۆ پۆستی سکرتێری گشتی هەڵدەبژێردرایەوە.

پاش ئەو کۆنگرە مێژووییە، عەبدولڕەحمان داوای لە لێنا کرد بێت

بۆ بەغا. ئەو دەیویست سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەی لەگەڵ بکات. ئەوان لە یەکێک لە دوورگەکانی دیجلە پیاسەیان دەکرد. هەوا دڵڕفێن بوو. خۆرەتاو زەویی گەرم کردبوو و لێنا لە بن پێی خۆیدا هەستی بە هێزی سروشت دەکرد. عەبدولڕەحمان باسی شکستی حیزب لە پێنج ساڵ لەوەبەر، باسی «سلێمان»ی دەکرد کە لە ماوەی ژیان و مانەوی نهێنی لە تاران ناسیبووی و هەروەها باسی ئەو ساڵە تووش و دژوارانەی دەکرد کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێیپەڕاندبوون. باسی هەوڵەکانی خۆی دەکرد لە ماوەی سێ ساڵی ڕابردوودا لە بواری نۆژەنکردنەوە، چاکسازی، زیندوو کردنەوە و تۆکمە کردنی ئەو حیزبەدا.

پاشان، وەک ئەوەی تا ئەو کاتە هیچی نەکردبێت، پرسیاری لە لێنا کرد کە ئایا لە ڕەوتی ئەو خەباتەدا یارمەتی دەدات؟

لێناش لە وەڵامدا بە پرسیارەوە وەڵامی دایەوە: «مەگین من تا ئێستا یارمەتیم نەکردووی؟» لە ڕاستیدا، پرسیارەکەی عەبدولڕەحمان لە دڵی لێنا گران هاتبوو و حەپەساندبووی. هەڵێنجانی ئەو لەو پرسیارەی مێردەکەی ئەوە بوو کە تا ئەو کاتە هەرچی کردووە، لە لایەن هاوسەرەکەیەوە فەرامۆش کراوە.

پاشان عەبدولڕەحمان بەردەوام بوو: «من بۆ سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکرات هەڵبژێردراوم. لەمەبەدوا، هەم بەرپرسایەتیم مەزنتر دەبێت و هەم پێویستە زیاتر کار بکەم.»

هەواڵەکە، هەواڵێکی گرینگ بوو، بەڵام لێنا، لە مێشکی خۆیدا بیری لە پێگەی خۆی وەکوو هاوسەری ڕێبەری حیزبێکی نایاسایی و ئەرکە پەیوەندیدارەکانی دەکردەوە! لە لایەکەوە دەیبینی کە هاوسەرەکەی زۆر خۆشحاڵە و شانازی بە پێگەکەیەوە دەکات و لە لایەکی دیکەشەوە، نەیدەزانی چلۆن پیرۆزبایی لە هاوسەرەکەی بکات. هەربۆیەش، بە بێ ئەوەی وشەیەک بە زاریدا بێت، هاوسەرەکەی ماچ کرد.

عەبدولڕەحمان: «وادیارە پێگەی مێردەکەت، هیچ بایەخێکی بۆ تۆ

نییە!»

لێنــا: «بەهیــچ شــێوەیەک وا نییە! تەنیــا ڕێگەم پێبدە تــا بتوانم ئەو هەواڵەی پێت داوم لای خۆم هەڵبتاوێنم».

لێنا زیاتر لە بیســت ســاڵ بــوو لەگەڵ کوردەکاندا بــوو. ئیتر وەکوو ئەوانــی لێهاتبــوو و خۆی بــە ئەندامێکی ئەوان دەزانــی. جگە لەوەش، مەگیــن خــودی لێنا لە بەرەی ئەو چێک ـ ئاڵمانییانــە نەبوو کە لە کاتی خۆیدا وەکوو کوردەکان بێئەنوا و چەوساوە بوون!ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئێســتا، بەدوور لە ناوەندی خەبات، لە پراگ دەژیا. کچەکانیشــی کە گــەورە ببوون، هەر لەو شــارەدا دەژیان. هەرچەنــد کە کچەکان وردە وردە لــە لێنــا دوور دەکەوتنــەوە، بــەڵام لێنــا بڕوای بــەوە هەبوو کە سەرەڕای گەورە بوونیان، هێشتاش پێویستیان بەو هەبوو. هەربۆیەش بــۆ جارێکی دیکەش لێنا لە نێــوان دوو بژاردەدا مایەوە و دوودڵ بوو. یەکیــان بە ســوود بوون بــۆ نەتەوەیەک کە زۆری خۆشدەویســتن و ئەوی دیکەشیان مانەوە لەگەڵ کچەکانی بوو.

لێنــا ڕووی لە عەبدولڕەحمان کرد و پرســیاری لێکــرد: «منداڵەکان چییــان لێ بەســەر دێــت؟» لێنا دەیویســت بزانێت کــە مێردەکەی لەو بوارەدا چ پێشــبینییەکی کردووە. وەڵامی مێردەکەی ئەوە بوو: «ئەوان ئیتر گەورە بوون و دەتوانن لەسەر پێی خۆیان بوەستن».

لێنا: «پێویستە قسەیان لەگەڵ بکەیت. گرینگیی پلە نوێیەکەی خۆت و هەروەها ئەو بەرپرســایەتییەی بەو بۆنەوە دەکەوێتە ئەســتۆت، بۆیان ڕوون بکەوە. ئەوسا ئەوان باشتر لە ژیانی خۆیان تێدەگەن، ئەو ژیانەی کــە زۆربەی کاتەکان بە هۆی نهێنی پارێزیی و چالاکییە زەروورەکانی ئێمــەوە لێیان ئاڵۆز بــووە. ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەیکە زیاتر شــانازیت پێــوە بکەن و ڕەنگیشــە یارمەتییان بدات تا ســاناتر لــە دڵەڕاوکێکانی تایبەت بــە تەمەنیان ڕزگاریان بێت. ڕەنگــە یارمەتیمان بدەن، تەنانەت ئەگەر تەنیا بە تێگەیشتن لە ئێمە بێت.»

بەڵام شتێکی ئەوتۆ هەرگیز جێبەجێ نەدەکرا. چونکە بەرزبوونەوەی

پلەی ئەو بۆ سـکرتێری گشـتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، دەبوو بە تەواوی بە نهێنی بمایەتەوە. هیچ کەس، تەنانەت منداڵەکانیشی نەدەبوو لێی ئاگادار بنەوە.

ئەمجارەیـان، مانـەوەی لێنـا لە بەغا گەشـت و گـوزاری پێوە بوو. شـوێنگەلێکیان بینـی بە ناوی سـیحراوییەوە، وەکوو: سـەمرە، ئەبوو دۆلف، ناسیڕییە، ئوور، لاگات ـ وارکا لە باشووری بەغا، لە باکووریش دەربەندیخان، سلێمانی، مووسڵ، ئەربیل، نەینەوا، نەمروود، هاترا و...یان بینی و سەردانی بەنداوی دووکان و زەریاچەی حەبانییەیان کرد. بابل و دەروازەی تیسـفوونیان بینی.. لە بازاڕە جۆراوجۆرەکاندا پیاسـەیان کرد. سەردانی مۆزەخانەی بەغایان کرد و کەلەپوورە دۆزراوەکانی بن زەوییان بینی. سەیری شانازییەکانی بەینولنەهرەینی کۆن و هەموو ئەو شتانەیان کرد کە ئەم ناوچەیە بە دونیای بەخشیبوو..

پاشـان لێنا بە تۆشەبەرەیەک لە ناسینە نوێیەکان، ئاگادار لە ڕازێکی گەورە و سەرێکی تەژی لە پرسیاری بێوەڵام گەڕایەوە بۆ پراگ.

پاش سـاڵێک، عەبدولڕەحمان لە بەغا گەڕایەوە و دەستی کردەوە بە وانە گوتن لە قوتابخانەی باڵای زانستە ئابوورییەکان. لەوە بەدوا، ئەو، پەیوەندییە هاوشـێوەخواز و هاوتەرازکەرەوە باوەکانی نێو زانکۆکانی بـە زەحمەت پێ تەحەموول دەکرا. بەڵام لـەو ڕووەوە کە دیپلۆماتێکی کارامـە بوو، پەیـڕەوی لێدەکردن و لەگـەڵ هاوکارەکانی و هەروەها بەرپرسـانی ئیداریـی دەوڵـەت پەیوەندیی باشـی دەگـرت و بە هۆی بیرتیـژی، ڕووخۆش بوون و زانسـتی خۆی، سـەرنجی خەڵکی بۆلای خۆی ڕادەکێشـا و هەموو ڕێزیان لێ دەگرت. لەگەڵ ئەوەشدا، لە باری فیکرییـەوە، لەگەڵ بابەتی هاوشـێوەخوازی ناکۆک بوو. ئەو بە باشـی ئاگاداری بەرپرسایەتییە گەورەکەی خۆی بوو کە ڕزگاریی نەتەوەکەی بوو لە چەوسانەوە و سووکایەتی پێکردن. ئەوەش بە گۆڕینی ڕێژیمی دیکتاتۆری پاشـایەتی لە ئێراندا مسـۆگەر دەبوو. هەروەها پێویسـتی بـەوە هەبـوو کە لەوەبـەدوا، لە هەرشـتێک کـە بازنـەی بۆچوون و

چالاکییەکانی بەرتەسک دەکردەوە، خۆی بەدوور بگرێت. لەو ڕووەوە، ڕێژیمی چێکۆسلۆڤاکی بۆ ئەو دەست و پێ گیر بوو. جگەلەوەش، بە شاراوەیی مانەوەی پلەی سکرتێری گشتیش، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەسەر سووک کردنی ئەرکەکانی نەبوو.

■ یاساغ بوونی مانەوە لە چێکۆسلۆڤاکی

لە مانگی فێڤرییەی ١٩٧٦دا، عەبدولڕەحمان بانگهێشتێکی لە لایەن نووسینگەی پۆلیسی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان لە پراگ بەدەست گەییشت. لە گەڕانەوەدا لە نووسینگەکە، زۆر بە کورتی گوتی: «مۆڵەتی یەک مانگیان پێ داوم کە خاکی چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵم». ئەو ڕستەیەی بە بێ هیچ شی کردنەوەیەک گوت.

لێنا: «بۆچی؟ مەگەر چی ڕوویداوە؟ تۆ بەنیازی چی بکەیت؟»

عەبدولڕەحمان کە زۆریش تووڕە بوو، وەڵامی دایەوە: «هیچ، چێکۆسلۆڤاکی بەجێدەهێڵم.»

لێنا: «ئەی من و منداڵەکان دەبێ چی بکەین؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامێکی پێ نەبوو و تەنیا شانی هەڵتەکاند. ئەو دەرکردنە، دەیتوانی چ کاریگەرییەک لەسەر داهاتووی ئەندامانی بنەماڵەکەیان دابنێت؟

بۆ بەخۆدا هاتنەوە و ئاسایی بوونەوە، لێنا پێویستی بە کات بوو.

ئەو هەواڵە، هیچی باشی لێ شین نەدەبوو. عەبدولڕەحمان کاتی بە فیڕۆ نەدا. پێنج ڕۆژ پاش هەواڵی دەرکردنیان لە لایەن پۆلیسەوە، بە جانتایەکی سووکەڵەوە ڕێگەی پاریسی گرتەبەر. کاتی سواربوونی لە شەمەندەفەرەکە بە لێنای گوت: «شتومەکی دیکەم بە پۆست بۆ بنێرە».

نیگەرانییەکانی لێنا سەبارەت بە بنەماڵەکەی سەری هەڵدەدایەوە. مینا کە لەو کاتەدا ٢٣ساڵ تەمەنی بوو و سەردەمی گەنجییەتی خۆی بە ئاڵۆزی بردبووەسەر، دواجار خۆی بۆ وەرگرتنی دیپلۆم ئامادە دەکرد.

هیوا ٢١ساڵی بوو و لە زانکۆی براتیسلاوا، سەرقاڵی خوێندنی ئابووری بوو. ئەوان لە بەرانبەر ئەو دۆخەدا چ هەڵوێستێکیان دەبوو و ئایا مافی ئەوەیان پێدەدرا خوێندنەکەیان تەواو بکەن؟

پاش سێ مانگ، لینیاش لە هەمان نووسینگەی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان بانگهێشتی بۆ هات. ئەمجارەیان ئەو کارمەندەی کە هەمیشە بە کاروباری ئەماندا ڕادەگەییشت و هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیانی دەناسی لەوێ نەبوو. پۆلیسێکی نەناسراوی لێ بوو. پۆلیسەکە پیاوێکی کورتەباڵا، گەڕاوە و بە ڕواڵەت ڕووخۆش بوو، بە لینای ڕاگەیاند: «خاتوون، مۆڵەتی مانەوەی بەڕێزتان و کچەکانتان چیدیکە نوێ ناکرێتەوە و هەربۆیەش داواتان لێدەکەین کۆماری چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵن».

ئەو پیاوە پۆلیسە، لە ڕاستیدا نوێنەری دەسەڵاتی سیستمێکی سیاسی بوو، سیستمێک کە هاوکات لەگەڵ ئارام بوونەکەی، لە دەسەڵات و هێزی خۆی دڵنیا بوو. لینا وەک کارەبا لێی دابێت، چەند ساتێک بێخوست مایەوە. پاش ئەوەی مێشکی کەوتەوە کار و هێزێکی بە بەردا هاتەوە، بە ئەدەب و ڕێزەوە گوتی: «وابزانم خراپ تێگەیشتنێک لە ئارادایە». هەرچەند دەیزانی هیچ خراپ تێگەیشتنێک لەئارادا نییە.

پیاوە پۆلیسەکە، وتەکەی خۆی دووپات کردەوە.

لینا: «کەواتە، داوا دەکەم لە بەڕێزتان، نامەی دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتە بە نووسراوە بدەنە دەستمان.»

دیارە لینا باش دەیزانی کە ئەو ڕێژیمە، هیچ بەڵگەنامەیەکی نووسراو سەبارەت بە کارکرد و هەڵسوکەوتی خۆی بە نیسبەت خەڵکەوە نادات بە دەستەوە و پاشانیش گوتی: «بە بێ بەڵگەنامەی نووسراو، من لەم وڵاتە ناڕۆمە دەرەوە. لە بیریشی بکەن کە من هاتوومەتە ئێرە و وای دابنێن کە من وەڵامی بانگهێشتەکەتانم نەداوەتەوە. ئێمە هیچی خراپمان نەکردووە. جگە لەوەش، تا ئەم کاتە، تەنانەت هۆکاری دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتەتان پێنەگوتووین.»

پیـاوی پۆلیـس: «ئەگەر بێتـاوان بوونایە، دەوڵەتـی کۆماری دەری نەدەکردن!»

لێنا: «ئەم تاوانە کامەیە، هاوڕێ؟»

شـێوازی ئاخاوتنەکان ڕوویان لە توورەیی نابوو. لێنا، بە ئەنقەسـت وشەی «هاوڕێ»ی بە شێوەیەکی مانادار بەکار هێنا و گوتی: «ئەزانی چی دەکەین، هاوڕێ؟ هەر ئێسـتا من لە نووسینگەکەی بەڕێزت دەچمە دەرەوە. چـاوەڕێ دەکـەم هەتـا نامـەی فەرمیی ئێوە سـەبارەت بەم دەرکردنە و ڕوونکردنەوەی پێویست لەو بارەوە بگاتە دەستم. تا کاتی وەرگرتنی ئەو نامەیە، ئێمە یەکترمان نەبینیوە!»

پیـاوی پۆلیس: «هەر بیریشـی لێ مەکەوە! کاتێـک بڕیارێک دراوە، ئێوە ناچارن ملکەچی بن. ئەم گاڵتەجارییەش لەگەڵ من ببڕێنەوە خانم، خۆیشت باش دەزانی هیچ سوودی نییە!»

لێنـا کـە لە هەموو ئـەو ماوەیەدا بە پێوە وەسـتابوو، لەپڕ هەسـتی بـە ماندوویەتی کـرد. هەربۆیـەش کورسـیەکی هەڵگـرت و بەرانبەر بەردەنگەکەی داینا و لەسـەری دانیشـت. لە ڕاسـتیدا، لێنـا پێوە ببوو. هەربۆیەش بەردەوام بوو و گوتی: «ئەگەر پێویست بکات دەڕۆم بەڵام بـە تەنـێ. ئێوە مافی ئەوە بـە کچەکانم دەدەن کـە خوێندنەکەیان لێرە تەواو بکەن. ئەوان بێتاوانن و ئێوەش باش دەزانن!»

پیـاوە پۆلیسـەکە هاتە قسـە و گوتی: «تۆ ناچـارم دەکەیت وتەکانم دووپات بکەمەوە. بە هێچ شێوەیەک، نە تۆ و نە کچەکانت، ناتوانن لێرە بمێننەوە. هەرسێکتان دەبێ ئێرە بەجێبهێڵن.»

ئەو سەرلەنوێ بە ئارامی و ئەرخایەن قسەی دەکرد. لێنا هیچی دیکەی لەدەسـت نەدەهات. هەربۆیەش سەرلەنوێ سـەبارەت بە نووسراوەی دەرکردنەکەیان و ڕوونکردنـەوە لەو پەیوەندییەدا پێداگریی کردەوە و گوتی کە لەغەیری ئەوەدا، ئەوان بۆهیچ کوێ ناڕۆن.

ئـەو پیـاوە کـە لـە سـەرەتای گفتوگۆکەیانـدا، زۆر شارسـتانیانە هەڵسوکەوتی دەکرد، لە جێی خۆی هەستا و بەدەنگی بەرز دەستی کرد

بە قسە کردن. چیدیکە تاقەتی ئەو ژنە و پێداگرییەکانی نەمابوو، گوتی: «چ بمێننەوە و چ لەم وڵاتە بڕۆن، هیچ جیاوازییەکی بۆ من نییە. ئەگەر ملکەچ نەبن، لە کاتی دیاریکراودا، ئێمە دێین و تا سنوور دەتانبەین. ئەوسا بەڕێزت دەبێ بە تەنێ ئیش و کارەکانت تێپەڕێنیت».

لێنا: «کەواتە، بۆچی بۆ بڕیارێکی وەها گرینگ، خۆتان لە دانی نووسراوە دەبوێرن؟ بۆچی بە بێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک، ئەمرمان پێدەکەن لەم وڵاتە بڕۆین؟ چلۆن چاوەڕوانمان لێدەکەن کە بە بێ هیچ نووسراوەیەک، ملکەچی بەجێهێشتنی وڵات بین؟»

ئەمجارەیان ئەو هاوڕێیە، بەڕاستی تووڕە بوو. تا ئەو کاتە، زۆر شارەزایانە بە چێکی قسەی دەکرد. بەڵام، تووڕەییە لەڕادەبەدەرەکەی، بووە هۆی دەرکەوتنی شێوەزارە خەستە ڕووسییەکەی، واتە زمانە دایکییەکەی. ئەو لە ڕاستیدا، «ڕاوێژکار»ێکی خەڵکی سۆڤییەت بوو.

بابەتەکە جیدی بوو. «ڕاوێژکار»ەکانی سۆڤییەت تەنیا لە بابەتە «جیددی و هەستیار»ەکاندا لە باتی مەئموورە پلە نزم و بوروکراتە چێکییەکان کارەکانیان تێدەپەڕاند. تا ئەو کاتە، لێنا پێی وابوو کە موستەشارەکانی سۆڤییەت لە سێبەردا ماونەتەوە و تەنیا لە پشتەوەی کاربەدەستە باڵاکانی ڕێژیم ڕۆڵ دەگێڕن، بە پێچەوانەوە، ئەوە کاربەدەستە مل ئەستوورەکانی ڕێژیم بوون کە ئەو کارانەی کە سۆڤییەتەکان بە مەبەستی ئاگادار نەبوونەوەی ڕای گشتی لە دەستتێوەردانیان لە کاروباری وڵات، خۆیان نەیاندەویست ئەنجامی بدەن، لە بری ئەوان ئەنجامیان دەدا. بەڵام بەهۆی ئەم پێشهاتەوە، لێنا تێگەیی کە لەهەڵەدا بووە.

لێنا بە زەینی ئاڵۆز و شپرزەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس هاتە دەرەوە. ئەو کەسی نەبوو تا ئەوەی بەسەری هاتبووی بۆ بگێڕێتەوە. کچە گەورەکەی خۆی بۆ تێپەڕاندنی دیپلۆم و کچە بچووکەکەشی بۆ دانی تاقیکردنەوەکانی زانکۆ ئامادە دەکرد. هەربۆیەش، نەیدەویست بە هەواڵی دەرکردنەکەیان تووشی شۆکیان بکات. بەڵام شاردنەوەی

ڕازێک بەو قورساییە و هەڵسوکەوت کردن بە شێوەیەک کە وەک بڵێی هیچ ڕووی نەدابێت، بەڕاستی کارێکی قورس و دژوار بوو!

پاش هاتنە دەرەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس، لێنا ماوەیەک بە پێ ڕۆشت. پیاسە کردن شێوازێک بوو کە بۆ بەخۆدا هاتنەوە و لادانی بەربەستەکان کەڵکی لێوەردەگرت.

هەرچۆنێک بێت، ئەو ناچار بوو نیشتمانەکەی بەجێبهێڵێت.

پێویستە ئەو ڕاستییە لەبەرچاو بگرین کە دۆخی لێنا، دۆخێکی سەیر و سەمەرە بوو. بە پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ ئێرانییەک، لێنا شوناسی نەتەوەیی خۆی لەدەست دابوو و ناچار کرابوو شوناسێکی نەتەوەیی دیکە وەربگرێت (ئەوە دەرئەنجامی ئەو ڕێکەوتننامەیە بوو لە ساڵی ١٩٥٠دا، لە نێوان ئێران و چێکۆسلۆڤاکی دا واژۆ کرابوو) و پاش گەڕانەوەشی بۆ نیشتمانەکەی خۆی، نەیتوانیبوو شوناسی نەتەوەیی خۆی وەربگرێتەوە. هەربۆیەش، لەو وڵاتەدا وەکوو بیانییەک دەژیا و ئێستاش، لە وڵاتەکەی خۆی دەرکرابوو.

لێنا هەرچی دەکرد بۆی قووت نەدەچوو کە لە وڵاتەکەی خۆی دەرکراوە. ئەو وڵاتە، وڵاتی زێدی بوو. لەوێ بوو کە عەشقە گەورەکەی ژیانی ناسیبوو و یەکەمین کچیشی هەر لەوێ لەدایک ببوو. لەوێ خوێندنی تەواو کردبوو و دواتریش وانەی گوتبووەوە. ئەو هەم ئیشەکەی خۆشدەویست و هەم خوێندکارەکانی. هاوڕێکانی لەوێ بوون. لە ناخەوە شاری پراگی خۆشدەویست. هەموو کۆڵان و پەسیوەکانی، تایبەت بووایەن یان نە، بینا مێژوویییەکانی، گوزەرگا ناوبرەکانی، شارە کۆنەکەی بە میعماریی شێوازی گوتیکیەوە، بینا گۆ شکڵەکانی و سەرداوە ژێر زەوینییەکانی و هەروەها مێژووەکەی، کە دەکرا لە ڕووی شێوازە جیاوازەکانی میعمارییەکەیەوە پێیبزانرێت، هەمووی بە تەواوی دەناسی. ئەو چیدیکە نەیدەتوانی پەیوەندی بەو سەرچاوە نهێنییانەوە بگرێت کە زانیاریی متمانەپێکراویان پێدەدا، سەبارەت بە دۆخی وڵاتە داگیرکراوەکەی. ئەو کوتوپڕ هەستی بە هەموو ئەم شتە

گرینگانە کرد، ئەو شتانەی پێشتر بیری لێ نەکردبوونەوە.

لێنـــا، ئەم هەواڵە ناخۆشـــەی لـــە ڕێی تەلەفۆنەوە بـــە عەبدولڕەحمان ڕاگەیاند. عەبدولڕەحمان ئەمجارەشیان بە گاڵتەیەک بەرانبەر بەو هەواڵە هەڵوێســـتی گرت (ڕەنگە بەو شـــێوەیە دەیویســـت هەنـــدێ لەبارگرانیی سەرشانی لێنا سووک بکات؟): دەبینی! ئێستا، ئەگەر حەزیشت لێ نەبێ، مەجبووری بێیت بۆلای من!»

کچەکانـــی دەبـــوو بـــڕۆن بۆ ســـۆئێد. لێنـــا لە نێـــوان دوو بـــژاردەدا مابـــووەوە. لەگەڵ کچەکانی بڕوات بۆ ســـۆئێد یان بچێت بۆ فەرانســـە بـــۆلای عەبدولڕەحمان؟ هەڵبژاردنێکی قـــورس و تەنانەت بەئازار بوو. ئەوەی لێنا پێش لە هەموو شـــتێک لە ناخی دڵیەوە دەیویســـت، پێکەوە بوونی هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیان لە یەک شوێن بوو.

لێنـــا، کە دەنگی زایەڵەیەکـــی بەرزی پەیدا کردبـــوو، گوتی: «دەتوانم لەگەڵ کچەکانم بڕۆم بۆ سۆئێد».

عەبدولڕحمـــان: «وازیان لێ بێنە با بۆخۆیان بژین. ئەوان ئیتر منداڵ نین. لای ئەوان ناتوانی خۆشی ڕابوێری. بەڵام لێرە گەلێک کار هەیە کە کەس وەک تۆ دەرەقەتیان نایە. منیش لێرەم، دەبینی، هەموو شتێک باش دەبێت. ئێمە یەکترمان خۆشـــدەوێت و پێکەوەش پیر دەبین. بەهەرحاڵ، ئەگەر لەگەڵ منداڵەکانیش بڕۆیت، دواجار ئەوان ڕۆژێک بەجێت دەهێڵن و تۆ بە تەنێ دەمێنییەوە».

لێنـــا مێردەکەی هەڵبژارد و بڕیاریدا بـــڕوات بۆ پاریس کە بە وتەی هاوسەرەکەی، لەوێ پێویستیان پێی هەبوو.

هەنـــدێ لە منداڵەکان، شـــانازی بە دایک و بابیانـــەوە دەکەن. خەبات و ورەبەرزییـــان و هەروەهـــا ڕابوونیـــان بۆ دەســـتەبەرکردنی ئامانجە بەرزەکانیـــان دەبێتە هـــۆی فەخریان. بە پێچەوانەشـــەوە منداڵگەلێکیش هـــەن کـــە لێکدانەوەیـــان ئەوەیـــە کە خەبـــات و ماندووبوونـــی دایک و بابیـــان، بووەتە هۆی ئازار و خەســـار گەیاندن بـــەوان. کچەکانی لێنا و عەبدولڕەحمان لەم دەستە بوون. ئەوان، جگە لەو «تێکهەڵچوونەی لە

نێوان بەرەکان» دا هەیە و گرفتی هەموو گەنجەکانە، هۆکاری گونجاوی خۆشـیان هەبـوو: هەرچەند ئەوان لـەو چەرمەسـەرییانەی تا تەمەنی شـەش ساڵ بەسەریاندا هاتبوو، شتێکی ئەوتۆیان لەبیر نەمابوو، بەڵام ئـەو نەهامەتییانە لە نەسـتی ئەواندا کاریگەریـی زۆری دانابوو: ژیانی نهێنـی درێژخایـەن لە تاران و بەغا کە ببـووە هۆی بێبەش بوونیان لە هەموو ئەو شتانەی لە ژیانی منداڵێکدا پێویستن، ببووە دڵگرانییان. هەر بەو هۆیەشەوە، زۆر دڵیان بە دایکیان خۆش نەبوو.

سەرەڕای ئەوەش، لینا پێش بەجێهێشتنی چێکۆسلۆڤاکی، دەیویست لە هۆکاری دەرکردنەکەیان ئاگادار بێت. لە بەڕێوەبەرایەتیی پێراگەیشـتن بـە کاروبـاری بیانییەکانەوە، ناردیـان بۆ کومیتـەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیست. لەوێ، کەس ئاگای لەو بابەتە نەبوو. دیارە ئەوە، ئەو شتە بـوو کە ئەوان دەیانگوت. بەڵام لینـا دەیزانی کە ئەوان هەم لەو بابەتە ئـاگادارن و هەم باش دەزانن کـە لیناش دەزانێ کە ئەوان ئاگادارن. لە کومیتەی ناوەندیشەوە ناردیان بۆ وەزارەتی ناوخۆ. لەوێش سەرەڕای دیاریکردنی چەندین ڕێکەوتی چاوپێکەوتن لە ڕێی تەلەفۆنەوە، هەرگیز لینایان نەبینی.

لـە ڕاسـتیدا، کارەکـە ببووە بێنەوبـەرە و یاری پێکردن. بـەڵام لینا، سـەرەڕای ئـەوەش کە دەیزانی هیـچ وەڵامێک وەرناگرێتەوە، لەسـەر بڕیارەکەی خۆی پێداگر و سوور بوو و نەیدەتوانی پێشی خۆی بگرێت و لەگـەڵ ئەوەشـدا کـە هەڵسوکەوتـی مەئمموورەکان، بـە درۆ کردن و ئـاکاری لووتبەرزانەیانـەوە بـە جۆرێک سـووکایەتی پێکردن بوو بەرانبەری، لە هاتوچۆ لە نێوان ئەو سـێ دامـەزراوەدا، کۆڵی نەدەدا. حـەزی دەکـرد لێیان بدات، هـاوار بکات و بقیژێنـێ و بەوجۆرە خۆی سـوکنایی بێـت. بەڵام دەشـیزانی کە تەنانەت ئـەوەش دادێک بە حاڵی نادات!

جگەلـەوەش، ئەو دەبوو هەوڵی چارەسـەر کردنـی هەندێ گرفت و کێشـەی دیکەش بـدات کە هەندێکیـان هەر چاریان نەدەهـات، کاتێکی

وایشی بەدەستەوە نەمابوو و زەمەن بە خێرایی تێدەپەڕی. ئەمجارەش دەبوو بە تەنێ شان بداتە بەریان و دەرەقەتیان بێت.

ڕێژیمـی کۆمۆنیسـت دەری کـەردن، بەڵام دەستبەسـەری نەکردن، تەنانـەت ڕێـی پێدان کەل و پەلەکانیشـیان لەگەڵ خۆیـان بەرن. دیارە ئەگـەر لە دەرەوەی بابەتەکەوە سـەیری بکەیـن، دەتوانین بگەینە ئەو دەرئەنجامەی کە، لەو ڕووەوە کە ئەوان شـارۆمەندی چێکۆسـلۆڤاکی نەبـوون، ڕێژیـم بـە شـێوەیەکی «شارسـتانییانە» لـە کـۆڵ خـۆی کردبوونـەوە. بە بێ هیچ ئـازار و ئەزیەتێک ڕێگەیان دا عەبدولڕەحمان و هەردوو کچەکەی بڕۆنە دەرەوە. بەڵام لێنا کە دوا کەس بوو، دەبوو کاروبارە ئیدارییەکان ڕاپەڕێنێت و بە تەنێ لەگەڵ دام ودەزگای ئیداریی چەوسێنەر و ڕووهەڵماڵراودا ڕووبەڕوو بێتەوە.

هاوڕێکانـی لێنـا، کەسـانێکی زۆر دڵسـۆز بـوون و هەوڵیـان دەدا یارمەتی بدەن و ئەوەش دەبووە هۆی دڵخۆشـی لێنا. بەڵام بە گشـتی کەشـی وڵاتەکە لێنای وەڕەز کردبـوو و وەک دەڵێن «نەهامەتی خۆی خـراپ نییـە، قۆرتەکانی خراپن» مامە فرانتس، مێـردی پووری لێناش لـەو کاتـەدا مرد و لـەوە بەدوا، پـوورە زێدێنکا دەبوو بـە تەنێ بژی. لێناش بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی چەرمەسەریی پووری، نەیوێرابوو باسی چارەڕەشـییەکانی خۆی بۆ بکات. دوو ساڵ پاش ئەوەی بە تەواوی لە پاریـس جێگر بوون، لێنا ڕاسـتیی کۆچەکەیانی بۆ پـووری باس کرد. بـە ماوەیەکـی کەم پـاش ئەوە، پـووری لێناش کۆچی دوایـی کرد. بە وتەی دوکتورەکان، هیچ نەخۆشـییەکی نەبـوو و هەرگیزیش هۆکاری مردنەکەی ڕوون نەبووەوە. بەڵام لێنا دەیزانی هۆکاری مردنی پووری بێهیوایـی و ناهومێـدی لە ژیان بوو و ئەو چیدیکە نەیدەویسـت بژی. ئـەو لە درۆ و شـاردنەوەی ڕاسـتییەکان بێزار بوو و خوشـکەزاکەی وەکوو دوایین کەس کە خۆشیدەویسـت و حیسـابی لەسـەر دەکرد، درۆی لەگەڵ کردبوو. لێنا ببووە هۆی ناهومێدیی ئەو.

مینا، بە سـەرکەوتووییەوە بەکالۆریۆسەکەی وەرگرت. کاتێکیش لێنا

باسی دەرکردنەکەیانی بۆکچەکەی کرد، مینا هیچی نەگوت. چەمەدانەکانی پێچایـەوە و لەگـەڵ کۆمەڵێکی زۆر لە هاوڕێکانـی کە بۆ بەڕێ کردنی هاتبوون، چوو بۆ وێستگەی شەمەندەفەر. لەو کاتەدا کە شەمەندەفەرەکە ئامادەی بەڕێ کەوتن دەبوو، مینا لە بەرهەیوانە بچووکەکەی ڤاگۆنەکە ڕاوەسـتابوو و بە ڕوانینێکی وشک و بێ هەسـتەوە سەیری دەکردن، وەک بڵێی ئیتر نایانبینێت. لێناش بە چاوی فرمێسـکاوییەوە دەستەکانی بۆ ماڵئاوایی ڕادەوەشـاند و سەیری دوورکەوتنەوەی کچەکەی دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد : بڵێی کەی بێت کە جارێکی دیکەش یەکتر ببیننەوە؟

هیوا هێشـتاش لە براتیسلاوا مابووەوە و سەرقاڵی تاقیکردنەوەکانی سـاڵی دووهەمی زانکۆ بوو لە بـواری ئابووریدا. ئەویش پاش ئەوەی بـە سـەرکەوتووییەوە تاقیکردنەوەکانی تێپەڕاند، گەڕایـەوە بۆ پراگ. لە براتیسـلاوا شـێتانە عاشـقی پیاوێکی ئۆسـلۆڤاکیایی ببوو بە ناوی ئالێکسـاندێر کە بە شانیۆ (SHanyo) بەناوبانگ بوو. هیوا ئەوی وەکوو پیاوێکی هەڵکەوتوو، سـێ سـاڵان، ڕاسـتگۆ و خاوەنی گەلێک سیفەتی جوانی دیکە کە سروشت پێی بەخشیوە ناساندبوو. بڕیار وابوو شانیۆ بێت بۆ پراگ.

لێنا چاوەڕوانی دەکرد کە شانیۆ خوازبێنی لە هیوا بکات. بەڵام کاتێک شـانیۆ هات و خۆی پێ ناساندن، گەلێک جیاواز بوو لەو شتەی لێنا لە مێشـکی خۆیدا وێنای کردبوو. پیاوێکی تەمەن چل سـاڵ، زەبەلاح و تا ڕادەیـەک کورتەبـاڵا و بە ڕواڵەتیدا دیار بوو کە ورزشـی لەش جوانی دەکات. هێشـتا لێنـا خوڵکی نەکردبـوو بچێتە ژوورەوە، ئـەو لە پڕ بە لووتبەرزییەوە دەسـتی کرد بە گوتنی زنجیرە زانیارییەک سەبارەت بە چالاکییەکانی خۆی، کە هەرئەوەش لێنای تووشی گومان و دوو دڵی کرد. بەهەرحاڵ، ئەو کەسە نەبوو کە لێنا لە مێشکی خۆیدا وەکوو هاوسەری داهاتووی هیوا لەبەرچاوی گرتبوو. شانیۆ تەنانەت خوازبێنیشی لە هیوا نەکـرد. ئەو بابەتـە گەلێک لێنای کەیف خۆش کـرد و ئارامی کردەوە.

هیـوا هیــچ کام لەو عەیبانەی شــانیۆی نەبینیبوو. ئەو تەنیا ٢١ ســاڵی تەمــەن بوو. دەڵێن عەشــق چــاوی مرۆڤ کوێــر دەکات! لینا داوای لە هاوڕێکانی کرد ســەبارەت بە شــانیۆ زانیاری کۆبکەنەوە. بەم چەشنە، لینا ئاگادار کرایەوە کە شانیۆ کارمەندی شیرکەتێکی ئۆسلۆڤاکیاییە کە دەرمان دروســت دەکەن و هەرگیزیش ناچێتە ســەر کارەکەی. دواجار لێکۆڵینــەوەکان ســەریان لە وەزارەتی ناوخــۆ دەرهێنا و دەرکەوت کە شانیۆ، یەکێک لە مەئموورە نهێنییەکانی ئەو وەزارەتخانەیە بوو.

هیواش چوو بۆ لای مینا لە سۆئێد.

■ ڕۆیشتنی لینا لە پراگ

پێش ڕۆیشــتن، لینا بە مەبەســتی ماڵئاوایی کردن، سەردانی هاوکارە کۆنەکانــی خــۆی لــە قوتابخانەی باڵای ئابــووری کرد. هێشــتا بەڕێ نەکەوتبوو، بیری دەکردن و دەیزانی کە پاش ڕۆیشتنیشی زیاتر بیریان دەکات. لینا، لەگەڵ ئەوان ســەردەمی خۆشی بەهاری پراگ و هەروەها توندوتیــژی و دڵڕەقییەکانــی ســەردەمی داگیرکاریــی ســاڵی ١٩٦٨ و پاش ئەوەشــی بینیبــوو. لەم ســاڵانەدا، لینا بەچاوی خــۆی، ئاڵوگۆڕە پێکهاتــووەکان لە بنیاتــە دەوڵەتییەکان و هەروەهــا ئاڵوگۆڕەکانی نێو کۆمەڵــگای بینیبــوو. تەنانەت زمانناســەکانیش ناچار ببــوون ملکەچی خواستەکانی ڕێژیم بن...

کاتژمێــر ٦ی بەیانیــی ئــەو ڕۆژەی دیاریکــرا بوو بۆ ئــەوەی پراگ بەجێبهێڵــن، لــە دەرکــەی ماڵەکەیــان درا. نوێنەرەکانی خاچی ســوور هاتبــوون بــۆ ئەوەی ماڵەکە داگیر بکەن. لەو ڕووەوە کە هێشــتا چوار کاتژمێــری مابــوو بــۆ کاتــی دیاریکــراو، لینا لــە مــاڵ دەری کردن و ناچاربــوون لە دەرەوەی ماڵەکە و لە ژێــر پەنجەرەکەدا، ماوەی چوار کاتژمێر چاوەڕوان بن.

کەســانێکی زۆر بۆ بەڕێ کردنیان هاتبوونە وێستگەی شەمەندەفەر. جگە لە هاوڕێ نیزیکەکانی لینا، هەندێ ناسیاری دیکەشیان هاتبوون کە

زۆریش لێیانەوە نیزیک نەبوون و ئەوەش، لەو سەردەمە پڕ مەترسییەدا، ببووە هۆی سەرسووڕمانی لێنا. هەندێکیان دیارییان بۆ هێنابوون و هەندێکی دیکەشیان، چەپکە گوڵیان بەدەستەوە بوو. هەندێکیان هیوای بەختەوەرییان بۆ دەخواست و هەندێکی دیکەیان داوایان لێدەکرد نامەیان بۆ بنووسێت. هاوکارێکی بە نێوی فرانتیشک (Frantisek) بتڵێک لیکۆری دەستکردی خۆی بۆ هێنا بوو. خانمی «والاستا»ش (Valasta) کە هەم هاوڕێی بوو و هەم دوکتوری، چەند حەبێکی ئازارشکێنی دایە و گوتی: «ئەمانە بگرە، پێویستت پێیان دەبێ!» کەسێکی دیکە کاغەزێکی نایە گیرفانی کە پەندێکی ئینگلیسیی لەسەر نووسرابوو: «ژیان، ئەم سۆزانییە، بەدوای ئەوەوەیە کە مرۆڤ بۆ تاهەتا بڕوای پێی هەبێت. چ بڕوات بەو بابەتە هەبێت و چ نەتبێت، شتێک هەیە کە نەگۆڕە و ئەوەش ئەوەیە کە بڕوادار بوون بە هەر شتێک یان هەر کەسێک پێویستی بەوە هەیە کە یان خۆت فریو بدەی و یان لە بنەڕەتەوە ساویلکە بیت.»

شەمەندەفەر بەڕێ کەوت. پاش چەندین حەوتوو چالاکیی چڕ و پڕ، لێنا لە پڕ خۆی بە ناچالاکیی بینییەوە، چیدیکە کەس داوای هیچی لێ نەدەکرد، ئەویش هیچی شک نەدەبرد کە داوای بکات، چیدیکە، پیویست نەبوو پەلە بکات و کاتیش بۆ هیچ شتێک درەنگ نەبوو. لە دۆخێکی ئەوتۆدا، لێنا لە پڕ، هەستی بە بۆشاییەک کرد کە دڵی لە ژێڵڵا دەهێنا.

لە کووپەی شەمەندەفەرەکەدا بە تەنیا بوو، سەیری باخەکان و گوندە بچووکەکانی دەکرد. بەخۆی دەگوت کە ڕەنگە ئەمە دواجار بێت! ئەو بەرەوڕووی مۆتەکەیەک ببووەوە. لەسەر سەکۆی وێستگەی شەمەندەفەرەکە، کەسێک کتێبێکی پێدابوو، دەستی بۆ برد بیخوێنێتەوە، بەڵام مەیلی خوێندنەوەی نەبوو. هەستی بە چەشنێک مردوویی لە ناخی خۆیدا دەکرد. نە خۆی بە پێوە ڕادەگرت و نە دەیتوانی دابنیشێت، نە خەوی مابوو و نە مەیلی خوێندنەوە و هاوکات نەیدەزانی چلۆن هێمنی خۆی ڕاگرێت، حەبەکانی والاستای هەڵگرت و بە لیکۆرەکەی فرانتیشکەوە خواردی. بەڵام تێکەڵکردنی دەرمان و لیکۆریش کاریگەرییەکی ئەوتۆی

نەبــوو. لەگەڵ داهاتنی شــەو، لینا لەســەر جانتاکانی خۆی کە لەســەر زەوییەکــە دانرابــوون، ڕاکشــا و دواجار خەوی لێکــەوت. پاش نیوەی شەو، شەمەندەفەرەکە لە پەردەی ئاسنین تێپەڕی و لینا ئیتر وڵاتەکەی خۆی بەجێهێشتبوو.

■ پاریس

لینا لە تاریکیی شــەودا ســەیری دەرەوەی دەکرد. پاریس کە شاری خەونەکانــی ئەو بوو، لەم کاتەدا بۆ ئەو وەبیرهێنەرەوەیەکی ســەیر و نەناسراو بوو. لینا هیوادارببوو کە عەبدولڕەحمان لەو دڵەڕاوکێیە تێبگات کــە دەرئەنجامی ژێروژوور بوونــی ژیانەکەی بوو و بۆ خۆگونجاندنی لەگــەڵ وڵاتــە نوێیەکەی زەمەنــی پێویســتی بداتــێ و یارمەتیی بدات بــۆ ئەوەی ژیانەکەی دەســت پێبکاتەوە. چونکوو لینــا ئەوەی هەیبوو، لەدەستی دابوو.

کچەکانی ناچار ببوون لە ســوێد بژین، خۆیشــی ئیشەکەی لەدەست چووبوو. ئەو ئیشــەی کــە لە باری ئابوورییەوە ســەربەخۆی کردبوو و ئێســتا بە تەواوی لە مێردەکەی دەبەســتراوە، لە هەموو هاوڕێکانی دابڕابوو و لە فەرانســەش کەســی نەدەناســی و چیدیکە، شاری زێدی خۆی، ئەو شــارەی تا ئاســتی پەرستن خۆشی دەویست، نابینێتەوە و.. جگە لەوانەش، دەبوو زمانی فەرانســی فێر بێت و هەروەها دەیویســت بــڕوا بــە بەڵێنەکانی هاوســەرەکەی بکات کە پێی گوتبوو ســەرلەنوێ ژیانێکــی ژن ومێردایەتی ئاســایی بنیات دەنێنەوە. لــەو کاتەدا تەمەنی ٤٣ ســاڵ بوو، تەندروســتی جێگر نەبوو و تا ســەر ئێسقان هەستی بە ماندوویەتــی دەکرد. لەگەڵ ئەوەشــدا، پێی دەنایــە وڵاتێک کە بە وڵاتی هەمــوو ئازادییەکان ناســراو بوو. لەوێ، شــتێکی دەســت دەکەوت کە هەرگیــز، نــە لە زێدی خــۆی و نە لە ئێران، واتە وڵاتــە دووهەمەکەی، نەیناسیبوو و ئەویش بریتی بوو لە ئازادی.

بەڵام، کاتێک هەموو جەســتە و ڕۆحی مرۆڤ شەکەت و داهێزراوی

هــەزاران ئــازار و ژان بێت، چلــۆن دەتوانێت لەو ئازادییــە بەهرەمەند بیت؟

عەبدولڕەحمان لە وێستگەی ڕێگەی ئاسن بەرەو ڕۆژهەڵات، چاوەڕێی بوو. «ماڵەکەیان» کە لە پاریسی ١٦ هەڵکەوتبوو، ژێربیناکەی ٢٨ میتری چوارگۆشە بوو. هەموو شمەکی ماڵەکەیان بریتی بوو لە: مێزێک و چەند کورســی، چرپایەک و تەلەڤیزیۆنێک و دیواری ڕووت و قووت. لێنا کە هێشــتاش لەژێر کاریگەریی دەرمانە ئازارشکێنەکاندا بوو، تەنیا حەزی لە نوســتن و بە تایبەتی لەبیرکردنی هەموو شتێک بوو. بە پێچەوانەوە عەبدولڕەحمان دڵخۆش بوو و لەپەستا قسەی دەکرد و هیچ پرسیارێکی لە لێنا نەدەکرد کە پاش ڕۆیشتنی عەبدولڕەحمان لە پراگ، چی لێ بەسەر هاتــووە، ئەوە هەمان شــت بوو کە لێنا لەو کاتەدا پێویســتی پێی بوو. چونکوو ئەو مۆتەکەیەی کە ئەو تێیپەڕاندبوو، هێشــتاش لەســەری بار بوو. ســیوران دەنووسێت: «نووسین، شفابەخشە»، لێناش لە نەبوونی هاوسەرەکەیدا، هەموو ئەو شــتانەی بەسەری دەهات، دەینووسینەوە. چونکوو غەریبی لە مێژوویەکی ڕاســتەقینە بێبەشــی کردبوو. پێویست بوو شــەپۆلەکانی ژیانی کە بۆنزمترین قووڵاییەکان ڕۆچووبوو، وردە وردە و دواجار هەڵکشێتەوە، ئایا لێنا بژاردەیەکی دیکەشی لەبەردەستدا هەبوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە یان دەبوو هەڵکشان هەڵبژێرێت و یان بە قووڵاییە بێگەڕانەوەکاندا ڕۆچێتەوە.

■ فەرانسە ـ ئێران

عەبدولڕەحمان و خومەینی

هاوینی ســاڵی ١٩٧٨بوو. زیاتر لە دوو ســاڵ بەسەر دەرکردنیان لە پراگــدا تێدەپەڕی. هێندەی نەخایاند کە ڕێژیمی پاشــایەتیی ئێران پاش ٢٥٠٠ ســاڵ پاشــایەتی، لە ســاڵی ١٩٧٩دا بەرەو ڕووخان دەڕۆشــت. ئایەتوڵــڵا خومەینی کە لــە عەراقەوە پەنای بردبووە بەر فەرانســە، لە شــوێنی نیشــتەجێ بوونی خۆی لە نۆفل ـ لو ـ شاتوو (Neauphle – Le

Shateau)، خەڵكی سەردانكەری دەبینی. ڕۆژنامەنووسەكان، ئێرانیەكان و كەســانی دیكەش، لە باخچە ڤیلاییەكەی شــوێنی مانەوەی خومەینی چــاوەڕوان دەبوون تا لە لایەن «ڕزگاركەرە مەزن»ەكەوە وەربگیرێن. عەبدولڕەحمانیش بەنیاز بوو سەردانی بكات.

لینا بڕوای بەوە هەبوو كە پیاوێكی ئایینی نابێت دەست لە كاروباری حكوومەتــی وەربدات، بڕوای نەدەكرد كە ئایینییەكی پیر شــوێنی شــا بگرێتەوە و ئێرانییەكانیش قبووڵی بكەن. بەڵام ئێرانییەكان بە بۆچوونە جیاوازە سیاســییەكانیانەوە، خومەینییان بە چاوی ڕزگاریدەری خۆیان لە چنگی دیكتاتۆریی شا سەیر دەكرد. دیارە ئەوەش ڕاستە كە خومەینی ڕایگەیاندبوو كە بە هیچ شــێوەیەک بە نیاز نییە دەســەڵات بەدەستەوە بگرێت. بەهەرحاڵ، ئەو هەموو جۆش و خرۆشە لە لایەنگریی خومەینیدا، ئەوی بەرەو لاڕێ برد.

لینا بە ســەرنجدان بە لێهاتوویی سیاسی هاوســەرەكەی، سەرەڕای نــاڕەزا بوونەكەی، قبووڵی كرد كە بە ئۆتۆمبیل هاوســەرەكەی بەرێتە نۆڤــل ـ لو ـ شــاتو. لەوێ، لینــا لە ئۆتۆمبیلەكەدا مایــەوە و چاوەڕوانی هاوسەرەكەی كرد و لەبەر ئەوەی پێی وابوو گەڕانەوەی هاوسەرەكەی زۆر دەخایەنێــت، دەســتی كرد بــە خوێندنەوەی كتێب. بــەڵام، هێندەی نەخایاند، عەبدولڕەحمان بە تووڕەییەكی لەڕادەبەدەرەوە گەڕایەوە.

كاتێک خومەینی ناوی عەبدولڕەحمانی بیستبوو، بە سەرسووڕمانەوە دەنگی هەڵێنا بوو و گوتبووی: «كێ ڕێی پێداوە بێتە ژوورەوە! من هیچ قســەیەكم نییە لەگەڵ ئەم پیاوە بیكەم.» سەرئەنجام، عەبدولڕەحمانیان لــەوێ دەر كردبوو. عەبدولڕەحمان ســواری ئۆتۆمبیلەكە بوو و گوتی: «بڕۆیــن، لێرە بڕۆین!» تووڕەیی هەمــوو ئۆتۆمبیلەكەی تەنیبوو و بە درێژایــی ماوەی گەڕانەوە، عەبدولڕەحمان بە تاقە وشــەیەكیش نەهاتە گۆ.

تووڕەبوونی عەبدولڕەحمان دەگمەن بوو و زۆر زووش دەڕەوییەوە. تەنیــا بــە ســووكایەتی پێكردنێــک، عەبدولڕەحمــان لە مەبەســتەكەی

پاشــگەز نەدەبووەوە. پــاش چەند ڕۆژ، ســەرلەنوێ بیرۆکەی دیداری ئایەتوڵــڵا خومەینی کەوتەوە ســەری، ئەمجارەیان، لینــا ئامادە نەبوو بە ئۆتۆمبیل بیگەیەنێتە شــوێنی مەبەســت. باشتر وابوو کە لە ئەگەری شکستێکی دیکەدا، هاوسەرەکەی تەنیا بێت. لە ڕاستیدا، ئەم جارەشیان دەسکەوتێکی بەرچاوتری لە جاری پێشوو نەبوو.

■ چوونی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران

عەبدولڕەحمان لە ڕێکەوتی، ٣١ی ئووتی ١٩٧٨، پاریســی بەجێهێشت و لــە کاتــی بەجێهێشــتنی پاریســدا بە لینای گــوت: «یان بــۆ مانگێک دەڕۆم و یــان بۆ هەمیشــە» ئەو کەڵکی لە پشــێوی تــاران وەرگرت و بە یاســایی داخڵی ئێران بوو. لە تارانیشــەوە، بەرەو کوردستانی زێدی خۆی بەڕێ کەوت، عەبدولڕەحمان پێنج ســاڵ بوو ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو و لە ماوەی ئەو پێنج ساڵەدا ســەردانی کوردســتانی نەکردبوو. لــەو ماوەیەدا کە ڕێبــەری حیزبی دێموکراتی کوردســتان لە کوردســتان نەبوو، جەلال تاڵەبانی، ڕێبەری یەکیەتی نیشــتمانیی کوردستانی عەراق، شوێنی غایبەکانی گرتبووەوە. تاڵەبانــی زۆر چــالاک بوو و هەندێ جار دەچوو بــۆ کەرەج و ئاقاری تاران و هەندێ جاریش هاتوچۆی کوردستانی عەراق و ئێرانی دەکرد. ساڵی ١٩٧٨، ناوی عەبدولڕەحمان قاسملوو، لە کوردستاندا زۆر ناسراو نەبوو، ســەرەڕای ئەوە، ئــەو زۆر زوو، حیزبــە کوردییەکانی ئێران و عەراقــی لە دەربەنــدی حیزبەکان کۆ کردەوە بۆ ئــەوەی بەرنامەیەکی هاوبەش لە ســەر بنەمــای هاوکاری و یارمەتی و دەســتێوەرنەدان لە کاروباری یەکتر دابڕێژن. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە هاوکاری لەسەر بنەمــای مافــی بەرانبەر لە نێوانیاندا دەســت پێبکات. لەم ســەردەمەدا، حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، تەنیا سەد کەس ئەندامی هەبوو. بەڵام زۆری نەخایاند کە دۆخەکە گۆڕدرا و ڕێژەی ئەندامانی حیزب بە شــێوەیەکی موعجیزەئاسا پەرەی سەند، بە شێوەیەک کە بە ماوەیەکی

کورت پاش بەدەسەڵات گەیشتنی خومەینی لە ساڵی ١٩٧٩دا، ڕێژەی ئەندامانی حیزب گەیشتبووە زیاتر لە پەنجا هەزار کەس، دەبێت ژمارەی ئەو لایەنگرانەش لەو ڕێژەیە زیاد بکەین کە لە ئێران و عەراق و تورکیە، پشتیوانییان لە بۆچوونەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەکرد.

■ دیداری هەیئەتی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ خومەینی

مەبەستی هەیئەتی دەفتەری سیاسی حیزب، وتووێژ لەگەڵ خومەینی بوو سەبارەت بە خودموختاریی کوردستان. خومەینی هەیئەتی حیزبی بە سەرپەرشتیی عەبدولڕەحمان بینی. ئایا ئەندامانی دەفتەری سیاسیی حیزب هیوادار بوون کە خومەینی ئەمجارەیان بە پێچەوانەی هەڵسوکەوتی جاری پێشووی لەگەڵ عەبدولڕەحمان لە نۆڤل ـ لو ـ شاتو، هەڵسوکەوتێکی باشتر، ئاوەزمەندانەتر، بەخشندەتر و جێی تێگەیشتنی زیاتر بنوێنێ؟ ئایەتوڵڵا ئاماژەگەلێک لە قورعانی بۆ هێنانەوە سەبارەت بەوەیکە، ئێمە هەمووومان، بە بێ جیاوازیی ئیتنیکی و شتی وەک ئەوە، ڕۆڵەی یەزدانین و ئەوەیکە جیاکردنەوەی کوردەکان لە یاسا قورعانییەکان جێی باس کردن نییە. لەو ڕووەوە کە حیزبی دێموکرات حیزبێکی لائیک، بەهێز و خۆشەویست بوو، جێی سەرسووڕمان نییە کە ئەندامانی دەفتەری سیاسی بووبێتنە هۆی توورە بوون و غەززەبی ئەو پیرە پیاوە.

ئەمجارەشیان، ئەندامانی دەفتەری سیاسی بە بێ هیچ دەسکەوتێک، بە ڕێگای خۆیاندا گەڕانەوە. بەو حاڵەشەوە، ئەمجارەیان ماوەیەک پاش چاوپێکەوتنەکەیان، خومەینی ئەمری کرد تا شارە کورد نشینەکانی سنە و نەغەدە بۆمباران بکەن. هەموو هەوڵەکانی حیزبی دێموکرات بۆ ڕاگرتنی شەڕ، سەرەڕای پێداگرییان لەسەر ئەوەیکە هیچ کەس بە نیاز نییە کوردستان لە ئێران دابڕێت (ئەمە هەمان بابەت بوو کە

عەبدولڕەحمان بێ برانەوە لە ڕادیۆ و ڕۆژنامەکان دووپاتی دەکردەوە) بێئاکام مایەوە. لەگەڵ ئەوەشــدا، بە پێچەوانەی تۆمەتەکانی خومەینی، حیزبی دێموکرات بۆ کوردەکان، تەنیا داوای مافە سەرەتاییەکان، بریتی لە مافە کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکانی دەکرد.

■ هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان

سەرەتاکانی مانگی مارسی ١٩٧٩، هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان، لە سەرانسەری ئێراندا دەستی پێکرد. لە کوردستان، عەبدولڕەحمان بە زۆرینــەی دەنگ هەڵبژێردرا و بڕیار بوو لــە ڕۆژی دیاریکراودا بچێت بۆ تاران و وەکوو ئەندامی هەڵبژێردراو، خۆی بەو مەجلیسە بناسێنێت. ڕۆژێک پێش ڕۆیشــتنی عەبدولڕەحمان بۆ تاران، هاوڕێیەکی مەهابادی بــۆ خواردنــی ئێوارە لــە عەبدولڕەحمانــی گێڕابــووەوە. لەوکاتەدا کە عەبدولڕەحمــان پێی نایە ماڵی ئەو هاوڕێیە، ڕێک لەو کاتەدا، خومەینی لــە تەلەڤزیۆنــدا لێدوانی دەدا. هێشــتا چەنــد ســاتێک تێنەپەڕیبوو کە عەبدولڕەحمــان بــە گوێی خۆی بیســتی کە خومەینی لــە دژی ئەو بە تووڕەیی و هەڕەشەوە گوتی: «ئەم قاسملوویە کێیە ئیتر؟ ئەگەر دەستم پێی ڕابگات، دەزانم چلۆن هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکەم».

ڕوون و ئاشــکرا بوو کە خومەینی، بوونی قاســملوو لە مەجلیســی ناوبــراودا قبوڵ نــاکات، هەموو هەڵبژێردراوانی مەجلیســی خوبرەگان مەلای موســولمان بوون، تەنیا دوو کەســیان لائیک بوون کە یەکێکیان عەبدولڕەحمــان بوو. هەڕەشــەکانی خومەینی لــە دژی عەبدولڕەحمان لەو لێدوانەدا و هەروەها لە دژی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات، بــووە هۆی ئــەوەی کە عەبدولڕەحمان ڕای خۆی بگۆڕێت و نەچێت بۆ مەجلیسی خوبرەگان.

لــە کۆتایــی بەهــاری ســاڵی ١٩٧٩دا، خومەینــی فتــوای کوشــتنی عەبدولڕەحمــان قاســملوو، ســکرتێری گشــتیی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانی دەرکرد و لە مانگی ئووتی هەمان ساڵیشدا، ڕێژیم

لــە دژی خەڵکی کورد شــەڕی دەســتپێکرد. بەشــێکی زۆری نەتەوەی کورد لەگەڵ حیزبی دێموکرات و حیزبە کوردییەکانی دیکە کەوتن و بە هەموو بوون و توانای خۆیانەوە خەباتیان کرد.

عەبدولڕەحمــان لــە دەفتــەری یادداشــتەکانی خۆیــدا، ڕســتەیەکی بەناوبانگی «ئاندرێ مالرۆ»ی نووســیبووەوە: «من شــەڕم کرد بە بێ ئەوەی حەزم لێی بێت.» حیزبی دێموکرات بەشــێکی خاکی کوردستانی لە ناوەندی کوردســتان ئازاد کرد و لــەو ناوچانە، بە پێی بەرنامەکانی خۆی ڕێکخســتنی ژیانی خەڵکی کرد و ئاڵوگۆڕی پێویســتی لە بواری سەقامگیر کردنی ڕێژیمێکی دێموکراتیک پێکهێنا. ئەم ناوچانە لە ماوەی سێ مانگدا بوونە خاوەنی ئازادییەکی تەواو.

هاوکات، ڕێژیم سیاسەتی دوژمنکارانەی خۆی لە سەرانسەری وڵاتدا دەست پێکردبوو و دەستی کردبوو بە لەناوبردنی هەموو ئەو کەسانەی کــە لە چوارچێوەی خواســت و حەزەکانی خومەینیــدا نەدەگونجان. لە ڕاســتیدا، ئەوە تەنیا هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن نەبوون کە کەوتبوونە بەر شــاڵاوی ڕاوەدوونان و کوشــتار، بەڵکوو هیچ جیاوازییەکی بۆ ڕێژیم نەبوو کە ســزادراوان ســەر بە هێزەکانی ئۆپۆزیســیۆن بن یان نەبن، هەمــوو، تەنانەت منداڵان و بەســاڵاچووانیش کەوتبوونە بەر هێرشــی سیاسەتی پاکتاو کردن. گوتنی گاڵتەیەک لە ئامادەبوونی ئەوپەڕگیرێکی نەناســراودا بۆخۆی بــە تەنێ بەس بوو بۆ ئەوەی کەســی خۆنەپارێز تووشــی چارەنووســێکی شــووم بێت. ژنانیــان ئاخنیە ناو هێشــخانی ماڵەکانەوە و پیاوانی خومەینی ســەرلەنوێ ســەرلەبەری ئیختیاراتیان کەوتەوە دەست. گوللەبارانەکان و لەسێدارەدانەکان، ئیتر ببوونە شتێکی ئاســایی و ڕەوا.. و خومەینی «موسوڵمانە ڕاســتەقینە»کانی کردبووە ســیخوڕ و دووزوان و شۆفار بەسەر خەڵکەوە. لە بەرانبەر ئەم دۆخە نائاســاییەدا کە تــا ئەوکاتە، مەزهەب ڕۆڵی ســازان و هێمن کەرەوەی هەبوو و ئێســتا ببووە ئامرازێک بۆ بانگەشــەی دڵڕەقی و توندوتیژی، خەڵکێکــی زۆر وڵاتیــان بەجێدەهێشــت و ڕێژەیەک لــە ئێرانییە غەیرە

کوردەکانیــش هاتنــە لای حیزبی دێموکرات و لــەو حیزبەدا خزمەتیان کرد.

■ چوونی لینا بۆ کوردستان

ســەرەتاکانی مانگی مارســی ١٩٨٠ بوو. سەفەری لینا بۆ کوردستان بــەرەوڕووی چەند ڕێگرییــەک دەبوویەوە، وەکوو: «ناوی قاســملوو، سزای دەستبەسەربوونەکەی کە لە کاتی ڕێژیمی شادا بۆی دەرکرابوو و بە دڵنیاییەوە وەکوو خۆی مابووەوە و بوونی شــەڕ لە کوردســتان، کــە نەک هــەر یارمەتیــدەری نەبــوو، بەڵکــوو دۆخەکەی لــێ ئاڵۆزتر کردبوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، ئەو پشــێوییەی کە لە ساڵی یەکەمی ڕێژیمی خومەینیــدا کەوتبــووە وڵاتەوە، گەڕانەوە و چالاکــی ئەوی تا ڕادەیەک مســۆگەر دەکرد. لە پاریس، کوردێکی زیرەک و بەئاگا لە دۆخی وڵات، ســەفەرەکەی لینای ڕێکخســت. لینا لە ڕێی ســتۆکهۆڵم و کۆپێنهاگەوە گەیشتە تاران و پاشانیش چوو بۆ کوردستان.

لەوکاتــەوە کــە لینا چووبوو بۆ ئێران و لــەو ماوەیەدا لەگەڵ مێژوو، داب و نەریتــە تۆکمە و جۆراوجۆرەکانی خەڵکی ئەو وڵاتە و هەروەها ڕۆژەڕەشــییە فراوانەکانیان ئاشــنا ببوو، نزیکەی ٣٠ ســاڵ تێپەڕیبوو، خەڵکانێک کە هەرگیز ئازادیخوازییان وەلا نەنابوو و بەردەوام هەوڵیان بۆ دەستەبەرکردنی دەدا. لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٧٩وە، بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران گوێزرابووەوە بۆ گوندی «گۆگ تەپە». ئەم گوندە کە لە نزیکەی شاری مەهاباد هەڵکەوتبوو، خانووەکانی چوارگۆشە و بتۆنی بوون. لە کۆتایی تاکە کۆڵانی گوندەکەدا،ماڵێکی تا ڕادەیەک گەورەی لێبوو کە بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات بوو.

لە مانگی مارسدا، لەم ناوچەدا خۆرەتاو زۆربەی کاتەکان بزرە، بەفر و باران دەبارێ و بە هۆی توانەوەی بەفرەوە، زەوی شێدار و قوڕاوی و هەواش سارد دەبێت. ئەو ماڵەی کە بنکەی ناوەندیی حیزبی لێ بوو، هیچ کەرەســتەیەکی گەرم کــەرەوەی لێ نەبــوو. جلوبەرگی کوردی، مرۆڤ لە سەرما دەپارێزێ. بەڵام لینا کە جل و بەرگی ئورووپایی لەبەر

کردبوو، لە ســەرمادا هەڵدەلەرزی. عەبدولڕەحمان کە بە درێژایی ڕۆژ لە ژووری میوانان ســەرقاڵی گرتنی کۆبوونــەوە و بینینی خەڵک بوو، شــەوان شــەکەت و ماندوو دەبوو. هاتنی هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان کە بڕیار بوو بێن بۆ ئەویٚ و سەبارەت بە ئەرکەکانی داهاتووی لێنا لە ئورووپا بڕیار بدەن، وەدرەنگ کەوتبوو.

هەربۆیەش، لێنا کاتەکانی خۆی بە گەڕان لەو دەوروبەرە پڕ دەکردەوە. دیــارە نەدەبــوو زۆر لە بنکەی ناوەندیی حیــزب دوور بکەوێتەوە، لەو حاڵەتــەدا، دەبــوو قبووڵی بکات کە پێشــمەرگەکان ئاگایان لێی بێت. لە گــردە ڕووت و قووتــە بــێ دار و بنچکەکانی ئاقــاری بنکەی ناوەندی، چەوەکان لە بن پێی لێنادا هەڵدەخلیســکان. چەوگەلێک لە بەردی ڕەش، بــەردی ڕەنگامە، بــەردی خارا، بەردی ئاســن و چەشــنەکانی بەردی مەڕمــەڕ، لە مەڕمەڕی ســپیی و زەردەوە هەتا مەڕمــەڕی ڕەگەدار و ...هتد، لێنا کە کاپشەنی هاوسەرەکەی پۆشیبوو، گیرفانەکانی پڕ کردبوو لەو چەوانە.

لــە خــوارووی یەکێــک لــە گردەکانــدا، لێنا خــۆی لە نێــوان پۆلێک پێشمەرگەدا بینییەوە. ئەوان لە دەوری لێنا کۆ ببوونەوە و دەیانویست، ئــەم تازە هاتووە بناســن. بەڵام لێنــا، بە مەبەســتی دوورکەوتنەوە لە فەرمییاتی تایبەت بە ژنی ڕێبەرێک، چەوەکانی نیشان دان و سەبارەت بەو گەنجینانەی لە بن پێیاندا بوو، قسەی بۆ دەکردن.

یەکێــک لە پێشــمەرگەکان بە هەڵخرانەوە گوتی: «جــا ئەوە خۆ هیچ نییە، ئەم ناوچەیە پڕە لەم بەردانە».

یەکێکــی دیکەیــان گوتــی: «بــەو پێیە، کاتێک بــە ئــازادی بگەین، بە هەڵگرتنەوەی ئەم بەردانەوە ساماندار دەبین».

پێشــمەرگەیەکی گەنــج بە دەنگــی بەرز، گوتی: «لــەو کاتەدا ئێمەش عەجەمەکان دەچەوسێنینەوە!»

یەکێکی دیکە لە گەنجەکان پرسیاری کرد: «ئەوسا، چ جیاوازییەک لە نێوان ئێمە و ئەواندا دەبینی؟» ئەو گەنجە وەڵامی دایەوە: «ماوەیەکەی

دوور و درێــژە کــە ئەوان ئێمە دەچەوســێننەوە و ئێمــەش مافی تۆڵە کردنەوەمان هەیە!»

یەکــی دیکەیان گوتی: «مەگین تۆ بۆ دەســتەبەرکردنی دێموکراســی خەبــات ناکەیــت؟ مرۆڤێکی دێموکرات مافی خەڵکــی دیکەش لەبەرچاو دەگرێــت و دادپەروەریــی بــۆ هەمــووان دەوێت. خەباتی تــۆ لە دژی عەجەمەکان، خەباتێکی دادپەروەرانەیە و ئەگەر لەم خەباتەدا سەرکەوی، بە ئازادی دەگەیت. ئایا پاش دەستەبەر کردنی ئازادی، تۆش دەتهەوێ ڕێک وەک عەجەمەکان هەڵسوکەوت بکەیت؟»

پێشــمەرگەیەکی بەتەمــەن گوتــی: «بــاش گــوێ بگرە کــوڕم، ئێمە دێموکراتین و ئەوەش بەو مانایەیە کە ئێمە لەوان باشترین.»

باســەکە بــەردەوام بوو بەڵام لینا، لە ســەرمادا هەڵدەلەرزی. لینا، لە هاوڕێ نوێیەکانی ئیزنی ڕۆیشــتنی وەرگرت. پێشــمەرگە تۆڵەستێنەکە، کەوتــە تەکی و دەیویســت ئــەوەی گوتوویەتی بۆی ڕوونتــر بکاتەوە. پاشــان بــەردەوام بوو و گوتی: «بــۆ خواردنەوەی چایەک تەشــریف بهێننــە لای ئێمــە! ئەو لینــای وەک خانمی ڕۆژنامەنووس ناســاند. لەو ڕووەوە کە ڕۆژنامەنووســەکان لە هەموو لایەکەوە ڕوویان لە «گۆگ تەپە» دەکرد، ئەو پێشمەرگەیەش وایزانیبوو کە لیناش ڕۆژنامەنووسە. بە چوونەژوورەوەی لینا، دوو پێشمەرگەی بە تەمەن لە بەری هەستان و وێڕای تۆقە کردن لەگەڵ لینا، داوایان لێکرد دابنیشــێت. لینا ئیستکانە چایە گەرمەکەی گرت بە دەســتەوە و دەســتە ســڕبووەکانی پێ گەرم دەکردەوە. چەند ساتێک بە هێمنی و بێدەنگی تێپەڕی. پاشان یەکێک لەو پێشــمەرگە بە تەمەنانە کە لە تەنشت لێناوە دانیشتبوو، پرسیاری کرد: «بەڕێــزت میوانی دوکتوری ئێمەیت؟» (بۆ هەمــووان، عەبدولڕەحمان «دوکتور» بوو. لینا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ.»

پیــاوە بەتەمەنەکە پرســیاری کــرد: «ئەم هەمووە چــەوە بۆچی کۆ دەکەیتەوە؟»

ئەو پێشمەرگە گەنجە، هەموو چەوەکانی لە پێش لینا، لەسەر زەوییەکە

بڵاو کردبووەوە. لەم کاتەدا، ژوورەکە پڕ ببوو لە پێشـــمەرگە و هەموو گوێیان لە باســـەکان ڕاگرتبوو و قســـەیان تێدا دەکرد و ســـەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییە دەوڵەمەندەکانیان قسەیان دەکرد و ئەوەیکە لە فڵانە شوێن کانگای زێڕی لێیە و لە شوێنێکی دیکە، کانگای زیو و ...هتد.

پاشـــان، کەســـێکیان پرســـیاری کرد: «بە نیازیت ســـەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییەکانی ئێمە بنووسیت؟»

لێنا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ، هەروەها سەبارەت بەوەش دەنووسم کە ئێوە چەند وڵاتەکەتان و ئازادیتان خۆش دەوێت!»

یەکێک لەوان، بە بیســـتنی وەڵامەکەی لێنا، گوتی: «باشە، زۆر باشە، دەبێ ڕاســـتییەکان ســـەبارەت بە عەجەمەکان و ئەوەیکە ئێمە لە لایەن ئەوانەوە، تەنیا بە هۆی کورد بوونمانەوە و ئەوەیکە لە ماف و شەرەفمان داکۆکی دەکەین، ئەشکەنجە دەدرێین و دەکوژرێین، ئاشکرا بکرێت».

لەم کاتەدا، کەریم، یەکێک لە پێشمەرگە سکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان، هاتـــە ژوورەوە و گوتـــی: «خانم، هەم دوکتور ئیشـــی پێتە و هەم ئەو کەسانەی کە بۆ دیداری بەڕێزت هاتوون».

بنکـــەی ناوەندیـــی حیزبـــی دێموکـــرات پـــڕ بـــوو لـــە ڕێژەیـــەک لـــە ڕۆژنامەنووســـان و حەشـــیمەتێکی زۆر لە کـــوردەکان. عەبدولڕەحمان بە ڕۆژنامەنووســـەکان ڕادەگەیشـــت و لێناش بە کـــوردەکان. لە نێوان کوردەکاندا، دوو کەس هەبوون بە نێوی ئەبووبەکر و هاوســـەرە زۆر گەنجەکـــەی پەروین. یەکەمین خولی هەڵبژاردنی پارلەمان تازە کۆتایی پێهاتبـــوو و حیزبـــی دێموکرات لـــە هەموو شـــوێنێک دەنگی زۆرینەی هێنابـــووەوە. ئەبووبەکریش بە زۆرینەی دەنگ وەکوو نوێنەری بۆکان دەنگـــی هێنابـــووەوە. ئەو هەوڵـــی دەدا لێنا ڕازی بکات لە کوردســـتان بمێنێتەوە و هۆکارەکەشـــی ئـــەوە بوو کە لێنا دەتوانـــێ کاریگەرییەکی قـــووڵ لەســـەر ژنـــان دابنێ و بەڵێنـــی دەدا کە هـــەزاران ژنی کورد کۆ دەکاتـــەوە و لێنـــاش لێدوانیان بۆ دەدات و.. ڕەنگـــە ئەگەر بیزانیبایە کە لێنـــا چەنـــد وتەبێژێکی خـــراپ و نەگونجاوە، وازی بهێنایە. ســـەرەڕای

ئەوە، لێناش زۆر حەزی دەکرد لەوێ بمێنێتەوە و لەگەڵ ژنان بکەوێتە چالاکییــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بڕوای بەوە هەبوو کە بوونی لێنا لە ئۆرووپا زیاتر بە سوودی کوردەکان دەبێت.

هاوسەری لێنا، کەیف‌خۆش، ڕازی و تەژی لە ئیرادە دەهاتە پێش چاو. بەڵام، ئەو هەڵگری بەرپرســایەتییەکی مەزن بوو. چونکە هاوکارەکانی، بە بێ ئەو هیچ بڕیارێکیان نەدەدا و هەموو بۆ چارەسەری کێشەکانیان دەهاتنــە لای ئــەو. تەنانەت کاتی پێویســتی بۆ نــان خواردنیش نەبوو چونکە لە کاتی نان خواردندا، بە هۆی کاری زۆر و هاتوچۆ و سەردانە بەردەوامەکانەوە، ناچار بوو لە پەســتا لە ســەر مێزی نان خواردنەکە هەستێت و بە کاروبارەکان ڕابگات. هەربۆیەش، لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو هەموو بەرپرسایەتییە بۆ یەک کەس، لەڕادە بەدەرە.

■ مەهاباد

لەبــەر ئــەوەی ئــەو کۆبوونەوەیــەی کــە قــەرار بوو ســەبارەت بە چالاکییەکانــی لێنــا بڕیاری تێدا بدرێت، بەو حــاڵ و دۆخەوە نەدەگیرا، لێنا بڕیاری‌دا ســەردانی مەهاباد، شــاری قارەمان و پێتەختی کۆماری تەمەن کورتی کوردستان بکات. لەوێ لێنایان بۆ بینی بەنداوی مەهاباد و دەوروبەری برد. ئەم بەنداوە جێی شــانازیی خەڵک و ســەیرانگەیان بــوو. لە ئاوی بەنداوەکەشــدا مەلەیان دەکرد، دیــارە تەنیا پیاوەکان و منداڵــەکان بۆیان هەبــوو مەلە بکەن و ژنان لەو مافــە بێبەش بوون و هەڵبەت لەو بوارەدا، ئەوە خودی ژنانی کورد بوون کە دەرسی لێنایان دادەدا! و دەیانگــوت لێــرە، ئەگەر ژنێک دامەنی کــورت لە پێ بکات، بە چــاوی بێحەیا و خراپە ســەیری دەکەن (دەڵێن چ ژنێکــی بێحەیایە کە خــۆی ڕووت دەکاتەوە). لێنا کە جل و بەرگی ئۆرووپایی لەبەردابوو و تەنوورەکەی هەتا قولاپەی دەهات، بە گاڵتەوە دەیگوت: «هیوادارم بەم قولاپە ڕووتمەوە نەبمە هۆی سەرشۆڕیی پیاوەکان».

لێنــا ژنان و کچانی ڕەزاییەی لە ســاڵی ٢٧دا وەبیر دەهاتەوە. ئەوان

دامەنی کورتیان لە پێ دەکرد و کەسـیش پێی سـەیر نەبوو. ئەگەر لە مەهاباد لە سـاڵی ١٩٨٠دا، لەبەرکردنی دامەن نەگونجاو و دژەباو بوو، بێگومان سـەبارەت بە لەبەرکردنی جلو بەرگـی تایبەت بە مەلە (مایۆ) هەر نەدەکرا باسیشـی بکرێت. ئاڵوگۆڕە ئیسلامییەکان لە دۆخی ژناندا، نـەک هەر لە لایەن پیاوانـەوە بەو پەڕی مەیلەوە پێشـوازی لێکرابوو، بەڵکوو بۆ بەکردەوە کردنیشـی، هەموو توانای خۆیان خسـتبووە گەڕ. لە ڕاسـتیدا، پاشەکشـە بەرەو دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی بە خێرایی بە کردەوە کرابوو. ژنان کە مافی هەڵبژاردنیان نەبوو، ناچار بوون ملکەچ بن. سەرەڕای ئەوەش، لە ماڵەوە، کچان و ژنان بە پرسیاری بەردەوام دەورەی لینایـان دەدا، ئـەوەش دژی ئـەو بۆچوونەی دەسـەلماند کە لەسـەرەوە باس کرا: ئەوان پرسـیاری سیاسی و هەندێ جاریش ورد سەبارەت بە دۆخی ژنان لە نیزامی کۆمۆنیستیدا، هەڵسوکەوتی پیاوانی دێموکرات بەنیسبەت ژنانەوە، مافەکانی ژنان و چۆنایەتی ڕەچاوکردنی ئـەو مافانـە لە وڵاتـە سوسیالیسـتییەکان و هەروەهـا چۆنیەتی دانی مووچە لە بەرانبەر کاری وەک یەکی ژن و پیاو لەو وڵاتانەیان دەهێنایە بەرباس و...هتد.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە ڕیزی بزووتنەوەی چەپدا بوو و تازە لە دۆخی نایاسـایی بوون هاتبووە دەرەوە، هێشـتا پێگەی خۆی لە کۆمەڵگەی سەرانسەر ئاڵۆزی ئێراندا قایم نەکردبوو، کە لەگەڵ شەڕ ڕووبەڕوو بوویەوە. زۆریەک لە کوردەکان ڕاستگۆیانە باوەڕیان بـەوە هەبـوو کە کۆمۆنیسـم ئازادییان بـۆ دەسـتەبەر دەکات. لینا کە هاوسـەری ڕێبەری ئـەم بزووتنەوەیە بوو، لە بەرانبەر ئەم پرسـیارە ڕاستگۆیانانەدا، هەستی بە سەرلێشێوای دەکرد. باوەڕ بە ڕاست بوونی ڕێژیمـە کۆمۆنیسـتییەکان، لەمێژ بـوو لای لینا کاڵ ببـووەوە. چونکە، ئەو بەچاوی خۆی بینیبووی کە چی بەسـەر خەڵکانی ژێر دەسـەڵاتی ئـەم ڕێژیمانـەدا هاتووە. خـودی لینا چـەپ بووە، بەڵام بـە تێپەڕینی سـاڵەکان، چەپ بوونەکەی ببووە شـتێکی شەخسـی و ئەویش بریتی

بوو لە پشـــتیوانیی هەژاران و ئەوانەی ســـووکایەتییان پێکراوە، بە بێ ئەوەی پشـــت بە حیزبە سیاسییەکان ببەســـتێت، ئەوەش بە سەرنجدان بـــەو زانیاری و ئەزموونانە بوو کە لەو حیزبانە بە دەســـتی هێنابوون. هەربۆیەش وەڵامدانەوە بەو کچانە و بەو ژنانە زۆریش سانا نەبوو. لە لایەکەوە، ئەو نەدەبوو زەبر لە بزووتنەوەی هاوســـەرەکەی بوەشێنێت و ببێتـــە هـــۆی بریندار کردنی هەســـتی ئەو گەنجانەی بـــە هەموو مانا ئۆگـــری ئەو بزووتنەوەیە بوون. لینا گومانی لە بەردەوامی و مانەوەی ئەو ئازادییە پێڕەوکەیە هەبوو کە لە بەشـــێکی کوردستان و ئەویش بە دەڵەمەیی، جێگیر ببوو، لە لایەکی دیکەشـــەوە، درۆ کردن لەگەڵ ژنان، بەهـــا نەدان بوو بە تێکەیشـــتوویی و ئاوەزیـــان و بێگومان ڕۆژێک بەو ڕاستییە دەگەیشتن و ئەوەش زەربەی لە متمانە هێنانیان بە دێموکراسی دەدا. هەربۆیەش، لینا وەڵامی پرســـیارەکانی بە شـــێوەیەکی ڕووکەشی و ناورد دەدایەوە.

ئەم سەردەمە ئاڵۆز و دژوارە، بە بێ ئەوەی بەرچاو بێت، سەرەتای شـــکۆ و ناوبانگ دەرکردنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو. ئەم حیزبە بەرەو ئەوە دەچوو کە لە ساڵانی داهاتوودا، وەکوو هێزێکی دیاریکەر و جێی ڕێز لە بەشێکی گەورەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا ڕۆڵ بگێڕێت.

■ چیرۆکی ژنێک بە نێوی جوان

باســـی ڕۆژەڕەشـــییەکانی ژنان کرا. لێرەدا وەکوو نموونە، ئاماژە بە دوو نموونـــەی زینـــدوو دەکرێـــت. ڕۆژێکیان، پاش نیـــوەڕۆ، لینا جل و بەرگە کوردییەکەی لەبەر کرد بۆ ئەوەی لەگەڵ ژنێکی تەمەن ٣٩ ساڵدا دابنیشـــێت. نێوی ئەم ژنە دەنێین جوان کە لە زمانی کوردیدا بە مانای «ژیکەڵـــە و لەبـــەردڵان»ە، چونکـــوو ئەو هەم لـــە گەنجییەتیدا جوان و ســـەرنجڕاکێش بـــووە و هەم لـــە کاتی ئەم چاوپێکەوتنەیـــدا لەگەڵ لینا، هێشتاش هەر جوان بوو. لینا ئەو ژنەی لەو کاتەوە کە منداڵێکی تەمەن

٩ ســاڵ بوو دەناســی. باوکی بەنیاز بوو جوانی تازە پێگەییو بدات بە ناســیارێکی خۆی کە ژنەکــەی تەڵاق دابوو و دوو کــوڕی هاوتەمەنی جوانــی هەبوو. بەهەرحــاڵ، ڕەنگە ئەو پیاوە، لەو کاتەدا، پیاوێکی زمان لووس و کەشخە بووبێت و ئەو کچە زۆر گەنجەش، توانای هەڵسەنگاندن و جیاوازی دانان لە نێوان پیاوی عاقڵ و پیاوی زمان تەڕی نەبووبێت. هەرچۆنێک بێت ئەو کچە شێتانە عاشقی ئەو پیاوە دەبێت و بەم چەشنە چارەنووسی جوان دەگۆڕێ.

باوکی جوان، ڕای خۆی گۆڕیبوو و چیدیکە ڕێی بە «مەناف» (پیاوی داواکار) نــەدەدا بچێتە ماڵــی. بەڵام جوان بە نهێنــی هاتوچۆی مەنافی دەکــرد. کاتێــک باوکــی بەم کەیــن و بەینەی زانی، ڕێی لــە پەیوەندیی کچەکەی و مەناف گرت. شایانی باسە کە لە کۆمەڵگەیەکی موسوڵماندا، ڕێ بــەو هەڵسوکەوتــەی جوان نادرێت و یاســاغ بوونی ئەو بابەتە لە لایەن باوکەوە، وەک ڕۆن بە ئاگردا بکرێت وابوو. جوانی لاســار ماڵی باوکــی بەجــێ دەهێڵێت و لە ماڵــی مەناف جێگر دەبێــت. دایکی جوان لــەو کردەوەی کچەکەی بەڕادەیــەک زویر دەبێت کە خۆڵەمێش دەکات بە ســەروڕووی خۆیدا و دواجار بنەماڵەکە لەبەریەک هەڵدەوەشێتەوە. بــەڵام جوان لە مافــی خۆی لەســەر هەڵبژاردنی ژیانە هاوبەشــەکەی داکۆکی دەکات. هەربۆیەش باوکی تووکی لێدەکات و لێی ناپرســێتەوە. لــەم چەشــنە کۆمەڵگەیانەدا، پیاوێــک کە بە نیســبەت ژنەکەیەوە ڕێک و پێــک نەبێــت و پەیوەنــدی لەگەڵ ژنانی دیکە دروســت بــکات و یان ژن بێنێتــەوە، وەکــوو پیاوێکی بەهێز، خۆشــڕابوێر و چاوحیز ســەیر دەکرێــت و بە دەگمەن لــە لایەن کۆمەڵگەوە بە تاوانبــار ناوی دەبەن. بەڵام بە پێچەوانەوە، ئەگەر ژنێک ورەی ئەوەی هەبێت کاری وا بکات، دەســتبەجێ بە تاوانبار دەناســرێت و سووکایەتیی پێدەکرێت و قسەی ســارد و ســووکی پێدەگوترێت و هەموو خوازیاری توندترین سزاکان بــۆ ئەو ژنە دەبن. ئەو ژنە دەبێ داوای بەخشــین بــکات و تۆبە بکات. بەڵام جوان کە تەبعێکی سەرکەشی هەبوو، هەرگیز نە داوای بەخشینی

کرد و نە پەشــیمانیی دەربڕی. هەربۆیەش، ســاڵانێکی زۆر لە دۆخێکدا دەژیا کە زۆربەی خەڵک تێی نەدەگەیشــتن. پاشــان شــووی بە مەناف کرد و کچێکیشی لێ بوو. بەڵام هێندەی نەخایاند کە خوو و سروشتی ســووکی مەنــاف ســەری هەڵدایــەوە و جوان بــوو بە کەرەســتەیەک بــۆ بەتــاڵ کردنەوەی گــرێ دەروونییەکانــی. تەنیا دڵخۆشــیی جوان، کچەکەی بوو. بەڵام گرفتەکە گەیشــتە ئاســتێک کە جوان ئیتر بڕســتی لێ بڕا و هەربۆیەش، کچەکەی هەڵگرت و ماڵی مێردەکەی بەجێهێشت. دیســانەوەش کردەوەیەکی لێبڕاوانە لە لایەن ژنێکەوە سەری هەڵدابوو. بــەڵام ئەم کردەوەیە لە لایەن کۆمەڵگەوە ڕەت دەکرایەوە. هەربۆیەش، جارێکی دیکە، هەموو لە دژی جوان هەســتانەوە. دواجار، برای جوان، لەگەڵ مێردەکەی یەکی خســتنەوە و بەم شێوەیە پێشی بە ڕیسواییەکە گرت.

لــە بنکــەی ناوەندیی حیزبــی دیموکرات، لینا بــەرەوڕووی «جوان»ێکی چارەڕەش بووەوە. پاش تەڵاق، بە پێی ڕێوشــوێنە قورعانییەکان، مافی سەرپەرەشــتی کردنــی منداڵ بە باوک دەدرێــت و مەنافیش ئەو پیاوە نەبوو دەستبەرداری ئەو مافەی بێت. سەندنەوەی منداڵ لە دایک، ســزادانی ئەو ژنەیە کە ملکەچی مێردەکی نابێت. ڕاســتە کە بۆ دایکێک، هەڵگرتنەوەی منداڵەکەی لە داوێنی تاقەتپڕووکێنە و ژیانەکەی ئاستەم دەکات، بــەڵام ئایــا ژیان لەگەڵ پیاوێکی ئاوا ئاســانە؟ لەو وڵاتانەدا کە ژن هیــچ پشــتگیرییەکی یاســایی لە پشــت نییە، بێبــەش کردنی ژن لە منداڵەکەی، بارتەقای چارەڕەشییەکی هەتاهەتاییە. هەربۆیەش، ئەم ژنە بــە ناعیلاجــی ملکەچی پیاوێکی بێئینســاف دەبــێ و گوێڕایەڵ بوونی خۆی قبووڵ دەکا.

■ ئێستاش چیرۆکی ئامینە

ڕۆژێکیان لینا لە پشــت پەنجەرەی ماڵێکدا، چاوی بە ژنێک دەکەوێت، بــەرەو درگای ماڵەکــە دەچێت و لــە درگا دەدات. هەندێجــار، ژنەکان

بــە ڕوانینێکی هەڵــە و تەنانــەت دوژمنکارانەوە ســەیریان دەکرد. ئەم بەشــە لە ژنان، ڕاســتگۆیانە هەســتەکانی خۆیان باس دەکرد و لێناش پێویســتی بەو وتە ڕاشــکاوانانە هەبوو و یەکێک لەو ژنانە، هەمان ژنی پشــت پەنجەرەکە بوو کە نێوی فاتمە بوو. لە حەوشــەیەکی بچکۆلەدا، لەبەر دەرکەکە، دیێلە ســەگێکی گەورە ڕاکشــابوو و تووتکەکانی وەک تۆپەڵە بەفر، تووکن و ســپی تێی ئاڵابوون. ژنەکە بۆ دوورخســتنەوەی تووتکــەکان کە لە نیزیکەی دەرکەکەوە یارییان دەکرد، چەند شــەپێکی بەملاوئەولادا تێگرتن و پاشــان بــە ڕوویەکی گرژ و مۆنەوە ڕووی لە لێنا کرد و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد.

لێنا وەڵامی دایەوە: «هاتووم تۆ ببینم خوشکە».

ئــەو ژنــە، دەســتێکی ڕاوەشــاند و ئاماژەی بــۆ لێنا کرد کــە بچێتە ژوورەوە. کابانی ماڵ، ناڕەزایەتیی خۆی لە ســەردانە ناوەختەکەی لێنا نەدەشــاردەوە. بەڵام لێناش سوور بوو لەســەر ئەوەی ئەو ژنە بێنێتە قســە. لێنا لە زەینی خۆیدا سەرقاڵی ئەوە بوو لە کوێوە دەست پێبکات، ژنێکــی دیکەی لە نێــوان دەرکەیەکی نیوە کــراوەدا بینی و هەربۆیەش پرسیاری کرد: «ئەوە خوشکتە؟»

لێنا قسەکانی بە پرسیارێکی باشەوە دەست پێکردبوو. فاتمە ورووژا و چیرۆکی ئامینەی بە تێروتەسەلی بۆ لێنا گێڕایەوە.

ئامینــە شــووی بە پیاوێکــی تووڕە و بەدفــەڕ، لە ناوچــەی باکوور کردبوو و دوو منداڵیشــی لێی هەبوو. زۆر جاران کەوتبووە بەر لێدان، ئەشکەنجە و دەستدرێژی و...هتد. لە لایەن هاوسەرەکەیەوە سووکایەتی پێدەکرا و جنێوی پێدەدرا. ئامینە چەندین جار منداڵەکانی هەڵگرتبوو و گەڕابووەوە بۆ ماڵی باوکی. بەلام، هەرجارە، ماڵی بابی گەڕاندبوویانەوە بۆ لای مێردەکەی. دواجار، بەرگەی ئەو ئازار و ئەشکەنجەیە ناگرێت و ماڵئاوایــی لــە منداڵەکانی دەکات و ماڵی مێردەکەی بەجێ دەهێڵێت. ئەو کە هیچ لایەکی نەبوو پەنای بۆ ببات، ڕێگای باشــووری گرتبووە بەر. لەم ســەردەمی ئاوارەییەدا، ئامینە لە دەرەوە دەنووســت و لای خەڵکی

گوندەکە نانێکی دەخوارد، لە هێڵەکانی شەڕ تێدەپەڕی و.. بەدوای ئیش و کاردا دەگەڕا. بەڵام کەس پێویستی بە کاری ئەو نەبوو. لە گۆگ تەپە، ڕۆژێکیان فاتمە لە بەر دەرکەی ماڵەکەی خۆی بە نیوەگیانی و نووستوو دەیدۆزێتەوە.

فاتمە وەکوو یاریدەدەرێک بۆ کاروباری ناوماڵی خۆی ڕایدەگرێت و لەو ڕۆژە بەدواوە، ئەو دوو ژنە پێکەوە ئیش و فرمانی ناو ماڵیان ڕێکدەخست و ببوونە ئاواڵ. پاش ماوەیەکی کورت، ئامینەش هات بۆ لایان. ژنێکی باڵا بەرز و نێوقەد باریک، بە هێز، بە دوو چاوی ڕەشی مێهرەبانەوە، لێوی گۆشتن و ڕواڵەتێکی بە بزەوە. فاتمە بە تێروتەسەلی وەڵامی پرسیارەکانی لینا سەبارەت بە چارەنووسی ئامینەی دەدایەوە و ئامینەش کە ژنێکی کەمدوو بوو، بە ڕاوەشاندنی سەری، گوتەکانی فاتمەی پشتڕاست دەکردەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە ئامینە لە بوونی خۆی لە ماڵی فاتمە ڕازییە. ئەو دوو ژنە هەتا بەردەرکە لینایان بەڕێ کرد و دڵنیایان کردەوە کە هەرکات بیەوێت سەردانیان بکات، پێشوازیی لێدەکەن.

■ کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی

سەرئەنجام، کۆبوونەوەی ئەندامانی دەفتەری سیاسی کە بڕیار بوو سەبارەت بە چالاکییەکانی حیزب لە ئورووپا و لەوانە چالاکییەکانی لینا بڕیار بدەن، بەڕێوەچوو. لە کۆبوونەوەکەدا، لینا دەستی کرد بە شی کردنەوەی ئەو دۆخەی کە پێی وابوو کاریگەریی ئەرێنی لەسەر چالاکییەکانی حیزب لە ئورووپا دادەنێت. پێشنیاری کرد دەفتەرێکی نوێنەرایەتی لە ناوەندی ئورووپا بکەنەوە (بە بۆچوونی ئەو، پاریس بۆ ئەو مەبەستە، گونجاوترین شوێن بوو). پێرسۆنێلەکەی دەبوو لە ناو کوردە پەنابەرەکان و لە کارامەترینەکانیان هەڵبژێردرێت و دەبوو لەوێ کاروباری پەیوەندییە دەرەکییەکانی حیزب ڕاپەڕێنن. ئەم نوێنەرایەتییە، وەکوو هەر ئیشێکی دیکە، بۆ بەرەوپێشچوونی چالاکییەکانیان، پێویستی

بە ئیمکانات هەبوو.

لــە ســاڵی ١٩٨٠دا، کوردســتان بــەلای ڕای گشــتیی جیهانەوە زۆر ناسراو نەبوو. بۆ ناساندنی زیاتری، پێویست بوو بۆڵتەنێک بە شێوەی ڕێک و پێک بڵاو بێتەوە. بۆ ئامادەکردنی بۆڵتەنێکی ئەوتۆ، کەســانێکی ڕۆژنامەنــووس و نووســەر و هەروەها وەرگرتنــی تەکووزی هەواڵی نوێ و دروست پێویســت بوو، تەنانەت ئەگەر هەواڵەکان سەبارەت بە کوردستان و سەرانسەری ئێران نەرێنیش بن (ئەوان زۆربەی کاتەکان بەوە ڕاهاتبوون کە بڵێن هیچ کێشــەیەک نییە و هەموو شــتێک لە جێی خۆیدایــە). دیارە ئەو کەســەش کە دەبــوو بەرپرســایەتیی پەیوەندییە گشــتییەکان لە ئەستۆ بگرێت، پێویستی بە هەموو ئەو ئیمکاناتە هەبوو. عەبدولڕەحمان وێڕای شی کردنەوە و لێکدانەوەی زیاتر، پشتیوانیی لە پێشنیارەکانی لینا کرد.

هەمــوو ئەندامانی دەفتەری سیاســی کە لــەو کۆبوونەوەیەدا ئامادە بوون، پێشــنیارەکانی لینایــان قبووڵ کرد و داوایــان لێکرد کە جگە لە بەرپرســایەتیی پەیوەندییە گشــتییەکان، سەرپەرشتیاریی پێراگەیشتنی کاروبــاری ماڵیــی حیــزب لە بانکەکانــی دەرەوەی ئێرانیش لە ئەســتۆ بگرێت.

لینا بەو مەرجەی کە دوو هاوکاری بۆ دیاری بکەن، بەرپرســایەتیی پەیوەندییــە گشــتییەکانی حیزب لــە دەرەوەی وڵاتی وە ئەســتۆ گرت. ئــەو بــاش دەیزانی کەســێک بە تەنیا بــۆ بەرەوپێشــبردنی کاریگەری ئەم بەرپرســایەتییە بەس نییە (ئەو پێشــتریش ئــەو کارەی کردبوو و دەیزانی باسی چی دەکات)، جگە لەوەش، لە ئەگەری لەناوچوونی لینادا، پێویســتیان بە کەســانێک هەبوو کە لەو بوارەدا ئەزموونی پێویستیان پەیدا کردبێت.

لینــا وێڕای شــی کردنــەوەی ئەوەیکە هیــچ ئەزموونێکــی لە بواری کاروبــاری ماڵیدا نییە، خۆی لە بەرپرســایەتیی کاروباری ماڵیی حیزب لە بانکــەکان دەبوارد. بەڵام عەبدولڕەحمــان پێداگریی دەکرد و بەڵێنی

پێدا کە بۆخۆیشــی لەو بــوارەدا هاوکاری دەکات. ئــەوان پێیان وابوو کە لینا بەرپرســایەتیی دووهەمیشی قبووڵ کردووە، ڕەنگە لەبەر ئەوە بووبێت کە لە کاتی هێنانە ئارای باســی سەرپەرەشــتیاریی کاروباری ماڵی، لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە، لینا پێکەنیبوو، دیارە پێکەنینەکەی لینــا لەبەر ئەوە بوو کە داخوازەکەی ئــەوان جیددی نەبوو. لەو کاتەدا حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران زۆر هەژار بوو و لینا نەیدەزانی کە پاش ماوەیەک دۆخەکە دەگۆڕدرێت و حیسابەکانی حیزب پەرەیەکی بەرچاو دەسێنێت.

لەو ڕۆژەدا، لە لایەن ئەندامانی دەفتەری سیاسییەوە، گەلێک بەڵێنی بە لینا درا . سەرەڕای ئەوەش، ئەزموونەکانی لینا لەگەڵ هاوسەرەکەی و کوردەکانی دیکە، نەیدەهێشت هەست بە دڵخۆشی بکات. لینا لە ئاسمان و زەوی دەپاڕایــەوە کــە ئــەوان، ئەمجارەیان بەڵێنەکانیــان فەرامۆش نەکەن. بەڵام ئەمجارەشــیان ئاســمان گوێی لە نزاکانی نەگرت. دواتر، کاتێــک لینا هەوڵــیدا لە هۆکاری ئەو خەمســاردییە بکۆڵێتەوە، تێگەیی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە هۆی ئاڵوگۆڕی دۆخەکەی، ناچــار ببــوو هەموو توانای خۆی لەســەر ڕێکخســتنە نوێیەکەی و بە تایبەتی لەســەر شــەڕ چڕ بکاتەوە. لە ڕاســتیدا چالاکی لە ئوروروپا، بۆ حیــزب لە پلــەی دووهەمی گرینگی پێداندا بوو. بــەڵام بۆ لینا، ئوروپا واتە «کرانەوەی پەنجەرەیەک بەرەو جیهان» کە دەیتوانی جێی حیزب لــە نــاو بزووتنــەوە گرینگەکاندا بکاتــەوە و هێزی حیــزب بۆ چالاکیی کاریگــەر و بە کەڵک لە بەرژەوەندیی وڵات بەرز کاتەوە. جگە لەوەش، سەرنج نەدان بەم بابەتە، مەترسیی ئەوەی لێدەکرا کە جارێکی دیکەش حیزب بگەڕێتەوە بۆ دۆخی حیزبێکی لۆکاڵی و بێبایەخ.

لەو ســەردەمەدا، حیزب هێشــتاش چەند ســاڵێکی مابــوو کە وەکوو حیزبێکی خاوەن دەســەڵات و گرینگ دەرکەوێت. ســەرەتاکانی ســاڵی ١٩٨٠، لە ڕاستیدا سەرەتای ئەو دۆخە بوو.

لەو ڕۆژەدا کە لینا لەگەڵ ئەندامانی دەفتەری سیاســی کۆبوونەوەی

هەبــوو، پاســدارەکان بەرەو مەهابــاد بەڕێ کەوتبــوون و دەوری ١٢ کیلۆمیتریــان مابــوو بگەنــە مەهابــاد. هەربۆیەش، دەفتەری سیاســی دەیویست کە لینا بە زووترین کات بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

ســەفەرەکەی لینــا، تێپەڕین بە وڵاتێکــی کاول کراودابوو. ئەویان بە کوێســتانە ئەمینەکاندا دەبرد کە هیچ خاڵێکی پشــکنینی نیزامیی لەسەر نەبــوو. بــە درێژایی ڕێگاکە، بینــای کاول کراوی کارگــەکان، ناوەندی گەیاندنــی کارەبــا و هەروەها کۆگا کشــتوکاڵییەکان ســەرنجی لینایان ڕادەکێشا...

لە ڕاســتیدا تەنیا یەک ســاڵ و شــتێک بەســەر شۆڕشــی ئیسلامیدا تێپەڕیبوو، بەڵام هەر ئەو ماوە کورتە بۆ داڕمانی ئابووریی کوردستان بەس بوو.

خومەینی لە یەکێک لە لێدوانەکانیدا، کە لە فەرانسە لە سەر شریت تۆمار کرابــوو، دەیگوت: «تەنانەت ئەگــەر خەڵکی ئێران، من بۆ بەڕێوەبەریی وڵات هەڵبژێــرن، تەنیا تا ئەو کاتە لەو بەڕێوەبەرییە بەردەوام دەبم کە دڵنیا بم ئەوانەی شوێنم دەگرنەوە، مرۆڤگەلێکی دروستکارن و توانایی دابین کردنی دێموکراسی بۆ هەموو خەڵکی ئێرانیان هەیە».

بەڵام بینیمان کە دێموکراسیی خومەینی بریتی بوو لە پێدانی ئازادی بــە فێناتیکەکان «دەمارگرژەکان». شــەڕ لە دژی کوردەکان و لە دژی عەراق، وڵاتی بەرەوڕووی ڕۆژەڕەشــی و نەهامەتی کردەوە. خومەینی لە هەســتی مەزهەبیی کوڕانی گەنج کە هێشــتاش منداڵ بوون، کەڵکی وەردەگرت، «کلیلی ئاسمان»ی دەخستە ملیان و بۆ بەرەکانی پێشەوەی شــەڕ بەڕێی دەکردن. پێش ئەوەی هێزە چەکدارە شەڕکەرەکانی بگەنە بەرەکانی شــەڕ، پۆل پۆل دەیناردنە ســەر زەوییە مینڕێژ کراوەکان و ئــەو ناوچانــەی لە مین پێ پــاک دەکردنەوە و پێــی دەگوتن کە ئەگەر کوژران، بەو کلیلانە دەرکەی بەهەشــت بکەنەوە و برۆنە بەهەشــت و ...هتد.

کاتێــک ڕەنگەکان، دەنگــەکان و بزووتنەوە جۆراوجــۆرەکان، بە بێ

پێکـدادان و بەریەک کەوتن، تێک دەچڕژێن، وڵاتێکی هەمەجۆر و تەژی لە ئاشتی و هێمنایەتی وێنا دەکەن. لە وڵاتێکی ئەوتۆدا، مرۆڤ هەم خۆی دەژی و هــەم مافــی ژیان بە خەڵکی دیکــەش دەدات. کاتێک لە هەموو ناوچەکانـدا، تەنیـا یەک مەزهــەب یان دین لە باتی دەوڵەت سیاســەت بەڕێــوە ببات، ئەو ڕەنگانە، ئەو دەنگ و بزووتنەوانە لە خۆپەســەندیی خۆیاندا و لەسای دەسەڵاتێکی پاوانخوازدا، ڕەنگ و بۆنی یەکتر دەگرن و ئەوســایە کە ئەو وڵاتە هێزی بیر هێنانەوەی خۆی لەدەســت دەدات و دەبێت بە وڵاتێکی بێڕەنگ، بێچێژ و هەرەشــەکەر. ئێرانی خومەینی بەهــۆی بێبەزەیــی مەزهەببییــەکان و دەمارگرژیی گشــتییەوە، بەرەو ئیفلیج بوون دەڕۆشت.

بەوحاڵەشەوە، سەرەڕای بوونی ترس و توندوتیژی، هەمیشە پیاوان و ژنانێک هەن کە خاوەنی هەڵوێستن و خۆڕاگری دەکەن. شەڕی نێوان ئێران و عەراق و هەروەها شــەڕ لە کوردســتانیش کۆتایی پێهاتووە. بەرەیەکــی نــوێ لەدایک بــوون و خۆڕاگــری بەرانبەر بیــری تاریکی مەلاکان بەردەوامە.

لە لایەکەوە، بیرکردنەوەی خەڵک لە کوردستان گوڕدراوە، و لە لایەکی دیکەشەوە، بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە مافی مــرۆڤ، بە ژن و پیــاوەوە، بەرگــری دەکات، کاریگەریی خۆی داناوە. جگە لەوەش، لە ماوەی ئەو چەند ســاڵەدا کە حیزب بەشــێک لە خاکی کوردســتانی ڕزگار کردبــوو و بەڕێوەبەریی ئەو ناوچانەی وەئەســتۆ گرتبــوو، خەڵک تامی ئازادییان چەشــت و باشــتر بوونــی بارودۆخ لە ســای ئەو ئازادییەیان بە گۆشت و پێســتەوە هەست پێکرد و ئەوەش، شتێک نییە کە بە خێرایی فەرامۆش بکرێت. دەبێت دان بەوەدا بنێین کە بەرنامەی ئەو ئاڵوگۆڕە بەرفراوانانەی کە حیزب و خەڵکی کوردســتان دەســتیان پێکرد، پێویســتی بــە کات و زەمەن بــوو، مەخابن حیزب و خەڵک ئەو دەرفەتەیان بۆ نەڕەخسا.

■ کار کردن لە ئورووپا و کوردستان

لەگــەڵ گەڕانــەوەی بۆ ئورووپــا، لینا بێــکار دانەنیشــت. پاش یەک ســاڵ، کاتێک گەڕایەوە بۆ کوردســتان، ڕاپۆرتی چالاکیەکانی ئەو یەک ســاڵەی بریتی بوو لە: دامەزراندنی ئا. ئێف. کا. (ئەنجومەنی فەرانســە ـ کوردستان بە مەبەستی ئاسانکاری لە کاروباری دەفتەری نوێنەرایەتی حیزب)، دامەزراندنی دەفتەری نوێنەرایەتی، ئەنجامدانی ســەفەرگەلێک بە مەبەســتی کۆکردنەی یارمەتی و هەروەهــا کۆمەڵێک چالاکیی دیکە کە دەسکەوتێکی ئەوتۆی نەبوو. ئەوەش دەرئەنجامی بێئەزموونی لینا و پێش هەرشــتێکیش نەبوونی هــاوکار بوو. دەرئەنجامەکەشــی ئەوە بــوو کــە: لینا ناچار بوو تەنیا پشــت بە خۆی ببەســتێت. پیاوی کورد، لەگەڵ ئەوەدا کە ڕێزی لێدەگرت و هەڵسوکەوتێکی دۆستانەی لەگەڵی هەبوو، کەچی بایەخێکی بۆ کارەکەی دانەدەنا و پێداویستییەکانی ئەوی لــە ڕەوتی کارکردنیــدا دابین نەدەکرد. عەبدولڕەحــان گوێی لە گازندە و گلەییەکانــی لینــا ڕادەگــرت و لەو ڕووەوە کە بۆخۆشــی ئەزموونی هاوشــێوەی ئــەوەی تێپەڕاندبوو، تێدەگەیشــت و بەڵێنیــی هاوکاری و یارمەتیی پێدەدا. بەڵام ئەو هاوکارییانە هەرگیز بە کردەوە نەکران.

بەوحاڵەشــەوە، لینا دیدارەکانــی عەبدولڕەحمانی لەگــەڵ کابینەکان، وەزارەتخانەکان و دەفتەری حیزبە سیاســییەکان ڕێکدەخســت. خودی لینــاش لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکوومیەکان دیداری دەکرد و لە فرومەکاندا وەکــوو نوێنەری حیزبی دێموکرات بەشــداریی دەکرد و ســەبارەت بە پرسی کورد قسەی دەکرد و هەر بەو مەبەستەش، سەفەری دەرەوەی فەرانسەشــی دەکرد. بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان و ڕاوێژکارانی بانک، بەڕێوەبەریــی کاروباری بانکیــی حیزب فێر دەبــوو و تەنانەت توانیی بگاتــە قۆناغــی دروســت کردنــی داهــات و قازانجیش بۆ حیــزب. لینا هەمیشــە ڕاپۆرتی چالاکییەکانی خۆی ئامادە دەکــرد و دەیناردەوە بۆ دەفتــەری سیاســی حیزب لە کوردســتان. هەرگیز لە لایــەن دەفتەری سیاســییەوە وەڵامــی پێنەدەگیشــتەوە و ئــەوەش بەو مانایــە بوو کە

ئـــەوان ڕەخنەیەکیـــان لە کاری ئەو نەبوو. عەبدولڕەحمان لە ســـاڵدا بە پێـــی بەرنامەکانـــی خۆی، جارێک یـــان دوو جار ســـەردانی ئۆرووپای دەکرد و لینـاش ئەو پلان و بەرنامە نوێیانەی بە پێی ویست و خواستی عەبدولڕەحمان دایڕشتبوون، پێشکەش دەکرد.

لە ڕەوتی چالاکییەکانیدا کە زۆرجاران دڵ ســـارد و بێهیواش دەکرا، لینـــا هەندێجار تووشـــی حاڵەتی سەیروســـەمەرەش دەهـــات و غافڵگیر دەبـــوو. ڕۆژێکیـــان، لینا لە لۆزانەوە دەگەڕایەوە بۆ فەرانســـە. هۆکاری ســـەفەرەکەی بۆ لـــۆزان، هەندێ داواکاری و لەوانە داواکردنی شـــیری وشک بۆ منداڵە کوردەکان لە ڕێکخراوی ناحکوومیی (Tree Des Hommes) (ســـەرزەمینی مرۆڤـــەکان) بوو. لینا، بۆ ئەوەی هیچـــی لەبیر نەچێتەوە، بە خەتی خۆی پێرســـتی داواکارییەکانی نووســـیبووەوە. لە ســـنووری فەرانســـە ـ ســـوویس، مەئموورەکانی گومروک، ئۆتۆمبیلەکەیان ڕاگرت و داوایـــان لێکرد لەگەڵیان بچێتە نێو بینای گومروکەوە. لە نێو بیناکەدا، پرسیاری هۆکاری سەفەرەکەی بۆ سوویسیان لێکرد. لیناش بۆ ئەوەی زۆر ڕای‌نەگـــرن، وەڵامی دابووەوە کە وەکوو تووریســـتێک ســـەفەری کردووە. پاشان، لینا لە پەنجەرەکەوە بینی کە یەکێک لە مەئموورەکانی گومروک، چووە نـــاو ئۆتۆمبیلەکە و جانتا بچووکەکەی لینای هەڵگرت. هەمـــوو بەڵگەنامەکان و لەوانە پێرســـتی شـــتومەکە داواکراوەکەش لە جانتاکـــەدا بـــوو. مەئموورەکە هاتـــە ژوورەوە و پێرســـتەکەی لە پێش چاوی لینا ڕاوەشـــاند و بـــە درۆزنی تاوانباری کرد. وتەکەیان ڕاســـت بـــوو، لینا درۆی لەگـــەڵ کردبوون. هەربۆیەش بێدەنگ بوو و چاوەڕێی کرد بزانێ چی دەبێت.

پـــاش ماوەیەک، پیاوێکی تەمەن چل ســـاڵ هاتە ژوورەوە و لەوەیکە لینـــای ڕاگرتـــووە، داوای لێبووردنـــی کرد. ئـــەو پیاوە بەرپرســـی ئەو بازگـــە ســـنوورییە بوو. لینا ســـەبارەت بـــە هەڵسوکەوتـــی نەگونجاو و ســـەرەڕۆیانەی مەئموورەکانـــی گومـــروک ناڕەزایەتـــی دەربـــڕی و پیاوەکەش داوای لێبووردنی لێکردەوە و شـــەرمەزاریی خۆی دەربڕی.

لێنا سەری سوور مابوو و لەو کەین و بەینە سەری دەرنەدەکرد. بەڵام، بەرپرسی بازگەکە دەستبەجێ هۆکارەکەی بۆ لێنا ڕوون کردەوە. پاش ئەوەی ناوی لێنای لە پاسپۆرتەکەیدا بینیبوو، حەزی کردبوو لێنا ببینێت و هەربۆیەش داوای لە بندەستەکانی خۆی کردبوو کە هەتا ماوەیەک لێنا ڕاگرن بۆ ئەوەی کارەکانی خۆی تێپەڕێنێت. ئەو پیاوە ئاگای لە دۆخی کوردستان بوو و ڕێزێکی زۆری بۆ عەبدولڕەحمان هەبوو. هەربۆیەش، داوای لە لێنا کرد کە سەبارەت بە شۆڕش و خەباتی کوردەکان زانیاری زیاتری بداتێ. پاشان بە ڕێزەوە داوای لە لێنا کرد لە نووسینگەکەی خۆی دابنیشێت و بە بندەستەکانی خۆیشی گوت کە ئەگەر بەلایانەوە سەرنجڕاکێشە، بێنە ژوورەکەی. هێندەی نەخایاند کە نووسینگەی سەرۆکی گومروک پڕ بوو لە مەئموورەکانی گومروک و پۆلیسی سنووریی سوویس و هەموو گوێیان لە کۆنفرانسی لێنا سەبارەت بە کوردەکان و شەڕی داسەپاوی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەسەر کوردەکاندا، ڕاگرت. پاش وتەکانی، لێنا وەڵامی پرسیارە جۆراوجۆرەکانی بەشداربووانی دایەوە. بەڕاستی سووڕپرایزێکی خۆش بوو، بەتایبەتی ئەگەر لەگەڵ ئەزموونە ناخۆشەکانی لێنا لە فرۆکەخانەی (Heathrow)ی لەندەن و یان هەڵسوکەوتی نەگونجاو و سووکایەتی پێکردن لە سنووری بێرلین بەرانبەر بە لێنا، بەراوردی بکەین، ئەم سووڕپرایزە، گەلێک دڵنشین بوو.

لە ١٩٨٠ەوە هەتا ١٩٨٣، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردستان هەندێ پێکهاتەی نوێی بنیات نابوو کە بەرلەوە، ئەو ناوچەیە بەخۆیەوە نەیبینیبوو: پەروەردە و ڕاهێنان بۆ منداڵان بە کوڕ و کچەوە ئیجباری کرا، پەروەردە و ڕاهێنان بە زمانی دایکی واتە کوردی بەڕێوە دەچوو، کتێبی دەرسی بۆ پۆلەکانی یەکەم و دووهەم بە زمانی کوردی داڕێژرا و لەچاپ درا، مامۆستاگەلێک کە تا ئەو کاتە بە فارسی وانەیان گوتبوەوە، خولی تایبەتیان بۆ کرایەوە. ڕادیۆ و ڕۆژنامە بە زمانی کوردی بوون و...

ڕێژەیــەک لــە ئەندامانــی ڕێکخــراوە ناحکومییــەکان، لەوانــە: AMI (یارمەتییە پزیشــکییە نێونەتەوەییەکان)، MSF (پزیشکانی بێ سنوور)، MDM (پزیشــکانی جیهانی) و ...هتد، ســەرقاڵی «کوتان»ی منداڵەکان و هەروەها تیمار و نەشــتەرگەریی نەخۆشــە ئاساییەکان و بریندارانی شــەڕ بــوون و لە ڕادیــۆدا ســەبارەت بە تەندروســتی و ســەلامەتی منــداڵان بەرنامەیان بڵاو دەکــردەوە و.. دوکتور فرێدریک تیســۆ (Dr. Fredreic Tisso)، لە پزیشکەکانی AMI، بینای کۆنی ژاندارمێری نۆژەن کردبووەوە و وەکوو نەخۆشخانەیەکی ڕاستەقینە ڕێکی خستبوو.

بــۆ تاوانبــاران و زیندانیەکانــی شــەڕ، زیندانیان دروســت کردبوو. زیندانەوانەکان بە مەبەستی ڕەچاوکردنی مافی زیندانیانی دوژمن، خولی تایبەتیــان بینیبوو. بڕیــار بوو بۆ ئەم زیندانەوانانــەش پۆلی فێرکاریی خوێندن و نووسین بکرێتەوە.

ئــەو گەمارۆ ئابوورییەی کە ڕێژیم خســتبوویە ســەر خەڵکی ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردســتان، لەســەر شــانیان قورســایی دادابوو. لەم ناوچانــەدا، خەڵــک لەگــەڵ کەمیــی زۆری پێداویســتییە ڕۆژانەکانیان بەرەوڕوو بوون. عەبدولڕەحمان کە خۆی ئابووریناس بوو، ســەرقاڵی ڕێکخستنی ئابوورییەکی هاوتەریب لەگەڵ ئابووری حکوومەت بوو لەو ناوچانەدا. لە هەمانکاتدا فێری هونەری جەنگیش دەبوو.

■ ژیان لە بنکەی ناوەندیی حیزب

ڕۆژەکان یــەک لــە دوای یــەک تێدەپەڕیــن و هەر ڕۆژێــک هەواڵی تایبــەت بــە خــۆی، بریتی لە بــاش و خراپــی هەبوو و ژێســتەکان و چالاکییــە ڕۆژانەکان دووپات دەبوونەوە: لێنا و هاوســەرەکەی، ئەگەر هەموو شــتێک باش بڕۆشــتایەتە بەرەوە، پاش نیوەشەو دەنووستن و کاتژمێــر حەوتی بەیانــی ڕادەبوون. عەبدولڕەحمان بەیانیان، ســەرەتا ســەردانی ئەو کەسانەی دەکرد کە بەرپرسایەتیی ڕادیۆ و چاپەمەنییان لــە ئەســتۆ بــوو، پاشــان کاروبــاری بنکــەی ناوەندیی ڕێکدەخســت،

کۆبوونــەوەی دەگــرت و یــان دەچوو بــۆ مەئموورییەت کــە زۆربەی جــارەکان چەنــد ڕۆژی دەخایانــد، لێنــاش بۆ ئــەوەی دواتــر بتوانێت شــاهێدی بۆ ئــەو ڕووداوانە بدات، بیرەوەرییەکانی دەنووســییەوە، بە نێومالّدا ڕادەگەییشــت، جلی دەشووشــت (دیارە بە دەست) و ئۆتووی دەکــرد (ئەگەر کارەبــا هەبووایە)، لەگەڵ دەعباکان کە شــەوانە خۆیان دەخزاندە نوێنەکانیانەوە ململانێی دەکرد، هەندێک لە دەعباکان تەنانەت لە بەرانبەر دەرمانەکانیشــدا خۆڕاگرییان دەکرد، لێنا تەنانەت لە ڕووی خوێندنەوەی کاغەزی سەر مەکینەکانەوە، خۆی فێری چاک کردنەوەی مەکینەکانیش دەکرد. لە ڕاســتیدا، ئەو نووســراوە ئینگلیســییەکانی بۆ میکانیکەکان تەرجەمە دەکرد و ئەوانیش کەرەستە پەک کەوتووەکانیان چاک دەکردەوە. خەڵک ســەردانی لێنایان دەکرد، یان داوای یارمەتییان لێدەکرد، یان هەواڵیان بۆ دەهێنا و یانیش تەنیا ســەردانێکی ئاســایی و بۆ بینینی بوو.

زۆربــەی ئەوانەی لە بنکەی ســەرەکیی حیزب کاریــان دەکرد، گەنج بــوون، ژیانیان، نائاســایی و بێبەش لە هەموو شــتێک بــوو. ئەوان، لە کوێستان و بە دوور لە بنەماڵەکانیان، هەرگیز دڵنیا نەبوون کە سبەینێ زیندوون. ئەوان دەیانتوانی، بە بێ ئەوەی کەس ڕێگرییان لێبکات، پۆستی بەرپرسایەتییەکەیان بەجێبهێڵن و بگەڕێنەوە بۆلای بنەماڵەکانیان، بەڵام ئەوان بە عەشــقی ئازادییەوە دەمانەوە. ئیسکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان لەو دەستە بوون. عەبدولڕەحمان سەرجەم ١٢ ئیسکۆرتی هەبوو. دیارە ئــەو ڕێژەیە، هەموو پێکەوە و هاوکات پارێزگارییان لە عەبدولڕەحمان نەدەکرد. لێنا زۆر حەزی دەکرد بزانێت کە پاش کۆتایی شەڕ، ئەوانە چ ڕوانگەیەکیان بۆ داهاتووی خۆیان هەیە. ڕۆژێک لێنا، کە بۆ خواردنەوەی چا بانگێشت کرابوو، دەرفەتەکەی قۆستەوە و پرسیاری لێکردن. ئەوان تەنیا بیریان لە خەبات تا دوا هەناسە دەکردەوە.

لێنا لەو بارەوە، لەگەڵ عەبدولڕەحمانیش قسەی کردبوو. بە بۆچوونی عەبدولڕەحمان، پێشــمەرگەکان دەیانتوانی تێکەڵ بە پۆلیســی ناوخۆی

کوردستانی خودموختار بن. ڕۆژێک لینا، پرسیاری لێکردن ڕاتان چییە بەرانبەر بەوەی لە داهاتوودا ببنە پۆلیس؟ و ئەوان، ناڕەزایەتیی خۆیان دەربڕی و ڕایانگەیاند: «پۆلیس؟! هەرگیز!!!» چارەنووس، لە سوورانەوەی چەرخێکی ئازاد دەچێت، ئەمڕۆکە، ئەم پرسیارە ئیتر بێواتا بووە، چونکوو ژمارەیەک لەو پێشمەرگانە لە ژیاندا نەماون و ڕێژەیەکیشیان کۆچیان کردووە و لە هەموو دونیادا بڵاو بوونەتەوە.

لە بنکەی ناوەندیی حیزبدا، تەنیا کوردەکان نەدەژیان، بەڵکوو ئێرانیگەلێکی دیکەش کە لەدەست ڕێژیم ڕایانکردبوو، پەنایان بەوێ هێنابوو و چاوەڕوان بوون کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، تێپەڕینیان لە سنوور مسۆگەر بکات. پەڕینەوە لە سنوور هەندێجار چەند حەوتوو و تەنانەت چەند مانگی دەخایاند. لەو ماوەدا، ئەوانە میوانی بنکەی ناوەندیی حیزب بوون.

لەوێ، زۆر باسی ئاغای بەنی سەدر دەکرا. کوردەکان خۆشیان نەدەویست. چونکوو لە کاتی دەسپێکی شەڕ لە دژی کوردستاندا، بەنی سەدری کۆماریخواز کە گەیشتبووە پلەی سەرۆک کۆماریی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، بە بەرچاوی ڕای گشتییەوە ڕایگەیاندبوو کە هەتا پاکتاو کردنی دوا یاخیبووی کورد لە کوردستان، پۆستاڵەکانیان لە پێ دەرناهێنن. ئەویش پاش ئەوەی خومەینی ڕووی لێ وەرگێڕا، بۆخۆیشی بووە پەنابەری ئورووپا. بەڵام هەر ئەم ئاغای بەنی سەدرە بوو کە پاش تیرۆری سادق شەرەفکەندی (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان) ساڵی ١٩٩٢ لە بێرلین، دڵخوازانە ئامادە بوو لە دادگای بێرلین لە دژی ڕێژیمی ئێران و تیرۆریسمە دەوڵەتییەکەی لە بەرژەوەندیی کوردەکان، شاهێدی بۆ کوردەکان بدات.

لینا، جاروبارە سەفەریشی دەکرد: سەردانی نەخۆشخانەکانی حیزب، قوتابخانە سەرەتاییەکان و هەروەها ئەو قوتابخانانەی دەکرد وا گەنجەکان ڕاهێنانی نیزامییان تێدا دەکرد. هەندێجاریش، لەگەڵ هاوسەرەکەی لە کۆبوونەوەی مامۆستاکاندا بەشداریی دەکرد و

ســەردانی ئەو پێشــمەرگانەی دەکرد کە لە گردەکانــی ئەو دەوروبەرە جێگر ببوون و خۆراگرییان دەکرد.

■ شنۆ

ڕۆژێکی هاوین، لێنا لەگەڵ سادق کە ئەفسەر و یەکێک لە نەوە زۆر و زەوەندەکانی بنەماڵە بوو و هەروەها بە هاوڕێیەتی چەند پێشمەرگەیەکی هێزی پاراستن بە نێوەکانی فارووق، عەلی و عومەر، بەرەو شنۆ بەڕێ کەوت. ئەو بۆ بینینی بنەماڵەی عەبدولڕەحمان سەردانی شنۆی دەکرد. زیاتر لە بیســت ساڵ بوو نەیبینیبوون. لێنا، لەم سەفەرەدا بەرەوڕووی چەرمەسەریی زۆر بوویەوە.

ســێ تەپۆڵکە لەســەر ڕێگای نێوان بنکەی ناوەندیی حیزب و شاری شــنۆدا هەبوو. لە مەودای نێوانیاندا، دەشتێکی بەرفراوان، پان و بەتاڵ هەبــوو، لە نێوەڕاستەکەشــیدا تەنیا خانوویەکــی تێدا بوو کە هەندێ لە پێشــمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێدا جێگر ببوون و لــە بەرانبــەر پاســدارەکاندا، بەرگرییان لــە ناوچە ئــازاد کراوەکان دەکرد. ئەو ســێ تەپۆڵکەیە لە لایەن پاســدارەکانەوە دەســتی بەسەردا گیرابــووەوە، ناوچە ئازاد کراوەکان، لە پشــت تەپۆڵکەکانەوە دەســتی پێدەکرد. ئەوان دەبوو بە شــەو لەو دەشــتە بپەڕنەوە، چونکە بە ڕۆژ، موسافیرەکان دەکەوتنە بەر تیرڕەسی پاسدارەکان و ئەوانیش تەقەیان لە هەر شــتێک دەکرد کە جووڵەیەکی لێوە بهاتایە. بە پێچەوانە، دوژمن شــەوان لە ترسی هێرشی کوردەکان، دەخزانە کون و کەلەبەرەکانیان. عەبدولڕەحمان، ڕێژەی ئەو هێزەی دوژمنی کە دەســتیان بەســەر ئەو تەپۆڵکانەدا گرتبوو، بە ٣ هەزار کەس مەزەندە دەکرد.

لە خانووەکەدا، ڕێژەیەکی بەرچاو چەک بە دیوارەوە هەڵواســرا بوو کــە زۆربەیان کلاشــینکۆف بوون. لەو خانووەدا تەنیا ٩ پێشــمەرگەی لــێ بوو. ٩ شۆڕشــگێر لــە دژی دوژمنێکــی ٣ هەزار کەســی و تەیار بــە چەکــی جۆراوجۆر، لــە عەقڵــدا نەدەگونجا! لە بەرانبەر حەپەســان

و سەرسووڕمانی لینادا، ئەرخایەنیان کردەوە کە تا سپێدەی بەیان کۆمەڵێکی دیکەش پێشمەرگە دەگەنە لایان. چەند کەس؟ نزیکەی پەنجا کەس.

لینا: «ئەگەر دوژمن بەمە بزانێت، هەمووتان دەکوژێت!»

کوڕێکی گەنج وەڵامی دایەوە: «نەخێر، ئەوان باش دەزانن کە ئەگەر بێنە پێشەوە چییان بەسەر دێت!»

چاوەکانی ئەو پێشمەرگە گەنجە دەبریسکانەوە و چاوەڕوان بوو کە لینا بە هۆی ئەزموونە جەنگییەکەیەوە، دەستخۆشی لێبکات. بە دڵنیاییەوە ئەو گەنجە شایانی دەستخۆشی بوو. لینا دەیزانی کە کوردەکان زیاتر لەوەیکە پشت بە کەل و پەل و کەرەستەی شەڕ و ڕێژەی نەفەرەکان ببەستن، پشت بە تکنیک و ورەی خۆیان دەبەستن.

کاتێک بەڕێ کەوتن، تاریکیی شەو باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشابوو. چواریەکی مانگ لە پشت کێوەکانەوە حەشاردرابوو و ترووسکایی ئەستێرەکانیش زۆر کز بوو. ئەوان دەبوو هەم بێدەنگی ڕەچاو بکەن و هەم هەتا دەوری تەپۆڵکەکان دەدەنەوە، گڵۆپی جیپەکان بکوژێننەوە. بە لینایان گوتبوو کە ئەو دۆخە ١٥ خولەک دەخایەنێت. پاش ئەوەی لە داوێنی تەپۆڵکەکەدا گەیشتنە جادە ئیسفالتەکە، سادق کە شۆفیری دەکرد، خێرایی جیپەکەی کەم کردەوە. لە مەودای نێوان تەپۆڵکەکاندا، تاریکاییەکی نووتەک زاڵ ببوو. عەلی و عومەر لە جیپەکە دابەزین بۆ ئەوەی پێش جیپەکە بکەون و ڕێگاکە بە شۆفیرەکە پیشان بدەن. ئەوان نیو کاتژمێر، کاتژمێرێک و ڕەنگیشە دوو کاتژمێر بە گڵۆپە کوژاوەکانەوە ڕێگایان بڕی.

لینا سەیری ئەستێرەکانی دەکرد. درێژەی کلکی «ورچی گەورە» لەپێش چاوی خۆی دەنواند. چەن شەوێک لەوەپێش، لینا و هاوسەرەکەی پێکەوە سەیری ئاسمانیان کردبوو. شەوان، لێرە جوانیی ئاسمان بەڕادەیەکە کە مچورک بە لەشی مرۆڤدا دەهێنێت. هاوسەرەکەی ورچی گەورەی نیشانی لینا دابوو و پێی گوتبوو کلکەکەی بەرەولای

گەورەترین پایەگای پاسدارەکان لە کوردستان ڕاکێشراوە.

لێنــا بە شــۆفیرەکەی گــوت ڕایگرە. موســافیرەکان خۆیان لەســەر زەوییەکی بەرینی بتۆنی بینییەوە. ئەم حاڵەتە لە زەوییەکانی دەرەوەی شــار دەگمەن بوو. هاوڕێکانی لێنا، دواجار دانیان پێدانا کە ئەو شوێنە بۆیان نامۆیە. فەڕڕۆخ گوتی لەم نزیکانەدا ناسیارێکی هەیە کە ناوچەکە وەک لەپی دەســتی دەناسێت. ٣ کەســیان چوون بە دوای ئەو کەسەدا و لێنا و عومەر لە جیپەکەدا مانەوە. عومەر پێش ئەوەی پەیوەســت بە ڕیزەکانی پێشــمەرگە بێت، وەرزێر بوو و لەســەر زەوی کاری دەکرد. هەردووکیــان وەکوو یەک بــوون، بێدەنگ بــوون و چاوەڕێی فەرمان بوون بۆ ئەوەی چی پێویســت و زەروورە، جێبەجێی بکەن. هەردووک ڕاســتگۆ، ئەمین، زیرەک و بەوەفا بوون.. لێنا ســەیری عومەری کرد و سەرنجی دا ئەویش نیگەرانە. لێنا پارچەیەک شۆکۆلاتی دەرهێنا و کردی بە دوو بەشەوە، عومەر هەمیشە بە بینینی خواردەمەنی دەگەشایەوە.

پاش نزیکەی دوو کاتژمێر، ئەو ٣ کەسە لەگەڵ پیرە پیاوێکی لاواز و کورتەباڵا گەڕانەوە. پیرە پیاو، بە تیزەبزەیەکەوە، بە ســەر ئاماژەی بۆ ڕێگاکەی ســەر ڕێیان کرد و گوتی: «لەم ڕێگایەوە، پاش چەند خولەک دەگەنە پایەگای پاسدارەکان».

پیرەپیاوەکە لەو ڕێگا پڕمەترسییە دووری خستنەوە و لەگەڵیان کەوت و پــاش ماوەیــەک پێی گوتن: «ئــەم ڕێگایە بگرنە بــەر و ڕێک بڕۆن، دەگەنــە ئەو شــوێنەی کە مەبەســتتانە». دواتریش، بــە پێ ملی ڕێگای گرتەبەر و ڕۆشت. فەڕڕۆخ ڕوونی کردەوە کە ئەو پیرەپیاوە بە تەنیا لە ماڵۆچکەیەک لە دەوروبەری گوندەکە دەژی و لە بەپێ ڕۆیشتندا ئازایە و لەبــەر ئــەوەی گژ و گیــا دەرمانییەکان باش دەناســێ قەت نەخۆش ناکەوێ، کەم دووە و زۆر شت دەزانێ.. ئەو پیاوە ئیختیارە کە لایەنگری حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران بوو، ئەوانی لە کەوتنە نێو زاری گورگ ڕزگار کردبوو. لای کاتژمێر چواری بەیانی گەیشــتنە شــنۆ. لێنا چاوەڕوانی دەکرد لەگەڵ شــارێکی نووســتوو بەرەوڕوو بێتەوە. بەڵام

بینی کە کۆڵانەکان پڕە لە خەڵک. خەڵک بۆ بەپیرەوە هاتن و پێشــوازی لەوان ئەو شــەوە نەنووســتبوون و هەموو لــە دەرەوە بوون و دیارە هیــوادار بوون کە لینا لەگەڵ هاوســەرەکەی بێت. ســەرەڕای ئەوەش، بێهیوایی و دڵســاردبوونەوە بە ڕواڵەتی هیچ کەســەوە دیار نەبوو و زۆر بە گەرمی پێشوازییان لە لینا کرد.

ماڵی زیبا خانمیان بۆ شوێنی حەسانەوەی لینا لەبەرچاو گرتبوو. زیبا خانــم هەر ئەو ژنە بوو کە کاتێک لینا لە ســاڵی ١٩٥٤دا، لای بنەماڵەی هاوســەرەکەی لــە ڕەزاییە دەژیا، ئــاگای لە لینا بوو. لــەم کاتەدا زیبا شــووی بــە محەممەد ئاغا لــە بنەماڵەی مەزنــی زەرزاکان کردبوو کە خزمایەتیشــیان لەگەڵ بنەماڵەی قاسملوو هەبوو و دوو منداڵی هەبوو، کچێک و کوڕێک.

لینــا کــە لە ماندوویەتیــدا لە پێ کەوتبوو، دەســتبەجێ نوســت. لای کاتژمێــر پێنجــی بەیانی بــوو. کاتژمێرێک دوای ئەوە، زیبا ڕایوەشــاند و گوتی: «هەســتە، میوانت هەیە!» لینا بەسەرســوورمانەوە پرسیاری کــرد: «من میوانم هەیە؟» پاش ئەو ســەفەرە تەژی لە جم وجۆڵە، لینا لە شــەکەتیدا تووشی خەمساردییەک ببوو. هەربۆیەش بە زیبای گوت: «زیبا گیان وازم لێبێنە با بنووم!»

بەڵام زیبا لەکۆڵی نەبووەوە و گوتی: «هەستە، خانمەکان لە حەوشە چاوەڕێی تۆ دەکەن!» حەوشی خانووەکەی زیبا تەژی بوو لە ژنان و لە نێوانیاندا گوڵاڵە خانم، خوشکی زیبا و دایکی ئەسمەریش دەبینرا. گوڵاڵە خانم هاتبوو بۆ ئەوەی هەواڵێکی لە ئەسمەری کچی کە پێشمەرگە بوو دەســت بکەوێت. ئەو ماوەیەکی زۆر بوو کچەکەی نەبینیبوو و تەنیا لە ڕادیۆ «کوردستان»ەوە دەنگی دەبیست.

زۆربەی ئەو ژنانەی لە حەوشی ماڵی زیبا کۆ ببوونەوە بۆ ڕامووسین و بینینــی لینا هاتبوون. بەڵام لە نێوانیاندا هەبوون ژنانێکیش کە وەکوو ژنێکی بەهێز ســەیری لینایان دەکرد و داواکار بوون لینا کێشــەکانیان چارەســەر بــکات. لیناش نــاو و کێشــەکانی دەنووســینەوە و بەڵێنیی

پێدەدان کە کێشەکانیان لەگەڵ سەرۆکی شارەداری باس دەکات، بەڵام ئەوان نەیاندەویست لینا کێشـــەکانیان بەرێتە لای سەرۆکی شارەداری و خوازیار بوون وەکوو خۆی کێشـــەکانیان چارەســـەر بکات. ئەوەش دەبووە هۆی سەرسوورمانی لینا! هەمان ڕۆژ، لینا سەرۆکی شارەداریی بینی و ســـەبارەت بەو کێشـــانە قســـەی لەگەڵ کرد. ئاغای شارەدار کە تا ڕادەیـــەک دوودڵ دەینواند، دواجار گوتی: «خاتوو نەســـرین، خەڵک پێیان وایە کە دەکرێت کێشـــەکان دەستبەجێ چارەسەر بکرێن. ئێمە لە شـــەڕداین، گرفت و کێشـــەی گرینگترمان هەیە کە دەبێ چارەســـەریان بکەین. ئەم خاتوونانەش کە تۆ باسیان دەکەیت، من هەموویان دەناسم و دەبێ چاوەڕوان بن.»

خەڵکانێکـــی دیکـــەش هەبـــوون کە تەنیا بـــە نیەتی گەیاندنـــی پەیامی بەخێرهاتنی گوندەکەیان هاتبوون. ئەوانە باسی ئۆگریی خۆیان بۆحیزبی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێران و بە تایبەتـــی عەبدولڕەحمانیان دەکرد و هیوای ســـەرکەوتنیان بۆ دەخواســـتن. هیـــوا و متمانەیان بە خەباتی حیزب، لە نیگایاندا دیار بوو و لە وتەکانیان زیاتر خۆی دەنواند.

فـــەڕرۆخ و عومـــەر گەڕانەوە بۆ بنکەی ســـەرەکیی حیزب. ســـادق و عەلیش سەردانی بنەماڵەکانی خۆیان کرد. لینا بە نیاز بوو ماوەی دوو حەوتوو لە شـــنۆ بمێنێتەوە. دوو پێشـــمەرگەی بەهێز و کەڵەگەتیشیان بـــۆ پارێـــزگاری کردن لە لینا دیاری کردبوو. یەکیان گەنج بوو و ئەوی دیکەیان پیاوێکی تەمەن شەست ساڵ بوو بە نێوی ئیبراهیم ئەحمەدی، بـــەڵام هەموو بە «مـــام برایم» بانگیان دەکرد. مـــام برایمیش لینای بە «دایـــە» بانـــگ دەکـــرد، تەنیا لـــە ماڵەکەی زیبـــا خانمدا لینـــای بە تەنیا دەهێشتەوە و جگە لەوێ، لە هەموو شوێنێ لەگەڵی بوو.

لینا و مام برایم زۆر زوو بوونە ئاواڵ. ڕۆژێکیان، مام برایم وێنەیەکی خۆی نیشانی لینا دا کە لە وێنەکەدا سواری ئەسپێک ببوو و گوتی: «من پێشـــمەرگەی قازی محەممەد بووم (لەو کاتەوە ٣٥ ســـاڵ تێدەپەڕی) و لـــەو کاتەوە بێ بڕانـــەوە، لە دژی هەموو ڕێژیمـــەکان خەباتم کردووە،

دایکە، ئەمەش ئەو نامەیە کە سەرۆک کۆمارەکەمان، بۆ دەستخۆشی کردنی خزمەتەکانم، بۆی ناردووم و لەو ڕۆژەوە و بە درێژایی هەموو ئەم ساڵانە، من ئەو نامەیە لەسەر دڵم ڕادەگرم. بیگرە و چی بە باش دەزانی پێی بکە».

لێنا سەیری ئەو کاغەزەی کرد کە بە هۆی تێپەڕینی زەمەنەوە زەرد هەڵگەرابوو و لە شوێنە نووشتاوەکانیەوە پرتووکابوو. نامەکە لە ساڵی ١٩٤٦دا، قازی محەممەد یەکەمین و دواهەمین سەرۆک کۆماری کوردستان، واژۆی کردبوو. دیارییەکی گەلێک ئەنتیکە بوو و لێنا نەیدەزانی چ هەڵوێستێک بنوێنێت. لێنا بینیبووی کە مام برایم نامەکەی لە کیفی پارەی (جنیردان) دەرهێنابوو و بە چ ڕێزێکەوە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، ڕێک وەک ئەوەی لەگەڵ شتێکی پیرۆز هەڵسوکەوت بکات. ئێستا داوای لە لێنا دەکرد ڕایبگرێت. بە گوتنی ڕستەی: «تۆ سەربەستی لەوەی چی لێ دەکەیت»، لە ڕاستیدا داوای لە لێنا دەکرد بەو نامەیە شتی گرینگ بکات.

لە کوردستان بە چاوی کەرەستەیەکی ئەنتیکە سەیری کامێرای وێنە گرتنیان دەکرد. هەربۆیەش، لێنا، کامێراکەی دەرهێنا و وێنەیەکی لە نامەکە گرت و پاشان نامەکەی گێڕایەوە بۆ مام برایمی هاوڕێی و گوتی: «ئەم نامەیە بە جوانی لەسەر دڵت ڕاگرە، ئاوا، هەرکامەمان یەکێک لەو نامەیەمان هەیە».

مام برایم کە هەست و سۆزی ورووژابوو، سەرلەنوێ نامەکەی قەد کردەوە، خستیەوە نێو کیفەکەی و کیفەکەشی نایە گیرفانی و لە نزیکی دڵیەوە داینایەوە.

منداڵەکانیش کەوتبوونە ژێر کاریگەریی شۆڕش و خەبات بۆ ئازادی. کوڕێکی منداڵ بە نێوی نادر، خۆی وەکوو پێشمەرگە و پارێزەری لێنا دەناساند. بە باوکی دەگوت کە ناتوانێت لێنا بە تەنیا بهێڵێتەوە، چونکە ژیانی لە مەترسیدایە. هەرچی ڕۆژە دەهات بۆلای لێنا. منداڵێکی جوان و حەوت ساڵان بوو، لێنای دادەنا و لە بەرانبەریدا، شانۆی بەڕێوە

دەبــرد و هاواری دەکرد و دەیگوت: «نەســرین خانم، نەســرین خانم، مــن ئاوا دوژمنەکەم لەپێ دەخەم!» و لینێاش ســەیری جووڵە پانتۆمیم ئاساکانی ئەو منداڵەی دەکرد کە بە دارێکەوە، وەکوو «چەک» بەکاری دەهێنا. ئــەو ڕۆژەش کە لینا ناچار بوو بەجێیبهێڵێت، نادری بچکۆلانە دەگریا.

یەکێک لە دەوڵەمەندەکانی شار، بە نێوی محەممەد ئەمین، کە پیاوێکی کورتەبــاڵا، ســاماندار، زۆربڵــێ و مێردی ســێ ژن و باوکی ١٩ منداڵ بــوو، داوای لــە لینا دەکرد کە ســەردانی قەڵاتــان (گوندێک لە نزیکەی شــاری شــنۆ) بکات و ماڵەکەی ببینێت کە پاش بۆمبارانی گوندەکەیان بــە ناپاڵــم لە لایــەن ڕێژیمەوە، وێران ببــوو و دواتر لــە هەموو دونیا سەبارەت بە کەڵک وەرگرتنی ڕێژیم لە بۆمبی ناپاڵم لە دژی کوردەکان شــاهێدی بــدات. لینا چوو بۆ ئــەو گوندە و بینی کە ئەو پیاوە ڕاســت دەکات و ماڵــی ئەو پیاوە بە بۆمباران وێران ببوو، بەڵام ئاســەوارێکی لــە ناپاڵــم نەدۆزییەوە. بۆ دڵنیا بــوون لەو بابەتە، حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، پسپۆڕێکی بۆ هەڵسەنگاندنی بابەتەکە ناردە ئەوێ. ئەویش هیچ ئاســەوارێکی لە پاشماوە و لێکەوتەی ناپاڵم لەوێ نەبینی. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هێزەکانی ڕێژیم لە دژی کوردەکان لە بۆمبی ناپاڵم کەڵکیان وەردەگرت، بەڵام لە گوندی قەڵاتان ئەو جۆرە بۆمبەیان بەکارنەهێنابــوو. ئــەوەش محەممــەد ئەمینی بێهیوا کــرد. پاش ئەوە، لینایــان بۆ بینینی شــانۆیەک بانگهێشــت کرد. هۆڵی شــانۆکە پڕ ببوو لــە خەڵــک. بنەماڵــەکان بە گــەورە و بچووکەوە و تەنانــەت بە منداڵی بچووکیشــەوە بەشــدارییان کردبوو. هونەرمەندەکانی ئــەو ناوچە، بە کەمترین ئیمکاناتەوە شــانۆیەکیان ئامادە کردبوو کە تێیدا باس لە بەها مرۆییەکان و خۆشەویســتی و ئۆگریی ئەوان بۆ ئازادی دەکرا، ئەویش ڕێک لەو کاتەدا کە دوژمن وڵاتەکەی وێران کردبوون و هەڕەشــەی لە شارەکەیان دەکرد.

حەوتوویەک پاش ئەوەی گەیشتە شنۆ، ساڵح زەرزا و ئەفسەر خانمی

هاوسەری بۆ نانی نیوەڕۆ لە لینایان گێڕایەوە. پێش نان خواردن، لینا و ئەندامانی بنەماڵە لە باخچەی خانووەکە سەرقاڵی چا خواردنەوە بوون. لای کاتژمێر ١١، مام برایم خۆی گەیاندە لای لینا و بە گوێیدا چرپاندی: «ئەمڕۆ چواردەی گەلاوێژە. نیوەڕۆ دەبێتە تۆفان، بەڵام جێی نیگەرانی نییە، زۆر ناخایەنێت».

هەوا گەرم و دڵنشین بوو، ئاسمان ساماڵ و شین و بێهەور. ئارامییەکی تەواو بەرقەرار بوو، لەو دۆخەدا چلۆن باوەڕ بە قسەی مام برایم بکرێت؟ لینا لەبەر خۆیەوە دەیگوت: «بەلام خۆ مام برایم قەت گاڵتەی وای لەگەڵ نەکردووە و هەربۆیەش پێدەچێت قسەکانی بەڕاست بگەڕێت...» هەربۆیەش لینا بیری مەشغووڵ بوو و سەیری ئاسمانی دەکرد. کاتژمێر ١١:٣٠ خولەک، کەشەکە وەکوو خۆی ئارام مابووەوە و تەنیا جاروبارە بە دەنگی قاقای پێکەنینی ژنان لە چێشتخانەکەوە و هەروەها دەنگ و هەرای وێک کەوتنی قاپ و قاچاخ، بێدەنگییەکە دەشکا، هەم شەڕ و هەم تۆفان زۆر دوور دەهاتنە پێش چاو..

پاش چارەکێک، لە پڕ بایەکی توند هەڵی کرد، وەها کە نەمامەکان چەمانەوە و لق و پۆپیان شکا و گەڵاکانیان، لەگەڵ هەر شتێکی دیکە کە بە شوێنێکەوە گیر نەبوون، بە ئاسمانەوە دەسووڕانەوە. ئەوانەش کە چایان دەخواردەوە، ڕایانکرد و بە شوێن سەرپەنایەکدا دەگەڕان، بەڵام پێش ئەوەی بگەنە سەرپەنا، بە هۆی بارشتەوە سەرتاپا خووسابوون. تۆفانەکە ڕێک پازدە دەقەی خایاند و دامرکایەوە و بەدوای خۆیدا قوڕوچڵپاو و وێرانیی بەجێهێشت. خەڵکی ئەو ناوچەیە، شارەزای ئەو یارییەی سروشت بوون و ئاگایان لە ڕێکەوت و کاتژمێری ڕووداونەکەی هەیە. بەڵام لەو ڕووەوە کە پێشی ڕووداوەکەیان پێ ناگیرێ، بەرانبەری خەمساردن.

ڕووداوە چاوەڕوان نەکراوەکان، بێکۆتایی بوون. لە کاتی نان خواردندا، پێشمەرگەیەک هاتە ژوورەوە و گوتی سپای پاسداران بەرەو شاری شنۆ بەڕێ کەوتوون و تەنیا دە کیلۆمیتریان ماوە بگەنە

ناوشـــار. هەربۆیەش لینا و پێشـــمەرگە پارێزەرەکانـــی ناچار بوون بە پەلـــە خانەخوێکەیان بەجێبهێڵن و بە مەبەســـتی گەڕانـــەوە بەڕێکەوتن. ڕێگایەکی ناوبڕیان گرتە بەر کە لە ڕەوتی هاتنەپێشـــی سپا دوور بوو. ئـــەو ڕێگایـــە، باریکە ڕێیەک بوو کە لە کێوەکـــە هەڵقەندرابوو و ڕێگاکە بەســـەر بەردی گەورە گەورەدا تێدەپەڕی. بەردەکان بە هۆی بارانەوە خز ببوون. ئەو جیپەی ئەمان سواری ببوون، وەکوو هەموو جیپەکانی دیکەی حیزب، بەســـەر تایەی سافدا دەڕۆشت. لە پڕ جیپەکە، نەک هەر بەرەو پێشەوە نەڕۆشت، بەڵکوو بە ئارامیی بەسەر بەردەکاندا خلیسکا و بەرەو هەڵدێرەکە ڕۆشـــت. شـــۆفیرەکە هەرچەند زەختی خستە سەر مەکینـــەی جیپەکـــە، کەڵکی نەبـــوو و جیپەکە بـــەرەو هەڵدێرەکە دەخزا. ڕێـــک لەو کاتەدا، شـــتێک ڕوویدا کە لێکدانەوەی قورســـە. دەســـتەیەک پێشمەرگەی نەناسراو، دەرپەڕین و هاواریان کرد: «بێدەنگ بن! وکەس لە جێی خۆی نەجووڵێت!»

ئەو پێشـــمەرگانە، جیپەکەیان لەسەر دەســـت هەڵگرت و لە شوێنێکی ئەمین دایاننا و پاشـــان بە ڕاکردن بەرەو جیپەکەی خۆیان ڕۆیشتن کە ٢٠ میترێک لەولاتر ڕایانگرتبوو، سوار بوون و ڕۆیشتن.

بەڵام لینا و پێشـــمەرگەکانی بە تەنیا لەشـــار دەرکەوتبوون و تا ئەو شوێنەش، هیچ جیپێکیان لەسەر جادەکە نەبینیبوو. ئەوان خۆیان ئامادە دەکـــرد کە وەدوای جیپی ڕزگارکەرەکانیـــان بکەون. بەڵام جیپەکە بزر ببوو و هیچ ئاســـەوارێکی لێ نەمابووەوە. یەکێک لە هاوڕێکانی لینا بە دەنگی بەرز گوتی: «موعجیزەیەک ڕووی داوە».

ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر کەسێک بڕوای بە موعجیزە نەبێت چی؟

لـــە بنکەی ســـەرەکیی حیزب، هەموویان یارمەتیـــی یەکتریان دەدا کە ئـــەو بابەتە بشـــارنەوە. عەبدولڕەحمان لەســـەر نەخشـــەی فەرماندەیی ئەرتەش کە لە پێشـــی دانابوو، پلانی هێرشـــی گشتیی دوژمنی نیشانی لینا دا. عەبدولڕەحمان شانازیی بە کاری تیمە ئەمنییەتییەکانی حیزبەوە دەکـــرد. بەڵام لە ڕۆژی دیاریکراودا هیچ ڕووی نەدا. هێزەکانی دوژمن

لــە پادگانەکانــی خۆیاندا مانەوە. ســتراتژییەکانی دوژمن، زۆرجار لەم یــاری مشــک و پشــیلە و چاوشــارکێیەیان لەگەڵ حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران کردبوو. عەبدولڕەحمان دەیگوت: «چ باشــتر، ئەوە دەرفەتێکــی زیاترمان بۆ دەڕەخســێنێت بۆ ئەوەی خۆمــان بۆ خەبات ئامادە بکەین».

ئــەو بە هێمنی قســەی دەکرد، وەک ئەوەی لە شکســتی دوژمنەکەی دڵنیا بێت.

■ پۆلی فێرکاریی زمانی ئینگلیسی

لە نێوان گەنجەکانی بنکەی سەرەکییدا، هیچ کەسێک نەبوو کە بەسەر زمانێکــی بیانیــدا زاڵ بێت. هەربۆیەش، لینا بڕیــاری دا پۆلی فێرکاریی زمانــی ئینگلیســی بکاتــەوە. کۆنگــرەی پێنجەمی حیزب بڕیــار بوو لە زستاندا بەڕێوە بچێت و لینا وەکوو وێنەگر بانگهێشتی کۆنگرە کرابوو. لینــا تا بەســتنی کۆنگرە لە کوردســتان دەمایەوە و پــاش ئەوە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. هاوین گەیشــتبووە چڵەپۆپە و لینا بۆ فێرکاریی زمانی ئینگلیسی چەندین مانگی لەبەردەستدا هەبوو. ئەندامانی دەفتەری سیاسی و لەوانە هاوسەرەکەی، لەگەڵ بۆچوونەکەی ئەو هاوڕا بوون. لەگەڵ ئەوەشــدا ئامادەکارییە پێویســتەکان، ئاڵۆز و خەمهێنەر بوو. بە خێرایی ٣٦ کەس ناونووســیان کرد. ژوورێکی گەورە و تەختەڕەشێک و تەباشــیری پێویســت بۆلینــا دابیــن کــرا. بــەڵام حیزب، بــەردەوام، فێرخوازەکانــی داهاتووی لینــای دەنارده مەئموورییــەت. هەربۆیەش، هەرجــارە ڕێکەوتی کرانــەوەی پۆلەکەی لینا دوا دەکــەوت. ڕۆژێکیان لینــا لەو دۆخە قەڵس بوو و دەنگی نارەزایەتیی خۆی هەڵبڕی و گوتی: «هەر ئێستا بە من بڵێ، من کەی دەتوانم پۆلەکەم بکەمەوە؟»

ئەمجارەیان، دوکتور سەعید بەرانبەری وەستا بوو.

دوکتور ســەعید: «ئێســتا کە ئەوەنــدە پێداگری دەکەی، هەر ئێســتا دەســتی پێبکە». لینا لە شــوێنی خۆیدا واق و وڕ ما و چووە بیرەوە و

بە خۆی گوت: «بۆچی هەموو ئەو ماوەیە ئەوەندە بە ڕێزەوە مامەڵەی لەگــەڵ کــردوون و ئەوەنــدە لەســەریان ڕاوەســتاوە؟ ئەگــەر زووتر تــووڕە بوایە و هــاواری بکردایــە، پێدەچوو ئەو وەڵامــەی لەو کاتەدا وەریگرتبووەوە، زووتر وەریبگرتایەتەوە. هەربۆیەش، لەبری خۆشحاڵ بــوون، بە هــۆی هەموو ئەو کاتانەوە کە بەفیڕۆی دابوو، ســەرکۆنەی خۆی دەکرد!

هەربۆیەش، لینا بەنیاز بوو دەستبەجێ خولی فێرکارییەکەی بکاتەوە، بەڵام بەو ســاناییەش نەبــوو: ڕێژەیەکی زۆر لــە فێرخوازەکانی لەوێ نەبوون، تەختە ڕەشەکەی، لەباتی ئەوەی ڕەش بێت، خۆڵەمێشی بوو و نووسین بە تەباشیر لەسەری خوێندنەوەکەی تووشی کێشە دەکرد. لینا بە ئیملای ســادە و سەرەتاییەوە دەســتی پێکرد و سەرنجی دا تەنیا ٣ کەس لە قوتابییەکانی دەزانن بە بێ کێشە بە پیتی لاتینی بنووسن. دیارە ئیملاکەی ئەوانیش پڕ بوو لە هەڵە. لەکاتێکدا کە هەموویان، تەنیا چەند ســاڵێک لەوەبەر دیپلۆمیان گرتبوو و دەیانگوت کە وانەی ئینگلیســییان خوێندووە. هەربۆیەش، پێویست بوو لینا پێش هەموو شتێک ئەلف و بێ و پیتی لاتینیان فێر بکات. جگە لە چەند کەســێک، هەموویان لە ماوەی ٣حەوتوودا فێری بوون. بە سەرنجدان بەوەیکە هەمیشە ڕێژەیەکیان، بە هۆی مەئمووریەتەوە لە پۆلەکان ئامادە نەدەبون و لەگەڵ گەڕانەوەیاندا لینــا ناچار دەبوو وانەکانی دووپــات کاتەوە، دەتوانین بڵێین فێر بوونی ئەلــف و بێی لاتینی بە ســەرکەوتوویی چووە پێــش. پاش ئەوەش، لینا دەیتوانی ڕاهێنانی زمان دەست پێبکات. بەڵام، لینا تەنیا ڕاهێنانی زمانی نەدەگوتەوە. قوتابییە پرســۆکەکانی پرسیاری جۆراوجۆریان دەهێنایە بــەر بــاس. زانیارییەکانیان ســەبارەت بە ژیانی ئورووپــا و بەتایبەتی تێگەیشــتنیان لە دیموکراســی گەلێک تێکەڵ و پێکــەڵ بوو. هەربۆیەش، باس کردن ســەبارەت بەو پرســیارانەش لە کاتەکانی پشــوودا و پاش کاتی پۆلەکە، لە فێرکارییەکەی لینا زیاد دەکرا و بەم چەشنە، فێربوونی زمانی ئینگلیســی لە ژیانی ڕۆژانەی دۆڵی دیموکراتدا وەکوو ڕەوتێکی

ئاسایی لێهاتبوو.

لە مانگی ئۆکتۆبردا، کاروباری ئامادەکاریی کۆنگرە بووە هۆی ئەوە کــە قوتابییــەکان زیاتــر لە جاران بچنــە مەئموورییەت. پــاش مانگێک، ڕێــژەی قوتابییــەکان گەیشــتبووە ٢٠ کــەس. لــە نێوەڕاســتی مانگی نۆڤامبردا، ڕێکەوتی بەســتنی کۆنگرە دیاریکرابوو و بڕیاربوو لە مانگی دێسامبردا بەڕێوە بچێت. دوکتور سەعید بە لینای ڕاگەیاند کە پۆلەکەی پــاش حەوتوویەکــی دیکــە ڕادەگیرێــت، چونکە پێویســتیان بە هەموو فێرخــوازەکان هەبوو. دەرئەنجــام، لینا بۆ ئەوانەی هەوڵیان دابوو و لە فێربوونی زمانی ئینگلیســی بەردەوام ببوون، تاقیکردنەوەیەکی کۆتایی بەڕێوەبرد. لە دەرئەنجامی تاقیکردنەوەکەدا، جگە لە دوو کەس هەموو باش بوون و لینا شەهادەی دیپلۆمی سەرەتایی ئینگلیسی بە دەرچووان بەخشی.

ئێوارەخوانێــک بــە بۆنەی کۆتایی هاتنی وانەی ئینگلیســییەوە ســاز درابــوو. زۆر کاریگــەر و دڵنشــین بــوو. وتەبێژەکە خــۆی بەو پەڕی لێهاتووییەوە کلاسەکەی شرۆڤە کرد و بە و ڕستەیە کۆتایی بە وتەکانی هێنا: «نەسرین خانم زۆر زوو بگەڕێوە بۆلامان!»

■ موجاهیدینی خەڵق

بەســەرنجدان بەو زانیاریانەی کە لە ڕێکخراوی موجاهیدینی خەلقی مەســعوود ڕەجەوی هەمانــە، ناکرێت لێرەدا خۆمان لــە باس کردنیان ببوێرین. ڕێکخراوی موجاهیدین ڕێکخراوێکی پان ئێرانیستە کە هاوکات پڕوپاگەندە بۆ مارکسیسم و ئیسلام دەکات.

گرووپێکی چل کەســی لــە ئەندامانی موجاهیدیــن پەنایان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێنابوو. حیزب لەماڵێکی گەورە جێگیری کردبــوون و لە لایەن بنکەی ســەرەکیی حیزبــەوە نانیان بۆ دەچوو و هەموو چەشنە یارمەتییەک دەدران و ڕێزێکی زۆریان لێ دەگیرا. کەچی لە لایەن موجاهیدینەوە هەڵسوکەوتی هاوشێوە نەدەبینرا و هەڵسوکەوتی

زۆربــەی نەفەرەکانــی ئــەو گرووپە بەرانبــەر بــە خانەخوێکانیان، بە جۆرێک لووت بەرزی و خۆبەزل زانینی پێوە دیار بوو. عەبدولڕەحمان گاڵتەی بەو هەســتەیان دەهات. پاش گەیشتنە بەرەوەی ئەو گرووپە لە موجاهیدین، ڕۆژێک عەبدولڕەحمان بۆ بەخێرهاتنیان ســەردانی کردن و وەکوو خوویەکی هەمیشەیی خۆی، لەگەڵ پیاوەکان تەوقەی کردبوو و کاتێک ویســتبووی لەگەڵ ژنەکانیش دەســت بداتەوە،هەموو ژنەکان، دەســتی خۆیان لە پشــتەوە شــاردەوە. عەبدولڕەحمان بەو کردەوەی ئەوان لە قاقای پێکەنینی دەدا!

حەوتووی جارێک، هەموو ئەو کەسانەی کە لە شوێنی بنکەی سەرەکیی حیــزب دەژیــان، کۆدەبوونــەوە بۆ ئەوەی گوێ لــە ڕاپۆرتی یەکێک لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی سەبارەت بە هەواڵەکانی کوردستان، ئێران و جیهان بگرن. بەرپرســی موجاهیدینیش ســەبارەت بە ئێران قســەی کرد و لە قســەکانیدا باســی باڵادەستیی موجاهیدین بە نیسبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد.

موجاهیدین سەر بە مەزهەبی شیعەن کە لقێکە لە دینی ئیسلام، بەڵام زۆربەی کوردەکان ســوننە مەزهەبن. ژنانی شــیعە بۆیان نییە ڕێ بە پیــاوان بدەن تەوقەیان لەگەڵ بکەن، ئەگەر ئەندامی بنەماڵەکەی خۆیان نەبــن. ئــەو ژنانەی گەیشــتبوونە بنکەی ســەرەکیی حیــزب، بە توندی ڕەچــاوی ئــەو دۆگمەیان دەکرد و ئــەوەش لەحاڵێکدا بوو کە لە ئێران، زۆرێک لە ژنانی شیعە مەزهەب خۆیان لە تەنگەبەری ئەو سووکایەتییە ڕزگارکردبوو. لە ڕاســتیدا، شــیعەکان ژیان زۆر بەجیددی وەردەگرن، کەچی کوردەکان، بریتی لە سوننە و شیعە، خەڵکانێکی شادن. کوردەکان حەزیــان لێیە کەڵــک لە چێژەکانی ژیان وەربگــرن، پێبکەنن و خەریکی گاڵتە و گەپ بن. ئەوان بە ژن و پیاوەوە، موســوڵمان و ناموســوڵمان، هەژار و دەوڵەمەند، گۆرانی دەڵێن و دەست لە دەستی یەکتر هەڵدەپێکن و بە شێوەی بازنەیی هەڵدەپەڕن. ئەوان بڕوایان بە خودایەک هەیە کە نەک هەر خراپەی ئەوانی ناوێ، بەڵکوو سەرتاپا خودای خێرە.

ساڵی ١٩٨١، بە سەرپەرەشتیی مەسعوودی ڕەجەوی، شووڕای نەتەوەیی موقاوەمەت دامەزرا. ڕێکخراوەکان و حیزبەکان، لەوانە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و هەروەها کەسایەتییە بەناوبانگە دژبەرەکانی ڕێژیمی خومەینی، بە مەبەستی دروست کردنی هێزێکی هاوبەش لە دژی بیری تاریکی مەلاکان، پەیوەست بەو شووڕایە بوون. عەبدولڕەحمان و دوکتور سەعید کە نوێنەری حیزبی دێموکرات لەو شووڕایەدابوون، زۆر زوو تێگەیین کە لە نێوان بەشداربووەکاندا بەرابەری نییە و مافەکانیان ڕەچاو ناکرێت. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەو شووڕایە چووە دەرەوە. بە دوای حیزبدا، ئەندامانی دیکەش نەیاندەتوانی تەحەمولی ملکەچ بوون بۆ ڕەجەوی بکەن و لە شوورا چوونە دەرەوە.

■ ناتەباییەکان، ناڕوونییەکان، تاوانکارییەکان ـ یان پێکەنین

ماوەیەک بوو کە ڕەخنەگرتن لە عەبدولڕەحمان بۆی هەبوو وەکوو هەڵە یان سەربزێوی لێکبدرێتەوە. شەوێک کە لێنا لەگەڵ هاوڕێکانی بە نێوی: ئەبوو، ئاراز و ئەسمەر دانیشتبوو. هاوڕێکانی ئازادانە قسەیان دەکرد، لێنا سەرنجی دایە کە ئەوان بڕوایان بەوە هەیە کە ئەو دەتوانێت قەناعەت بە هاوسەرەکەی بهێنێت. ئەوان لە هەڵسوکەوتی ئاغایانەی سکرتێرەکەیان بەرانبەر بە هەندێک لە ئەندامانی حیزب نیگەران بوون، لەحاڵێکدا کە بە نیسبەت هەندێکی دیکە، نەرم ونیانتر دەجووڵایەوە و ئەوە بە نیسبەت ئەو کەسانەوە کە دەچوون بۆ شەڕ خراپتریش دەردەکەوت. لێنا بەرگری لە ڕێبەرەکەیان کرد، بەڵام ئەوان بەرپەرچیان دایەوە و گوتیان: «تۆ هەرگیز لە جەنگەی شەڕدا نەبوویت و کاتێکیش دوکتور هەستیان بریندار دەکات، ئەوکاتەش لێرە نیت تا بەچاوی خۆت ببیینی!» ڕاستیان دەگوت، ئەو نە شەڕی بینیبوو و نە شاهێدی ئەو ڕووداوانەش بوو.

پاش ماوەیەک، سەری باسەکەی لای هاوسەرەکەی کردەوە. بە

ڕێکـەوت، ئەبوو و ئارازیـش لەو دەوروبەرانە بـوون. عەبدولڕەحمان چـاوی پێیان کـەوت و چووە دەرەوە و بەهـۆی «پڕوپاگەندە لە دژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران» لۆمەی کردن.

لینا: «ئەم هەڵسوکەوتە، قێزەون و جێی باوەر نییە! لەباتی بیرکردنەوە، تۆ وتەکانی من دەگۆڕیت و ناحەقییان بەرانبەر دەکەیت!»

عەبدولڕەحمان کە بەشـێوەی کەسی سـێهەم قسەی دەکرد، وەڵامی لینای دایەوە و گوتی: «ئەوە من نیم کە ژنەکەم چۆنیەتی هەڵسوکەوت لەگەڵ بندەسـتەکانی خۆمم فێر بکات!» بەڵام زۆر بە خێرایی، وتەکەی خۆی ڕاسـت کردەوە و جەختی کردەوە کە مەبەستی تەنیا گاڵتە کردن بووە.

سەرەڕای ئەوەش، عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی دڵاوا و تەنانەت بە نیسبەت ماڵی دنیاوە خەمسارد بوو. خزمێکی هەبوو بە نێوی سۆهەیلا، ئەندامی ڕێکخراوی «چریکە فیدائییەکانی خەلقی ئێران» بە ڕێبەریی ئەشـرەف دێهقان بوو. ئەم ڕێکخراوە لە دۆڵێکی نزیک بە حیزبی دێموکرات جێگر ببوو. ئەشـرەف هەندێجار سۆهەیلای بۆ وەرگرتنی پێداویستییەکانیان دەنارده لای عەبدولڕەحمان. عەبدولڕەحمان نە ڕێکخراوەکەیانی بەهەند وەردەگرت و نە سۆهەیلاش، بەڵام هەمیشە یارمەتی دەدان. جارێکیان، سۆهەیلا هات و بۆ ڕۆژنامەکەی ئەشرەف دێهقان داوای کاغەزی کرد و دەوری سـەدان لاپەڕەی وەرگرت. ئەم کاغەزانە بە مەبەسـتی بڵاو کردنەوەی وتارێکی ئەشـرەف دێهقان کەڵکی لێوەرگیرا، وتارێک تەژی لـە بوختـان و تاوان وەپاڵ نانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران و سـکرتێرەکەی، و عەبدولڕەحمـان لەبەرانبەر ئـەو کردەوەیاندا تەنیا پێکەنی.

ڕۆژێکیان لە مانگی نۆڤامبردا، عەبدولڕەحمان بە دەنگی نووسـاوەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. لە مزگەوت بە هەوای سـاردەوە وتەی پێشـکەش کردبوو. هەندێ لە گەنجەکان لە ماڵەوە چاوەڕوانی بوون. عەبدولڕەحمان لە یەکێک لە گەنجەکان تووڕە بوو، دەنگە گڕ و نووساوەکەی بەڕاستی

جێگای پێکەنین بوو. گەنجەکان بەزۆر خۆیان ڕاگیر دەکرد، لەپڕ، خۆیان پێ‌ڕاگیرنەکرا و لە قاقای پێکەنینیان دا. عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی زیرەک بوو. پێکەنین کۆتایی بە شاڵاوی لۆمەکانی هێنا و عەبدولڕەحمانیش بە پێکەنینە درمییەکەیەوە تێکەڵ بە گەنجەکان بوو. پێکەنینی گشتی بووە هۆی دامرکاندنەوەی تووڕەییەکەی.

لە هەموو شوێنێک، بەتایبەت بەلای مرۆڤە ساویلکە و سەرەتاییەکانەوە، هەڵدەکەوێ کە ساویلکەیی و کاڵفامی، تاوانی لێ‌بکەوێتەوە. سەنار کە ببووە ئەندامی حیزب، دووجار حیزبی بەجێهێشتبوو. جاری سێهەم، دەیویست بیسەلمێنێت کە ئەوجارەیان بە نییەتێکی جیددییەوە دەگەڕێتەوە. بەو بیرۆکەوە لە مێشکیدا، سەنار یەکێک لە ئەندامانی «تاقمی حەوت کەسی» (ئەو گرووپەی ئینشعابیان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو) بە نێوی «ڕەحمان قادری»ی کوشت و یەکێکی دیکەش لە ئەندامانی ئەو گرووپەی گرتبوو و لە زیندانی خستبوو. هەرکە عەبدولڕەحمان بەو ڕووداوەی زانی، دەستبەجێ ناوبژیکەریی کرد و بووە هۆی ئازاد کردنی زیندانییەکە و سەناری کە لەوکاتەدا لە حیزب چووبووە دەرەوە، هەرگیز لە ڕیزەکانی حیزبدا وەرنەگرتەوە. بەڵام سەبارەت بە ڕەحمان قادری تازە کار لە کار ترازا بوو و عەبدولڕەحمان نەیدەتوانی ڕۆحی بەبەردا بکاتەوە.

ئەگەر کەسێک یان لایەنێک داخوازێکی لێی هەبوایە، عەبدولڕەحمان دریغی نەدەکرد و یارمەتی ئەو کەس یان لایەنەی دەکرد. بەڵام نێوانگیری و ناوبژیوانی کردن لە نێوان دوو لایەندا، هەندێجار دەبێتە هۆی ناڕوونی و خراپ تێگەیشتن. دوو کەسی فەرانسەوی کە لە لایەن بەشی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیستی عەراقەوە بە بارمتە گیرابوون، گەیشتبوونە بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ئەو دوو کەسە بریتی بوون لە دوو ئەندازیاری سازکردنی بەنداو بۆ ئاوداشتن. ئەوانە کارمەندی کۆمپانیایەکی فەرانسەوی بوون کە لەگەڵ دەوڵەتی عەراق ڕێککەوتنیان واژۆ کردبوو. عەبدولڕەحمان

توانیبووی بەشــی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیســتی عەراق ڕازی بکات کە ئەو دوو فەرانســەوییە ڕادەستی بنکەی ســەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران بکــەن (دۆخی ژیانــی نهێنیی حیزبی کۆمۆنیســتی عەراق زۆر ســەخت بــوو، و وەزارەتی کاروباری دەرەوەی فەرانســە داوای یارمەتیی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو). بەڵام عەبدولڕەحمان ناچار ببوو کە بەڵێن بە حیزبی کۆمۆنیستی عەراق بدات کــە هەتا ئــەو برە پارە زۆرەی کە حیزبی کۆمۆنیســت داوای کردبوو، نەگاتە دەســتیان، بارمتــەکان ڕادەســتی دەوڵەتی فەرانســە نەکاتەوە. عەبدولڕەحمــان بەو گریمانەوە کە بەرپرســی کۆمپانیاکە دابین کردنی پارەکە وەئەستۆ دەگرێت، مەرجەکەی قبووڵ کردبوو. بەو حاڵەوە، لەو ڕووەوە کە پارەی داواکراو نەدەگەیشــتە دەســتی، ڕەوتی ئازاد کردنی بارمتەکان وەدوا دەکەوت.

ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران ناچار بوو گفتەکــەی بەرێتەســەر، ئەگینا پێگــە و متمانەپێکراویی خۆی لەدەســت دەدا و چیدیکــە نەیدەتوانــی لــە ئەگــەری ڕوودانــی کێشــەی ئەوتــۆ، یارمەتیــی کەســی دیکە بدات. دەســا، پــاش چەند مانــگ چاوەڕوانی، دواجــار عەبدولڕەحمان کەســێکی لە حیزبــی دێموکراتەوە بە برە پارە داواکراوەکــەوە نــاردە لای حیزبی کۆمۆنیســتی عــەراق، بۆ ئەوەی بە نوێنەرایەتیــی حیزبــی دێموکــرات، پارەکەیان ڕادەســت بــکات و پاش ئــەوەش کە حیزبی دێموکــرات بارمتەکانی ناردەوە بۆ فەرانســە، زۆر کــەس پێیــان وابوو ئــەو پارەیە لە لایــەن حکوومەتی فەرانســە و یان بنەماڵەی بەبارمتە گیراوەکانەوە دابین کراوە.

لــە پاریــس، هەنــدێ لــە مەئمــوورە ئیدارییەکانی فەرانســە، حیزبی دێموکراتیان بە کلاوبەرداری تاوانبار دەکرد.

■ ئامادەکاری بۆ بەڕێوەبردنی پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکرات

شەوانی سارد و بارینی باران پەرەی گرتبوو. لای کاتژمێر ١١ی بەیانی، خۆرەتاو مژی چڕی بەربەیانی ڕەواندبووەوە و سەهۆڵەکانی دەتواندەوە. ڕێگاکان کەڵکی هات وچۆیان نەمابوو و ئاسمانی تاوتاو، ڕێی لە بۆمباران کردنی فڕۆکە شەڕکەرەکان دەگرت. دوژمن چیدیکە نەیدەتوانی ئازاریان بدات و کێشەیان بۆ بنێتەوە، هەرچەند هێشتاش جاروبارە فڕۆکە شەڕکەرە «میگ»ەکان بە ئاسمانی دۆڵەکەدا دەسووڕانەوە.

باران شاخەکانی ئەو دەڤەرەی تێراو کردبوو و بە گرم وهۆڕ بە دۆڵی دێموکراتدا شۆڕ دەبووەوە. قوڕوچڵپاو هەموولایەکی گرتبووەوە. خانووەکان شێدار و سارد بوون. شەڕیش بەرەو خەوێکی زستانە هەنگاوی دەنا. دۆڵی دێموکراتەکان لە جۆش وخرۆشێکی نائاساییدا قوڵتی دەدا. بەرپرسان، بە مەبەستی بەشداری کردن لە پلینۆمی پێش کۆنگرەدا، لە هەموو بەرەکانەوە بەرەو بنکەی ناوەندی کەوتبوونە ڕێ. عەبدولڕەحمان بەهۆی کاری زۆرەوە، کاتی حەسانەوەی بۆ نەمابووەوە. نامەیەک، هەواڵی ئەوەی هێنا بوو کە جاشەکان بە مەبەستی هێرش کردنەسەر بنکەی سەرەکیی حیزب کەوتوونەتە ڕێ، ڕێژەیان زۆر نەبوو، بەڵام بەهەرحاڵ، دەبوو پێشیان پێ بگیرێت.

چیرۆکی ئامادەکاریی کۆنگرە، هێندەش سانا و ساکار نییە. یان ڕەنگە، چونکە بە شێوازی تایبەتی کوردەکانە، پێش هەموو شتێک، دەبێ بگوترێت کە ئەوان شوێنێکیان نەدۆزییەوە کە بەقەدەر پێویست بەرفراوان بێت و هەموو ئەندامانی کۆنگرە بگرێت. سەرەتا بیریان لەوە کردەوە کە باشتر وایە لە مزگەوتێک بەڕێوەی بەرن، مزگەوتێک کە دەوری ٣٠٠ کەس بگرێت. بەڵام هیچ مزگەوتێک بەو تایبەتمەندییەوە لەو ناوچەیە نەبوو. دواجار، عەبدولڕەحمان، لە ٢٠ی نۆڤامبردا بڕیاری دا کە هۆڵێک لە گۆڕەپانە بەتاڵ و بەرفراوانەکەی دۆڵی قاسملوو

ســاز بکات. ڕێکەوتــی کرانەوەی کۆنگــرە بۆ ڕۆژی پێنجی دێســامبر دیاری کرابوو. کاری ســازکردنی بیناکە، ڕۆژی ٢٧ی نۆڤامبر دەســتی پێکــرد. عەبدولڕەحمــان داوای لــە ئەندامانــی دەفتەری سیاســی کرد سەرپەرشتیاریی کارەکان بکەن و پاشان خۆی چوو بۆ مەئمووریيەت. پــاش دوو ڕۆژ، لــە مەئمووریيــەت گەڕایەوە و داوای لــە لێنا کرد بۆ بینینی ڕەوتی سازکردنی بینای کۆنگرە لەگەڵی بکەوێت. عەبدولڕەحمان پێی وابوو بیناکە گەیشتووەتە دارەڕا. بەڵام بینیان کە لە هەرچوار لاوە تەنیا یەک میتر دیوارەکە بەرز کرابووەوە.

هەردوو بەنناکەش بە بێکاری و بەتاڵی لەوێ بوون و شــپەرزەیی و ناڕێکی هەموولایەکــی گرتبووەوە. عەبدولڕەحمان بــە دەنگێکی کپەوە ئەمری بە لێنا کرد: «وەرە!»

ئــەوان بەرەوخــوار، بەرەولای گوندی «شــیوەجۆ» بــەڕێ کەوتن. عەبدولڕەحمــان کە هیوادار بوو لەوێ بەرپرســانی دەفتەری سیاســی دەدۆزێتەوە، لەگەڵ ســووپرایزێکی دیکە بەرەوڕوو بووەوە: ماڵەکانی گوندەکە کە وەکوو هەمیشە بە بەردەوامی لەبەردەم با و بۆراندا بوون، بە دیوارگەلێک پارێزگارییان لێدەکرا کە بەو کەرەســتە بیناســازییانەی بۆ هۆڵی کۆنگرە دابین کرابوون دروســت کرابوون. عەبدولڕەحمان لە تووڕەیی خۆیدا، هاواری دەکرد و فەرمانی دەردەکرد، ڕواڵەتی ســوور و ڕەش هەڵگــەڕا بــوو. هەمــوو، بە پەلە ڕۆیشــتن بــەدوای ئەندامانی دەفتەری سیاسیدا و دواجار ئەوانیش بە پەلە و ڕاکردن خۆیان گەیاندە شوێن و گوێیان بۆ ڕەخنەکان، بێتاقەتی و پرسیارەکانی بەرپرسەکەیان ڕاگرتبوو. لە کۆتایی تۆفانێک لە هات و هاواردا، عەبدولڕەحمان هێشتاش خوازیــاری تــەواو بوونی کاروباری بیناســازیی هۆڵــی کۆنگرە لە ٣٠ نۆڤامبردابوو، واتە ٤ ڕۆژی دیکە. لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە شتی وا ئیمکانی نییە، چونکوو پێویســت بوو سەرلەنوێ کەرەستەی بیناسازی ئامــادە بکرێت. هێشــتا لێنــا دوولێــوەی نەکردبوو کە هاوســەرەکەی هاواری کرد: «ئەمجارەیان خۆم چاوەدێریی هەموو کارەکان لە ئەستۆ

دەگرم»

سروشــت لەگەڵیــان ســازگار نەبــوو. بارانێکی ســارد و بــەردەوام هەمووڵایەکــی کردبووە قوڕ و چڵپاو و لیتــە و گەنکاو. پاش نیوەڕۆی ڕۆژی دواتر، عەبدولڕەحمان و لینا پێکەوە بۆ ســەردانی کاروبارەکان ڕۆیشــتن. عەبدولڕەحمان کە هێور ببووەوە، ســەرنجی‌دا کە بەتەنیایی نــەک هــەر ناتوانێت کەرەســتەکان جێبەجــێ بکات، بەڵکــوو کرێکاری پێویستیشــی بۆ دابیــن ناکرێت. بەخت ڕووی تێکــرد. ئەوان کە بیریان مەشغووڵی کردنەوەی ئەو گرێ کوێرەیە بوو، تووشی ئاغای بەغدادی بوون. ئاغای بەغدادی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوو و تازە گەیشتبووە بەرەوە. بەغدادی لەو ناوچەیە هەموو خەڵکەکەی دەناســی، پێشــنیاری کــرد تــەواو کردنی بیناکە بەو بســپێرن و دڵنیای کردنــەوە کە ئەوەی پێویســت بێت دەیــکات بۆ ئەوەی هەتا پێنجی دیســامبر هۆڵەکە ئامادە بێت.

ســەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، لینا بە تەنیا سەردانی شوێنی هۆڵەکەی کرد. قەول و بەڵێنەکانی ئاغای بەغدادی، پەلەی پێوە دیار بوو. دروست کردنی خانوویەکی ڤیلایی بچووک لە ئۆرووپا چەندین مانگی دەخایاند و چۆنــە کە لێــرە دەکرێت بە چەند ڕۆژ هۆڵێکی گەورە ســاز بکرێت؟ بــەڵام ئــەوەی لینا کاتێک گەیشــتە شــوێنی هۆڵەکە بینــی، جێی باوەڕ نەبوو. ئاغای بەغدادی بەســەر تەلێک خۆڵەوە وەســتابوو و کارەکانی سەرپەرشــتیاری دەکرد: دیوارەکان بەقەدەر پێویست بەرزکرابوونەوە و بڕیار بوو لەوحەکانیش هەر ئەو ڕۆژە لەسەر بانەکەی دابەسترێت. کەرەســتەکان لە شــوێنی هۆڵەکە دانرابــوون و ئامــادەی دەکارکردن بوون.

لە لایەکی دیکەشــەوە، ڕێژیمیش بە مەبەســتی پێشگیری لە بەستنی کۆنگرە، هەموو هەوڵی خۆی دەدا، تۆپ بارانی گردەکانی دەوروبەریان، بە قورسی دەستی پێکردبووەوە و پادگانی سەردەشت، نزیکترین شار بە دۆڵی دێموکراتەکان، بە هێزێکی کۆماندۆیی پێکهاتوو لە ٧٠٠ «کڵاو

سەوز» بەهێز کرابوو. ئەم هێزە کۆماندۆیە ڕاسپێردرابوو تا یارمەتیی ئەرتەش بکات بۆ ئەوەی ناوچەکە لە خەڵکی سڤیل پاک بکەنەوە و هێرش بکەنە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ڕێژەی پێشمەرگەکان زیاتر کرا و نێردرانە شوێنە گرینگەکان. گوندییەکانی دەوروبەری دۆڵەکەش ڕاسپێردرابوون کە جگە لە میوانانی کۆنگرە ڕێگەی هاتنەژوورەوە و چوونەدەرەوە لە دۆڵەکە، لە هەموو کەسێک بگرن.

ڕۆژی پێنجی دیسامبر، هۆڵێکی گەورە ئامادەی بەکارهێنان بوو، بەڵام هێشتا کەم و کووڕیی هەبوو، پێداویستیگەلێک وەک کارەبا، مایکرۆفۆن، شووشە، پەنجەرە، تریبوونی قسەکردن، زۆپا و... هێشتا مابوون. عەبدولڕەحمان واز لە کەس ناهێنێت، خۆی لە هەموو کارەکان وەردەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس و هەموو شتێک دەگرێت، تووڕە دەبێت، دەستوور دەدات، بە کورتی ئەو پێی وایە بە بێ ئەو هیچ کارێک ناچێتە پێش. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە بە بێ ئەو سروشتە پێداگرەی عەبدولڕەحمان، ئیمکانی نەبوو ئەو هۆڵە لەو ماوە کەمەدا ساز بکرێت. بەڵام لەو ڕۆژەدا، عەبدولڕەحمان زێدەڕۆیی دەکرد. پیاوێکی باڵابەرز و بێقەڵافەت لەسەر چوارپێچکەیەک وەستابوو، بە گوێی لینادا چرپاندی: «بۆ خاتری خودا! بیبەرە دەرەوە بۆ ئەوەی بڕێک پشوو بدات. کاتێک ئەو لێرەیە، پێش بە کارەکەمان دەگرێت!» لینا: «گیانەکەم، کاتی ڕۆیشتنەوەیە بۆ ماڵەوە».

عەبدولڕەحمان: «بۆچی؟» شێوازی دەربڕینی پرسیارەکەی دۆستانە نەبوو.

لینا: «تۆ دەبێ بە دەقی وتەکانتدا بچیتەوە و هەندێکیش پشوو بدەیت».

عەبدولڕەحمان: «گرینگ نییە! هێشتا کاتم هەیە»

لینا: «لێگەڕێ با خەڵک بە کارەکانیان ڕابگەن، تۆ ڕێیان لێدەگری!»

عەبدولڕەحمان: «من ڕێم لە کەس نەگرتووە! چۆنیان پێخۆشە با کار

بکەن!» ئەم ڕستەیەی بە قەڵسیەوە گوت و پاشان گوتی: «بەهەرحاڵ، بە پێی پەتی ناتوانم بۆهیچ کوێ بڕۆم، کەوشەکانمیان بردووە پاکی بکەنەوە».

عەبدولڕەحمان خۆی لە لینـاش قەڵس دەکات. لینا سەیری پێی هاوسەرەکەی دەکات. تەنیا گۆرەوی لە پێدایە. هەربۆیەش، لینا دەڕوات و پێڵاوەکانی لای بۆیاخچییەکە بۆ دێنێتەوە و دەیباتەوە بۆ ماڵەوە.

■ بەستنی پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لە دەرەوەی هۆڵەکە، خەڵکێکی زۆر لە هات و چۆدان. بەشدارانی کۆنگرە لە هەموولایەکەوە هاتوون، پاش ماوەیەکی زۆر دابڕان، چاویان بە یەکتر دەکەوێتەوە، باران، بەفر، سەرما، با و قوڕوچڵپاو بە هەند ناگرن.

ڕۆژی ٦ی دێسامبریش وەکوو ڕۆژی پێشووتر بوو. عەبدولڕەحمان سەردانی هەموانی دەکرد، بۆ هەموو شتێک ڕێنمایی دەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس دەگرێت و دیارە خۆیشی هیلاک دەکات و ڕۆژی ٧ی دێسامبر، ئاسمان بۆ بەستنی کۆنگرە سازگارە: باران دەبارێت، هەورە نزم و تاریکەکان، ڕێ لە فڕینی فڕۆکەکانی دوژمن دەگرن و هەربۆیەش، کۆنگرە بە دوو ڕۆژ دواکەوتنەوە، دواجار دەتوانێت دەست بە کارەکانی بکات.

کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆنگرەیەکی تەژی لە مشت ومڕ، تەژی لە ناکۆکی، ڕەخنە، پێشنیار و یان مل نەدان و سەرپێچی کردن بوو، بۆ نموونە: لە کاتی باس کردن لەسەر بەرنامەی حیزب، هەندێ لە نوێنەرەکان پێشنیاریان دا کە وشەی «دێموکراتیک» ی لەسەر هەڵگرن و لەباتی ئەوە وشەی «سوسیالیست» دابنێن. پێشنیارێکی دیکەش ئەوە بوو کە وشەی «ڕاستەقینە» لە سوسیالیسم زیاد بکەن (سوسیالیسمی ڕاستەقینە). پاش چەند ساتێک، عەبدولڕەحمان درێژەی بە باسەکە دا و گوتی: «ئێوە لە وشەی «دێموکراتیک»

دەترسـن؟ باشە. لە فۆرموولی: «سوسـیالیزم بە سەرنجدان بە دۆخی تایبەتی کوردسـتان» کەڵک وەربگرین. زۆربـەی نوێنەرەکان دەنگیان بەو پێشـنیارە دا. لەگەڵ ئەوەشدا، نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێچ کات نەگۆڕدرا.

لینا بیری لە «سوسیالیزمی ڕاستەقینە»ی چێکۆسلۆڤاکی دەکردەوە، لە «ئازادی» خەڵک کە لە لایەن «نۆمانکلاتۆر»ەوە بڕیاری لەسەر درابوو و خەم دڵ و دەروونی کرۆشـت. بیری لـەوە دەکردەوە کە کوردەکان چەنـد باوەڕەکانیان بەهێزە، چەند ئازادانە باس لە باوەڕەکانیان دەکەن و چەند ورەبەرزانە بۆ ئازادیی خۆیان خەبات دەکەن. ئازادییە پێشـێل کراوەکان لە وڵاتانی بلۆکی سـۆڤییەت، لە دوورەوە هەست پێنەدەکرا و لە سـاڵی ١٩٨١دا، لە نێوان بەرپرسە کوردەکاندا، هێشتاش کەسانێک هەبوون کە داکۆکییان لە سوسیالیزمی سۆڤیەت دەکرد.

دەنگدان بەشێوەی نهێنی بوو. هەرچەند کە کەمینە بەهێز بوون، بەڵام زۆرینەی کۆنگرە دەنگیان بە بەرنامەی پێشنیار کراو دا. بە سەرنجدان بە بەهێزیی کەمینە، هەم شی کردنەوەی زیاتری بەرنامە و هەم هەندێ دەستکاری کردنی پێویست بوو.

عەبدولڕەحمـان بـۆ جاری چوارەم بـە سـکرتێری هەڵبژێردرایەوە. شـایانی باسـە کە ئـەو هەرگیز لـە کۆنگرەکاندا زۆرینـەی دەنگەکانی نەهێنایەوە. لە کۆنفرانسی سێهەمی حیزب کە ئەویان بۆ سکرتێری گشتی پێشنیار کردبوو، محەممەد ئەمین سێراجی زۆرینەی دەنگی هێنایەوە، لە کۆنگرەی سێهەم کەریم حیسامی، لە کۆنگرەی چوارەم غەنی بلووریان و لە کۆنگـرەی پێنجەمیش عەزیزی ماملێ زۆرینەی دەنگیان هێنایەوە. بەڵام سـکرتێری گشـتی لە لایـەن کۆنگـرەوە هەڵنابژێردرێت، بەڵکوو ئەندامانی کومیتەی ناوەندی تازە هەڵبژێردراو، سکرتێر هەڵدەبژێرن.

جەژنـی کۆتایـی کۆنگـرە لە هەمـان سـاڵۆن گیرا. پاش نیوەشـەو، پێشـمەرگەیەک بـە دەنگـی خۆش و بـەرز، گۆرانیی «مەگـری دایکی کوردسـتان»ی گوتـەوە، گۆرانییەکـی دوور و درێـژ کـە بـاس لـە

ڕۆژەڕەشــییەکانی نەتەوەی کــورد دەکات. هۆڵەکە لــە بێدەنگیدا نوقم ببــوو و هەمــوو بۆ ڕێزگرتــن و بیرئانینی ئەوانەی وا چارەنووســێکی وەهایان هەیە، گوێیان لێ گرتبوو.

■ چیرۆکی تۆقێنەری حەسەن شیوەسەڵی

حەســەن بەرپرســی نیزامیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بەرپرســی پادگانی ڕزگار کراوی مەهاباد بوو. شۆڕشگێڕێکی بەورە و هۆشــیار کە هەموو خۆشیاندەویست. دوو کەس لە هاوڕێ کۆنەکانی، بەڵێنیــان پێدابــوو کە دیوانە شــیعری شــاعیریکی گــەورەی ئێرانی بۆ بنێرن کە حەســەن زۆر ئۆگری ئەو شــاعیرە بوو. ڕۆژێک، کارتۆنێکی قورس گەیشــتە دەســتی کە پێی وابوو کتێبەکــەی تێدایە، کارتۆنەکەی کــردەوە. لەگــەڵ کردنــەوەی کارتۆنەکە، دەنگی تەقینەوەیەکی بەســام کوێســتانەکەی هەژاند. دەرئەنجامەکەی ئەوە بوو کە حەسەن هەردوو چاوی و هەردوو دەستی لەدەستدا و شوێنگەلێکی دیکەی جەستەشی بریندار بوو. لە نەخۆشخانەی بەغا، پزیشکەکان گوتیان هیوایەکیان پێی نەماوە. بڕیاردرا بینێرن بۆ فەرانسە.

کاتێــک گەیشــتە فرۆکەخانــەی ئۆرلــی (Oraly) لە پاریس، حەســەن وڕێنەی دەکرد و تای لێهاتبوو. لە نەخۆشــخانەی Creteil، ئەو پزیشکە پســپۆڕانەی ناوبانگی نێونەتەوەییان هەبوو، گوتەی هاوکارانی خۆیان لە بەغایان پشتڕاست کردەوە و گوتیان: «هیچ هیوایەک بە مانی نییە» بەڵام پێرســۆنێلی نەخۆشخانەکە دۆخی حەســەنیان لەبەرچاو گرت و بەدرێژایــی هەموو ئــەو مانگانەی لەوێ بوو، ئەوەی لەدەســتیان هات درێخیــان نەکــرد، بۆ ئــەوەی باری ئــەو ژیانەی بۆ ئاســانتر بکەنەوە. حەسن نەمرد. بەڵام چلۆن دەکرا بە مرۆڤێکی بێ چاو و دەست، هێزی ژیان ببەخشیت؟

دەڵێــن ســەرچاوەی نەهامەتــی لــە کوێســتان نییــە، بەڵکــوو لە ناو خــودی مرۆڤەکاندایــە. لە کوردســتان، حەســەن دەزگیرانێکی هەبوو.

دەزگیرانەکــەی وازی لیٚهێنــا. دەڵێن کە چارەنــووس هەندێجار بەرگ دەگۆڕێت. خوشــکی دەزگیرانەکەی حەســەن، شووی بە حەسەن کرد. بەلام حەســەن بە درێژایی ســاڵانێک، بە دوای هۆکارێکەوە بوو کە بە ژیانەوە گرێی بداتەوە. لە سای ئەو خۆشەویستییەی کە هاوسەرەکەی پێــی بەخشــی، ئەو ئێســتا پیاوێکی بەختــەوەرە و چەندین منداڵیشــی هەیە. دیارە بەکارهێنانی وشــەی بەختەوەر ســەبارەت بە کەســێک کە چارەنووس بەو قورسییە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، کارێکی ئاسان نییە. پاش ئەوەی حەســەن لە مەترسیی مردن ڕزگاری بوو، عەبدولڕەحمان وەکوو ڕێبەری شۆڕشــگێڕەکان، باســی بارودۆخــی ڕۆحیی خۆی بۆ لێنا کرد: «لە ســەرەتاکانی شــەڕدا، لە باری ویژدانییەوە دڵتەنگ بووم، چونکــوو مرۆڤەکانــم دەنــارد بۆ شــەڕ و دەمزانی مردن بۆســەی بۆ ناونەتەوە. بینینی یەکەم قوربانییەکانی شــەڕ تۆقێنەرە، شــەوان خەوم لیٚ نەدەکەت،... دواتر مرۆڤ بەوە ڕادێت و ئەمەیە شەڕ».

شــەڕ لــە زاتی خۆیــدا، تاوانکارییەکە کە بەشــێوەی نهێنی لە ڕۆحی ئەو کەســانەدا کە شەڕەکە هیدایەت دەکەن، ڕۆدەچێت و ڕۆح تووشی گەندەڵــی دەکات و ئیتــر لەکۆڵــی نابێتــەوە. ڕۆحێکــی هەســتیار بەو دۆخــە ئازار دەکێشــێ، بەڵام ناتوانێت خۆی لە بەرپرسایەتییەکانیشــی بدزێتەوە.

■ چارەنووسی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان

هێــزە نیزامییەکانــی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران لەگەڵ هێزەچەکدارەکانــی خومەینــی بــەراورد نەدەکران. لــە بەرانبەر چەکە قورسەکانی ڕێژیمدا، هێزەکانی حیزب تەنیا چەکی سووکیان بەدەستەوە بوو. هیچ هێزێک ئامــادە نەبوو یارمەتیان بکات. وڵاتە دێموکراتیکەکان تەنیا لە ئاستی پشتیوانیی مەعنەویدا، پشتگیرییان دەکردن. هەربۆیەش، حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران تەنیا پشــتی بــە وره و هێزی مەعنەویی پێشــمەرگەکانی خۆی دەبەســت، ئەو پێشــمەرگانەی کە لە

ڕەوتــی هاتنەدی ئارمانجــە دادپەروەرانەکاندا، بــە جدییەتی تەواوەوە خەباتیان دەکرد، بەڵام ئیمکانات و کەرەستەی پێویستیان بۆ ئەو خەباتە لەبەردەستدا نەبوو. لە ڕاستیدا هیچکام لەو دوو پێویستییە، بە بێ ئەوی دیکە کاریگەرییان نابێت.

پاش تێپەڕبوونی نزیکەی ٣ ســاڵ لە دەســتپێکی شــەڕێکی جەبهەیی لە دژی هێزەکانی دەوڵەت، بنکەی ناوەندیی حیزب ناچار بوو شــوێنی خۆی بگۆڕێت. گوندی دۆڵی دێموکراتەکان، درایە دەست گوندنشینەکان. تاکتیکــی شــۆڕش لەگەڵ دۆخی نــوێ گونجێندرا و شــەڕی پارتیزانی دەستی پێکرد. ئەندامانی بنکەی سەرەکیش وەکوو پێشمەرگەکان لەژێر خێــوەت و تەنانــەت هەندێجــار لە هەوای ئــازاد و لەژێر ئاســمانی پڕ ئەستێرەدا بەسەریان دەبرد. خەبات بۆ خودموختاریی کوردستان وردە وردە نســکۆی دەهێنــا و ناوچــە ئازاد کراوەکان بەرە بــەرە کەوتنەوە دەست دوژمن.

لە جەنگەی شــەڕ لــە دژی عەراق و کوردەکانــدا، خومەینی ڕێژیمی خــۆی جێگیــر کــرد و لــە دژی جیابیــران و دژبەرانی خۆی ڕەوشــی ســەرکوتی گرتەبەر. ئایەتەکانی قورعان بە پێی حەز و پێویستییەکانی خومەینــی، ئەم لایەنگرەی پاوانخوازیی مەزهەبی، تەفســیری جیاوازی بۆ دەکرا. خومەینی گلۆپی ســەوزی بۆ خەڵکانی خۆبەزل زان و پڕ لە گرێــی دەروونی پێکردبوو و لە پلە و پێگەگەلێکدا جێگری کردبوون کە مافی ئەوەی پێدەدان کۆنترۆڵی ژیانی شارۆمەندان بکەن و سەرکوتیان بکــەن. هەموو چیــن و توێژەکان، بە منداڵ و بەســاڵاچووانەوە، ئێعدام دەکران و ڕێژیم شانازیی بەخۆیەوە دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئــەو دێموکراســییە پێڕەوکەیەی لــە لایەن حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــەوە لــە ناوچــە ئــازاد کراوەکانی ژێر ســەیتەرەی حیــزب دەســتی پێکردبــوو، نەک هــەر لە لایــەن هەموو دانیشــتوانی ئــەم ناوچانــەوە ڕەچاو دەکــرا، بەڵکوو لە لایــەن هەموو خەڵکانی ئێران و لەوەش بەولاوەتر، لە پارچەکانی دیکەی کوردستانیش

لە وڵاتە دراوسێکان ببووە سەمبۆلێک لە ورەبەرزی و شنەیەک لە هیوا هەموو ناوچەکانی گرتبووەوە.

■ دڕدۆنگییەکان

لێنا لە ناو کوردەکاندا، هاوڕێی زۆری هەبوو و زۆربەشیان ئەندامانی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێران بـوون. لێنا لە کاتـی چالاکیدا دەیبینیـن، گوێـی لێ دەگرتـن و دەمەتەقـەی لەگەڵ دەکـردن. مرۆڤ نەیدەتوانـی بۆ سـاتێکیش گومان لە فیداکارییان لــە ڕێی وەدی هاتنی ئامانجـی گەلی کـورد و حیزبی دێموکرات بکات. بەڵام لێنا، وردە وردە هەواڵـی دانیشـتنی ڕێژەیەک لــە هاوڕێیانی لە حیـزب، بەرگوێ کەوت و کۆمەڵێک پرسـیار لە مێشـکیدا بیچمی گرت، وەک ئەوەیکە هۆکاری ئـەو ڕاگۆڕینە چییە و چی هەموو ئەو ئۆگرییانەی شـکاندووە؟ لێنا لە هۆکارەکەی تێنەدەگەیشت. کاتێکیش لەو بارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسـەی دەکـرد، وەڵامەکەی ئەوە بوو کە ڕۆیشـتنی ئەوانـە لە حیزب دەبێتـە هۆی پاکژ بوونەوەی حیزب لە مرۆڤـە ناتەواوەکان و ئەوەیکە ئەوانـە هەمـوو کاروباریان بۆتـە ئاژاوەگێڕی لە ڕیزەکانـی حیزبدا و حیزب پێویستی بەو گێرەشێوێنیانە نییە.

ئایـا، لێنا تا ئەو ڕادەیە سـەبارەت بـەو مرۆڤانەی جێی ڕێزی بوون، بەهەڵەدا چووبوو. ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر ئەوانیش هۆکارێکی لۆژیکییان بۆ خۆیان هەبێ و ئەوە هاوسـەرەکەی بوو کە نەیدەویست لەوبارەوە لەگـەڵ لێنا قسـە بکات چی؟ لـە پەیوەندی لەگەڵ بابەتـە حیزبییەکاندا، عەبدولڕەحمـان زۆر نهێنـی پارێـز بـوو و لێنـاش ڕێـزی لــەو نهێنی پارێزییە دەگرت، بەڵام، هەندێجار، خۆی لە بابەتگەلێک کە بە بۆچوونی هاوسـەرەکەی پەیوەندی بەوەوە نەبوو، هەڵدەقوتاند، بەتایبەتی ئەگەر پەیوەندی بە دوورکەوتنەوەی هاوڕێکانی خۆی لە شۆڕشەوە بووایە. ئەو وەڵامانەی لە کاتوسـاتێکی ئەوتۆدا پێی دەدرایەوە، دڵی دانەدەمرکاند. لێنا زانسـتی سیاسی نەخوێندبوو. هەربۆیەش، نە زۆر پێداگری دەکرد

و نـــە هەڵدەچـــوو. هەڵبەت تەنیا تـــا ئەو کاتە. شـــک و گومانەکانی لێنا، لەگەڵ دانیشـــتنی سەرپەرشتیاری ســـکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان ڕەنگ و قورســـاییەکی زیاتـــری بەخۆیـــەوە بینی. پێش ڕۆیشـــتنەوەی لێنا بۆ ئورووپـــا، ڕۆژێک، خاڵند ســـەردانی کرد و لەبەر دەرکەکە ڕاوەســـتا و گوتی: «نەســـرین خانم دەمهەوێ قســـەت لەگەڵ بکەم». خاڵند دوودڵ دەینوانـــد، نەیدەزانـــی لـــە کوێوە دەســـت پێبکات. ئـــەو پیاوێکی گەنج و فیداکار بوو و بە خاکەڕاییەکی ژیرانەوە کاریگەریی لەسەر لێنا دادەنا.

لێنـــا: «ســـەبارەت بـــە چـــی دەتهەوێ قســـەم لەگـــەڵ بکەیـــت؟ وەرە ژوورەوە». خاڵند تەنگاو دەهاتەبەرچاو، گوتی: «نەســـرین خانم مەڕۆ، لەگەڵمان بمێنەوە!» لێنا: «بۆچی داواکارییەکی ئاوات هەیە؟»

خاڵند: «تەنیا دەمویست پێت بڵێم کە نابێ بڕۆیت!» داخوازێکی سەیر و جێی تێرامان بوو. خاڵند دەیزانی کە لێنا دوو ڕۆژی دیکە دەگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

لێنـــا: «بـــەڵام تۆ دەزانی کـــە من لە ئورووپا بۆ ئێـــوە چالاکی دەکەم. ئەگەر لێرە بمێنمەوە، چلۆن کاروباری ئەوێ ڕاپەڕێنم؟»

خاڵند خۆی لێ نزیک خستەوە و بە چاوی پڕ لە نیگەرانی و سکاڵاوە سەیری دەکرد، گوتی: «ڕاستە، بەڵام مەڕۆ...».

لەم کاتەدا، دەرکەی ماڵەکە کرایەوە و عەبدولڕەحمان هاتە ژوورەوە. لـــە حاڵێکـــدا کە تووڕەیی بـــە چاو و دەنگییەوە دیار بوو، پرســـیاری لە خاڵند کرد: «چی دەکەیت لێرە؟»

لێنا لەباتی خاڵند کە شـــڵەژابوو و بەرەو دەرکەی ماڵەکە دەڕۆشـــت، وەڵامی دایەوە: «هاتبوو ماڵئاوایی لە من بکات».

کەشێکی ناخۆش بەسەر ماڵەکەدا زاڵ ببوو و هەرچی دەچووە پێش ناخۆشـــتریش دەبوو. پاش ڕۆیشـــتنی خاڵند، عەبدولڕەحمان سووربوو لەســـەر ئەوەی کە لێنـــا پێی بڵێت لە نەبوونی ئەودا، ســـەبارەت بە چی قسەیان کردووە. لێنا تووڕە بوو و گوتی: «تکایە بە من بڵێ، لە کەیەوە خەڵک بۆیان نییە لەگەڵ من قســـە بکەن؟!» دیار بوو ئەو لەوە دەترســـا

کە ڕەنگە سکۆرتەکەی شتێکی ئاشکرا کردبێت. لەوساوە، داخوازەکەی خاڵنـد و هەڵسوکەوتە تووڕەکەی هاوســەرەکەی، تۆوی نیگەرانییەکی بەئازاری خستە دڵی لێناوە.

پـاش نـۆ مانگ، لێنا کـە گەڕابووەوە بـۆ کوردســتان، لەباتی خاڵند، کەریمی برای خاڵندی بینی. کاتێکیش پرسـیاری خاڵندی لە کەریم کرد، کەریم وەڵامی نەدایەوە و سەیری خوارەوەی کرد. دواتر، هاوسەرەکەی لێنـا، بـۆی بـاس کـرد و گوتی کـە خاڵند دەستبەســەر بــووە و پاش ئەشکەنجەیەکی زۆر، لە یەکێک لە زیندانەکانی ڕێژم ئێعدام کراوە.

لێنـا: «ئاخ خودایا! بلــێ، تکایە بۆم باس بکـە هۆکارەکەی چی بوو؟ خــۆ خاڵنـد هەرگیز لە ناوچەکانی ژێر دەســەڵاتی دوژمــن، نەدەچووە مەئمووریيەت!»

هاوسەرەکەی: «ماندوو ببوو و نەیدەویست لای من بمێنێتەوە، هیچم لەدەست نەدەهات».

لێنا: «خاڵند و ماندوو بوون؟! تۆ باشتر لە هەمووان لەو مەترسییەی لەســەری بــوو ئاگادار بوویت، ســا دەبوو ئــەوەی وەبیــر بێنیتەوە و نەهێڵیت بڕوات!»

لێنا لە تووڕەیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و دڵی لە سکرتێری گشتی حیزب پــڕ بوو. خاڵند چەند منداڵی هەبــوو و بنەماڵەکەی بەو یارمەتییەوە کە لە پۆستی سکۆرتی وەری دەگرت بەخێو دەکرد. ئەو کە ساڵانێک بوو، ئەمەگدارانــە خزمەتی بە بەرپرســەکەی خۆی کردبــوو، بۆچی کارێکی وەهای کردبوو! شکێکی گوماناوی سەری کردبووە جەرگی لێنا و بیری لەوە دەکردەوە کە نەکا دانیشتنەکەی خاڵند پەیوەندیی بە داخوازەکەی ساڵی پاریەوە بووبێت...

شک و دڕدۆنگی ئەگەر نەڕەوێتەوە، وردە وردە گەرای گومان دادەخا و سات بە سات دووقات و چەندقات دەبێتەوە.

هەموو حیزبە سیاســییەکان، ســەبارەت بە هەنــدێ بابەت، لە گوتنی ڕاســتییەکان بــە ئەندامەکانیان خــۆ دەبوێرن، یان بە هێنانەبەرباســی

هۆکارگەلێـک کـە بۆخۆیـان گونجـاوە، دەیگـۆڕن و یان بـە تەواوی دەیشـارنەوە. حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێرانیش لـەو ڕووەوە جیاواز نەبوو. لێنا بە سـەرنجدان بە بوونـی بابەتگەلێک وەک دوژمن، شـەڕ، مەترسـیی مردن، کەموکوڕییەکان...ئەو بابەتەی دەرک دەکرد... بـەڵام ڕووداوگەلێکی وەک ئەوەی بەسـەر خاڵنـد هاتبووی پێ قبووڵ نەدەکرا.

■ بڕیار

لێنا دەبوو بڕیاری خۆی بدات. ماوەیەکی زۆر بوو کە هاوسەرەکەی دووری لێدەگرت و ژیانی تاکەکەسیی خۆی بە بێ لێنا دەبردەسەر. ئەو ئارمانجەی کە هاوسەرەکەی داکۆکی لێدەکرد، بەسەر پەیوەندییەکانیاندا زاڵ ببوو. ئەو مەئمووریيەتەی کە هاوسەرەکەی بۆ خۆی هەڵبیژاردبوو، هەموو کاتەکانی بۆ خۆی تەرخان کردبوو و ژیانی تاکەکەسـی، بەلای ئـەوەوە، هیـچ واتایەکی نەمابوو، سـەرەڕای ئەوەش، پێویسـتی بەوە هەبوو کە ئەو کەسانەی کە خۆشیان دەویست، بە دەوورییەوە بمێننەوە، تەنانـەت ئەگەر بەتەنیا لەبـەر ئەوەش بووبێت کە بە بوونی خۆیان، بۆ سـاتێکیش بووبێت ببنـە هۆی لەبیرکردن و یان سـووک کردنی باری قورسـی بەرپرسـایەتییەکانی. لێنا، هاوسـەری بوو، وەکوو شاهێدێکی دەروەست، چیدیکە لەو دەستەدا جێی نەدەبووەوە.

عەبدولڕەحمان لە لووتکەی ناوبانگ و شـۆرەتدا بوو و لێنا دەیزانی کـە جیابوونەوەیان لە یەکتر، هیچ کاریگەرییەکی خراپ لەسـەر دۆخی عەبدولڕەحمـان دانانێـت. هەربۆیـەش، لێنـا داوای جیابوونەوەی کرد. زۆرکەس وایاندەزانی کە ئەوەش فێڵێکە و مەبەستی سیاسی لە پشتە. بەڵام ئەوانە بە تەواوی لە هەڵەدا بوون. ژیانی هاوبەشـی ئەوان ئیدی هیچ مانایەکی نەمابوو.

دیـارە جیابوونـەوە، هیـچ ئاڵوگۆڕێکـی لـە ئۆگریی لێنا سـەبارەت بـەو کوردانەی کـە زۆربەی تەمەنی خۆی بۆ خزمـەت بەوان تەرخان

کردبوو، دروست نەکرد. ئەو وەکوو جاران خزمەتی کوردەکانی کرد و تاسـەر، ڕازداری عەبدولڕەحمان مایەوە، جارجارە دیلمانجی بۆ دەکرد و بەرپرسـایەتیی هەنـدێ لە کاروباری حیزبیشـی لە ئەسـتۆی خۆی هێشتەوە.

■ دوایین سەفەری لێنا بۆ کوردستانی شەڕلێدراو

هـەر لـە سـەرەتاوە، دواییـن دیـدار لـە کوردسـتانی شـەڕلێدراو چەرمەسـەریی بۆ لێنـا پێوەبوو. لێنا و مەلا ڕەحمـان، نوێنەری حیزب لـە بەغـا، دەبوو ئەو شـارە بەجێبهێڵن. مەلا ڕەحمان هەتا شـاخەکانی کوردسـتانی عـەراق لەگـەڵ لێنـا دەهـات. هەڵبـەت، ئەمجارەیـان لە ئیسکۆرتە هەمیشـەییەکانیش نەهاتبوون بەدوایدا، ئەمجارەیان، بنکەی سـەرەکیی حیزب بە پێچەوانەی جاران، قبووڵیان نەکردبوو پێشمەرگە بۆ پاراستنی بنێرن.

مـەلا ڕەحمـان، هـاوکات کـە ئۆتۆمبیلەکـەی دەئـاژۆت، گلەیـی لە هەڵسوکەوتی بەرپرسـەکەی خۆی دەکرد و لـە گازند نەبووەوە هەتا گەیشتنە باریکە ڕێیەک. لەوێ، بەرپرسی زیندانی حیزب، کاک عەبدوڵڵا کە لەسـەر بەرزاییەک وەسـتابوو، ئەمانی ناسـییەوە و هـاواری کرد: «پێشـمەرگەکانتان لـە کوێن! کۆمەڵە لـە نزیکەی میـراوە (Miraweh)، ڕێگـەی بنکەی ناوەندیی حیزبیـان گرتووە. ئێوە ناتوانـن بە تەنیا بەو ڕێگایەدا بڕۆن».

دوو کەس لە پێشمەرگەکانی کاک عەبدوڵڵا لە کورسیەکانی پشتەوەی جیپەکە سـوار بوون. لـە نزیکەی میـراوە، کۆمەڵەییـەکان جیپەکەیان ڕاگـرت. مەلا ڕەحمان بە لێنای گوت: «ئەوان نابێ بزانن تۆ ژنی کێیت. من پێیان دەڵێم تۆ ڕۆژنامەنووسـیت. ئەگەر ئەوان بزانن تۆ هاوسەری دوکتوریت، دەتوانن بە بارمتە بتگرن».

لێنا: «بارمتە چ کەڵکێکی بۆ ئەوان هەیە؟»

ڕەحمان: «ئەوان لە بەرانبەردا، داوای ئازاد کردنی نەفەرەکانی خۆیان

دەکەن کە لای ئێمە دەستبەسەر کراون، یان ڕەنگە داوای ئەو شتانە بکەن کە خۆیان کەمیان هەیە،...یان داوای پارە، تەقەمەنی، ئازووخە و شتی ئاوا دەکەن...».

لینا، بیری باسێک کەوتەوە کە ماوەیەک پێش لەوە عەبدولڕەحمان لە پەیوەندی لەگەڵ ئازاد کردنی بارمتە فەرانسەویی و کاناداییەکان لەگەڵی کردبووی. ئەوسا، عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو: «تۆ دەبێ زۆر وریا بیت کە بە بارمتە نەگیرێی! ئەگەر بگیرێیت، بۆ ئازاد کردنت هیچم لەدەست نایە».

عەبدولڕەحمان: «دەتوانم بۆ خەڵکانی دیکە ئەو کارە بکەم، بەڵام بۆ ئەندامانی بنەماڵەی خۆم ناتوانم».

لینا: «بەڵام.. بۆچی؟»

عەبدولڕەحمان: «لەبەر ئەوەیکە».

ئەو باسانەی پاش ئەوە کران، لە ڕاستیدا دەمەتەقە نەبوو، بەڵکوو قسەکردنێکی یەک لایەنەی لینا بوو. چونکوو هاوسەرەکەی چیدیکە وەڵامی نەدەدایەوە. ئایا بە بایەخ نەدان بە ئەندامانی بنەماڵەکەی خۆی، هیوادار بوو زاری ئەو کەسانە ببەستێت کە بەوە تاوانباریان دەکرد کە ئیمتیاز بە هەندێک کەس دەدات و هەندێکی دیکەش بەهەند وەرناگرێت؟

نەفەرەکانی کۆمەڵە، پاش پرسیار کردن لە مەلا ڕەحمان و ڕاوێژ کردن لەگەڵ بەرپرسەکانیان، ڕێگەیان پێدان کە بڕۆن. لە ماوەی مانەوەی لینا لە بنکەی ناوەندی، بەرەی شەڕ لە گۆڕاندا بوو و هێزەکانی دوژمن لێیان نزیک دەبوونەوە. زۆر بە خێرایی ناچار بوون بارگە و بنەیان بپێچنەوە و بەرەو دۆڵی «دۆڵەتوو (Dolatou)» بچن. لەوێ، پێشتر خێوەتەکانیان لە لێژێکی ڕژددا هەڵدابوو. لینا و ئەسمەر خێوەتێکیان هەبوو. بەدرێژایی ئەو شەوە، بارانێکی بەخۆڕ بەسەر کەمپەکەدا باری و هەموویان ناچار بوون لە پەناگەکانیان بێنە دەرەوە. ئاو دزەی کردبووە ژێرخێوەتەکان و پێچکە و کۆڵەکەکانی تێک دەشکاند. دۆخێکی زۆر ئاڵۆز بوو.

لەم کاتەدا، لینا دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. بەڵام دەبوو چاوەڕێی بڕیــاری ســکرتێری گشــتی بێــت. ڕۆژەکان تێدەپەڕیــن و هەرجارە و بێبڕانەوە گەڕانەوەکەی وەدوا دەکەوت. زۆربەی ئەو ڕێگایانەی بەرەو عەراق دەڕۆشتن، گیرابوون و ئەوانەشی کە هێشتا بۆ هاتوچۆ دەبوون، وردە وردە مەترسیدار دەبوون. عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی هەڵبژارد کە بــە واواندا (Vavan) تێدەپــەڕی. ئەو ڕێگایە لە تیرڕەســی تۆپخانەکانی دوژمنــدا بوو کە لە لایەکەی دیکــەی ڕووباری کەڵوێ (Kalveh) جێگیر ببــوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، بە داهاتنی شــەو، ڕێگاکە بــۆ هاتوچۆ دەبوو. ڕۆژێکیــان، بەیانیــی زوو، عەبدولڕەحمــان بە لینــای ڕاگەیاند کە دەبێ هەر ئەو کاتە بەڕێ بکەوێت. لینا بیری لەوە کردەوە کە «بە دڵنیاییەوە ســەفەرێکی دوور و درێــژ دەبێــت» و ئەوەیکــە: «لەگــەڵ داهاتنــی شــەودا دەگاتە شــوێنی مەبەســت». لینا ئامادە بوو، شۆفیرەکە و سێ پێشــمەرگەی پارێزەریــش لەوێ ئامادە بوون، جیپێکــی کۆن بۆ ئەو ٥ کەسە و جانتاکانی لینا ڕەچاو کرابوو.

ئەوان، پاش تێپەڕین لە دوو شــارۆچکەی میراوە و واوان (Miraveh، Vavan) کــە بە هــۆی بۆمبارانی فڕۆکەشــەڕکەرەکانی ڕێژیمەوە کاول ببوون و خەڵکیان تێدا نەمابوو، لای نیوەڕۆ گەیشــتنە مەترســیدارترین شوێنی جادەکە. شارەزایی لینا لە جوگرافیای کوردستان، شارەزاییەکی نیوەناچــڵ بــوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، هەســتی بەوە کرد کــە هەندێ زوو گەیشــتوونەتە ئەو شــوێنە. لینا و هاوڕێکانی خۆیان لە نێوان بنچک و گیاکاندا حەشار دابوو و بیریان لەوە دەکردەوە کە لەو ڕێگەیەوە دەتوانن تێپــەڕن یــان نە. ڕێک لەو کاتــەدا، کۆمەڵە خەڵکێک، لــە لای کێوەکەوە دەرکەوتن و سەرسوورماو پرسیاریان لێکردن: «بەم جیپەوە بۆ کوێ دەچن؟!»

کاک فەتحوڵڵا کە لەباتی هەموویان قســەی دەکرد، بە سەر ئاماژەی بە جادە کرد و گوتی: «لەوێوە دەڕۆین بۆ نەخۆشخانە». خەڵکەکە واق و وڕ ماو ســەیری فەتحوڵڵایان کرد و گوتیان: «ئەوە دەڵێی چی! ئێوە

ناتوانن لێرەوە بڕۆن، بە سەلامەت دەرباز نابن. باشتر وایە، بۆ هەڵگرتنی جانتاکان گوێدرێژێک بە کرێ بگرن و بە پێ لە ڕێی شاخەکەوە بڕۆن و یان بگەڕێنەوە!» و دواتر ملی ڕێگایان گرتەبەر و ڕۆیشتن.

فەتحوڵڵا بیر بردیەوە و بەرەو بەرزاییەک ڕۆشت کە لێیەوە ڕووبارەکە و بەشێک لە جادە بەردەڵان و تەپ و تۆزاوییەکە دەبینرا و گوتی: «ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ بنکەی سەرەکی حیزب وپارەی ئەوەشمان پێنییە گوێدرێژ بەکرێ بگرین». لینا دەیزانی کە هەر ئەو ڕۆژە بنکەی ناوەندیی حیزب شوێنی خۆی دەگۆڕێت و پێیشیان نەگوتبوون کە بۆ کوێ دەچن. هەربۆیەش، ڕووی لە فەتحوڵڵا کرد و پرسیاری لێکرد: «ڕێگاچارەیەکت پێ شک دێت؟»

فەتحوڵلا وەڕەز و بێتاقەت دەهاتە پێش چاو و وەڵامی دایەوە: «ئێستا، هیچ ڕێگاچارەیەکمان نییە».

لینا بیرۆکەیەکی هەبوو بەڵام نەیدەزانی گونجاوە یان نە، ڕووی لە شۆفێرەکە کرد و پرسیاری لێکرد: «ئەوپەڕی خێرایی لێخوڕینی ئەم جیپە چەندە؟»

شۆفێرکە: «ڕەنگە ٦٠ ...ڕەنگە، بەڵام لەبیرتان بێت کە بارەکەی زۆر قورسە و جادەکەش پڕە لە کەند و قوڵک».

لینا ڕوو لە شۆفێرەکە گوتی: «لە بیرم دەبێ. تۆ دەبێ لە پەستا خێراییەکەت بگۆڕیت، واتە سەرەتا بە خێرایی دەڕۆیت، دواتر خاوی دەکەیتەوە. ئەم کارە ڕێگر دەبێت لە سێرە گرتنی وردی تۆپ هاوێژەکان. باش تێگەیشتی؟ ئایا هەمووتان لە گەڵ من هاوڕان و یان ڕێگاچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟»

ڕێگاچارەیەکی دیکەیان نەبوو و هەموو بیرۆکەکەی لینایان پەسەند کرد. هەموویان بۆ خۆشاردنەوە، سەریان نەوی کردبووەوە و شۆفێرەکەش خۆی لە پشت فەرمانەکەوە کۆکردبووەوە و بەحاڵ دیار بوو. تەنیا چەند کیلۆمیترێک ڕێگایان لەبەردەمدا بوو. لە نیوەی ڕێگاکەدا، هاوەنێک ڕێک لە پشت جیپەکەوە تەقییەوە و جیپەکەی بە توندی ڕاوەشاند. بۆ درێژەی

ڕێگاکە، بیرۆکەکەی لێنا کاریگەر بوو. نەخۆشــخانەکە لە دۆڵێکی گچکە و لە قەدپاڵی شاخێکی چڕ لە لێڕەوار و تا ڕادەیەک دوور لە تیررەسی تۆبخانەکان هەڵکەوتبوو. بۆ گەیشتن بە نەخۆشخانەکە پێویست بوو لەو ڕێگایــەی هاوتەریبی ڕووبارەکە بوو، لابدەن و لــە تووڵەڕێیەکەوە، بە هەورازەکەدا سەرکەون و بەرەو نەخۆشخانەکە بڕون. جیپەکە خڕەخڕی پێکەوتبوو و بەگیانەڵڵا سەردەکەوت و نەیدەتوانی خێراییەکەی بگۆڕێت. هاوەنــەکان لەملاوئــەولای جادەکە دەکــەوت و ئاگری لــە لێڕەوارەکە بەردەدا. هەرکە گەیشــتنە نەخۆشــخانەکە، بە پەلە دابەزین و ڕایانکرد و خۆیان شــاردەوە. ئەوان بەسەلامەت دەرچووبوون، بەڵام شۆفیرەکە جیپەکەی لە شوێنێک ڕاگرتبوو کە لەبەر سێرەی تۆپ هاوێژەکاندا بوو و هەربۆیــەش جیپەکە درابووە بــەر ڕێژنەیەک لە هاوەن. بەختەوەرانە نیشانەگرتنەکەیان ورد نەبوو و هاوەنەکان تەنیا ئاگریان لە دارستانەکە بەردەدا. شــۆفیرەکە لە دەرفەتێکی کورتدا کە تۆپخانەکە بێدەنگ ببوو، جیپەکەی بۆ شوێنێکی ئەمین گواستەوە. هەرچوار تەگەرەکەی جیپەکە پەنچــەر ببــوو و نیشــتبووە زەوی. لە درێژەی ســەفەرەکەیاندا، ناچار بوون هــەر بەو ڕێگایەدا بڕۆن، هەربۆیەش چاوەڕوانی داهاتنی شــەو بوون. شۆفیرەکەش لەو دەرفەتەدا تەگەرەکانی پەنچەرگیری کرد.

نەخۆشــخانەکە چۆڵ بوو. نەخۆشخانەکەیان چۆڵ کردبوو. تەنیا ژن و مێردێــک بۆ وەرگرتنی ڕاکــردووان لەوێ مابوونەوە. ئازووخەکەیان تــەواو ببوو و شــتێکی وایــان بۆ خــواردن پێنەمابوو، کــە ئەویش بە زوویی تەواو دەبوو و ئەو ژن و مێردەش ناچار دەبوون ئەو شــوێنە کارەســتبارە بەجێبهێڵن. پێشبینی دەکرا کە ســوپای دوژمن بە زوویی بگاتە ئەو گردەش.

■ بەرپرسێکی نابەرپرس

پاشنیوەڕۆ، دەنگێکی سەیروسەمەرەیان بیست و پاش چەند ساتێک، چوار پێشمەرگە و بەرپرسەکەیان، یەک لە دوای یەک، بازیان دایە بەر

پێی ئەوان. ئەوانە لەو دیوی شــاخەکەوە دەهاتن و لەکاتی داگەڕانیاندا، کەوتبوونە بەرچاوی تۆپچییەکانی دوژمن و هاوەنیان تێدەگرتن. ئەوان، ڕێک پێش ئەوەی جیپەکەیان بپێکرێت، توانیبوویان گیانی خۆیان دەرباز بکەن. لەو پشــێوییەی دەرئەنجامی ترس و تۆقینەدا، لە ســەرەولێژایی شــاخەکەوە خۆیان گلۆر کردبووەوە و بە نێو بنچکەکاندا هەتا دەوری نەخۆشــخانەکە کە داری پێوە نەمابوو، تلیان خواردبوو. تەندروست و ساغ بوون و تەنیا جەستەیان لە چەند شوێنەوە بە سووکی داڕووشابوو. بەم شــێوەیە بوو کە لینا لەگەڵ بەرپرسێکی حیزبی دێموکرات بە نێوی ح.م، ئاشنا بوو.

ئەوەی ئەو ڕۆژە لینا بەچاوی خۆی لەو پیاوە بینی و ئەوەی سەبارەت بەو پیاوە بیســتی، نــە بۆ خودی ئەو پیاوە و نــە بۆحیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران جێی شــانازی نەبوو، ئەو پیاوە هەرکە هەستایەوە ســەرپێ، داوای کرد ئاوی بۆ گەرم بکەن بۆ ئەوەی ســەروملی بشوات و خواردنیشــی بــۆ ئامادە بکــەن. ئەو ژنــەی لەوێ خزمەتــی دەکرد، وەڵامی دایەوە کە شتێکی وایان بەدەستەوە نەماوە و ئەوەی ماوەتەوە، هەندێ برنج و یەڕەڵماسی و تەماتەیە، ئایا جگە لە برنج، یەڕەڵماسی و تەماتەشی دەوێت...

ئەو پیاوە لەپێش چاوی هەموویان خۆی ڕادەنا و لاســایی سەرکردە گەورەکانــی دەکــردەوە و بــە بێئەدەبی و بە بێ هیچ ســپاس کردنێک، خۆی لەسەر هەڵدەسووڕاندن و فەرمایشتی دەفەرموو. پاشان هاوکات کە بەســووکی تێی دەڕوانین، بــە لووتبەرزییەوە داوای کرد کە ئەوەی هەیانــە بــۆی ئامــادە بکەن. ئەو ژنە دامــاوە، ڕووی لە ماڵــەوە کرد و هــەرای لــە مێردەکەی کرد، ئاوەکە گەرم بکات بۆ ســەروملی شــتن و خۆیشــی چووە چێشتخانەکە و بزر بوو. تەنانەت سکرتێری گشتی ئەو حیزبــەش، مافــی ئەوەی بە خــۆی نەدەدا کــە چاوەڕوانییەکی ئەوتۆی هەبێت و ئاوا لەگەڵ خەڵک بدوێت.

ئاغای ح.م، دوور لە هەموویان وەستا بوو، پێشمەرگەکانیش لەدەوری

یەکتر کۆببونەوە و بێدەنگ بوون. پاش ئەوەیکە ح.م، ســەروملی خۆی شوشــت، لینا ویســتی هەندێ زانیاری لەسەری کۆکاتەوە. هەربۆیەش، پرسیاری کرد: «ئایا ئەو پیاوە هەمیشە ئاوا هەڵسوکەوت دەکات؟»

فەتحولــلا وەلامــی دایەوە: «بەڵــێ و لەوە خراپتریــش دەکات». لەم کاتــەدا، لینا ڕووی تێکــرد و گوتی: «وەکوو چی؟» جەماعەت لە وەلام دانەوەدا دوودڵ بوون.، سەیری فەتحوللایان کرد و ئەویش بە ئیشارەت تێی گەیاندن کە غەریبەمان لە نێواندا نییە.

ئەوەی ئەوان بە پەلە گێڕایانەوە، عەقڵ نەیدەگرت. بەلام ئایا دەکرێت بڕوا بە شاهێدیی هەشت کەس نەکەیت؟ ئاغای ح.م، وەکوو بەردەستێکی ســووک هەڵسوکەوتــی لەگەڵ دەکــردن و ئەوەی پێی خــۆش بووایە بەســەری دەهێنان. ئەو دەیویســت هەمیشە لەبەردەســتیدا بن و تەنیا پاشــماوەی خۆراکەکەی خۆی دەدانێ، هەمــوو بەیانییەک پێلاوەکانیان بۆ بۆیاخ دەکرد و جل و بەرگەکانیان بۆ دەشوشت و ئوتوویان دەکرد. ئــەو کە گەلێکش چاوحیز و مێباز بوو، چەندین کاتژمێر لەبەر گەرمای خۆرەتــاو و یان لەنێو بەفردا ڕایدەگرتن، کچان و ژنانی گەنجی خەڵکی بە زۆر وەپاڵ خۆی دەخســت و بە ڕیشــی مێرد و یان باوکەکانیشیان پێدەکەنــی و بــە زەبــری هەڕەشــە بێدەنگــی دەکردن. چەند کەســێک شکاتیان بردە لای عەبدولڕەحمان و لە دژی ح.م، سکالایان کرد، بەلام ح.م، نکۆڵی لە هەموو شتێک دەکرد، پێدەکەنی و بابەتەکەی بە گاڵتە لە مل خۆی دادەماڵی.

ح.م، نیــوەڕووت لە حەمامەکە هاتە دەرەوە، خۆی ئیشــک کردەوە و لەبەر چاوی هەمووان جلو بەرگەکەی کردەوە بەری و پاشان دانیشت بــە تەنیا دەســتی بە نان خواردن کرد. لەپێشــیدا، بڕێکــی زۆر برنج و یەڕەڵماســی و تەماتە لەســەر مەجومعەیەک دانرابوو کە بەشــی پێنج کەســی دەکــرد. ئەو ژنــە خزمەتکارەش، ســەیری ح.م ی دەکرد کە بە تەنیایی سەری کردبووە خواردنەکە. پەنجەکانی خۆی هەڵگلۆفی و چووە ژوورەوە. پێشــمەرگەکانی ح.م چــاوەڕوان بوون ئــەو لە نان خواردن

بکشێتەوە. لەو هەموو خۆراکە، تەنیا بەشی یەک کەسی هێشتەوە.
لە یەکەمین دەرفەتدا، لینا لەو بارەوە لەگەڵ هاوسەرەکەی قسەی کرد. ئەو ئاگاداری هەموو شتێک بوو، بەڵام گوتی: «هیچم لەدەست نایە! چونکە تەنانەت یەک کەسی دیکەش شک نابات کە وەکوو ئەو شارەزای تۆپۆگرافیای کوردستان بێت!»
لینا: «ئەی قوربانییەکانی ئەو بەڕێزە چییان بەسەر دێت؟ ئەو زەبرەی بەو هۆیەوە لە حیزب دەوەشێندرێت چی؟»
عەبدولڕەحمان: «هەتا کەسێکی دیکەمان بەو شارەزاییەوە دەست کەوێت، دەبێ چاوەڕوان بین. هەربۆیەش ئێستا هیچم لەدەست نایە»
کەسێکی ئەوتۆ، هەتا کاتی مردنی عەبدولڕەحمان و تەنانەت پاش مردنیشی نەدۆزرایەوە، دواجار ح.م، کوردستانی بەجێهێشت و لە ئورووپا نیشتەجێ بوو.
تاریکایی شەو بەهۆی بڵێسەی ئاگری دارستانە سووتاوەکەوە، چراخانی ببوو. ئەوان دەبوو هەرچیزووترە ئەو جەهەننەمە بەجێبهێڵن. دوژمنیش کە بەجوانی جادەکەی دەبینی، کاتی بەفیڕۆ نەدا و دانیە بەر گوللەهاوەن. بەڵام نیشانەگرتنەکەیان وەکوو پێشوو ڕێک و ورد نەبوو. ڕێژنەیەک لە گوللەهاوەن بەسەریاندا دەباری.
هەرکە گەیشتنە شاخەکە، ڕزگاریان بوو. لەوە بەدوای سەفەرەکەیان بە بێهیچ گرفتێک تێپەڕی. لینا لە بەغا، ماڵئاوایی لە هاوڕێکانی کرد و بەرەو پاریس ڕۆشت.

■ لە گەڕانەوەدا

پاش گەڕانەوە بۆ پاریس، لینا دەستی کردەوە بە کاروباری پەیوەندییەکانی حیزب. زۆربەی خەڵک بە خۆشی و حەزەوە گوێیان بۆ قسەکانی ڕادەگرت و یان لانیکەم وایان دەنواند. سەرەڕای ئەوەش بابەتێکی ناخۆش هاتەئاراوە. بەرپرسی نووسینگەی یەکێک لە وەزیرەکان، قسەکانی پێبڕی و بە لووتبەرزییەوە گوتی کە ئەو نابێت

هەرگیز، هیچ هیوایەکی بەوە هەبێت کە بەڕێز وەزیر، چاوی بە بەرپرسی ئۆپۆزیسـیونێکی ڕێژیمی خومەینی بکەوێـت. لینا پێداگری کرد کە ئەو بەرپرسە لانیکەم گوێ لە قسەکانی بگرێت. بەڵام بەرپرسەکە ڕایگەیاند: «خۆت ماندوو مەکە! بە قاسملوو بڵێ خۆی سەردانم بکات».

لینا، وتەکانی ئەو بەرپرسـەی بە هاوسەرەکەی ڕاگەیاندەوە و لەگەڵ ئەوەشـدا پێی گوت کە ئەمجارەیـان لەگەڵی ناچێت (زۆربەی جارەکان عەبدولڕەحمـان داوای لە لینا دەکرد لـە چاوپێکەوتنەکانی ئامادە بێت). لینا ئامادەنەبووە جارێکی دیکە بەرەوڕووی ئەو پیاوە بێتەوە.

ڕۆژی دیدارەکـە، هاوسـەرەکەی بـە تەنیـا ڕۆشـت و لینـاش لـە کافەیـەک لە بینای شـوێنی چاوپێکەوتنەکە دانیشـت و چاوەڕێی کرد. عەبدولڕەحمـان بەگشـتی مرۆڤێکی هێمن بوو، بەڵام ئـەو ڕۆژە، پاش پێنـج دەقیقە بـە تووڕەییەکی زۆرەوە گەڕایەوە. ئەو بەرپرسـە چاوی پێـی نەکەوتبوو و هەر لەبەر درگاکەوە گەڕاندبوویەوە. عەبدولڕەحمان تووڕەییەکەی خۆی بە لینا ڕشـت. لەوکاتەدا، پێویستی بە کەسێک بوو جەوری بکێشێت. لیناش لێیگەڕا خۆی بەتاڵ کاتەوە و چاوەڕوانی کرد هەتا هێور بێتەوە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە هاوکاری کردنی عەبدولڕەحمان، پێویستی بە دانبەخۆداگرتنێکی زۆر هەبوو. ئەو هەمیشـە وەک قەرزیان بەسەرەوە بێت، سەیری چالاکیی هاوکارەکانی دەکرد و وەکوو شتێکی زۆر ئاسایی دەیڕوانییە کارامەییەکانیان، وەک بڵێی شایانی باس کردنیش نەبێت.

جگـە لـەوەش، عەبدولڕەحمان لـە ئۆرووپا بەهیچ شـێوەیەک خۆی نەدەپاراسـت و سـەرەتاییترین ڕێوشـوێنەکانی خۆپاراسـتنی ڕەچاو نەدەکرد. تەنیا یەک پارێزەر (ئیسکۆرت)ی هەبوو کە تەنانەت چەکیشی پێ نەبوو. زۆربەی کاتەکان بزر دەبوو و پارێزەرە داماوەکەشی کە لە نیگەرانیدا گێنگڵی دەدا لە چاوەڕوانیدا دەهێشـتەوە. هەم ئیسکۆرتەکانی و هـەم کوردەکانی دیکە دەهاتنەلای لینا وداوایـان لێدەکرد لەوبارەوە هۆشداری بداتە مێردەکەی. ئەوان نیگەرانی پاراستنی گیانی عەبدولڕەحمان

بوون. بەڵام لینا زۆرجار ئەوبابەتەی دووپات دەکردەوە و پێی دەگوت کە تۆ بەرانبەر بەگەلی کورد و پارێزەرەکانت بەرپرسیاری، بەڵام خۆت دەخەیتــە بــەر هەڕەشــە و مەترســیی ڕێژیمێک کە بۆ کوشــتنی تۆ لە بچووکتریــن دەرفەت دەگەڕێ. لینا زۆر جار هەموو ئەو هۆشــدارانەی بە عەبدولڕەحمان دابوو. دوایین پارێزەریشی، کاک عەبدوڵڵا[٤]، زۆرجار دەهاتە لای لینا و لەوبارەوە قســەی لەگەڵ دەکرد. جارێکیش، لەکاتێکدا کە عەبدوڵڵا ئیسکۆرتی دەکرد،گوتی: «نەسرین خانم، فەرامۆشی مەکە، ئەو ڕۆژەی دوکتور دەکوژرێت، منیش لەگەڵی دەکوژرێم». هەر وایشی لێهات. ئەویش لە ڤییەن لەگەڵ دوکتور کوژرا.

کاتێــک، لینا ســەبارەت بەو دڵەڕاوکــێ و نیگەرانییانــەی کوردەکان ســەبارەت بە پاراستنی گیانی قســەی لەگەڵ دەکرد، زۆربەی جارەکان یــەک وەڵامی وەردەگرتــەوە، ئەویــش ئەوەبــوو کەپەیوەندیی بەتۆوە نییە.

بــەڵام، هەندێ جاریش، لۆمەکانــی لینا دەبووە هۆی لەخۆباییبوونی، چاوەکانــی پێدەکەنیــن و لای لێــوی ڕادەکێشــرا. لــەم کاتانــەدا، ئــەو زیاترئامادەیــی ئــەوەی تێدا بووکــە دەروونی خۆی بکاتەوە. لەســاتی ئــاوادا، لە منداڵێکــی هاروهاج دەچوو کە هەڵەیەکــی کردووە، منداڵێکی هاروهاج کە بۆخۆیشــی دەیزانی هەڵەی کردووە، بەڵام گوێی نەدەدایە و تەنانەت کەیفخۆشــبوو بەوەی فێڵی لە دایک وبابی کردووە. ئەونەک هــەر لۆمەکانی بەهەند وەر نەدەگــرت، بەڵکوو بەجۆرێکیش کەیفی پێی سازدەبوو. عەبدولڕەحمان کە بەردەوام لەژێر چاوەدێریدا بوو، هەستی بــە خنکان دەکــرد. ئەو جگە لەوەی ڕێبەری حیزبێــک بوو و لە هەمان کاتیشــدا ڕێبەرایەتیی شۆڕشــێکی چەکداریی دەکرد لە دژی دوژمنێکی بەهێز و فێڵباز، لەبەرپرســایەتیی هەمیشەیی بێزار بوو و حەزی دەکرد ئازادییە تاکە کەسییەکانی بپارێزێت. ئەو وتەیەکی لە کتێبی ماریاکالاس

٤. کاک عەبدوڵڵا قادری ئازەر لەو کاتەدا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بووە.

(Maria Callas) هەڵگرتبوو و نووسـیبوویەوە: «دەمتوانی بەختەوەر بم. بـەڵام ئازادی وسـەربەخۆییم هەڵبژارد. بەگشـتی، بەختەوەری مرۆڤ بەخەڵکانێکی دیکەوە دەبەستێتەوە وئەوەش واتە دەسپێکی کۆتایی».

بـەڵام جێـی پرسـیارە کـە ئایـا ڕێبەرێـک، مافـی ئـەوەی هەیە کە وەکوو مرۆڤێکی ئاسـایی هەڵسوکەوت بـکات؟ ئایا مافی ئەوەی هەیە بەرپرسـایەتییەکانی شۆڕشـگێڕێک لەگەڵ خەمساردیی و بێموبالاتیی مرۆڤێکی ئاسایی تێکەڵ بکات؟

عەبدولڕەحمان شـەڕی دەکرد، بە بێئەوەی حەزی لێی بێت: مرۆڤ زۆر زوو لەو شتەی بە دڵی خۆی نییە ماندوو دەبێت.

پێدەچـێ مـرۆڤ ئـەو کەسـە تاوانبـار بـکات بەوەیکە ڕاسـتگۆیی ئیدئۆلۆژیکی خۆی لە دەستداوە و یان ئەوەیکە ئاوەزی خۆی لەدەستداوە و هاوسـەنگیی مەنتیقـی نەماوە. تەنانەت دەکرێـت واش بۆی بڕوانیت کە دەسـەڵاتداری، تووشـی گەندەڵی کردووە و ڕێبەرێکی لووتبەرزی لێدەرچووە. بەڵام سـەبارەت بە عەبدولڕەحمان بەشێکی ئەو ئەگەرانە دروسـت نەبـوون. ئیدئۆلـۆژی و لۆژیک بۆ ئەو نەک هەر زانسـتێکی نەناسـراو و دوورە دەسـت نەبون، بەڵکوو پێکهێنـەری بیرۆکەکانی و ڕێنمای بوون لە دیاری کردنی ڕێبازەکانیدا، بەڵام نەیاندەتوانی لە داو و بنبەستەکان ڕزگاری بکەن.

بەسەرنجدان بە پێگەکەی، ئەو دەبوو لە بەرژەوەندیگەلێکی ڕانەهێنراو و تووشـبوو لەگـەڵ دوژمنێکی دڵـڕەق، بڕیار بدات. مـاوەی زەمەنیی نێـوان ئاگادار بوونـەوەی لەبابەتێک و ئەو بڕیـارەی لەو پەیوەندییەدا دەبـوو بیدات، زۆر کورت و تەنانەت هیچ بـوو. لەجەنگدا، دوودڵبوون واتاکەی مردنە. گومان کردن و فەلسـەفە هۆنینەوە لە دۆخی ئەوتۆدا، هەم مەترسـیدارە و هەم خۆشبژیوییێکی دوورە دەستە. لەم بارەشەوە، ئـەو بەتەنیـا بـوو. تەنیایی، هەندێجـار دەبووە هۆی کەسـەر و زۆر جاریش سـارد بوونەوە. جگە لەوەش، ئەو، بەردەوام وەکوو مرۆڤێکی ئاسـایی بە بێ پلە و بەرپرسـایەتی هەڵسوکەوتی دەکـرد، ئەو ژیانی

خۆشدەویست.

بــەم حاڵــەوە، مەرگ بووە هــۆی زەقبوونــەوەی بابەتگەلێـک کە لە ژیانــی ئەو کۆچکردووەدا بایەخیان هەبوو و لە هەمانکاتدا بووە هۆی لەبیرکردنی ئەو شتانەی کە لە ژیانیدا گرینگ نەبوون.

ڕۆژەڕەشیی نەتەوەی کورد دەرئەنجامی ئەوەیە کە بوونی بە فەرمی نەناسراوە و یان بە دروستی قبووڵ نەکراوە. ئەم نەهامەتییە، هەروەها بــە هۆی ئەو نادادپەروەرییانەوەیە کە بە درێژایی مێژوو دەرحەق بەم گەلە کراوە.

دەســەڵاتەکان، بریتی لە دەســەڵاتە ناوچەیــی و نێونەتەوەییەکان، لە قەرەبــوو کردنەوەی ئــەم نادادپەروەریی و دەســتدرێژییە لەمێژینەیە، هێشتاش خەمساردن. گەلی کورد چاوەڕوانیی ئەوەی لە عەبدولڕەحمان هەبوو کە جارێک و بۆ هەمیشە کۆتایی بەم نادادپەروەرییە بهێنێت.

عەبدولڕەحمــان بە باشــی دەیزانی کە وەهــا چاوەڕوانی و هیوایەک زێدەڕۆییە، سەرەڕای ئەوەش، پاشەکشەی نەدەکرد.

ئەو خودموختارییەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داوای دەکرد، جگە لە بە فەرمی ناســینی شــوناس و کولتووری کورد نەبوو و عەبدولڕەحمــان بــڕوای بــەوە هەبوو کــە ئەگەر بتوانێــت دەوڵەتی ئێران لەو تایبەتمەندییە ئاشــتیخوازانەیە تێبگەیەنێت، دەکرا هیوایەک بە دەرئەنجامی خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات ببەسترێت.

هیــوا، لەنگەری ئیمانە بــە داهاتوو. عەبدولڕەحمان لەدەســتدانی ئەم لەنگــەرەی بــە خەیاڵیشــدا نەدەهــات. لــەو ڕووەوە کەعەبدولڕەحمان وەڵامی ئارمانجی کوردەکان، کە گەیشــتن بــە ئازادی بووی دەدایەوە، کــوردەکان ئەویــان بــە مایەی شــانازی دەزانی و لە باڵاترین ئاســتدا بایەخیان پێدەدا و لە ســەر بەرزترین کۆڵەکەی شــانازیی نیشــتمانی دایاننــا، ئەویش هەســتی دەکرد با و بــۆران کاری تێناکات، ڕێک وەک ئەوەی زەربە هەڵنەگر بێت! بەڵام بەداخەوە، وا نەبوو!

لــەو کاتەدا کــە حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، بەشــێکی

ئازادکراوی خاکی کوردســتانی بەڕێوە دەبرد، عەبدولڕەحمان توانی لە نیشتمانەکەیدا، هیوا و ئۆگریی لەڕادەبەدەر دروست بکات.

ڕۆژێک، لێنا لەگەڵ ئیکیپێکی ڕێکخراوە ناحکوومییەکان بە مەبەستی کوتانی منداڵەکان، ســەردانی گوندەکانی کوردســتانی کــرد. لە ڕێگادا، لــە چاخانەیــەک لایاندا، خاوەنی چاخانەکە کە پێیوابــوو لێنا دیلمانجە، ئاماژەی بۆ دوو وێنەی گەورە کرد کە بەدیواری چاخانەکەوە هەڵواسرا بوون و پرسیاری کرد: «ئەزانی ئەو دووانە کێن؟»

لێنا: «بڵێ براکەم. ئەو دووانە کێن»

خاوەنــی چاخانەکە: «نەفەری لای ڕاســت، قازی محەممەد، یەکەمین و دوایین ســەرۆک کۆمارمان بوو. ســالانێک لەوە پێش، ڕێژیمی شا لە ســێدارەی دا. بەڵام ئەوی دووهەم زیندووە! ئەوە دوکتور قاســملووە. ئەو، لەم چارەڕەشییە ڕزگارمان دەکات، دەبینی! ئێستا گوتەکانم بۆ ئەم پیاوە و ئەو ژنە بگێڕەوە!»

ساڵی ١٩٨٤، پاشماوەی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستانیش کەوتەوە دەست هێزەکانی خومەینی. ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێــران لــە ڕووبــاری «زێی بچــووک» پەڕینــەوە و پەنایــان بردەبەر کوردستانی عەراق.

■ تراژێدی

پێش تراژێدییەکە، سەرەتاکانی مانگی دێسامبری ١٩٨٨، عەبدولڕەحمان هــات بۆ پاریــس. بە دووقۆڵی ســەبارەت بە کێشــە و ئاســتەنگەکانی کارەکانیان کەوتنە قسەکردن و لە دووگیان بوونی کچە گەورەکەیان و لەدایک بوونی ســێهەمین منداڵەکەی لەمانگی ژوئەندا ئاگادار بوونەوە. ڕۆژی ١٦ی دێســامبر، عەبدولڕەحمان کە لە لایەن حیزبی کۆمۆنیستی فەرانســەوە بانگهێشــت کرابــوو تا لــە بۆنەی ســەدەمین ســاڵڕۆژی ســروودی ئەنێرناســیۆناڵدا بەشداری بکات، ســەفەری کرد بۆ شاری «لیل»ی فەرانســە. ڕۆژی ٢٢ی دێسامبر، ئەوان پێکەوە جێژنی پەنجاو

هەشـــتەمین ساڵڕۆژی لەدایکبوونی عەبدولڕەحمانیان گرت. ڕۆژی٢٧ی هەمان مانگیش، وەک خۆی باسی کرد، سەردانی وڵاتێکی بیانی کرد.

لە ڕاســتیدا، ئەو چووبوو بۆ ڤییەن، پێتەختی ئۆتریش، بە مەبەســتی دەســتپێکردنی دانوســتان لەگەڵ نێردراوەکانی ڕێژیمی مەلاکان. ئەو نێردراوانە بریتی بوون لە: جەعفەری سەحراڕوودی و حاجی مستەفەوی. ئەوان دەبوو ســەبارەت بە کۆتایی هێنان بە شــەڕ لە کوردستان کە ٩ ساڵ لەوەبەر دەستی پێکردبوو، گفتوگۆ بکەن. شێوازی خودموختاریی کوردســتان و چۆنیەتــی ڕێککەوتنــەکان لــەو بوارەدا لە دەســتووری کاری دانوســتانەکەدابوو. ئــەوان دوو ڕۆژ گفتوگۆیان کرد. پاش ئەوە، نێردراوانــی ڕێژیم گەڕانەوە بۆ تاران بۆ ئــەوەی داخوازەکانی حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران بە ئاگاداریی بەرپرســەکانیان بگەیەنن. لەمانگی ژانوییەی ١٩٨٩دا، ئەوان سەرلەنوێ گەڕانەوە بۆ ڤییەن، بەڵام نەگەیشتنە هیچ ڕێککەوتنێک.

لێنا ئاگای لەو دانوستانانە نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان هەموو ڕۆژێک تەلەفۆنی بۆ دەکرد. پاشان، لێنا نامەیەکی بچووکی لە عەبدولڕەحمانەوە گەیشتە دەست، ئەوەش وەرگێڕدراوی ئەو نامەیە:

«لێنا گیان، ئازیزم، هیوادارم ســاڵی نوێت بە خۆشی بێت. بەداخەوە، دەرەتانی گەڕانەوە بۆ پاریسم نییە. لێرە سەرقاڵی دانوستانگەلێکی زۆر گرینگم لە گەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی ئێراندا. بە دڵنیاییەوە ئەم دانوستانانە، دانوســتانگەلی کۆتاییــن. هەربۆیەش، هیچکەس جگە لــە تۆ نابێت لێی ئــاگادار بکرێتەوە. عەبدوڵڵام لەگەڵە و بەباشــی نازانــم ئەو بزانێت کە تۆم ئاگادار کردۆتەوە. پاش یەکەمین خولی دانوســتانەکان، کەمتر پێی خۆشبینم. ســەرەڕای ئەوەش، دانوستانەکان بەردەوامە و هەربۆیەش، پێدەچێت سەرێکیش لە پراگ بدەم...».

عەبدولڕەحمــان، ڕۆژی ٢١ی ژانوییــە گەڕایــەوە بــۆ پاریس و پاش ئــەوەش چوو بــۆ کوردســتان. لەمانگــی ژووئەنــدا، واتە پێنــج مانگ دواتــر، دووبارە گەڕایەوە بۆ ئورووپا و لە کۆنگرەی ئەنتێرناســیۆنال

سووسیالیست لە ستۆکهۆلم بەشداری کرد. لەو ماوەیەدا لە ماڵی مینای کچی و «ئـۆلا»ی (Ola) زاوایدا مایەوە و هەربۆیەش توانی چوارەمین نـەوەی خـۆی ببینێت و لە ئامێزی بگرێت کە نێـوی ماکس (Max) بوو و تـازە هەشـت ڕۆژ بوو لەدایک ببوو (توانـی ڤێرا (Vera)، منداڵی کچە بچکۆلەکەشـی ببینێـت) و هەروەهـا لەگـەڵ براگەورەترەکانی ماکس، واتە ڕۆبێـرت (Robert) و مارتینیش (Martin) فتبۆڵی کرد. ڕۆژی ٢٦ی ژووئەنیش گەڕایەوە بۆ پاریس.

لەوکاتەدا، لێنا سەرقاڵی کاری دیلمانجی بوو، ناچار بوو بەپەلە دەست لە کارەکەی بکێشـێت. چونکـە عەبدولڕەحمان بۆ هەندێ کاری بە پەلە پێویسـتی پێی بوو. یەکێک لـەو کارانە، پەیوەندیی بە سـەفەرەکەیەوە هەبـوو بۆ ویلایەتـە یەکگرتووەکانی ئەمریکا. ئەو کە لەلایەن سـەنای ئەمریکاوە بانگهێشـت کرابوو، بڕیار بوو ڕۆژی ١٩ی ژوئییە بچێت بۆ ئەو وڵاتە.

ئـەو وتەگەلێکی بە فارسـی بۆ ئەو مەبەسـتە ئامـادە کردبوو و لێنا دەبوو وەریان بگێڕێتەوە سـەر زمانی ئینگلیسـی.. ئـەوان پێکەوە هەتا ڕۆژێک پێش سـەفەرەکەی بۆ ڤییەن کاریان کرد. پێشـبینییان کردبوو کە ڕۆژی ١٦ی ژوییە لە ڤییەن بگەڕێتەوە. لە ڕاسـتیدا، عەبدولڕەحمان و لێنـا، پێکـەوە ئکیپێکی کاری بـوون کە هەندێجار هـاوکاری کاتیی دیکەشیان دەبوو.

عەبدولڕەحمان دوا پاشنیوەڕۆی پێش سەفەرەکەی بۆ ڤییەنی لە ماڵی لێنا بردە سـەر و هەر لەو پاشنیوەڕۆیەشدا بوو کە ڕازی سەفەرەکەی خۆی بۆ ڤییەنی لای لێنا ئاشکرا کرد. بڕوای بەوە هەبوو کە ئێرانییەکان زۆر مەیلیـان لێیە پرسـی کورد لە ئێران چارەسـەر بکرێت و زۆریش متمانـەی بـەو وتەیەی خـۆی هەبوو. بـەڵام لێنا بە ئاسـتەم دەیتوانی بـڕوا بەو گفتوگۆیە بکات، گوتم: «ئێسـتا، بۆ ڕێژیـم گونجاوترین کاتە بـۆ ئەوەی تـۆ لەناو بەرێت. خومەینی مردووە. چارەنووسـی سـمکۆ لەیاد مەکە». (سـمکۆ یەکێـک لە ڕێبەرانی بزووتنـەوەی کورد بوو لە

کوردســتانی ئێران، کــە کەوتە ئەو داوەی کە نێردراوانی ڕێژیمی شــا پاش دەســتپێکردنی دانوســتانەکان بۆیان نابووەوە و لەساڵی ١٩٣٠دا، کوژرا).

عەبدولڕحمان: «من پێم گوتوون کە ئاگاداری ئەوە بن کە من بەقەدەر سمکۆ سادە نیم».

لێنا: «بەڕاســت؟ بلێ بزانم، ئەگەر ڕۆژێک لەناو بچیت، چارەنووسی حیزب چی بەسەر دێت؟ تۆ کە هێشتاش جێگرەوەت نییە».

عەبدولڕەحمان: «لە ئێســتادا دوکتور ســەعیدمان هەیە و لە ســێ تا چوار ساڵی داهاتووشدا چەند کەسێکی دیکەشمان دەبێت».

لێنــا هەســت و بۆچوونێکی باشــی بەرانبەر بەو دانوســتانانە لەگەڵ ڕێژیــم نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان، بە هــۆی ئەو متمانەپێنەکردنەوە، بە گاڵتەوە سەری دەخستە سەر لێنا.

ئەو ڕۆژی سێشــەممە، ١١ی ژوئییە بە پێی خۆی بە پیری مەرگەوە چــوو. هەر ئەو ڕۆژە و ڕۆژی دواتریــش، تەلەفۆنی بۆ لێنا کرد. بەڵام ڕۆژی ١٣ی ژوئییە، عەبدولڕەحمان تەلەفۆنی بۆ لێنا نەکرد.

■ ڕوودانی تراژێدی

هەینــی، ١٤ی ژوئییە، لای کاتژمێر پێنجی بەیانــی، زڕڕەی دڵتەزێنی تەلەفۆن، لێنای لە خەو هەستان. کاک خۆسرۆ، لە دەفتەری نوێنەرایەتیی حیزب لە پاریس، ڕوودانی تراژێدییەکی بە لێنا ڕاگەیاند: ڕۆژی پێشوو، واتــە١٣ی ژوئییــە لای کاتژمێــر ٧ی ئێــوارە، عەبدولڕەحمــان و کاک عەبدوڵڵا و فازڵ ڕەسووڵ کوژرا بوون.

لێنــا لــە ئاپارتمانەکەیــدا، بــە چــەپ و ڕاســتدا دەهــات و دەچوو و هەوڵــیدەدا باوڕ بهێنێت کە ئەوە مۆتەکەیەکــە و کاتێک بەئاگا بێتەوە، دەڕەوێتــەوە. بــەڵام وردە وردە ناچاربوو ملکەچی ئەو ڕاســتییە بێت. بــە بێئــەوەی بەرنامەیەکــی دیاریکــراوی هەبێت، چوو بــۆ دەفتەری حیزب. لەوێ هەموو دەگریان. لەزەینی ئەودا هەموو شــتەکان ئاڵۆز و

تێکەڵوپێکــەڵ و تێکچرژاو بــوو، هەربۆیەش، لەوەیکە دەبوو چی بکات و یــان بیــری لە چی دەکــردەوە، هیچی پێنەدەگوترا. ئەو، ســەرەڕای ئەوەیکە هێشــتاش لە شــۆکدا بــوو، دەبوو «کار»ێک بــکات و ئەوەی لــەو چــاوەڕوان دەکــرا جێبەجێی بکات. لێنــا، هەرچەند کە هێشــتاش شــۆک بەرینەدابوو، نەبوورایەوە. تەنانەت خۆی ســەرقاڵی نووســین کرد. نووســین و دەستبردن بۆ قەڵەم، یارمەتی دەدا بەسەر شڵەژان و ئاڵۆزیی مێشکی خۆیدا زاڵ بێتەوە. لۆمەی خۆی دەکرد کە بۆچی باسی مەرگی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردووە، دڵی خۆیشی دەدایەوە کە هەموو دڵنیگەرانییەکانی ئەو بۆ پاراستنی گیانی ئەو بوو. بەهەرحاڵ، دەتوانین بڵێیــن کــە لێنا هەر چەند بڕوای بەو ئەندێشــە خورافییــە نەبوو، بەڵام لەوەیکە بەســانایی دان ئێشــەیەک، باسی مردنی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردبوو، زۆر بێتاقەت بوو.

لێنا لە شەهید عەبدولڕەحمانیش تووڕە بوو، لەوەیکە خۆی بەکوشت دابوو، لەناخی خۆیدا تاوانباری دەکرد بەرانبەر بەو غەدرەی لە گەلەکەی خــۆی کردبــووی و جێی بەخشــینی نەبوو و بەتونــدی لۆمەی دەکرد. قاتڵەکانی توانیبوویان ســەبارەت بە گرینگیی دانوســتانەکان سەرنجی ڕابکێشن و ئەویش بڕوای بە قسەکانیان کردبوو. قاتڵەکان پێشمەرجیان بۆ دانوستانەکە دانابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دانوستانەکان دەبێت بە تەواوی بە نهێنی بمێنێتەوە و عەبدولڕەحمان دەرکی بەوە نەکردبوو کە بە نهێنی هێشــتنەوەی دانوستانەکان، ئاڵقەیەک لە زنجیرە نەخشەیەکی جینایەتکارانەی ئەوانی پێکدەهێنــا. عەبدولڕەحمان داوای لە ئەندامانی حیزب لە ڤییەن نەکردبوو کە پاراســتنی بگرنە ئەستۆ و هەرسێکیان بە پێی خواســتی جینایەتکارەکان جوولابوونەوە و بە بێ چەک چووبوونە شــوێنی دانوســتان. هەڵبەت ڕێژیمی ئێران، پێش لــەوەش، دووجار لە کوردستان هەوڵی کوشتنی ئەوی داوبوو. بەڵام ئەمجارەیان، نەخشەکەی خۆیان بەوردی و ڕێکوپێک داڕشتبوو.

کاتێــک لێنا لەوە ئــاگادار کرایەوە کە عەبدولڕەحمان بە بێ ئاگاداریی

هاوکارەکانی و بەشێوەی نهێنی چووەتە دیداری قاتڵەکانی خۆی، لە تاو خەم و تووڕەییدا گێنگڵی دەدا. لە ڕاستیدا، پاش شکستی دانوستانەکان لە زستانی ١٩٨٩دا، دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بڕیاری دابوو کۆتایی بە دانوستانەکان بهێنێت. ئەوان گومانیان لە پرۆسەکە کردبوو. لەگەڵ ئەوەشدا، عەبدولڕەحمان بڕیاری دەفتەری سیاسی لەبەرچاو نەگرتبوو و ڕەنگە بیری لەوە کردبێتەوە کە دەتوانێت لەو ڕێگەیەوە بەسەر هاوکارەکانیدا زاڵ بێت. بەڵام لینا پرسیاری لە خۆی دەکرد، ئەو کە بە تەواویی شارەزای فێڵبازیی مەلاکان بوو، چۆن لەو پلانە تێنەگەیشتبوو؟ ئەو کە مرۆڤێکی لۆژیکی بوو،چلۆن خۆی ودووکەسی دیکەشی خستبووە داوی ئەم چەقەڵانەوە؟

جێگرەوەکانی خومەینی بەنیازبوون ڕێبەری بزووتنەوەی کورد، کە سەرئێشەیەکی زۆری بۆ دروست کردبوون، لە ناوبەرن و دواجاریش توانییان ئەوە بکەن کە ویستیان.

پێش ئەوە، ڕێژەیەکی بەرچاو لە ئێرانییە دژبەرەکانی ڕێژیم، لە دەرەوەی وڵات، کوژرابوون، سەبارەت بە کوشتنی ئەوان لە بەرزترین ئاستی دەسەڵاتدارانی حکوومەتەوە بڕیار درابوو. بەڵام لینا، هیچ نموونەیەک لەو کوشتنانەی شک نەبرد کە لەسەر مێزی دانوستان بۆ دەستەبەرکردنی ئاشتی کوژرابێتن.

■ پاش ڕوودانی تراژێدی

پۆلیسی ئۆتریش زۆر بەخێرایی ڕاستیی ڕووداوەکەی کەشف کردبوو. پیاوکوژەکان لە ڕاستیدا هەمان سێ کەسی ئێرانی بوون کە لە دانوستانەکاندا بەشدار بوون. ڕاگەیەنە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەتی ڕاگەیاندنی ئۆتریش، هەواڵەکەیان بڵاو کردەوە و هەموو لایەک لێی ئاگادار کرانەوە. حکوومەتی ئۆتریش تووشی سەرئێشەیەکی گەورەببوو. تاوانباران بە پاسپۆرتی دیپلۆماتیک سەفەریان کردبوو و دەوڵەتی ئۆتریش پەیوەندیی ئابووری گرینگ و بەرفراوانی لەگەڵ

ئێـران هەبوو. فشـارێکی زۆر لە لایەن دەسـەڵاتدارانی باڵای ئێرانەوە خرابـووە سـەر دەوڵەتی ئۆتریـش. لاوازیی جێی نیگەرانـی و بەژانی دێموکراسـی، بە ئاشـکرا خۆی دەردەخسـت. حکوومەتەکانی دونیا کە خۆیان بۆ دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ ئێران ئامادە دەکرد، بەباشیان زانی حکوومەتی تیرۆریسـتی ئێران لە ڕیسوایی و شەرمەزاری ڕزگار بکـەن. بۆ ئـەم وڵاتانە، تاوانبـار کردنی نەتەوەیەکـی بێدیفاعی وەکوو کـورد ئاسـانتر بـوو. هەربۆیەش، ڕاگەیەنـەکان، لەوانـە ڕادیۆ بی بی سـی و ڕادیۆی نێونەتەوەیی فەرانسـە، لە شـرۆڤەکانی خۆیاندا، وەها لێکیاندایەوە کە کوژرانی ئەو سـێ کوردەی کە لە ئۆتریش ڕوویداوە، دەرئەنجامی پاکانەحیسـابەکان بووە و پەنجەی تاوانیان بۆ لای ڕەوتە ڕادیکاڵە کوردەکان ڕاکێشا و ئەوانیان بە دەست هەبوون لەو جینایەتەدا تاوانبـار دەکرد. لە ئۆتریش، ڕاپۆرتی سـەرەتایی و فەرمیی پۆلیس، بە پێی خواستی ڕۆژ، ئاڵوگۆڕی بەسەردا دەهات، دوو کەس لە بکوژەکان کە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێریی پۆلیسدا بوون، ئازادکران و توانییـان بگەڕێنـەوە بـۆ ئێران. وەزیـرەکان و بەرپرسـانی دیکەی ئۆتریـش، ڕووداوەکەیان دیزەبەدەرخۆنەکرد و وەکوو گەرد وتۆزێکی بێبایەخ کردیان بەژێر فەرشەوە.

لێنا لە بەرانبەر ئەو دەسـەڵاتدارە خاوەن هێزانەدا کە دەسـتیان لەو ڕووداوەدا هەبـوو، هەسـتی بە دەستەوەسـتانی دەکـرد. بەڵام بڕوای بەشتێک هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دژکردەوەی هەبێت. بەڵام، لـە چ ڕێگایەکـەوە؟ کاتێک دایکـی کوژرابوو، ئەوتەنیا ٦ سـاڵ تەمەنی بوو. هەربۆیەش، گەورەترەکانی خێزانەکەیان ئەو ئەرکەیان وەئەسـتۆ گرتبوو. ئێسـتا ئەو خۆی لە گەورەکانی خێزانەکە بوو، دەبوو هەوڵێک بدات. پێویسـتی بـەوە هەبوو لە چۆنیەتیی دەسـتبەکاربووندا یارمەتی بدەن، نەک ئەوەی ئامۆژگاریی بکەن دەسـت لە سەردەسـت دابنێت و هیـچ نەکات! بەلای لێناوە ئـەوکارە دەبوو بە پەلە جێبەجێ بکرێت. ئەو دەبوو دەینی خۆی بەرانبەر بە عەبدولڕەحمان بەجێبێنێت. ڕەنگە بڵێن

چ دەینێک؟

ئـەو دەینـەی کە چارەنووس خسـتبوویە ئەسـتۆی ئـەو، نەک هیچ کەسێکی دیکە: عەبدولڕەحمان، وەسییەتنامەکەی و هەموو ئەو شتانەی لە پاش خۆی بەجێی‌هێشـتبوو و لینـاش بە درێژایی تەمەنی لە بەشێکی گەورەیدا بەشـدار بووە و هەروەها پەیوەندیی لینا و کوردەکان.. وەک دەڵێـن مرۆڤـەکان لە باری مـاف و کەرامەتی مرۆییـەوە وەکوو یەک لەدایک دەبن. بەڵام ڕاسـتییەکان مرۆڤ ناچار دەکەن کە بڵێت، ڕاسـتی شـتێکی دیکەیە و ئەویش ئەوەیە کە لە ئێسـتادا، مرۆڤەکان وەک یەک لەدایـک نابـن و کەرامەتـی مرۆڤـەکان، لەوانە کەرامـەت و گەورەیی کوردەکان نکۆڵی لێدەکرێت. لینا پرسیاری لە خۆی دەکرد کە دەبێ چی بکات کە لانیکەم ئەمجارەیان دادپەروەری بەڕێوە بچێت؟

سـادقی شەرەفکەندی، جێگری دوکتور قاسـملوو، بۆخۆی سەردانی لینای کرد. حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە هیچکوێ بەفەرمی نەناسـرابوو، هەربۆیـەش نەیدەتوانی هیچ هەڵوێسـتێک بگرێت. بەپێی ڕێوشـوێنی دەزگای دادی ئۆتریش، لینا تەنیا کەس بوو کە بە شـێوەی یاسـایی دەیتوانی سـکاڵا تۆماربکات و داوای دادپەروەری بکات و لە ڕەوتـی لێکۆڵینەوەکاندا یارمەتیدەر بێت. سـادقی شـەرەفکەندی داوای لێکرد ئەو ڕۆڵە بگێڕێت.

لە ڤییـەن، پارێزەرێکی گەنج و ورە بەرز بەنێـوی مانفرێد وایدینگێر (Manferd Weidinger) پارێزەریـی لینـای وەئەسـتۆ گـرت. وەئەسـتۆ گرتنـی پارێـزەری لـە دۆخێکـی ئەوتـۆدا و ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوە پێویسـتەکان دەیتوانی بـۆ پارێزەرەکە مەترسـیدار بێت. جگە لەوەش، ئەو کە شـارەزای هەموو لایەنەکانی دۆسـییەکە بـوو، هیچ هیوایەکی بـە دەسـکەوتێکی دڵخۆشـکەر نەبوو. هـەم حیزبی دێموکـرات و هەم لینـا، هەر دووکیان خوازیـاری دادگاییکردن و سـزادانی تاوانبارەکان بوون و خوازیاری ئەوەش بوون کە دەزگای دادی ئۆتریش ڕاشکاوانە تیرۆریزمی دەوڵەتیی حکوومەتی ئیسـلامیی ئێران ئاشکار بکات. بەڵام

لە لایەکیشەوە، بکوژەکان چیدیکە «لەبەردەستدا» نەمابوون و لەلایەکی دیکەشـــەوە، حکوومەتی ئۆتریش و دێموکراســـییەکانی دیکەی ڕۆژئاوا بیریـــان لـــە هەوڵەکانی خۆیـــان دەکردەوە بۆ نزیک بوونـــەوە لە ئێران. هەربۆیەش، هیوایەک نەبوو.

لەگەڵ ئەوەشدا، لێنا بڕیاریدا کە ناوەرۆکی تیرۆریستیی حکوومەتی ئیســـلامیی ئێـــران و سیاســـەتە وشـــترمرییەکەی وڵاتـــە دێموکراتیکـــە ڕۆژئاواییەکان بۆ ڕای گشـــتی ئاشکرا بکات. ڕاگەیەنە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەت ڕاگەیەنە ئۆتریشییەکان، لەم بڕگەیەدا، بەشێوەیەکی جیددی دەستبەکاربوون. بە هاوکاریی کوردەکان و داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ، لێنا سەفەری بۆ هەموو لایەک دەکرد، پرێس کۆنفرانسی بەڕێوە دەبرد و بەدرێژایی ســـاڵانێکی زۆر، لەهیچ هەوڵێک بۆ ئاگادار کردنەوەی ڕای گشتی لە ئاستی جیهاندا نەپرینگایەوە.

لەو ڕووەوە کە لێکۆڵینەوەکان بە هۆی کارشـــکێنی و ئاستەنگنانەوە لە لایەن بەرزترین بەرپرســـانی ئۆتریشـــەوە بەهێچکوێ نەدەگەیشـــت، چەندین ســـاڵی خایاند. لێنا بڕیاریدا دادخوازیی خۆی بەرێتە ئاستێکی باڵاتر و لە دیوانی باڵای ئەو وڵاتە، ســـکاڵا لەسەر حکوومەتی ئۆتریش تۆمـــار بکات. لـــە کۆتاییدا، دیوانی باڵای ئۆتریش نەک هەر ســـکاڵاکەی لـــەدژی حکوومـــەت ڕەت کردەوە، بەڵکوو، لەوەش زیاتر، ســـزای دانی بڕی هەشتاهەزار شیلینگی ئۆتریشیشی بەنێوی تێچووی بەڕێوەچوونی دادگاییەکەی بەســـەردا سەپاند. کاتێک لێنا لەبڕیاڕی دیوانی باڵا ئاگادار کرایەوە، نامەیەکی بۆ دیوانی باڵای وڵات نووسی و ئاگاداری کردنەوە کە ئەگەر ناچار بکرێت ئەو تێچووە بدات، ئامادەیە وەکوو قەرزدارێکی کەمدەســـت کـــە توانای دانـــەوەی قەرزەکەی خۆی نییـــە، بچێتەزیندان، بـــەڵام ئامادە نییـــە تەنانـــەت «پەنابات»ێکیش بەدەزگایەکـــی داد بدات کـــە لایەنگری لە تیرۆریزمی دەوڵەتـــی دەکات. لەو ڕۆژە بە دواوە، لێنا هەرگیز بانگ نەکرایەوە بۆ دادگا: ئۆتریشییەکان دواجار، لە ساویلکەیی خۆیان لە پەیوەندیی لەگەڵ بەتاوانبار ناساندنی لێنا تێگەیشتن.

زۆرجار مرۆڤ ئەو شتەی کە ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەری دانانێت، بەسانایی لەبیر دەکات. کەچی، مرۆڤ بە سانایی بیرەوەرییەکانی تەمەنێک ژیانی هەژارانە وپڕ لە نەهامەتی لەبیر ناکات. بەهەرحاڵ، بیرکردنەوە پەیمانێکە کە لەسەرەتای لەدایکبوونەوە دەبەسترێت. ئەگەر مرۆڤ پشت لە ڕابردووی خۆی بکات، هێزی فانتازیای خۆی خاپوور دەکات و مەیل و حەزی ژیان لەدەست دەدات و بە فەرامۆشکردنی ڕابردوو، لەڕاستیدا، هەستی مرۆڤ لەگەڵ بەتاڵی و پووچی بەرەوڕوو دەبێتەوە.

لێنا پێویستی بە ١٠ ساڵ زەمەن بوو هەتا دوایین وەسیەتی عەبدولڕەحمان بەجێبهێنێت، بەڵام، «بابەتی کوشتنی قاسملوو» هێشتاش لە چاوەڕوانیی بەڕێوە چوونی دادپەروەریدایە.

■ ئەوەی ماوەتەوە بوترێت

دڵنیام خوێنەر حەزی دەکرد کتێبەکەم ڕەهەندێکی جیاوازی هەبووایە. منیش، حەزم دەکرد وا بووایە. منیش حەزم دەکرد پشتڕاستی بکەمەوە کە دەوڵەتی ئۆتریش وەکوو وڵاتێکی دیموکراتیک، سیاسەتێکی دادپەروەرانە و بێلایەنانەی بردۆتە پێش و بەچاوێکی بەرابەر ڕوانیویەتە مرۆڤەکان. بۆ من گەلێک جێی شانازی دەبوو کە بتوانم بە خوێنەر نیشان بدەم کە دنیا ئازادەکەی ئێمە بە شەهامەتەوە ڕووبەڕووی هەڕەشەکانی وڵاتێکی تیرۆریستی دەبێتەوە و ئەوەیکە دیموکراسی لە زەرەر و زیانی بازرگانی ناپرینگێتەوە، ئەویش زیانی وا کە کاتین، کەچی، لە درێژخایەندا لەباری ئەخلاقییەوە دەسکەوتی زیاتری لێ شین دەبێتەوە. لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا، ئەمانە تەنیا ئاواتگەلێکی پیرۆز سەبارەت بە دیموکراسییەکی نوقوستانە. لە ڕاستیدا، ئەمە تەنیا، دەربڕینی هیوایەکە بە نیسبەت دۆخی دەزگای داد لە وڵاتە ئازادەکانی ئێمەدا، دەزگایەک کە سەربەخۆییەکەی لە یاسا بنچینەییەکانی ئەم وڵاتانەدا تۆمارکراوە، بەڵام لە ڕاستیدا بەرانبەر بە «بەرژەوەندیی دەوڵەت و حکوومەت»

لە ســەربەخۆیی ڕاســتەقینە بێبەشە. ســەرەڕای ئەوەش، خواستی من ڕوونکردنــەوەی هۆکارێکــە کە بووە هۆی ئەوەی مــن نەتوانم ناوەندە حکوومەتییەکانی ئۆتریش لەوە تێبگەیەنم کە ڕەچاوی دادپەروەری بکەن بە نیسبەت ئەو قوربانییە کوردانەوە کە ساڵی ١٩٨٩ کوژران. لەکاتێکدا کــە هەم ئەوانەی فەرمانی کوشــتنەکەیان دەرکردبــوو و هەم ئەوانەی ئەمرەکەیــان جێبەجێ کرد دیار و ناســراو بوون. بــەڵام، بۆ نەهامەتی، ئەو پلەبەندییانەی کە بەسەر جیهانی ئێمەدا زاڵن، بڕیاری خۆیان دابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دەســت لەو دۆســیەیە وەردرێت، چونکە مەترسییەکەی بەو چەشنە کەمترە و هەر وەها دەبێت گیراوەکان ئازاد بکرێن، چونکوو ڕاگرتنیان مەترسیدار دەبێت.

ڕووداوی کوشــتار لە ئاپارتمانێک لە ڤییەندا، بابەتێکی هەســتیاربوو. پێتەختــی ئۆتریــش ژێــر و ڕوو ببــوو، ڕۆژنامەنووســەکان، بریتی لە ئۆتریشــی و بیانی، لە هەموو شوێنێکەوە، بۆ ڕووماڵکردنی ڕووداوەکە بەپەلــە ڕوویان لە ڤییەن کردبــوو. بابەتەکــە وردە وردە نێونەتەوەیی دەبووەوە. عەبدولڕەحمانی قاســملوو لــە پێتەختی ئۆتریش کوژرا بوو. ئەو ڕێبەری بزووتنەوەی کورد لە کوردســتانی ئێران بوو، حیزبەکەی و پێشــمەرگەکانی ساڵانێکی زۆر بە شەهامەتەوە لە بەرانبەر بۆمباران و هێرشــە نیزامییەکانی کۆماری ئیســلامیدا ڕاوەســتا بوون. خومەینی هێشتا مابوو کە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی پلانیان بۆ سڕینەوەی فیزیکیی سکرتێی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داڕشتبوو. دووجــار لەکوردســتان، پلانەکەیــان بــۆ لەناوبردنــی عەبدولڕەحمان شکســتی هێنابوو. بەڵام ئەوان لە ڤییەن لە پلانەکەیاندا ســەرکەوتن و دیارە بە شــێوازی دیپلۆماتیک دەســەڵاتدارانی ئۆتریشیان تێگەیاند کە دەبێ شــارۆمەندە ئێرانییــەکان [٥] ئازاد بکەن و لێکۆڵینەوە ســەبارەت

٥. مەبەســت ئــەو دوو بەکرێگیراوەیــە کە بەرپرســانی کۆماری ئیســلامی بە مەبەســتی تیرۆرەکە بەڕێی کردبوون و لە لایەن پۆلیسی ئۆتریشەوە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێریی‌دا بوون.

بەو دۆسـییەیە بەلاڕێدا بـەرن، ئەگینا لەو ڕووەوە کە ئۆتریشـییەکان نەیانتوانیوە گیانی شـارۆمەندانی ئێرانی [6] لە خاکی خۆیاندا بپارێزن، ئێرانیـش بەرانبـەر بـە پاراسـتنی گیانی شـارۆمەندانی ئۆتریشـی لە خاکی خۆیدا بەرپرسـیار نابێت. واتـە کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندییەکی دیپلۆماتیکـی قێـزەون و ئەهریمەنـی، لەوپـەڕی بێویژدانیدا. چەشـنە دیپلۆماسـییەک کە مەلاکان لە بەکارهێنانیدا وەسـتان. بەو حاڵەشەوە، ئـەو هەڕەشـانە بەتەنیا خۆیان، بۆ دژوارکردنی پرسـەکەی ئێمە بەس نەبوو.

لـەو سـەردەمەدا، وڵاتانێک کـە پەیوەندیی دیپلۆماتیـک و هەندێ لە ساتوسەودا بازرگانییەکانی خۆیان لەگەڵ ئێران[7] ڕاگرتبوو، سەرلەنوێ خەریکـی پەیوەنـدی سـازکردنەوە لەگەڵ ئێـران بـوون. قبووڵکردنی ئەوەیکە کوشـتنی کوردەکان لە ڤییـەن ڕێگربێت لەو نزیک بوونەوەیە، بـۆ ئەو وڵاتانە و لەگەڵ پرۆژەکانیان، گونجـاو نەبوو. لە بەرانبەر ئەو هەڕەشانەدا و لەئارادابوونی هەندێ مەبەستی نێونەتەوەییش، دەوڵەتی ئۆتریـش ملکەچ بوو، بکوژەکان ئازادکران و لێکۆڵینەوەکان سـەبارەت بەو تاوانە وەلانران. پێی بەرژەوەندیی حکوومەت هاتبووە ئاراوە.

کاتێـک گەنج بووم، دێموکراسـی بـەلای منەوە، سـەمبۆلێک بوو لە بەرابەریـی مرۆڤەکان لەبەرانبەر یاسـادا، واتە بنیاتنانی هاوبەشـییەک لـە بیرکردنـەوەی چالاک و دادپەروەرانە لەنێوان کەسـی خاوەن ڕۆڵ و دادپەروەریـی حکوومەتیـدا.. مـن هێشـتاش بـڕوام بـەوە هەیە کە دێموکراسی دەبێ ڕەچاوی ئەو بەهاگەلە بکات، بەڵام بە سەرنجدان بەو شتەی لەماوەی ژیانمدا فێری بووم، باوڕەکانم تا ڕادەیەک گۆڕدراون. دەگوترێت کە دەبێ ڕابردوو لەبیر بکەیت و گرینگی بە داهاتوو بدەیت.

---

٦. بەجۆرێـک دەوڵەتـی ئۆتریـش بەوە تاوانبار دەکـەن کە نەیان توانیوە گیانی ئـەو دوو کوردە لە خاکی خۆیاندا بپارێزن.

٧. پـاش بـە بارمتـە گرتنـی ئەندامانـی سـەفارەتی ئامریکا لە تـاران، کە لـەو سـەردەمەدا چیدیکە ئازاد کرابوون.

لــە یەکەم ڕوانیندا، بۆچوونێکی جوانە! بەڵام بەڕوونی دەردەکەوێت کە ئەم بیرۆکەیە، دێر یا زوو، درز دەبات، باڵەکانی ماندوو دەبن و دواجار جگە لە چوارچێوەیەکی بەتاڵ و زۆرجار مەترسـیدار، هیچی دیکەی لێ نامێنێتــەوە (ئایا لەبیرکردنی ڕابردوو بۆ ئەو کەســانەی کە ویژدانێکی ناپاکیان هەیە، دەبێتە هۆی سـووک بوونی باری سەر شانیان؟) زەینی مــرۆڤ وەکوو گــۆی زەوی، بەهایەکی بۆ خەلق دەکات کە ڕابردوو بە ئێستاوە و ئێستاش بە داهاتووەوە گرێ دەداتەوە و بەمشێوەیە دەبێتە میراتگــری ئەزموونگەلێک کە مرۆڤ بەدرێژایــی ژیانی تێیپەڕاندوون. زەینــی ئێمەش پارێــزەری ڕابردوویەکە کە بایەخی پاراســتنی هەیە و جگە لەوش ڕۆڵی هەڵسەنگاندنی ژیانی ئێمە لەم جیهانەدا دەگێڕێ.

جگــە لــەوەش، نابێت ئــەوەش لەبیــر بکەین کە مرۆڤ حــەز دەکات لەو شــتەی بەســەری دێت، ئــاگادار بکریتەوە و تەنانــەت چاوەڕوانی ڕوونبوونەوەیەتــی و ئەگینــا، مــرۆڤ خــۆی لــە بازنــەی بۆشــایی زانیارییەکانــدا دەبینێتــەوە و من تەنیا توانیم گۆشــەیەکی بچووک لەو پەردەیە هەڵبدەمەوە کە ڕاستیی شکست هێنانی هەوڵەکانم بە مەبەستی ناچارکردنی دەزگای داد بە گوتنی ڕاســتییەکان، لە پشــتیەوە حەشــار درابوو. دێموکراســیەکانی ئێمــە، دادپەروەرییــەک دەکار دەکەن کە لە ڕێی ســنوورەکان، یاســا بازرگانییەکان، هەڵبژاردنــی داهاتوو و ترس بەرتەســک کراوەتــەوە. لەگــەڵ ئەوەشــدا و ســەرەڕای هەمــوو ئــەم ڕاستییانە، ئاواتەخوازم ڕۆژێک دابێت کە ئەم کردەوانەی ئەمڕۆ بەسەر دێموکراســییەکانی ئێمەدا زاڵن، هەڵوەشــێنەوە و کۆن بن و کەس لێیان تێنــەگات و دەرکیان پێنەکەن و ئەوســەردەمە نوێیەی دەســتپێدەکات ئاوڕ لەو پاکانە حیسابە مێژووییانەی ئێمە بداتەوە.

هــەر چەنــد کــە لــە دوو دەیەی ڕابــردوودا، کوردســتان کــە لەناو ســنوورەکانی چوار وڵاتدا هەڵکەوتووە، لە هەندێ لایەنەوە گۆڕدراوە، بەلام هێشــتاش لەژێر ئەزیەت و ئازاردایــە و مەخابن، نەتەوەی کورد هێشــتاش لــەو مافــە نەتەوەییانــەی کە مافــی بێئەملاوئــەولای هەر

نەتەوەیەکە، بێبەشن. تەنیا کوردستانی عەراق لە چوار چێوەی دەوڵەتی عەراقـدا نیمچـە خودموختارییەکـی هەیـە و هەرچەند هێشـتا هەموو کێشـەکانیان چارەسـەر نەکراوە و عەراق و کوردسـتان بە قۆناغێکی بەینابەیندا تێدەپەڕن، قۆناغێک کە هێشتا زۆرشت ماوە تێیدا کە پێویستە فێری بن وئەنجامی بدەن، بەڵام لە بوارەگرینگەکاندا پێشکەوتنی بەرچاو دەبینرێت.

لـەلای ڕۆژهەڵاتەوە، عـەراق لەگەڵ ئێران هاوسـنوورە. حکوومەتی ئیسـلامی بە کۆمەڵکوژیی ڕێژەیەکـی بەرچاو لە دژبەرەکانی لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات، ئێستاشـی لەگـەڵ بێـت بـۆ لای «خاشـەبڕکردنی یەکجاریی جیابیران» هەنگاو هەڵدەگرێ.

عەبدولڕەحمـان یەکێـک لـە قوربانییەکانـی ئەم ڕێژیمە بـوو. بەڵام، نموونـەی عەبدولڕەحمـان لـە نموونەکانی دیکـە جیاوازبـوو، چونکە جگـە لە عەبدولڕەحمـان، هیچکام لە دژبەرەکانی ڕێژیم لەسـەر مێزی دانوستان بەمەبەستی ئاشتی لە نێوان دوولایەنی دژبەیەکدا نەکوژراون و ئەمەیـان کردەوەیەکـی دیکەی ئەو ڕێژیمەیە کـە دەبێ لە کارنامەی کردەوە دزێوەکانی لە کوشتاری دژبەرەکانی خۆیدا زیاد بکرێت.

ئێمە کە لـەو ڕۆژانە ماوینەتەوە، لەگەڵ ڕابردوویەک کە تێنەپەڕیوە و تەژییە لە بیرەوەرییە قورسـەکان، چلـۆن ڕووبەڕوودەبینەوە؟ واتە، ئێمەمانـان کە شـاهێدەکانی ڕابردوویەکی تەژی لە شـۆڕش، ململانێ، خەیانـەت، دڵسـارد بوونەوە و هەروەها سـەرکەوتن و شـادکامی...و تراژێـدی بوویـن، چلـۆن بـەرەو ڕووی ئـەو ڕابـردووە دەبینـەوە؟ لێرەدایـە کە بابەتی ژان و خەفەت، ملکەچ بوون و تێگەیشـتن لەوەیکە دەبـێ چیبکرێت بۆ ئەوەی یـاد و بیرەوەریـی گیانبەختکردووەکان بەزیندوویی بمێنێتەوە، دەسـتبەجێ دێتە ئاراوە. چەشنێک لە گفت وگۆ و وتەی خەیاڵاوی بەڵام ڕاستەقینە دێتە کایەوە. تراژێدیگەلێک کە ڕوو دەدەن، ئەگـەر پەیوەندیی بـە خۆتانەوە هەبێ و کاریگەریتان لەسـەر دابنێت، نە دەتوانن فەرامۆشـی بکەن و نە دەتوانن لە مێشـکی خۆتان

بیسڕنەوە.

ئـەو بابەتانە بەدەورتاندا پەرژینێک دروسـت دەکەن کە قورسـایی دەخاتـە سەرجەسـتەتان و هەنگاوەکانتـان شـل دەکاتـەوە و لەپێتان دەخات. ئەوانە ڕێگەتان پێدەدەن کە بژین و لەهەمان کاتیشدا، ناچارتان بکـەن پرسـیار لە خۆتـان بکەن و بەشـوێن ڕێگـەی دەربـاز بووندا بگەڕێـن و ئەوەی کـە چلۆن دەربازبـن؟ و ئـەوەش داوە. هەڵبژاردن و دەرچوون لەو بازنەیەش لەئەسـتۆی ئێوەدایە. سـڕینەوەی بیرگە و فەرامۆشکردنی هەموو بابەتەکان و دۆزینەوەی ئارامیی هزری، هەرگیز نایەتـە دی. مـرۆڤ هەرگیز نەبـوون و لەدەسـتدانی یەکجاری قبووڵ نـاکات. گیانبەختکـردووەکان پێویسـتە بەدەورتانەوە و لـە ناختاندا لـە ژان بـەردەوام بن و بژین و ئەوەش خەمێکی سـاڕێژ نەبووەوەیە، ڕابردوویەکە کە بیرگە ناتوانێت خۆی لێ دەرباز بکات. ڕاسـتییەکە کە لە ژیانی مرۆڤدا نەخش دەبەسـتێت و دەبێ وەکوو ڕاستییەکی ئەبەدی و نەسـڕاوە قبووڵ بکرێت. خەباتێکی هەمیشـەییە کە ڕابردوو بەسـەر ئێستادا دەیسەپێنێ.

تێپـەڕ بوونـی زەمەن پێشـی پـێ ناگیردرێـت. لەژیانـی بنەماڵەیی عەبدولڕەحماندا ئاڵوگۆڕی خۆش و شـادی هێنەر ڕوویداوە. نەوەکانی گـەورە بـوون و دوو کچی بچووک کـە دەبنە نەتیجـەی ئێمە، لەدایک بوون.

بنەماڵە پەرە دەسێنێت و ئەندامەکانی لە شارەکانی ستۆکهۆڵم، پراگ، لەنـدەن و پاریس، بتهـەوێ یان نەتهەوێ، خۆیان لەگەڵ مێژوو و ژیان دەگونجێنێن.

خودی منیش پاش تراژێدییەکە، تەنیا یەکجار چوومەوە بۆ کوردستان. سەفەرەکەم بۆ کوردستان پێش شەڕی دووهەمی خەلیج و سەقامگیریی «ناوچـەی دژە فڕین» لە کوردسـتان بوو. لەوێ، لـە نۆڤامبری ١٩٨٩، نوێنەرانـی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێرانم لە بنکەی سـەرەکی حیـزب بینـی. پاش ئەوە، وێڕای دڵنیا کردنـەوە و گەرەنتی دان لەلایەن

ســادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان قاســملوو) و پشــتیوانیی ڕێبەرایەتیی حیــزب و وەرگرتنــی بەڵێنیــی دابینکردنــی پێداویســتیی زەروور بــۆ دەســتپێکردنەوەی کارەکــەم و هەوڵدان بۆ ڕوونکردنــەوەی کردەوەی تیرۆریســتیی لــەدژی عەبدلڕەحمان قاســملوو و عەبدوڵڵا قادری ئازەر (کەپێشترلە ڤییەن دەستم پێکردبوو)، گەڕامەوە بۆ پاریس.

منیــش بەڵێنمــدا کە لــە هەوڵەکانم بــۆ ئاگادارکردنەوەی ڕای گشــتی نێونەتەوەیــی لەم کردەوە جینایەتکارانەیە بەردەوام بم. هاوکات، ئەرکی جێبەجێ کردنی وەسیەتنامەکەی عەبدەلڕەحمانیش خرایە ئەستۆی من.

پاش ســێ ساڵ، واتە ساڵی ١٩٩٢، دیوانی باڵای ئۆتریش، سکاڵاکانی منــی لە دژی حکوومەتــی ئۆتریش ڕەت کردەوە و کۆتایی بە پابەندییە یاســاییەکانی ئێمــە هێنا. پاش ئــەوەش، من ســاڵانێکی زۆر هەوڵەکانم لەسەر ڕای گشتی چڕ کردەوە و بەردەوام بووم لە ئاگادار کردنەوەی ڕای گشــتی لــە چۆنیەتی «کارەســاتی ڤییەن». هەر چەند کە شــوێنی ژیانی خۆمم لە پاریس بەجێهێشــتبوو و بە مەبەســتی ئارامبوونەوەی فیکر و گەڕانەوەی پارســەنگی ڕۆحیم چووم بۆ گوندێک لە باشــووری فەرانسە، دیسانەوەش بە مەبەستی لەقاودانی ئەو کارەساتەی کە ساڵی ١٩٨٩ ڕوویــدا بوو، ســەفەرم دەکرد. لەو گوندە، تەنانەت ســەگێکم بە جەســتەیەکی مامناوەندییــەوە هەڵبژارد کە بە درێژایی ســاڵانێک و تا ئەوکاتەی بەهۆی پیرییەوە مرد، بوو بە هاوڕێم.

زەمەن تێدەپەڕی و بیرۆکەی پەیوەســتبوون بە بەشێک لە ئەندامانی بنەماڵەکەم کە لە پراگ، شاری زێدی خۆم دەژیان، بەمێشکمدا هات. هەر بۆیەش، چووم بۆ پراگ و لە نیشــتمانی پێشــووی خۆم کە لەو کاتەدا کۆمارێکــی ئازاد بوو و ببووە ئەندامی یەکیەتی ئۆرووپا، گیرســامەوە. بەڵام، بەرە بەرە هەستی غەریبی و تەریک کەوتنەوە بەسەرمدا زاڵبوو و ســەرلەنوێ مێشــکم ئارامیــی خۆی لەدەســت دەدایــەوە.. بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆ فەرانســە و دواجار لــە دەور وبەری پاریس خانوویەکم

دۆزییەوە و تێیدا دانیشــتم. ئێستا شارۆمەندێکی فەرانسەویم و هەر لە فەرانسەش، پارەکە کتێبی بەسەرهاتی ژیانم چاپ و بڵاو کرایەوە.

ئەگــەر عەبدولڕەحمــان بمایە، چەندمانگی دیکــە، تەمەنی دەبووە ٨٢ساڵ. هەندیجار، هەوڵدەدەم ئەو کاریگەریانەی کە ئەو دەیتوانی لەسەر ڕووداوەکانی پاش مەرگی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دایبنێ، بهێنمە پێش چاوی خۆم و ئەوەیکە کاریگەریی ئەو لەسەر ڕووداوەکانی کوردستان دەکــرا چ جیاوازییەکی هەبوایــە. چونکە بە دڵنیاییــەوە جیاوازیگەلێکی دەبوو. عەبدولڕەحمان دیپلۆماتێکی کارامە و سیاسەتمەدارێکی ڕادیکاڵ بوو، دیارە بەدوور لەخەون و خەیاڵ و دەوەهەم کەوتن .

بێگومان، لە ناو ئەو بەرانەی پاش مەرگی عەبدولڕەحمان لەدایکبوون، کەســانێک هــەن کە میراتگری کــردەوە و کاریگەرییەکانی ئەو بن و بە تێپەڕینی زەمەن، ئارمانجەکانی ئەو، بە ســەرنجدان بە پێویســتییەکانی کۆمەڵگەیەکی لەحاڵی ئاڵوگۆڕدا دەبەنە پێش و پەرەی پێدەدەن.

پاش تێپەڕینــی دوو دەیە، گەلی کــورد، عەبدولڕەحمانیان فەرامۆش نەکردووە. ئەو بووە بە ســیمبۆلی خەباتی گەلەکەی لەڕەوتی هاتنەدی مــاف و ئازادییەکانیــان، خەباتێک کە هێشــتاش بەردەوامــە و هەموو ســاڵێ، لەگەڵ ســاڵوەگەڕی مەرگە تەژی لە تونــد و تیژییەکەی، گەلی کورد یادی عەبدولڕەحمان بەرز ڕادەگرێت: بازاڕییەکان دووکانەکانیان دادەخەن،گڵۆپــیماڵەکانیان دەکوژێننەوە و کوردســتان نوقمی تاریکی دەبێت، چونکە کاتی ئەوە هاتووە کە بیر لەو کەســە بکەنەوە کە گیانی خۆی فیدای خەبات لە پێناوی کوردستاندا کرد.

لــەدەرەوەی وڵاتیش، وەکوو ناوخۆی کوردســتان، ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران و دۆستانی گەلی کورد، لەکۆڕیادەکانی بیرئانینــەوە و ڕێزگرتــن لــە بیرەوەرییەکانــیدا، کۆدەبنــەوە و ڕێزی لێدەگرن. نا، عەبدولڕەحمان لەبیر نەکراوە.

هێلێن کرۆلیش ـ قاسملوو

ژوئییەی ٢٠١٢

پاشکۆ

■ عەبدولڕەحمان لە ژیاندا
■ نووسینی: مارک کراوتس (Marc Kravetz)
■ ڕۆژنامەنووس لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن

لە ڕێکەوتی ١٣ی ژوئییەی ١٩٨٩، عەبدولڕەحمان قاسملوو لە ڤییەن کوژرا. سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕۆژێک لەوەبەر، سەفەری بۆ پێتەختی ئۆتریش کردبوو بۆ ئەوەی لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی، خولێکی نوێ لەو دانوستانە نهێنییانەی کە ٦ مانگ لەوە پێش بێئەنجام مابوونەوە، دەست پێبکەنەوە. وتووێژەکانی پێشوو بێئەنجام بوون. عەبدولڕەحمان دەیگوت کە ڕێژیمی تاران، لەگەڵ ئەوەدا کە ئامادەبوو هەندێ ئاڵوگۆڕ لە بەرژەوەندیی کوردەکان پێکبهێنێت، بەڵام وەکوو پێشوو سوور و پێداگربوو لەسەر قبووڵ نەکردنی خودموختاریی کوردستان.

بەڵام، دۆخەکە گۆڕدرابوو. ئایەتوڵڵا خومەینی مردبوو.

پیاوی دەسەڵاتداری نوێی ئێران، هاشمیی ڕەفسنجانی، وەکوو پیاوێکی واقیعبین و کردەوەخواز ناسرابوو. ئەو بوو کە لە سەپاندنی بڕیاری کۆتایی هێنان بەشەڕی هەشت ساڵە لەگەڵ عەراق بەسەر خومەینیدا،

ڕۆڵێکی دیاریکەری گێڕابوو.

وڵاتــی ئێران دۆخێکی ئاڵۆزی هەبــوو و ئەوەش بە تەنیاخۆی بەس بوو بۆ ئەوەیکە ڕێژیم، بەدوای ڕێگاچارەیەکدا بگەڕێت بۆ کۆتایی هێنان بە شەڕ لە گەڵ کوردەکان.

عەبدولڕەحمانیــش هــاوکات کــە بزووتنــەوەی خۆڕاگریــی کورد لە دژی «پاســدارانی شــۆڕش»ی ڕێبــەری دەکرد، بەدرێژایی ١٠ ســاڵ خۆڕاگری هەمیشــە بەدوای چارەســەری بابەتەکە لــە ڕێی دیالۆگەوە بوو، ڕەنگە بیری لەوە کردۆتەوە کە ئەمجارەیان بارودۆخەکە لەبارترە و چوارەمین بڕیاڕی دانیشــتنەکەیان، دواجار دەســکەوتێکی لێ شــین دەبێت. بە هەرحاڵ، ئەمە ئەو شتە بوو کە ئەو چاوەڕوانی دەکرد.

لــە نێــوان کەســانی دەوروبــەری خــۆی و تەنانــەت نزیکتریــن هاوکارەکانیشیدا، کەسانێکی زۆر کەم هەبوون کە ئاگایان لە مەبەستی ســەفەری ئەمجــارەی عەبدولڕەحمان بێت. زۆربــەی ئەوانە کاتێک لەو بابەتە ئاگادار بوونەوە کە ئیتر کار لە کار ترازا بوو و هەموو دەیانزانی کە نێردراوانی ڕێژیمی تاران کە بە پاســپۆرتی دیپلۆماتیکەوە هاتبوون، ئیزنــی وتووێژیــان نەبــوو، بەڵکــوو ئیزنی کوشــتنیان هەبــوو و ئەمە ڕاستییەکی سادە و لەهەمانکاتدا گەلێک بە ئازار بوو.

چەنــد حەوتوویــەک پێش لــەوە، لە پاریــس، عەبدولڕەحمــان داوای لێکــردم پێکێــک شــەراب پێکــەوە بخۆینــەوە. زیاتر لە ســاڵێک دەبوو یەکترمان نەبینیبوو. بەدەماخ و کەیفخۆش هاتەبەرچاوم. تازە لە تاران گەڕابوومەوە. من بە نوێنەرایەتیی ڕۆژنامەی لیبێراســیۆن بە مەبەستی بەدواداچوونــی پرۆگرامەکانــی بەڕێکردن و ئەســپەردەکردنی تەرمی خومەینــی چووبــووم بۆ تاران. هەر ئەم بابەتــەش یەکێک لەو بابەتانە بوو کە باســمان لێوە کرد، عەبدولڕەحمان گوتی: «تۆکاتی گەڕانەوەی بۆتاران لەوێ ئامادە بوویت و ئێستاش شاهێدی ڕۆیشتنەکەی بوویت».

وتەیەکی کورت بوو، بەڵام بەجوانی مەبەستەکەی دەگەیاند.

منیش وەبیرم هێنایەوە کە لە ناســینی ئــەودا مەدیوونی خومەینی و

ئەو شەڕەم کە خومەینی لە دژی کوردەکانی ئێران وەڕێیخست. ئەویش وێـڕای پشتڕاسـتکردنەوەی، وەبیری هێنامەوە کـە: «کەواتە ئێمە ١٠ سـاڵە یەکتر دەناسـین». پاشان باسـی بیرەوەرییەکانی مەهاباد و ئەو گوندەمان کرد کە لەوێ یەکترمان ناسـیبوو. لەکاتی قسە کردندا گوتی: «تۆ بڕیارت دابوو کتێبێک بنووسـیت» منیش پرسـیارم کرد: «کتێبێک سەبارەت بە تۆ؟ ئەگەر سەبارەت بە تۆ بێت، زۆر باشە».

وەڵامـی دایـەوە: «نـا، سـەرنجی هیچکـەس ڕاناکێشـێت. بـەڵام، ئەگەر سـەبارەت بە مێژووی کـورد بێت، دەتوانم لەو بـارەوە بابەتی سەرنجڕاکێش بخەمە بەردەستت». پاشان گوتی کە بە نیازە ماوەیەک، لە هاویندا، سـەرلەنوێ بگەڕێتـەوە بۆ پاریس. پاشـان، بەدەم ئەوەوە کە ئامادەی ڕۆیشـتن بۆ دیدارێکـی دیکە دەبوو، گوتی: «بیر لەو کتێبە بکەرەوە».

لـە نێوان گفتوگۆکەدا، پرسـیارم لـە عەبدولڕەحمان کـرد کە ئایا بە بۆچوونـی ئەو، مەرگـی خومەینی دەتوانێ دەسـپێکی ئاڵوگۆڕ لەئێران بێـت، لە بەرژەوەندیی کوردەکان؟ ئەو زۆر بەکورتی وەڵامی دایەوە و گوتی: «دۆخێکی نوێ هاتۆتە ئارا، بەڵام دەسـەڵات هێشتاش بە دەست ئەو کەسانەوەیە، دەبێت هەندێ دان بە خۆماندا بگرین، بزانین چی ڕوو دەدات» و ئێمە، باسـی زۆر شـتی دیکەشمان کرد. بەڵام نازانم کە ئایا لەو کاتەدا بڕیاری دانیشتنەکەی ڤییەن درابوو یان نە. بەڵام هەر چۆنێک بێت، عەبدولڕەحمان باسـی ئەگەری دەست پێکردنەوەی دانوستانەکان لەگەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی بەلای منەوە نەکرد. دیارە دیدارەکەی ئێمەش دیدارێکـی کاری نەبـوو. بۆ باسـێکی جیددی، بڕیار بوو لە سـەفەری داهاتوویدا بۆ پاریس، پێکەوە دابنیشـین و بەداخەوە، من نەمدەزانی کە ئـەوە دوا دیدارمان دەبێت و بـە ماوەیەکی کورت پاش ئەوە، لە ڤییەن سەبارەت بە کوشتنەکەی لێکۆڵینەوە دەکەم.

ئەوقاسـملوویەی کە من ناسـیم، سـەر لە نوێ لە گێڕانەوە کاریگەر و دروسـتەکەی هێلێن کرۆلیشدا، دۆزیمەوە. بێگومان لە نێوان هەموو

شاهیدەکاندا، هێلێن کە خۆشی و ناخۆشی و سارد و گەرمی ڕۆژگاری لــە گــەڵ تێپەڕانــدووە، پلەی یەکــەم و باڵاترین پێگەی هەیە. لە ســای هێلێندا، ســەرەڕای ڕێبەرێکی سیاســی و نیزامی کە من ناســیبووم و لەڕاســتیدا لەو بوارەشــدا شــتێکی ئەوتــۆم نەدەزانی، لەگــەڵ ڕواڵەتی ڕاســتەقینە و کەسایەتیی قاسملوو ئاشــنا بووم. عەبدولڕەحمان کاتێک ســەبارەت بە ئارمانجــی کوردەکان دەدوا، هیــلاک نەدەبوو. لە ماوەی ١٠ ســاڵدا کــە من ئەوم ناســی، زۆرجاران هەڵکــەوت و هەر جارەش ســەبارەت بە بابەت و بوارە جیاوازەکان کە جێی سەرنجی ئەو بوون، وەک فەلســەفە، ئەدەبیات، شــیعر و شەرابی فەرانسە قسەی دەکرد، بە ڕاستی مامۆستا و شارەزا بوو.

بەڵام لە پەیوەندی لەگەڵ ژیانە شەخســییەکەی، بەگشــتی مرۆڤێکی نهێنیپارێز بوو و ڕاســتییەکەی ئەوەیە کــە منیش هەرگیز لەو بوارەدا پرســیارم لێ نەکرد. پاش تێپەڕینی زیاتر لە بیست ساڵ بەسەر مەرگە تراژیکەکەیدا، لە کتێبەکەی هێلێن کرۆلیشدا، هەمان قاسملوو دەدۆزمەوە کە زیندوو بوو و ماڵئاواییمان لە یەکتر کردبوو.

لێرەدا بە پێویســتی دەزانم سوپاسێکی زۆر لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بکەم کە لەو کاتەدا دەرفەتی پێویستی بە من دا کە لە ڤییەن بمێنمەوە و لێکۆڵینەوە بکەم و پاش ئەوەش، لاپەڕەی پێویســتیان بۆ ڕەچاو کردم. بێگومان ئەوەی من کردم لێکۆڵینەوەیەکی ڕۆژنامەنووســی بوو، بەڵام هــاوکات بەجێهێنانــەوەی ئەو پــەڕی ڕێزم بوو بەرانبــەر بە یەکێک لە بلیمەتترینــی ئەو مرۆڤانەی لە ماوەی کاری ڕۆژنامەنووســیی خۆمدا ناســیبێتم و من خۆم بە ئەمەکداری دەزانی. من لەگەڵ عەبدولڕەحمان و لە ســای ئەودا کوردەکانم ناســی، لەگەڵ توانا بێهاوتاکانی ئەم گەلە لە بواری خۆڕاگری و عەشــقەکەیان بۆ بەئازادی ژیان ئاشــنا بووم و لەوەش باڵاتر، ڕێبەرێکی سیاســیم ناسی کە نموونەی لەسەر ئەم گۆی زەوییــە کەمە، هەربۆیەش حەزدەکەم ئاماژە بە هەندێ لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی بکەم.

هەموو بە «دوکتور» بانگیان دەکرد. دەبێ دان بەوەدا بنێم کە منیش، کاتێـک بۆ یەکەمینجار دوکتـور عەبدولڕەحمانم لـە ژووری کارەکەی خـۆی لـە مەهاباد بینی، لـەڕووی نیاز پاکییەوە پێموابـوو کە ڕێبەری حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لـە ژیانی شەخسـیی خۆیدا پزیشـکە. بـەڵام زۆر زوو تێگەیشـتم کە ئەو پلەی دوکتـورای هەیە لە بـواری ئابووری و لقوپۆپەکانیدا. دیارە لەو بـارەوە بەتەنێ نەبووم، بەڵکوو ئەمکردەوە سـاویلکانەیەی من، دەرخەری ڕادەی ئەو بێئاگاییە بوو کە لەو کاتەدا بە زۆری لە هەموو ڕۆژنامەکانی ئێمەدا سەبارەت بە کوردەکان دەبیندرا (لێرەدا نامەوێ پاکانە بۆ خۆم بکەم و ئەو نەزانیی و بێئاگاییە سـەبارەت بە بابەتگەلێکی لەودەسـتە، بە خەمساردییەکی بـاو لە ڕاگەیەنـە گەورەکانی ئێمەدا تۆختر دەبـووەوە و زۆرجاران لە ژێرنێـوی بابەتگەلێکـی ئاڵـۆز، بۆخەڵک شـی دەکرایەوە. لـە زاراوە و دەسـتەواژەیەکی بێشەرمانەی دەستەی نووسەرانەکاندا دەیانگوت کە ئەوبابەتە بۆ «فرۆشتن» نابێت.

لەگـەڵ ئەوەشـدا، ئەگـەر لـە ڕوانگەی ئێرانـەوە سـەیری بابەتەکە بکەیـن، بابەتـەکان هەندێ جیـاواز دەبن. لە هاوینـی ١٩٧٩دا، نزیکەی ٦ مانـگ پاش گەڕانـەوەی خومەینی بۆ وڵات، کـوردەکان لە پڕ بوونە گەرمەباسی ڕۆژ. عەبدولڕەحمانی قاسملوو بۆ نوێنەرایەتیی «مەجلیسی خوبرەگان» هەڵبژێردرابوو، کە لە بنەڕەتدا بڕیار بوو یاسای بنەڕەتیی وڵات دارێژنـەوە. نوێنەری ناوچەی کوردسـتان تاکـە نوێنەری لائیکی هەڵبژێردراو بوو. ئەو بەهۆکارگەلی جیددی وەک ئەمین نەبوونی گیانی لە تاران، پێی باشـتر بوو لە دانیشتنی کرانەوەی مەجلیسی خوبرەگاندا بەشـداریی نـەکات. لێکدانەوەکـەی ئـەو دروسـت بـوو. خومەینی لە بـەر چاوی ڕای گشـتی داخ و کەسـەری خۆی دەربـڕی و لەبەرانبەر کامێراکاندا گوتی: «بەداخەوەم کە نەهات! ئەگەر بهاتایە، دەستبەسەرم دەکرد و دەسـتبەجێ دەمدا تیربارانی بکەن». ئەم وتانە، وتەی پووچ و بێبنەما نەبوون و هیچکەسیش نەیدەتوانی گومانی لێ بکات.

لەو کاتەدا، ڕۆژێک نەبوو کە مرۆڤگەلێکی زۆر پاش دادگایی کردنێکی چەند خولەکی و تەنانەت بەبێدادگایی کردنیش، تیرباران نەکرێن.

ئەم کردەوە، هاوکات، هێما و سیگناڵی دەسپێکی هێرشێکی هەمەلایەنە لە دژی خەڵکی کوردســتان بوو و نووکی ڕمبەکەش ڕووی لە حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران و ڕێبەرەکەی بــوو. خومەینی بە کەڵک وەرگرتــن لەنێــوی خــودا، ئەوانی وەکــوو دوژمنی پلە یەکی شــۆڕش ڕاگەیانــد بــوو. لە نێــوان هەواڵە ئاســاییەکانی ئەو هاوینــەدا، دواجار هەواڵێکی جیددی هاتبووە ئاراوە. ڕێژەیەکی کەم لە ڕۆژنامەنووسەکان و نێردراوە تایبەتەکان کە هێشــتاش لــە تاران مابوونەوە، بە پەلە و بە برە پارەیەکی سەرسووڕ هێنەر، تاکسییان دەگرت و بەرەو کوردستان دەچوون. بەڵام لەو ڕووەوە کە بەکرێ گرتنی تاکســی بۆ بەشی ماڵیی ئــەو ڕۆژنامەیــەی من کارم بۆ دەکــردن، نەگونجاو بــوو، بڕیارمدا بە پاســی نەفەر هەڵگری شــەوانە، کە هەموو ڕۆژێک لە نێوان مەهاباد و تاراندا هاتوچۆی دەکرد، ســەفەر بکەم و هەر ئەوەش بووە شانســێک بۆ من.

هێزەکانی ئەرتەش و پاســدارەکان، ئۆتۆمبیلی ڕۆژنامەنووسەکانیان لــە پشــت وێســتگەکانی پشــکنینەوە ڕاگرتبــوو. پاســدارەکان کــە لە ڕاســتیدا میلیشــیاکانی ڕێژیمــە نوێیەکــە بوون، بە هێرش کردنەســەر کوردســتان لە ڕاســتیدا یەکەمین ڕاهێنانی جەنگیی خۆیانیان ئەزموون دەکــرد. بە هاوکارەکانی منیان گوتبوو کە لەبەر «پاراســتنی گیانیان» چوونــە ژوورەوەیان بۆ ناوچەکە یاســاغ کراوە. کەســیش نەیزانی کە ڕۆژنامەنوســێکی دیکە بە پاسی نەفەرهەڵگر بەرەو کوردستان بارگەی تێکناوە.

کاتێک پاســەکەی ئێمە گەیشــتە وێســتگەکە، لەلایەن پیاوە یۆنیفۆڕم پۆشــەکانەوە کۆنترۆڵ کــرا. بە منیان نەزانی و بەم چەشــنە، پاش ١٤ کاتژمێر سەفەر، بەرەبەیانێکی ساماڵ گەیشتمە مەهاباد. سەرەڕای ئەو هەڕەشــە دوژمنکارانانەی لە تارانەوە دەهاتــە بەرگوێ و لەحاڵێکدا کە

لەمــەودای چەند کیلۆمیتــردا، لە لای ڕۆژهەڵاتی شــارەکە و لەودیوی گردەکانــەوە، هێزەکانــی ڕێژیم تەیــار بە چەکی قــورس کۆببوونەوە، مەهاباد بەشــێوەیەکی سەیر و سەرسووڕهێنەر سیمای شارێکی هێمن و بێدەنگی هەبوو.

جگــە لــە ژمارەیەک پێشــمەرگە کە چەکــی کلاشــینکۆفیان پێبوو و لێرەولەوێ سەرقاڵی پاراستنی هەندێ بینا بوون و چەند قەبزەیەک تۆپی هەوایی کە سیرەیان لە ئاسمانێکی بەتاڵ گرتبووەوە، هیچ جموجۆڵێکی نیزامی بەرچاو نەدەکەوت.

لێرە، هیچ شتێک لە لوبنان و جێگر بوونی میلیشیاکانی ئەو شارە، کە بۆ من حوکمی سەرچاوەی فیکریی ڕێفرێنسی هەبوو، نەدەچوو. لەحاڵێکدا کە دەیانگوت ڕێژەی چەکدارانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، بە هەزاران کەس دەبێت. ئەی لە کوێ بوون؟ بۆمن بووە نارِوونییەکی سەیر.

لەبیر نەکردنی یەکەمین هەســت بەرانبەر بە بابەتێک، یەکێک لە بنەما ئاڵتوونییەکانە لە پیشەی ڕاپۆرتنێریدا.

بــۆ مرۆڤێکــی تــازەکاری وەک من، بابەتــی هەرە بەرچــاو، هەمان کەشــوهەوای ئارام و بەگەشــە بوو کە لە کووچە و کۆڵانەکاندا لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووم. لێرە، پیاوانێکی هێمن و ژنانێکم بینی کە پرچیان بە دەرەوە بوو و چاویان لە چاوی بەرانبەرەکەیان نەدەدزییەوە و ئەوش هەڵسوکەوتێکی زۆر ئاسایی دەینواند. لە حاڵێکدا کە لە تاران دۆخێکی دیکــەم بینیبــوو. لــەوێ، بــە زۆری ڕەگــەزی ژن لە دیمەنی شــارەکە ســڕدرابووەوە و تا ئاستی تارماییەکی ڕەش و بێدەنگ ڕووی لە کزی نابوو و بوونی بیانییەک، دەبووە هۆی نیگایەکی دوژمنکارانە و یان پڕ لە ترس و تۆقین. لە ٦٠٠ کیلۆمیتریی پێتەختدا، وەکوو ئەوە وابوو پێت نابێتە ســەر ئەردێکی دیکە. لە مەهاباد هەســتت دەکــرد کە ئازادییەکی تەواو باڵی بەسەر شارەکەدا کێشاوە.

بەبێئەوەی شــارەزاییەکم لە شــارەکە هەبێت، بەبێگرفت، دەفتەری

حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێرانــم دۆزییەوە. ســەرەتا، خاوەنی هۆتێلەکــە هەندێ ڕێوشــوێنی نیشــاندام و دواتر بۆدڵنیایــی، یەکێک لە بەردەســتەکانی خۆی لەگەڵ ناردم. ئەو بەردەســتە کە ناونیشــانەکەی بــەوردی نەدەزانــی، لــە ڕێگادا، پرســیاری دەکــرد. شــارەزا نەبوون لــە زمــان، ڕێگــر بوو لــەوەی تێبگــەم چی لە نێــوان بەردەســتەکە و بەردەنگەکانیدا ئاڵوگۆڕ دەکرێت. تەنیا وشەی «دوکتور» بە گوێم ئاشنا بوو کــە بەزۆری لە نێواخنی وتەکانیاندا دووپات دەبووەوە و بە زاردا هاتنــی دەبووە هۆی کرانــەوەی زمانی بەردەنگەکان. دیاربوو کە نێوی قاســملوو بۆ هەموو ئاشــنا بوو و ئەوەیکە بیانییەک هاتووە سەردانی بکات، دەبووە هۆی خۆشــحاڵیی بەردەنگەکانمان. زۆریش بە ســانایی گەیشــتمە ژووری دوکتور. لێرە، کەس داوای کارتی پێناسی لێنەکردم و نەشیانپشــکنیم. ئەوەش، جیاوازییەکــی تەواوی لەگەڵ تاران هەبوو. پاش خۆناســاندن و ڕوونکردنەوەکانم سەبارەت بە چۆنیەتی گەیشتنم هەتا نووسینگەکەی، «دوکتور» گوتی: «بەڵێ لێرە هەموو من دەناسن» و بە پێکەنینێکەوە کە من هەستم بە چەشنێک تەنز کرد لە پشتی، گوتی: «ڕاســتە، وابزانــم چیدیکە هیچ ڕکەبەرێکم نییە» و پاشــان پرســیاری کرد: «بارودۆخ لە فەرانســە چۆنە؟» گفتوگۆکانی ئێمە چەند خولەکێک بە ڕواڵەت ســەبارەت بە شتی ئاســایی تێپەڕی. لەو کاتانەدا، بەتایبەتی قاسملوو بوو کە پرسیاری دەکرد. دەیویست بزانێ چۆن گەیشتوومەتە مەهاباد. ســەفەر کردن بە پاســی نەفەرهەڵگرم بــۆ گێڕایەوە. لە قاقای پێکەنینی دا و گوتی: «ئەوان هێشــتا بە تەواوی بەســەر دۆخەکەدا زاڵ نیــن. تۆ شانســت هەبــووە. هاوکارێکتان لە تارانــەوە تەلەفۆنی کرد و گوتــی لە نیــوەی ڕێگاکەوە گەڕاندوویانەتەوە». پاشــان ســەبارەت بە دۆخی تاران و ئەوەیکە لەوێ ســەبارەت بــە کوردەکان و خودی ئەو، بۆچوونەکان چۆنە،پرسیاری لێکردم و گوتی: «ئایا دەزانی کە خومەینی دەیهەوێ تیربارانم بکات؟» لانیکەم، ئاگام لەو بابەتەیان هەبوو و گوتم: «ئەو دەڵێت کە تۆ دژە شۆڕشــیت». ئەم وتەیە، ســەرلەنوێ هێنایەوە

پێکەنین.

داوام لێکرد بۆم ڕوون بکاتەوە کە بەڕای ئەو، ئەو تاوانە ڕاستەقینانەی کە دژبەرەکانی وەپاڵی دەدەن چین؟ بە گۆڕینی سیمایدا، وای بۆچووم کــە دەیهەوێت بڵێت: «بەرنامەیەکی بەرفراوانە». زۆر بە کورتی گوتی: «مــن، هــەم منــم و هەم کــوردم و ئەوەش بــۆ ئەوان بەســە. ئەوەش بــۆ مــن شــانازییەکی گەورەیە». پاشــان بــە هێنانەبەرباســی نەریتی میوانخۆشەویستیی و پێکەوەگونجان و لێبووردەیی گەلی کورد، باسی «جیاوازیی کوردەکان» ی لەگەڵ ئەوانی دیکە کرد و گوتی: «هەر ئەم بابەتەیــە کە ئــەوان پێیان قبووڵ ناکرێت. لە مەهاباد مرۆڤگەلی جیاواز، بریتــی لە جوولەکە، مەســیحی، بەهایی، بێدیــن و زۆر خەڵکی دیکەش کە لە تاران ڕایانکردووە، دەدۆزیتەوە. ڕوانگەی ئێمە لە دینی ئیســلام، لەگــەڵ ڕوانگــەی ئاغای خومەینی چونیەک نییە. کوردەکان باشــتر لە هەرکەسێکی دیکە لە دەردی کەمینەکان دەگەن».

ئەو، باســی ئەو هیوایانەی کرد کە شۆڕشــی گەلانی ئێران دروستی کردبوو، باســی بەشــداریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد لەو شۆڕشــەدا و ئەو نرخە قورســەی وەک ئەشــکەنجە و کوشــتاری شۆڕشــگێڕەکان لە لایەن ســاواک ـ ڕێکخراوی نهێنی ڕێژیمی ڕابردوو ـ لــەو پەیوەندییەدا داویەتی. گوتی ئێمە یەکەمین کەســەکان بووین کە هەم وەکوو کورد و هەم وەک ئێرانییەک لە دژی ڕێژیمی شا خەباتمان کــرد و تــۆش دەزانی کە دروشــمی ئێمە: «دێموکراســی بــۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانە».

بــەڵام هەموو ئــەو هیوایانــە، بە زوویی گــۆڕدران بــە بێهیوایی و کەمینــەکان، بریتی لــە کەمینە نەتەوەیــی و ئاینییەکان، تێگەیشــتن کە لــە کۆمــاری ئیســلامیدا، فرەڕەنگــی و جیاوازییەکان جێیــان نابێتەوە. کــوردەکان یەکەم کەســەکان بــوون بەوەیان زانــی و عەبدولڕەحمان لەوبــارەوە گوتی: «کوردەکان هەرگیز دەســت لــە خەبات بۆ بەرگری کــردن لە مافەکانیان هــەڵ ناگرن. ئێمە لە دژی ڕێژیمی شــا خەباتمان

کـرد و ئەگەر ڕێژیمی نـوێ پێداگربێت لە پێشـێلکردنی مافە ڕەواکانی ئێمـە، لە دژی ئەویش لـە خەباتەکەماندا بەردەوام دەبین. ئازادیخوازی بـووە بە بەشـێک لـە ژێنێتیکـی ئێمە». ئـەم وتانە دەکـرا وەکوو ئەو وتەگەلەی کە ڕێبەرانی «شۆڕشـگێڕ» بە مەبەسـتی کەیفخۆشکردنی ڕۆژنامەنووسـەکان دەیڵێن، بەراورد بکرێت، وتەگەلێک کە خودی خۆم زۆرجـار لە شـوێنی دیکەش بیسـتبووم. بەڵام ئەمجارەیان شـێوازی گوتنەکـەی زۆر جیاواز بوو. وشـەکان سـادە و دوور لـە بریق و باق بوون و شێوازی ڕوونکردنەوەیان پێوە دیاربوو، نەک پڕوپاگەندە.

لـەو کاتـەدا، من توانای شـی کردنـەوەی ئەو بابەتـەم نەبوو. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئەو پیاوەی ئەو قسانەی دەکرد، لە هیچکام لەو ڕێبەرانە نەدەچوو کە پێشتر ناسیبووم. باس و گفتوگۆی ئێمە، لەپەستا بەهـۆی هاتنـە ژوورەوەی خەڵکەکـەوە دەپچڕا. دیالۆگێکـی کورت لە نێوان دوکتور و ئەو کەسانەدا ئاڵوێر دەبوو کە من لێی تێنەدەگەیشتم. بەڵام گومان لەوەدا نەبوو کە قاسـملوو بە ڕاسـتی ڕێبەرێکی جێی ڕێز و باوڕپێکـراو بوو و هەموو بەقسـەیان دەکرد. پاش چوونە دەرەوەی میوانەکان، ئەو سەرلەنوێ بەهێمنی و بەدەم بزەیەکی هەمیشەیی سەر ڕوخسارییەوە درێژەی بە قسەکانی پێشووی دەدا و بە ڕوونی دیار بوو کە مەبەستی لەو قسانە ڕازی کردنی من نییە، بەڵکوو، وەکوو شاهێدێک بۆ ئەندێشەکانی خۆی سەیری من دەکات.

یەکەم کارتێکەری و هەسـتێک کە لەو هەمبوو، لە ڕەوتی دیدارەکانی دواترماندا پشتڕاسـت کرایەوە. لە دیرۆکی ژیانی شەخسـیی ئەو هیچم نەدەزانـی. بـەڵام تێگەییـم کە سـکرتێری گشـتی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران، بـە واتایەکی دیکـە، ڕێبەری سیاسـی و نیزامیی بزووتنەوەیەکـی ڕزگاریـدەری جیهانـی سـێهەم، ئـەو چەمکـەی کە ئەوسـا بەکارمان دەهێنا، لەوەیکە وەکوو ڕۆشنبیر حیسابی بۆ بکرێت، ناترسێت.

لەو کاتەوە کە ئەم ڕستەگەلەم دەنووسی، زیاتر لە سێ دەیە تێپەڕیوە،

بــەڵام، یەکــەم دیــدارم لەگەڵ ئەو، لــە ژیانی کارییــمدا، وەکوو کات و ســاتێکی بەرجەســتە، وەکوو خۆی ماوەتەوە. وێنەکانــی ئەم یەکەمین ســەفەرەم بۆ مەهاباد و بردنەســەری چەند ڕۆژێک لــە دڵی مێژوویی کوردســتانی گەمــارۆ دراودا، لەگەڵ بــاس و گفتوگۆکانمان لە ژووری کارەکەی قاســملوو، تێکدەچرژێــن. دۆخەکە تایبەت بــوو و لێرەدا بە پێویســتی نازانم هیــچ لە تایبەتمەندییە دراماتیکەکــەی ئەو هەلومەرجە زیاد بکەم. سەرەڕای ئەوەش، وەکوو بیرەوەرییەکی خۆش، ئەو دۆخەم لــە یادە کە بەدڵنیاییــەوە دەرەنجامی میوانداری جوان و لەوەش زیاتر، دەرەنجامــی هێمنایەتــی پەیوەندی و خۆشمەشــرەبیی پیاوێک بوو کە ســەرەڕای ئەو هەموو بەرپرســایەتییەی لە ئەســتۆی بوو و باشتر لە هەر کەسێکی دیکە دەیزانی کە هاکا تۆفانەکە هەڵکات، کەچی خۆی تێک نەدەدا و هێمن بوو.

هەڵکردنی تۆفانەکە، بابەتی چەند ڕۆژ یان چەند کاتژمێری دیکە بوو و خەڵکی شارەکەش ئەوەیان دەزانی. بە هیچ شێوەیەک جێی باوەڕ نەبوو کە خەڵک ئاگایان لەو هێرشە نەبێت کە لەو دیوی دۆڵەکەوە ڕێکدەخرا؟ کەچی واپێدەچوو هێچ شتێک ناتوانێت کاریگەریی لەسەر ڕووگەشی و پێکەنینەکانــی «دوکتور» دابنێت. ئەم پێکەنینە کە بەدەگمەن لە ڕواڵەتی دوور دەکەوتەوە، بە بۆچوونی من پەیامێکی مەزنی پێبوو، خوێندنەوەی منیش لەو پەیامە ئەوە بوو کە کاتێک مرۆڤ تووشــی ئاستەنگ دەبێت، نابێت تووشی سەرلێشێواوی و لەوەش زیاتر بێهیوایی بێت، لەو کاتەدا بوو کە تێگەیشــتم عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی خۆشــبین بوو و بەرەبەرە تێگەیشــتم کــە ئاشــتی بۆکوردەکان زیاتر شــتێکی دەگمــەن بوو هەتا بنەمایەک و ئاشــتی لە ئازادیدا، لەوەش دەگمەنتر. هەر بۆیەش دەتوانم بڵێــم کە لەو کاتەدا، هەموومان کات و ســاتێکی گرانباییمان تێدەپەڕاند و زێدەڕۆییــم نەکــردووە ئەگــەر بڵێم بیرەوەرییەکانی ئەو ســەردەمە، هەرگیز فەرامۆش ناکرێن.

بــە خوێندنەوەی بەســەرهاتی ژیانــی هێلێن کرۆلیش، تێگەیشــتم کە

هاوسەرەکەی لە شوێنێک، ئەو ڕستەیەی «ئاندرێ مالرۆ»ی Andre Malraux نووسیویەتەوە کە: «بە بێئەوەی حەزم لە شەڕ بێت، شەڕم کرد». قاسملوو لە نێوان گفتوگۆکانماندا، کاتێک پرسیارم لێکرد کە ڕوانگەی ئەو بەرانبەر بە شەڕ چییە، بە بێئەوەی ئاماژە بە سەرچاوەکەی بکات، ڕێک هەمان ڕستەی پێگوتم و ئەویش ڕێک لەو کاتەدا کە لەو دیوی گردەکانەوە، کەسانێکی دیکە خۆیان بۆ شەڕ ڕێکدەخست. خۆیشم بەو پرسیارانەوە کە دەمکردن، هەستم بە ئاسوودەیی نەدەکرد. بەڵام مەگین من هەر بۆ ئەو مەبەستە لە تارانەوە نەهاتبووم؟ بەهەرحاڵ، پرسیار کردن بەشێک لە پیشەکەی من بوو و هەر بۆیەش نیگەرانی ئەوە نەبووم وەکوو لاشخۆر سەیر بکرێم. داوای لێبوردنم کرد و گوتم: من حەزم لە شەڕ نییە. قاسملوو وەڵامی دایەوە: «منیش حەزی پێناکەم. شەڕ ژیان و ماڵ و حاڵی خەڵک کاول ئەکات و دەبێتە هۆی کوشتاری مرۆڤەکان. بەڵام دەسەڵاتدارانی ڕێژیم بژاردەیەکی دیکەمان بۆ ناهێڵنەوە و پێشمەرگەکانی ئێمەش جەنگاوەرانێکی شایستەن». تا ئەوکاتە، من نەمدەزانی وشەی «پێشمەرگە» بە مانای ئەو کەسەیە کە بەپیریی مەرگەوە دەچێت. پاشان قاسملوو گوتی: «ئەوانن کە لەدژی ئێمە شەڕدەکەن، ئێمە تەنیا بەرگری دەکەین».

بە قاسملووم گوت کە هەر لە یەکەم ڕوانیندا دیارە کە باڵانسی هێز لە بەرژەوەندیی ئێوە نییە. وەڵامی دایەوە: «ئەگەر مەبەستت ئەوەیە کە ئێمە دەبابە و فڕۆکەمان نییە، قسەکەت تەواوە. جگە لەوەش، ئەگەریش هەمانبووایە، بەکارمان نەدەهێنا. ئێمە لەوە باشترمان هەیە، ئێمە شاخەکانمان هەیە و بە ڕێکوپێکیش خۆمان ڕێکخستووە». ئەزموونەکانم فێری کردبووم کە لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا نابێت زۆر پرسیار بکەم، چوونکە کەڵکی نییە و وەڵام وەر ناگریتەوە. سەرەڕای ئەوەش، ڕیسکم کرد و دوایین پرسیاری خۆم کرد: ئەگەر ئەوانەی لەو لایەی دیکەن، بڕیاری هێرشیاندا، لەمەهاباد چی ڕوو دەدات؟

وەڵامی دایەوە و گوتی: «ئەوەندەی پێمان بکرێ خۆڕاگری دەکەین،

ئەویش لە دەرەوەی شار. ئەگەریش نەتوانین پێشیان پێ‌بگرین، ڕێگای هاتنەژوورەوەیان بۆ مەهاباد کراوە دەبێت. شۆڕشــگێڕەکانمان لە شار دەبەینە دەرەوە، ئەوە تاکە ڕێگەیە کە مەترســی و کاولکاری لە خەڵک دوور خەینەوە. ئەوان هەموو کەرەســتەیەکی پێویستیان بەدەستەوەیە بۆ ئەوەی شــارەکە کاول بکەن و ئێمەش ناتوانین پێش بەو کاولکارییە بگریــن. پێــم گوتی کە خاڵی بەهێــزی ئێمە شــاخەکانمانن. وابزانم ئەم ڕادەیە لەزانیاری بۆ تۆ بەس بێت، وانییە؟»

لە ڕاستیدا، ئەوە پرسیار نەبوو قاسملوو لە منی کرد، بەڵکوو بەڕێزەوە تێی گەیاندم کە ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە ئێستادا کاری گرینگتــر و بە پەلەتری لــە وەڵامدانەوە بــە لێ‌وردبوونەوەکانی نێردراوێکی تایبەتی ڕۆژنامەی لیبراســیۆن (Liberation) بەدەستەوەیە، تەنانــەت ئەگەر ئەم نێــردراوە تایبەتە، تاکە هەواڵنێر بێت کە لەو کاتەدا لەمەهابــاد ئامادەیە. حەزم دەکرد زانیاری زیاتر بەدەســت بهێنم. بەڵام هەرکارێــک کاتوســاتی گونجــاوی خۆی هەیــە. نەمدەتوانــی دڵنیابم لەوەیکــە ئەو گفتوگۆیە، لانیکەم لەو شــوێنە، دواییــن گفتوگۆ دەبێت و چیدیکە، بەو زووانە بنکەی ســەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران لە مەهاباد نابینمەوە.

ســەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، بەدەنگــی تەقینەوەی یەک لەدوای یەک لەخــەو هەســتام. دووکەڵێکــی ســپی، وەک هــەور، بنــاری گردەکانی داپۆشیبوو و لەسەربانی هۆتێلەکەوە بەجوانی دیار بوو. هەر لەوکاتەدا، خاوەنــی هۆتێلەکە هــاواری کرد: «فڕۆکــە». هــاوکات، دوو فڕۆکەی شــەڕکەری بۆمب هاوێژ بەئاســمانی شــارەکەدا تێپەڕی و سەرلەنوێ نزیکــەی ١٠ بۆمبی لە دەور و بەری شــارەکە خســتە خوارەوە. بەڵام دەنگــی تەقینــەوەی بۆمبەکان هێنــد بەرز بوو کە مــرۆڤ وای دەزانی لــە کۆڵانێک ئەولاتــر کەوتۆتە خــوارەوە. پاشــان بێدەنگــی زاڵبوەوە. بێدەنگییەکی وەها بەسام و تۆقێنەر کە دەتگوت لەو شارەدا هیچشتێک ناجووڵێتــەوە. تەنانــەت چۆلەکەکانیش لە جریــوە کەوتبوون. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە بوو کە تەقینەوەکەوە، گوێی کپ کردبووم.

چەند خولەکێک دۆخەکە هەروا تێپەڕی. من هێشتاش لە سەربان بووم. پاشان بینیم کە ئەندامانی بنەماڵەیەک لە ماڵێکی نزیکی هۆتێلەکە هاتنە دەرەوە، پاش کەمێک، ئەندامانی بنەماڵەی دووهەم و سێهەم.. کاتێکیش لە سەربانی هۆتێلەکە هاتمە خوارەوە و گەیشتمە کۆڵان، خەڵک هەموو لە دەرەوە بوون. خەڵک بە گرووپی بچووک کە بەرەبەرە زیاتر دەبوو، وەکوو ڕووبارێک بەرەو شەقامە سەرەکییەکانی شار بەڕێوە بوون.

بۆ کوێ دەڕۆشتن؟ بۆ من ناڕوون بوو.

لە ماوەی دوو کاتژمێردا،خەڵکی مەهاباد، شاریان بەجێهێشتبوو، ڕێک وەک جەستەیەک کە خوێنی تێدا نەمابێت. کەمێک پێش نیوەڕۆ، دەنگی گرمەی دەبابەکان، هاتنەژوورەوەی هێزی براوەکانی بە شارە چۆڵوهۆڵەکە ڕاگەیاند. تەنانەت فیشەکێکیش نەتەقا بوو [1]. دواتر،

١. سەبارەت بەم کورتە چیرۆکە، پێویستە ڕوونی بکەمەوە کە پێرسۆنێلی هۆتێلەکەش هۆتێلەکەیان بەجێهێشتبوو. کاتێک پاش پیاسەیەکی کورت لە ناوشاردا گەڕامەوە بۆ هۆتێل، بینیم کە خاوەنی هۆتێلەکە Mahabad Innیش خەریکی بار کردنی هەندێ لە کەلوپەلەکانی بۆ نێو ئۆتۆمبیلەکەیەتی. پێش چوونە دەرەوە لە هۆتێل، کلیلی نووسینگەی هۆتێلەکە کە تاکە تەلەفۆنی هۆتێلەکە و چرپایەکی خەویشی تێدا بووی دایە دەستم و پاشان ڕۆشت. بڕیارم دا ئامێری تایپ کردنەکەم بێنمە ئەو ژوورە، بە بێ ئەوەی بیر لە چوونە دەرەوە لەو هۆتێلە بکەمەوە. لەو کاتەدا، گرینگ ترین بابەت، نووسینی وتارێک بوو سەبارەت بە ڕووداوەکانی مەهاباد. دواتر بیرم لەوە کردەوە خۆ من هیچ کەرەستەیەکم لەبەردەستدا نییە بۆ ئەوەی وتارەکەم بگەیەنمە ڕۆژنامەکەم. بەڵام هەڵە بووم، هەرکە تەلەفۆنەکەم هەڵگرت، خاتوونێکی ئۆپێراتۆریس لەوپەڕی هێڵەکەوە وەڵامی دایەوە و بە ئینگلیسیش قسەی دەکرد. بە بێ ئەوەی هیوایەکی ئەوتۆشم هەبێت، پرسیاری چۆنیەتی پەیوەندی گرتن لەگەڵ پاریسم لێ کرد. ئەو خاتوونە بە ئینگلیسی پرسیاری لێ کردم: «چ ژمارەیەک بەڕێز؟» (Which number sir) پاش چەند ساتێک لەگەڵ ڕۆژنامەکەی خۆم لە پاریس قسەم دەکرد. جگە لەوەش، پاش ماوەیەکی کورت، تەلەفۆنەکە زرڕەی لێوە هات. لە یەکێک لە ڕادیۆ گرینگەکانی پاریسەوە پەیوەندییان پێوە کردبووم کە دەستبەجێ، ڕاپۆرتێکی خێرام لە ڕووداوەکانی مەهاباد پێدان. پاشان لە نووسینگەی ئاژانسی فرانس پرێس AFP (ئاژانسی هەواڵدەریی فەرانسە) لە تارانەوە پەیوەندییان پێوە کردم. بەڕاستی بابەتی ئەو تەلەفۆنە سەرسووڕهێنەر بوو. پێویستە بۆ خوێنەرانی ئەم سەردەمەی ڕوون بکەمەوە کە لە ساڵی ١٩٨٠دا، ئەو کەرەستە سەرسووڕهێنەرانەی کە ئەمڕۆکە لە پێویستییە گرینگەکانی ئێمەن، هێشتا کەشف نەکرابوون. هەربۆیەش ئێمە بە تەلەفۆن یان تێلێکس پەیوەندیمان دەگرت کە هەم تێچوویەکی زۆری هەبوو و هەم بە ئاستەم وەچنگ دەکەوت. سەرەڕای ئەوەش بەرپرسانی حکومەتی بە توندی کۆنترۆلیان دەکردن و ئەگەر گومانیان لە پەیوەندییەک هەبوایە دەستبەجێ دەیانبڕی. بۆچی؟ چۆن بوو کە تەلەفۆنی مەهاباد بەو باشییە کاری دەکرد، تەنانەت باشتر لە تارانیش و ئەویش لە کاتێکدا کە شار لە لایەن پاسدارەکانەوە گەمارۆ درابوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە وەکوو خۆم هیچ وەڵامێکم

زانیم کە خەڵکی شـــار، زۆریش دوور نەکەوتبوونەوە. ئەوان بەشێوەی کاتــی بــەرەو شــاخەکان ڕۆشــتبوون و لــە دەور و بــەری شــارەکە گیرســابوونەوە. زۆربەیــان، پــاش چەنــد ڕۆژ گەڕانەوە بۆشــار. بەو حاڵەشـــەوە، پاشنیوەڕۆی هەمان ڕۆژ، بێژەری هەواڵەکانی تەلەفزیۆنی حکوومەتــی ئێران بەشــێوازێکی حەماســییانە «ئازادکردنی» شــاری مەهابــادی ڕاگەیاند و گوتی ســەربازە قارەمانەکان لە ســای کەرەمی خودادا «گرووپە دژە شۆڕش»ە کانیان شکستداوە و بە چەپڵەڕێزان و ئاهەنگ گێڕان و شادی و گوڵبارانی خەڵکی شارەکەوە چوونەتە ناوشار. نــاوی ڕێبەری ئاژاوەگێڕەکان نەبــراو تەنیا گوتیان ئەو خائینە تەنانەت هاوڕێکانی خۆیشــی بەجێهێشــتووە و ڕایکردووە و زۆر ناخایەنێ کە بەو سزایەی بۆی ڕەچاو کراوە دەگات.

بەڵام ئەوکەســانەی کە ئەم چیرۆکەیان بەڕووەکەی دیکەیدا بینیبوو، بە بیســتنی ئەم پڕوپاگەنــدە درۆیینانە، بە چاوی ڕێــزەوە دەیانڕوانیە بزووتنەوەی خۆڕاگریی کوردەکان و ڕێبەرەکەیان و تەنانەت ستایشیان دەکرد.

هەر چەند کە بێژەری تەلەفزیۆن تەنیا دەقێکی تەبلیغیی دەخوێندەوە. بــەڵام نیزامییەکانــی ڕێژیم کە بۆخۆیان لەو شــوێنە بــوون، دەیانزانی کــە چ کاریگەرییەکــی پێچەوانــەی دەبێــت و هەربۆیــەش، ڕاپۆرتیــان بۆ ســەرەوەتری خۆیــان ناردبــووەوە. هیچ شــەڕێک ڕووی نەدابوو، بــۆ پێشــوازیی براوەکانیش نە گوڵبــاران کرابوو و نە شــاییولۆغان.

بۆی نییە. دواتر کاتێک عەبدولڕەحمان قاســملووم لەو گوندە بچووکە لە شــاخەکانی کوردســتان بینییەوە، ئــەم چیرۆکەم بۆ گێڕایــەوە. ئەو گوتی کە کارمەندەکانی ناوەندی تەلەفۆنی ناوچەکە لە شۆڕشــگێڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. دیارە من هەرگیز نەمتوانی بەدواداچوون بۆ ئەو وردەکارییانە بکەم، بەڵام ئەوەی ڕوون و ئاشکرا بوو، ئەوە بوو کە سەرکەوتووانی ئەو ڕۆژە، ئاگایان لەو بابەتە نەبوو. جگە لەوەش، تێنەگەیشــتم کە چلۆن ژمارە ٢ی مەهاباد، واتە ژمارەی هۆتێلەکە، ڕاســتەوخۆ لە دەرەوەوە وەردەگیــرا. ســەرەڕای ئەوەش دووپاتــی دەکەمەوە کە لە مــاوەی ٤٨ کاتژمێــردا، هەواڵەکانی تایبەت بە شــاری داگیرکراوی مەهاباد، بۆ دەرەوە دەگوێزرایەوە، بە بێ ئەوەی کەس لێی ئاگادار بێتەوە. لە پیشــەی ڕۆژنامەنووســیدا، هەندێجار پێویســتە مرۆڤ بەم موعجیزە بچووکانی ڕازی بێت و زۆریش پرســیار لە خۆی نەکات.

شکستێکیش لەئارادا نەبوو. پێشمەرگەکان پاشەکشەیان کردبوو. هێزە نیزامییەکان دەستیان بەسەر شارێکی چۆڵوهۆڵدا «گرتبوو». خەڵکی شارەکە پشتیان تێکردبوون. بە گیرانی مەهاباد، ئەو شەڕەی ڕێژیم دەستی پێکردبوو، بە سەرکەوتنێکی بێدەسکەوت بۆ ڕێژیم کۆتایی پێدەهات. هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردیش بەبێ هیچ خەسارێک، بەرەو شاخەکانی کوردستان پاشەکشەیان کردبوو. لە ڕاستیدا، هەمووشتێک بە پێی پێشبینییەکانی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران چووبووە پێشەوە.

ئەم چیرۆکە ڕەنگە ببێتە هۆی بێهیوایی لایەنگرانی چیرۆکە حیماسییەکان [٢]. ڕووداوەکانی دواتر، تایبەتمەندییەکی بەرچاوی دیکەی عەبدولڕەحمان قاسملوو وێنا دەکەن کە بە بۆچوونی من شایانی ئەوەیە لێرەدا باس بکرێت. لێرە تا «دوایین دڵۆپی خوێن» شەڕیان نەکردبوو. ئەو دروشمە بەناوبانگەی کە من لە هەلومەرجی دیکەدا زۆرجار بیستبووم. بێگومان ئەوەم لە قاسملوو نەبیستبوو. بەڵکوو ڕێک بە پێچەوانەی ئەوەوە دەدوا. سەرەڕای باڵادەستیی ڕێژیم لەباری ڕێژەی هێزی چەکدار، پێشمەرگەکان لە بەرانبەر فڕۆکەی بۆمب هاوێژ و دەبابە و تۆپخانەی قورسەوە هیچ شانسێکیان نەبوو. هەر بۆیەش، بژاردەی ئەوان بەبێ سێودوو، بژاردەیەکی تاکتیکی بوو. بەڵام بابەتەکە تەنیا بە بژاردەیەکی تاکتیکی کورت نەدەکرایەوە.

قاسملوو نەیدەویست خوێنی پێشمەرگەکانی بڕژێت، لەوەش زیاتر، نیگەرانی چارەنووسی خەڵکی شارەکە بوو. بەرگریی نیزامی لە شار، کاولکردنی شارەکە و تۆڵە کردنەوەی تۆقێنەری لەو شارە بەدواوە بوو. ئەو هەمیشە دەیگوت: «ئێمە شەڕ ناکەین، بەرگری دەکەین». جارێکی دیکەش پێداگری دەکەم کە مەبەستی ئەو لەو گوتەیە، دروشمدان نەبوو،

٢. دیارە من لێرەدا تەنیا باسی ڕۆژێک پێش هاتنی پاسدارەکان بۆ مەهاباد دەکەم. لە ڕاستیدا، گەمارۆی شاری مەهاباد ١٨ ڕۆژی خایاندبوو و پێشمەرگەکان، لە دەرەوەی شار و تا ڕادەیەک دوور لە شار، لە دژی هێزەکانی ڕێژیمی تاران شەڕێکی چڕیان دەکرد. لەو کاتەدا ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بە پوختی ئەم ڕووداوانەیان بڵاو کردبووەوە.

بەڵکـوو ڕوونکردنەوەی بابەتەکە بوو. لە ڕوانگەی سـکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، خۆڕاگری و مانەوە، بە مانای ڕژانی خوێن لە پێناو شانازیی بزووتنەوە و ڕێبەرەکەیدا نەبوو. قاسملوو خەونی بە کوردسـتانێکی ئـازادەوە دەبینی و ئەوەی بـۆ زیندووەکان دەویسـت. ناتەبایـی ئەم ڕوانگەیـە لەگەڵ نەریتی شەهیدپەرەسـتی لە ئیسـلامی شیعەدا، کە لایەنگرانی خومەینی گەیاندبوویانە لووتکە، ئەرز و ئاسـمان جیاوازی هەبوو. ڕوانگەی قاسـملوو، لـە هەموو بارێکەوە، لەگەڵ ڕوانینی «شۆڕشگێڕی» باو لەو سەردەمەشدا جیاوازی هەبوو. من وتەیەکی دیکەی قاسملووشـم لەبیرە. ئەو بەو شـێوازە تەنزئاسـا هەمیشـەییەی خۆی، دەیگوت: «Viva Muerte» (بژی مردن) و پاشـان دەیگوت: «مەگەر ئەم دروشـمە، دروشـمی فاشیسـتەکان نەبوو؟ ئایا بەلای تۆوە سـەیر نییـە کە ئەمڕۆ بەناوی شۆڕشـەوە پەنا بەرنە بەر دروشمێکی ئەوتۆ؟»

خەڵکـی بێدیفاع لـە تۆڵە سـەندنەوەی ڕێژیم بێبەهـرە نەمانەوە. لە هەموو شـارەکانی کوردسـتان کە لە لایەن هێزەکانی ڕێژیمی تارانەوە گەمارۆ درابوون، کردەوەی تۆقێنەر ڕوویدا. شێخ «سادق خەڵخاڵی»ی قێـزەون کە لە لایـەن خومەینییەوە وەکوو «حاکم شـەرعی گەڕۆک» دیاریکرابوو، «دادگای شـۆڕش»ی خۆی لە هەموو لایەک خسـتبووە گەڕ و گەلێ دادگایی کردنی دەستبەجێ و بەپەلەی بەڕێوە برد. دادگایی کردنەکان تەنیا چەند خولەکێکی دەخایاند و هەمووشیان بە فتوای مەرگ و تیرباران کردنی دەسـتبەجێ کۆتاییان پێدەهات. خەڵخاڵی، نەک هەر شانازی بەو کردەوەی خۆیەوە دەکرد، بەڵکوو ئیزنی ئەوەشی دەدا کە لە تیربارانکردنەکان فیلم هەڵگیرێتەوە.

وێنـەی یەکێک لەو دیمەنانە، لەو کاتەدا، خەڵاتی پۆلیتزێری (Pulitzer) بـردەوە و لـە هەموو دنیـادا بڵاو کرایـەوە. بە دڵنیاییەوە ئـەم وێنەیە ڕاچڵەکێنەر بوو، بەڵام نە بەو ڕادەیەی ویژدانە نووسـتووەکان وەخەبەر بێنێـت. چونکوو لەبیرم نایە لەسـەر ئەو نیوەیە لەگۆی زەوی کە وڵاتە

ڕۆژئاواییەکانی لەســـەرە، ســـەرکوتی کوردســـتانی ئێـران، بچوکترین ڕێپێوانی لێکەوتبێتەوە (لەشـــوێنەکانی دیکەش دۆخەکە هەر وەها بوو) تەنانەت نەبووە هۆی نووسینی نووسراوێک بە ناوەرۆکی نارەزایەتییەوە لە لایەن ڕۆشـــنبیرە پێشکەوتووەکانەوە، کە لەم کاتانەدا لانیکەم ئەوان دەســـتقووچاو و ڕژد نین. وەی لە بێکەســـیی کـــوردەکان! ئەم تەریک کەوتنەوەی کوردەکان بەڕاستی بەئازار بوو.

عەبدولڕەحمان لەو بارەوە زۆریش تووشی سەرسووڕمان نەدەبوو. چونکە باشـــتر لە هەموو کەســـێک ئـــاگای لـــەو تەریککەوتنەوە بوو کە خەباتەکەی ئەو تێیدا بەردەوام بوو. ئەو لەم دۆخە، نە ڕەزایەتی دەردەبڕی و نە کەســـەر، بەڵکوو دەیگوت: «ئەمە ڕاســـتییەکە و بۆ بزووتنەوەکەی ئێمـــە هێمایەکـــی ڕوون لە لاوازییە. لە هەمانکاتیشـــدا، خۆناســـاندن بە هەموو نرخێک و لەڕێی چالاکییە ســـەیر و سەمەرەکانیشەوە مەبەستی ئێمـــە نییە». ئەو وتەگەلە دەکرا بە وشـــەی حەکیمێـک بەراورد بکەیت کـــە لە برانبـــەر نەهامەتیدا ڕەزایەت دەردەبڕێ، هـــاوکات دەکرا وەکوو وتەکانی ڕێبەرێکی سیاسی ببینی کە بەو شێوەیە دەردەبڕدرێ. هەمان ڕێبـــەر کە لە نۆڤامبری ١٩٧٩دا، لە هەمان یەکەم ڕۆژەوە، بارمتەگرتنی دیپلۆمات و کارمەندەکانی سەفارەتی ئامریکا لە تارانی ڕەت کردەوە و مەحکوومی کرد. بەرپرسایەتیی ئەو کردەوەیە، گرووپێکی تا ڕادەیەکی زۆر ناســـراو کـــە ڕاگەیەندراو و بەیاننامەکانی بەنێـــوی «خوێندکارانی لایەنگری هێڵی ئیمام» واژۆ دەکرد، وەئەستۆی گرت. بەو کردەوەیەش، بۆ ماوەی ٤٤٤ ڕۆژ جیهانی نوقمی نیگەرانی کرد.

عەبدولڕەحمـــان بێزاریی خۆی لەو شـــێوازە دەردەبـــڕی و دەیگوت: «خەبـــات بـــۆ ڕزگاریی ئێـــران لە ژێر کۆت و بەندی ئامریکا شـــتێکە و بچووک کردنەوەی ئەو خەباتە تا ئاســـتی شـــانتاژێکی پڕ لە هەراوزەنا لـــە دژی ژیانـــی کۆمەڵە مرۆڤێک و ئەویش بە شـــێوازێکی وەک خەڵکی هەرچـــیو پەرچـــی شـــتێکی دیکەیە. هـــەروەک لـــە بەرنامـــەی حیزبی دێموکراتـــدا هاتبوو، ئازاد کردنی جیهانی ســـێهەم لەژێر کۆت و بەندی

ئیمپێریالیسمی زلهێزەکان، مەبەستی خەباتێکی درێژخایەن بوو و ئەم خەباتە لە ناوخۆ، بە مەبەستی جێگیرکردنی بیرێکی دیمۆکراتیک لەنێو حیزب و لە کۆمەڵگەدا جیا نەدەکرایەوە. بەلای قاسملووەوە، کاری پەروەردە لەڕەوتی خەباتدا، لەپێش هەموو شتێکەوە بوو. قاسملوو دەیگوت: «فێر بوونی ئازادی دژوارە» و هەربۆیەش، هەمیشە جەختی دەکردەوە کە تەنانەت لە دژوار ترین هەلومەرجەکاندا، نابێ مەبەستە سەرەکییەکانی خەبات بەقوربانی پێویستییە کاتییەکان بکرێت و دەشیگوت کە هیچ مەبەستێک، تەنانەت جوانترینی، نابێت پاساو بۆ بەکارهێنانی هەر ئامرازێک بێت.

ئەو لەتێرۆریسم بێزار بوو. بەردەوام دەیگوت کە گەورەترین شانازیی ئەو ئەوەیە کە توانیویەتی ئارمانجەکانی حیزبەکەی لە ڕێی کارکردن و هەڵسووڕانی ڕۆژانەوە بە خەڵکی دیکە بناسێنێت و دووپاتی دەکردەوە کە حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران هەرگیز هەڵسوکەوتی نەگونجاوی لەگەڵ زیندانییەکان نەکردووە، خەڵکی بێدیفاعی ئەزیەت و ئازار نەداوە، فڕۆکەی نەفڕاندووە، بارمتەی مرۆیی نەگرتووە، لەبازاڕ و پاسەکانی ناوشار ودەرەوەی شاردا بۆمبی نەچاندووە. قاسملوو هەرچەند حەزی لە توندوتیژی نەبوو، بەڵام لە توند و تیژیش نەدەپرینگایەوە و بەتەواوی، بەرپرسایەتیی کردەوە نیزامییەکانی خۆی دەگرتە ئەستۆ. هەرچەشنە کردەوەیەک کە بۆنی تێرۆریسمی لێ بهاتبایە، مەحکوومی دەکرد و ئەوەش هم لە بنەماکانی کاری ئەو بوو و هەم شێوازێکی پەروەردە بوو لە خەباتدا و هەڵبژاردەیەکی ئەخلاقی و لە هەمانکاتدا سیاسی، هەژمار دەکرا.

لەم بوارەدا، لە ڕەوتی وتووێژێکدا کە لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆنیش بڵاو بووەوە، قاسملوو دەڵێت: «ئێمە نرخەکەی دەدەین. کەمتر سەبارەت بە ئێمە قسە دەکرێت. خەباتەکەی ئێمە سەرنجی ڕاگەیەنەکان ڕاناکێشێت. گرووپێکی بچووک بە بارمتەگرتنی مرۆڤەکان و چاندنی بۆمب لەسەرانسەری دنیادا ناوبانگ دەردەکات. بەڵام ئاوڕ لەو

بزووتنەوە ڕزگاریخوازانە نادرێتەوە کە کردەوەی تیرۆریستی ئەنجام نادەن». پاشان گوتی: «منیش ئەمڕۆ کە ڕێبەرایەتیی بزووتنەوەیەک لە شۆڕشگێڕان دەکەم. بەڵام ئێمە بەرانبەر بە داهاتوو، بەرپرسیاریەتیمان هەیە. سەبەی بەو پیاوانەی کە داواکارییەکی وەهامان لێیان هەبووە، دەتوانین چی بڵێین؟ بەوجۆرە پیاوانەوە کۆمەڵگەیەکی چۆن بنیات دەنێین و ئەوانە چۆن دەتوانن ژیانێکی ئاساییان هەبێت؟ ئەگەر ئێمەش هەمان هەڵسوکەوتی دوژمنەکانمان هەبێت، ئەوسا ئێمەش وەک ئەوانمان لێدێت و قسەکانیشمان هەمووی بەدرۆ دەردەچێت».

دوکتور قاسملوو بەمشێوەیە بۆچوونەکانی خۆی دەردەبڕی.

مرۆڤ دەیتوانی بیر لەوە بکاتەوە کە دەربڕینی وتەی ئەوتۆ کە لەو سەردەمەدا و لەو هەلومەرجەدا، دەگمەن بوو، دەبوو ببێتە هۆکاری بایەخدان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی لەلایەن هێزە ڕۆژئاواییەکانەوە، بەتایبەتی کە لەو کاتەدا، بزووتنەوەی کورد گرینگترین هێزی خۆڕاگری لەدژی سەرەڕۆیی زاڵی مەلاکان بوو.

پێشتریش گوتوومە کە لە دەرەوە، سەبارەت بە چارەنووسی تراژیکی کوردەکانی ئێران هەڵوێستێکی ئەوتۆ نەدەگیرا. نەک هەر ئارمانجی پێنج میلیۆن کوردی ئێران، بەڵکوو ئارمانجی ٢٥ میلیۆن کورد (ژمارە و ڕێژەکان تایبەت بەو سەردەمەن) کە لەناو پێنج وڵاتدا دابەش بوون، هەرچەند پشتگیریی بەشێکی بەئاگای ڕایگشتی نێونەتەوەیی ڕاکێشابوو، بەڵام لەلایەن دیپلۆماسیی زلهێزەکانەوە سەرنجی پێنەدەرا و لە دێموکراسییە ئورووپاییەکاندا هیچ کاردانەوەیەک بەرانبەری نەدەبینرا. ئەم دێموکراسییانە، پێش لە هەرشتێک بیریان لە بەرژەوندیی تایبەت و لە هەمانکاتدا ناتەبای ناوچەیی دەکردەوە.

تەنانەت کیمیابارانی شاری هەڵەبجە لە کوردستانی عەراق لەلایەن هێزی ئاسمانیی سەدام لە ١٦ی مارچی ١٩٨٨دا و کوژرانی ٥٠٠٠ کەس، هیچ نارەزایەتییەکی فەرمی لێنەکەوتەوە. یەکێک لە یەکەمین کردەوەکانی جۆرج بووش (George Bush) (باوک)، پاش بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات،

دژایەتی کردنی بڕیارنامەی کۆنگرە بوو سـەبارەت بە پەسـەند کردنی سـزادانی سەدام، کە لە لایەن سـەرۆک کۆمارەوە ڤیتۆ کرا و پەسەند نەکـرا. لەو سـەردەمەدا، بابەتی گرینگ بۆ سـەرۆک کۆمـار ئەوە بوو کـە لە بەرانبەر کۆماری ئیسـلامیدا کە دوژمنی سـەرەکی بوو، دەبوو چاوپۆشـی لە ڕێژیمێکی پۆخڵی وەک ڕێژیمی سـەدام حوسێن بکرێت. بەرلەوە، کاتێک کە ڕێژیمی بەعسـی عەراق دوژمن بوو و شـای ئێران دۆسـت، دۆخەکە جیـاواز بـوو. هاوپەیمانییـەکان و دوژمنایەتییەکان ئاڵوگۆڕیـان بەسـەردا دەهات. بەڵام کـوردەکان هیـچ هاوپەیمانێکیان نەبوو و ئەم دۆخەش نەدەگۆڕدرا.

قاسملوو بەجوانی ئاگای لەم بابەتە بوو. ئەو بە بەردەوامی لە ڕەوتی سەفەرەکانی خۆیدا بۆ دەرەوە و بەتایبەتی بۆ ئورووپا، ئەوەی ئەزموون کردبوو. هەرچەند ئەو بەگشتی ڕێزی لێ‌دەگیرا، بەڵام بەدەگمەن لەلایەن کۆبوونەوە و بنیاتە فەرمییەکانەوە وەردەگیرا. لە باشـترین حاڵەتدا، بە کەڵـک وەرگرتن لە دۆسـتایەتیی هەندێ لە هـاوڕێ کۆنەکانی خۆی و کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندیی خۆی لە ئەنتێرناسـیۆنال سۆسیالیسـت، هەندێ‌جـار دەیتوانی بۆ گەلەکەی چەند داواکارییەکی مرۆیی هەبێت و یان لەسای مرۆڤێکی دەست ئاوەڵاوە چارەسەری کێشەیەکی دەکرد کە بۆخۆی ئۆگریی پێ هەبوو.

ئاغـای ژان ـ فرانسـوا دونیـو (Jean –Fransois Deniau) لـە وەزیرەپێشووەکانی ژیسکار دێستێن (Giscard d/ Estaing) بە خۆشییەوە دەی‌گێڕایـەوە کـە لـە کاتی وەزیـر بوونی ئـەودا چلۆن قاسـملوو بە مەبەستی وەرگرتنی یارمەتی لە حکوومەتی فەرانسە بۆ چاپی دووبارەی تاکە قامووسـی فەرانسـەوی ـ کوردی کە لە بازاڕدا نەمابوو، ژووری کارەکـەی ئەوی نابوو بەسـەریەوە. بابەتی دەگمەنـی دیکەش وەکوو خانمی دانییێل میتێران (Daiele Mitterrand) هاوسـەری سەرۆک کۆمار، و دوکتـور بێرنارد کوشـنێریش (Bernard Kouchner) هەبوون. دوکتور کوشـنێر هەر لەوکاتەوە کە لەگەڵ پزیشـکە فەرانسـەوییەکان ناسراو

بــە «French Doctors» کاری دەکــرد، وەکــوو «دۆســتی کوردەکان» ناوبانگی دەرکردبوو. چەند کەســایەتییەکی دیکەش هەبوون کە کەمتر لەوان گرینگ بوون.

کاتێــک لەو بارەوە لەگەڵ قاســملوو قســەم کرد، جگە لــە تەنزێک لە هەڵسوکەوتیــدا کە بەشــێک بوو لە کەســایەتیی ئەو، هەســتم بە هیچ وەڕەز بوونێک نەکرد لە قســەکانیدا. قاسملوو ڕوونی کردەوە: «دەرک کردنی ئێمە، هەمیشەش کارێکی ئاسان نییە. پرسی کوردەکان، پرسێکی ئاڵۆزە. کاتێک تا ئەم ڕادەیە دۆستمان کەمە، دەبێ لەگەڵ دوژمنەکانمان نەرمتــر بین» بەڵێ، لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاســت پەندێک هەیە کە دەڵێت: دوژمنی دوژمنەکەم ..

لــە پەیوەنــدی لەگــەڵ بزووتنەوەکانــی کــورددا، ئــەم ســەربەندە کۆنوسواوەوەی ڕێئال پۆلێتیک، لە ماوەی شەڕی هەشت ساڵەی نێوان عــەراق و ئێــران، ڕەوتێکی خەماوی بەخۆوە گرتبــوو. جەلال تاڵەبانی، ڕێبــەری یەکێــک لــە دوو حیزبە ســەرەکییەکەی کوردســتانی عەراق پەنای بردبووە بەر تاران و لە لایەن کۆماری ئیســلامییەوە پشــتیوانی دەکــرا. قاســملووش هاتوچــۆی بەغای دەکرد و لە لایەن ســەدامەوە پشــتیوانی دەکــرا. قاســملوو و تاڵەبانی ماوەیەکــی دوور و درێژ بوو هاوڕێ بوون. ئەم دۆخە، دۆخێکی دڵخۆشــکەر نەبوو و قاسملوو زۆر کەم باسی دەکرد. لەو گفتوگۆیانەدا کە ئەو کاتە پێکەوە هەمانبوو، ئەو تەنیا جارێک و ئەویش بە پارێزەوە ســەبارەت بەو بابەتە قســەی کرد و بەتایبەتــی جەختــی لەوە کــردەوە کە کــوردەکان هاوپەیمانی کاتیی دوو لایەنی دژبەیەکن، لانیکەم، بە مەبەستی پێشگیری کردن لە شەڕی براکــوژی لــە هیچ هەوڵێک درێغی ناکەن. لە گەڵ ئەوەشــدا کە ڕێژیمی تاران حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بە «پێکهاتن» لەگەڵ «شــەیتانی گەورە» (لەو کاتەدا ئەم وشــەیە لەلایەن دەسەڵاتی تارانــەوە بە ئامریــکا دەگوترا ـ وەرگێــڕ) تاوانبار دەکرد، واشــینگتۆن هیچ هاودەنگی و ئۆگرییەکی ســەبارەت بە پرســی کوردەکان لە خۆی

نیشـــان نەدەدا. هـــەر چەند کە دیپلۆماسـیی ویلایەتـە یەکگرتووەکانی ئامریـکا لە کاتی شـــەڕی کوردەکانی عەراق لەگـەڵ ڕێژیمی ئەو وڵاتە (نێوان سـاڵەکانی ١٩٧٥-١٩٦١لەکاتی مسـتەفا بارزانی) بەهۆی تێبینییە ژێئۆسـتراتێژیکەکان بەشـێوەیەکی تایبـەت چـالاک بـوو و دوکتـور کێسینجێر (Kissinger) ڕاوێژکاری ئەوکاتی پرێزیدێنت نیکسۆن (Nixon) لەبواری تەناهی نەتەوەییدا، لە کتێبی بیرەوەرییەکانی خۆیدا بە دوور و درێژی و بەشـێوەیەکی زۆر بێشەرمانە باسی دەکات، بەڵام هەرگیز لە پەیوەندی لەگەڵ کوردەکانی ئێراندا ئۆگری لەخۆی نیشان نەدا.

دوکتور قاسـملوو بەهۆی ئەوەوە کە پێشـتر کۆمۆنیست بوو و یان پێیـان وابوو کە کۆمۆنیسـتە، ڕێگـەی پێنەدەدرا بچێتـە ئامریکا و بۆ ماوەی ١٠ سـاڵ واتە هەتا ژوئییەی ١٩٨٩، ئەم دۆخە، واتە ڕێگری لە چوونی بۆ ئەمریکا بەردەوام بوو. لە بەرەبەری سەفەرەکەی بۆ ڤییەن، عەبدولڕەحمـان بـە وردی ئامادەکاریـی بۆ یەکەمین سـەفەری خۆی دەکرد بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئامریکا، هەرچەند هیوایەکی ئەوتۆی بە دەرئەنجامی سیاسیی سەفەرەکەی نەبوو، بەڵام بۆ ناساندنی پرسی کورد، چاوەڕوانیی زۆری لە سەفەرەکەی هەبوو.

هەرگیز لە چۆنیەتیی و دەسکەوتی ئەو سەفەرە کە قاسملوو بڕیار بوو بۆ ئامریکا بیکات، ئاگادار نابینەوە. چونکە گرووپی بکوژە نێردراوەکان لـە تارانـەوە بڕیارێکی دیکەیان دا. بەڵام دەتوانین بە ئاسـانی بیر لەوە بکەینـەوە کە قاسـملوو دەیویسـت چی بـۆ بەردەنگـە ئامریکاییەکانی ڕوون کاتەوە. دروشـمی حیزبەکەی قاسـملوو «دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردسـتانی ئێران» بەتەنیا درووشمێک نەبوو بۆ ئـەوەی لە کۆنگرەکاندا بدرێت و یان لەسـەر لافیتـەکان و دیوارەکانی کوردسـتان بنووسـرێتەوە، بەڵکـوو دەرئەنجامـی بیرکردنەوەیەکـی واقیعبینانـە و درێژخایـەن بـوو. ئـەو زۆرجار بە لێکدانـەوەی ورد و دروست ئەو دروشمەی شی کردبووەوە و بەرگری لێکردبوو.

کۆتایی هاوینی ساڵی ١٩٧٩م بەباشی بیردێتەوە. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو

لە گوندێکی بچووک و ونبوو لەنێو شــاخەکانی کوردســتاندا، لەبەردەم من و دوو ڕۆژنامەنووس، یەکیان لە هەواڵنێریی فەرانسە (AFP)، ئەوی دیکەیــان لە ڕۆیتێــرز (Reuterz)، لەو بــوارەوە ڕوونکردنەوەی دا. ئەو ڕۆژە، چەنــد ڕۆژێــک پاش ئــەوە بوو کە مەهاباد لــە لایەن هێزەکانی ڕێژیمەوە دەستی بەسەردا گیرا.

ئەو نەخشــەیەکی کردبووەوە، بەئاماژەی دەست، نەخشەی هێماییی (ســیمبۆلیک) وڵاتێکی لەوپەڕی سنوورەکانی ئێران، عەراق و تورکیەی کێشا و گوتی: «ئەمەکوردستان، نیشتمانی مێژوویی کوردەکانە. لەسەر ئەم گۆی زەوییە، ئێمە پڕحەشــیمەتترین نەتەوەین کە لە سەرەتاییترین مافەکانــی بێبەش کــراوە. بەڵێ، ئێمە نەتەوەیەکین کــە خاوەنی مێژوو، زمــان و کولتــووری تایبەت بە خۆیەتی» پاشــان، بــە پەنجە ئاماژەی بــۆ لووتکــەی ئــەو شــاخانە کرد کــە بەدەور ئــەو گونــدەوە بوون و گوتــی: «وڵاتی عەراق، لەودیوی ئەم شــاخانەوەیە. ئــەو خەڵکەش کە لــەوێ دەژین هەر کــوردن. ئەوێش هەر ماڵی ئێمەیە. ئەم ســنوورانە، سنووری ئێمە نین». تۆزێک وەستا، وەک بیەوێ دەرفەتی بیرکردنەوە ســەبارەت بەو شــتانەی گوتبووی بە ئێمە بدات. دواتر دەســتیکردەوە بە قســەکردن و گوتــی: «ئەوەش دەزانم کە چیدیکــە ناتوانین ئاوا بیر بکەینــەوە. حکوومەتێکــی کــوردی کە لە چوار لاوە گەمــارۆ درابێت و ڕێگای بەرەو دەریاشــی نەبێت، ناژی و بــەردەوام نابێت و بنیات نانی دەوڵەتێکی کوردی کە نەخشــەی ناوچەکــە تێکبدات، دەبێتە هۆی ترس و تۆقینــی هەموو لایەک». ئەو وێــڕای ڕوونکردنەوەی زیاتر، دەیگوت کــە لــەو ســاڵانەی کۆتایی ســەدەدا کە یەکێــک لــە تایبەتمەندییەکانی سەلماندنی نەتەوەکانە، هیچکەس بیرۆکەی دابەش بوونی سێ دەوڵەت بۆ دروســتبوونی دەوڵەتی چوارەم» قبووڵ ناکات و پاشــانیش گوتی: «ڕێگاچارەی دروست و گونجاو بریتییە لە خودموختاری، بەڕێوەبەریی خۆجێیــی بەدەســتی خۆمان و پەروەردە و ڕاهێنــان بە زمانی خۆمان، لەچوارچێــوەی ئێرانێکــی دێموکراتیک و لــە هاوئاهەنگی لەگەڵ دیکەی

گەلانی ئەم وڵاتەدا». لەڕاستیدا قاسملوو دیموکراسی و خودموختاریی بۆ هەموو گەلانی ئێران دەویست و ئەوەی لە بەرژەوەندیی هەمووان دەزانی.

بێگومان ئەوەش، ئەو شتە نەبوو کە ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی بیریان لێدەکردەوە. لە ڕوانگەی خومەینییەوە، کورد، فارس، ئازەری، تورکمەن، بەلووچ و عەرەب بوونی نەبوو، بەڵکوو یەک گەل هەبوو و ئەویش گەلی موسوڵمان بوو. لە ڕوانگەی ئەوەوە، دیموکراسیش ئیدئۆلۆژییەکی پەست، ڕزیو و گەندەڵ بوو کە لە ڕۆژئاواوە بە مەبەستی دروست کردنی جیاکاری لەنێوان خەڵکدا هاوردە کرابوو. لەوەش زیاتر، دژبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە تاران، دروشمی ئەوحیزبەیان بە چەواشەکارانە و سەرپۆشێکی کاڵفامانە بۆ لێکترازانی ئێران دەزانی، کە حزب ورەی ئەوەی نییە ڕاشکاوانە دانی پێدابنێ و ئەوەی کە خودموختاری داواکراوی حیزب، یەکەم هەنگاوە بەرەو خواستی «کوردستانی گەورە»، پێکهاتوو لە کوردەکانی ئێران، عەراق، تورکیە و تەنانەت سورییە و یەکیەتیی سۆڤییەتی سوسیالیستی، و پێویستە پێش لەوەی ئەو ئاژاوە و فیتنەیە پەرەبسێنێت، خاشەکێش بکرێت. لەو بوارەوە تەنانەت «لائیک»ەکانی ڕێژیم، وەک ئەبۆلحەسەن بەنی سەدر ـ کە پاشماوەیەکی کورت وەک یەکەمین سەرۆک کۆماری کۆماری ئیسلامی هەڵبژێردرا و دواتر ئەویش بە نۆبەی خۆی لە لایەن خومەینییەوە وەلانرا ـ یش لەگەڵ «هێڵی ئیمام» هاوڕا بوون. سەبارەت بە دەرکردنی فەتوای مەرگی قاسملووش، هەموویان هاوڕا بوون و ئەم فەتوایە، ١٠ ساڵ دواتر، لەلایەن جێنشینەکانی خومەینییەوە جێبەجێکرا. قاسملوو، وەکوو پرەنسیپێک، لە توندوتیژی بێزار بوو، سەرەڕای ئەوەش، لە توندوتیژی دوورەپەرێز نەبوو. ئەو لەوکاتەدا بزووتنەوەیەکی چەکداریی تا ڕادەیەک بەهێز و بەشێوەیەکی بەرچاو بەدیسیپلینی لە هەلومەرجێکی زۆر سەختدا و بەکردەوە لە دۆخی شەڕێکی بەردەوامدا، ڕێبەری دەکرد، شەڕێک کە سەرەڕای ئاگربەستە

کەم و زۆر درێژخایەنەکان، لە هەر ئان و ساتێکدا ئەگەری هەڵایسانی لێدەکرایەوە. نهێنی کاری و کۆچکردنە بەردەوامەکان لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی دیکە، زۆربەی کاتەکان بەشێک بوون لە ژیانی ئەو. هێلێن کرۆلیش لە کتێبەکەی خۆیدا، باس لە ڕێژەیەکی زۆر لەو جێگۆڕکێ بەردەوامانە دەکات. بەشێکی گەورە لە لێهاتوویی قاسملوو لە بواری ڕێبەریدا، بۆ ڕێکخستنی بەرگری تەرخان کرابوو.

لەگەڵ ئەوەشدا، ئەو بڕوای بەوە هەبوو کە پرسی کورد لە ڕێگەی شەڕی چەکدارییەوە چارەسەر نابێت و هەمیشە دووپاتی دەکردەوە کە: «ڕەنگە سەرکەوتن بەدەست نەهێنین، بەڵام ئەوانیش ناتوانن بەچۆکماندا بهێنن و لەپێمان بخەن»، بە وتەیەکی دیکە، حکوومەتی ناوەندی دەیتوانی دەست بەسەر شارەکانی کوردستاندا بگرێت، بەڵام خەباتی کوردەکان لە شاخەکان هەرگیز شکست ناهێنێت و دەیگوت: «مەگەر ئەوەی ئەوان بتوانن شاخەکانمان تەخت بکەن و نەیهێڵن». ئەو بڕوای بەوە هەبوو کە دەبێ ڕۆژێک لەڕێی دیالۆگەوە بەئەنجام بگەن و ئەوەی ئەمڕۆکە بەهیچ شێوەیەک قبووڵ ناکرێت، ڕەنگە سبەی، کاتێک دوو لایەنی دژبەر بەو دەرئەنجامە بگەن کە سازان باشترە لە شەڕێکی کاولکەر، دەگاتە ئەنجام.

بێگومان، ئەم باوەڕە ڕیشەدار و پتەوەی قاسملوو، لە بەرەکەی خۆیدا کۆدەنگیی لەگەڵ نەبوو. ڕەخنەگرە میانەڕەوەکان بە «ڕێفۆرمیست» بوون تاوانباریان دەکرد کە دیارە ئەو تاوانە لە ڕوانگەی قاسملووەوە پێداهەڵگوتن و وەسفکردن بوو، بەڵام لەو بڕگە زەمەنییەدا سووکایەتی پێکردنێکی سیاسی بوو. توندترین ڕەخنەکان لەلایەن بزووتنەوەکانی دیکە و ئەوکەسایەتییە کوردانەوە کە کەمینە بوون، لە عەبدولڕەحمان دەگیرا. ئەوان تا ئەوڕادەیە زێدەڕۆییان دەکرد کە بە سازشکار ناویان دەبرد و تەنانەت هەندێ کەس باسی «خەیانەت»یان دەکرد. بیرەوەریی ستالین، هێشتاش بەلای ڕێژەیەک لە گرووپە چەپە ئەوپەڕگیرەکانی ئێرانەوە مابووەوە. ئەم تاوانە گاڵتەجاڕ و ساویلکانانە کە تێگەیشتنی

بــۆ خوێنەری ئەمڕۆکە جێی باوەڕ نییە، لەخۆیدا دەرخەری پانتای ئەو کێشــانە بوو کە عەبدولڕەحمان قاســملوو بۆ ڕێبەرایەتی کردنی حیزب و دوورکەوتنەوە لە شــەڕی براکوژی کە بە گشتی خەساری زۆری بە بزووتنەوەی کورد گەیاندبوو، دەبوو ململانێیان لەگەڵ بکات.

کارێکــی ئاســان نەبوو، کوردســتانی ئێران کە لە لایــەن حکوومەتی ناوەندییەوە هیچ ئاوڕێکی لێنەدرابووەوە، ناوچەیەکی پەرەنەســەندوو بوو و لەو ڕووەوە، کۆماری ئیســلامیی ئێران باشــتر لە ڕێژیمی پێش خۆی نەبوو. مۆدێرن بوونی ڕێژەیی شاری مەهاباد، لە دەروازەی شار ئەولاتر نەبوو. قاســملوو دەبوو لەگــەڵ کۆمەڵگەیەکی «دواکەوتوو»ی دابــڕاو لە دونیا، بێبەش لە مافــی بڕیاردان، بێبەش لە خوێندن بەزمانی زگمــاک، هەڵبڕاو لە کولتووری خۆی و لەوەش زیاتر، پشتبەســتوو بە نەریتەکان و سەرۆک عەشیرەتەکانی خۆی، بسازێت و خۆی بگونجێنێت. بەوحاڵەشەوە، ئەو لەو کۆمەڵگەیەدا هەستی بە نامۆبوون نەدەکرد.

ئــەو بەدەگمــەن، لەشــوێنێکی دیکــە بەقــەدەر ئــەو کاتــەی لەگــەڵ هاونیشتمانەکانی خۆی بوو هەستی بە ئاسوودەیی و ئارامی دەکرد. بۆ نموونە: جارێکیان لە کوێرەدێیەک بەشێوەی کاتی پەنای گرتبوو، بینیم کــە چلۆن لەگەڵ گوندییەکان ڕێک وەکوو ئەندامێکی بنەماڵەکەیان، نانی دەخــوارد و گاڵتە و گەپی لەگەڵ دەکردن. لەو ڕووەوە کە زمانەکەیانم نەدەزانــی، نەمدەتوانــی لە ناوەرۆکــی قسەوباســەکانیان تێبگەم. بەڵام هەرچــی بوو، ئەوان لــە ناخەوە پێدەکەنین و قاقایــان لێدەدا. دووپات بوونەوەی ئەو دیدارانەش خۆی بوو بە بەشێک لەو ساتانەی فەرامۆش ناکرێن. لە مەودایەکی نزیکی ئێمەوە، هێلیکۆپتێرە شەڕکەرەکانی ئێران کە بە نزمی و نزیک لە زەوی دەسووڕانەوە و بەدوای هێزەکانی ئەودا دەگەڕان، وەبیری دەهێنانەوە کە بەو نزیکانە شــەڕ هەڵدەگیرسێتەوە. ئــەوەش، دەرفەتێکی دیکەی ڕەخســاند بۆ ئەوەی بەشــێکی دیکەش لە تایبەتمەندییــە بەرچاوەکانی ئەم پیاوە و ئەم ڕێبەرە بناســم کە ئاماژە بــە هەندێکیان دەکەم. بیرەوەرییەکی دیکەم لەبیــرە کە دەگەڕێتەوە بۆ

زســتانی ١٩٨٠. ئەو ڕۆژنامەنووســانەی لەو کاتەدا لــە ئێران بوون، لە نێــوان تاران و تەورێزدا کە شــوێنی پێکدادانــە ڕەش و توندوتیژەکانی لایەنگرانــی خومەینی و شۆڕشــگێڕە ئازەرییــە لایەنگرەکانی ئایەتوڵڵا شــەریعەتمەداری بوو، لە هاتوچۆدا بوون. لەگەڵ ئاوالێکی هاوپیشەی خۆمدا بەنێوی جاناتان ڕاندال کە نێردراوی ڕۆژنامەی واشینگتۆن پۆست بوو و ڕۆژنامەنووســێکی کارامە و یەکێک لە باشــترین کارناســەکانی پرسی کورد لە دونیادایە، پاش بەجێهێشتنی تەورێز بە مەبەستی بینینی عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی پێچەوانەمان هەڵبژارد و گەیشــتینە گوندێک لــە نزیکەی ورمێ کە نێوەکەیم لەبیر نەمــاوە. بیرم نایەتەوە کە ڕاندال چلۆن لەڕێی پەیوەندییەکانییەوە توانیبووی پەیوەندی بە قاســملووەوە بگرێت. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو لەو گوندە لەگەڵ کەسایەتییە ناوچەیەکان، ڕێژەیــەک لە کادرەکانی حیزب و ڕێژەیەکی بەرچاو لە ســەرکردەکانی عەشایەرەکان کۆبوونەوەی هەبوو. کاتێک ئێمە گەیشتینە گوندەکە، شەو داهاتبوو، کاتێکیش گەیشتینە هۆڵەکە، کۆبوونەوەکە لە تەواوبووندا بوو. پێش نانی ئێوارە، لەســەر مەجوعمەکان، چایی، ئاومیوە و ســۆدا دانرا بوو. میواندارەکەمان (قاســملوو) بە گاڵتەوە گوتی: «کاتی خواردنەوەی ئەو خواردنەوانەیە کە ئیشتیامان دەکاتەوە، بەڵام لێرە کەس مەشرووب ناخواتەوە» پاشــان گوتی: «دیارە ئەم بڕیــارە بیانییەکان ناگرێتەوە» هێشتا وتەکەی تەواو نەکردبوو کە بتڵێک ویسکییان هێنا. نە جاناتان و نە من، هیچکاممان، حەزمان لە ویسکی نەبوو، بەڵام دیارە ئەوە ڕێزێکی تایبەت بوو کە لە ئێمە نرابوو.

هەرچەند زۆربەی کوردەکان موســوڵمانی «سوننە»ن، بەڵام داب و نەریتە مەزهەبییەکان زۆر بە قورســی وەرناگرن. لەگەڵ ئەوەشدا، ئێمە لە کۆبوونەوەیەکدا بووین کە کەســایەتییە سوننەکان و چەند کەسێکی ئاینییشــی لێبــوو. هەربۆیــەش، بەڕاســتی گونجاو نەبوو ڕیوشــوێنە ئاینییــەکان لەبەرچــاو نەگرین. ئــەم چیرۆکە، ڕەنگە زۆر ئاســایی بێتە پێشچاو. بەڵام ئەگەر وەبیری بێنینەوە کە لەو کاتەدا پۆلیسی ئیسلامی

و یان شــتێکی وەک ئەو ناوە، ســەبارەت بە هەموو شتێک و لە هەموو شــوێنێک کەشــێکی تۆقێنــەری خولقاندبوو و هەرکەســێک کە گومانی شــکاندنی ئەو بڕیارە توندئاژۆیانەی لەسەر بوایە، بەتوندی سزا دەدرا، ئەوسا تێدەگەین کە ئەو چیرۆکە لەجێی خۆیدا گرینگە. لە تاران شتێکی وەها نەبوو. لێرە هەبوونی بتڵێک ویسکی، لەڕاستیدا، دەرخەری بەهایەکی پێداگوژیک بوو. قاسملوو، بەو شێوە، دەیویست هەموو لەوە تێبگەیەنێت کە هەر کەســێک ئازادە، بەپێی ویژدانی خــۆی هەڵسوکەوت بکات، بە بێئەوەی مافی ئەوەی هەبێت بۆ چوون و یاسای خۆی بەسەر خەڵکی دیکەدا بسەپێنێت. ئەو کردەوە، لە ڕاستیدا، بەجۆرێک وانەیەکی بچووک لە لائیسیتە و تولێرانسی دەنواند و ئەویش بە بێ پەنابردنە بەر هەرا و زەنا و وتاردان و خوتبە دادان. دیارە، مەبەســتی عەبدولڕەحمان ئەوە نەبوو کە ببێتە هۆی شۆک بوون و بزواندنی کەسایەتییە سوننەکان کە بڕیــار بوو پێکەوە نان بخۆین. جگە لــەوەش، گومانی تێدا نەبوو کە لە نێوان ئەو کەســایەتییانەدا، کەسانێک هەبوون کە «جاش» بوون، واتە هاوکاریــی ڕێژیمیان دەکرد و زانیارییــان بۆ دەناردنەوە. هەر بۆیەش، شــکی تێدا نەبوو کە ڕێژیم لەڕێی ئەم ســیخوڕ و جاشــانەوە زانیاری دەســتدەکەوت کە ڕێبەری کوردەکان بە خۆشــیی نوێنەرانی شەیتانی گــەورە و شــەیتانی بچووک (لەوکاتەدا ڕێژیمی ئێران، نێوی شــەیتانی گەورەی لە ئامریکا و شەیتانی بچووکی لە فەرانسە نابوو)، خوانی مەی خواردنەوە دەڕازێنێتەوە. قاســملوو بەم کردەوەی خۆی، دەیویست بە هەموویان و لەوانە، ڕۆژنامەنووسە بیانییەکان نیشان بدات کە «جیاواز بوونــی کوردەکان» تەنیا دروشــم نییە و ســەرەڕۆیی ئیســلامی لێرە نابڕێت.

دیــارە چیرۆکــی مــەی خواردنەوە، تەنیــا نمونەیەکی بچــووک بوو. ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ ئاریشەی جیددیتر وەکــوو دابونەریتی کۆنوســواو، قورســایی نەریتە عەشــیرەییەکان، پێگــەی ژنان لــە کۆمەڵگەدا و...هتد لــە ململانێدا بــوو. بێگومان ئەو لە

ڕێکخستنی حیزبەکەیدا ئەو بابەتانەی لەبەرچاو بوو، بەڵام هەرگیز ئەو ئاریشـــەگەلەی نەدەکردە دەســـتەچیلەی کردەوەیەک کە لەگەڵ باوەڕە ڕاگەیەندراوەکانی خۆی لە دژایەتیدا بن.

ئەو هەرگیز لەو زمانە دووفاقیەی کە لە تاران و لەناو ئەم ڕێبەرانەی تـــازە لـــە تاراوگە گەڕابوونەوە و بـــە تایبەتی لەنـــاو «لائیکەکانی هێڵی ئیمام»دا باو بوو، کەڵکی وەر نەدەگرت، زمانێک کە ڕێبەرانی نوێی تاران بـــە کەڵک وەرگرتن لەوە، ڕاگەیەنـــدراوە بەناو دێموکراتیکەکانی خۆیان دەرخواردی خەڵک دەدا و بەتایبەت فێڵیان لە بەردەنگە ئورووپاییەکانیان دەکرد و بەنێوی «شۆڕش» پاساویان بۆ دڕندانەترین سەرکوتەکانیان دەهێنایەوە.

لەکاتـــی گەڕانـــەوە لە کوردســـتان، یەکێک لەم ڕێبـــەرە نوێیانە کە لە کۆنـــەوە لە پاریس دەمناســـی، بانگـــی کردم بۆ ئەوەی ســـەبارەت بەو شـــتەی کە لە بارەی شـــەڕ و هەڵسوکەوتی هێزەکانی ڕێژیم، بەتایبەت «دادگاکانـــی شـــۆڕش» نووســـیبووم، نارەزایەتیی خـــۆی دەرببڕێت و لۆمەم بکات. ئەو دەیگوت کە من لە دەرئەنجامی ڕوانگەی بەرتەســـکی ڕۆژئاوا سەبارەت بە مافی مرۆڤ گومڕا کراوم»و توانای تێگەیشتن لە «ڕیشـــە گەلییەکانی شۆڕش»م نەبووە و ئەوەش کە «تۆ لە ئێران هیچ تێنەگەیشـــتوویت» و دواجاریش ئەوە کە «(حاکمی «گەڕۆک» سادقی خەڵخاڵی) بۆ گەلی ئێمە وێناکەری غەززەبی خودایە».

ئەگەر بڵێم کە قاسملوو لەو جۆرە مرۆڤانە نەبوو، کەمم گوتووە. لانیکەم سەبارەت بەو نموونەیەی کە بۆ خۆم شاهێدی بووم و هەروەها لەسەر بنەمای گێڕانەوە وێکچووە بەراورد کراوەکان کە لەو ســـەردەمەدا کۆم کردبووەوە، دەتوانم شـــاهێدی بدەم کە بیرم نایە لەلایەن کوردەکانەوە هیچ چەشـــنە ســـەرکوت و یان ئێعدامێکی دەســـتبەجێ لەدژی زیندانیی دوژمنەکانیـــان و یـــان لەدژی ئەو کەســـانەی کە هاوکاریـــی دوژمنیان دەکـــرد، ئەنجـــام درابێـــت. قاســـملوو ئـــەوەی ڕاگەیاندبـــوو و بۆخۆی چاوەدێـــری دەکـــرد. ئەم بابەتـــە پێگە و کەرامەتی ئـــەو بزووتنەوەیەی

دەبــردە ژێر پرســیار کە ئەو ڕێبەریی دەکرد. چونکــە مرۆڤ ناتوانێت لەلایەکــەوە بۆ دەســتەبەرکردنی ئارمانجێک خەبات بــکات و لەلایەکی دیکەشەوە، بەنێوی پێویستی خەبات، چاوپۆشی لە لادان و هەڵەی ئاوا بکات.

بەرنامــەی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران لــە خودموختاریدا کــورت نەدەکرایەوە. ئــەم بەرنامەیــە کۆمەڵێک لە ئامانجــە ئابووری، کۆمەڵایەتــی و فەرهەنگییەکانی لەخۆ دەگرت کــە بەرابەریی نێوان ژن و پیاو، پەروەردە و بارهێنانی زۆرەملی بۆ هەمووان، ئازادی سیاســی و مەزهەبی، جیاکردنەوەی دین لە دەوڵەت و ســەربەخۆیی دەســەڵاتی دادوەری لەوانــە بوون. ئــەم ئامانجانە، درێژخایەن و لــە هەمانکاتدا، هەڵگری بەهاگەلێک بوون کە بە باوەڕی قاســملوو دەبوو لە ئێستاشــدا بەکردەوە بکرێن. قاسملوو بە جوانی دەیزانی کە ئەو داب‌ونەریتانەی بە درێژایی تەمەنی بەرەکان جێگیر بوون و هەروەها ئەو چەوســانەوەی کە دەرحەق بە ژنان و کچان دەکرێت، بە نووکی خامە ناســڕدرێنەوە، بەڵام هاوکات، هەمیشە ڕێگاچارە و ئیمکاناتێک هەن کە مرۆڤ دەتوانێ لەڕێی ئەوانەوە نیشــانی بدات کە دیاردەکان ئەگەری گۆڕینیان هەیە و نەریتە چەند سەد ساڵەکان، یاساگەلێکی هەرماو و نەگۆڕ نین.

بەهەرحاڵ، قاســملوو لە هەر دەرفەتێکــی گونجاو کەڵکی وەرگرت و لــە هیچ هەوڵێــک بۆ جێگیرکردنی ئەو بەهاگەلە دەســتی نەدەگێڕایەوە. لەبیرمە کە ڕۆژێک لەهەمان گوندی بچووک، قاسملووم بینی کە لەسەر کێشە شەخسی و نهێنییەکانیان سەرقاڵی ناوبژیوانیی لە نێو خەڵکەکەدا بوو. من تەنیا هەستم بە ئاڵۆز بوونی بابەتەکە دەکرد، چونکە باسەکان تێکەڵ بە هەراوزەنا و قەرەباڵغی بوون. بە وردی نەمدەزانی سەبارەت بــە چی قســە دەکەن، بەڵام ئەوەندەی تێگەیشــتم، کێشــەی نێوان دوو بنەماڵە بوو لەســەر بابەتگەلێک وەک هاوســەرگیری یان جیابوونەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە دیلمانجی لێ نەبوو، لەوە زیاتر هیچ تێنەگەیشتم. بێگومان بابەتەکە ببووە هۆی هەڵچوونی کەسانی تێوەگلاو لەو کێشەیە.

قاســملوو بە سەبر و تاقەتەوە گوێی بۆ قسەی هەموویان شل کردبوو و تەنانــەت داوای لــەو کەســانەش کە تــا ئەوکاتە قســەیان نەکردبوو دەکرد قسەی خۆیان بکەن، لەوانە ژنێک هەبوو کە قسەکانی بە ئاشکرا دەبووە هۆی بێزاریی بەشــێکی زۆری ئامادە بووان، بەڵام ناچاربوون هەتاکۆتایــی گوێ لە قســەکانی بگرن. کاتێک ســەبارەت بەو ڕووداوە پرســیارم لە قاســملووکرد، بەگاڵتەوە وەڵامی دایەوە: «دەڵێن شۆڕش لــە وڵاتێکــدا هەرگیز ڕوونادات. من بەوەش ڕازیم کە ئەو شۆڕشــە لە گوندێکــی بچووکدا تاقی بکەمەوە. ئێــوە بینیتان کە ژنانی ئێمە خاوەنی چ تواناگەلێکن».

قاســملوو لە هەموو بوارێکەوە کەسایەتییەکی دەگمەن و هەڵکەوتوو بــوو، هەم وەکــوو ڕێبەری یەکێک لــە لەمێژینەتریــن و جێگرتووترین بزووتنــەوە ڕزگاریخوازانــەکان لە نێــوان گەلەکەیدا و هــەم لە بواری هەڵکەوتوویی خۆیەوە، بەرفراوانی ڕوانگە نێونەتەوەییەکان و ئەو توانا دەگمەنەی کــە هەیبوو. ئەم تایبەتمەندییانە ڕێگەی پێدەدا کە وێناکەری نەریتــەکان و بەهــا لەمێژینەکانی گەلەکــەی لەناو بەهــا جیهانییەکانی کۆتایــی ســــەدە، واتە ئــازادی و دێموکراســـی و جیهانگەرایی بێت. ئەو بــۆ هەمــوو خەڵکەکە، کەمتر ناســراو بوو و خەڵکێکــی زۆر تەنیا پاش مەرگەکەی لەبوونی کەسایەتییەکی ئاوا ئاگادار بوونەوە.

دیارە ئەوە، بەو مانایە نییە کە ئەو پیاوێکی گۆشــەگیر و پڕ لە ڕەمز و ڕاز بــوو. ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، زیاتــر لەوەیکە ڕێبەرێکی شــەڕکەر بێت، ڕێبەرێکی سیاســی بوو. ئەو پیاوی تێکەڵبوون و دیالۆگ بوو. ئەو بۆ دەستەبەرکردنی ئارمانجەکەی، سەرتاسەری دونیای ژێر و ژوور دەکرد. هەرگیز بەقەدەر ئەوکاتانەی کــە لەگــەڵ پێشــمەرگەکانی لــە کوخێکی گڵینــە و لەقووڵایــی دۆڵێکی دوورەدەست لە ناوچە سنوورییەکانی ئێران و عەراق دەژیا، کەیفی ساز نەبوو. لەم ناوچانەدا زۆرتر لەلایەکەوە بۆ لایەکی دیکە شــوێنەگۆڕکێی دەکرد، بەڵام هەمیشــە کتێبخانەکەی لەگەڵ خۆی بۆ شــوێنە نوێیەکەی

دەگواستەوە.

قاســملوو عاشــقی کتێبی چاک و شــەرابی چاک بوو، بەڵام هەمیشە یەکەمەکەی بەلاوە گرینگتر بوو. ئەو چ لە پشت مێزی نان خواردن بوایە لە بەرهەیوانێکی پاریس و چ خواردنێکی ســادەی لە بەردەستدا بووایە لە زســتانێکی تووشی شــوێنێکی دوورەدەستی شاخەکانی کوردستان، بە یەک ڕادە هەســتی بە ئاســوودەیی و ئارامی دەکرد. ئەو لە تەمەنی ٥٩ ســاڵدا ـ ٢٢ی دێســامبری ١٩٨٩، تەمەنی دەبووە ٥٩ ساڵ ـ ئارامیی بیرمەندێکــی ڕۆژهەلاتــی، جووڵــە و زیندوویەتــی لاوێک، پرســۆکیی زانستنامەنووســێک و ئیشــتیای مرۆڤێکی شــادمان و ســەرزیندووی پێکــەوە هەبوو. قاســملوو لە پەیوەنــدی لەگەڵ باوەڕەکانیــدا، نەرمیی نەدەنواند و لەسەرپەرەشتی کردنی شۆڕشگێڕەکانیدا پراگماتیست بوو، وادیار بوو کە بە ئاســانی، ئەو سەرســەختییانەی لە خەباتی سیاســی ـ نیزامیــدا، پێویســتین، بە دڵەڕاوکێ وردەکانی مامۆســتایەکی زانکۆوە (پیشەی پێشووی) گرێ دەداتەوە.

ئــەو کە پلەی دوکتــورای هەبوو لە بواری ئابووریدا، عاشــقی تاریخ و ئــەدەب بــوو و شــارەزاییەکی وردبینانەشــی لە شــیعری کوردی و عەرەبیــدا هەبوو. هاوکات، بەحەزەوە بــە هێنانەوەی، وتە و بورهان و شاهێد، باسی هۆگۆ (Hugo)، بوودلێر (Baudelaire)، واڵت وایتمەن (Walt Whitman) و تووماس ئێلیۆتی (Thomas Eliot) دەکرد. قاسملوو مرۆڤێکی خاکەڕا، ڕۆشــنبیر، بە بیــری کراوە و ئامــادەی خزمەتکردن بە خەڵک بــوو. ئەو لە کەڵک وەرگرتن لە تەنــز و گاڵتەدا، وەکوو لێهاتوو‌ییەکەی لە بەکارهێنانی شــەش زماندا، وەکوو زمانی قســە پێکردن و نووسین، کارامە بوو. هەموو ئەو کەســانەی کە ڕۆژێک لە ڕۆژان قاســملوویان بینیبێت، بەم دەســتەواژانەوە قســەی لەســەر دەکەن. هەموو، بریتی لە لایەنگرەکانی ئەو بزووتنەوەیەی کە ئەو ڕێبەریی دەکرد، ڕۆشنبیرەکان، پزیشکەکان، سەفیرەکان، وەزیرەکان و سیاسەتمەدارەکانی حیزبەکان، بە چەپ و ڕاســتەوە، هەرکە گفتوگۆیەکی تەنانەت دووریشــیان لەگەڵ

ئـــەو وەبیر بێتـــەوە، دان بەوەدا دەنێن کـــە کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی قاسملووەوە. لەم سەدەیەدا (سەدەی بیستەم) کەمتر کەسێک دەتوانێت بڵێت کۆدەنگییەکی ئاوا لەســـەری هەیە. زیاتر لە بیســـت ســـاڵ بەســـەر کوشـــتارەکەی ڤییەندا تێپەڕیوە. هێشتاش جینایەتەکە بێسزا ماوەتەوە. بێگومان، دوکتور قاسملوو مەبەستی سەرەکی ئەم جینایەتە بوو. بەڵام ئـــەو تاکـــە قوربانی نەبوو. هـــەردوو هاوڕێکەی، واتـــە عەبدوڵڵا قادری ئـــازەر، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێـــران لە ئۆرووپا و پرۆفســـیۆر فازڵ ڕەســـوولیش، کـــوردی عەراقیی دانیشـــتووی ڤییەن، کە لە ڕێکخســـتنی ئـــەو دیدارەدا ڕۆڵـــی هەبووە کوژران. بە کوشـــتنی شـــاهێدەکان، بکوژەکان دەیانویســـت جینایەتێک ئەنجـــام بدەن کە هیچ بەڵگەیەکی لەدوا بەجێ نەمێنێ. جگە لە بەشـــداربووانی ئەو دانوســـتانە، هیچ کەســـێکی دیکـــە لەشـــوێنی کۆبوونەوەکە ئـــاگادار نەبـــوو. ئەگەر یەکێـــک لە ئێرانییـــەکان بەهۆی دەســـتەپاچەیی و شـــڵەژانی خۆیانەوە برینـــدار نەبووایـــە، کەشـــف کردنی ئـــەو جینایەتە چەندیـــن کاتژمێری دەخایاند و بەو شـــێوەیە، جینایەتکارەکان کاتی پێویستیان لەبەردەستدا دەبـــوو بۆ ئەوەی بەبێ‌کێشـــە ئەو وڵاتە بەجێبهێڵـــن. بەڵام وەک دەڵێن، زیخێـــک لە پێڵاوەکـــەدا مابووەوە و پاش ڕێکخســـتنەوەی ئەو دۆخەی کە کوشـــتارەکە تێیدا ڕوویدا بوو، ناســـینەوەی شوناســـی بکوژەکان و پشتڕاست کردنەوەی ئەوەیکە گومانی تێدا نییە کە ئەو جینایەتە لەلایەن دەوڵەتێکـــەوە ئەنجامـــدراوە، بە بێ‌کات بەفیڕۆدان و بێکێشـــە جێبەجێ کرا.

پۆلیســـی ئۆتریش، پـــاش خاوەخاو کردن و خۆ لـــەکار دزینەوەیەکی درێژخایـــەن، دواجـــار لە مانگـــی نۆڤامبـــری ســـاڵی١٩٨٩دا، واتە پاش چوارمانگ، ســـزای دەستبەســـەرکردنی نێونەتەوەیی لە دژی ئەندامانی باندی بەشـــدار بوو لـــەو کۆبوونەوەدای ڕاگەیاند. ئەم ســـزایە هەرگیز جێبەجێ نەکرا. بکوژەکان لەمێژ بوو گەڕابوونەوە بۆ ئێران. سەرپەرەشتی بانـــدی بکـــوژەکان، پلـــەی بەرزکرایـــەوە و پۆســـتی باڵای پێـــدرا. پێش

لەوەش، دەســـەڵاتی ســـەرەڕۆی ئێـران پێرســـتێکی دوور و درێژی لە کوشـــتنی دژبەرەکانی خۆی لە دەرەوەی وڵات، لە کارنامە ڕەشـــەکەی خۆیدا تۆمار کردبوو و کوشتنی قاسملووش دواهەمینی نەبوو. لە١٧ی ســـێپتامبری١٩٩٢دا، دوکتور سادقی شەرەفکەندی، جێگرەوەی دوکتور قاســـملوو، لە ڕێســـتوورانتێک لـــە بێرلینی ئاڵمان کـــوژرا. گۆڤاری تایم، ســـاڵی١٩٩٤ وێڕای بڵاو کردنەوەی لێکۆڵینەوەگەلێک ئاشکرای کرد کە لـــە ســـاڵی ١٩٧٩وە تا ئەوکاتە، زیاتر لە ٦٠ دژبـــەری ڕێژیمی ئێران، لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران کوژرا بوون.

کاتێک دەڵێم جینایەتی دەوڵەتی، مرۆڤ دەستبەجێ بیری بەلای سود و بەرژەوەنـــدی و هـــۆکارە دەوڵەتییەکاندا دەچێـــت. بێگومان کۆماری ئیســـلامیش لەو وڵاتانـــەدا کە نێـــردراوە جینایەتکارەکانـــی، جینایەتیان خولقانـــد، هـــۆکاری پتەویان بـــۆ ڕازیکردنی ئـــەو وڵاتانە بەدەســـتەوە بووە، چونکە بەگشـــتی، نە بەدواداچوونیان بۆکرا و نەدادگایی کردنێک هاتـــە ئاراوە و ئەگەریش بە دەگمەن دادگایـــی کردنێک وەک ئەوەی لە بێرلین کرا بەڕێوەچوو و بکەرەکانی جینایەتەکان دادگایی کران، لایەنی ســـکاڵاکەر، هەرگیز نەیانتوانی ئەو کارگێڕ و شـــاهێدانەی کە بە فەرمی دەوڵەتی ئێرانیان تاوانبار دەکرد بەوەیکە دەستیان لەو جینایەتەدا هەیە، لەســـەر کورسیی شاهێد دانیشـــێنن. لە هەموو ئەو وڵاتانەدا، سەرەڕای ئەوەیکە دەزگای دادوەرییەکەیان ناوبانگی ســـەربەخۆییان دەرکردووە و تەنانەت هەندێجاریش دادوەرێک یان ســـەردۆزگەرێکی (دادســـتان) چاوقایـــم هەڵدەکەوت کـــە بۆ جێبەجـــێ کردنی دادپـــەروەری پێداگری دەکرد، بەڵام هەمیشـــە بێئاکام دەمایەوە و سزا نەدان وەکوو بنەمایەک ڕەچاو دەکرا.

کوشـــتنی دوکتـــور قاســـملوو بـــەرەوڕووی خەمســـاردی نەبووەوە. لەگەڵ ئەوەشـــدا، نەبووە هۆی نیشاندانی هەڵوێســـتێکی چاوەڕوانکراو و شایســـتەی کەســـایەتیی دوکتـــور قاســـملوو لەلایـــەن بنیاتەکانی نێو دێموکراســـییەکەی ئێمە. ئەوانەیکە بە ســـەرنجدان بە جێگەوپێگەکەیان،

دەبوو بیزانن، دەیانزانی. بەڵام ئەو ڕۆژە، جگە لە دۆستانی قاسملوو و ئارمانجی کوردەکان و هەروەها کۆمەڵێک ڕۆژنامەنووس کە بابەتەکە بەلایانەوە گرینگ بوو، کەس ئەوی لەبیر نەبوو. لەو ڕۆژەدا دۆستەکانیان لەدەوری تابووتی شەهیدەکانی ڤییەن کۆبوونەوە و لە گۆڕستانی پێرلاشێز وەکوو دوا ماڵئاوایی، ڕێزیان لێگرتن. بەڵام لە دەرەوەی گۆڕستانی پێرلاشێز، بێدەنگییەکی بەرفراوان زاڵ ببوو و ناکرێت بە بیانووی ترس لە تووڕەیی ڕێژیمی مەلاکان پاساوی بۆ بدرێت. ئەم هەڵسوکەوتە لەوپەڕی شوورەییدا دەتوانێ ڕاچڵەکێنەر بێت، بەڵام هەرچۆنێک بێت ئەوە ڕاستییە و شتێکی نوێش نەبوو.

جارێکی دیکەش لە دەرئەنجامی ڕووداوێکی تراژیکدا، چەشنێک بنەمای ئاسنینی جێی پەسەندی هەمووان لە کۆڕ و کۆمەڵە سیاسی ـ دیپلۆماتیکە نێونەتەوەییەکاندا پشتڕاست دەکرایەوە و ئەویش ئەوەیە کە هەرچی کەمتر سەبارەت بە کوردەکان قسە بکەی، زەرەر و زیانی کەمترت بەردەکەوێ. قاسملوو لەکاتی ژیانی خۆیدا بەرەوڕووی ئەم مێتۆدەی دوورەپەرێزی لە کوردەکان بووەوە، مێتۆدێک کە تەنانەت مەرگەکەشی تێکی نەدا. بەدڵنیاییەوە، ئەوە بابەتێکی شەخسی نەبوو ـ قاسملوو دەیزانی کە دەتوانێت حیساب لەسەر دۆستانێکی زۆر، تەنانەت لە ناوەندەکانی دەسەڵاتیشدا بکات ـ و بینیشمان کە چلۆن، شارەزایی ئەو لەمێژوو، بووە هۆی پوختەبوونی ئەندێشە سیاسییەکانی. بۆ قاسملوو، تەریک کەوتنەوەی کوردەکان دۆخێکی ستراتژیک بوو و هەربۆیەش، خواستی خودموختاری بۆ کوردەکان لە ئێرانێکی دێموکراتیکیشدا خواستێکی تاکتیکی نەبوو و ئەم خواستە سەبارەت بە ٢٥ میلیۆن کوردیش وەڕاست دەگەڕا (ئەم ژمارانە، تایبەت بەو سەردەمەن. ئەمڕۆکە حەشیمەتی کوردەکان نزیکەی ٣٠ میلیۆن کەسە).

ڕۆژێکیان قاسملوو بەشێوەیەکی دیکە ئەو بابەتەی فۆرموولە کردبوو. من ئەمڕۆکە دەقاودەقی وتەکانی ئەوم بیر نایەتەوە، بەڵام لە ناوەرۆکەکەی دڵنیام. قاسملوو لەبەر چاوی ڕای گشتی دەیگوت

کـە کـوردەکان بـۆ هەمـوو کێشـەن و ئـەوە خـودی کوردەکانن کە دەتوانن کێشـەکە چارەسـەر بکەن. بە گوتەیەکی دیکە لە ڕۆژهەڵاتێکی نێوەڕاسـتی دیموکراتیـک و تـەژی لـە ئاشـتەواییدا، گەلـی کورد کە وڵاتەکـەی سـنوورەکانی چەنـد وڵات دەگرێتـە خۆی، ئەگـەر ڕێز لە کولتـوور و زمانەکەی بگیرێت و وەکوو هەمـوو کەمینە نەتەوەییەکان چارەنووسی خۆیان بەدەستەوە بگرن، لەو حاڵەتەدا، گەلی کورد وەکوو هۆکارێکی بەهێز لە هاوکێشەکاندا ڕۆڵ دەگێڕێت و دەبێتە هۆی ئاشتی و گەشـەکردنی ناوچەکـە و لەم بـوارەدا، ئورووپا وەبیـر دێنێتەوە. لە ئێسـتادا، ئێمە هێشـتا زۆر لەو ڕێگاچارەیە دوورین، بەڵام کێ دەزانێ، ڕەنگە ڕۆژێک..

Une Européenne au pays des Kurdes

Nasrin Qasemlou
Tr: Nahid Hosaini